RMK. I.
1100

CZEGLÉDI ISTVÁN

DÁGON
LEDŰLESE

T—H K.
F 1100

SZALATNAI ÉS WEICHNER
UTÓDA WEICHNER GÉZA
KÖNYVKÖTÉSZETE
BUDAPEST
IV. ARANYKÉZ-UTCZA 4.

RMK. I. 1100.
2 péld.
(Elül több lev. kissé sérült. Egyébként teljes.)

Tod. I. 1100.

Az Ur frigy ſzekrénye előtt.

DAGON LE-DŰLESE.

Az az,

GORUP FERENCZ, GYÖRI NAGY PREPOST MISERŰL irtkónyvecskéjének, olly megſemmisétése; Ugy hogy: még a' több moſtani *Romai Catholicuſok-is*, gondolkodora vehetik e' könyben, költött Miséjeket, s' ſzánva tapogathattyák annak meg-vagdalt ſebeit.

Mellyet-is egy felől.

A' Tekéntetes s' Méltoságos nagy hirű Fejedelemnek; Nemes Erdély Orſzága édes Attyának; Magyar-Orſzág némely Réſzeinek Urának; Székelyek Iſpánnyának; Iſtenes élettel meſzſze Orſzágokban tündöklő s' fénlő nagy Fejedelemnek;

Tekéntetes Nagyságos s' Méltoságos

APAFI MIHALY URAMNAK,

Mint Kegyelmes Urának alázatos ſzivel dedical, C. P. A. I.

COLOSVARAT.

Nyomtattatott VERESEGYHAZI SZENTYEL MIHALY által. Anno 1670.

M. N. MUZEUM KÖNYV-TÁRA

Fel-emelkedik (: egy Ember :) *s' tiszteli a' Maozim* (: kenyérbôl csinált :) *Istent.* (: Dan. 11. 36. 38. :)

Christus egyszer *áldoztatott-meg, hogy sokaknak bûnôket el-vénné.* (Sid. 9. 28.)

Nem probálhatni-meg a' MISET *a' Szent iráſbol.* (: Petrus Suavis in Hist. Concil. Trid. lib. 6. pag. 639. in al. edit. pag. 614. :)

DR. TODORESZKU GYULA ÉS NEJE HORVÁTH ARANKA KÖNYVTÁRA

IN ANTI-GORUP-IANUM

Reverendi admodum ac Clarissimi Viri, Domini S. A. P. C. Contra MISSAM librum, quem FRANCISCUS GORUP, NOVENSIS EPISCOPUS; JAURIENSIS ARCHI-PRÆPOSITUS; S. C. R. M. CONSILIARIUS; &c. non ita pridem evulgârat; nunc verò; vel hæc carmina, sic eum Contrucidare, paratitant.

PROLOGUS.

Monstra sequelarum non ævo visa priori
Monstra Logi video, & quæ sit sententia posco:
Spectatum admissi risum teneatis amici!
Dic age Porphirii, *num sana sequela resultet?*

1. PASSIO DOMINI, *Fatalem visit Christus florentibus herbis,*
Hortum Gethseman *jam certo funere pallens:*
MISSIFICUS. *Ergò Sacerdotes adeant Altaria rasi!*
PORPHIRIUS. *Omnia* jam *fient, fieri quæ posse negabam:*
Altare hortus erit Christus, novus ille Sacerdos!
Nec removatur iter Cedron *crepitantibus undis!*
2. PAS. DOM. *Incipit ex imo suspiria ducere Christus,*
Pectore devotis, implevitque æthera votis:
MISSIF. *Incipit ergò preces, in Missa ritè Sacerdos,*
PORPHIR. *Cur non averti lethalia poëta precatur?*
3. PAS. DOM. *Multa orat Christus telluri pronus inhærens,*
Sangvineoque artus sanctos sudore refundens:
MISSIF. *Ergò Sacerdotes declinent colla caputque!*
PORPHIR. *At terram Christus summotenùs attigit ore!*
4. PAS. DOM. *Proditur a' Socio Juda fallacia Christo.*
Oscula dum libat, simulamina mentis iniquæ:
MISSIF. *Ergò dat Altari labio oscula grata Sacerdos.*
PORPHIR. *Induit ergò* Juda *Miste: bonus ipse figuram!*
5. PASS. DOM. *Vincla ligant captiva manus: tum lumine mœsto*
Christus abit ductus, quâ semita ducit in urbem:

MIS-

MISSIF. *Ergò Sacerdoti pars aræ ad eunda sinistra!*
PORPHIR. *Cur non* Mystæ *etiam stringunt retinacula palmas?*
6. PAS. DOM. Annas quæsitor *movet urnam more vetusto,*
Exaudire dolos satagens: nil tale merentis,
Castigat duro non noxia membra flagello:
MISSIF. *Ergò orditur inops* Missæ *nova Sacra Sacerdos.*
PORPHIR. *Cur tamen infligi membris fera flagra recusat?*
7. PAS. DOM. *ducitur ad Caiphæ palatia Celsa Superbi*
Christus, & à Petro tremulâ ter voce negatur:
MISSIF. *Ergò flamen ait, cum murmure* Kyrieleison.
PORPHIR. *Non priùs admitto Petri perjuria, Mysta*
Quam probet esse preces Christoque placentia vota.
8. PAS. DOM. *Lumina contorsit Christus penetrantia visu*
Omnipotente Petri pectus, flexitque videndo:
MISSIF. *Ergò Sacerdos hæc:* dominus vob- *murmurat ore.*
PORPHIR. *Ad populum versus faciem vulgumque paventem:*
Illa quidem Mystæ sunt verba precantia forsan;
Tale nihil redolent, quod fœda piacula tollat.
9. PAS. DOM. *Fertur ad ambigui sublimia tecta Pilati*
Christus & est cinctus peditum stipante cohorte:
MISSIF. *Ergò legenda Sacris instabit Epistola Mystis.*
PORPHIR. *quæ nova fama? hæc fiet Epistola forte* PILATUS!
10. PAS. DOM. *Enetiam manibus Christus post tergaretortis,*
Fertur ad examen, fastu Crudelis Herodis:
MISSIF. *Ergò adit Altaris medium de more Sacerdos.*
PORPHIR. *Haud secus admitto, ni aræ medium sit Herodes,*
Cum tamen ille ferox lethoque ferocior isto!
11. PAS. CHRIST. *Christe redis iterum ad dubium retracte Pilatũ:*
MISSIF. *Ergò Evangelium tremulo legit ore Sacerdos*
PORPHIR. *Quid monstri? demiror Evangelium esse Pilatum!*
Unda dabit flammas, & dabit ignis aquas!
12. PAS. DOM. *Despoliant pallam, pallam, quam fecerat arte*
Divinâ Omnipotens textam discrimine nullo:
MISSIF. *Ergò* Pater *pateram eroceo velamine nudat.*
PORPHIR. *Non* Palla *argenti fuerat conflata metallo!*
Terra feret stellas, Cœlum scindetur aratro!
13. PAS. DOM. *Vulnerat heu Christi, cœlestia membra flagellum:*
MISSIF. *Ergò orbem pateramque effert sublimè Sacerdos.*

POR-

PORPHIR. *Haud Christi Sanctos a[illegible] orbis Pateræque,*
Vulnere læserunt, verùm durissima flagra!
14. PAS. DOM. *Tempora ferratis, divina, Corona nefanda,*
Cuspidibus cinxit Christi (miserabile visu!)
MISSIF. *Ergò pro solito Pateræ velantur & aurum.*
PORPHIR. *Mens certè dubitat, nisi opercula fulva Sacer[illegible]*
Spinea serta dein Pateram Christum esse probabit.
15. PAS. DOM. *Tolli posse putat puræ purgamine lymphæ*
Crimina nota, lavatque manus pura unda Pilati,
MISSIF. *Mysta hinc tingit aquæ digitos aspergine lymphæ.*
PORPHIR. *Ipsi sunt ergò Mystæ* (concedo) *Pilati.*
16. PAS. DOM. *En hic, inquit Homo, qui insons sine labe, Pilatus;*
Ergò conversus gyro solitoque susurro,
MISSIF. *Flamen ait:* Fratres orate: *iterumque reversus;*
PORPHIR. *Vota minus verbis illis dabat ulla Pilatus.*
17. PAS. DOM. *Ore reum mortis Christum plebs improba clamat;*
MISSIF. *Protinùs hinc* Sanctum *demurmurat ergò Sacerdos.*
PORPHIR. *Miror si capitis damnare est dicere* Sanctum.
18. PAS. DOM. *Tum Crucis immensam molem fatalia ligna*
Fert humeris Christus gemituque ægrescit amaro.
MISSIF. *Ergò pro vivis orat meminitque Sacerdos.*
PORPHIR. *Quæ nova monstra? Crucem fors vitâ animante triformem*
Spiritus intus alit naturæ lege novatâ!
19. PAS. DOM. *Porrexit strophium Christo Veronica diva:*
MISSIF. *Appositam pateræ palmam tenet ergò Sacerdos.*
PORPHIR. *Hæc fuit Ausonia notissima fabula terrâ,*
Adde quod inde foret Veronica Fœmina Mysta,
Dextra foret Strophium naturæ jure reverso.
20. PAS. DOM. *Fatali ligno clavis affixus Jesus:*
MISSIF. *Ergò Sacramentum Missæ, Mystes cruce signant.*
PORPHIR. *Omnia jam fient ex quovis! distat ab illa*
Heu cruce crux Christi, distant velut astra Barathro!
21. PAS. DOM. *De cruce sublimis dependet in aëre Christus.*
MISSIF. *Elevat ante Aram* Dominum *ergò ritè Sacerdos.*
PORPHIR. *Altiùs extollas, sublimiùs ille pependit!*
Adde quòd & Dominum minimè hostia vestra figurat.
Hostia non Mariæ genita est de virginis alvo,

Non huic Sara parens, generis non autor Abramus.

22. PAS. DOM. *Purpureus Christi manat de vulnere sangvis.*
MISSIF. *Ergò sublimat pateram, monstratque Sacerdos.*
PORPHIR. *Sangvinis Jesu mediæ vel commoda plebi*
Effluxi prosunt: at id abnegat ipse Sacerdos.

23. PAS. DOM. *Christus suspirans secum in cruce multa precatur.*
MISSIF. *Ergò orat flamen, pro vita & lumine Cassis.*
PORPHIR. *Heu non ulla animæ redduntur mole metalli.*
Quas semel horrendam trux perstyga Navita vexit! (Psal. 49. 8. 9.

24. PAS. DOM. *Promittit Christus*, (jam Sancto) *Regna latroni.*
MISSIF. *Ergò Mysta manu pectus pulsabit anhelum.*
PORPHIR. *At non tunc Christus pectus pulsabat honestum!*

25. PAS. DOM. *Septem verba refert Christus dum de cruce pendet.*
MISSIF. *Ergò* Pater noster, *rauco tonat ore Sacerdos,*
PORPHIR. *Sunt ibi vota quidem septem sed plurima verba.*

26. PASS. DOM. *In cruce jam moriens animam transpirat in æthram.*
MISSIF. *Hostiam & hinc Mystes partes diffindit in ambas.*
POPHIR: Christi *sancta caro (malè creditis)* hostia *non est:*
Illa fovens animam, vitam dabit hostia *nullam.*

27. PAS. DOM. *Mens Christi defuncta means tenet ostia* Ditis.
MISSIF. *Hinc offæ frustum Calici ingerit ergò Sacerdos.*
PORPHIR. *Hostia sic carpit Lymbum loca proxima diti!*
Huc quia mox animam Christi penetrasse putatis.

28. PAS. DOM. *Turba frequens Christi letho conterrita dudum,*
Pectore contrito supplex resipiscit & orat.
MISSIF. *Pectora mœsta igitur percussit Mysta lacertis:*
Agne Dei! *Christum clamans, & cœtera nostri.*
PORPHIR. *Pectora percutere est, Jesu miserere sonare.* Luc. 18. 13.

29. PAS. DOM. *Corpora conduntur Christi desumpta Sepulcro.*
MISSIF. *Faucibus ergò avidus dominum ingerit inde Sacerdos.*
PORPHIR. *Ergò cibare sacrum corpus, notat esse sepultum!*

30. PAS. DOM. *Sollicitæ Matres oleo lambente perungùt Christi membra.*
MISSIF. *Ergò pateram lavat undâ nitentem.*
PORPHIR. *Uncturam Christi corpus, tellus bibit undam.*

31. PAS. DOM. *Extulit os sacrum, superasque enavit ad auras,*
Christus & insignem tulit de morte triumphum.
MISSIF. *Ergò satur Mystes carne, orat thure vaporans.*
PORPHIR. *In feretro Christi sunt linea lintea missa:*

Exue

Exue Mysta etiam quæ te tegit insula vestem!

32. PAS. DOM. *Corpora mox Christus sociis rediviva revelat.*
MISSIF. *Ergò Flamen ait:* D[illegible]inus vob- *murmure rauco.*
PORPHIR. *Non potes internam populo his dare Mysta quietem.*

33. PAS. DOM. *Luce quaterdenâ Sociis solatia præbet Christus.*
MISSIF. *Mysta novissima vota precesque susurrat.*
PORPHIR. *Ergò quaterdenis sunt vota vovenda diebus,*
Missa quaterdenis vel erit mussanda diebus.

34. PAS. DOM. *Nube sedens rutilâ Christus super æthera tranat.*
MISSIF. *Flamen ait:* Dominus vobiscum, *in fine laborum.*
PORPHIR. *Astra adiit Christus, Mystes procul exulat astris.*

35. PAS. DOM. Sanctum Flamen *adest de cælo, munera nuper*
Promissa a' Christo tonitru nunc missa corusco.
MISSIF. *Dimissæ plebi benedixerit ergò Sacerdos.*
PORPHIR. *Non se cœlesti maledicere sentit Jesu!*
Instar dum simiæ Mystes subsannat Jesum!
Nec valet in puncto linguas aperire loquentes.
Monstra Logi retuli, & quæ sit sententia, dixi.

PLuribus hæc doctâ resonas Facunde Thalia!
O Vir, virtutum radiis, venerabile Sidus?
Dumque sonas pulsæ referunt super æthera sylvæ,
Teque stupent Lynces, tua Carmina saxa sequuntur.
Romanus *Tybris stupefacto flumine sistit,*
Orphea teque vocant alternis plausibus Orni:
Macte tuis Orpheu plectris, sic ibis ad astra!

G. K.

Ad Reverendum & Clarissimum Virum, Dominum S. P. A. C. Sacrificium Missæ enervantem.

VIx è conspectu Solymæi montis in alium.
Christi ada leni flamine vela dabant;
Nox ruit & densis tenebris exterruit orbem
Papa *sedens* Romæ *nobiliore solo.*
Dum que sedet cœco Junonis *ut* Æolus *antro*
Emisit venti murmura, vimque feram.
Ergò furente sono per flantes omnia, venti
Æquore corripiunt turbinibusque premunt.
Perque dies multos cœca calignis horror,
Possedit terras æquoreosque sinus.
Interea totum subitò libravit in orbem
Igneam terrificâ fulmina Papa *manu.*

Dogma-

[illegible] neu falsi quanta venêre procellæ,
Quas eversuras Biblia sacra putes!
Vorticibus rapidis hominum mala Tradita *supra,*
Supra nant Christi naufraga vela Ratis!
Ipse Ratis Rector *tanto per territus æstu,*
Obstupuit, tantis ars stupuitque malis
Luctari frustra: fer opem Neptune *precantur,*
Heu miseri Nautæ sollicitante metu.
Fert verus Neptunus *opem, ventosque repressit*
Nubiferos, nutu, quo freta cuncta premit.
Quo tempestates ortas radiare suevit,
Et ciciùs dicto murmura rauca cadunt.
Æolios dictis Euros *castigat acerbis*
Inde alios Nautas *pectora fida legit.*

Calvinum *scriptis lingvâ que potente fidelem,*
Atque alios quorum dogmata pura vigent.
Te quoque Romanæ Fidei Vir docte *moderna*
Mastygem nec non *Hæreseosque metum,*
Hunc titulum tua scripta probant, tacitèque loquuntur,
Hoc probat egregium quod modò prodit opus.
Hoc Authore suam video defendere causam:
Hostibus è mediis omnia dicta probat.
Dictum cum dicto, ratio ratione probatur,
Scriptum cum scripto certat habere fidem.
Macte tua bone Serve! Fide! *te poscit* Olympus,
Et juxta meritum te loca diva vocant.

P. L.

Congratulatio

In Librum Anti-Missaticum,

Reverendi admodùm ac Clarissimi Viri, Domini S. P. A. C.

B*Ellua dira, lupus Christi dum turbat ovile,*
Nocte dieque gregem dente fremente sequens,
Prodis Scripturæ Baculo *bone* Pastor *Ovilis*
Divini, Pecudes restituisque Dei
Hoc erat hoc quod oves votis Te sæpe petebant
Dum peteret caulas insidiosa Lupa:
Nomina lingva silet, sed Te bona præstita produnt
Nosceris? ignoscas laudibus ipse tuis.
Blatta Papyrorum es, veterum doctrina librorum,
Hæreseos Mastyx Religionis amor
Hoc opera ipsa probant, nullâ delenda ruinâ,
Non ope Romuleâ, *non rabieque Stygis.*
Non Diomedæi *flammis moritura* Tyranni;
Non quod comminuit marmora tempus edax.
Nec quæ, quæque premit clarissima Livor iniquus,
Nam tua fama solo fixa Fidesque Polo.
Divini Pecoris Custos Supreme! Bidentes
Pasce tuas verbi grammine; fonte riga!

P. N. A.

KESZŰ-

KEZSŰLET.

KEgyelmes Uram! miképpen régen a' (a) *Dágon* Bálvány, *Templomban* helyhezteték; igy ma, a' mostani Római kéznél valo ostya, Christussá tétetik, s'ezt-is adták-ki felőlle: (b) *Valaki az Ur-Vacsorájának Sacramentomát ugy nem imádgya mint Christust, átkozott legyen!* Ez ostya széllyel hordozására, ám ugyan Innepet-is parancsola celebraltatni 4-dik Orbán Pápa, Christus szűletése után 1264. esztendőben. Kit, mi dolog indétott légyen erre, nem egy itt az elme. Némellyek mongyák: (c) Hogy 1264. esztendőben jelentetett légyen-meg az Egbűl, edgy Apácza *Eva* nevű Aszszonynak e' Nap meg-szentelésének parancsolattya. (Kit, Pápaságának előtte Orbán jol *ismér* vala:) Ki, kérvén *ismért* jo akaroját, hogy világ szerént hirdetne Innepet a' Christus testének; Orbán, néki illy levelet ira:

(a) 1 Sam. 5. 2.

(b) Concil. Trid. sess. 13. Can. 6.

Mi formán eredett az Ur nupia, meg-szentelése.

Urbanus Episcopus, Servus Servorum DEI, dilectæ in Christo Evæ, *Salutem, & Apostolicam benedictionem! Scimus ô Filia! quòd magnô desideriô desideravit anima tua, ut solenne festum Corporis domini Nostri Jesu Christi institueretur in Ecclesia Dei, à Christi Fidelibus, perpetuis temporibus celebrandum. Et ideò Tibi significamus ad gaudium, quod nos ad corroborationem Catholicæ fidei dignum duximus statuendum; ut de tàm mirabili Sacramento, præter quotidianam commemorationem, quam de ipso facit Ecclesia specialiter & solennior memoria celebretur, certum ad hoc designantes diem, videlicet Feriam quintam, proximam post Dominicam Festi Pentecostes proximè sequentem. Ut ipsâ Feriâ Quintâ, devotæ turbæ Fidelium, propter hoc ad Ecclesias effectuose concurrant. Sitque dies ille Universis Christicolis novâ festivitate jucundus, & amplâ jucunditate festivus, prout in Literis Apostolicis, quas per Universum Mundum super hoc direximus, plenius continetur. Et scias, quòd nos hujusmodi Festum, cum omnibus nostris Fratribus, Romanæ videlicet Ecclesiæ Cardinalibus, nec non cum omnibus Archri E-*

piscopis,

piſcopis, Epiſcopis, cæteriſq; Eccleſiarum Prælatis, tunc apud Sedem Apoſtolicam commorantibus; ad hoc, ut videntibus & audientibus de tanti Feſti celebritate præberetur exemplum, duximus celebrandum. Magnificet igitur anima tua Dominum, & exultet Spiritus tuus in Deo Salutari tuo; quia viderunt occuli tui Salutare tuum, quod paravimus ante faciem Omnium populorum. Lætare in ſuper, quia Omnipotens Dominus tribuit tibi deſiderium cordis tui, & voluntatis labiorum non fraudavit te Cœleſtis gratiæ plenitudo. &c.

(Baleus de ſcript. Britan. Cent. 4. Cap. 38.)

Vegye eſzében itt minden jó Lélek, hogy ha e' *Pápai* Levél nem zavartatté-meg, mind Iſten Szent Könyvét, s' mind a' józan itéletet? Mert: 1. Hogy merte *Orbán* fel-tenni a' *Süveget* arra, hogy egy nyomorult Aſzſzony inſtigatiojára illy pompás Innepet hirdeſſen? Csak (*d*) *a' magános Gyülekezetben-is, halgatni kell az Aſſzonynak*, miért hát hogy még-is a' mi *Evánk*, ORBAN környűl jár? Lám régen az Innep ſzerzö Iſten mondá, ezt: (*e*) *Az* EN *Szombatimat parancsátok-meg*! Ezért állatta; még (*f*) *Papiſta* tudós, némelly Ember-is ez *Eva* Aſzſzony (hogy már) Mennyei látását, *fabulának*, mert illetlen dolog, hogy egy Világ Biró *Orbán* Pápa, engedgyen egy Aſzſzony ſzavának. 2. Iſtē azonban Biró beſe, micsoda *iſméretsége* lehetett *Orbannak*, elöl-hozot *Evával*, Mert ha ezt hellyén hadgyuk: (*g*) *Gyalázatos élettel mentek némelly Pápák Pápaságokra*; nyilván ebböl igy Concludálhatunk: (*h*) *Hogy a' vétekben bé-merült elme, nem láthattya az Igaſság Nap-fényét.* Ki tudgya, talam ö nálla-is az *iſméretség* más képpen vólt és igy, nem vólt jó fundamentuma az *Innep* ſzerzéſnek-is. 3. *Servus Servorum* mind az által, a' mi *Feſtum Corporiſt* ſzerzet *Orbánunk!* Ki hiſzi, ha ezt láttya (*i*) *A' Pápa az Emberek vállán ſzokott hordoztatni.* A vagy méltán irjaé az magát *Szolgák Szolgajának* ki még az Iſten adta Királyoknak-is *hátokon* ül? 4. *Apoſtolica benedictiot* kiván az ö *Evájának*; de vallyon s' mellyik *Apoſtol* tudományával áldgyameg? mert bizonyos dolog, hogy, ſe Szent *Péter*; ſe Szent *Pál* vallása nem ö vé! 5. Ha e' Papiſta vallás; (*k*) *minden Religionak meg-erösſétéſe függ az Eccleſiatul*, (melly (*l*) *Eccleſia maga a' Pápa*:) ha igaz mondom; miért kellet egy *Aſzſzony* kérésére, az Oſtya imádására Innepet ſzentelni, s' annak jól végére nem menni, hogy ha hel-

(*d*) 1 Cor. 14. v. 34.
(*e*) Lev 26.2.
(*f*) Onuphrius Panuinius in ſuis Annot. in vita Vrbani 4. ad Palatin.
(*g*) Picus Mirandu. in epiſt ad Leonem de teſor. morib. tract. 4.
(*h*) Gregor. de Valent. tom. 3. Col. 139.
(*i*) Polyd. virgil. l. 4. de rer. inv. c. 10. pag. 345
(*k*) Bellár. l. 2. de Sacram. c. 25.
(*l*) Bell. l. 2. de Concil. c. 17.

ha hellyesé? 6. Ez-is fen-forog: miért méréſzelt *Orbán*, az oſtya ſzentelésének *örökidökre* tartozando nagy Innepet promulgálni? hiſzem e' volna az ö vallása: (*m*) *Leſz még oly idö, melyben a'* Misének *áldozattya tellyeſséggel el-töröltetik*, mely ha meg-léſzen, hijában vonta *örökidökre*! 7. Caſſander mondgya hogy (*n*) a' *Pápiſtaságban kereskedéſre fordittatott a'*, Miſe, vallyon s'ollyankor a' pápiſta vallás, igazán erölséttetiké-meg e' *Miſezö* napon? 8. Miért kellett Orbannak iſmét, e' nappal meg-többiteni a' feles Innepeket? avagy nem néki mondhatnié ezt Iſten? (*o*) *mit teſzek én a'ti ſok áldozatitokkal*? 9. Mint emberi találmányra, illy nagy ſolennitáſſal kelletté convocalni az embereket? itt vagyon ennek helye: (*p*) *Hijában tiſztelnek engemet, olly tudományokat tanitván mellyek embereknek parancsolati.* 10. Hol vötte ezt a' hatalmot is hogy az egéſz világnak parancsolt? Avagy nem téltáé-meg (*q*) Urunk affélét? hiſzem (*r*) *legeltetés* volt volna az ö dolga, nem *az Urnak örökségén valo Uralkodás*! Azt mondgya *Coſterus* pápiſta: Hogy (*s*) *ſoha nem volt olly Fejedelem, ki mind e' ſzéles világnak parancsolt volna*; miért hát, hogy még-is az egéſz világon valo lelkeket akarja *Orbán* meg-hodoltatni? 11. De meg-mutatta azonban, hogy *Anit. Chriſtus*; mint ki (*s*) *az Iſten ellen gonoſzul ſzol.* Avagy az oſtyát *Eva idvezitöjének* kelleté nevezni? Vakmero káromkodás!

Más eredetit ezt mondgyák lenni az *Ur-napjának*: (*u*) *Egykor* (igy irják:) *Vulſinium* nevü városban, *egy pápiſta Pap, Misét ſzolgáltatott; s' mikor már a Sacramentomot, meg-készétette volna, kételkedett: hogy ha az oſtya és bor el-változtaké Chriſtus teſtévé s' vérévé vagy nem? Azonban az oſtyából vér kezd menni, s' az egéſz abroſt meg-feſti. Mellv csudát midön 4-dik Orbán hallott volna, az abroſzt nagy proceſsioval magához vitette, s' nagy ſolennitáſſal tiſztelni parancsolta.*

Felel. (1) Efféle hazugság nem uj dolog a' Pápiſtaságban. Mint [illegible]ek-is: Hogy (*x*) *az Halak egykor, értheto fel ſzóval dicsöitetiék az Iſtent:* Hogy (*y*) *egyſzer az öſzvér imádta a' Sacramentumot.* Hogy (*z*) *egy kö-ház a' levegö égben csak nem ſzáz mért-föld néreremult.* Hogy (*a*) *egy városban a' méhek nagy kö-kalacsot rakatanak, ajtóval, ablakkal, oltárival s' ahoz valo csengettyűvel egyben.* Hogy (*b*) *egykor a' legeket egy Pápiſta Pap excommunicalta, s' mind*

(*m*) Anglo Rbe menſes in Annot. Matth 24.
(*n*) Caſſander in conſult c de Miſſ. Et Granatenſ. tom. 1. oper. fol. 96. Et Lindan. lib. 3. Stromat. p. 55.
(*o*) Eſa. 1. 11.
(*p*) Mat. 1. 59.
(*q*) Luc. 22. 25
(*r*) 1 Pet. 5. 2. 3
(*s*) Coſterus in Enchir. tract. de Summ. pontif. § Frequēter
(*t*) Dan 11. 36 Más eredetiaz Ur Napjának
(*u*) Omiphiri Panuinius in Vita Vrbani 4. Petrus de Natalib. l. 5. c. 45 Antonius tit. 19. c. 13. §. 1. Folyté valaha vér ki az oſtyá bol?
(*x*) Sndulius in Apolog pro l. conform. S. Franciſci l. 3. c. 15. p. 160
(*y*) Bozius de ſign. Eccl. l. 14 cap. 3. p. 134.
(*z*) Turſel. Jeſ. in hiſt. de modo Laavet. B. Virginis
(*a*) Borius eo modo.
(*b*) Author vitæ S. Bernard. l. [illegible]

s' mind meg holtanak. Egyszer meg-ent (c) *a' varas-béka kövér kappanná változott.* Hogy (d) *Szentelt vizzel, Uj-Indiábol, mind ki-kergettétek a' Jésuiták az egereket.* Hihető az ostya-is igy adott vért!

(c) Sedulius. ut modo p. 268.
(d) Copus dial 1. p. 18.

Felel! (1) Ha penig vér láttzott a' Paptul, e' cselekedte: (e) *Néha az ördög a' gonosz életű Papok által virt hoz-ki az ostyából, az embereknek ámétására.* Mivel (f) *oly szemes tudománya vagyon az ördögnek, hogy azt-is meg-cselekedheti, a'mit Ember elméjével felnem ér.* Ugyan-is: (g) *egész Ægyiptum földén, mind fa, s' mind kő edényekben vér vala*; azt mondgya az irás, hogy az ördöngös (h) *Bölcsesei-is ugy cselekedtenek.* Hogy változtatták ők-is a' *vizeket vérré*, ha má az előtt vér volt? Nyilván más Országbol hozta az ördög nékiek, mint tettzik a' tudosoknak.

(e) Néha az ördög a' gonosz életű Papok által virt hoz-ki az ostyából, az embereknek ámétására.
(f) Thomás 2. sent. dist. 6. sert. 3. 4.
(g) Ki-jövet. 7. 19
(h) Ki-jövet.

Igy nem lehetetté-meg, hogy a' papnak-is vért vigyen az ördög; hogy ha (i) *nem hiszen az igasságnak didgyen az hazugságnak?* Ezért mondgya egy pápista: (k) *Az ördög munkája által, ugy tettzik, mintha a' Sacramentumbéli ostya, mint ha hus volna.*

(i) 2 Thes. 2. 10.
(k) Alex. Alensis p. 4. q. 53 memb. 4 ar. 3.

Felel. 3. Bár ugy lőtt légyen-is azért, hogy az ostyábul *vér* men legyen ki; de még sem következik az, hogy az ostya *valoságos Christus teste*, melynek Innepet kell szentelni. Mert: (l) *Nem a' csudákbol kell az igaz vallást, hanem a' Religiobol a' csudákat itélni.* Melly *véres ostya*, nem tehetihát az *Ur-napja* Innepét helyessé!

(l) Joh. Ferin emm. Math. 24.

A' sok vélekedés közzül, ez-is bé-szénlette magát: Hogy (m) *Orbán Pápa azt az Innepet, Aquinás Thamás kérésére szerzette. Melly Thamás ám ugyan Hymnusokat s' Prosakat-is íra arra az Innepre; mellyért őtet Orbán Pápa egy ezüst Galambal meg-is ajándékozá.*

Harmadik eredeti az Ur napjának.
(m) Ptoloma. Lucensis. Anton. tit. 19. cap. 13. §. 1. Nauclerus. Jo. Italáltné Aquinasi Tam. az Ur napjár.

Felel. Ha ugy volt; vallyon s' nem az ördög vőttejé Thamást arra, hogy az ostyának Innepet szentelteſſen Orbánnal? mert egykor ő felőlle-is illyent irtak: (n) *Thomas Aquinas meg-irván az ő Misétől valo könyvét, vitte azt az Oltáron valo feszűletnek, kérvén arra, mondaná-meg, hogy ha helyessen irté a' Misétűl? kinek a' a' feszűlet illy feleletet tőn: Benè de me scripsisti Thomá!* Vallyon s' itt nem majmoskodotté vélle az ördög? En el-hiszem, ha szintén a' Feszűlet ajaka mozgot-is, de az Sátán beszélgetett Thamással, e' mondás szerént: (o) *Meg-csallyák a' mi szemeinket az ördögok, mi-kor olly*

(n) Bernhar. de parentinis in Lilio Missa.

(o) Ludov. vives in cō. l. 10. Aug. de civit. et 1 Dei c. 16.

kor olly dolgokat vetnek eleikbe, mellyek nékünk valoságosoknak tettzenek: nem csuda ez, mert ha azt meg-cselekedhetik a' szem-fény vesztők, inkább az ördög. Azért, bár ő vőtte légen Orbánt reá-is ez Innep meg-szentelésére, de azt, e' *Világ Istenének* esztekéléséből cselekedhette, melyre mi mit hajtunk? Meg- kellene mind az által látnunk, micsoda *Bullája* jőtt légyen ki Orbánnak e' naprol? ez az ő levele:

Az Ur Napjáról valo bucsu Levele Orbánnak.

(p) Extat. ita Clement. extra de Reliq. et Vener. sanct. tit. transitorius ad Patrem.

(p) Ugy vagyon, hogy a' mindennapi misékben, elég emlekezet vagyon e' Nemes Sacramentumrul: mind az által hellyesnek itéllyük hogy egyszer esztendőben, derék solennitás légyen felőlle az Eretnekek bolondsága meg-hamisittására. Mivel penig, hogy azon a' napon, mellyen Christus e' Sacramentumot szerzette, mind az egész közönséges Ecclesia, foglalatos a' pœnitentiát tarto Embereknek, az Anyaszentegyházban valo bé-fogadásokban; a' szakenetnek csinálásában s' mások labainak mosásában; ez okáért lehetetlen hogy akkor derekassan Innepet üllyön e' szent Sarcramentumnak. Járul ez-is: Ha egész esztendő által a' Szentek emlekezetire szereztetett Innep napokon vétkezhettünk valami ollyat, melly azokban a' napokban valo Isteni tiszteletet meg-sérthette; azonban azt a' *Minden Szentek* napján meg-szoktuk gyonni; (emlekezetet tévén akkor közönségessen a' Szentekről) sokkal inkább ez élet ado Sacramentumban; hogy a' mit a' több Misékben vétettünk, arrol ez nap pœniteállyunk, &c. Ertettük penig régen mikor kissebb Tisztet viseltünk, hogy némelly Asszonyoknak (kiket én nyájasságossan ismértem) meg-jelentetett Istentűl: hogy azt a' napot meg-kell szentelni.

Mi azért, hogy a' Chatolica Religiot annál-is inkább megerőssittsük: rendeltük e' napnak meg-szentelését, Pünkösd után esendő Vasárnap Csőtőrtőkjére, s' Octáváját penig az emlitett Vasárnaphoz egy hétre; hogy akkorra mind szerzetes rendek, s' mind kősségbéliek egyben gyűlvén, egy szivel lélekkel Isten magasztalni el ne mulassák. Adgya-is Isten hogy ő nálla sokat érdemellyenek azok kik e' napot igy Inneplik-meg?

Kérünk azért minden Ecclesiai Rendeket (bűn bocsánatot igérvén az Embereknek) ez napra halgatojokat fel-készéttsék: s' fel-gyűjtsék: hogy bűnők meg-gyonásával, s' Elemosyna osztogatással

táſſal magokat meg-ékeſitvén ez áldott napra kéſzen legyenek

Minket penig a' mi illet: ki azon a' Nápon eſendő reggeli prædikatión jelen léſzen, ſzáz napokon cselekedett: bűneit: *ki a' miſét* halgattya, meg meg *annyit*: ki meg-ént annak a' napnak első eſtvéli Oráján bé-kőſzön az Iſteni tiſzlelette, *meg ſzázat*: a' késóbb eſtvéjén-is e' napnak ki jelen léſzen, ugyan *ſzáz* napok alatt eſett gonoſságit bocsáttyuk-meg. Ha penig valaki olly buzgó lenne, hogy az *egy*, *harom*: *kilencz*, *hatt*, s' tőbb tiſztiben járo orákat-el nem mulatná; minden oráért, *negyven-negyven* napi bűne tőröltetik-el tőllem. Mivel penig annak a' napnak, kővetkezendő Vasárnap, az ő *Octávája*; ki akkor: mind reggel, eſtve, s' a' Misén, és az imént emlitett orákon jelen léſzen, még ſzáz ſzáz napok alatt valo vétkei nem léſznek emlekezetben. Mellyet el-hiſzűnk, hogy Iſten kegyelméből, ſzent Péter s' Pál Apoſtaloknak meg-csalhatatlanul reánk bizattatott authoritáſſokbul meg-is tehetűnk.

Orbán Pápa Bucsu levelének caſtigálása az Vr napjáról.

Nem csudálom már, hogy ez Orbán pápa idejében: [q] *három eſztendők alatt fénlett amaz ſzőrnyű űſtőkős csillag, melly megvárta* Orbánt *hogy attyai után Purgátoriumban mennyen, s' ő-is az után enyéſzett-el.* Mert minden bizonnyal jelentője volt e' Csillag e' nap tiſzteleti által bé-jőtt Bálván imádáſért valo Iſten haragjának melly pápa iedjében, mind a' *Maozim* Iſten fell állettaték, s' mind pedig a' *Galluſok Németek s' Hiſpánuſok* kőzőtt, kereſztyén vér ſáma nélkűl valo ki-ontaték. De láſſuk *Bulláját*.

(q) *Anton. tit 19. c. 13. §. 1.*

Felelet: [1] Ki kivánta tőlled *Orbán*, tiéiddel edgyűtt a' *mindennapi miſét*, mellyben csak maga *communicál* a' pap s' az halgatokat annélkűl hadgya? Nincsené ennek helye? (r) *Dominica Cœna omnibus debet eſſe Comunis, quia Dominus, omnibus Diſcipulis, qui aderant æqualiter tradidit Sacramentum.* Mivel Chriſtus jelen lévő, Tanitványinak adta fejenként az Ur Vacsoráját, moſt-is kőzonségeſsé kell azt tenni a' kőſséggel. Vallyon s' meg-kereſztelkedhettél volnaé valakiért? ſzinte igy: *Communikálhattál* volnaé a' kőſségért? *Előkért*, *hóltakért*, vallásodon való *barátidért* ki-téſzed az oſtyát; s' még-is *Privata Miſſa* a' nevé! mindeneknek kéſzéted, azonban maga-d eſzed, iſzod! (igy beſzélnék ha élnél.)

(r) *Hyeron. in 1 Cor. 11.*

(s) *Mali. 2. Matth. 13. 16.*

Fel. 2. Tudgyuk, hogy az *Evangelikuſokat* értette Orbán-is az *Ertnek* nevezeten: mint ez-is: (ſ) *Kicsoda nem láttya, hogy a' Calvi-*

a' Calviniſták s' Lutheranuſok Eretnekek? Had légyen bár, ha ezt mondod-is. (t) *Béthelben ne prophétálly, mert Király lako hellye.* Tudgyuk miért! mert *Bethelben* Bálvány vagyon, mellyet Kiralyok tartotok; a' penig a' *Moazim Iſten*! Nem vagyunk ujjak ez gunyolodo név viſelésben Sz. Pállal edgyűtt, kit, (x) *dőgleleteſnek, s' a' Nazarenuſok ſzerzete Fejedelmének* űvőltnek vala. Sőt inkáb vélle ezt mondgyuk: (y) *A' melly utat ſzerzetnek modanak, a' ſzerént ſzolgálűk a' mi Atyánknak Iſtenének, ugy mint kik hiſzűk mind azokat valamellyek a' Törvényben, s' a' Prophétákban meg-vadnak irva.* Ezt illy tromfal űthetnők viſzſza: (z) *Nem mi zavartuk meg az Izraëlt hanem te* (: Orban :) *és a' te Atyádnak háza, mert el-hadtátok a' Jéhovát, s' á' Bált kővetitek*, tévén az *oſtyát* Chriſtuſsá!

(t) *Amos. 7. 10. 13.*
(u) *Amos. 5. 26.*
(x) *Cſel. 24. 5*
(y) *v. 14.*
(z) *Király. 18. 17. 18.*

Felel. (3) De a' mi *bolondságunk meg-hamiſsétására* ſzerzettedé ugyan ez Innepet? El-ment volt eſzed jo ſzent Atya! mert mikor mi azon a' napon a' ti Ceremoniátokat láttyuk; Sz. irás nélkűl valo csufoláſtokat hallyuk; ſokkal inkább meg-erőſsődűnk igaz Vallásunkban, titeket penig ſzánva nevetűnk. Igy kellene azért ezt inkább meg-forditani: Nem kell azt a' napot meg-ſzentelni mert az Ellenkezőktől meg-csufoltatunk, mint régen más dologban igy ſzol vala egy pápiſta: (a) *Ha nem tartanánk az Ellenkezőktűl, ſzintén ugy imádnók a' Chriſtus ſzamárát, mint kereſzt-fáját.*

(a) *Cretſer. l. 1. decruce c 49*

Felel. 4. Első (b) *Innocentius Pápa confirmálá azt: hogy kik a' negyven napi bűjtben az Eccleſiábol ki-tiltattak, Nagy Csőtőrtőkőn bé-fogadtaſſanak.* De mivel hogy ez a' Pápa az Hit dolgában nagyot vétett vala, ezt tanitván: (c) *hogy az Ur-Vacsoráját az apro Gyermekeknek-is oda kelladni.* Auguſtinus-is meg-inté egyſzer, mert, (d) *Pelagianuſsá akar vala lenni*; mi-is meg-vettyűk e' végezését.

(b) *Epiſt. 1. ad Decent. c. 7. circa ann. Chriſt 410.*
(c) *Máldon. in c. 6. Joh. v. 53.*
(d) *Baronius Ann. 416. nũ. 12.*

Felel. 5. (e) *A' Szent kenetnek* csinálását, *Fábján* Pápa ſzoritá Nagy Csőtőrtőkre, s' ő parancsolá-meg, hogy minden eſztendőben ujjab ujjab csináltaſsék, a' régi penig *meg-égetteſsék*: (mit vétett hogy meg-*igetitek*?) De mi nékűnk más (ſ) *kenetűnk vagyon, mellyet vőttűnk Iſtentűl, s' meg-marad mi bennűnk*; melly nem csak Nagy Csőtőrtőkre, hanem mindenkorra való.

(e) *Durandus Ration. l. 16. cap. 74.*
(ſ) *1 Joh. 2. 27.*

Felel. 6. Nem egyéb majmoskodáſnál, Chriſtus Tanitványi lábok

lábok mosása példájával: (g) *Fejér ruhákban öltöztetett tizenhárom kolduſoknak meg-moſni Nagy Cſtörtökön lábokat, s' őket az után meg-ajándékozni*; holott Christus Urunk azzal, csak az egy alázatoſságot akarta Tanétványinak commendálni. Ha mind az általe ſzokásban gyönyörködnek a' pápiſták, egy egy ſzámárra-is üllyenek mint Christus; s' mennyenek (h) *a' Caſſinumi Barátokhoz, mert ő nállok vagyon az a kendő, mellyel Chriſtus lábokat törölt.*

Felel. 7. Miért véſzitek-el Iſtentől a' mi őtet illeti? Magatoké tinittya: (i) *hogy a' látriára tartoznak az Innepek*, az a' tiſztelet penig, tudod hogy Iſtent illeti! Vajha csak egy két Innepetek volna, még ſem volna ollyan nagy vétek! de méltán mi-is gravaminákban tehetnők az Imperiummal edgyűtt, s' igy adhatnók a' Pápa követének: (k) *Annyi ſzamtalan Innepek gondoltattak-ki hogy a' ſzegény Emberek nem érkeznek buzájokat be hordani csűrökben.*

Nem is eſik köznap annyi vétek az Emberek között mint akkor, ugy hogy e' jámbor ſzavának itt méltán hellye vagyon: (l) *Mi Pápiſták az Ur-napjánál nagyob buzgoſsággal innepellyük-meg a' Szenteknek innepeket, s' több vétket-is cselekeſzünk akkor, mikor azoknak képek előtt meg-hajlunk s' azokat tiſztellyük, &c.* Más-is (m) *A' Szenteknek ennyi innepeket, nem csak én nem javallom, holott ſemmi nap több vétket nem cselekeſznek az emberek, mint akkor.* Harmadik-is (n) *Ollyak vagyunk mi pápiſták az innepek ſzentelésében mint Plato, ki azt mondgya vala: hogy Iſten az innepeket a' teſtnek gyönyörkedtetésére adta; mi közöttünk-is akkor cselekeſznek az Emberek minden gonoſságot.* Ur Iſten, hogy kellene vallyon ezeket meg-orvoſolni? Igy tanétnak arra-is meg: (o) *Legyen ſzabad mindennek külső munkát cselekedni az ige halgatás után.* Iſmét: [p] *Rojjanak le a' Papok valamit az innepekben, hogy ennyi vétket ne cselekedgyenek az emberek.*

Felel. 8. Irják, hogy [q] *mikor a' régi Pogányok Romában, nem csinálhatnának mindenik Bálványnak Templomot, egy nagy Pantheon nevű Templomot készítettek s' abban irták-fel az Iſtenek-nek képeket.* Christus Urunknak azért 610. eſztendejében, a' [r] 4-dik *Bonifacius kérte Phocas Imperatort, engedné néki azt az Templomot*; mellyet midőn meg-nyert volna, ki-hányatá az Iſtenek képeit, Szűz Máriának s' minden Szenteknek dedicalván a' Templomot,

(g) L. 2 cerem. Rom. Eccleſ.

(h) Chron. caſ. l. 2. cap. 34.

(i) Durand. l. 4. Ramon. c. 39. Num. 2.

(k) Gravami. Imperii Ann. 1523. in comit Norimb. legato Pontificis ob lata Gravam 37.

(l) Georg. Vicel. in compend deſemit antiq

(m) Eraſm. in l. de mod cõſit.

(n) Polyd. Virg l. 6. de Rer. invent. cap. 8. p. 510. 511.

(o) Petrus de Alliaco Card. Camerac. in tract. de Refor Rom. cir. ann. 1415.

(p) Bercl citan te Rivio 7. de Abuſ. Eccl.

(q) Dion. Hiſtoricus.

(r) Platina & Jacobus de Vorag in Löb. Hiſtoria.

glumot. *Pünkösd* havában rendele ſzámokra Innepet. De mivel hogy a' kenyérnek, abban az holnapban való ſzukſége miatt panaſzolkodának az Emberek; 4 dik *Gergely* Pápa, Christus ſzületése után 834 ben Novemberre vivé által ez Innepet, mert akkorra ki ki kenyért készéttethet. Egy Izóval (s) *azért ſzereztetett ez nap, hogy ezen* minden Szentek *tiſztelteſſenek.* Maga Szent iráſbol mondá régen ezt egy jámbnr: (t) *Mikor az Angyaltól meg-feddetett János hogy őtet ne imádná: Peter is a' Centurio le-borúlására ezt mondá: Kelly fel atyámfia, mert én is Ember vagyok mint te. Pál penig Barrabaſſal edgyűtt, ellene állának a' Lyſtr abéli Tiſzteletnek; mivelván ezek mind azt jelentették, hogy ne imádtaſsék egy Szent-is, csak egyedűl Iſten.* Hiában himez hámoz hát Orbán hogy azon a' napon csak *bűnnek meg-gyonáſa, s' a' Szentekről való emlekezet lé ſzen!*

Fel. 9. Mit hányod veted *érdemedet*, ha ez napot diſzeſſen meg-ſzenteled? Hiſzem: (u) *ha mind azokat meg-cselekednéd-is, mellyek parancsoltatták, azt, mondgyad: haſzontalan ſzolga vagyok.* Igazán mondotta azért ez: [x] *Senki nem érdemelheti az őrök életét jó cselekedeti által, mert az Iſten, kegyelemből adgya.*

Fel. Hogy mertél jé Orbán! azonban, ezer felett egy néhány napot, az az; csak nem *barom eſztendőt* azok bűnök bocsánattyára engedni, kik e' napon ſolenitèr jelen vadnak? Talám [y] *Simon Magus* vóltal, ki az *Iſten ajándékát pénzen oſztogattad?* Azt mondották némelly Pápiſták: hogy [z] *ollyan a' ti bűn-bocsánatiok, mint a' kis Gyermeknek igér édes. Annya almát, hogy hozzá csúſzſzon mászſzon; de azonban nem adgya meg.* Azt állatta Gerſon: hogy (a) *csak Chriſtus adhat ſok napokig s' eſztendőkig valo bűn-bocsánatot; mit, indulgentiáſzſz hát?* Summa ſumarum: [b] *Nem egyéb ez, hanem a' Pápáktól pénzen el-adott marha*; mellyet tudom Orbán ſzeretett.

Már azt kellene ki tanólnunk: Micsoda ſzokáſok vagyon *Ur-napján* a' Pápiſtáknak? Ezt, egy ő tagjok, illy verſekben formálta:

Corporis hinc veniunt Chriſti celeberrima Feſta:
Quorum quis dicat ludos, moremq; profanum?
1. *Namque ſacrum portant panem reverenter, & omni*

[s] Petrus de Natal. lib. lib. 10. cap. 1.

(t) Carolus Magnus lib. 1 de Imag. cap. 9. circa ann. 800.

[u] Luk. 17. 10.

[x] Bernhard. ſerm. 1. de Annuncia. Col. 106.

[y] Csel. 8. 20.

(z) Gregor. de Valent. tom. 4. Diſp. 7. q. 20. Punct. 1. p. 1856.

(a) Joh. Gerſon. tõ. 2. tract de Indulg. conſid. 8.

(b) Polyd. Virgil. lib. 8. de rerum Invent cap. 4.

A' Pápiſtáknál micsoda ſzokás vagyon Ur-napján.

Divinô cultu circùm vel templa, vel Urbes,
2. *Inclusum fabre facto argento. Porrò gerentis*
Bracchia sustentant duo summi, deque Senatu,
3. *Ornati sertis. Alii de more cadurcum*
Sericium gestant suspensum, ne quid ab alto
Incidat, aut stercus fundat mala desuper ales.
4. *Luditur & Christi personis passio multis.*
5. *Ursula cum junctis incedit pulchra catervis.*
6. *Tuque Georgi acer Crocodylum interficis hastâ,*
7. *Principis inferni trahitur domus: estque videre*
Dæmonas innumeros, tetrâ, turpique figurâ
8. *Christophorus puerum gestat per Cœrula Christum.*
9. *Impletur telis quidam, crebrisque sagittis.*
10. *Incedit gladium portans Catherina, rotamque*
11. *Terribilem: calicem, & sacrum fert Barbara panem.*
12. *Historiæque illic in panis aguntur honore.*
Multæ aliæ, jucunda rudi spectacula plebi.
13. *Quid memorem vexilla, Cruces, candelabra longa,*
Divûm reliquias, calices, idolaque culta?
14. *Antè illum incedit panem, Baptista, manu que*
Monstrat: eum esse Dei, tollentem crimina mundi,
15. *Agnum: quem contrà spargunt floresque rosasq;*
16. *Angelicâ formâ duo: tintinnabula dulci*
Multa sonô crepitant; vernant & compita ramis.
17. *Atque plateæ omnes, quâque itur gramine festô*
18. *Sternuntur, redolentque viæ, atquæ aulæa fenestris*
19. *Hærent: incedunt Monachorum agmina multa.*
20. *Procidit in genua occurrens, & pilea tollit,*
Divinôque omni panem veneratur honore.
Nempe Deum esse suum credunt: non carnis, ut olim;
Sed jam naturam panis sumsisse minuti.

Magyarul igy foly.

Innen van innepe a' Christus testének,
Mellyet nagy pompával, mint látod szentelnek;
Ki gyôzné számlálni sok játékit ennek
Ugy mint csufságokkal tellyes tiszteletnek?

1. Mert

1. Mert ebben a' szentelt kenyér imádtatik,
Templom s' Város kôrnyûl midôn hordoztatik,
Isteni tisztelet néki adattatik,
Szép ezûst edényben mikor foglaltatik.
2. A' ki penig az Ur testét két kezében
Fel-emelvén viszi, fogják ôtet menten
S'ennek mind két felôl a' két karját ketten
A' fô rendek kôzzûl fényes ôltôzetben.
3. Más férfiak ismét a' Pap feje felett
Mint kárpitot, egy selyembôl szôtt fedelet
Fen hordoznak hogy ne érje e' szentséget
Veréb ganéj fellyûl esvén, avagy szemet.
4. Kénszenvedését-is sok féle Personák
Urunknak sokképpen itt jádzani szokták
5. Szent Orsolya Asszszonyt ki Comœdiázzák,
Asszszony társaival szépen sétáltattyák.
6. Szent György itt Crocodilt ôldôkôlsz láncsáddal,
7. Pluto Palotája szôrnyû harczolással,
Midôn rontattatik, ocsmány bûdôs szaggal,
Sok ôrdôg láttatik iszonyu formákkal.
8. Christoph fen láttatik, a' levegô égben:
A' kis Gyermek Jésust hordozni ôlében:
9. Némelly sok nyilakat tészen ô tegzében
Mint vitéz fel-készûlt kéz-ijal mérészszen.
10. Catherina kardot tart edgyik kezében
Egy nagy kereket-is egyszersmind ô viszen.
11. Barbarának pohár vagyon tenyerében
A' Másikban szentelt ostya, kenyért viszen.
12. Az Ur-napja felôl mind ezeket irják
Ezekhez hasonlo egyéb Historiák,
Csufossan ki-gondolt sok Ceremoniák,
Hogy tessenek embert, kik meg vidámittyák.
13. Ne hozzamé elô itt sok zászlojokat?
Keresztek, s' hosszu gyertya tartojokat,
Szenteknek tetemit, sok reliquiákat,
Pohárokat: képeknek imádásokat.

A' Sacri-

A' Sacrificulus ezeket hordozza
Avagy ſeregenként a' népnek ſoksága:
14. A' Szent kenyér előtt ballagván, Baptiſta
Ezeket kiáltván fel-ſzoval, mutattya:
Imé az Iſtennek ez ama Báránnya,
A' ki e' világnak bűneit el-moſſa,
15. Akkoron két Iffiu Angyali formába
Rosákkal az utat előtte bé-hánnya.
16. Akkor ſipok, dobok, sűrűven zengenek,
17. Zöld ágaktol uttzák ſzéllyel zöldellenek,
Ezekkel mindenűtt bé-leveleztetnek:
18. Ablakok kárpittal meg-ékeſſittetnek.
19. Nagy ſereg Barátok az Urat kéſérik,
20. Némely eleiben futván, térdre eſik,
Le-kapván sűvegét ſokat áhétozik
Mint Iſten, a' kenyér tőlle tiſzteltetik.
Ugyanis el-hitték ezt ő Iſteneknek
Lenni, s' által változott Chriſtus teſtének:
Melly moſt, állattyábul eredett kenyérnek,
Nem ugy mint elsőben, Mária teſtének.

Felel. 1. Vállyon s' mit akarnak mind ezekkel a' pápiſták? Vőtték a' Pogáuyoktul, e' mondás ſzerént: [c] *Gentiles olim ſtatuas erigebant, & eas honorabant, quos imitati Chriſtiani idem fecerunt.* La hogy a' Pogányok tiſzteltek elsőben *képeket*, s' tőllők vőtték a' Romaiak! Mint ezeket-is:

[d] *In primis venerare Deos, atque Annua magnæ.*
Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis.
Cuncta tibi Cererem, pubes agreſtis adoret:
Terque novas circum fœlix eat hoſtia fruges,
Omnis quam chorus, & ſocii comitentur ovantes,
Et Cererem clamore vocant.

Ez a' Magyarja.

Ha várod termését ſzánto főldeidnek,
Elsőben áldozzál minden Iſteneknek,
De leg kiváltképpen meződben, Cereſnek,
Minden eſztendőnként Innepet űlly ennek.

Cér eſ-

A' Pápiſták Urnapján vala ſzokáſoknak meg-rázogatáſa.
[c] *Beierl. Concion. ſeſect. 20 pag. 392. Polyd. Virgil. lib. 6. de rerum Invent. c. 13. pag. 553.*
[d] *Virgil. Georg. 1. (de Cereris pompâ.)*

Cereſnek áldozzál a' te mezőidben,
Akkor penig minden cseléded ott légyen;
Háromſzor kerűld-meg gabonádot éppen,
A' meg-áldozando állat elől mennyen.
Mellyet kővess vigan minden ſeregiddel,
Céreſt kiáltsátok nagy őtvendezéſſel,
Hogy csűrőd meg-tellyék főlded termésével,
Cereſt imádgyátok ſzép énekléſekkel.

Illyen a' *gyertyázás s' fejér ruha is*, mellyekről igy irnak:

[e] *Illîc accendit geminas pro lampade pinus:*
Hînc Cereris Sacris nunc quoque tæda datur.
Alba decent Cererem: veſtes Berealibus albas
Sumite, nunc pulli velleris uſus abeſt.

[e] *Ovid. Faſt. 4. (de tædis & albis veſtimentis.)*

Magyarul igy eſik.

Mikor el-ragadá Pluto Proſerpinát,
Ceres Iſten Aſzſzony kereſvén leányát,
Az Æthna hegyében gyuja-meg két fáklyát,
Innen ázért gyujtnak, őt tiſztelvén, gyertyát.
Fejér ruha illet Cereſt, s' azt-is kéván,
Fejérben őltőzzél Céreſenek áldozván.

Nagy Iſten, hiſzem rut dolog volt kereſztyénnek, Pogányt kővetni a' Religioban! s' ez ellen vétkezni: [f] *Ne tanully cselekedni a' Pogányok utálatoſságok ſzerént.*

[f] *Törv. 18. 9.*

Felel. 2. Hogy mered Iſtenért e' napon a' kenyeret *imádni*, s' néki ezt mondani: [g] *Azzal a' tiſtelettel kell e' Sacramentomot illetni, melly Iſtenhez ő Felségéhez illik.* Nem tanultadé-meg ſoha, hogy Iſten a' meg-ſzentelt kenyérnek imádását ſohol ſem parancsolta. Iſten igéje kivűl valo lelemény hát! Ha moſt élne Chryſoſtomus, ezt mondaná: [h] *Nem abban a' tiſzteletben győnyőrkődik Iſten, mellyet mi válaſztunk; hanem mellyet ő a' Szent Irásban akar.* Azt kérdék egyſzer *Theophiluſtol*: Miért néha, idő ugy hozva, nem illeti Iſteni tiſztelettel a' Királyt. Illy feleletet tőn: *Mert nem arra valo a' Király hogy Iſteni tiſxtelettel illetteſsék, hanem hogy hozzá illendő becsűllet adaſsék néki.* Ha ti-is kérdenétek tőllűnk: Miért hogy mi e' Sacramentumot nem imádgyuk? erre igy ſzollanánk: *Mert arra ſzereztetett, hogy ſzentűl véteſsék tőllűnk; de ne imádtaſsék.* (Erről alábbűven)

(g) *Coſterm in Enchir. c. 8.*
[h] *Chriſoſt. Homil. 51. in Matth.*

Felel.

Felel. 3. Mit tisz az ostyának környűl valo hordozásával-is? Ugy tettzik nem parancsolta azt Christus hanem igy szollott: *vegyitek, egyétek*, nem *környűl hordozzátok*. Micsoda ez, egyéb, hanem pápistai *Traditio* mint e' mondgya: [i] *A' mi Pápistai Traditionkbol vagyon az ostyának ide s' tová valo hordozása.* Mit tollyátok hát a' keresztyenség nyakara? Ujjétók-is vadtok azonban, nékünk ne adgyátok csak nem régi vallástokat! Ercs-meg [k] *Circum gestationem panis conscerati circâ Annum Christi 1216. ab Honorio 3. invectam, antea fuisse in Ecclesia ignotã.* Nincs hát még öt száz esztendje hogy ezt konolátok! de a' mi siralmassab, a' Pogányoktol vöttétek ezt-is, ha e' benne nem hágy: (l) *Régen a' Pogányoktol vöttétek ezt-is, ha e' benne nem hágy: (l) Régen a' Papok, a' temetőben-is hordozták fel s' alá a' Christus testét, vévén e' szokást a' Pogányoktol.* El-mehettek hát itt-is Religiotokkal! meg tudgyátok azonban, hogy ezt az ide s' tova valo hordozását (mint szoltok) az *Urnak*, nem parancsolta *Orban*! Hald-meg: (m) *Orbán Pápa az ostyányak nem ide s' tova valo hordozásáért szerzette ez innepet; hanem hogy az Emberek magokat arra az Innepre szent élettel készéttsék.*

Miért hágjátok hát által Pápátok *Bulláját*
El-végezetre, dugja-bé e' tiétek, szájatokat.

(n) *Semmi inkább nem ellenkezik a' Christus Orszagával, mint e' világnak hijában valosága, &c. Dobolások, trombitálások, s' álgyukkal valo lövöldözések, &c. Istenessebb dolog azért e' napon semmi Processiokat nem tenni, hanem a' Szent kenyeret az Hiveknek ki-osztogatni, hogy sem mint a' keresztyén vallásbol majmoskodást indétani, mert látván az Eretnekek (:minket ért rajta:) az illyen dolgot, csak meg nevetik.* (de ez bizonyos!)

Fel. 4. *Ezüst edénybe* penig miért tésed félre? Hisse nem rejtette Christus azt-el, hanem *adta* Tanétványinak! Ha másképpen cselekeszel: (o) *Boszszuságot tész Christuson, ki másképpen cselekeszel e' Sacramentummal hogy sem mint tőlle vötted.* Avagy nem teszedé ki becstelenségre a' kenyeret, ha azt félre tészed, s' mikor az Egereknek enni meg-engeded? meg-parancsoltaték régen: (p) *Hogy valami meg-marad a' Sacramentumban ne tartassék más napra, hanem meg-étessék;* hát te miért zárod azt *ezüst edényben*? Egy egész Concilium mondá hajdan: (q) *hogy valaki meg nem eszi az Ur-vacsorájában valo Sacramentomot, átkozott légyen örökké!* s' miért veted ezátok alá szánt szándekkal magadat?

Felel. 5. De ez a' nagy csuda: ugy meg-hodoltatni a' fő rendeket, s' Magistratusokat, hogy a' Püspöknek s' Sacrificulusnak emellyék ostya vévő két karjokat. Szegény nagy Urak, s' Nemesi külső rendek, hogy még-is nem tanultok! holott ti rolatok adatott e' ki a' pápistaságban: (r) *Mennyivel nagyobb az Ember az oktalan állatnál; annyival méltoságossab a' pápista Pap, még a' Királynál-is* (Adgya Isten rövid nap, te *Fenevad* hogy téged, [s] *a' tíz szarvak gyűlöllyenek-meg mint a' Paráznát, s' hadgyanak mezételenűl!*)

Felel. 6. Mit oltalmaztatod a' *Vereb* ganéjtul az ostyát? Ne félcsed! mert: Vagy Ur az, vagy nem az. Ha Ur, nyilván a' *vereb*, feje felett el menvén, nem hogy hátullyát forditaná s' azt meg mocskolná sőt inkább földre szállana s' imádná. Mert ezt beszélli *Bellarminus Jesuita*, hogy (t] *egyszer az oktalan barom imádta az ostyát, s' ugy czáfolta az-is meg az Eretnekeket.* Hát a' szegény *verebecske*, miért nem erősztené az [illegible]r előrt le szárnyát, ha felette menne s' repülne, holott még [u] *a' Bálám szamára-is le-esék* csak az Angyal [illegible]ött-is? Ha penig nem Ur az ostya, miért hijátok annak? oh [illegible]ságban keresztűl akadtak!

7. A' k[illegible]áztatot *Orsolya* Asszony ez napon, [illegible]asék [illegible], Britannia nagy Fejedelmének edgyetlé egy leá[illegible]n keretne házasságra egj Pogány Királynak Fia, fe[illegible] édes Attya, őrömest nem akarja vala Pogánynak adni, kire igy szolla Orsolya: A' ki engem kéret, bocsásson én hozzám bizonyos számu Szűzeket, hadd beszéllyek véllek, tengeri utazásomban. Meg-lesz a' dolog, a' társalkodás közben mind meg-téritvén őket, Romában viszi, s' mikor onnan viszsza tértenek volna Coloniában, az utban, az Hunnusoktul mind meg-öletnek! De ez merő hazugság, mert némellyek e' Szűznek édes Attyát Notusnak, Britániának Fejedelmének tartyák, mások Maurusnak Scotiai Királynak nevezik, &c. mit haszná azért ezt Religio dolgában elő hozni azon a' napon?

Felel. 8. Azon napon, a' *Crocodilt* ölő Szent Györgyről is tudd-meg ezt: (y) *Hogy Sz. György, lován ülvén, fegyverben igy fel öltöztetik*, s' a' Sárkánnyal *egybe menése ki-képeztetik, nem itilé azt meglőtt de-*

i] *Azorius l. 8. Instit. Moral. cap. 6.*

k] *Biel. lect. 40. in Canon Miss.*

l) *Glossa c. non oportet de consecr. dist. 1.*

m] *Georgius Cassander in Consult. art 22. pag. 984.*

n] *Lorichius, Hadamarius Instit. Cathol. de Sacramentis Eucharist. pag. 74.*

o] *Ambros. in 1 Cor. 11.*

p] *C. Tribus gradibus dist. 2. de Consecr.*

q] *Concil. Cæsar. August. Can. 3. An. 381. tom. 1. Concil. pag. 1049.*

r] *Stanislaus Crichovius in Chimera fol. 97*

s) *Titk. 17. 16.*

t] *Bell. l. 5. de Eucharist. cap. 8. §. ex Surio tom. 3. & Antonino in Summa historiale pag. 3. tit. 23. cap. 3 §. 2.*

u] *Szaml. 22. 27.*

x) *Petrus de natalius lib. 9. cap. 87. Lombardus Hostor.*

y] *Baronius, in Martyrol. 23. Aprel.*

lött dolognak lenni, hanem csak valamit akarnak véle ki-ábrázolni. Ugy-is penig, mert a' Nicenumi Conciliumban Apochryphháltaték ez ő rolla költött, dolog; holott, némelly pápista azt mondgya: hogy Dioclecianus Imperator alatt szenvedett; némely penig hogy, Daciánus alatt őntött vért. Effféle Contradictiokért mondgya Balæus pápista-is: hogy (z) *hamis a' Sz. Györgyfelől költött historia*; ugyan ezent bizonyitván (a) *Bellarminus-is.* Melly Sz. Györgyöt mindazáltal, hogy viselt dolgairol Comœdiáztok ki e' napon, erre csak ezt mondom, a' mit *Tatianus* a' Pogányoknak: (b) *Hidgyétek-el, hogy a' ti Fabuláitokkal nem képezzük ki a' ti Isteniteket*: Miért tőrettek hát Györgyvel-is e' napon kopiát?

Felel. 9. Volté valaha ollyan *Christoph-is* e' világon, ki a' Gyermek Jésust vállán hordozta volna, mondgyátok-meg? Erről igy szoll egy Jésuita: (c] *Bizonytalan dolog az, hogy ha valosággal, volté Christophe' világon, ki Christust hordozta volna.* Hát miért ábrázoltatik ki? Ezért: (d) *Christophnak képe azért iratik ki, hogy valamiképpen ő Christust vállán hordozotnak ki-képeztetik, igy azok-is meg-segittetnek, kik e' világ tengerén evezkélnek.* Effféle hát az Ur napján állatok a' Religiobanccsak *Prosopopœja*! Az az, valosággal csak semmi. Allyon tovább azért!

Felel. 10. Catherina felől valo [illegible] *vendátok*-is h[illegible]len, ha ennek beszéde igaz: (e) *Sokan a* [illegible] *közzól a Catharina legendája felől kételkednek: holott* [illegible] *más hitelre méltó Historicusok nem tésznek arra a' csuaárol emlekezetet, mellyet mondanak hogy Catharina által lött.* Azért adnak *kárdot* kezében; mert ez mikór ősztán keresztyénné lött: (f) *Maxentianus Pogány Imperatornak kardal-is ellene állott, hogy a' Keresztyéneket Pogányságra kénszeritette.* Azért forgat penig *kereket*, mert (g) *kerekre* kőtöztetett keresztyénségeért, s' ugy kénoztatot; végre penig feje vétetett. De mint mondgyák más pápisták-is: (h) *Sok költött dolgok vadnak Catharinárol.* En el-hiszem hogy ez-is az: hogy *az ő fő nélkúl valo testébűl téj folyt-ki, testét penig az Angyalok a' Sinai heyre vitték s' ott temettik el.* Hidgye kinek esze nincs!

Felel. 11. Irják, hogy Borbálának Apja Pogány volt, melytől az ő leánya irtózott. Mivel penig igen szép személynek mondgyák; az ő Attya őtet egy toronyban záratta, hogy senki ne lássa.

De mi-

z] *Belaus in Marcello 2. Vergerius in Concil. Trid.*
a] *Bell lib. 1. de beatione sanctorum cap. 20.*
b) *Tationus in oratione ad Gentes.*
c) *Becanus lib. de Invocat. sanctorum pag. 113.*
d) *Baronius in Martiol. 25. Julii.*
e) *Cassander in scholis ad Hymnum de Catharina, pag. 278. oper.*
f) *Petrus de natalibus lib. 10. c. 105.*
g) *Bergomensis Jacobus de voraginé Antoninus.*
h] *Johan. Molanus Gobelinus Persona.*

De mikor ugy sem változtatná vallását: az Apja (i) *Martianus* Pogánynak adá, ki bial bőrből csinált ostorral, szűlt mezételen testét meg-korbacsolván, végre tűzet gyujtat alája; s' mikor kalapácscsal meg-rontatta vólna fejét, s' el-metczettette vólna emlőjét, fejét véteti, *kinek-is Apját a' menykő, e' cselekedetiért meg-ölé.* S' talám azért-is adnak e' nap mind *ostyát*, s' mind *pohart* kezében, mert jajjos *pohárt* ivott, de még-is meg-maradott a' Christus hitiben. Ugy volté, nemé: mondgya-meg ez: (k) *Sok költött dolgokkal undokéttattak meg a' Szentek historiáj.*

Fel. 12. De mit tésztek zászlótokra irott sok ezer keresztekkel? Igaz, tudom azt? (l) *A' Christus keszt-fájának emlekezetére valo a' mi keresztünk.* Melly Christus keszt fájárúl szollyunk keveset: (m) *A' Persák Királlya* Cosroë, *mikor Jerusalemet-is hatalma alá akarná egykor hodoltatni, futva szalad ijettében a' Christus koporsójátul; mindazonáltal Helena Aszszonytul ott hagyatott Christus keresztfájának valami részét el-viszi magával. Melly* Cosroë, *mikor magát Isten gyanánt akarná imádtatni, aranybol s' ezűstből csinálta a' keresztfa darabnak tornyot s' abban helyhezteti, drága kövekkel belől a' tornyot meg-rakatván, &c. Fiának hagyván azért az Országot, maga a' toronyban űl, s' meg-parancsollya hogy mindenek őtet Istennek kiáltsák, mert ő az Atya Isten; az ő jobb keze felől helyhezteteti kereszt darab penig, Fiu Isten; bal keze felől-is állata fel egy kakast, kit neveze Sz. Lélek Istennek. Mikor ő a' toronyban igy űlne, akkor Heraclius Imperator nagy haddal* Cosroë *fia ellen mégyen; s' veti ő bizodalmát a' keresztben; hogy ha ő néki az diadalmat ád, mely igen meg tiszteli ő azt. Meg-lesz a' diadalom, s' reá menvén* Cosroë *Pogány Királyra a' toronyban meg-ölé őtet, az arany s' ezűst tornyot vitézinek ki-osztogattya s' a' keresztet Jérusalembe viszi. Mikor penig nagy pompával azon a' kapun akarna bé-menni, mellyen a' szenvedendo Christus bé-ment vala, hirtelen a' kapunak kővei le-hullottanak, s' egy Angyal a' kapu felett kezében tartván egy keresztet, mondotta* A' Christus szamáron, nem külső királyi dicsőséggel ment bé e' kapun. *Ezt halván az Imperator el fakadott sirva, s' mezitláb ruháját le-vetvén vitte a' keresztet a' kapu felé, s' a' kereszt előtt önkénnyén, meg-nyilt a' kapu.*

De némellyek ezt másképpen igy beszéllik: (n) *Isten jelentette meg*

i) *Petrus de Natali b. lib. 1. cap. 25.*
[k) *Gregorius Cassander in Consult. art. 21. pag. 142.*
l] *Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri lib. 2. art. 9.*
m) *Petrus de Natal. lib. 8. cap. 76. Jacobus de Voragini in Lombard. histor.*
Honnan vőtt eredetet a' kereszt.
n) *In Breviario Romano novo.*

te-meg Heracliusnak, menne-el Persiába, és Jérusálemből Cosroë-tol oda vitetett Christus kereszt-fáját hozná viszsza. Cosroé azért el-unván Heracliussal valo hosztzas hadakozását, a' Christus kereszt-fáját melly tizennégy esztendeig volt a' Persák kezében, viszsza engedte. Mellyet Heraclius a' maga hûtán akart fel-vinni arra az hegyre, hol az elôtt az volt; de mivel hogy czifra öltözetben volt az Imperator, el nem vihette, mert mennyit ment elô két annyit hátra; kinek igy szollot a' Jérusálembéli Zarhariás Pap: Meglásd Imperator, hogy a' keresztnek illy pompás vitelével, a' Christus alázatosságát meg ne csufollyad! Akkor le-vetvén czifra ruháját az Imperator, sietve vihette az hegyre, s' ott hadta. Ki nem láttya e' ket Historiának itt egymással valo ellenkezését? Edgyik azt mondgya, hogy Heraclius [o] *a' Városban akarta bé vinni*; másik azt álmodgya, hogy (p) *a' Calvária hegére akarta emelni.* Edgyik igy ámét: hogy az *Angyal* jelentette-meg Heracliusnak a' kereszt nem vihetésének okát; másik, hogy *Zachariás* Pap. Ki tud ezen el-menni? *Nugæ Nugarum*!

Még illyent-is irnak felôlle; hogy (q] *Elsô Sergius Pápa találta azt Romában a' Sz. Péter Templomában* 690. *esztendôben melly drága kövekkel meg-ékesittetett ezüst edényben volt foglalva.* De vallyon s' ki vitte azt Romában? s' miért hogy *Sergius* elôtt fel nem találáltatott? *Platina* mondgya: *Hogy a' nagy Constántinus Császár tôtte volt azt el a' sz. kereszt Templomában Jérusalemben, mivel hogy ott találta vala az ô Annya Helena, annak valami részét-meg.* De ez nem igaz; mert azt mondák most, hogy Sergius Pápa Romában találta-meg. Mellyiteknek kell vallyon hinni? Más pápista meg igy szoll: (r] *Mikor Héléna Asszszony Jerusálemben meg-találta volna a' Christus kereszt fáját, ketté vágatta, edgyik részét magával Constántinápolyban vitte; másikát Jérusálemben arany edényben helyheztette.* Nem vitt hát benne Romában! s' hogy találta hát még-is ott meg *Sergius*? Láttyátoké melly bizontalanságon éppititek a'ti sok kereszteteket!

Felel. 13. Az hosszu gyertyáknak jelen léteket-is, Pogányi szokásnak mondgya ez: (s) *Mi, Pápisták viasz gyertyákkal-is ékesittyük az Egi Szenteket; mint régen a' Pogányok-is* El-mehettek velle! Nékünk ne adgyátok!

Felel.

o) *Lombardica Histor.*
p) *Breviariô Rom.*
q) *Durandus in Rat. lib.7. cap. 29.*
r] *Petrus de Natal. lib.8. cap. 76.*
s) *Polyd. Vergil. lib. 5. de rerum Inven. c. 8. p. 423.*

Felel. 14. Tudom hogy a' Szentek teremit nem csak az Ur Teste méltoságáert tartod azon a' napon; hanem hogy imádgyad-is, e' szerént: (t) *Azon tiszteletteel imádgyuk a' Szentek teremit, minémüvel magokat a' Szenteket.* De a' Szenteket igy: [u] *Ugyan azon hitünk vagyon a' Szentekben, mely vagyon a' Jésus Christusban.* Ugy imádgyátok hát a' Szenteket s' ezeknek teremeket-is, mint Christust magát! Isten oltalmazzon! Vallyon s' hol tanultátok afféle reliquiákat imádni? Avagy nem azért (x) *temetéjé Istenel Mosest (ugy hogy senki ne tudná temetése hellyét:)* mert hihetô látta ô Felsége hogy annak testét a' Sidok Bálvány imádásra fordéttyák: Ki imádta a' Keresztelô János testét, kinél (y) *nem vala nagyobb Emberek fiai között*? sôt inkáb el-vitték azt Tanitványi, s' (z) *el-temették.* Avagy nem vadtoké Phariseusok, kik (a) *az igazaknak temetéseknek hellyét ékesgetitek*; de másképpen Isten boszszuságára éltek? Gondolkodgyatok csak jol felôle!

Felel. 15. Hogy a' képeket (ha valaha egyszer) ez napon imádgyátok, ezt mi nem fogjuk reátok; mint némellyitek igy szolla régen: (b) *Soha a' Romai Anyaszentegyház, a' képekbôl nem csinált Bálványt, se valami Istenséget néki nem tulajdonitott*; hanem ez iráftokát hánnyuk szemetekre. (c) *Adorare imaginem, est ipsum Christum adorare.* Láddé hogy olly tiszteletett tész a' képeknek minémût Christusnak; avagy nem adtzé hát nékik *Istenséget*? Megéni: (d) *Mind egy az a' tisztelet, mellyel a' képeket, s' azokat, kiket azok jegyeznek tisztellyük.* Láttyátoké, hogy *bálványokat* csináltatok a' *képekbôl*! s' nem félteké Istentôl?

Felel, 16. Keresztelô Jánost-is bé-kelletté hozni e' napon, s' az ô Christust mutato ujjával *para tragediázni*? sok itt-is ô felôlle valo villongástok, s' egyenetlen értelmetek. 1. Némellyitek azt mondgya: hogy (e) *Keresztelô Jánosnak 29-dik Augusti vôtték fejét; azért az a' nap tartozik az ô feje vételéröl valo meg-emlekezésre s' innepének meg-szentelésére*: mellyet honnan-is tanultatok? 2. Vagyon illyen-is: hogy, (f) *ez nap égettetett-meg az ô teste, s' szedetett hamva egy fazékban egyben. Mert Julianus Apostáta a' keresztyénség gyalázattyára, Baptista Jánosnak minden csontyait széllyel a' mezôre hinteté, s' az után meg-égetteté.* 3. (g) *A' Keresztyéneknek is a' melly ô csontyait fel-keresgetheték a' Jérusalemi Philep Püspök-*

t) *Stapletan. in prompt. Cathol. part. 1. pag. 292.*
u] *Cornel. à Lapide in Comm Epist. ad Phil. v. 4.*
x) *Törv. 34. 6.*
y) *Matth. 11. 10*
z *Matth. 14. 12.*
a) *Matth. 23. 29.*
b] *Pistor. in Hodeg. pag. 292.*
c] *Concil. T. Sess. 25.*
d) *Cajetan. in Thomam part 3. quæst. 25. artic. 3.*
e) *Petrus de Natal. lib. 7. cap. 137.*
f] *Lib. 12. Hist. Schol. Joseph. & Hyeronim.*
g] *Beleth. in Ration. cap. 147.*

nek vi-

nek vivék. 4. (*h*) *Jérusálemből-is jöttek valami Barátok, s' menvén a' Bptista sirjához, a' még ott maradott csontocskáit, az ő Gárdgyánnyokhoz. Josephhez vitték Jérusálemben.* (Ugyan sok csontotskái voltanak az áldott Baptistának, hogy ennyin szedték!) 5. Ezek osztán a' csontok, (*i*) *vagy Phileptől vagy Josephtől, küldettek Athanásius Püspöknek Alexandriában, Julianus Gárgyán által.* 6. Athanásius után, midőn succedált volna (*k*) *Theophilus Püspök, a' Pogányságtul meg-tisztéttatott Templomban tévé a' csontokat.* 7. De most (*l*) *Genuaban* vadnak azok a' csontok, 3-dik *Alexander* Pápa, s' negyedik *Innocentius* parancsolattyokbol, hol tiszteltetnek-is. 8. (*m*) *Machæron* nevű kastélyban véteték feje Jánosnak, melly ő fejét az Herodes Felesége temeté-el Ura háza mellett Jérusálemben, *félvén attul, hogy fel ne támadgyon, ha a' testel edgyűtt lészen a' feje.* 9. (*n*) *Két Barátnak jelentette meg Isten, hogy az Herodes háza környűl vagyon a' test*; el-mennek azért ők Jerusalemben s' hát gyászos sákban takarták a' testet. 10. Haza indulnak azonban a' Barátok a' Szent János fejével; s' mikor az uton, (*o*) *Edessa* Városban lakó egy fazakas hozzájok adta volna magát uti társul, s' a' Barátokkal egy szállásón hálna; meg-jelenik Sz. János álőban a' fazakasnak, hogy hadgya el a' Barátokat, s' vigye az ő fejét *Edessa* Városban; ki meg-is cselekedte. 11. De még a' Nagy (*p*) *Theodosius* Császár által-is, *Constantinápolyban* vitetett a' Keresztelő Janos feje, s' város kapuja előtt *Hebdomon* nevű hellyen el-rejtetett. 12. A' melly Barátok most an fel-találták vala a' (*q*) *Baptista* testét, soha azt az az ujját meg nem égethették, melly uj a' Christust meg-mu tatta vala, illy szoval: *Imé az Istennek Bárannya, &c.* Ki e' sok kűlőmbőző értelmeket itt meg-békélteti, Nagy *Apollo* leszsz a' Pápistaságban! mi most csak ezt mondgyuk: (*r*) *Sok hamis költések vadnak a' Szentek felól, mellyeket mi meg-vetűnk, mint hitelre nem adhato dolgokat.* En-is ezt mondom hát: ne majmoskodgyad ki a' *Baptista ujját Ur-napján*, mert *fabula* felőlle való költéstek, s' vétek-is annak *ki-képezése.*

Felel. 17. Mit tésztek ennyi *zöld ágakkal* e' napon? soha el nem hiszem, hogy a' Bálványozást e' cselekedetekkel-is meg nem bizonyittyátok, mely igy sokott végbe menni: 1. Vagy a' (*s*) *képek* előtt állatok. Vagy a' (*t*) *képeknek* adgyátok azt a' *tisztelet* mely

h) In lib. Cyp. falso ei ad scriptô de Rev el capitis Joann.
i) Idem ibid.
k) Beleth & Durand. ut supra.
l) Falsus Cyprianus ut modo.
m) Histor. Schol. ut modo.
n) Sozomen. lib. 7. c. 21.
o) Lombardica historia Et Petrus de Natalibus.
p) Sozomen. lib. 7. c. 21.
q) Durandus Beleth. Lombardica Hist.
r) Possevinus in Apparatu tit. Apothrif.
s) Dan. 3. 3.
t) Kijöv. 32. 4.

tet melly az Istené. 3. Vagy a' képeket, (*u*) *rejtek hellyekben* tészik. 4. (*x*) *Kertetekben* ki-csinállyátok. 5. Nékik (*y*) *Zöld erdőt* kélzétetek. 6. (*z*) Mezőtőkőn-is ki-képezitek, (mint a' Városok és Falúk végin fel-állatott kő oszlopokban.) 7. Rakvák az (*j*) *uttzák* vélek. 8. Dugva tele vadnak (*v*) *a' Templomok*-is. 9. Egy szoval: (*p*) *Meg-undokétottátok e' földet* a' lelki paráznasággal;

Mivel penig hogy a' *Baruch* könyve felól régen igy szolla edgyik Prophétátok: (*q*) *A' Bárnch könyve hitelre mélto könyv, mellyet a' Tridentumi Conciliumban-is a' szent könyvek közzé számláltak*; abban micsoda legyen a' bálványozás, igy értsétek:

1. A' Bálvány, (*t*) *aranybul, ezűstből, s' fábul csinált Isten*; (illyenek a' ti képeitek.)

2. A' Bálvány, (*a*) *vállan hordoztatik* embernek. (: mint a' ti *oltyátok is* emeltetik a' Pap feje feliben:)

3. Mind (*b*) *elől hátul imádgya a' Bálványt a' kősség*, (: mint ti az oltyát s' képeket:)

4. A' Bálvány [*c*] *nem szolhat*, (: igy a' ti képetek-is:)

5. A' Bálvány [*d*] *fejében koronát tesznek*, (mint ti-is ékesgetitek a' *képeket.*)

6. [*e*] *El-lopják néha a' Papok a' Bálványtul az aranyat s' ezűstőt.* (ti-is sokszor igy sosztyátok-meg őket.)

7. A' Bálványrol [*f*] *le-vont aranyat s' ezűstőt, a' Papok a' nálloklakotisztátalan személlyeknek ajándékozzák.* (avagy nem ugyé nállatok?)

8. A' Papok a' Bálványt [*g*] *sem a' rosdátul, sem a' szutul meg nem tarthattyák.* (ti nállatok-is mesterség volna ez.)

9. A' Bálvány [*d*] *a' lopóktul magát meg nem szabadithattya.* (igy a' ti képitek-is.)

10. A' Templumban járó [*i*] *emberek porátul, meg mocskoltatnak a' Bálvanyoknak szemek.* (a' ti képetek sem maradhatnak meg mindenkor tarto tisztaságban.)

11. [*k*] *Oltalmazzák a' Papok az ő bálványokat hogy el lopassanak.* (kicsoda őrzi inkább a' képeket-is mint ti?)

12. A' Papok, [*l*] *olly hosszu gyertyákat gyujtanak, a' bálványok előtt, mint egy nagy gerenda* [ki nem látta ezt a' Pápistaságban?]

u] Ezech. 8. 22.
x] Esa. 65. 3.
y] Ezech. 6. 13.
z] Jer. 13. 27
j] Jer. 7. 17.
v] 2 Reg. 16. 14.
2 Chr. 33. 4.
Ezech. 5. 11.
p] Jer. 3. 2.
q] Bell. l. 1. de verbo Deî cap. 8. 6. Caterum.
t] Baruch. 6. 3.
O és Uj Bálvanyozásnak edgyesége.
a] Ibid.
b] v. 5.
c] v. 7.
d] v. 9.
e] ibid.
f] v. 10.
g] v. 11.
h] v. 14.
i] v. 16.
k] v.
l] v. 18.

m] v. 19. 13. A' Bálvánnak (*m*) *belsőréſze meg-mutattya hogy ő hamar meg-étethetik a' férgektől.* (a' ti változás alá vettetett képeitek-is bizonyittyák ezt.)

n] ibid. 14. (*n*) *Nem érzi a' Bálvány hogy rajta aranyás ing vagyon.* (a' ti képeitekben ſincs érzékeny lélek.)

o] v. 20. 15. Az házban valo Bálvánt (*o*) *meg-fogja a' fűſt.* (árt a' ti képeiteknek-is.)

p] v. 21. 16. (*p*) *Reá ſzáll az égi madár a' Bálványra, s' rajta jár a' macska.* [nincsenek attul űreſſek a' ti Bálványitok-is.]

q] v. 23. 17. *Nem fénlének a' Bálványok ha ki rullok le-törli az aranyát.* [igy van dolgok a' képeknek-is.]

r] v. 26. 18. *Ha el-eſik a' Bálvány nem kelhet-fel magátul.* (a' képek ſem ſzepelkedhetnek.)

s] v. 27. 19. (*s*) *El-adgyák a' Papok, a' Bálványnak áldoztatott állatot.* ti-is kereskedtek a' Misével.)

t] v. 30. 20. A' Bálványokat oltalmazo [*t*] *Papok meg-nyiretik fejeket,* [látod ezt te-is ſeregedben.)

u) v. 31. 21. (*u*) *Bömbölnek a' Papok az ő Bálványok előtt.* (ti nállatok-is ſzokás az.)

x) v. 34. 22. [*x*] *Fogadáſt téſznek a' Papok az ő Bálványoknak.* (ugy vagyon ez nállatok-is.)

y) v. 35. 36. 23. [*y*] *Sem betegségtől ſem vakságtul, annálinkáb haláltul, nem ſzabadéthattyák meg a' Bálványak az embert.* (nincs arra erejek a' ti képeiteknek-is.)

z) v. 48. 24. [*z*] *El-rejtik az ő Bálványokat a' Papok ha háboruság támad.* (meſzſze viſzitek akkor ti-is a' képeket.)

a) v. 52. 25. (*a*) *Nem adnak a' Bálványok esőt az embereknek.* (nem ád áldáſt a' ti képetek-is.)

b) v. 54. 26. (*b*) *Ha a' Bálványok Temploma meg-ég, el-ſzaladnak a' Papok, de ők ott perſelődnek-meg.* [igy romlanak a' ti képeitek-is.]

Értéd azért hogy a' képeknek (kiknek tiſzteleteket ti Ur-napégben viſzitek) *zöld erdő* rakás-is, nem űres a' bálványozáſtol. El-kerűld azért azt!

A' mi hátra maradott, ſzollunk a' derék munkában felőlle.

Könyvnek Dedicalása. Ezek Kegyelmes Uram azok a' dolgok, mellyek végben ſzoktak vitetni Ur-napján (miat ők nevezik) a' Pápiſtaságban. Mel-

Mellyek mind arra valok, hogy akkor ki-tegyék ők az ű *Miséjeket.* De melly helytelen, itéllye-meg Nagyságod, s' minden igaz lélek, bőlcs elméjével. Holott: 1. Nincsen az Orbán Pápa *Bullájában az oſtyának mutogatása, s' környűl hordozása.* 2. Sem hogy a' meg ſzentelt *oſtya* arany ezűſt edényben záraſsék. 3. Vagy hogy valakiazt imádgya; hanem hogy arra a' napra magát tiſzteſségeſſen elkéſzéttse. 4. Nem parancsolt ű *álgyu lövéſeket,* s' ű azt az innepet nevezte *Urteſte s' vére napiának.* De moſt mind ellenben vagyon a' dolog. Mert az nap, csudálkoztato *proceſſiokat* ſzoktanak tenni, arany vagy ezűſt edényben ſzokták az *Urat* (mint ők hiják) zárni; (maga hogy ſzorulhatna abban az ű Szent teſte?) áhétozva ſzokták imádni; Orſzág oltalmára tartando por veſztegetéſſel, s' álgyuk zengésével kévánnyák celebralni; a' *pohár* felől penig, mely a' Chriſtus *vére* jele, még meg-ſem ſzoktak emlekezni.

Mivel azért hogy e' napon, *Octávájával* edgyűt. 1. Az Ur-Vacsorájában valo csonkaságot, (melyben el-vonatik a' pohár) akarja a' Pápiſtaság meg-erőſſiteni. 2. Más *uſúſra*-is fordittya, mert nem veſzi, eſzi, hanem az *oſtyát környűl hordozza, s' imádgya.* 3. Eg' ſzers' mind *Urnak*-is nevezi. 4. Azonban, ennek a' napnak meg-ſzenteléſeért, az emberek *érdemére fizettet Iſtennel.* 5. De a' mi nagyobb csábitani akarja a' kőſséget, hogy ők a' bűnőket *meg-bocsáthattyák.* (mivel az ezer egy néhány napot, mellyet ada *Orbán.* (*c*) *Márton* Pápa meg-kettőzteté; a' *Márton* Pápa ſucceſſora penig, 4-dik (*d*) *Eugenius* a' *Mártonét* meg meg annyival többité; ugy hogy: *tizenegy eſztendő, s' három ſzáz őt napok alatt valo bűn bocsánatot engede ez három Pápa:*) De oh férgek férgei mit majmoskodtok! Bizony nem csudálhatom már hogy oly nagy frequentiájok vagyon *Ur-napján* mert im a' ſzegény kőſség, a' *tizen-egy eſztendei* bűn bocsánatot igen előtte forgattya! mind ezeket penig ki cselekedteti veletek? hanem, ama *fekete Angyal*; Ki egykor, [*e*] 1256. *eſztendőben, eleiben ment egy Dominicanus Barátnak-is fejér kámsában, s' ugy tettette magát, mint ha valami fejér edényben vitte volna, a' Sacramentumot.* Nem tiſzta ſzerzet hát e' lelemény.

En azért, e' vigály munkácskát Nagyságodnak-is mint Kegyelmes Uramnak alázatoſſan ajánlom! 1. Mert a' Nagyságod Fejedelmi jo akarattyát, én-is arra méltatlan, a' Chriſtus több ſzolgai kő-

c] An. 1400.
d] Anton. tit. 19. cap. 13. §. 1. *A' ki Ur-napját jol meg ſzenteli tizen egy eſztendeig s' 305-napokig valo bűne bocsattatik meg.*
e] Thomas Cantipratenſis Dominicanus lib. 2. c. 54. ſuarum Apum, ſeu de Univerſali bono.

gai kőzőtt, érdemem felett bőséggel koſtoltam. Hogy azért ne légyen ennek hellye: *Vetus gratia dormit*; igen mélto hogy Nagyságodhoz valo buzgo indulatomnak valami ſzikrácskája ez által fenmaradgyon, s' ſzomoru halványodáſra ne juſſon. 2. Hallottam azonban azt-is, hogy Nagyságod boldog emlekezetű néhai Fejedelmeknek fényes Udvarokban, (még iffiabb idejében valo forgolodáſakor-is) mint ſzerette légyen az Iſten kőnyvét. Hogy Timotheuſſal [f] *Gyermekségétől fogva a' Sz. Iráſt tanulta*; ama' (g) *Nemes elméjű Berreabéliekkel azt viſgálta*; s' moſt-is ezt, felette igen elméjében tartya. (h) *Ha a' Fejedelem Orſzágának ſzékiben ülénd &c. legyen a' törvénynek kőnyve nálla, s' olvaſſa azt életének idejében, &c. hogy ideje, meg-hoſzſzabbodgyék az ő Orſzágában, &c.* Oh melly arany idő vala csak Nagy Sárdor idejében-is, ki az *Homerus* iráſiban ugy győnyőrkődött, hogy *azokat ſzorul ſzora meg-tanulta s' feje alatt hálatta!* De nagyobb gyémántra talált moſt Nemes Erdély Orſzága! Kit moſt, olly kereſztyén Haza javát kéváno, Chriſtus Evangeliuma Sáfárit Szerető, s' az idveſséges kőnyvek olvaſásában éjjet napot tőltő, Méltoságos Nagy Fejedelemmel áldott-meg; kinek idejében, Iſten után minden jo békeſséget ren[illegible] Mellyet engedgyen meg-is a' Mindenhato! Hogy Nagyság[illegible] Széki erőſſitteſsék-meg igaſságban, s' [illegible]n hoſzſzu idők[illegible] *mint a' nap az égen!* Hogy az, ki a' [k] [illegible] *porbul fel-veſzi, s' a' Fejedelmek kőzzé ültetti, dicsőſséges Szekben*, magaſztaltaſsék ſokáig ez életben, Nagyságod által-is! Elete eſtvéjekor penig Nagyságodnak, legyen a' [l] *lelkek Páſztora*, lelkét az [m] *az élet csomojában bé-kőtő* kegyelmes Iſtene!

(f) 2 Tim. 3. 15.
(g) Csel. 17. 11.
(h) Törv. 17. 18. 19. 20.
[i] Sols. 89. 37.
(k) 1 Sam. 2. 8.
[l] 1 Petr. 2. 25.
(m) 1 Sam. 25. 29.

Nagyságodnak ezt alázatos lélekkel kévánnya!

C. P. A. I.

A·1698

A' KE-

A' KEGYES OLVASOHOZ.

Az Erdélyi Méltoságos Fejedelemnek,

APAFI MIHALYNAK

A' Fő Vezér,

KőPőLI AMHET PASSA,

Néhai Erſek Uj-vár alá ſzállott táborában valo hivattatásának, menenetelinek, s' ot létének, és viſzſza jővetelinek rővid le-iráſa; melly lőtt, 1663. eſztendőben.

ISTENT félő kegyes olvaſo! Ez elől járóban *ſpeeificalt* Méltoságos, kegyes életű; s' igaz Magyar Hazáját hűségben ſzerető, moſtani Kegyelmes Fejedelem; mit fáradott légyen, s' mit nem, Nemes Erdély Orſzágáért, illendő meg-értened; hogy igy, te-is eſztmondhaſſad: (a) *Mélto hogy Iſten véle jót cselekedgyék, mert ſzerette a' mi nemzetünket*; és hogy, az ő nagy Méltoságu Fejedelmi kegyes nevének-is, leg kőzeleb, bár csak e' kőnyv dedicáltaſsék:

Tekintetes APAFI MIHALY Erdélyi Fejedelemnek a' Törők nemzet kőzzé valo menetele édes Hazájáért.

(a) Luk. 7. 4. 5.

Midőn azért, akkori Fő Vezér, Kőpőli Amhet Paſſa, igen nagy haddal fel-kéſzűlvén, Magyar Orſzágra indult volna, és *Budához* jutván, alkalmas ideig várakoznék, titkos *Conditio*ra valo váláſz tétele után; vagy az Hidnak valo fáknak el-kéſzétését leſvén, *Eſztergomhoz* ſzállitá táborát, s' ott nagy ſietvén a' *Dunát* által kőtteté. Azonban meg-értvén ezt, Grof *Forgács Adam*, akkori *Erſek Ujvári Fő Generalis*, reá őt a' Törőkre; ki noha elsőben diadalmas léſzen ugyan a' Törők ellen, de lovok meg-ijedvén a' Törőknél valo Tevéktűl, hátán viſzi a' Magyar a' Törőket, s' bé-ſietteti *Uj-várban*. Mellyet meg-értvén a' Törők, meg-ſzállya a' Várat 17-dik *Julii*, és midőn alkalmas ideig valo lőtetésével kevéſet ártott volna, kételkedésben kezde elni, a' Vár meg-vétele felől.

Hogy

Mi végre kellet a' Fejedelemnek Orszá gábul ki menni.

Hogy azért hiában ne esnék Vár meg-szállása; a' Méltoságos Erdélyi Fejedelmet, APAFI MIHALYT hivatá ki Országábul, hogy talám illy keresztyén Embernek kérésére meg-adnák a' Várat. Mondgyak ugyan azt-is némellyek, hogy ezzel, a' Fejedelem hűségét akarta meg-probálni a' *Vezér*, ki-is halván a' Fejedelem ellen másoknak vádgyokat, akarta meg-probálni, hogy ha a' *Porta* hűségében álhatatos volnaé? vagy talám a' szomszéd Országhoz adta magát, a' Tőrők rontására?

Salvus Conductust igérnek a' Fejedelemnek.

Akar mint lőt légyen-is ez; de mindgyárt küldeték Erdélybe, *Moharim Aganevű Kapucsi Passa*, hogy mindgyárt mennyen a' Fejedelem, s' bántás nélkül lészen uttya. Melly kóvet, el is érkezék *Radnotra*, 14-dik *Septembris* holot akkor a' Fejedelem vala.

Engedelmes a' Fejedelem a' Portához.

Mi lesz? kedvetlen hire érkezik a' Fejedelemnek, noha a' kóvettül meg-kafrányoztaték. Azonban, az egyben hivot Tanács Urak kőzzűl, sokan mondgyák ezt, hogy illetlen volna a' Fejedelemnek Országát el-hadni, másképpen-is ellenség lévén sok hellyeken, az Ország erősségiben. De a' Fejedelem, tudván kötelességét a' *Portához*; azt-is által látván, minémű veszedelme fogna kóvetkezni, mind magának, s' mind az Országnak ha ezt el-veszteglené; az el-menésre hajol elméje. Némely Tanácsosi-is ugyan ezent javalván. Lehettek ollyak-is, kik más végre javallották az el-menetelt. De, Isten vala a' Fejedelemmel, és ugy tűn véle, mint (*b*) *Joseph-el, kit az ű Attyafiai, irigységbűl indittatván el-adának, s' Ægyptumban vitetének; de Isten ki-szabaditá őtet minden nyomorúságibul, és ada néki kedvet, s' bőlcseséget Pharaho előtt, &c.*

(*b*) *Csel.* 7. 9. 10.

ő Fejedelmek kőrnyűl valo hiveknek változo elméje s' nagy tántorgása!

Midőn azért, az el-menetel felől való tettzés lőtt volna állandó, és a' Fejedelem, arra valo készségét, az Uraknak egyenessen ki-mondotta volna; mindgyárt ugyan ott *Radnoton* el-rendelék, kik legyenek a' Fő Rendek kőzzűl, a' Fejedelemnek uti társai, mind az három *Natiok kőzzűl*; melly *deliberatum*, nem lehete álhatatos, mert sokan magokat el-vonák, ki egy, s' ki más *prætextus* alatt, félvén sokan a' mészárszékre valo menéstől, s' nem gondolván-meg, Fejedelmek hűsége mellet le tőtt hiteket.

Fejedelem utának kezdete.

Meg-lűn azonban az indulás *Radnotrol*, 20-dik *Septembris*; s' nagy zokogást tévén a' Fejedelem Asszony, visszá tér. A' Fejedelemnek peniglen, *Thót Váradgyán* innen, eleiben méne a' *Facsádi Aga*, seregével edgyűtt. Ezt *Lippárul*-is kóveté az ot áalo

Aga

Aga, menetelin nagy őrvendezést tévén, s' jo alkalmatos szállással a' Fejedelmet *excipialván*. Onnan eléb menvén, 4 dik *Octobr.* *Arad* alá lűn a' menetel, holot, sok sipofokkal, s' dobosokkal, tűn a' Fejedelemnek tiszteséget az ott valo *Aga*. Innen midőn érkeznék, egy *Nagy-usz* nevű Rátz faluban, három zászlokkal jóve a' Fejedelem eleiben a' *Csanádi Bék*, *a' Szejdi Fia*, mind szép ékes sereggel, s' mind elégséges gazdálkodással, el-késérvén a' Fejedelmet szintén *Szentáig*, holott által kőltőzék a' Tiszán. Ettűl fogva *Budáig*, hol *Feieridicsen*, *Mély-kuton*, *Halason*, *Hátson*, *Sz. Márton*, *on*, *s' Also Nemegyén* volt meg-hálása. Eleiben jűvén a' *Szolnoki Bék-is Demsednél*, ki-is, mind *Pestig* késérte ű Nagyságát lovas seregével.

A' Tőrők Császár hivei mint veszik a Fejedelmet.

A' *Dunán* valo által kőltozés után, mulatott egy nap *ő Budán*; mely nap, ki a' véle valok kőzzűl akarta, bé-mehetett a' *Mátyás Király* Palotáiban-is, az Hopmesterrel, Náláczi István Urammal edgyűt.

A' Mátyás Király palotáiban (zabados menetel.

Innen, ment ű Nagysága az ott válo jeles ferdőben; mellyben midőn kellitinél továb mulatott volna, s' az meg-melegedés után jeges vizet ivot volna, alig hogy halált nem hoza magára.

Fejedelem betegsége.

O Budárul meg-indulván, d. 17. az *Esztergomi* majorokban hált; s' ott kőltőzőt által *Ersek Ujvár* felé, a' Vezértűl csináltatot Hidon; s' ugyan ott a' mezőn hálván, étszaka érkezet hozzá *Hallér Gábor-is*. Itt ijedének-meg az *Esztergű* felésákmánra ki-bocsáttatott *Tevéktűl*, az Hintobéli lovak, kik az Hintót el-ragadván, alig csendesitetének-meg, *Toldalagi János*, az akkori Fű bé-járó által, csak nem meg-sértetvén ű Nagysága-is, az Hintóban általok.

Fél a' Magyar ia a' Tevéktűl.

Tizen-nyóltzadik napján azért az Holnapnak, az *Havasalföldi Vajda*, a' táborbul, eleiben küldi a' Fedelemnek, a' Vezér parancsolattyábul a' maga musikássit, trobitássit, dobossit, s' három Tőrők sipossit, maga-is minden hadával ki-jűvén, noha más utra. *A' Moldovai Vajda-is*, minden hadát ki küldvén, *Generálissával* edgyűtt, maga ki nem jóhetvén; (mint mondották betegsége miat) kik-is, a' Fejedelemnek eleiben futván, s' az *Havas-alföldi Vajda*-is el-érkezvén, a' Fejedelemnek nagy tiszteséget tesznek. Ezek, minek előtte ű Nagyságával szemben lőttenek volna; el-hozták volt már a' Fejedelemnek, amaz aranyas öltőzetű, igen fő Tőrők lovat, melyre ű Nagyságát fel-űltették vala. Ez után, csak ha nar

Mind a' két Oláh Vajda szolgál a' Fejedelemnek.

Miképpen viszik a' Fejedelem a' Vezérhez.

érkezet

érkezett a' *Csauz Passa*-is, a' tollas *Csauzokkal*, kik ékes öltözetekben ötven heten voltanak. Ez a' *Jancsár Agával* edgyût, kezét fogják û Nagyságának, s' a' Vezérhez vitzik.

A' táborban penig bé-érkezvén; melly az *Ersek Ujvár* mellet valo sik mezôt, minden felôl ugy el-lepte vala, hogy azt szenki szemével el nem nézhetné, el-késôre, a' tábor uttzáján, a' Várat csak nem meg-korûltetvén a' néppel, a' *Vezér* sátorához jutnak, melly igen szép sikon vala, elôtte nagy tágaság lévén. Itt a' *Jancsárok*, gyalog két felôl, rendet állanak vala ékes öltözetekben; kiknek rendek közzé érkezvén a' Fejedelem, a' lorul le-szállittatik, és azok-isle-ugrándoznak, kiknek bé-kel vala menni, két felôl fogván azért a' Fejedelmet, egy felôl a' *Csauz Passa*, más felôl a' *Jéncsár Aga*, a' átorban bé-menének, az hol, (minek elôtte a' *Vezér* a' kalitka (sátorbul ki-jûne) a' Fejedelem le-ûltettetik egy Bársonyos székre; és midôn ki-jött volna a' *Verér*, a' Fejedelem fel-kelvén, tiszteteségessen meg-hajtotta magát, s' süveget vetet, köntôsehez akarván békélni; a' *Vezér* kezét nyjtotta, mellyet a' Fejedelem meg-csokolván, rôvideden köszônt. Kin a' *Vezér* ôrûlvén, igen kedvesen láttya, eleiben le-ûlteti és jövetele, s' egésége felôl kérdezi. Nem akarván azért sok beszéddel fárasztani, mindgyárt hozzák a' kaftánt, melly egészszen nusztal bérlet, s' igen szép volt, melyben öltöztetvén ujjobbban le-ûltettetik, mig másokat-is rendel meg-kaftányoznak, kik közzûl ezek voltak: *Balog Máthé, Nalátzi István, Barcsai Mihály, Belényesi Ferencz, Szilvási Bálint, Cserei Farkas, Ugrai Ferencz, Farkas Ferencz, Toldalagi János, Barcsai István, Cserei János, Török Pál, Beszterczei Gunos Mihály, Kûhalmi Kiraly Biro, &c.*

Miképpen excipiállya a' Vezér a' Fejedelmet, hiveivel egyben.

Ezeket-is midôn rendel mind meg-kaftányozták vólna a' *Vezér* sátorábul ki-jövének, a' Fejedelmet most-is azon fû Törökök fogván, két felôl lura ûltetik, és igy a' tábor hely felé meg-indólnak, holott már a' *Verér* parancsolattyábul, Fejedelmi ékes sátort vontak vala fel a' Fejedelem számára, mellyet az után néki-is ajándékozának, minden készûletivel, jeles kerevettel, és aranyas bársony vánkosokkal edgyûtt. Akkor a' *Csauzok*, és kisiró seregek Törökök, Oláhok, a' sátor elôtt két felôl rendet álván, a' Trombiták harsognak, s' a' dobok zengenek vala. A' Fejedelem azért a' seregeknek, mind két felé fejet hajván, le-száll, és a' sátorban bé-men-

A' Vezér ajándéka a' Fejedelemnek.

menvén, ki ki hellyére megyen, s' a' kisiró seregek el-oszlanak. Mivel hogy, az oda érkezéskor már, *Ersek Ujváron* fel-adtak volt; mely dolog, mint s' hogy lôtt légyen, tudva mulatom el.

A' Fejedelmen penig, (mint imént-is emlitém) a' betegség meg-sullyosodván, ágyban esék, és igen meg-nehezedék, el-annyira, hogy majd reméntelen vala egésségre fordulása; igaz hiveinek nem kicsiny szomoruságokra.

A' Fejedelem betegsége.

A' táborra érkezés után harmad nappal, mely vala 20 *Octobr.* az ajándékot fel-küldi a' Fejedelem, mellyet bé-mutatnak, Nemzetes *Balog Máthé*, s' *Belényesi Ferencz*. Az ajándék penig vala, edgy igen szép Fejedelmi Kocsi, a' mellyet, oly formára készitettek vala *Brassoban*, minémûben a' *Vezérek* szoktak járni; kivûl a' fedele Angliai veres posztoval, belôl penig kék virágos tafotával lévén bé-boritva, és ékes szegekkel ékesitve. Ebben valának három fû szekeres lovak, szép uj hámokban, mellyeket csak ott fogtak vala a' Kocsiban. Második ajándéka vala egy igen szép asztalra valo ora. Harmadik, egy pár igen szép stuttzos puska. Bé-menvén azért e' két Emberek a' *Vezér* eleiben, lábaihoz borulnak; s' a' *Vezért* alázatossan ily szokkal köszönti *Balog Méthé: Hatalmas Vezér! hogy Isten û Felsége, hatalmas Császárunk kegyelmességét, Nagyságodon fen-tartván, fején tündökôltesse; s' a' mi szegény meg-romlott Hazánk meg-maradására sokáig éltesse, szerencséjét nevellye; a' mi Kegyelmes Urunk, Nagyságod szolgája, sziből kivénnya!* E' mellet követteti Nagyságodat; tudná û Nágysága, mint, s' mivel kellene Nagyságodnak kedveskedni, de az el-pusztult Országbul ki nem telhetik; annak fogyatkozot állapattyát tekéntse, és az û Nagysága hûségét, vegye kegyelmessen Nagyságod. Ekkor le-borulván elôtte a' földig, lábait meg-csokolák. E' szókra a' Vezér igy felele: *Nem kell nékünk semmi egyéb annál, a' mit cselekedett; hogy Hatalmas Császár hûségében meg-maradott, s' szolgálattyára ki-jött. Bizony mondom, oly hasznára lészen mind néki, s' mind néktek, s' annak az el-romlott Hazátoknak, ki-jöveteletek; hogy soha nem reméllettétek volna, oly kegyelmességgel lészen az Hatalmas Császár hozzátok.*

Fejedelem ajándéka.

Vezér köszönése.

Szereti a' Török az hozzá valo hûséget. Téllyesitsi meg Isten ez igéretet rövid nap.

Az ajándékot el-vévén, kérdezi a' Fejedelem betegeskedésének okát, tanitván, hogy magát bé-takarja, s' melegben fekûdgvék. A' Császár Doctorát-is igiri, hogy hozzá küldi. E' két Embereket

 azért

Ujjobban meg kaftányoztatnak a' Fejedelem hivei.

azért meg-kaftányoztatván, ujjobban viſzſza küldi. A' Doctort-is mindgyárt egy Fû *Agával*, a' Fejedelemhez küldi; maga Cséſzéjében, Serbetet-is küldvén. De a' Doctor *præſcriptio*ján meg nem álhatván, a' maga Doctora tiſztitá ki, a' gyomrában lévô fekete sárt, mely után, meg-is könnyebbedék.

Ártalmas-tabáknak feletéb valo ſzivása.

Ekkor a'fejedelem, nagyot monda rula, hogy a' Tabák füſt ſziváſt ez után el-távoztatná, mellyel az elôtt él vala; de itt, ártalmas voltát meg-tapaſztalván, meg-utálá, s' máſoktul-is tiltá. Ekkor irák-meg a' *Manifeſtumokat*, mellyeket a' Fejedelem, a' *Vezér* parancsolattyábul, a Vármegyékre s' Városokra ki-küldé, mely vala 22. *Octob.* mellyeknek *continentia*jokrul, én nem ſzollok.

Manifeſtum bocsátása.

Meg-könnyebbedése után azonban a' Fejedelemnek; hirré tététi a' *Vezér*nek, már a' ſzemben lehetésre valo erejét; ki *Csauzzit* el-küldvén, 24. *Octob.* fel-viteti; mellette lévén Udvari népei. Az hol elsôben, a' *Tihája* ſátorában viteték, s' ot mit egy Tikmon sültig beſzélvén, mene a' *Vezér* ſátorában; hol le-ültettetvén egy bárſony ſzékre, (mig a' kalitka ſátorbul a' *Vezér* ki-jûne) az elébbeni tiſztteſség tétellel él a' Fejedelem, s' rôvideden kôſzönti. Mellyet a' *Vezér* igen kedveſſen vévén, eleiben ültéti, egéſsége felôl kérdezi, és mint egy fertály oráig beſzélnek egymáſſal, mi felôl, magok tudgyák, s' a' Tolmács. A' Fejedelem hivei penig, ugyan azon ſátorban, a' kiket bé-bocsáttak vala, távul rendet állanak vala a' Fû Tôrökökkel, és az ott Udvarlo fû ſzolgákkal edgyütt, a' külsô ſátorban lévén a' tôbbi. A' Fejedelem azért beſzédét végezvén, fel-kél, és tiſztteſségeſſen magát meg-hajtván, hûséges ſzolgálattyát ajánlya, és amaz-is kegyelmeſségét, mind magaét s' mind Csáſzárét, és igy a' ſátorbul ki-jûvén, lura ûle, s' *Ali Paſſa* látogatására mene a' Fejedelem.

Máſodik ſzében létele a' Fejedelemnek a' Vezérrel.

El-küldvén azért a' Fejedelem, hirré adattya *Ali Paſsának*, hogy látogatására valo ſzándéka volna, melyre amaz azt izeni, hogy kedveſen láttya. (Azonban, az elôtt akarván a' Fejedelem, mint fogadott Apjának látogatására menni, meg-kérdette, hogy ha volté a' *Vezér*nél máſodſzor? s' midôn meg-értette volna, hogy nem volt; azt izeni: hogy û hozzá addig nem illik menni, mig a' *Vezér*hez nem megyen) Bé-menvén azért az *Ali Paſſa* ſátorában, kezét fogván kôſzönti; s' amaz kedveſen látván, le-ültéti, s' mindgyárt az û ſzokáſok ſzerént valo vendégséget indit. Es egy egy *fincsal*

Semben léſzé Ali Paſsával a' Fejedelem.

Cavét

Cavét, s' az után *Serbetet*, mind magának, s' mind hiveinek hozat, kinállya, s' kináltattya; azonkôzben ily ſzokkal kérdezi: *No már mint vagyon Orſzágod? mint vadnak az Urak, s' mint viſelik magokat hozzád?* Erre a' Fejedelem illyen feleletet tûn: *Immár Iſtennek bálá, egyéb aránt jol volna a' dolog, csak hogy az Orſzág igen meg-romlott, az Urak-is penig hivek.* Mond erre: *Hol vadnak hát azok? s' kicsodák itt veled?* Felel a' Tolmács: *Itt vadnak Tihája Náláczi István, Balog Máthé.* Mellyet halván, meg-moſolyodék, s' fejét meg-loditván, ſemmit ſemmit ſem felele; hanem jo illatu füſtvel a' Fejedelmet meg-fûlſtôltetvén, el-bocsátá; és igy, minden Uri vendégsége, egy fertály ora alatt végben mene.

Tôrök jozan vendégsége.

Ali Paſſa kérdezkedése a' Fejedelemtûl.

Mind huſzonkettôdik napig azért, a' derék tábor helyben lévén, akkor lûn indulása *Leva* felé a' *Vezér*nek; ki, a' *Grám* mellé érkezvén, az eſsô miatt nagy igygyel bajjal, *Bars* mellé ſzálla, s' ott lûn harmad napig. Hogy penig a' *Gram* vizén, akadály nélkûl meheſſen a' vizen által minden népe; a' *Modlovai Vajdát* jó idején el-küldôtte volt, az Hidak csináltatására, mellyeket a' *Lévaiak* el-bontottak volt. Az *Havas-alföldi Vajdát* penig, egy *Paſsával* egy-gyûtt, az Algyuk mellé rendelte volt, kiket Bialokkal és Oláhokkal vontatnak vala, és hol ezek nem birhattyák vala, verik s' tagollyák vala.

Meg-indul a' Vezér Érſek Ujvár alol.

A' *Fû Vezér* azért *Léva* alá ſzálván, 1. *Novemb.* a' Várat kéreti; igérvén, hogy el-bocsátja békével a' benne lévôket, ha ſzép ſzerént meg-adgyák; de ha nem el-kel veſzniek. Kik meg-rémûlvén a' ſzámtalan ſokaságtul meg-adgyák, 2. *Novemb.* kiket el-is bocsát, ſzekereket rendeltetvén alájok.

Léva alá ſzál a' Fû Vezér.

Itt-is ſzorgalmaztattya vala a' Fejedelem a' *Vezér*t, a' válaſz tételért, és haza bocsáttatáſáért; mivel hogy *Érſek Ujvár* alatt, ide halaſztott vala; de itt, *Vátzhoz* igazitá, onnan penig *Peſt*hez.

Spes alit & fallit.

Meg-indula azonban a' Tôrôk, s' *Nográd* alá ſzálla, 7. *Nov.* Ekkor már *Nográdban* a' Tôrôk ben vala, mellyet nékiek meg-adtak vala, midôn látnák hogy elégtelenek tartására. Mert még Ujvár alól küldôt volt a' *Vezér*el egy Paſsát, ſok néppel és lôvô ſzerſzámokkal; ki két felôl erôſſen lûtetvén, és rontatván falait, egy darabját fel-is vetteté porral; melytûl a' ben valok (kiknek Kapitánnyok *Nádányi Miklos* vala) igen meg-ijedvén, jolleher az elôt jol emberkedtek vala, de félvén a' végsô oſtromtul, kire

Negrádot fel-adgyák egy Poſsank.

kire valo kéſzûleteket a' Tôrököknek meg-tudták vala, hogy mind Váraſtul magok-isel ne veſznének, fel-adák nékiek, és magok el-bocsáttatának. Ezt-is penig cselekedé, annak a' Nemzetnek álhatatlansága, ki mind halálig ezt dudullya: *Soha bizony nem tartunk várat a' Magyarnak.*

Azonban a' Fejedelem népe *Vácz* felé indulván, 8. *Novemb.* ugyan azon napon, *Vátzon* alol, a' *Duna* partra ſzálla. Az után 10. *Nov. Peſthez* juta, a' melly nap érkezék oda a' *Vezér*-is, kinek eleiben, a' *Budai* othon lévö Tôrökök záſzlokkal ki-jövén, a' *Vezér* elôt, csak nem földig meg-hajolnak vala. Midôn penig a' ſátorhoz érkezet volna, a' lövö ſzerſzámokat, mind *Budán Peſten* ki-lövék, annyira hogy hangjok miatt, a' *Duna* két fele reng vala.

Viſzſza jö a' Vezér Budára

Itt volt már az igiret ſzerént valo jo válaſznak várása, sôt ſzorgalmaztatása-is, de a' *Vezérnek*, az Hidon, *Buda* felé, válaſz nélkûl valo által menetele, nem kicsiny okot ſzolgáltata a' kételkedésre; járulván ehez annak rebesgetése-is, hogy már *Budán* el-is rendelték volna a' ſzálláſt, az hol a' Fejedelem telellyen. De 14dik *die*, e' kételkedés, ki-véteték az elmékbûl el-érkezvén a' Fejedelem fel-hivatására kûldött *Csauzok*, Kiknek jövetelek, a' mint hogy ſziveſſen várattaték, ugy-is viteték. Ezek a' *Vezér* akarattyát meg-jelentvén, a' Fejedelem egy néhány magával fel-keſzûle, és vélek el-indula ugyan akkor, a' *Dunán* innen a' ſzekereket-is meg-indittatván haza felé, a' *Csauzok* tettzése szerint.

Ferendum & ſperandum.

A' Eejedelem azért, a' véle lévökkel, nagy igygyel bajjal által menvén az Hidon, a' *Vezérrel* ſzemben lûn, jeles tiſzteſség tétellel; holott, tôb beſzédi között, az *Határ, hodoltatás, és az adó le-ſzállétása* felól-is emlekezvén, midôn kegyelmeſségejért eſedezznék, ſemmi válaſzt egyeneſſen magátul adni nem akara; hnem *Nandor Fejér-várra* halaſzta, hová, hogy emberét küldgye, parancsolá, és hogy jo válaſza léſzen fogadá.

Harmadſzor eſzen a' Fejedelem ſzemben a' Vezérrel.

Itt talám nem ſzükségtelen *Notabeneben* irni a' *Verér* meſterségét, ki az utolso ſzemben lételt, melykor igireti ſzerént jo válaſzt kel vala adni, oly ſzoros idôre, s' oly alkalmatlan helyre halaſztá; hogy az után, ujjab ſzorgalmaztatáſſal nem lehete élni; mert û a' *Dunán* tul még penig induló félben, s' a' Fejedelem népe innét jo darabot haladot vala az û izenetibûl. De eléb kell vala e' dolognak lenni, ha ebben valo jo igyekezetben, némely Tanács, ellent nem tart vala.

Meſtersége a' Vezernek.

El-bu-

El-bucsuzván azért a' Fejedelem a' *Vezértûl*, ekkor-is igen ſzép Nuſztal bérlet kaptánnyal, meg-kaftányoztatik, imint emlitet hiveivel egyben, és igy, el-bocsáttya û̂ket, ajánlván magát mind az Orſzágnak, s' mind a' Fejedelemnek.

Bucsuzáſa a' Fejedelemnek a' Vezértûl.

Emlitette vala a' Fejedelem ezt-is a' *Vezér*nek, hogy *Hallér Gábornak*-is haza jöveteliben, ha lehetne, ne tartana ellent; de azt, mint egy *hallatlanná tévén*, reá ſemmit nem felele. Azért meg-bivván magát az Ur, vélek el-indul, gôdolkodván igy; hogy ha a' *Vezér* a' Fejedelmet el-bocsátotta, ôtet ſem tartya táváb mellette. Azért az Hidhoz viſzſza érkezvén, nagy nehezen által mene a' Fejedelem-is, s' meg-hála *Alſo-Némegyiben*, hiveivel edgyûtt.

Hallér Gábor halála.

Azon étſzaka, egy *Kapucsi Paſſa*, feles magával *Hallér Gábor* után kûldeték, kik a' Fejedelem ſzállását kôrnyûl vévék, mert azt Gondollyák vala, hogy ott volna az Ur-is; a' kik penig láttyák vala, valoban meg-ijedtek vala, hogy a' Fejedelem után jöttek volna. Mikor azért a' Fejedelem fel-kôltét, *Kapucsin* ſokáig várná, meg-izeni, hogy bé-akar menni; bé-menvén azért *Hallér Gábort* kezdé kérdezni; meg-kelle azért ſzállását kételen mondani; hová mindgyárt, feles magával menvén, kôrnyûl véteti, meg-mondván, hogy kéſzûllyön, mivel viſzſza kel menni; és igy annyira erôlteti, hogy még azt ſem akarja vala meg-engedni, hogy a' Fejedelemmel ſzemben legyen. A' *Csauzok* penig, ſohol nem tágittyák vala. Midôn azért Hintoját s' konyha kocsiját el-kéſzétették volna, minek elôtte maga, a' Fejedelem ſzállása elôtt lovára fel-ûlne, a' kardot le-oldattyák oldalárul. Viſzſza érkezvén penig a' *Vezér*eleiben, kit nagy haraggal igy riaſzta-meg: *Miért mentél te el hir nélkûl?* Kire az Ur felelni akarván, csak meg ſem hallá mentségét, hanem csak inte, s' mindgyátt vivék a' Méſzárlo helyre; holott, fejét-is véteté, mindenében ſákmánt vettetvén, sôt talám teſtét-is, csak eltemettetvén hagyván. A' ſzolgaival-is fel-akarának oſztozni, de a' *Vezér*, békével û̂ket a' fejedelem után bocsátá.

Azonban *Szegedre* érkezvén a' Fejedelem, nagy popával fogadtatik. Holott, a' *Szegedi Reformatus* Kereſztyéneknek, igyefogyot állapattyokat meg-értvén; ſzép kegyelmeſséggel lött, mind az Eccléſiának, s' mind a' Prædikátornak, sôt a' Barátoknak-is, kik kôzönteni, s' kûldulni hozzá jöttenek vala.

Szegedi adakozáſa a' kereſztyén Fejedelemnek.

Iſtenes kegyes élete a' Fejedelemnek.

Eddig Magyarok kôzôt jövén, majd mindenûtt a' Templomok-

ban

ban bé-ment az imádkozásnak idején, s' látván a' vallásán valo szép Gyûlekezetęket, őrûlt rajta.

Igy érkezék akkor haza Isten igazgatásábul, a' mi Kegyelmes Urunk, mely élete kotzkáztatásábul, ez Isteni végezés tetszék-meg: (c) *A' kit az Ur kedvel, ellensége-is annak, jo akaroja lészen.*

c) Péld. 16. 7. Be-rekesztés.

Látod mind ezekbûl, Istennek a' Fejedelmen nem kicsiny gondviselését. Ma-is penig, az Isten hozzá valo szeretetinek nagyságát. Mivel û-is felette igen kedvelli a' Prophétákat, s' ekképpen tudakozik tûlôk *Josaphattal* (d) *Vogyoné itt az Urnak Prophétája, hogy attul tudakozzunk?* Illyen drága erkôlcsû ritka alázatosságu, s' mindenekhez szives készindulatot mutato Nagy Fejedelemnek ne csudállyad, hogy e' vigály munkámat ajánlottam. Sôt te-is ha még a' *Misében* lévô *Pápás Ceremoniákat* nem tudtad, tanuld-meg e' kônyvbûl. Ha penig meg-tanultad, s' még-is az egygyûgyû Magyaroktul irigyled, *Philisteussá* teszed magadat, kik az [e] *Isáktul ásott kutakat, meg-rekesztik vala.* En penig azt mondom: (f) *Vajha az Urnak minden népei Prophéták volnának, és adná az Ur az ô Lelkét û beléjek! Amen!*

d) 1 Kir. 22. 7

e) Ter. 26. 15. 18.

f Száml. 11, 29.

S. A. P. C.

P Û S-

P Û S P Ó K.

Ez én Kônyvemnek neve:

ELEVEN KVT-FŰ

P R E S B Y T E R.

IM látod jo P Û S P Ó K Uram, hogy e' kônyvnek kezdetiben a' kûlsô méltoságban fellyeb valová tôttelek; magad P Û S P Ó K, én penig szegény P R E S B Y T E R lévén, mivel ez a' ti vallástok: (n) *ki a' Pûspókôt fellyeb valonak nem tartya a' Presbyternél, átok légyen!* Hogy ez *átkot* reám ne vonnyam, légy bár te *Pûspók*, én *Presbyter*, s' ugy-is beszéllyûnk egy mással.

Felelet (1)

(n) Concil. Tr. §. 23. Can. 7.

(2) Menten meg-ûtkôzém *Misérûl* irt kônyvedben, hogy azt (o) Eleven kút-fônek nevezéd.

Inkább mondanád (p) *Bé-omlott Kut-fônek!* Némelly Pápistak-is annak tartyák, igy irván felôlle: (q) *Két gonoszságot cselekedett az* Pápista:) *Izrael: mert el-hadta Istent az élô-viznek kut fejét; s' olly kutakat ásott, mellyekben nincsen viz.*

(o) pag. 3.
(p) Jer. 2. v. 13.
(q) Author oneris Eccles. Johan. Episc. Chemensis c. 27 § 4.

P Û S P Ó K.

De: (r) *Szent Misének-is nevezem.*

(r) pag. 3.
(s) Guilielm: Lindan: Episc. Rura Mund: lib. 3. de Opt. Scrip. Interp. Gen. cap. 3.

P R E S B Y T E R.

Fel. (1) *S' eleven kut fô* te nállad a' *Mise?* Tisztécs-ki hát ebbôl (s) *A' Mise, rut undokul meg-vesztegettetett,*

Fel. (2) Akarnám azért tudni: Micsoda szo ez mise? *Mert:* (t) *Covarruvias*, Gôrôg szonak mondgya; maga penig Svarez azt nem javallya; hanem igy szol felôlle (u) *ez szonak* Mise; *semmi fundámentoma nincs a' Gôrôg nyelvben.* Mas kôvetkezik azért ki azt mondgya:

(t) Suarez in p. Thom. disp. 74. § 3.
(u) Suarez ib.

A

x A' Sido

(x) *A' Sido nyelvből jött e' szo:* Mise. Kinek bajnokja ez: (y) *Hitelessebb, hogy e' szo:* Mise, *nem a' Sidó nyelvből vött eredetet.* A' harmadik álló, kiigy tanit: (z) *Annyit tészen a' Mise mint* Transmissa, *mivel hogy a' Pap akkor könyörgéseket bocsát-fel Istenhez.* De ennek, igy áll más ellene: (j) *Hogy a'* Transmissa *szotol jöjjön a' Mise, ennek semmi fundámentoma nincsen.* Negyedik jó már bé: (v) *Azért mondatik Misének, mert Angyal bocsáttatik-el, ki a' Misét Istenhez vigye.* De ezt-is meg-czáfollya ez: (a) *Nem jol értik a' Mise nevű szot azok, kik azt mondgyák: hogy Angyal bocsáttatik-el a' Mise fel-vivésére.* Mond meg hát magad *Bellármine* honnan jött e' szo? (b) *A dimissione populi*; mert mikor a' Pap el-végezi a' *Misét*, igy szol: *Ite, Missa est!* No hát mi-is hadgyuk itt, s' mondgyuk ezt sok villongástok közót: E' csak *Mise*, az az: *Mese*, s' sok semmi!

(x) *Barö An. 34. num. 59.*
(y) *Vasquez. in part. 3. Th. Disp. 221. cap. 1.*
(z) *Durandus de Sancto Portiano lib. 4. Ration. Div. offic. Rubr. 1.*
(j) *Estius in 4. Sent. Dist. 12. § 14.*
(v) *Lombard. lib. 4. Sent. Dist. 13. Lit.*
(a) *Bellar. lib. 1. de. Missa cap. 1*
(b) *Idem, ibidem.*

P ű s p ő k.

Nem kell e' szon felettéb kapdosni; hanem a' derék dologra kel menni. A' Misérűl valo elsó helynek le-táblázása penig ez: (c) *Az háládásnak pohára, mellyet meg-áldunk, nem de nem a' Christus vérével valo közösúlés-é?*

Fel. (1) Ebből akarod-é ki-sűtni a' *Misét*? Igy állok elened: (d) *Az a' Mise mely tulajdonképpen, a' Christus teste, és vére, a' kenyérnek és bornak, szine alatt, láthatoképpen-is meg-áldoztatik Istennek, a' Paptol.* De: *holott a' kenyérnek közösúlése vagyon a' Christus testével; s' a' Pohárnak, az ő vérével, ott nincs a' kenyér s' bor szinealatt meg-áldoztatása Christus testének és vérének.* (Avagy probáld-meg hogy itt a' *közösúlés* annyit tégyen mint *meg-áldoztatás*!) Látod azért, hogy e' Szent helyből nem hozhatz-ki *Misét*!

Fel. (2) De talám (e) *Bellárminussal* edgyűtt, a' *közösúlésen* érted itt a' Christus testének, *tulajdon s' valósággal* valo *közösúlését*, mely szerént ő *áldoztatik-is* ott? Nem találád! Meg-vallyuk ugyan, hogy ez igaz *közösúlés*, s' valóságos, de nem testi vagy tulajdonképpen valo p. o. (f) Jakab, Céphás, és János, jobb kéz *közösúlését* adák Pálnák s' Barnabásnak. Masutt-is mondatik: (g) *Jol tóttétek hogy az én nyomoruságimban* közöskődtetek. Ugy tettzik ezekben nincsen *testi közösúlés*! a' Philippibélick-is, nem voltak tulajdonképpen

(c) *pag. 3. ex 1 Cor. 10. 16.*
(d) *Bell. lib. 1. de Missa c. 5. §. e contrario, &c.*
(e) *Lib. 1. de Euchar. c. 12.*
(f) *Galat. 2. 9*
(g) *Phil. ip. 4. 14.*

egy nyo-

egy nyomoruságban Sz. Pállal! Vadnak illyen hellyek-is: (h) *Allyatok-meg a' Szent Lélek* közösúlésében. Ismét: *A' te marhádnak hitből valo* közösúlése, *nyilván vagyon.* E' helyekben sem a' *Lélek*, sem a' *Hit*, nem közösúlhetnek *test szerént Lelkinek* kell azért lenni! mellyet ha igy tudsz; nem viitatod a' Christus testének tulajdonképpen valo *közösúlését.*

(h) *Phil. 1. 27. ad Phil. v. 6.*

P ű s p ő k.

Második citált helyem ez: (i) *Valamennyiszer eszitek e' kenyeret, és iszszátok a' pohárt, az Urnak halálát hirdesitétek.*

(i) *pag. 3. ex 1 Cor. 11 v. 26*

Fel. (1) Gyarlo *Papságod* van, hogy ebbűl-is tulajdonképpen akarsz áldozni! Mert azt mondgya itt egy Barátod: hogy (k) *itt az Apostol szoll a' Sacramentumnak vételéről.* Nem osztogat hát az Apostol *Misét*! és igy helytelen hoztad bé.

(k) *Scotus in 4. Sentent Distinct.*

Fel. (2) Azonban itt, *emlekeztető* Sacramentum vagyon; e' szoban: *hirdessétek.* Vallyon s' ollyané a' *Mise?* koránt sem, ha igaz Pápista vagy. Hallyad: (l) *Ha ki azt mondgya, hogy a' Misének áldozattya, csak a' kereszt fán meg-áldoztatott Christusnak* emlekezése, *de nem engesztelő áldozat; átok légyen!* Lássad azért immár! im te az *hirdetésből* engesztelő áldozatot akarsz ki-hozni; avagy nem vagy-é hát átok alatt?

(l) *Concil. Tr. § 6. cap. 2. Can. 3.*

P ű s p ő k.

Ezeknél még erősebb hellyet-is mondok; ugy-mint: (m) *Nágy az én nevem a' Pogányok közöts és minden hellyen jó illatu füstel áldoznak nékem.*

(m) *pag. 5. ex Mal. 1. v. 11.*

Fel. (1) Erősnek tartod ez helyet, de majd meg-tagadod innen a' te *Misédet.* Mert erről egy tiertek igy ir: (n) *Ez hely értetik a' Lelki áldozatokrol: hogy e' vilagon valo minden Hivek tiszta áldozatot tésznek Istennek.* Ládd, hogy nem a' *Mise áldozattya ez!*

(n) *Isidorus Clarius ad h. l. pag. 386. edit. Venetæ.*

Fel. (2) Más-is igy szol: (o) *A' Pogányok hivatalárul vagyon itt jövendölés.*

(o) *Vatablus in h. l.*

Ellenvetés. Lám *Malachiás, Minchának* (p) *nevezi itt az áldozatott, melly soha nem jelent* Lelki, *hanem* tulajdonképpen *valo áldozatot.*

(p) *Gordonus Huntlaus tom 3. Contr. 90. Num. 31. pag. 249.*

Fel. (3) Nem igaz. Mert mikor a' Prophéta igy szoll: (q) *Adgyatok ajándékot az Urnak;* Minchah szoval él. Mely hely felól igy szol

(q) *Sofi. 96. 8*

igy szol Bellárminus: (r) *Mivel hogy ez helyen a' Pogányok hivattatnak az Ecclésiában; azért ez helyet a' Lelki áldozatrul kell venni.*

(r) *pag.* 572.

Fel. ( ) A' kónyórgés-is (s) *Minchábnak*, az az: áldozatnak hivattatik.

(s) *Colt.* 141. 2 Jansenius in h. l.

Fel. (3) Ha e' szot tulajdonképpen veszed; legyen tehát a' te misézö áldozatodban; *olaj*, *temjén*, *só*, s' az áldozat *meg-égetése*; mint (t) *régen vala.*

(t) Levit. 2.

Fel. (3) Még-is *Püspök* Uram, a' bé-hozott hellyét igy ostromlom harmadszor: *Ollyan tiszta áldozatrol vagyon Malachiásnál a' szo, melly a' Papoknak gonoszságok miatt meg nem undokittatik.* (mivel a' Prophéta *tiszta áldozatrul* szol.) *De a' mise a' Papoknak gonoszságok miatt meg-undokittatik; Azért ott a' misérül nem szoll.* A' második ágát ennek bizonyicsa *Pázmán Péter Cardinál*nak illy keserves panaszsza: (u) *Melly igen fájdalmas dolog, hogy magyar országnak mind illyen veszedelmében-is ugy meg-lankadott az Ecclésia fenyiték: hogy sok* (Papista) *Papok, noha hiteket Istennek adták; mindazonáltal nem irtoznak magokat parázna élettel meg-mocskolni, az egész népnek botrankoztatására, &c.* (: *mint ha közöttök lehetne Házasság:*) Még a' *Papnak*, Pap-társával valo vétkéröl-is emlekezik ott *Pázmán.* S' e' volnaé *a' tiszta áldozat*?

(u) Act. Decr. Synod. Diœce. Srtig. Author Petri Pazm. Convoc. Act. Secunda diei cap. 3. pag. mihi 43.

Fel. (4) *Platina* irja: (ki a' (x) *4-dik Sixtus Pápa* parancsolattyából irá-meg a' Pápák életeket:) Hogy egykor az oltyában (y) *méreg* találtatott; mikor *7-dik Henricus Imperátor* az által e' világbol kivégesztetett. Ha *tiszta* a' ti áldozatotok; mert kellet *mérgét* hozzá adni?

(x) Antè hist. de vitis Pont. (y) Idem in vitis Clemen. 5.

Fel. (5) Ollyan *áldozat* értetik *Malachias*nál, mely *minden helyen* áldoztatik. De a' ti misétek *minden hellyen* nem áldoztatik; hanem csak a' meg-szentelt oltáron; Azért nem a' ti misétekröl szoll ott a' Prophéta.

Ellenvetés. Lám a' régi Atyák a' *misérol* értették e' *Malachiás* hellyét.

Fel. Nem ugy vagyon, Mert sokan állatták: (z) *Hogy ez helyen értetnek az hiveknek lelki áldozattyok.*

(z) Tertul. lib. 4. Adversus Marc. c. 1. 5. Iren. l. 4. c. 23. Hyer. in cap. 1 Malach. & in 52. Esa. Eus. l. 1. Demost. Evang cap. 6.

P Ű S P Ö K.

Ez-is erös hely vala, de ellene mondhatatlant hozok bé; ugymint: (j) *Melchisedek rendi szerént és nem Aron rendi szerént.*

(j) pag. 5. Sid. 7. 12.

Fel.

Fel. ( ) Illyen lehetne itt Argumentumod: (v) *Melchisedek kenyérrel és borral áldozott*; (a) *De Christus Melchisedek szerént valo Pap; Azért Christusnak-is kellet áldozni kenyér s' bor szine alatt.* Ez jö, (ha-jö) ki, a' tölled bé-hozott helyböl. De nem hellyes hogy *Melchisedek*nek cselekedete a' *misét* jelentette volna; *s' kenyere bora* azt példázta volna, hanem nézet a' Christus Papi tisztire.

(v) Terem. 14. 18. (a) Sol. 110. 4.

Fel. ( ) Ha a' *Melchisedek kenyere s' bora áldozatt* lött volna, ezek következnének: (1) *Aldozván Melchisedek*, ugy kellet néki-is áldozni mint *Aron*; (nem levén más áldozattyok a' Papoknak:) ha penig ugy áldozott mint *Aron*; meg-áldoztathatik Christus *Aron áldozattya* szerént-is. Es igy, a' következik: hogy a' misét *oktalan állat* által kell ki-szolgáltatni, mivel *Aron* ugy áldozott. (2) Nem csak *Melchisedek*, hanem *Aron* rendi szerént-is mondathatik ugy a' Christus Papnak; mert az *Aron* áldozattyában-is volt *kenyér* és *bor.* (3) Nem lehet ti nállatok helye, az oltya Christus testévé valo változásának mert *Melchisedek*, nem csak a' *kenyér s' bor szinét* adta Abrábámnak hanem a' természet szerént valo kenyérnek *állattyát.* (4) Ez-is ki jö innen: Hogy nem kell a' kösségtöl el-fogni a' pohárt; mert *Melchisedek* az Abrábám vitéz szolgainak *bort*-is adott. (5) *Ha Melchisedek* fö Pap lévén *áldozott*, azonban penig nem volt *Vicariussa*; következik hogy az *Aldozo* Pap-is nem *Vicariussa* a' Christusnak. (6) *A' Melchisedek kenyér s' bor* vétele, nem volt *engesztelö áldozat*; a' ti *misétek* sem az hát! (7) *Melchisedeknek* nem volt tárja, a' *kenyér s' bor* adásban, ti közöttetek penig, sok Papok miséznek. (8) *Melchisedek* az ö *kenyerét s' borát élöknek* adta; ti penig az *halottakért-is áldoztok.* (9) *Melchisedek kenyere s' bora* nem tétetett félre; de ti az oltyát arany s' ezüst edénybe rejtitek. Ládd azért hogy nem sutulhad-ki a' te *misédet* a' *Melchisedek kenyeréböl s' borábol.*

Fel. (3) Azt mondgya egy Pápista: (b) *Hogy a' Noe fia, sem, volt az a' Melchisedek.* Melly ha ugy volt; nem tött egyéb *áldozatot*, hanem a' minémüt Isten *Noenak* parancsolt. Nem hadta penig Isten *Noenak*, hogy *kenyérrel s' borral* aldozzék.

b) Alph. Tost. in Comment. Gen. pag. 56.

Fel. (4) Más Pápista meg igy szoll: (c) *Nincs Melchisedekröl emlekezet, hogy áldozott volna; hanem hogy kenyeret s' bort vitt*, (Non obtulit, sed protulit:) *az Abrábám vitézinek meg-ujjétására.*

(c) Thomas. de vio, Cardin. Cajet. in Com Genes. 14.

Fel. (5) Azt beszélgeti más-is: (d) *E' kettőt, meg-kell Melchisédekben kúlómbóztetni; hogy mind Király s' mind Pap volt: a' menyiben Király volt, Abrahámot s'az ő vitézit elégitette meg kenyérrel és borral, menyiben penig Pap, meg-áldotta Abrahámot, s'ő is Abrahámtol dézmát vött.*

Ellenvetés: 1. Elég kenyere s' bora volt Abrahámnak mit tőtt még-is a' *Melchisédek kenyerével s' borával*?

Fel. Erre egy Pápista igy felel-meg: (e) *Noha mind kenyere bora volt Abrahámnak; mindazáltal háládatosságát akarta meg-mutatni Melchisédek Abrahámhoz, s' az ógyőzedelménekőrült.*

Ellenvetés: (2) Láme' mondatik félólle, *vitt kenyeret, mert Pap vala.*

Fel. Erre-is igy felel Pápista barátod: (f) *A' vulgáta Biblia nem edgyez itt a' Sido bőtűvel, melly igy vagyon: Es ő vala a' magasságosnak Papja, és meg-áldá őtet.*

Ellenvetés. 3. *Melchisédek Pap* volt, azért *áldozni* kellet. Nincs penig a' Sz. irásban emlekezet felóle, hogy más *áldozatott* tőt volna.

Fel. Efféle árgumentumokra *Bellarminus* Jesuita igy felel: (g) *Efféle tagadással tellyes árgumentumok: nincsen világossan ez avagy amaz dolog a' Sz. irásban; azért nem volt ugy, &c. még a' gyermekeknek-is szégyen,* pirongassa-meg hát ez illyen *Argumentumot-is.*

Ellenvetés. 4. A' Christusnak őrökké valo Papsága azt kévánnya, hogy Christus a' Papokáltal minden nap meg-*áldoztassék.*

Fel. Ebben-is igy segél minket egy felekezeted: (h) *Miképpen magyarázzák legyen a' mostani uj Pápisták a' Christus őrökké valo Papsságát, énnékem soha nem tetzett.* Méltán-is szoll ugy, mert nemabban állott a' Christus *Papsága.*

Fel. 6. Azt mondgya egy nagy Concilium: (i) *Hogy a' misében a' Christus teste s' vére áldoztatik meg.* Melly ha ugy vagyon; nem áldozott hát *Melchisédek*, hanem *kenyeret s' bort* vitt, más azért a' misében *áldozni* s' meg más *Melchisédeknek kenyeret s' bort* vinni.

Fel. (7) Azt mondgya Bellarminus edgyűtt: (k) *A' kenyér nevezetin, a' Sidoknál minden féle étel értetik.* ki tudgya talám *Melchisédek-is* vitt ollyant *Abrahámnak* mellybül te nem csinálnál *Misét*!

Ellenvetés. Hát miben volt hasonlatos *Melchisédekhez* Christus?

Fel. Ezek-

(d) *Vatabl. in Annot. Gen. 14.*

(e) *Bened. Pererius Disp. 5. cap. 14. Gen. Num. 71.*

(f) *Cajetanus in hunc locum*

(g) *Bell. lib. 1. de Missa, cap. 24.*

(h) *Vasq. Tom 1. Part. 3. Disp. 85. cap. Num. 5.*

(i) *Conc. Trid Sess. 22. c. 2.*

(k) *Bell. lib. 1. de Eucharist. c. 11. § Respondent non nulli*

Fel. Ezekben. (1) Annyit tészen *Melchisédek*, mint (m) *igasságnak királlya*, igy Christus-is az. (2) *Melchisédeknek* Attyárol Annyárul halgat az irás; ekképpen Christusnak, nem vala *Attya* emberségére, sem *Annya*, Istenségére nézve. (3) Nem vala (m) *Melchisédeknek napjainak kezdete, se életének vége*; (nem hogy magában ollyan volt volna; hanem hogy itt-is vesztegel, mind kezdete, s' mind vége felól az Irás:) a' Christus-is őrökke valo, Isteni természetire nézve. (4) Mind Király, s' mind Pap volt egyszersmind *Melchisédek*, Christus-is. (5) Országa *Melchisédeknek*, Salem volt; (talám *Jerusálem*: Christusnak-is Országa a' Mennyei (n) *Jerusálem*. (6) Igaz Király volt, *Melchisédek*; (o) Christus-is. (7) *Salem* annyit tészen mint *békesség*; Urunk-is *békességnek fejedelme*. (8) *Melchisédeknek* nem volt társa az utánna valo következésben, (mert (p) *őrökké valo Papnak* mondatik, mivel *Mojses*, itt-is el-titkolta eredetit) Christusunk-is (q) *őrökké valo Pap*, s' nem ismér több áldozo Papot magánál. 9. *Melchisédek* a' harczrol visszá tért (r) *Abrahámot meg-áldá*; miis Christusban (s) *áldattunk-meg*. 10. *Melchisédek* hogy *Abrahámot* meg-áldá, tizedet vőn *Abrahámtol*; (mivel a' mennyiben Pap vala *Melchisédek*, nagyob vala *Abrahámnál*:) igy Christus nagyobb, *Abrahám* minden maradékinál; kinek tartozunk (t) *lelkünket testünket adni*.

Ellenvetés. Akarnám meg-tudni: miért mondgya hát az Apostol hogy Christus nem *Aron* Pap rendi szerént valo Pap? Talám semmi közi nem volt *Aronhoz*, *Aronnak is* Christushoz?

Fel. Vaj volt, s' nem volt. Volt ezekre nézve: 1. Csak edgy volt egyszer a' fő Pap az ő Testámentumban, (u) *Christusnál sintsőbb közben járó*. (x) *Szája gyanánt* vala Mojsesnek *Aron* (y) *Christusis* Mennyei Attyának. 3. Istentől hivattatott *Aron* az ő tiszttire, nem maga keresste magának; igy (z) *Christus-is* 4. (j) Szent olajjal kenettetett meg *Aron*; Christus-is (v) *Őrömnek olajjával társai felett*. 5. Mikor elsőben *Aron* áldozott, csudát tőtt Isten, (a) *tűz esvén le az Egből áldozattyára*; Christusnak kereszt-fán valo áldozattyakor-is nagy (a) *csudák* lőttek. 6. Meg-virágzék az (c) *Aron* veszszeje, az (d) *Isai törzsekeis*. 7. Ebben all vala az *Aron* tiszti: hogy (e) *kúlómbséget tégyen a' tiszta s' tisztátalan dolog között*; hogy (f) *engeszteltő*

(l) *Sid. 7. 2.* *Melchisédeknek, s' Christusnak egyben hasonlitása.*

(m) *Sid 7. 3.*

(n) *Gal. 4. 26.*

(o) *Jer. 23. 5.*

(p) *Sid. 7. 17.*

(q) *bidem.*

(r) *Ter. 14. 19.*

(s) *Galat. 3. v. 12. 14. 16.*

(t) *Rom. 12. 1. 2.*

Aron, s' Christus.

(u) *1 Tim. 2. 5*

(x) *kijöv 4. 16*

(y) *Joh. 1. 18.*

(z) *Sid. 5. v. 45.*

(j) *kijöv. 29. 7*

(v) *Solt. 45. 8.*

(a) *Levit. 9. 22. 23. 24.*

(b) *Matth. 27 45. 51. 52.*

(c) *Számlál. 17. 23.*

(d) *Es. 11. v. 1*

(e) *Levit. 10. v. 10. 11.*

(f) *Lev. 9. 7*

teló s' hála-ado áldozatokat szolgaltassون a' nepert; hogy a' nepert (g) *könyörögne, s' őtet meg-áldaná.* Igy Christus (h) *tanitá az Isten utát igaságban*; ő (i) *tön eleget a' vétekért*; s' ő (k) *imádkozik* mi érettünk.

(g) Ibid. v. 22.
(h) Matt. 22. 16.
(i) Sid. 9, 26.
(k) Rom. 8, 34

Nem volt ezekre nézve: (l) *Aron Lévi* Nemzetségéből valo vala; Christus *Judából.* (z) *Az Aron áldozattya* nem bocsáthattya vala meg a' vétkeket magában; meg a' Christuse. 3. Nem (l) *eskűt* volt meg Isten *Aronnak*, az ő Papságákor; meg *Christusnak.* 4. Megkellet *Aronnak* halni; de Christus az ő keresztfan tűtt áldozattya után (m) *soha meg nem hal.* 5. Volt *Aron*nak vétke Christus penig (n) *ártatlan s' szeplő nélkűl valo.* 6. *Aron* a' kézzel csinalt Templomban mégyen vala be; Christus penig az égben. 7. (o) *Sok szor* áldozik vala *Aron*; Christus penig *egyszer.* (8) *Aron* oktalan állatokkal; de Christus, magával. 9. A' (p) *maga bűneért*-is áldozik vala *Aron*. Christusnak penig nem vala vétke. 10. *Aron*, ember vala; de Christus mind ember, s' mind Isten.

(l) Sid. 7, 21.
(m) Ibid. v. 23, 24.
(n) ib. v. 26.
(o) ibid. v. 27.
(p) ibid.

P ű s p ő k.

No én, könyvem *Dédikálásához* fogok; s' abban igy beszéllek *A' Tekéntetes Nagyságos és Méltoságos Fejedelemnek*, RAKOCZI FERENCZNEK; Néhai Nevezetes, Hires és Méltoságos Erdelyi Fejedelem RAKOCZI GYÖRGY Egygyetlen Fiának; *A' Régi Szent Magyar Hit uj Csillagjának:* Ezt a' mindennap gyakorlando Christus áldozattyának eszközét, buzgo szivel nyujtya, *ismeretlen lelki szolgája*, GORUP FERENCZ, Novai Püspök, Császár Urunk és Királyunk Tanácsa: Győri nagy Prepost.

P R E S B Y T E R.

Fel. 1. E' *Dedicátio*ban elsőben-is nem találom azt fel: hogy a' *Püspök* azt a' *Méltoságos* személyt *Urának* nevezte volna. De vajki tudom miért! Mert csak ugy becsűllitek ti a' nagy Rendeket, mint akarjátok. Ki közzűletek tanittya: (q) *Nem fellyeb valok a' Pápista papoknál a' Fejedelmek.* Ki illyent adott-ki: (r) *Minémű külömbség vagyon a' nap s' hold között; ollyan meszeség vagyon a' Pápa s' Király között. Azért minden Király s' Fejedelem bal kezé felől üllyön még a' papnak-is.*

(q) Bellar. de Cler. cap. 28. § Respondeo.
(r) Innoc. 3us lib. 1. Decret, tit. 33. de Major. & Obed. cap. Solite.

Igy-is gyalázta némellyitek a' keresztyén Fejedelmeket: (s) *Arany a' Püspök, ón a' Fejedelem, Azért a' Püspök térde alá engedgye nyakas bocsá-*

(s) Gelasius Papa c. Duo sunt Dist. 96

kás bocsátani a' Fejedelem, &c. (Oh áldott *Fejedelmek*, s' hogy nem veszitek eszetekbe magatokat!) bizonyára ez-is az oka, hogy ti kevesset függőtök a' nagy rendektől: sőt felöllők igy szoltok: (t) *Valamit mi ellenünk Püspökök ellen, végez a' Fejedelem, vagy király; csak semminek tartyuk.* En el-hiszem, ezek felől-is mondaték meg régen, hogy (u) *meg-utállyák a' Fejedelmeket.*

(t) Clemens 8. l. 2. Clemens. tit. 11. de sent. & Re judic. c. Pastoralis.
(u) 1. Pet. 2. 10

Fel. 2. Hogy a' pápista hitet *réginek*, s' alattomban a' miénket *ujnak* mondod; itt csak ezt tarts-meg: (x) *Nem kell szégyenlenie a' régiségnek, hanem ő nállánál jobbat találhat fel az ujság.* Azt tudod-é, hogy minden *keresztyén vallásnál* Régib a' *Romai Religio*? Ne ugy itéld! Mert: (y) *Sido országban kezdetett elsőben a' keresztyén vallás.* 2. *Jerusálemben hirdettetett elsőben az igaz hit.* A' tiednél hát *régibb* az! *csak az Ur vacsorájában* mennyi ujság vagyon közöttetek, hald *Platinát*. (j) *Sixtus szerzé* a' Sanctus mondást; *Cœlestinus hozá bé a'* Misét. *Gergely* Kyrie Eleison-t; *Telesphorus, a'* Gloria in excelsis Deo-t; az Epistola s' Evangelium olvaság *Hieronymus*; az halottakrol valo emlekezet a' Misében, *Pelagiustol adaték*; a' Temjénezést *harmadik Leo*; az Agnus Dei-it *Sergius hozá bé*; *mert elsőben szépen foly vala az Ur Vacsorájárul valo tudomány.* Látod azért hogy csak minapi Vallástok van!

(x) Durand. in Specul. par. 1. Summarium 1. num. 33.
(y) Bel. l. 4 de Eccl. c. 5. § in omni.
(z) Coster. in Enchyr. c. de summo Pont. object. 6.
(j) Palatina in vita Sixti.
Uj Pápista Vallas.

Fel. 3. Mind addig semond vallásodat tiszta szentnek mig ezt meg nem veted: (v) *Egy paráználkodo Papot sem kel le-tenni azért a' vétekért; mert a' mi testünk gyarlob most an, hogy sem a' régi embereké.* Ismét, mig ezt ki nem törlöd: (a) *Nem vétek az, ha ki egésségé meg-tartásáért jo végre paráználkodik, mert ugy el-üzi a' testnek késértését.*

(v) Glossa in can. Presbyter Dist. 82.
(a) Card. Tol. instr. Sacer. l. 5. cap. 13.

4. Magyar hitnek nevezed a' Pápistaságot! vallyon Sz. István király magyar volt-é? Csak egyet tarcs-meg most ellenetek: (b) *Maga az Ur mondotta Péternek, &c. Te vagy Péter és ezen a' kő sziklán fundálom Anyaszentegyházamat.* Magát nevezte Christus kősziklának, *de nem fábul vagy kőbol valónak, &c.*

(b) Steph. Reg. Decr. l. 1. 2. c.

Láddé hogy ez a' jo magyar király nem volt *Jesuita*! Ki ezt mondotta volna: (c) *Magán Péteren fundálta Christus az ő Anyaszegyházát.*

(c) Bel. l. 1. de Rom. Pont. c. 10. 13.

Fel. 5. Hogy *Uj-Csillagnak* irod azt a' *Méltoságos* személyt: én-

is czt

is ezt kivánom: Hogy mint a' *Csillag* a' Naptol veszi fényét, s' világát, igy ű *Nagyságá-is* követhesse az (*d*) *igasságnak napját*; kinek (*e*) *kivüllötte nincs masban idvesség, s' nem adatott emberek között Eg alatt mas név, mellyáltal kellene meg-tartatnunk.*

(d) Mal. 4. 2.
(e) Csel. 4. 12.

Fel. 6. Nem lehet a' Mise; *Christus áldozattyának eszköze*; hanem ezt el-rontod: (*f*) *Ugyan azon véretlen Christus áldoztatik meg a' Misében ki a' keresztfán vérével áldozék.* Ládd-é hogy nem *eszköze* a' mise Christusnak, hanem sajat maga!

(f) Conc. Trid. §. 6. c. 2.

Felel. 7. Püspökségedet nem irigylem, csak *Hiearchia*, s' *Presbyter* társaidon valo Uralkodás nélkül légyen. De bezzeg afféle nem javalhatok: (*g*) *Ollyan a' Püspök a' Presbyterek között, mint a' Király, Tanács Urak között.* Efféle nékünk nem tetszhetik; mert a' sz. irásban, a' (*h*) ki *Presbyter*, ugyan azon, (*i*) *Püspök*-is. (az az *Vigyázó*:) Ugye hogy te szent *Pétert püspöknek* tartod? Még-is ő magát, (*k*) *Presbyter*nek hivja, a' *Presbytereket* megént (*l*) *Püspökök*nek. Melyről igy szollottak ti közzülletek valok-is: (*m*) *Világossan tanittya az Apostol, hogy mind egy a' Püspök s' a' Presbyter.*

(g) Bel. lib. de Cler. c. 14. § nos igitur &c.
(h) Csel. 20. 17.
(i) Ibid. v. 28.
(k) 1 Pet. 5. 1.
(l) Ibid. v. 2.
(m) c. Legim. Dist. 93. ex Hieronym. ad Evagrium ep. 83.

Fel. 8. De mit forgasz *külső Tanácsban?* Lám Christusnak nem vala (*n*) *világi országa*; hát te miért keresz *világi sorsot* ha Christus Tanitványa vagy? Ugy kell néked *Püspökségedet* viselned, hogy az (*o*) *Ur nyájját legeltessed*, s' ne légy *Világi Tanács Ur.* Nem lehet egyszersmind az (*p*) *igét hirdetned*, s' az *asztalnak is szolgálnod.* Vajki rut dolog, az (*q*) *Isten vitézinek*, magát *külső dolgokban* elegyéteni! Nagy tilalom alatt adaték efféle ki régen: (*r*) *Akar Püspök s' akar Pap legyen, de világigondot magára ne vállallyon; ha peniglen külömben cselekeszik: meg fosztassék tisztitől.*

(n) Joh. 18. 36.
(o) 1 Pet. 5. 1. 2. 3.
(p) Csel. 6. 2.
(q) 2 Tim. 2. 4.
(r) Can. 7mus Apost. quem Petr. Apost. una cum reliquis Apostolis edidisse dicitur.

De oh nagy jo Isten! Vajha ma élne ama tudos *Erasmus*, nyilván igy panaszolkodnék: (*s*) *Lelki drága dolgot kiván vala régen az, ki Püspökséget ohajt vala; de ma ki azt vadászsza, siros konczot sohajt.*

(s) Eras. in Annot. 1 Tim. 3. pag. 469.

P Ű S P Ő K.

Ne legyűnk ennyit a' Pitvarban mennyűnk mára' Szobába-is. Leg-elsőben-is én, *barmincz ót képpen* akarom a' *Szent Misét képekkel* ki ábrázolni, (szolván az után a' mischez tartozando több dolgokrul-is:) Ez ezért a' mi *Első szokásunk.*

(t) CHRI-

(t) CHRISTUS KERTBE MEGYEN. (t) pag. 6.

A' Pap az Oltárhoz mégyen.

P R E S B Y T E R.

Fel. 1. Ki tanitot vallyon jo *Püspök* Uram efféle *Logicára? Christus kertben mégyen:* Azért: *a' Papnak-is az oltárhoz kel menni?* Neveti ezt még csak a' gyermek-is, mert, szintén illyen: (*u*) *Nem parancsol az Imperátor a' papnak; mert meg-mondotta Christus Szent Péternek: hogy ne adgya oda a' Vámosnak az egész halat, hanem, csak a' szajában valo statért.*

(u) Urbanus c. Tributum caus. 23. q. 8.

Hát nem tudot a' mi *Orbánunk Aristotelizálni*, mint a' mi *Püspökünk-is dialecticálni*! Efféle volna a' poshat *Consequentia!*

Fel. 2. Mindazáltal, ha ugyan huzni s' tekerni akarod ezt: meny *kertben* mint Christus; mert a' te *oltárod*, nem kert; ballagj által a' *Cedron patakán*, mint Christus, ne sétály csak az *oltár* mellet, vagy mint Christus a' *kertben*, könyörgésének hellyét el hadta, s' (*x*) *ment Tanitványihoz*; igy te, had ot az *oltárt* s' meny másuvá onnan!

(x) Matt. 26. 4. 5.

Fel. 3. Miért emlegeted a' *Papot*? Olvastadé ezt: (*y*) *Az Uj-Testámentomi lelki Tanitok, sohol nem hivattatnak az irásban Papoknak.* Ha ez ugy vagyon; nem vagy te *Pap*, s' nem-is tehecz *tulajdon-képpen valo áldozatott*; hanem: Valámiképpen köz a' *papi* nevezet mégá' szegény (*z*) *köszséggel-is*; igy az *áldozat*, mely (*j*) *lelki-is.*

(y) Bel. lib. 3. Pont. Rom. cap. 13. Et l. de Missa cap. 17.
(z) 1 Pet. 2. 9.
(j) Rom. 12. 1.

Fel. 4. Mit értesz az *Oltáron*, melyhez szoktál menni? Ha a' kő *Oltárt* emlegeted, nem vehecz Christusbol részt, ki, (*v*) *maga az Oltár, s' nem szabad erről enniek azoknak, kik más oltáron szolgálnak.* Nem-is szenvedi ő azt; hogy a' régi Sidok *Oltárit* elő hozzad, mellyeket ő el-törlött.

(v) Sid. 13. 10.

Fel. 5. Azt mondgya egy Atyád-fia: (*a*) *Hogy két féle oltár vagyon, egyik Christus kereszt fája, kin szenvede, másik, önnön maga a' Christus, ki által a' mi könyörgésünket, Istenhez viszszük.*

(a) Thom. Aq. Comment. in Epist. ad Heb. c. 13. Lect. 2. fol. mihi 156.

Hallodé, hogy nem feszeget más *Oltárt*, mellyel te álmodol? Ne hozd azért viszszá, te-is az el-törölteretett régi *oltárokat*; mert más képpen, szép kövér tulkokat-is kellene ugy meg áldoznod.

Fel.

(b) pag. 7.
(c) Polyd. Vergelius l. 5. de Rerum Inv. c. 9. p. 434.

Fel. 6. Oktatod halgatoidat, hogy itt (b) *kónyörghetnek az olvason-is.* Melly, micsoda légyen, igy ércs felóle: (c) *Hogy Istennek számot adhassunk; valamennyiszer a'* Mi Atyánkot *az* Ave Máriával *mondgyuk. De e' kónyörgésnek formája nem régen találtatott, bizonyos számu* olvasok *által. Mely olvasok* ótven ótón *vadnak, s' egy mástul meg kúlómböztetnek, ugy hogy: minden tizedik után* egy nagyob *olvaso légyen; a' kissebbik olvasokon az* Ave Máriát, *a' nagyobbakon a'* Mi Atyánkot *szokták mondani; hármszor el-kerúlvén az egyben fúzött rendet, s' az után meg háromszor el-mondván a'* Crédot, *mondgyák, hogy ennek szerzője volt egy, Galliai, Ambiánum Városbol származott,* Remete Péter *nevú ember, ki élt; ezer egy száz tizedik esztendejében Vrunknak. Akkor csak fabol csinálnak vala olvasokat; de most már olly nagy tiszteletben vadnak: hogy mind aranybol mind ezústból készittetnek: mellyet az Asszonyok ékesség gyanánt hordoznak; az Hypocriták penig szines keresztyénségek meg-mutatásáért viselnek.*

A' Rosarium meg cirkálása.

E' barátod irásábol ezeket veszem eszemben: 1. *Hogy számos*

(d) Solt. 143. 2. Job. 9. 3.

akartok az olvaso által vetni Istennel; de: (d) *Ha Istennel akarsz perelni, egy csepigasságod sem lesz.*

(e) Luc. 1. 28.

2. Az *Ave Mária* penig, hogy hogy lehet imádság, holott az, az (e) *Angyal* köszöntése Szűz *Máriához*? Ide valo ez-is: Hogy hogy imádkozhattok azzal, Szűz *Márián* kivúl valo tóbb Szenteknek? Mert bizonyos dolog hogy ugy kónyörógtók; ha ez igaz:

(f) Suarez. tó. 2. Comment. Disp. 23. que. 37. § 3.

(f) *Az Angyal köszöntését más Szenteknek-is el-mondgyuk; hogy azt mi érettünk Máriának bé-adgyák.* Hogy hogy? Kózben járók hát ugy a' Szentek Máriánál! De hogy lehetnek azok kózben járók, kik magok-is kózben járó nélkúl szúkólkódnek az Egben? szonban,

(g) Schopperus Presb. Coloni. Conc. 1. in Ev. Fest. Annunc Maria.

más Pápista igy tanit: (g) *A' mennyiben az a' köszöntés Máriának dicsöreti; azt se Istenre, se egyéb Szentekre, nem vihetni; hanem csak egyedúl Máriára.* Melly ha ugy vagyon: Nem imádkozhatol azzal sem Istennek, sem a' tóbb Szenteknek, s' hová lész? holott nem csak *Máriát*, hanem a' tób *Szenteket-is* szoktad segitségre hivni! 3. Azt tanitá *Vergilius*: hogy *nem régen* találtatott ez; *ujság* hát! mellyet

(h) Jer. 6. 16.
(i) Es. 29. 13.

ha ki kóvetne, vétene ezellen: (h) *A' régi ósvenyekről tudákozzatok, s' azokon járjatok, ugy lész nyugodalma lelketeknek.* 4. Ennyi izben az *olvasos* fel s' alá tapogatni, avagy nem ez ellen vétés-é? (i) *E' nép*

én hoz-

én hozzám szájával közelget; de szive távul én tóllem. 5. Annyival inkáb nem szeretem: hogy *Remete Péter* szerzette. Mert: (k) *hiába tiszteltetik Isten affele tudományokkal, mellyek emberek parancsolati.* 6. Ez-is hozzá járulván; hogy az *Hypocriták* élnek azzal; kiknek mondott (l) *nyolcz jajokat* olvasd-meg Sz. *Máthénál.*

(k) Mat. 15. 9.
(l) Matt. 23.

P Ű S P Ó K.

El-hagyom én ezeket; hanem, a' mi második szokásunk ez a' Misében.

(m) CHRISTUS KERTBEN KEZD IMADKOZNI.

(m) pag. 8.

A' Pap a' Misébez kezd.

Fel. 1. A' Christus imádsága e' vala: (n) *Atyám ha lehetséges multyék-el e' pohár én tóllem,* a' te miséd penig: (o) *tulajdon képpen valo áldozat,* Illiké hát *Christus teste meg-áldoztatása,* az ó *kónyörgése kezdetihez?* Szintén ugy, mint a' bot a' tegezben.

(n) Matth. 26. 39.
(o) Bel. l. 1. de Mis. cap. 5. §. E contrario.

Fel. 2. Itt-is nevetséges azért a' *Consequentiád*; s' illyen forma: (p) *Ki titeket bánt, az én szemem fényét sértegeti, Azért: nem kell mástul a' Pápának meg-itiltetni.* Hiszem szépen foly.

(p) Anaclet. Ep. 1. 2. 3.

Fel. 3. A' tiéid igy tanitanak: (q) *Christus az utolso Vacsorakor meg-áldozta* Sz. *Attyának testét és vérét.* Ha már akkor *áldozott*, s' az után ment a' kertben imádkozni, hogy fundálhatod hát a' te misédet az ó kertbéli imádságán?

(q) Conc. Tr. § 6. cap. 1.

Fel. 4. A' kertben imádkozó Christusban *vér* volt; a' te miséd *véretlen*; mit fundálsz hát az ó imádkozásan?

Fel. 5. Jobb volna példát venned ó Felségétól inkább, s' igy gondolkodnod: Christus Urunk csak Sz. Attyának imádkozott; azért én-is meg-utálom ezt: (r) *Akar Angyalok, akar meg-holt Szentek hellyessen hivattatnak segitségre az élóktól.*

(r) Bel. l. 1. de Beat. Sanct. cap. 19.

P Ű S P Ó K.

Harmadik *Ceremoniánk* ez:

(s) CHRISTUS LE-BORULVAN VERITEKEZIK.

(s) pag. 10.

A' Pap a' gyonásra le-hajol.

PRESBYTER.

(t) Mart. Pöt. c. Siquis Pres. Dist. 30.

Felel. 1. Fűz-fa *Logicus* vagy itt-is, s' csak illyen: (t) *Husvétben őrúlni kell, azért: nem kell akkor, embernek magát meg-alázni, s' le-borulva imádkozni. Hiszem szép ót kerék; egy szekérben!*

(u) Bel. l. 3. de Justif. c. 8. §. Dicent.

Felel. 2. Kiért teszed vallyon azt a' *gyonast*? Halgatoidért-é? Ha ugy; nyilván egy-is azok kőzzűl nem tudhattya-meg: ha igazán veszié tőlled az *ostyát* avag nem; ama mondás szerént: (u) *Senki nem lehet a' felől bizonyos, hogy ha igazán vőtte-é a' Sácramentumot, holott senki nem tudgya másnak szándékát.* Ki tudgya Halgatoid kőzzűl a' te intentiodat-is? Mert vagy gonoszt gondolsz akkor; vagy kételkedel benne: hogy ha el-változott-é már az *ostya* Christus testévé? Vagy igy elmélkedel: Vallyon nem elegyittettem-é tőb vizet a' borhoz, mint kellet volna? és: Vallyon az *ostya* tiszta vizből valo-é; avagy az, nem kevés lisztből áll-é? Illyenkor a' te misédben valo *gyonásod* mit használhat halgat oidnak? kivált-képpen ha *feslet életű* vagy.

PŰSPŐK.

Negyedik szokásunk vagyon már rendben; mely ez:

(x) pag. 12.

x) CHRISTUS CSOKKAL ARULTATIK EL

A' Pap az Oltárt csokollya.

PRESBYTER.

(y) Innocen. 3. serm. 2. in Fest Pet. & Pauli.

Fel. 1. Ez-is csak ugy illik a' *Dialectica*hoz, mint két láb egy fél saruhoz. De ti effé'e helytelen *consequentia*khoz hozzá szoktatok; mint ez-is: (y) *Christus azt mondotta Péternek, vidd a' méllyére Azért, volt Péter Romában.*

(z) Brig. circa An. 1370. l. 4 Rev. c. 132.

Fel. 2. Jol tevéd mindazáltal, hogy a' *csokolo* papot *Judáshoz* hasonlitád! Ugy vagyon, mint amaz Pápától Canonizáltatott *Brigitta*-is mondá, igy irván felőlletek: (z) *kegyetlenebb a' Pápa, s' az ótet kővető Judásnál, s' hamissab Pilátusnál.*

Fel. 3. De miért *csokollyatok* az *olárt*; talám hogy ott vagyon a' Chri-

(j) Conc. Trid. § 25.

a' *Christus kepe?* ugy-is penig. Mert: ezt mondgyátok: (j) *A' mely képeket csokolgatunk azok által Christust imádgyuk.* (Lássad ha (v) *Bál Papjai akartok lenni!*) Effele-is tietek: (a) *Ha a' Christus sarujának kőtője jelen volna, és az a' fóld mellyen ő járt, azokat-is kellene a' Christusért tisztelni.* (Meny-el hát *Palæstinába*, s' valahol Christus járt, csokolgasd mind rendre!)

(v) 1 Kir. 19. 18.

(a) Stapleton. Part. 1. Prom Catho. p. 292.

Fel. 4. Egy szoval: rajtatok hagyom a' *Judási* nevet. Mert mint *Judás*; egy felől *csokoltok*, s' más felől árultok, Ugy hogy méltán mondatott e' rollatok: (b) *Kik a' Christusrol nevezik magokat keresztyéneknek, azok üldözik Christust.* A' Christus *tudományát-is* el-árultátok, ez irás szerént: (c) *A' Christus tudományától nagy messze estetek.*

(b) Bern. Serm 1. in Conv. P.

(c) Erasm. in Enchir milit. Christ. can. 6.

PŰSPŐK.

Az őtődik Mod nállunk, ez:

(d) CHRISTUS FOGVA VITETIK AZ UTAKON.

(d) pag. 14.

A' Pap az oltár ballyára mégyen.

PRESBYTER.

Fel. 1. Ott hánd-néki *Pűspők* Uram, ott! Mondgyad te-is: (e) *Ur isten vigyáz az én segitségemre! az az: áldgy-meg engemet jo feleséggél.* Avagy nem rut csigázás-é e' fele?

(e) Cornelius à lapid. in Proœ Commen. sup 12. Proph minor. p. 7.

Fel. 2. Miért választya a' Pap a' kőnnyebbik részét, csak *ballyára* menvén az *Oltárnak*, s' nem a' foglyos utra? mit keres vallyon az *Oltár* megett, talám az oltár mellett temetkeztekért akar imátkozni? Mivel: (f) *Hasznos az a' léleknek, ha teste, a' Templomban valo oltár mellé temettetik.* Ugy veszem eszembe te-is az ott temetteknek lelkekért akarsz *áldozni*!

(f) Alphon. de cast. l. 3. adv. Her ver. sepult

Fel. 3. Ebbe kővetnéd inkáb Christust; ki a' Sz. Vacsorának nem keresé (g) *oltárt*, hanem *asztalt*. Mivel, nem-is *Lévi* Nemzetségéből valo vala, kikre tartozik vala az (h) *oltár*.

(g) Luk. 22. 10. & seq.

(h) Sid 7. 13.

Fel. 4. De ha már a' Christus utazásához támaszkodol; *Péterre* veld elmédet; ki az *utban* kardot vona, s' ez mondaték néki: (i)

(i) Mat. 26. 52.

A' ki

A' ki fegyvert fog, fegyver miatt vész. Tégye hát a' Pápa-is veletek edgyűt hűvelyébe *fegyverét*, s' ne ontson eňyi vérthogy e' féle ne essék rajta.

PűSPőK.

No én már rendben ez hatodik dologhoz kezdek:

(k) CHRISTUS ANNASNAL VISGALTATIK, S' MEG-CSAPATIK.

A' Pap a' Mise olvasáshoz kezd.

PRESBYTER.

Fel. 1. Mind csak meró tekerése s' facsarása ez, Urunk cselekedetinek. Mint e' Sz. hely-is győtreték régen: (l) *El kell a' birodalmot a' Császártol venni, mert irva vagyon: mikor fel-emeltetem e' földről, mindeneket magamhoz vonszok.*

Fel. 2. Ezt gondold inkáb meg *Annás* felől: (m) *Ez az Annás kereskedett a' tisztel.* Szintén ez iratik ti felőlletek; hogy (n) *ti Papok* (a' mise által:) *meg-úresititek az emberek erszényit, de nem feddtek bűneit.*

Fel. 3. Miért *olvasod a' Misét*? avagy, talám *Gergely Pápa* Cánonit forgatod akkor? ha azokat, ujság itt-is dolgod. Mert: (o) *régen másképpen cselekesznek vala. Az után valo idókben Epistolát s' Evangeliomot olvastak. Gergely szerzé a' Cánonokat utolszor.* Mely *Cánonokban*, vala egy Deák keze-is; ki felől igy irnak: (p) *Ennékem nem teczik, hogy azt a' kónyörgést mellyet egy Deák szerzett a' misében, elmondgyuk.* Miért *olvasod* hát te el?

(k) pag. 16.

(l) Jacobus de Terano Urb. Sixti cubic. in Tract. de Mon

(m) Joseph. l. 18. Ant. c. 6.

(n) Bern. serm 77. sup. Can.

(o) Durandus l. 4. Ration. 1.

(p) Greg. l. 7. Epist. 63.

PűSPőK.

Ez már az hetedik.

(q) CHRISTUS KAJIPHASHOZ VITETIK S'MEG-TAGADTATIK.

A' Pap a' Kyriét mondgya.

PRESBYTER.

Fel. 1. Az hogy: Egykor igy szoltak a' Tanitványok: (r) *Vagyon itt két fegyver; Azért mind belsó, s' mind külsó hatalma vvgyon a' Pápának.*

(q) pag. 18.

(r) Bonif. 8vus c. unam Sanct Extrad. de de Majorit & Obed.

Pápának. Szintén illyen helytelennek itéld itt-is a' te szedegetésedet.

Fel. (2) Tanuld meg-te ezt most *Cajaphastul*; hogy ő *az élő istenre* kénszeritette Urunkat; de te igy szólsz: (t) *Szabad a' Szentekre eskúdni.*

Fel. (3) Ezt-is forgasd előtted: El-esett *Peter*, (: te nállad az (u) *Ecclesia feje*:) *Cajaphas* Udvarába; a' Pápa-is (: kit te mondasz hogy (x) *Szent Péternek succedált*: vétkezhetik, e' szerént: (y) *Mind a' Pápa mind a' Püspók meg-tántorodhatnak az Hitben,*

Fel. (4) Vallyon s-micsoda a' te *Kyriéd*? tudom miért *Gógiz* állsz; mert: (z) *Nem szükség a' Misét születt nyelven ki-szolgáltatni.* Hát hogy kérheted halgatoidat a' *Communio* előtt, hogy (j) *meg-probállyák magokat*, ha nékiek *Kyrié ßß*? hiszem (v) *jobb öt szot szolni értelemmel az Ecclesiában, hogy sem tiz ezeret értelem nélkúl*! Azonban: mi nem mindenitek érti a' *Kyrié t*; ugy hogy ha valaki *disputálni* akar-is vélletek; csak igy szóltok: (a) *A' Disputátiokban nem kell a' Sido s Górók igékre menni.* Még-is te *Górók* szóval élsz. De ugy látom; mivel *Gergely Pápa* szerzette a' (b) *Kyrié Eleison-t*; meg-kell teneked azt tartanod, mert másképpen Pápa hazagjában elnél.

Fel. (5) Ezzel rekesztem bé: Valamiképpen (c) *Cajaphás* az egész Papi sereget Christus ellen lázzasztotta; igy cselekesztek ti, az *Evangélicusok* ellen. Mert: (d) *Senki nem méri mondani a' Pápának: miért cselekeszed ezt*? Bezzeg jobb volna ollyankor, ha ezt mondaná a' Pápa: (e) *Vallyon a' mi törvényünk kárboztat-é valakit, hanem ha elószór annak szavát meg-hallya, és meg-érti mit cselekedett*?

(s) Math. 26 69.

(t) 1. Honest. c. 22. Qst. 5. Cornesco.

(u) Bell. lib. 1. de Pontif. Rom. Cap. 10

(x) Bell. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 12.

(y) Johan. Gerson. lib. de Appelat. a Papa num. 14.

(z) Bell lib. 2. de Missâ Cap 11.

(j) 1. Cor 11. 28.

(v) 1. Cor. 14 19.

(a) Melchior Canus lib. 2. Locor. Cap. 13

(b) Platina in vita Xisti.

(c) Math. 26. 66.

(d) Glossa Extra vag. Job 22. Tit 4. de Concess. Prabend. cap. 2.

(e) Joh. 7. 51.

PűSPőK.

A' Nyólczadikra menek már; s-ehez tartom magamat:

CHRISTUS PETERRE TEKINT, S-MEG-TERITI.

A' Pap, Kőséghőz fordul: Dominus Vobiscum

PRESBYTER.

Fel. (1) Istenbocsássa sok illetlen *Consequentiadat*! Mellyis szinte csak illyen: (g) *Nem kell a' Pad alá tenni a' gergyát*; azért: *a' Szen.*

(f) pag. 21.

(g) Eugenius in pist. ad

a' Szenteket canonizalni kell. Effelék mind haszontalan *Philosophiák!*

Felel. 2. Ha már Szent *Pétert* bé hoztad; ugy cselekedgyél te-is mint ő' meg-térése után, ugy mint: (i) (h) *A' ki szóll szóllya az Istennek beszédét.* Ollyankor mondgy ellene ennek: (i) *Mi a' meg-nem irattatott Traditiokatis szintén olly becsületben tartyuk, mint az ő és uj Testamentom könyveit.* (2) Erős bizonyságunk vagyon, a' Prophétáknak beszédek: (k) *Mellyet mint setétségben valo lámpást hogy követtek, jol mivelitek.* Vesd-meg hát ezt: (l) *Igaz Catholicus az: a' ki azt vallya a' mit a' Romai Ecclesia; akar légyen az a' bibliában s-akar ne.* (3) (m) *A' Szent Irásnak Prophetai közzül, egyik semmagyaráztatik kiváltképpen valo magyarázattal,* Ne hidd hát ezt: (n) *A' Szent Irásban egyik helynek másal valo egybe-vetése nem hogy a' nehezséget meg fejtené; de inkább meg-setétiti azt.* (4) (o) *Legyetek mindenkor készek meg felelni azoknak, kik számot akarnak venni a' ti bennetek valo reménségrül.* Mennyen-tova ollyankor ez: (p) *Nem kell a' kösségnek az hit dolgában a' maga szemével nézni, hánem a' Püspökével, s-az ellőtte járokéval.* (5) (q) *A' Christus son kivül, nincsen másban senkiben idvesség.* Tarcsa dolgát ugy ez: (r) *A' Mária neve erős Torony, oda folyamodik az igaz, s-idvezül.* (6) (s) *Tartoztassátok meg magatokat a' testnek kivánságátul.* Hadd-ott-azért ezt. (t) *Ki azt mondgya: Hogy a' kivánság vétek átok legyen!* (7) (u) *A' ki hiszen a' Christusban, bűne bocsánattyát veszi* Utáld hát ezt: (x) *Ki azt tanittya: Hogy a' Christus néki tulajdonittatott igasságával igazul meg; átok legyen!* (8) (y) *Ujjonnan szült minket Isten az élő reménségre.* Ne tessék hát ez: (z) *Ki azt állattya, hogy kel embernek hinni az ő el-választását; átok legyen!* (9) (j) *A' ki hiszen, meg nem szégyenül.* Sikkazd el hát ezt: (v) *Senki nem lehet az ő Hiti felöl bizonyos.* (10) (a) *Nem a' testnek szennyét el-moso viz tart-meg minket.* Ne vedd azért ezt bé: (b) *A' keresztségnek vize, minden bűnöket el-mos.* (11) (c) *Az Isten ajándéka, nem vétetik pénzen* Fuss hát ettül: (d) *kell a' bűn bocsánatért fizetni.* (12) (e) *a' ki segétségre hivja az Ur nevét, meg-tartatik.* Oltalmazd hát magadat ettül: (f) *Kell a' Szenteket kérni, hogy mi érettünk esedezzenek.* (13) (g) *Tudgya az Ur az igazakat, a' késértetekbül ki-ragadni.* Rázd-meg hát ezen fejedet: (h) *adott Isten a' Szenteknek olly hatalmat, hogy az hiveket az hitetlenek kezelbül ki-ragadgyák* 4. (i) *Elég eddig bálványok tiszteletibe járunk.* Ne nézd hát ezt jo szemmel: (k) *a' képek által tiszteljük Christust, s a' Szenteket.* 15. (l) *Egy házi szolgák legelteszétek az Isten seregét!* Ne tessék hát ez: (m) *Uralkodni kell a' Romai Pápának e' földön.* 16 (n) *Az Eördög ellen az Hitben erőssek legyetek.* Irtozzál hát ettül: (o) *A' Sóval meg elegyittetett viz el-üzi az eördögöket.* 17. (p) *Engedelmesek legyetek a' Királynak.* üzd-el hát ezt elölled: (q) *Nem kell a' Pápának alája vetettni a' Királyoknak.* 18. (r) *A' Férfiak, együt éllyenek feleségekkel.* Ne consenciálly hát ennek: (s) *Tilalmazzuk az Papoktul a' Házasságot.* 19 (t) *Vagyon hatalmunk arra hogy a' mi keresztyén feleségünket magunkkal hordozzuk, mint a' Cephas-u.* (: Sz: Peter :) Pökd-meg hát ezt: (u) *A' fogadása ellen meg-házasodott Pap, inkab vétkezik, mint a' ki paráználkodik.* 20. (x) *Kelly, fel én-is ember vagyok.* Ne kivánnyad hát ezt: (y) *A' Királyoknak-is Szent tiszteletel kell a' Pápát imádni.*

Ezeket *Péter* Apostol meg-térése után irta; mellyekben kövesd-is útet, nem a' *Dominus vobiscum*-ban.

Fel. 3. Szintén ollyan ez a' ti *Misétek*; mint a' kuldusnak ruhája, mellyen sok foltok vadnak. Ez-is vaj-ki sok Pápák által varratek! kik hol a' Sidoktul, hol a' Pogányoktúl vévék, akarván ki-ki az ő (z) *Maozim* Istenét meg ékesiteni. Ugy-is koczóttak ezen, mint valami szép Asszonyon az útet szeretők. Hald-meg: (j) 1. *Gergely szerzette a'* Gradualét, Alleluja s-Antiphona *mondást.* 2. *Gelasius kivánt a' kösségtül a' Misekor* Offertoriomot. 3. *Ambrus Pápa hagyta, hogy* nótákra valo versek modassanak, *mind éjjel s-mind nappal.* 4. *Cœlestinus Pápa szerzette az,* Introitus *mondást:* 5. *Thelesphorus, a'* Gloria in excelsis-t. 6. *Ezt az Hymnust* Et in terra, *Pictaviai Hilarius hozta bé.* 7. *Ugyan azt a' szerzett Hymnust, Symmachus Pápa parancsolta* énekeltetni. 8. *A' melly* DOMINUS VOBISCUM *által valo köszöntések szoktak lenni hétszer a' Misében; azt Clemens-s-Anacletus Pápák varrogatták-oda.* 9. (v) *A'* Kyrie Eleison, *Nagy Gergelyrül marada.* 10. *Hogy a' Misében az* halottak *meg emlittessenek; Galliabul hozta Pelagius Pápa.* 11. *Az* Agnus dei-t *Sergius Pápa parancsolta mondatni.* 12. A' Békeség-csokját *Innocentus rendel*

Eberth Bábeg: Nem: sz: Péter Hiti a' Pápisták é

(h) 1. Pe: 4 11.
(i) Conc. Trid. Sess. 4.
(k) 2. Pet. 1. 19
(l) Petrus Canisius Jesuit. in Cathechismo German-Qest. 1. (m) 2. Petr. 1. 20.
(n) Gregor de Valent. in Analys lib. 5. Cap. 2.
(o) 1. Pet. 3. 16
(p) H. Blyssom Jesuit. in defens. Assert. de Eccles.
(q) Csel. 4. 11. 12.
(r) Marial. lib 1. cap. 2.
(s) 1 Petr 2. 11.
(t) Conc. Trid. Sess 5.
(u) Cs. 10. 43.
(x) Conc. Trid can. 13.
(z) Conc. Trid Sess. 6. 15. cam
(j) 1 Pet. 1. 12.
(v) Greger. de Valent. lib. de Grat. Part. 2. Cap. 6.
(a) 1. Pet. 3. 21
(b) Bellar. lib 1. de Bapt: cap: 12. & 18.
(c) Csel. 8. 20.
(d) Gregor: de Valent: lib.
(h) Ibidem Costerus.

ibidem.
(i) 1. Petr. 4. 3
(k) Conc. Trid Decr: de Imag
(l) 1 Pet: 5. 1. 2.
(m) Francis: Turrian: lib. 1. de Eccl: cap. 3.
(n) 1 Petr: 5. 9.
(o) Bellar: lib: 3. de cultu Sanctor: cap: 7
(p) 1. Pet: 2. 13. 14.
(q) Demajorit (& obed. can. solita.
(r) 1. Petr. 3. 7
(s) Can: 26. Qest. 2. Concil Soes,
(t) 1 Cor. 9. 5.
(u) Fracis: Costerin Enchir: Tit: de cœlib: Sacerd:
(x) Csel: 10. 25 26.
(y) Blondellus li'. 3. Rom. Instaur.
(2) Dan: 11. 38. 39.
(1) Johan: Bohem. Auban: lib: 2. de Morib: Gentium cap: 12.
(v) Jacobus Philippus Bergonesis in supplem: Chronicor: Ann: 1494.

Indulg. Cap. 2. (e) Csel. 2. 21. (f) Franc. Coster. in Enchir. Tit. de vene. Sanctor. (g) 2. Petr. 2 9

rendelte. 13. *A' Szentelt vizzel való hintést Sándor Papa találta.* 14. *A'* Temjénezést *penig harmadik Leo.*

Isten győzné elő-számlálni mind ezeket! ugy hogy, igazán mondgya Bellárminus (*a*) *Hogy a' Misének nem egy Pápátul vót eredetet.* Miért viselitek hát e' *sok szinű* köntöst?

(*a*) lib: 2. de Missa cap: 19.

PűSPŐK.

En még-is kilenczed-szer igy viselem Papi-tiszteret:

(*b*) CHRISTUS PILATUSH-HOZ VITETIK.

(*b*) pag: 22.

A' Pap megyen Epistola olvasásra.

PRESBYTER.

Felel. (1) Vess-véget már egyszer a' sok majmoskodo következéseknek. Mert kinek Isten valami eszt adott, által láthatya jádzi beszélgetésedet. Lám ugyan egy-mást követitek e' félében, Ugy. mint. (*c*) *Ne illesse a' barom az hegyet; Azért nem kell a' Szent irást olvasni a' kőségnek. Scilicet!* X-ut Tők. Találá hiszem!

(*c*) C: Cùm ex ôn jancto: lib: 5. Decret. Greg: Tit:

Fel. 2. Ugy kell becsúlnődaz *Epistolát*, hogy azt *Pilátussá* tegyed? Christus. *Pilátussához*, te az *Epistolához* mégy! Meg parancsolák régen: (*d*) *hogy a' Pápáknak Epistolait minden bé végye*; s-által mered ezt hágni, illy éktelen nevezettel illetvén?

(*d*) C: sc Romanor: Dist: 19.

Felel. 3. De talám az Epistola olvasót mondod *Pilátus*-nak? Azt immár meg-engedem, ez irás szerén: (*e*) *ô Domine! Pastores tui mutati sunt in Impostores; qui deberent esse Sobrii; quotidie sunt Ebrii; qui Prælati, Pilati qui casti, Incesti.* Láód-e, hogy *Pilátus* vagy!

(*e*) Stella Clericor: circâ Annum 1500.

Felel. 4. Meg-probálom még-is hogy *Pilátus* vagy. Mert mint Christust a' (*f*) *Fő Papok vivék Pilátus-hoz*; Igy a' *Cardinálok, Érsekek*, s-*Püspökök* adgyák a' Christus Hiveit, a' Császárnak. Mint *Huss-Jánost* a' *Constántiai* Gyülésben, hol a' Püspőkök igy szóllának a' Császárnak: (*g*) *Immár ez a' Constántiai Szent gyülés, le-vonsza Huss-Jánostul a' Papságot, s-külső Magistratus kezében adgya.* Ismét: a' mely Papok *Pilátusnak* adták a' Christust: (*h*) *nem mentek-bé a' tórvényházba, hogy magokat meg-ne ferteztetnék*; mind azonáltal meg-ölték Christust.

(*f*) Joh: 18. 28.

(*g*) Histor: de Vita & Morte Huss:

(*h*) János. 18. 28.

(*i*) Dist. 34: cap.

Christust *Igy* ti meg-tiltyátok a' mi *kicsén*; (: az házaságot a' Papoktul:) azonban a' *nagyot* meg-cselekeszitek, s-ezt mondgyátok: (*i*) *Kinek feleségentincsen, tarcson az helyett. Kurvát.*

(*i*) Joh. 36.

Felel. 5. Jobb azért követned a' *Pilátus* előtt szenvedett Christust, Kiezt mondgya vala: (*k*) *Az én Országom nem e' Világ'úl valo*; hogy sem igy beszélned: (*l*) *Azt cselelekedgye a' Király, hogy a' Pápa Lovát, eremlőjénél fogva hordozza.*

(*k*) Joh. 36.

(*l*) Cer. Rom: Eccles: lib: 1. Sect: 12. pag: 8.

PűSPŐK.

A' Tizedik Szokásunkat-is igy veszem-elő:

(*m*) CHRISTUS HERODESHEZ VITETIK.

(*m*) pag. 24

A' Pap Oltár közepibez mégyen.

PRESBYTER.

Fellel. 1. Méltóságodhoz képest, találá itt-is a' *Consequenciát*! szintén mint ez: (*n*) *Meg rontodtadd a' Sárkányok fejét a' vizekben; azért: el-úzettethetnek az ördögök szentelt viz által.*

(*n*) Discipulus de Tempore Sermon: 110

Felel. 2. Gondolgodgyál csak *az oltár közepin Hérodesrűl*, nyilván te-is melié úlhettz (*o*) *Meg-csufolá* ő a' Christust; igy szoktátok ti-is az igaz *Martyrokat* guggolni: Egykor *hét Püspőkök* öltözteték-fel *Huss-Jánost* Papi köntősbe; *csufolván*ůket, mintha Misét akarnának vélie szolgáltatni; kire ő csak ezt mondgya (*p*) *Az én Jésus Christusom-is miker Hérodeshez küldetnék Pilátustul, fejér ruhában csufoltatott-meg.*

(*o*) Luk: 23. 11.

(*p*) Hist: vita & Mortis Hussi:

Végre papirosbul koronát csinálván néki; három ördögöket irtak reája, s-fejeben részik; mellyre ő csak igy szóll: *Az En Jésus Christusom, én érettem szegényért, sokkal keservesebb tövis koronát viselt: azért En-is szegeny bűnös, ezt az annál kisseb gyalázatu koronát, az igasságért órömest viselem.* Az után meg-kőtőzik egy fekete lánczal, mellyre ő csak ezt mondgya: *Erősebb lánczal kőtöztetett meg a' Christus én érettem; miért szégyenleném hát én-is e' fekete lánczot az ő neve-ért.*

Felel. 3. Ezt-is meg-ródd: A' Christus halálában: (*q*) *mind-Pilátus s-mind Hérodes meg-békéltek.* Igy ti-is a' mi üldöztetésünkben.

(*q*) Luc: 23. 12.

Ugy hogy: mint régen: (r) *Assur s-a' Lotth fiai társul adták magokat az Ammonitáknak*; Igy ti-is máshoz állotok s-minket kergettek.

(r) Psal: 83. v. 8. 9.

PŰSPŐK.

A' Tizen-egyedik *Actus*-om ez:

(s) CHRISTUS VISZSZA-VITETIK PILATUS-HOZ

A' Pap az Evangeliomot olvassa.

(s) uss. 26:

PRESBYTER.

Felel. 1. Ugyan itt-is csak az elébbi temérdek ostobaság. Mert ha ezt; (t) (: *Meg-erőssitem székit őrökké; az az: Azt cselekeszem, hogy a' Pápa széki mindenkor fen-állyon*; :) meg-nevették: te sem érdemlesz külömbet; annyival-is inkább: hogy itt-is *Pilatushoz* hasonlétod az *Evangéliomot*, mellyet a' Misében: (u) *Hyeronymus szerze.* Méltó azért, hogy meg-szólléttassál érette!

(t) Johan: de Turr-cremata lib: 1. Summa de potest. Eccls cap. 90.

(u) Platina in vita Christi

Felel. 2. Tudd-meg azonban: hogy noha Pilátus Christust, nem akarta meg-őletni, de ugyan: (x) *meg-korbácsolta* azért; Igy cselekesztek ti-is a' *Reformatusokkal*; kiket ha meg-nem ólhettek, számki vetésre űztők; e' mondás szerént: (y) *Közönséges Decretum által kell meg hadni, hogy az eretnekek* (: mi nem vagyunk azok :) *mindenünnen ki-üzettessenek.*

(x) Luk: 23 16

(y) Carafa pap. 155. 156. 165.

Felel. 3. Christus, *Pilátus* előtt, nem maga *korbácsolta* meg magát; de ti igy tanitotok: (z) *Meg-kell embernek magát korbácsolni* Maga (j) régen e' félét a' Pogány-Isten *Papjai* vittek végbe. Ugyan-is az az (v) *Isten fia*, ki *magát meg-nem sebessiti*

(z) Bellar. lib. 4. de Ponit. Cap.

(j) 1. Kir. 18. 28.

(v) Törv: 14-1

PŰSPŐK.

A' Tizenkettődik Szokás már nállunk igy jő-bé:

(a) CHRISTUS RUHAIT LEVONSZAK

A' Pap a' kellyhet fel-bontya.

(a) pag. 28.

PRESBYTER.

Felel. 1. Ez-is hasonló ehez: (b) *Absolon, cserfára akadote vólt*

(b) Gretstrus

vólt fel hajánál fogva; Azért jelentette a' Christus kereszt-fáját

lib: 1. de Cruce: cap: 6. Plus probasset.

Felel. 2. Miért hasonlétod a' te *kelly*-hedet a' Christus *ruhájá*-hoz? Talám a' Christus ruhája-is ezűstbül vólt mint a' te kellyhed? Ismét, miért nem adod a' *kellyhet* a' kőséggnek ha *fel bontod*? Bizonyára itt nagy vétket tész, e' mondás szerént: (c) *A' melly Misé (nem lévén, jelyen a' Pápista Halgató) magánosán lészen; azt nem áldozatnak, hanem utálatosságnak kell mondani.*

(c) Gehardus Lorichius in lib: de Missâ publ. prorogandâ.

Felel. 3. Nem olvassuk hogy a' Christus *ruháját* pézen el-adták vólna, ha rulla le-vonták is. De ti felőletek ez mondatik (d) *A' pénzért áldozó Pápista Papok, el-adgyák az Istent, mikor Christust a' Sacramentumban lenni mutattyák. Alább valók is Judásnal.* 1. *Judás az halando Christust adta-el; de ők az halhatatlant.* 2. *Csak egyszer adta el Judás; de a' Papok sok százszor.* 3. *Harmicz ezüst pénzen adta el Judás; de ők kevesebbért-is.* 4. *Mikor Judás Christust el-adta; nem hitte hogy az igaz Isten légyen; de a' Papok tudgyák s-még-is el-adgyák.* 5. *Pœnitentiara térvén Judás meg-adta az harmincz ezüst pénzeket; de a' Papok nem vehetik arra magokat; hogy azoknak viszsza adgyák, a' kiktül ki-csalták.*

(d) Guilielmus Peraldus episcopus Lugdunensis, Summa Virtut: & vitiorum circâ Annum 1490

PŰSPŐK.

Tizen-harmadik magunk viselése ez itt:

(e) CHRISTUS URUNK OSTOROZTATIK.

A' Tányér, s-a' Kellyh, bé-mutattatik

(e) pag: 30.

PRESBYTER.

Felel. 1. Csak ollyan itt-is a' magad viselése; mint e' Pápádnak okoskodása: (f) *Két világosságot teremtett Isten az égen; Azért csak a' Pápának s-Királynak kell uralkodni.*

(f) Innocencius 3. Solitæ extra de Majorit & obedient.

Felel. 2. Nem *tángyérral* s-*kelly* hely verték Urunkat; ha nem *ostorral*. Avagy ha tettszik: *Ostor* kell néked, mikor a' *Tángyért* s-a' *kelly*-het bé-mutatod; mert la hogy az *ostoroztatot* Christust majmoskodod-ki.

Felel. 3. Avagy e' cselekedeted-is nem *Sidózás-é*; hogy az *Tángyért s-kellyhet-bé mutatod?* holott azok szokták vala *az áldozatokat* bé-

kat bé-mutattni. Vedd-fel hát ugy, mind az *Urim*-ot *Thummim*-ot; csináld ki a' *Jérusálemi* Templomot; egy szóval cselekedd azt, hogy a' Christus még ez után hallyon-meg, holott már ó mind azokat egyszeri halálával végezte-el.

P Ű S P Ő K.

A' Romai Ecclésiának, illy, tizen-negyedszer cselekedendő Szokása-is vagyon:

(g) pag. 32.

(g) CHRISTUS URUNK KORONAZTATIK.

A' Kellyh bé-fedetik.

P R E S B Y T E R.

Felel. 1. Ehez szabtad itt-is magad: (h) *Világosság jött e' Világra; az az: Ki-mutatta Isten a' Pápát;* (: igazabban Anti Christust.)

Felel. 2. Ha a' Christus *koronáztatásá*bül hozod-ki s a' *kellyh bé fedését;* Korona hát ugy a' te kezed, s a' *kellyh fedele!* Avagy: mint Christus koronája *tövis* vólt; légyen a' *kellyh fedele*-is az.

Felel 3. De lássuk Szokástokat a' kellyrül; Azt igy tóldozták fóldozták: (i) 1. *Meg kell kenni a' Pohárt Szent olajjal, s-vizzel mosni.* 2. *Meg-kell a' Púspóknek fen-álva áldani a Pohárt.* 3. *Bé kell a' Papnak jobb húvelykét a' kenetben mártani, és a' kellyhet meg kell keresztezni.* 4. *Kenyér morsalékkal kell a' Pohárban töltött olaj maradékót ki törleni, s azt az után a' tűzbe vetni* (k) 5. *Az a' belól meg-kent kellyh, példázza a' Christus testének koporsójat* (l) 6 *Ha a' kellyh aranyas lészen; a' Christus bölcseségének el-rejtetett kéncsét; ha tiszta ezüst, a' Christus vétek nélkül valo tiszta életet; ha penig ón Christusnak mi hozzánk való hasonlatosságát jedzik.* (: Itt csak ezt mondhatnám: (m) *Régen az aranyhoz hasonló Papok fából-csinált kellyh-hel éltek; most már a' fahoz hasonló Papok Arany Pohárból isznak:*) Oh Majmok! vallyon s-hol vöttétek mind ezeket?

(h) *Episcopus Bitontinus in suâ Orat. in Concil. Trid habitâ.*

(i) *Pontificale Romanum.*

(k) *Durandus lib: 1. Rational. cap. 8. Num. 24.*

(l) *Idem ibid. cap. 4. Num. 45.*

(m) *C. Vasa Distinct: 1. de Consecrat. ex Concilio Triburiensi.*

Pós-

P Ű S P Ő K.

Ezt szoktuk végbe vinni tizen ötödikszer:

(n) PILATUS KEZEIT MOSSA.

(n) pap. 34.

A' Pap az ujait mossa.

P R E S B Y T E R.

Felel. 1 Nem vagy othon itt-is, mint e' Baratod-is, (o) *Két élü tör megyen-ki Christus szájából. Azért a' Pápának meg-kell öletni az Eretnekeket.*

Felel. 2. Itt-is *Pilátus*sá lőtt hát a' Pap; azért bűntetést érdemel. Es noha *Pilátus*, mosta *kezeitt*; mind-azonáltal belől fertelmes vólt *szive*; Igy, bár ti-is (p) *Saletrummal mossátok-is meg-magatokat, s-szappannal fejérettessetek-is-meg; mind az által jegyeztetve vagyon a' ti álnokságtok az Ur elött;* Ugy hogy igaz légyen ez felőlletek: (q) *A' Clérusnak gonoszsága cselekeszi azt, hogy a' Pápista Religio mind tovább nevelkedgyék a' feslet életben.*

Felel. 3. Mikor a' Christust igy *áldozzátok*; avagy nem vadtok-é gonoszabbak *Pilátusnál*, ki csak ki-adá Christust de meg-nem feszité; ti penig az ostya szinébe *meg áldozzátok* ó Felségét!

Felel- 4. Mosh-tod azért *kezedet*; de nem menthetitek magatokat a' *Reformatussok* vérétül; mellyen régen igy kaczagátok: (r) *Csudálatos dolog vólt, nagy hahotával, vóltak Romában mikor Párisban az Eretnekek vére ki-omlott.*

(o) *Innocent. C ex Ore lib. 5. Decret. Gregor: Tit: 33: ex Apoc: 1. 16*

(p) *Jer: 2. 22.*

(q) *Platina in Hist: Stephani*

(r) *Thuanus Hist. lib. 53.*

P Ű S P Ő K.

Forgassuk a' kőzöttünk Ususba-ment tizen-hatodik dolgot-is.

(s) PILATUS MOND: IME AZ EMBER.

(s) pag: 36.

A' Pap ki-fordul, mondván: Orate Fratres.

P R E S B Y T E R.

Felel. 1. Mi-tiánk fogjátok, hogy *Consequentiák*kal tekerjük az Irásokat; de *Púspók* uram ki-mutatod e' könyvedben, hogy

a' féle

a' féle ti kőzőttetek találtatik; mint ez-is farag a' félét: (t) *Egy Feleségű Férfinak kell lenni; Azért ki-más feleséget vőtt, nem szentelhetni fel a' Papságra*-ki ne nevetné ezt?

Felel. 2. Mi haszna azonban annak, ha a' Pap *ki fordul*, s-Diákul beszéll? Hiszem (y) *nagyobb épületire vagyon az, az Ecclésiának, hogy a' kőzönséges imádcságokat született nyelven mondgya a' Papnékie, hogy sem mint deákul!* Ehez kellene tartanod magadat!

Felel. 3. Ezt az *Orate*-t, (z) *Első Cœlestinus* adá a' Mise kőzibe; emberi lelemény lévén azért: mi kőzi ehez a' Léleknek?

Felel. 4. Mit bizod azonban a' kőssége az *Orálast*? Pap lévén, teneked kellene elő-tők kőnyőrőgnőd; ő nékik penig ezt mondani: *Amen.*

Felel. 5. De mit akarsz vellek *imádtatni? talám a' Sacramentumot*, ama' mondástok szerént: (j) *Bizonyoson kell hinni, hogy ez a' Szent Sacramentum, imádtatik.* Nem ugy vagyon Mert ugy, (v) *teremtet állatott tisztelnél*, holott az *ostya* s-elegyéttetett *bor.* Felét annak a' Lisztnek meg-sűtőtték othon; volt ollykor hogy őttek abbul a' Ludak s-tyukok; hát már a' maradékját *Istennek* kell-é mondani; avagy előtte le-térdepelni? Távúl légyen!

(t) *Inocentius Epist.* 22. C. *Deinde: Dist.* 26.

(y) *Cajetanus* 1. *Cor:* 14.

(z) *Bartholom Caranza ordin. Prædicat. ix Summa. Concil. pag.* 129.

(j) *Grego: de Valent. Tom.* 4 *Disp.* 6. *generali de Sacament. Eucharistiæ. Qst.* 11 *Part.* 2.

(v) *Rom.* 1. 25

PŰSPŐK.

Sietek e' tizen-hetedik Regulánkra:

(a) CHRISTUS HALALRA ITELTETIK.

A' Pap a' Sanctust *mondgya.*

PRESBYTER.

Felel. 1. Ha már csak igy kell *Consequentiázni*; légyen ez-is tiédhez adva: (b) *Az Ur Vocsorájában a' viz és a' bor vérré változik; mert meg-iratott; Sok vizek s-sok népek.* Szereted-é ezt? Barátodnak tarcs, mert egy Scholába jártok!

Felel. 2. Meg-hallád most ki-szerzette légyen a' *Sanctus*-t, (c) *Sixtus* Atyád. Vidd-viszsza néki s-hadd-ott.

Felel. 3. Csak erre kérlek, szólly érthető nyelven Halgatóidnak; mert mit ért a' tudatlan kőség a' *Sanctus*-ban? (d) *Az elő-*

(a) *pag* 38.

(b) *Innocent: c. Cum. Martha lib.* 3. *Decr. et Gregor. Titul.* 41.

(c) *Stubanus ut suprà.*

(d) *Lyranus in* 1. *Cor.* 14.

dedi

dedi Ecclesiában, az Isteni tiszteletben valo dolgok mind született nyelven szolgáltatnak vala ki. De ti ezt most el-hadgytátok, s-uj vallást gondoltatok-ki magatoknak.

PŰSPŐK.

Jőszte bé te-is tizen-nyólczadik Rend:

(e) CHRISTUS A' KERESZT FAT VISZI.

A' Pap az élőkrűl emlekezik.

PRSBYTER.

Felel. 1. Meg-ént illyent ültetek melléd: (f) *Elég a' Papnak egy Misét napjába szolgáltatni. Mert a' Christus-is egyszer hólt meg.* Jo deák vólt-é ez?

Felel. 2. Ha azért emlékezik a' Pap az *élőkrűl*, mert Christus a' *kereszt-fát viszi* avagy nem eleveniti-é meg a' kereszt-fát mint az ő élő emberit? Láttatik-is penig ezt állatni igy szólván: (g) *A' Christus kereszt fáját Isteni tisztelettel kell imádni.* Hogy hogy? Hiszem az egy *élő* Istent illeti a' féle imádság, nem az *élet-nélkűl* való fát!

Felel. 3. Nem csak az élőkrűl emlékezik a' Pap, hanem ez-is vagyon a' Misében: (h) *Igazán vagyon emlékezet a' halottakrúl a' Misében.* Nem igaz. Mert: (i) *Tőbbé az halottak nincsenek az Ecclésia birodalmában. Azért nékiek az Ecclésia semmit sem használhat.*

(e) *pag.* 40.

(f) *Alexander c. Sufficit. Dist: Quia.*

(g) *Gregor: de Valent: Tom.* 4 *Disp.* 1. *Qst.* 24. *de Adoratione Christi Punct.* 3. *fol.* 475.

(h) *Bell: lib.* 2. *de Missa cap.* 7.

(i) *Scotus* 4. *Sent. Dist.* 19. *Qst:* 2. *Artic.* 4.

PŰSPŐK.

Vernik Aszszony esik már e' tizen kilenczedik Rendben:

(k) SZENT VERNIK CHRISTUSNAK KESZKENŐT NYUJT.

A' Pap a' Kellyben tartya kezeit.

PRESBYTER

Felel. 1. Ki a' *Vernik* Aszszony felől való Fabulát nem tudta, igy vegye: *Kőzönségessé tétetett ez a' Pápistáknál; hogy ez az Aszszony a' Vér folyásbúl tisztittatott-meg, Urunktul; s-mikor ez Aszszony, a'*

(k) *pag.* 42.

Christus

Christus orczája vérét akarná el-törleni kereszfa vitele-kor; Ott hagyta Christus keszkenőjén Szent orczája ábrázattyát. Ez értelem penig vétetett, Nicodemus, keves hitelre méltó *Evangeliom*-abúl, mint emléti (l) *Adrichomius.*

(l) *in Theatr. Terra Sanct. pag. 154.*

Sed: nullus ideoneus Author.
Nec testis productus adhuc ideoque relinquam.
Talia, quæ possunt quædam figmenta videri.
Nostra et enim nugas, deliramentaque damnat:
Relligio; nec dat linguis mendacibus aures.

Magyarul igy:

Mivel Nicodemus embereknél kétes.
Eő költött dolga is nem igen hitelés.
Vallasunk is vélle nem lehet szép ékes:
Mivel sokat hazud nem lehet ő becses.

Csak ezzel kell ezt bé-rekeszteni: (m) *Sok személyek, hozatnak bé a' Szentek Historiaiba, kik éltek-é valaha e' világon, nem é? méltó kételkedés lehet felőllők.*

(m) *Georg: Cassander ne consulc: Art. (1. pag: 971. n) Surius tom 4' de Vitis Sanctorum.*

Más Pápista meg-ént igy szóll *Vernik* felől: (n) *Christus e' keszkenőt hagyta Szent Thamásnák; s. Thaddæus által, küldötte Thamás, Abagarus Fejedelemnek; mint néki irott Levele szerént Christus meg-mondotta vala.* De ezt merő hamisságnak mondgyák más Pápisták igy beszélvén: (o) *Abagarus küldött Pictort a' Christus személlyének le-irására; ki mikor a' Christust Orczája fénye miatt le-nem rajzolhatta volna, ugy küldötte Christus az Orczájához értetett keszkenőt Abagarushoz.* Nem láddé mint koholtatik itt a' sok hazugság?

(n) *Georg: Cassander ne consulc: Art. (1. pag: 971. n) Surius tom 4' de Vitis Sanctorum.*

(o) *Damascenus Lib. 4. cap. 17. Nicephorus lib 2 cap: 7.*

Felel. 2. Még-is te, *Szent Verniknek* nevezed? Ellened támasztom ezt: (p) *Kiket a' Pápák Canonizáltak, soha nem mondhattyuk azok felől: hogy ez, vagy ama', Szent, vagy penig idvezült. Ne szemezz hát.*

(p) *Panigarol, Lect. Part: 2.*

Felel. 3. De mivel hogy némellyitek azt a' keszkenőt (q) *Romában* tanéttya lenni; másfok penig *Hispaniában*; sok csalárdsagtokat veszszük eszünkben e' féle *Reliquiak*ban. Hald-meg azért: 1. A' Christus óldalábul ki-folyt vért, (r) *Romában* mondgyátok lenni, mellyet mutogattok *Husvétben* az oda-gyűlt népnek; mások, *több helyeken is.* Ellenben *Thamás* Bátyátok azt mondgya: (s) *Hogy a' melly vérét Christusnak mutogatyátok széllel, nem folyt az, az ő óldalából.*

(q) *Lucius Marinus lib. 5. de Rebus Hist: Sok Hamisság a' Szentek Reliquiiban.*
(r) *Biel: Lect: 50. in Canona Missæ.*
(s) *Thomas*

2. A' kör-

2. A' környűl metélkedésben esett, Christus *háromcsep-vérét* fitogattyátok *Argentinaban.* 3. A' Christus kereszt-fáján ki-omlott *vért*, mellyet akkor *Nicodemus* keszkenőjében vőtt, tartyátok *Rupellában.* 4. Egy nagy csészével, meg ugyan abban, rejtettek-el, *Mantuában, &c.* 5. Irja (t) *Boccacius: Hogy egy Barát, azoknak az harangócskáknak, mellyek vólnak a' Salamon Templomában, egy tarisznya hangjokat vitte-el Nap-keletrűl, a' Clastromba.* 6. *Erasmus* mondgya: (u) *Hogy némelly Barátok a' Pérvátabúl vagy a' Csűrbűl kereszsnek ki-szénát avagy szalmát, s' azt czókoltattyák meg a' szegén kőséggel; hogy már az a' széna az, mellyet a' Christus bölcsőjénél rágott a' barom.* 7. Ugyan *Erasmus* Mondgya: (x) *Hogy, egykor egy Pap a' Szent Péter ujját mutogatta egyűtt; s' mikor egy emberrel meg-czókoltatná, mondgya az ember: Hiszem nagy ujja vőlt Szent Péternek, csak nem fél sing!* Igy felel a' *Pap: Mert hihető az Oriások kőzzűl való vőlt.* 8. Ugyan *Erasmus*: (y) *Egykor egy Barát annyi tejét mutogatta a' Bőldog Szűznek, hogy tiz Aszszonyi állatnak-is élég vőlt volna.* 9. Ismét ugyan ő: *A' Christus kereszt fája annyi helyen mutogattatik; hogy ha mind egyben gyűlne; tengeri hajónak is terhet adna, maga: el-vihette Christus, s' Simon azt a' keresztet.* 10. A' Christus (z) *Jászla*, a' *Mária* Templomában tiszteltetik *Romában.* 11. A' Christus (j) *Léple, bőlcsője, inge, Hispaniában* vagyon. 12. Az (v) *Hat kő vedrek*, hol *Ravennába*, s' hol *más*utt *széllel.* 13. A' *borrá* vált viz, *Aureliában.* 14. A' Christus *saruji* s' a' melly *asztal*rul osztogatta a' Szent vacsorát, *Romában.* 15. A' *kenyérnek valami része*, mellyet osztogatott az Apostoloknak *Hispaniában.* 16. *Trevir*ben vagyon az a' *kés*, mellyel el-szegdeltek az *Husvéti bárányt.* 17. A' *vérrel tellyes pohár*, mellyet adott Christus Tanitványinak, vagyon *Helvétiá*ban az *Augustiniánus*ok Templomában. 18. A' *Tal*ból meg-őtték az Husvéti Bárányt. mind *Romában*, *Genuaban*, *Arelátában.* 19. A' Christus *foszlánnya Romában* s' *achis*ban: 20. Az *ő kenyereknek valami része Romában* s' *Hispaniában* mint a' *Pálma ág*, mellyel be-mentek *Jerusalemben.* 21. *Remis*ben találtatik a' Christus *ülése helyének formája*; mellyet akkor mettzett oda, mikor *kő műveséllőtt vőlt.* 22. Mind *Romában*, s' mind *Tholosá*ban jelen vagyon a' Christus kereszt-fája felett vaó *Titulus.* 23. Az *három szegek*, mellyekkel Urunk által szegeztetett, vagynak

Part. 3. Quæst: 54. Artic: 2.

(t) *Anno 1313 in suó Decamerő.*
(u) *in Ecclesiastes pag. 3. 36.*
(x) *in Colloq: Peregr: Religionis ergo.*
(y) *Paulo post.*
(z) *Ano 1525 Roma editus fuit liber de Reliq. Sanctorum, ut Volffius, tom. 2. pag 231.*
(j) *Idem ibidē*
(v) *Idem ibidem.*

vagynak: *Mediolánum*ban, *Carpentorátum*ban, *Rómá*ban, *Velencze*ben, *Coloniá*ban *Trevir*ben, *Párisban*. 24. Az a' *láncsa*, mellyel Christus óldalát által szurták; talaltaték, *Rómá*ban, *Párisban Xan*. *ton*ban. 25. A' Christus *Koronája* sok felé ment: *Párisban* edgyik része; *Rómá*ban a' nagyobbik; *Vincentiá*ban, *Compostellá*ban, *Tholosá*ban, *Novio dunom*ban. 26. A' Christus *varratlan Dolmánya*, Párishoz közel, *Argentoliá*ban, *Trevir*ben, *Török Orszá*gban-is. 27. A. Christus *keszkenője*: *Nicæá*ban, *Trajectum*ban, *Lotharingiá*ban, *Rómá*ban. 28. A' melly *nád-szála* Christus kezében adának, a' keresztfán néki nyujtott *Spongiával*, s' a' *Judás harminczezüst pénzével* edgyütt vadnak *Rómá*ban a' *Lateranumi* Templumban. 29. A' melly *szamá*ron járt Christus, annak *a' farka* vagyon *Genuá*ban. 30. A' Szűz *Mária haja*, *füsüje*, *kontya*, *s' öltözete*; *a' Joseph nadrágával*, *s' sólyával* edgyütt *Rómá*ban. 31. A' Keresztelő *János feje*: *Ambiánum*ban s' *Melitá*ban; az *álla*, *Vesontion*ban, *s' Párisban*; a' *füle Arveniá*ban; az *homloka hajastul*, *Hispániá*ban; *egészszen* penig *a' feje Rómá*ban. 32. A' mell-*ujjával* a' Christust mutatta; edgyik *Vesontián*ban; másik *Tholosá*ban, harmadik *Lugdunum*ban, negyedik *Bitur*ban, ötödik *Florentiá*ban. 33. Az ő *Saruji*, *Párisban*; melynek edgyiket el-lopták vólt, de ismét helyre tötték. 34. A' *teve szörbül csinált ruhája Rómá*ban vagyon. 35. A' melly *Pallossal* meg ölték azt *Aviniá*ban tartyák. 36. *Szent Péternek* penig: *Orczája*, *szakálla*, *agy-veleje*, *Széki*, *Püspöki ruhája*, *Oltára*, *fegyvere*, *botya*, *saruja*, *s' a' melly Lánczal meg kötözték*, mind *Rómá*ban vadnak. 37. Az *Apostolok*nak *testek*: a' *két Jakabnak*, *András*nak, *Simon*nak, *Philep*nek, *Judás*nak. *Tholosá*ban, *Mátyás*nak, *Pataviá*ban; *Rómá*ban, *s' Trevir*ben. *Mathé*nak *Salernum*ban. *Thamás*nak, *Ortthonná*ban. *Berthalan*nak, *Neapolis*ban. *Szent János*nak, *Bonóntá*ban, *s' Rómá*ban, mutogattatnak. 38. A' *Lázár teste*: *Massiliá*ban, *Augustódunom*ban, *Avalónná*ban, helyheztetett. 39. *Magdalenának teste*, *Sánmaximinum*ban vagyon. 40. *Longinus*nak *teste*, (: ki Christust láncsával által vertevala:) *Mantuá*ban, *s' Lugdunum*ban. 41. A' *Mágusok teste*: *Mediolánum*ban, *s' Coloniá*ban. 42. *Szent Dienesnek teste*. *Rátis bonáb*an. 43. *Szent István teste*: *Rómá*ban; azokkal *a' kövekkel* edgyütt mellyekkel, agyon verték. 44. *Szent Lórincz teste*: *Rómá*ban a' *tüzzel*, *s' rostéllyal edgyütt mellyen meg-égették*. Mind ezeket

ket irja (a) *Gallasius Miklós* Pápista. Ur Isten! ki igy meg-vontad kégyelmedet e' vakoskodóktul; hogy (b) *halván, ne érczsenek, s' látván né lássanak*! Talám hogy ezek a' *Reliquiák*, még mind megvadnak, amaz Isten csudája jött-elő: (c) *A' te ruházatod meg-nem kopott, se lábod meg-nem dagadott, immár negyven*, (sok száz) *ezstendöktül fogva. Scilicet*!

Felel. (4) *Vernik* Asszony hozá ezt. Kinek *keszkenőjével*, nagy Bálvány imádást-is tesztek. Holott: *tiz ezer napig* való *indulgentiát* engedett, *huszon kettödik János Pápa* azoknak, kik ezt elmondgyák:

Salve Sancta Facies Nostri Redemptorís,
Inquâ nitet Species Divini splendoris,
Impressa panniculo nivei candoris,
Dataque Veronicæ signum ob Amoris.
Salve decus seculi speculum sanctorum,
Quod videre cupiunt spiritus Cœlorum,
Nos ab omni maculâ purga vitiorum,
Atque nos Consortio junge Beatorum.
Salve vultus Domini Imago beata.
Et ex terno munere mirè decorata,
Lumen funde cordibus, ex vi tibi data,
Et à nostri sensibus tolle colligata!
Salve robur Fidei nostræ Christianæ,
Destruens Hæreticos, qui sunt mentis vanæ,
Horum auge meritum, qui te credunt sanè,
Illius effigie qui Rex fit ex pane,
Salve nostrum gaudium in hâc vitâ durâ,
Labili & fragili citò periturâ,
Nos dedue ad propria, ó fœlix Figura!
Ad videndam faciem quæ est Christi pura.
Esto nobis, quæ sumus, tuum adjuvamen,
Dulce refrigerium, atque consolamen,
Ut nobis non noceat hostile gravamen,
Sed fruamur requie. Omnes dicant:
Amen!

(a) *in Lib: Gallicô in Latinû versô, de Reliquiis Sanctorû*
(b) *Esai: 6.9.*
(c) *Törv. 8.4.*

Magya-

Magyarul igy foly:

Idvez légy oh Szent képe mi Idvezitőnknek!
Mellyben fénlik termete Isteni szépségnek,
Melly, nyomaték szinére fejér keszkenőnek,
S' szeretetnek jegyéül adaték Verniknek.
Idvez légy oh Szenteknek dicső szép Tükőre!
Mellyet látnia kiván Idvezültek Lelke,
Minket minden bűneinkből tisztics ki; s' végtére,
A' boldogult Szenteknek vigy-bé Seregébe.
Idvez légy oh boldog kép Urunk ábrázattya!
Ki külső ajándékkal vagy szépen meg-áldva,
Beléd öltött erődbül szivünknek világa,
Jöjjön, s' indulatinkbul mennyen ki bűn-halma!
Idvez légy mi keresztyén Hitünk erőssége!
Ki az Eretnekeket hamis értelmekbe
Rontod. Benned hivőknek terjedgyen érdeme,
Kenyerből lőtt Királynak kőnyörgünk képébe!
Idvez légy egy örömünk, e' kemény életben
Melly mint pára el mulik, s nincsen örömünk ebben
Oh boldog kép vigy oda, hol tulajdon képpen
Lássuk Christus orczáját valóságos képben!
Légy minékünk segédünk, kérünk szükségünkben!
Enyhétőnk, s' vigasztalónk, szomoru szivünkben!
Ne árcson ellenségünk nékünk életünkben,
Hanem boldogul éllyünk minden mondgya:
Amen!

PŰSPŐK.

Már én az Huszadik Soron vagyok, mellyen ezt tanéttyuk:

(d) Pag. 44. (d) CHRISTUS A' KERESZT FAHOZ SZEGESZTETIK.

A' Pap kereszteket vét az áldozatra.

PRESBYTER.

(e) Sincias C. Plurimos. Distinct: 82.

Felel. 1. Nincs a' vágásban itt-is a' kereked; hanem ezzel edgyűtt

edgyűtt igy dőczőgsz: (e) *Szentek legyetek, azért nem szabad a' Papnak meg-házasodni.* Edgyitek sem érkezik azért el, az hová menni akar.

Felel. 2. Mutasd meg hogy ollyan a' Pap *kereszt* hányása, mint a' Christus *kereszt fája.* Az *Hóbérok* szegezték a' Christust a' kereszt fára, de te *Pap*nak tartod magadat; *vér* jött Christusbul akkor ki, de a' te ostyád *véretlen.*

Felel. 3. Tudod-é mire valo a' *kereszt hányás* nállatok. Erre: (f) *Nem csak meg-szenteli azokat a' dolgokat, mellyekre vettetik; de az ördőgőket is el űzi, a' betegségeket meg gyógyittya, s' minden gonoszokat meszsze űz.* Im te itt csak első hasznát akarod végbe vinni; s' hová tészed a' két utólsót? avagy ha azokat-is végben akarod vinni *ördőgőt űszsz* hát a' Misében, s' *betégséget gyógyitasz* melly ti nállatok nem arra való.

(f) Bellar. lib. 2. de Imag. Sanctorum: cap. 30.
(g) Bellar: lib: 1 de Sacram: cap: 20.

Felel. 4. Mikor Christus a' *Szent Vacsorát* osztogatta; vallyon vetett-é keresztet a' kényérre? Ha azért ő Felsége nem cselekedte; miért kell néked azt mivelned? Egy szóval: (g) *Nem áll a' kereszt-hányásnak ereje az Irasban, a' betűknek számában, vagy a' beszédben.* Ha azokban nem áll; sokkal inkább nem, az *aërben* ki-formált *kereszt-nek jelében.*

Felel. 5. De tudom hogy a' nagy *Constántinus* birodalmához támazkodtok itt; melly által mondgyátok hogy meg-győzte ellenségét. De meg-tudgyátok: Hogy nem vólt az, az *aërben* ki formált *kereszt*; hanem illyen: (h) Ezzel a' *Márgóra* irt jellel, veretett ő Pénzt-is, illyen betűkkel: ἐντȣτωνίκα (: (i) *Ez Christus kereszti szenvedése altal győztem meg ellenségemet:*)

(h)

(i) Origens in Rom. Lib: 6.

Felel. 6. Nem-is tisztelteteti a' régiektül a' kereszt, *Latriával*; mint ezek mondgyák: (k) *Mi a' kereszteket nem tisztellyük.* Ismet: (l) *Miker Helena meg-találta a' Christus keresztit, azon fűggőt Királlyt imádta; nem a' fát, melly Pogányi szokás-is, s' hitetlenek hijában valósága.*

(k) Arnobius Liq. 8.
(l) Ambros, de obitu Theodosii.

PŰSPŐK.

Az húsz felett első szokásunk-is igy vagyon.

(m) pag: 46.

(m) CHRISTUS A' KERESZTFAN EMELTETIK.

A' Pap az Urat mutattya-fel.

PRESBYTER.

(n) Alexand. c. in Sacram. Distinct. 2. Consecrat.

Felel. 1. Félen néſz itt-is, ez Atyád fiával: (n) *Viz és vér folyt ki Christus óldalábul: Azért meg-kell az Ur vacsorájában a' bort elegyiteni.*

(o) Hieronym in Matt cap: 23.

Felel. 2. Papnak nevezed még-is magadat Tulajdon képpen ſzólván nem vagy az: Ha penig magadat *kiſſebb*, a' Chriſtuſt penig *nagyobb Papnak* tartod; (: mint ſzokáſod;) E' féle *exceptio*nak nállunk ſemmi helyen. Mert: (o) *A' mi a' Szent irásbul meg nem probáltathatik; könnyú azt meg-vetni.* De a' ti *kiſſebb* Papságtok a' Szent Irásban nincsen; Azért könyú meg-vetni. Tagadgya az Irás hogy Chriſtuſon kivůl (p) *több Pap* légyen, Nem-is találtatnak ti bennetek azok a' *Conditiok*, mellyek meg kivántattak az *uj Teſtamentomi Papban.* Ugymint: 1. Annak (q) *Melchiſedek rendi ſzerént való Papnak* kellet lenni, *kinek ne légyen ſe Apja ſe Annya.* 2. Nem csak Papnak kellett annak lenni; hanem (r) *áldozatnak-is.* Az az: *Iſtensége* ſzerént légyen Pap: *embersége* ſzerént penig áldozat. 3. Mellyre nézve; olly Papnak kellett lenni, ki *méltóságoſsabb* légyen az *áldozatnál.* de ti vallyon méltóságoſabbak vagytok-é a' Chriſtus teſténél vérénél, mellyet mondotok *áldozni?* 4. (s) *Vétek nélkůl való Pap* kell valanékůnk az uj Teſtamentumban; ti fellőlletek penig ez mondatik:

(p) Sid: 10.14

(q) Sid: 7.v.3 15.16.17.18.

(r) Sid. 7.7.2 & 10.v.11. 12.

(s) Sid: 7.26.

(t) Gualtherus Mapes.

(t) *Torpens ignavia, fumans elatio*
Libido ſordidans, fervens ambitio,
Voluptas indecens, & turpis actio,
A' *turpi prodeunt Cleri contagiô.*

Magyarúl igy:

A' Clerusban ſzerult ſok félegonoſzság,
Kevélység, és reſtség, s' ſzertelen bujaság,
Iſten ellen valo tilalmas puhaság,
Melly az Hivek között csák merő utáltság.

5. Az (u)

(u) Sid. 9.13.

5. Az (u) *Uj Teſtamentumnak-is közben járójának* kellett lenni a' Papnak; melly tiſzt nem illet ám titeket! 6. A' ki az Uj Teſtamentumban igaz Pap, meg-kell annak (x) *Papságát halállal-is peczételni*; De ti attul irtóztok. 7. Az Uj Teſtamentomi Papnak (y) *örökké valo Lélek által kell bé-mutatni az ő áldozattyát*; (: mivel a' Chriſtus (z) Iſtenségétűl fűgg, az ő Papságának méltósága:) De ti puſzta emberek lévén; hogy *áldozhattok*, s' lehettek *tulajdon-képpen* Papok?

(x) Sid. 9.16.

(y) Sid. 9.14

(z) Csel. 20. 28.

Ellen vetés. Nem azért *áldozik* a' Pap, hogy eleget tégyen a' bűnőkért, hanem hogy azt az elég tétel *ſzabogaſſa* az emberekre, mellyet Chriſtus a' kereſzt fán végben vitt.

Felel. 1. Nincsen az a' Szent Irásban: (j) *Azt kell* penig *ſzólni, a' mi Iſten beſzéde.* Ide való ez: (v) *Hiſzſzük, mert ólvaſſuk: Nem hiſzſzük, mert nem olvaſſuk.*

(j) 1 Pet: 4.11

(v) Hieronym. ad vers Helvidion.

Felel. 2. Csak egyedűl Iſten (a) *applicálhattya a' Chriſtus áldozattyát*, Iſten tiſztiben akaſz-é azért te hágni?

(a) Rom. 8.33 1 Cor. 1. 30. 1 Cor. 6. 11.

Fel. 3. (b) *Hit által ſzabatik mi reánk a' Chriſtus áldozattyának gyümölcse.* Pap lévén te, adhatz-é *hitet*, hogy ki-ki azt magára ſzabja?

(b) Rom. 3.25

Felel. 4. Valaki (c) *applicalni* akarja a' Chriſtus *áldozattyát, nem veheti az el a' bűnőkőt.* De ti im azt akarjátok cselekedni. Mi közitek hát az *applicáláshoz?*

(c) Sid. 10.11

Felel. 3. A' fel-*mutatáſt s' emeléſt* azért cselekeſzitek, hogy leborúllyon az előtt a' kőſség, s' imádgya. Mert ez a' ti vallástok: (d) *Mind a' kenyeret s' mind a' bort illeti az imádság, menyiben azok a' Chriſtuſt önnön magokban tartyák.* De, miért *emeled fel?* Ugy látom illyen értelmetek vagyon e' felől: 1. (e) *Hogy ez az elevatio jelenti a' Chriſtusnak meg-teſtesűlését.* 2. *Hogy ez, mutattya a' kereſzt fán fűgő Chriſtuſt.* 3. *Hogy ez, ki akarja ábrázolni, Chriſtus teſtének kereſzt fárul valo le-vételét.* 4. *Hogy ez, példázza Chriſtus fel-támadását.* 5. *Hogy ez, Chriſtus menyben menését adgya elő.* 6. *Némellyitek azt akarják ki hozni abbul, hogy nagyobb áldozatott cselekedett Chriſtus akkor a' kereſzt fán, hogy ſem a' Pápiſta Papok.* 7. *Ezt-is állattyátok: Azért emelitek fel; mert akkor; nagyot kiáltott Chriſtus a' kereſzt fán, s' ugy hólt meg.* Ezekben, mivel hogy ennyi villongáſok vadnak, csak ezt tészem utánnok: (f) *Ha nem adatik bizonyos oka, mellyet az emberek az Hit dolgában akarnak követni; csak ſzakadgyon el a' dolog felől valo értelmek.*

(d) Bellar. lib. 4. de Eucharist cap. 29. Sed hæc.

(e) Gerhardus Loricus lib. 3. Durandus lib. 4. de Sextâ Parte canonis Tiselmannus de officio Miſſa.

(f) Auguſt; ad Januar: Epiſt: 119.

En is

En-is azért, ezt követem itt, s' tégedet torkollak. *Ellen vetés.* Lám azt mondgya *Szent Dienes:* (g) *Hogy a' Pap a' Szentséget szemeleiben hozza, s' meg mutattya.*

(g) *Ecclesiast. Hierar: cap: 3*

Felel. 1. Meg-lehet valamit mutatnod a' kősségnek, ha fejed feliben nem *emeled*-is.

Felel. 2. Illy szokás vala az ő idejében: (h) *Hogy mig a' kősség nem Communicált, fedve vólt a' kenyér, s' bor; de az után ki-takarták, s' ugy látta-meg a' kősség.* De nem vólt ez *fel-mutatással*, mint te babósgatod.

(h) *Pachimerus in 3. cap. Eccl. Hierar.*

Felel. 3. Tudd-meg azért ezt a' fel mutatásrul: (i) *Az ostyának fel-mutatásábul hozzuk-be, hogy a' mise nem igazán szolgáltatik-ki. Mert azt a' kősségért is kell fel-emelni, hogy azt vegye* Melyet ő szegény sokszor nem vehet, mert *privata misátok* vagyon.

(i) *Gerhard. Lorichius lib: 3.*

Felel. 4. Miért hivjátok az ostyát URNAK? (: mivel ez a' ti Valláftok: (k) *Annyiban kell az ostyát imádni mennyiben* UR:) Bizonyára ez, temérdek bálvány imádás, ha ez igaz: (l) *Az a' Bálvány imádás; mellyben olly Isteni tiszteletet tulajdonittatik a' téremtet állatnak; mellyötet nem illeti.* Illyen ez, mikor te azt URnak nevezed, s' tiszteled.

(k) *Adrianus VI. Pontif: Rom: Lib: Quod libet: Quæst: 10. Suppos: 2.*

(l) *Johan. Gerson, Part. 2. in Reg: Moral: Tit: de Superbia, Litera. M.*

Felel. 5. Ha valami-képpen az *az ostya testé* lenne; még-is mérnéd-é vallyon UR-nak mondani? Igy-is vétkeznél. Mert: (m) *Néha a' Sacramentumban, órdögi mesterség szerént, testnek láttzik az ostya.* Ne mond bár akkor az ostyát UR-nak, (: ha ugy vagyon:) hanem Sátán szerzetnek.

(m) *Alexander Alensis Part: 4. Quæst. 35. Membr: 4. Artic: 3.*

PűSPőK.

A' mi Ecclesiánk Reguláját, meg elébb, igy viszem az huszon kettődik Mód szerént:

(n) CHRISTUS SEBEIBőL VERFOLY.

A' Pap a' kelyhét mutattya-fel.

PRESBYTER.

(n) *Innocent 6. Inter: quatuor lib: 1 Decret t: 3 l*

Felel. 1. Te-is egy bakor nyuszsz, ennek játékos *consequentiájában:* (n) *Látták négy állatokat. Azért négy Pátriárkák vadnak: Anti-*

Antiochiai, Alexandriai, Jérusálemi, s' constantinápolyi. Illik hiszem, a' bársonyra fellyül a' szűr!

Felel. 2. *Kelyhed fel-mutatásával*, talám *engesztelő* áldozatot akarsz tenni? Ugy tudom azt, e' szerént: (o) *Ha ki azt mondgya, hogy a' mise nem engesztelő áldozat, átok légyen!* Bátor ugy légyen. *De ki azt mondgya: hogy* (p) *csak a Christus Jésus vére engesztelő áldozat, az, nem mondgya azt: hogy a' mise engesztelő áldozat:* (mivelezek nem térnek-el egy szállásón) *Azért ki azt mondgya, hogy csak a' Cristus vére engesztelő áldozat, átoklégyen!* Szereted-é a' *Conclusiot*, s' nem káromkodol-é a' Szent Lélek ellen ha ugy beszélletz? E' jó penig bé, a' te *Conciliomod* szavaibul.

(o) *Concil. Trid: sess: 6. cap. 3:*

(p) *1 Jan: 2. 2.*

Felel. 3. Igy-is: (q) *Valahol egyszer a' bűnöknek bocsánatt ya vagyon, nem kell többé, bűnért valo áldozat. De a' Christus* (r) *halála által, eyszer immár az meg-vagyon.* Nem kell hát, *bűnért valo több áldozat.* Mit *applicálod* hát a' *misének engesztelő áldozattyát*, ha nincsen arra valo ereje?

(q) *Sid: 10. 18.*

(r) *v, 14.*

Felel. 4. Mert: (s) *Csak egy áldozat-is, melly ottan ottan fel vitetik, nem szentelheti meg, az ahoz járulot. De a' mise áldozattya, ottan ottan fel vitetik. Azért a' misének áldozattya, nem szentelheti meg Embert*, mit tész hát vélle?

(s) *Sid. 10. 1.*

Felel. 5. *Ha a' Mise engesztelő áldozat volna; nyilván, véres áldozatnak kellene annak lenni.* Oka: mert, (t) *vér-ontás nélkül, nem lészen, bocsánat, de a' misének áldozattya, nem véres.* Hogy hogy lehet tehát *engesztelő áldozat?*

(t) *Sid. 9. 22*

Felel. 6. *Ha Christus a' Misében, tulajdon-képpen meg áldoztatnék; meg-kellene abban ugy a' Christusnak ölettetni:* (mert, hol Christus (u) *meg áldoztatot, ott ő szenvedet*) de még a' Pápistak sem mérik azt állatni, hogy ők *a' Christust a' misében meg-ölik*; miért *áldozzák* hát *tulajdon-képpen?*

(u) *Sid: 9. 26*

Felel. 7. Mi haszna azonban, hogy te *felmutatod a' kelyhet*, ha nem adcz innya a' szegény kősségnek? a' vagy igazán *administrálod-é a' Sacramentumot?* Korán sem, ez állatás szerént: (x) *Solum hostiam recipiens, non plenum Sacramentaliter recipit Sacramentum.* Hallod-é, hogy *csonka* Sacramentum az, hol csak az Ostya adatik? Istenért kérlek inkáb, *corrigállyátok*-meg ez *abusust*, s' tarcsák ehez magatokat (y) *Sumtio sub utraque specie, quem modum sumendi tradidit Domi-*

(x) *Durandus lib: 4. rational: div:) officior: cap: 54: n 13. p. 124.*

(y) *Alexan: Alensis part: 4 q: 40. membr. 3. art: 2.*

Dominus, est majoris efficatiæ & complementi, Nagyobb lelki haszonnal veszi Ember: mind az ostyát s' mind a' pohárt, Ha ugy, ne mond hát ezt: *Videtis, sed non bibetis.* Fel-mutatom én ezt, de ebbül, nem isztok.

PŰSPÓK.

Hadmennyek csak tovább-is, s' hozzam bé ez huszonharmadik sort;

(z) pag. 50. (z) CHRISTUS A' KERESZT FAN TITKON IMADKOZIK.

A' Pap az Halottakrul emlekezik.

PRESBYTER.

Felel. 1. Ez-is grobianusság, mint szintén ez-is: (a) *Nyallyák a' te lábodnak porát. Azért a' Pápának, meg-kell csokolni lábait.*

(a) Franciſc. Turianus in libr. contra Sadeel ex Es: 49. 43. pag. 14.

Felel. 2. Hogy tudod, hogy Christus *titkon* imádkozot? hiszem azt mondgya az *Evangelista*, hogy *mondással* vitte ezt végben: (b) *Atyám bocsásd meg nékiek!*

(b) Luk: 23. 34

Felel. 3. De tudom hogy ez vagyon begyedben: (c) *A' Papnak, nem mindeneket kell a' misében fel szoval mondani.* Mellyet tesem a' Christus keresztfán tött imádságábul ki-nem hozhatz; s' ez ellen-is vétesz: hogy Ő Felsége a' Sacramentumot, nem sugva szolgáltatta ki Tanitványinak; (mint ez mondá régen: (d) *Christus az igéket a' Sacramentumban, világos szokkal mondotta,*) te penig *sugva* missificálsz.

(c) Bellar. libr 2. de Missa cap: 12.

(d) Thomas part. 3. q: 78. art. 1.

Felel. 4. Mit paláſtolod gonoszságodat, mint ha csak *emlekeznél* az Halottakrul, s' nem *sacrificálnál*? Hiszem ez a' te vallásod: (e) *Igen helyes cselekedet, hogy a' misének aldozattya, az Halottakért vitetik fel.* Hijában valóságot cselekeszik in *Bellarminus*, mert ezt néki masok meg nem engedik; hanem, ellene igy állanak (f) *A' mely vétekrül Ember ez életben pœnitentiat nem tart; hijában halasztatik annak bocsánattya, a' más életre.* Megent: (g) *mikor el-metzetik, az Ember életének jelen válo idje; nem tér többé oszán az viszsza, bűne bocsánattya meg-nyerésére.* Ne misézz hát hijában!

(e) Bellar. libr 2. de Missa cap: 7.

(f) Glossa ordin. in 1 Joh. 5

(g) Gregor: lib 8. Moralium cap: 8.

PŰS-

PŰSPÓK.

A' dolgoknak dereka, még mind hátra; hanem sietek e' nálunk valo, huszon negyedik jo rend tartásra:

(h) pag. 54. (h) A' TOLVAJNAK PARADICSOM IGERTETIK.

A' Pap mellyét útvén: nobis quoque

PRESBYTER

Felel. 1. Ha a' *Tolvajnak Paradicsom* igértetett; hamiſság hát ugy, e' te vallásod: (i) *Ki azt mondgya, hogy ez életben, nem maradsen semmi vétek, mellyért idő szerént, vagy vilagon, vagy a' purgátoriumban elaget ne tegyen ember, minek elötte menyországban menne; átok legyen.* Jaj szegény *Tolvaj*, nem tehetet ő ugy eleget! mert: (k) *nem igaz elég tétel az; ha ki hiszi, hogy Christus ő érette eleget tőt; hanem, kivántatik hogy: Istennek is élég tétesék a' mi bűneinkért, a' szerént, a' mint reánk vetik.* Nem vetheté ezt a' *Tolvajra* egy Pápista Pap-is; a' *Purgátoriumban* kelle hát menni nyavalyásnak; mert rövid ideje vala, Papot sem kereshete, s' meg sem *kor bácsolhatá* magát, hanem ha a' szegek voltak volna Papok gyanánt! De leg nagyobb ez: (l) *Ki annak elötte meg hal, minek elötte a' Pap néki bűneit meg nem bocsáttya; ha a' Christusban hiszen is,* (ez ellen valo hamis mondás: (m) *Valaki hiszen én bennem, soha meg nem hal.*) *de örökké el-vész affelől* ő áldot *Tolvaj*, hol mint el-kárhoztata téged a' Pápista vallás! de ne fély tőle mert meg igazitott ez: (n) *A' Tolvaj, nem tön eleget, minden ő bűneiért; még-is meg látta azon orában Istent, szinrül szinre, mint a' tőb Paradicsomban lévő szentek-is.*

(i) Concil. Trid. Seſſ. 6. Can. 30.

(k) Concil: Trid. seſs. 14. can: 13.

(l) Bellar: libr. 3. de pœnit. cap: 2. §. septimo probatur: &c.

(m) Jan: 11. 25. 26.

(n) Joh: Gerson cancell: Pariſiens: in festo Paschat: tom: 4 fol: 36. lit. g:

Felel. 2. Hogy a' *mellyed t* vered; nem lész te az által (o) *Publicanus*; hát? *phariseus*; mint ez szólla: (p) *miképpen a' Phariseusok, modgyák vala, hogy tisztelik az Istent, de azonban meg feszitették vala az Isten Fiát; igy a' clerus mondgya; hogy ő a' Christus helyében szállott; de a' Chistus életének tökélletességét, meg feszíti az ő vétkeivel*

(o) Luk: 18. 13

(p) Ubertinus à Casali Minorita de 7. status: Ecclesiæ circa ann: 1308.

Felel. 3. Hogy a' *Nobis quoque* vala é? talám te-is, *Paradicsomot* keresz Christustul? nem tiéd az, he ez helyen beszéll: (q) *Senki nem lehet abban bizonyos, hogy ő az örök életet el-veszi.* Ha ugy, kireketz

(q) Betanus in manual: lib: 1 cap 16. §. 16

(r) Jak:1.6,7 tekétz onnan nyilván; mert a' (r) *miben kételkedél, nem veszed el.*

Püspök.

Az huszon ötödik ily szokástul-is, beszéllek már:

(s) pag.54. (s) CHRISTUS HET SZAVAI A' KERESZT FAN.

A' Pap, a' Pater nostert mondgya.

Presbyter.

(t) Innocent:c. quanto: lib.1. decret:Gregor: cap:7. (u) Luk:23.34 (x) Bell:lib:3. de Laicis cap: 21.§ 2. (y) Jan:19.26 (z) Salmero tom:13.Disp: 54.in Epist ad Rom. (a) Luk:23.43 (b) Apud Bell: lib:1. de Beat: Sanct: cap:3. circa 4.testim: (c) Mat:27.46 (d) Anglo Rhemenses in cap: 10.Rom:sec:4 (e) Jan:19.28 (f) Panigarola lect:9 part:2. pag:78. (g) Jan:19.30 (h) Ruard:Tapperus tom: 1. fol.14.1. (i) Luk:23.46 (k) Jac:de Voragine in Marial:lit:titul: Adjutrix.

Felel. 1. Szintén illyen, mint ez: (t) *Kiket Isten egyben kötöt, nem kell el-választani. Azért nem szabad a' Püspöknek, eggyik Ecclesiábul a' másikban, lakni menni.*

Felel. 2. Mit emlegeted a' Christus *hét* szavait; holot, sem életedet, sem tudományodat, nem *Conformálod* te azokhoz! Első szava Urunknak ez vala: (u) *Atyám bocsájs meg nékiek, mert nem tudgyák mit cselekeszenek*; a' tiéd ez: (x) *minden Pápisták azt tanittyák; hogy az Eretnekeket csak meg-kell ölni.* Hiszem igen követed, ellenségiért könyörgöt Christusodat! Ez a' *Másik*: (y) *Asszszonyi állat, imé a' te Fiad!* tiéd ez: (z) *Adott vólt máriának, hogy a' Christust illetet mi-váltságunkban, munkálkodgyék a' Christussal edgyút.* (Ha *Jánosnak* hadta Christus Szent *Annyát*, mig ő szenvedet; hogy *munkálkodot véle edgyút*, bűneink el-törlésében?) *Harmadik* ez: (a) *Bizony mondom néked, ma velem lész paradicsomban.* Pápista csigázás ez: (b) *ma mondom néked, hogy velem lész* (valamikor) *paradicsomban.* Igy folyt a' *negyedik* szava-is: (c) *En Istenem; én Istenem, miért hagyál-el engemet* de az ellen igy kűszkődtök: (d) *A' Szentekben kell hinnünk.* Miért hát, hogy ő Felsége, nem azokban hélyhezteté bizodalmát? *ötödik*, igy vala: (e) *Szomjuhozom.* Az az: *az én vérem által, hiveimnek idvességeket.* De ezt nem Pápista, *bolondságnak* tartya, igy irván: (f) *Ki azt mondgya, hogy ő hiszi a' Christus vére által, idvességét, bolondságot beszél.* Az *hatodik* ez: (g) *El-végeztetet.* A' tiétek ez: (h) *A' Christus érdeme, nem érdemli a' tökélletes elég tételnek nevezetit.* Az *utólsó*, ez: (i) *Attyám a' te kézeidben tészem le az én lelkemet.* Nálatok találtatik ez: (k) *Mária segél minket meg-hóltunk után; a' mi lelkünket kezeiben vévén, s' azokat az Egben vivén; ezért-is mondgyuk:*

Hala-

Halálom orájában ved hozzád lelkemet! (:i)

Felel. (3.) Ha a' *Pater nostert* igazán mondaná-el a' Pap, nem bánnók; de mind lelke ellen mondgya, s' ellenkezik az, az ő Vallásával. Igy szol, (l) *A' mi mindenek felett leg-szentségesseb Atzyánk, a' Romai Pápa.* Ollyankor, nem elégszik ezzel meg: *Mi Atyánk!* Meg nyugszik ezen: (m) *Mind Angyalokon, s' mind órdőgökön Uralkodik a' Pápa*; nem jut eszében: *Ki vagy a' mennyégben.* Ezzel tartya: (n) *A' leg-Szentségesseb név, csak egyedül a' Romai Pápát illeti*; nem láttya ezt által: *Meg-szentelteresék a' te neved.* Néki-is tettzik ez: (o) *Meg-osztotta Isten Máriával, mind országát, s' mind birodalmát*; Még-is ajakára vészi ezt: *Jöjjön-el a' te országod.* Meg-nyugot ebben. (p) *Néked adatot Mária, minden hatalom, mennyen és földön*; még-is illetni meri ezt: *Miképpen mennyégben, azon-képpen it e' földön-is.* Ehez csatlotta magát: *Mind lelki testi ajandékoknak, a' Szentek ki osztogatoi*; mellyet el-rejt a' kősség előtt, s' igy szol: *Add-meg a' mi minden napi kenyerünket.* E' forog gyakorta elmé-jében.

(r) *Ablue cuncta* reá ment-is *mala Sancte Mathae:*

Az az:

Jövel jövel hozzám, ó áldot Sz. Máthé! Bűn bocsátást kérek könyörgvén, a' Te, *Vallyon a' te szemed engemet it, látté? Szentek sánnyátok-meg! s' javatokban date!*

Azonban csak által fut ezen: *Bocsásd-meg bűneinket, miképpen mi-is meg-bocsátunk ellenünk vétkezteknek.* Akar ki sem szakasztthatná ettől-el; (s) *A' ki az órdógtül háborgattatik, Máriához mennyen*; még-is Istennek mondgya ezt: *Szabadics-meg ama gonosztul!*

Felel. 4. Osztán probáld-meg elsőben; hogy a' Christus el-mondotta a' keresztfán a *Mi Atyánkat*; (holot nem volt bűne, melynek *bocsánattyát* kérte volna) s' az után elegics a' *Mise* köziben.

Felel. 5. Még sem igazán mondod-el a' *Mi Atyánkat* (ha el mondod) a' *Misében*; mert el-hagyod ezeket. *Mert tiéd az országaz hatalom, a' dicsőség &c.* Talám azért, hogy nincsenek ezek Sz. (t) *Lukácsnál?* No sza hát ezt is, hánd ki Sz. *Máthébul*: (u) *Az Angyal el-forditotta a' követ*; mert az, nincsen Sz. *Lukácsnál* Sz. *Máthé azt mondgya bocsásd-meg adosságinkat!* Sz. *Luk: bűneinket*; vallyon s' mellyik találllya inkább? talám valamellyik mondása görbe? *ó ókor alatt-is borjut keresők!*

(l) In quinta Synod. œcumenica. (m) Balæus de vit. Pontif. in Clem. 8. (n) Lorinus in Act. Apost. p. 446. (o) Blasius de Viga in Apoc pag. 543. (p) Pet. Dam. jani ser. in de Nativ. Maria (q) Gabr. Biel lect. 32. in Cã. (r) Venetiis in Frontespiciis Templorum. Bell. & Johan. (s) Jacob. de voragine in serm. 17. sub lit. A. Igazán cselekesziké a' pápisták hogy a' Mi Atyánkot mind vegig el-nem mongyák (t Luk. 11.4 5 (u) Mat. 28.2

Régen, utálásban vala előttetek Sz. *Lukács*, igy irván felőle: (x) *A' Pápista Ecclesia bizonsága nélkűl, nem lehet hiteles Author, Sz. Lukács;* Amot magasztalod, it gyalázod. Hol vallyon az eszed.

(x) *Albert. Pic. in Asser. Hier Eccl. lib. 1. cap 2.*

Felel. 6. Ez a' nagy gyalázat, hogy nem mertek tulajdonitani Istennek, *hatalmat, s' dicsőséget.* Bezzeg nem vadtok ez aránt-is *Dávid* követői; ki igy szolla: (y) *Tiéd Urám az ország, az hatalom, a' dicsőség, mind örökke!* *Ezt vid már végben:* *Sz. Máthé Amennel concludállya a' mi Atyánkat Sz. Lukács,* nem tészi azt ki; azért, ha Sz. *Lukács* szerént akarsz imádkozni, ne mondgy *Ament a' Mi Atyánk* után, tetziké?

(y) 1 Kron. 29. 11.

Felel 7. Ezek az igik azért: *Mert tiéd az ország* &c. avagy Isten szavai, avagy nem azok. Ha azok, s' azonban bennek el-vonsz, nem téged illetneké ezek: (z) *valaki el-vejénd valamit e' könyvből, az Isten-is el-törli annak részét az életnek könyvéből.* Ha penig nem azok miért élsz vélek ugy mint könyörgéssel, ha csak félig mondod-is el?

(z) *Tit.* 22. 19

Felel. 8. Avagy találma' nélkűl-is tudod, hogy *Istené az hatalom, s' dicsőség!* szintén ez ront-meg! mivel: (a) *a' mely szolga tudgya Urának akarattyát, s' a' szerént nem cselekedet, sokkal bűntettetik.* Tőb elmét szerczz azért ez aránt magadnak. Mert noha Urunk-is tudta, hogy (b) *kiket Szent Attya néki adot, azok közzűl egy sem vész-el;* mindazáltal, még-is igy szol: (c) *Szent Atyám tarcs-meg a' te neved altal azokat, kiket nékem adtál!* Tudod azt-is, hogy a' ruhád, magadé; de még-is mikor fel akarod öltözni, vagy elől kéred, vagy magad ragadod, s' testedhez *applicálod.* Miért vagy hát rest e' szoknak-is el-mondásában; illetlennek tartván erre, ajakaidat meg-nyitni: (d) *Te néked Uram igaság!*

(a) *Luk* 12. 47
(b) *Jan.* 17. 12
(c) *v.* 11.
(d) *Dan.* 9. 7.

PűSPőK

Meg-felelek erre jövendőben; de most huszon hatodszor ezt mondom:

(e) *Pag.* 56.

(e) CHRISTUS MEG-HAL A' KERESZT FAN.

A' Pap a' szent ostyát ketté szegi.

PRES-

PRESBYTER.

Felel. 1. Itt-is egyik uta vasztet juh, a' másik után ugrik e' vizben: (f) *A' szolga az ő Urának ál, avagy el-esik. Azért a' Clerusnak, nem kel hűséget tartani a' Magistrátushoz.* Szépen folynak hiszem.

(f) *Innocent. c. Nimis libr. 2. Decr. Gregor. tit.* 24.

Felel. 2. Támadgy reájok azonban Püspők Uram a' *Jésuitákra;* mert azok köz zűl némellyik igy ir: (g) *Christus vére & realiter, non est mortuus.* Nem igazán holt-meg Christus. Mely ha ugy vagyon, meg-czibálhattyátok it egy-mást; te *valosággal*, a' Jesuita, *nem igazán* meg-holtnak mondván Christust!

(g) *In append. Relationum de Vargas Tolet. pag.* 333. *ann.* 1641, *ex Joh. Baptista Poza libro.*

Felel. 3. *Ostyát* hintegetz, még penig meg-szenteltetet! A' régi *Dionysius*, (ki élt 96. eszt.) *kenyeret* emlegetet, igy irván: (h) *Præses Sacrorum, coopertum, & indivisum panem, in frusta conscindit, & unum calicem omnibus dividit.* A' pap a' *kenyeret*, darabonként szegdeli, s' a' pohárt-is osztya. Nem tetzet neki az *ostya*, mely felől igy szollanak, hogy irt: (i) *Has sacerdotum ablatas, ad imaginem nummorum, & ad tenuissimam quandam & levissimam formam, à veri panis specie alienam redactas; indignas panis nomine asserit.* Az az: *A' régi Dienes Doctor, nem itilte* kenyérnek *nevével illetni, a' papoktul, pénzhez hasonlo modon ki formált ostyát.* Nékűnk sem tetzik hát! Holot, a' *Judás harmincz* ezűst penzeit ábrázollyátok azzal ki. Nem-is alkálmatos a' Christus teste ki-képzésére. (hanem ha a' vékony papyros, testet mutathat.) Urunk kezében sem volt *ostya* mikor a' Szent Vacsorát ki-osztogatta. Nem *uj leleménnyel*, hanem *közönséges szokot* dolgokkal, szokta volt Isten régen ki-ábrázolni a' szent *Sacramentum*okat. A' Páschát, *báránnyal:* A' keresztséget, *vizzel:* Az Ur Vacsoráját, *kenyérrel és borral.* Mi közűnk hát nékűnk-is az *ostyához?*

(h) *Bernol. Pres Const. in expo. ordin. Roman. An.* 1089. *ut Cassend. refert in Liturgicis cap.* 27. *pag. mihi* 61. *oper.*

Ellenvetés. Lám Christus régen, (k) *kovásztalan kenyérrel* osztogatta; mellyért *első Sándor* Pápa-is: (l) *oblationem ex azyme fieri mandavit.* Kovásztalan kenyérrel parancsolta *Sándor*-is osztatni.

(k) *Matth.* 26. 17.
(l) *Plat. in vita ejus.*

Felelet. 4. Ama[m] régi *Huvéti Bárányért* volt az, melynek Ünepe *Huvétkor* elől kerűl vala, de nem volt, azis ollyan, mint az *ostya.*

(m) *Ki-jöv.* 12. 15.

Mert

Mert azt: 1. eszik vala. 2, Az, Házi-kenyér vala, 3. Volt annak nagysága s' temérdeksége. 4. (n) *meg szegték* azt. 5. Tartozot az a' *kovásztalan* kenyér; a' tőb Sidozó *Ceremoniás* törvényekre, hogy miis kövelsük a' (o) *bűnnek kovászszát* magunk közzűl. Szabd már ezeket az *ostyára*, s' lásd meg, ha teliké ével, az hasad meg vele, s' ugy mond osztán, hogy *kenyér*.

(n) Csel. 2. 42.
(o) 1 Cor. 5. 7.

Felelet, 5 Azt mindazáltal jol teszed, hogy a' te *kenyeredet* (ha az) *meg szeged*, csak babonát, s' bálványozást ne tarcs benne. Ugyannis, kűlömbőz e' kettő: *meg szegte s' adta*. Ugy hogy, más a' *szegés*, meg más az *osztás*. Ha penig valaki mind egynek tartaná, igy fogatnek meg: *Ha e' kettő mind egy: szűkséges hát a' kenyér* megszegése *az Ur Vacsorájában*, *mert az* osztás, *szűkséges*. Előnkben, hozza ez a' Christus (p) *meg-tőretet* testét; Sz. Pál (q) *Apostol*, e' mod szerént való cselekedetit; s' az egész Ur-Vacsorájának, a' (r) *kenyérszegésről* való nevezetit; melly-is, mint egy *lelke*, e' Szent *Sacramentumnak*.

(p) 1 Cor. 11. 24.
(q) 1 Cor. 10. 16.
(r) Csel. 2. 42.

Felelet. (6) Meg-gugolod azonban magadat. Mert ha *kettő szeged*; meg marad hát a' te *ostyád* az ű *természetiben*; ha azt, a' *Consecratio* után miveled; mivel: vagy Christus *teste szegetik kett é*; (mellyet *tropus* nélkűl fejedért sem szabad állatnod) vagy a' kenyérnek *szine*? mely, ez ellen vagyon: (s) *a' mely kenyeret meg-szegűnk*, &c. Ismét: (t) *az Ur Vacsorájában meg-maradot rész*, kenyérnek *morsalékja*. Avagy azt válaszd azért, hogy nem *szeged ketté*; avagy hogy a' te *ostyád*, meg maradhat természetiben a' misében, mindenik megsért ez téged.

(s) 1 Cor. 10. 16.
(t) Cyrillus. in Johan. libr. 4. cap. 14.

Ellen-vetés. Lám azt mondgya *Dienes Doctor*: (u) *Pontifex panem in frusta concidit*. Darabokra szegdeli a' Pap a' kenyeret.

(u) Ecl. Hierar cap. 3.

Felel. Ha a' *kenyeret*, nem *szinét* hát! nem-is modgya, hogy *két-felé*, hanem, darabokra.

Felel. 7. Tudatlan-is vagy Vallásodban, mert *három-felé* kel szegned az *ostyát*; első részét, az Egben Uralkodó (x) *Szentekért*; másikát az *Előkért*? harmadikát, hát, a' *Purgatoriumban* valókért. Vagy ezt kel mondanod: Ez három darab jedzi, a' Christusnak három állapattyát: *balandoságát meg-halását*, *halhatatlanságát*. Avagy az egy Istennek, *három személlyét*. (hogy nem mondod már: *Abrahámot*, *Isákot Jakobot*?) Jeles habozás azt ittis ez, a' Pápista Vallásban!

Durand. leb. 4 cap. 53.

lásban! mint az *ostya* felőllis ez: (y) *Mint egy pénz, ollyannak kel lenni az ostyának: vagy azért, hogy Judás ollyan forma pénzen adta Christust el, vagy hogy, ezt mutassa: az Urré a' föld, és annak minden tellyessége*. Csak a' sok *vel*, *vel*, vagyon ittis nálatok, mint a' *Szásznál*, ki igy kirkedik vala; *Vagy tiz Tőrőkőt*, *vagy hatot*, *vagy kettőt*, *de*, *őltem*. Ily tők-magon kellé fundálni Vallásodat?

(y) Idem in eo. part. Canon.

Felel. 8. Se *két*; sem *három* felé való szegését, nem határozhatod hát meg az ostyának, ha ez jól szólli: (z) *In Primitiva Ecclesia, offerebant unum magnum Panem, et omnibus sufficientem*. Nagy s' mindeneknek elégséges kenyérrel communicálnak vala a' régi Anyaszent egyházban. Ha e' *nagy* kenyeret, *két* vagy *három* részre szegted volna, bár fűledig hasitottad volna-is szádat, de még sem tért volna belé. Miért? Mert *sok* részre ment az, e' mondás szerént: (a) *Mi Papok, meg-szegjűk a' kenyeret, s' sok részre osztyuk*.

(z) Idem libr. 4. cap. 53.
(a) Anselm in 1 Cor, 10.

Pűspők.

Nálunk-is, az *ostya* meg-szegése után, mivel:

(b) A' CHRISTUS LELKE SZALPOKOLRA.

(b) pag. 58.

A' Papkelyhben vét darabotskát.

Presbyter.

Felel. 1. Mit értesz vallyon, a' Christus *lelkének pokolra* valo szállásán? *Ezt-é*? (c) *Nem az el-kárhoztak hellyére szállot a' Christus lelke; hanem az Abrahám kebelében, vagy a' szent Atyák Limbussában, hogy azoknak lelkeket onnan ki-szabadicsa*. Nem igaz. Mert Christus (d) *halála előtt-is, idvezűltenek* a' régi szentek lelkei. Ugyanis: avagy meg-csalta-é Isten azoknak (e) *Hiteket*; mellyel ohajtották az *Istentűl épittetett várost*? Oda lőtté affelől valo reménségek, holot a' (f) *reménség nem nem csal*? Isten kezében (g) *commendálták azok lelkeket*; (h) *Istenhez mentek*; mint (i) *Enoch*; (k) *Abraham*, (l) *Moses*, (m) *Illyés*. Es: Ha az hitetleneknek lelkek, Christus szenvedése előt. a' (n) *lángban* mentek, nyilván az hiveknek-is lelkek menyben talált hellyet: (hanem ha Isten, nagyobb

(c) Ev. libr. 7. Theomach. c. 1
(d) 1 Sam. 25. 29.
(e) Sid. 11. 10.
(f) Rom. 5. 5.
(g) Solt. 31. 6.
(h) Pred. 12. 7
(i) Sid. 11. 5.
(k) Mat. 8. 17
(l) Mat. 17. 5.
(m) 2 Kir. 2. 11.
(n) Luk, 16. 23

kegyetlenséget mutat az hitetlenekhez, hogy sem az hivekhez irgalmaságot) Még halála előt Christusnak, (o) *Abrahám, Isák, Jakob éltek* Istennek; *az élés* penig, az (p) *örök ilet*, mely ál az *Isten szinének látásában*. Ki Christusban (q) *hiszen, az halálbol életre mégyen*, hitt penig *Abrahám*, mert (r) *látta a' Christus napját*. Igy kelle kisslebbitenetek a' Christus érdemének nagyságát, mely (s) *világ kezdetitül fogva volt?* Azt mondgya egy hozzád hasonlo: Hogy (t) *az égnek kapuja mindenkor készen vagyon azoknak, kiket a' vétek meg nem tartoztat attul*. De az ô testámentomi hiveket, nem tartoztatta meg a' vetek. mert: (u) *A' Christusban valo hitnek általa, azok is idvezültenek, kik hittenek Christusban, minek előtte a' testben el nem jöt. Mert az ú hitek-is ugyan az volt, a' mely a' miénk.*

(o) *Luk.20 38*
(p) *Jan.17.24*
(q) *Jan.5.24.*
(r) *Jan 8.56.*
(s) *Titk.13.8.*
(t) *Sebast.Visc. in Cöp.Theol. verit.l ibr.7. cap.1.f.415.*
(u) *Lomb.libr. 3.sent.dist.25 liter. A.*

Felel. 2. Tud-meg azonban, hogy nagyot vétesz it. Mert ha az hasonlatosság jo, a' *kelyhet pokolla* tészed; (Isten bocsássa bűnödet!) az ostya *darabocskáját*, Christussá. (Miért nem az egész ostyát?) Azonban, a' következik a' te értelmed szerént: hogy mivel a' Christus *lelke limbusban* ment; igy az ostya-is oda megyen; mivel hogy, annak *darabocskájával* misézed ki, a' Christus *lelkének pokolra* valo *alá-szállását*.

Felel. 3. De, ez-is csak illyen következés, mint ez: (x) *kiüzte Christus a' Templombul, az adókat vévőket. Azért nem kel a' Papoknak tanitásokat meg-visgálni a' kősségnek.* Scilicet!

(x) *Anacletus c. Acusat. edus 2. q. 7.*

Felel. 4. *A' darabocskán* penig, mit értesz? Ha az ostyának valami részét; az a' *darabocska*, vagy kenyér *szin*, vagy Christus *teste*. Módhadde immár okosan: a' pap, egy *darab kenyér szint*, vagy egy *darab Christus testét*, vét a' kelyhben? la miben hozod magadat!

P ű S P Ő K.

No had legyen most az; ez a' mi huszon-nyolczadik regulánk.

(y) *pap. 60.*

(y) CHRISTUS HALALARA SOKAN MEG-TERNEK.

A' Pap mellyét veri: Agnus Dei.

Pres-

P R E S B Y T E R

Felel. 1. Ne csak sokak *meg-térését* emlegesd a' Christus halálában; hanem ted oda ezt-is: hogy a' (z) *Templomnak kárpitya ketté szakadot*; jelentvén, már a' *Moses ceremoniá*inak el-tőrőltetéseket. Nem kel már *Oltár*, mint volt az ô Test. most az ujban, csak (a) *Christus* az. Nem kel (b) *áldozat* a' misében. Nincs szükségünk a' *Romai fő Papra*; mert (c) *Christus* a' fő Pap.

(z) *Matth. 27. 41.*
(a) *Sid.13.10*
(b) *Sid.10.14.*
(c) *Sid. 7. 28.*

Felel. 2. Ez-is Christus halálakor lőt, hogy némely (d) *Szentek akkor fel támadtanak*. Melybül, tudom hogy ti, ezt szoktatok ki-hozni: hogy (e) *a' Szentek holtok után, meg jelenhetnek nékünk e' földön*. De csak a' csattig huzd. Mert ezek, mind testestül lelkestül meg-jelentenek, a' *Sátáni* maimoskodás penig ti nálatok, csak a' *lelkek* felől vagyon. Nem mondották ezek az élőknek, hogy érettek eledezzenek, vagy misét szolgáltassanak; hanem: hogy meggyőzte Christus az halált, s' az ővéinek-is testeket fel-támasztya jővendőben nagy dicsőségre; de ti ezt mondgyátok: (f) *azért jelennek meg némely lelkek, hogy az élőket kérjék érettek valo könyörgésre, s' Mise szolgáltatásra.* Nem-is étzaka, se nem puszta házakban jelentek ezek meg; de ti nálatok a' *setétségnek Angyala*, akkor forgolodik.

(d) *Matth.27. 52.*
(e) *Delr. p. 1. Disq. Magic. lib.2.q. 26. sect. 3.*
(f) *Idem ibid.*

Felel. 3. Az *Agnus Dei*-rűl kel inkább szollanom; mellyet igy csinálnak, (g) *Az* Agnus Dei-k, *meg-szoktak a' papoktul áldatni, Pápaságoknak, első, s' hetedik esztendejekben. Régen fejér viaszbul csinállya vala, a' Pápa palotájának őriző mesterekéis teszi vala a' Szent Peter oltárárá, honnan a' szerzetes emberek fel-veszik vala, s' egy tágas palotában, nagy áhitatossággal lágittyák vala azt meg szent olajjal. Az után a' meg áldásra, a' Pápához viszik vala. Ma peniglen, a' szentségnek szolgálo, csinállya azt a' káplánnal egyűtt. Igy áldatik meg: ó minden szentségeknek Istene! ki a' mi hitünknek Attyával, az Abrahámmal, a' Christust példázó, ama szarvánál fogva, szövevénben meg-akadot kost meg áldoztatad, és Mosessel-is a' te szolgáddal, macula nélkül valo bárant vitetél fel az áldozatra. Kérünk tégedet, hogy ezt a' viaszszat mellyet a' Bárány Christus képére csináltunk, szenteld meg; hogy ennek illetése, s' látása által, indittassanak fel a' te hiveid, az hála-adásra; a' kűesőnek csattogása; a' szél-vésznek zivatarja; és a' menydörgések, szűnnyenek meg*

(g) *Ceremoniale Roman.li. 1. Sect. 7.*

Micsoda az Agnus Dei?

nek-meg ez által; reszkessenek és fussanak el a' gonosz lelkek, a' szent kereszt zászloja előt, mely erre nyomattatot. &c. Es miképpen az a' Barány, melynek vérével az ajto fel meg hintetet vala, meg szabaditá az Izraelt Ægyptombul; a' Christus is, miképpen meg-menté az emberi nemzetséget az őrdőgtül; akképpen ez ártatlan Istennek Báránnya, vegye azt az erőt az őrdőgők ellen; ugy hogy, valakik ezt magoknál hordozzák, ne árcson azoknak semmi gonosz; dőgleletes aër: vagy betegség. Tartassék-meg az az Ember, a' tengeri szél-vészben, s' oltalmaztassék a' tűz ellen, ez által. Ne uralkodgyék azon a' korság, ne árthasson annak sem a' vétek, sem az ember; a' szülésben penig, mind az Anya, s' mind a' Gyermek tartassék-meg általa.

Efféle *Agnus Dei*-ket osztán nagy ajándék gyanánt szokták a' Pápák, a' királyoknak s' Fejedelmeknek küldeni; mint őtődik *Orbán*-is, külde a' *Görög Imperátor*nak hármat, illyen versekkel.

Balsamus, & munda cera, cum Chrismatis unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum,
Fonte velut natum per mystica significatum.
Fulgura desursum depellit, omne malignum
Peccatum frangit, ut Christi sangvis, & angit.
Prægnans servatur, simul & partus liberatur.
Dona defert dignis, virtutem destruit ignis.
Portatus mundè, de fluctibus eripit undæ.

A' Magyarja ez:

(En jo fiam! vegyed Palæologe ezt)
Az Isten Báránnyát, ki tenéked ád ezt,
Mennyei sok jokat az, hivekre ereszt.
Téged-is Christusnak vérében meg-fereszt.
Tiszta viaszbul ál, de Balsamum kőzte,
Ajándékon néked Orbán Pápa küldte;
Mert Gőrőg Országban hiredet értette,
(Aranyakat számlály bővőn hát érette.)
Oly legyen ez nálad, mint a' Christus vére,
Kinek az Istennél hasznos az ű bére,

Mivel

Mivel hogy kegyelmet csak ez által kére
Az, kinek ereje e' Bárányban fére.
Ha ijeszget néha az Egi villámás,
Ez semmivé tészi, (el-hidgyed azt) s' nem más,
(Igy bizonyittya ezt Aquinási Thamás)
Császári házadon ez által lesz áldás.
Ha lesz országodban Istent boszszonto bűn,
Isten Báránya ez, s' érte áldozat lűn,
Mert Christust adgya ki, ki sok jajokat tűn.
Igy ő sz. Attyának, sok lelkeket fel-vűn.
Tugyad: meg-tartya ez, a' gyermekes terhest,
Még a' magzattya-is nem lehet annak rest;
Kersztes zászlot-is, hogy ha ki erre fest,
Nyilván kerűlheti a' néki vetet lest.
Sőt a' kezem néked illyen dolgot-is ir:
Ki azt meg-becsűlli: országokat az bir;
Csak ne legyen rajta valami mocskos sir:
A' tűzből szabadit, ily felőle az hir.
Sőt ha nyakadban lesz, zugjon bár a' tenger,
Hab habot hajcson-is, mint van széltűl kender;
De mit ez ot mivel, nem teheti ember.
Bizony illyen Bárány nem mindenűt hever!

Bizonyára ez *Agnus Dei*-nek fundamentuma, csak az egy *Simonia*, e' *Rhytmusok* szerént:

Non, ut verum fatear, loquor causa mei,
Sic me cogit scribere zelus domus Dei:
Quam non regunt Præsules, imò Pharisæi,
Qui subjectos faciunt reos, jam sunt rei:
Terminabit dominus Præsulum Sophisma,
Per quos venit scandalum, per quos venit schisma:
Sacros vendunt ordines, sacrum vendunt chrisma.
Vendunt, in se quantum est, Spiritûs charisma.

G Evange-

Evangelizantium sordidantur pedes,
Sed nil credunt sordidum Simonis hæredes,
Alienas vacuant, suas implent ædes,
In tribunal vertitur Pastoralis sedes.

Az az:

Igasság ki-mondásért, fejem bé ne tőrjék,
Mert Isten és' jo űgy, kin minden tőrődgyék.
Ennek Teste papoktul vagdaltatot, s' oly kék,
Szine csak alig vagyon, javátűl meg-válék.
Legyen ugy bár! de jű még ő reájok oly jaj,
Kik most mást meg-sértenek, pokolbéli nagy baj,
Mind a' Szentség komplárin által megyen e' zaj:
Mert a' kenet árulás, oly bű kőztők mint raj.
Világos ez ő nálok, s' semmire sem szégyen,
Bár mondgyák a' Tanitók, hogy ez vétek légyen,
Simon Magust kővetik mind edgyen edgyen,
Végre Király belőlők bár Birákat tegyen.

Be nagy vétek szent Isten! 1. Vallyon s' tehetié azt a' *Balsamum*, s' *tiszta viasz*, hogy abbul csinál: *Agnus Dei*, macula nélkúl valo *Bárány* legyen? 2. Vallyon s' a' *Chrisma* kenetbűl, szűlettethetiké oly *Agnus Dei*, ki még a' *bűnőket-is meg-bocsássa*? 3. Vallyon s' igazé ez, hogy az *Agnus Dei*, *minden veszedelmektűl* meg-oltalmazhat? holot sok pápisták, kik azt nyakokban hordozzák, most-is nyőgnek, *Tőrők s' Tatár* országokban; mindeneket el-vőtte a' Tűz, s' még fogságra menő utokban, meg-holtak, mind a' terhes Anyák, s' mind csecsemőjők! &c. (h) *Bocsássa-meg Isten, mert nem tudgyátok mit cselekesztek!* Mondgya ugyan (i) *Delrio* Jesuita: hogy *nem kel e' verseknek hitelt adni*; de, hiszem a' *Romai Ceremoniás* kőnyvnek ez authora, *Corcyrensis Episcopus*. Azonban, *Orbán* Pápa ezeknek faragoja, ki-is küldé ezeket (k) *Palæologushoz, az akkori Gőrőgők Császárához*. Akarszé a' Pápa ellen véteni. *Domine Delirio*.

(h) Luk. 23. 34.
(i) Lib. 6. magic. Disquisit. cap. 3.
(k) Gondelm. in tractat. de magis ex Urb. V. Pap. hos versicul. scribente & ab eo ad Palæolog. Gr. Imper. misso.

Pűs-

PŰSPŐK.

Be meg *Jakablál*! De ezt vetem még elődben, az huszonkilenczedik modban:

(l) CHRISTUS URUNK EL-TEMETTETIK.

(l) pag. 62.

A' Pap, az Urat veszi magához.

PRESBYTER.

Felel. 1. Adná Isten, bár csak egy *Argumentum*ot tudnátok a' *Misérűl*, bárdolatlan *discursus*tokkal faragni! de az, soha bizony nem lesz; hanem, csuszva mászva csak ezt kővetitek: (m) *Származot Judábol oroszlán, Azért Leo Pápa az.* A' Misérűl-is igy okoskodtok csak.

Felel. 2. Tanuly illyent azonban, a' Christus el-temettetésébűl: ő Felségét a' *városon kivűl temették-el*, azért, meg-vetem ezt: (n) *Hasznossab a' léleknek, hogy az ő Teste, a' Templomban temettéssék.*

Felel. 3. Még-is Urnsk nevezed az *ostyát*? Nem vagy othon: vigyáz csak ezekre: (o) *Az Ur Vacsorájában, két részek vadnak; egyik a' szem, másik az értelem alá adatik.* Vagy: (p) *egyik jel, másik, a' jel által ki-mutatando* Ezek szerént: *földi* a' Sacramentum, a' Christus teste penig, *égi*. A' Sacramentum meg-romol az emberben; a' Christus teste penig, soha nem. A' Sacramentum az *asztalra* tétetik, a' Christus teste, az *Egben* vagyon. A' Sacramentumot, *szánkal*, Christus testét, *elménkel* veszszűk. Más hát a' Christus *testének* Sacramentuma, (mellyet te, minden igasság kivűl nevesz *Urnak*) még más az ő *teste*, mely vagyon az *Egben*.

(m) Simon Begnius in Conc. Lateraneus Romæ coacto Sess. 6.
(n) Alphonsus de Castr. libr. 13. adv. hæres. verbo sepultur.
(o) Chrysost. in Math. Homil. 83.
(p) August. contra Adim. cap. 12.

ELLENVETESEK.

1. *Ellenvetés.* Lám a' *Communio*kor, igy szollot *origines*: (q) *Uram, nem vagyok mélto. &c.* Ihol, a' Sactamentumot, URNAK nevezte!

Felel. 1. Hamis magyarazat, mert igy szol ő: (r) *Bé jű az Ur mi hozzánk, mind akkor, mikor az ő hiveit bé-fogadgyuk, s' mind mikor a' Sacramentumot veszszűk.* Melyből a' te elméd szerént igy concludálok

(q) Indiversos Evang. locos Hom. 5.
(r) In Matth. Homil. 35.

cludálok: *Ha a' mi szánkban, bé jő Christus test-szerént; tehát, a' mi földi házunkban is; de a' mi házunkban ótet test-szerént nem láttyuk; hogy menne hát az* Ur *bé, a' te száján is?*

Felel. 2. Hamis képzés hát ez: hogy, *ki az ostyát veszi, veszi az; az* Urat. Holot: (s) *Nem az hazban ment kenyér taplállya a' mi lelkünket; hanem, az örök élet kenyere.* Ezért mondgya Cypriánus-is: hogy (t] *a' Christus teste, nem az haznak, hanem a' léleknek étele. Hit* kel hát de nem száj.

Ellenvetés: (u] *A' mi kenyerünket kérjük Istentől; az az, a' Christust.* Ihol a' Sacramentumot Cyprianus, *Christusnak* hija!

Felel Igazán beszél mint ez-is: (x) *A' Christus hivatik kenyérnek, szőlő tőnek, fegyvernek.* Vallyon it a' Christus, *testi fegyver, s' szőlő tő é?* nem; mint szintén a' *kenyér*, hanem, *lelki*. Ne ércs azért it *Grammaticè a' panist*, hanem, *mysticè*; s' magadat igy fedgyed: Rosz *Logicus* lehetek én, ki igy concludálok: *Christus az életnek kenyere. Azért, a' Sacramentum mi* URUNK.

3. *Ellenvetés.* Nem szűnik még-is meg *Cypriánus*, hanem ezt veti elődben: [y) *A' látható Sacramentumban, ki mondhatatlan képpen ónti magát belé, az Isteni állat.* UR hát az!

Felel. Szintén *ugy, mint ez*: [z) *Sanctissimus Spiritus a' patre descendit, & super aquas Baptismi conquiescit.* A' kereztség vizében nyugszik-meg a' Szent lélek. Mondgyad hát itt-is, hogy a' *keresztségnek vize*, UR. Nem látodé hogy mind ezek a' Christusra néznek s' nem tartyák az ő testét a' Sacramentumokban?

4. *Ellen-vetés.* Ezt tanittya *Chrysostomus*: (a) *Ad Deum accedimus, et dicimus: propter hoc corpus sum ego jam liber, et non captivus.* Avagy nem *Istenhez valo* járulásé it a' Sacramentummal való élés?

Felel. 1. Itt sem mondgya *Istennek* a' Sacramentumot; mert az *Istenhez közelgetni*, nem testi dolog, sem nem hely-változtatás, hanem, (b) *bizodalommal való járulás.*

Felel. 2, Sz. *Agoston is* igy szol a' kereszt ségről: *Ad medicum Christum, hoc est, ad percipiendum Sacramentum salutis æternæ portantur.* Ugy tetzik a' vagyon it, hogy *a' kereszt séghez járulni, nem egyéb, hanem a' Christushoz közelgetni*; még-is nem hozhad innen azt ki: hogy a' *kereszteló viz, Christus.* Mert az a' *járulás*, nem egyéb, hanem

(s) de Cons. dist. 2. Nonne
(t) de cœna D.
(u) Cyp. in Exp. Dom. or. petit. 4.
(x) Basil. in Psal. 44.
(y) in serm. de cœna Domini.
(z) Tertul. de Baptism.
(a) Chrysost. in 1. ad Corinth. Homil. 14.
(b) Sid. 4. 16.
(c) August. de peccat. merit. & Remis. lib. 2. cap. 18.

hanem a' mi *bizodalmunk*, e' mondás-ként: (d) *A' járulás hivés.* Mellyet világosabban, igy fejez másut ki: (e) *Mennyenek Jésushoz az Emberek, de nem testvel, hanem szivel, nem testek kel jelenvén meg, hanem hiteknek erejével.*

5. *Ellen-vetés.* Ama' nagy *Ambrus* Doctor-is igy szólla régen: (f) *In illo Sacramento, Christus est quid edamus & bibamus? in quit Propheta: Gustate, quam suavis est Dominus, beatus qui sperat in eo.* Ihol e' szokat, a' Sacramentumra viszi ő, s' Urnak mondgya azt?

Felel. 1 Szokásban ment effele szolásnak neme a' *Páterek* nél; Ugy mint: (g) *A' mannában értik az Hiveknek, Christust.* Megént: (h) *A' keresztség, tenger; a' Szent Lélek, köd; Bárány a' Christus.* Ismét: (i) *Christus videbatur in Josepho: suspendebatur in botro: crucifigebatur in serpente.* Mellyek, nem *testi* modon való jelen lételét, beszélgetik Christusnak, hanem, *lelki* dolgot emlegetnek.

Felel. 2. Nem igaz az-is; hogy *Ambrus* Doctor a' Sacramentumot *Vrnak* mondgya Az *Egben* igazit minket, nem Christus testére a' Sacramentumban; másképpen káromkodnék, ha igy szollana: *Boldog az ki a' Sacramentumban bizik.* (mint ő szolla az Isten felől.)

Felel. 3. Tesék meg azért, hogy ő azokat az Igiket, nem testiképpen szollotta, ugyan ot irot e' mondásából: *Non ergo corporalis esca,* (mellyet testiképpen veszünk) *sed spiritualis est,* (lelki étel, az) Efféléket mind el-lopnak a, Pápisták Szent *Ambrustol!*

6. *Ellen-vetés.* Fen forog még Sz. *Agoston*, ki igy szol: (l) *ki meri az ő Urát meg enni? még is Christus azt mondgya: ki engemet eszen, él én általam.*

Felel. 1. Igaz, hogy külső szájal senki nem meri azt megcselekedni; de még-is *étetik* ő Felsége; igy: (m) *Christi corpus, interne manducatur mente: Sacramentum autem externe lente.* Ez *lelki* ételrűl ércs bé hozot szavait, mint ezt-is: *Deus Panis intùs est anima mea.* Isten a' kenyér belől az én lelkemnek.

Felel. 2. Igaz azért ez: *Christus a' mi kenyerünk*; de hamis ez: *A' Sacramentum az a' kenyér*; mert még ezen kivűl más *száj-is* vagyon, a' lelki, s' az igaz *hit*, mely nem mindenkor vagyon a' Sacramentumban.

9. *Ellen-vetés.* Nem halgathatom, e' *Bernard* Doctor szavait-is el-

(d) Idem adv. Judaos cap. 1.
(e) August. cont. Faust. lib. 33. cap. 1.
(f) Amb. de iis qui mysteriis injiciantur c. 9
(g) August. de utilit. peniten.
(h) Origin. in cant. Hom. 2.
(i) Fortalitium fidei cap. 1.
(k) Amb. de iis qui initiantur mysteriis c. 9.
(l) August. in serm. de verbis Evangel.
(m) August. in Johan. trac. 7.
(n) August. Conf. libr. 1.

is el: (o) *Comedunt homines verbum foenum factum.* (a' *szénává lót tón*, érérti a' meg testesült Jésust, kinek szűletése helye, (p) *Jaszol* vala, hol talám *széna-is* volt.)

Felel. 1. Ha erre igy felelünk; hogy ő Urunk szűletése után, a' *12-dik százban* élt, melyben meg-veszet vala már az *Ecclesia*, mint maga igy panaszolkodik: (q) *Semmi joság nincsen a' Clerusban.* megént: (r) *kiknek kellene szolgálni a' Christusnak, kedveskednek az Antichristusnak.* Ha ugy szollott-is, (mondom) nem volt csuda, s'ez aránt nem-is akarom menteni; de, mi nem maradot ő ebben meg, hanem, igy *revacálta* szavait: (s) *Poterit Christus tangi, affectu, non manu: voto, non oculo: fide, non sensibus.* Vészedé eszedben, hogy ki rekeszti a' kűlső *szemét's' kezet?*

De tudom, hogy ez ő ugyan ot való mondása vagyon szivedben, mellyet igy ada ki: (t) *Sacerdos tenet Deum manibus suis.* Kezében tartya a' Pap az Istent: De: semmi e' darabos mondás, ha valakinek fájhatónak látzik-is, mivel másoknál-is vadnak effélék: (u) *A Pap a' Sz. Lelket viseli, s' tartya.* Megént: (x) *Pal Apostol Prædicálván Halgatoinak, az Istent tőltötte Halgatoiban.* Mi nálunk effélé szó a' Rhetoricara tartozik, a' *Theologia*ban pedig; illyen halzna vagyon: Hogy a' Pap, nem tartya *valósággal* kezében Istent; hanem azt, mely *nézi Istent.* Mind ezekre azért, csak ezt mondhatnám: (y) *Falsi testes sunt, qui non eodem sensu, dicta proferunt, quo dicantur.* Te-is azert Papista Uram, ugy citáld a' regi *Paterek* irásit, mint jo lelkű Emberhez illik, s' ne heréld meg azokat.

Felel. 2. Nem álhatz azért meg, *Bernhárd* Doctornak, szorosságában tűled meg-fogot szavain; mert ha szavát másut nem *corrigalta* volna-is; de: *Unus homo, nullus homo*: Vigyáz, ez útet czáfoló Doctor Tarsaira. 1. (z) *Ille Panis, qui sanctificatur per verbum Dei, in ventrem abit, & ejicitur.* Nem ollyan az VR, ki az Hasban mennyen, s' onan, meg ki-bocsáttassék. 2. Megént: (a) *Venisti ad altare: vidisti Sacramenta posita super altare: & ipsam quidem miratus es* Creaturam. *Tamen* Creatura *solennis est.* Halad mit mondanak *Bernhard* ellen, hogy a' Sacramentum, nem VR, hanem, TEREMTET ALLAT. 3. Legyen uti társunk ez-is: (b) *hoc est rotunda figura & in sensibile, quantum ad potentiam. &c.* Dominum *autem nostrum novimus, totum sensitivum, totum Deum.* Ha *nem-érez*, hogy lelhét hát UR,

(o) *Bernh. de cœna Domini. ad Petr. presb.*
(p) *Luk. 2. 7.*
(q) *Bernh. in Psalm.*
(r) *idem in Cantic. cant.*
(s) *Bernh. in Cantic. Cant. serm. 28.*
(t) *Idem ibid.*
(u) *Chriso. de Sac. lib. 3.*
(x) *Gregor. de in Job. lib. 27. cap. 6.*
(y) *Hieron. in Math. cap. 26*
(z) *Origin. in Matth. c. 15.*
(a) *Ambr. de Sacr. l. 4. c. 3.*
(b) *Epipha. in Anchorato.*

UR? Enekellyen ez-is: 4 (c) *Alimento hoc, humido & sicco*, (Sacramento) *admonemur; quæ propter nos, Dei Filius, Perpessus sit.* Miért nevezteznek vallyon Christus a' sz. Vacsorában, *száraz eleség*, ha UR volna az? 5. *Hesichius* irja: hogy (d) *némely Ecclesiában, tűzzel éggettetnek meg a' Sacramentum maradványi.* Ha UR, miért égették meg? Bizony szörnyű kinokat érdemlet volna, *Hildebrandus Pápa* is hát ez aránt; ki: (e) *ha a' Sacramentumot consulálván, s' attul jövendő dolgodat endokozván, semmit sem felelt, csak a' tűzben vettete*; holot a' Papistáknál UR Térjétek hát eszetekre jo Uraim! mert bizooy ha az ostya, szollani tudna, mindenek hallatára csak ezt mondaná: En a' *kenyérnek darabja vagyok*; én (g) *érzékenség nélkűl* valo; én (h) *teremtet állatt*; én meg penyészedem; s' még is miert hivtok engem *Urnak*? Eddig az *Ellenvetesek*rűl, már következik a' 4-dik felelet.

Felel. 4. Miert kel az *urat*, csak magadnak venned; tudom hogy ily palástot csináltok: Mert *a' Pap maga comunikalván, meg szokta e' cselekedetivel feddeni, a' kősségnek Isteni tiszteletben való restségét.* De: 1. Nem kel azt, ily példával mutogatni, sőt inkáb ellene, igy fulminálni: (h) *Valaki meg-utállya a' Sacramentumnak Communioját; hadgyuk, hogy affféle ember az Ecclesiábul ki vettessék; valamedig Pœnitentiát nem tart.* Nagy vétek hát tőled; hogy a' népnek vétkét magadra veszed; s'csak magad gyonsz-meg. A' nép csak győkőnt, de semmi vigasztalást abbul nem veszen. 2. Miért vettek a' szegény kősségre? holot bizonyára, a' Pápa, s' Cardinálok, alig Communicálnak egyszer esztendőben; meg-is a' kősségé bűnős? 3. Joé ez nem akarja halgatni a' nép az Isten igijét; azért állyan fel a' Pap, s' Prædikállyon csak magának? igy tarcs ez erősségedet-is. 4. Ha csak a' Papokra bizattatot a' magános gyonás? mi az oke, hogy ha százan edgyűt vadnak-is, nem comunikálnak mind? 5. Azonban eszik: (i) *Vegyétek, egyétek, igyátok*; nem egy Papot jelentene magyarnak, hanem sok Embereket,.

ELLENVETESEK.

1. *Ellen-vetés.* Lám azt mondgya *Sz. Agoston: Salvator non præcipit, quo ordine sumatur Sacramentum.* Nincsen Urunktul arrul parancsolat, micsoda rendel vegyük a' Sacramentumot.

Felel. El-loptátok ez ő következendő szavait: *Annak okáért Atyám*

(c) *Justinus. Martyr. in Colloquio cum Triphone.*
(d) *Hesich. in Levit. lib: 2. cap. 8.*
(e) *Beno Card*
(f) *Cyril. in Johan. lib. 4. cap. 14.*
(g) *Idem ibid.*
(h) *Ambro. de Sacram. lib. 4. cap. 3.*
(h) *Conc. Bracarense c. 84. pro luxuria sua.*
(i) *1 Cor. 11. (4. 25.*
2) *August. 1 pist. 118.*

Atyám fiai, mikor egyben gyúltók az ételre, egy máſt meg-várjátok. Halod, hogy nem Communikáltat csak egy Papot.

2. *Ellenvetés.* Meg-máſolhatáſs alá vettethetnek némely dolgok az Ur-Vacsorájában; (mint űlve, álva, s' térdepelve venni azt) nem ſzabadé hát a' Papnak-is magánoſon venni a' *Miſét?*

Felel. 2. Nem, mert nem *magános* az, mely mind az élőkért s' mind az holtakért gyakoroltatik. Ha *vendégség*, közönségesnek kel e' lelki lakadalomnak lenni: nert kicsoda látot oly *Vendégséget*, mellyet csak maga egyék s' igyék meg az azt készitő?

(h) 1 Cor. 11, 24. *Felel.* 2. Ez igik: (h) *Vegyétek, egyétek, s' ezt cselekedgyétek*, nem oly *Circumſtantiák*, mint az *ülés, állás; s' le-térdeplés*; hanem *lelke* az Vr-Vacsorájának. Nem-is egy *magános Miſezö* Papra, hanem ſokakra tartoznak.

3. *Ellen vetés.* Mindenkor meg kel a, Chriſtus halálárul emlekeznünk; azért minden-nap kel a' Papnak *miſézni*, ha ſenki nincsen-is, ki azt vegye.

Felel. Eſze-felejtet erőſség vétel. A vagy nem emlittethetiké meg Chriſtus halála másképpen, hanem csak a' *magános miſében*? Talám csak a' Papra tartozik a' *Chriſtus halála emlitése*, s' tilalmas a' Kőſségtűl? nincs oly ki el-hidgye!

4. *Ellen-vetés.* Nyilván Tudatlanokhoz illik e' *Reformatuſok* argumentuma: *Azért mondatik ez Communioknak, hogy ne csak a' Pap, hanem a' Kőſség-ú Communicálljon. vaj nem azért; hanem: mivel a' ſzent áldozatban a' Pap áldozik, Iſtennel való közösülése vagyon ez által, mely a' Communio.*

(m) Gal. 3. 27. (n) August. contra Faust. l. 19. cap. 11. *Felel.* Tuddyuk mi-is a' Sacramentumoknak ez haſznát, hogy minket Iſtennel *egyben kőſsenek.* Ki, (m) *Chriſtushan meg-kereſztelkedik, űtet fel-öltözt*; de nem elég az csak. Hanem: (n) *In nullum nomen religionis, coagulari homines poſſunt, niſi aliquo Sacramentorum viſibilium Conſortio colligentur.* Hallodé, hogy a' Sacramentum vétele által forranak az halgatok-is egyben a' lelki ſzeretetben Miért akar hát a' Pápiſta Pap csak maga közelgetni Iſtenhez?

(o) Dionyſius in Eccl. Hierarch. cap. 3 5. *Ellenvetés.* Meg-bizonyitom én a' mit mondék, mert igy ſzol egy régi nagy Attya: (o) *Hoc Sacramentum vocatur communio, quia nos conjungit cum Deo.* Nem kel hát azt tagadni, hogy minket a' Szent Sacramentum egyben kőſsön Iſtennel.

Felel.

Felel. 1. Mi ſem tagadgyuk azt; de tőbet-is teſzünk hozzá; ezeket: (p) *Sancta illa unius & ejusdem panis & poculi communis & pacifica diſtributio, unitatem illis divinam, tanquam unâ enutritis præſcribit.* Im érted, hogy e' ſzent *communio*, oly egygyeſségeket rajſzollya ki az Iſten hiveinek *egymáſſal*, mint ha edgyűt nőttek nevelkedtek volna. El-hadtad te ezeket, mint a' Sátán amazt: (q) *a' te utaidban.* (p) Idem ibid. (q) Math. 4. 6

Felel. 2. A' mi pártunkra állot ez helynek magyarázásában, ez-is: (r) *Communis enim victus morumque conſenſus, porrò nos in Dominicæ cœnæ memoriam adducit.* E' *közönséges* (lelki) *étel, s' a' mi erkölcsünknek ſzép egygyeſsége*; hozzák nekünk emlekezetünkben a' Chriſtus halálát. (r) Pachimer. paraph. in h. l.

Felel. 3. Tagadom azonban, hogy az egyedűl Communicálo Pápiſta Papot egyben kőſſe Chriſtuſſal az ő magános Miſéje; hanem ha az előt jol el-készitette magát a' Chriſtus vételére; másképpen, ha csak az oſtyát, s' a' vizzel meg-elegyittetett bort veſzi; (s) *kárhozatot eſzik s' iſzik.* Mivel nem oka a' Sacramentum, az Iſtennel valo egyben kőtésnek, hanem pecsétye, s' bizonsága. Mert csak akkor kőttetnék Chriſtuſſal egyben a' kereſztyén ember mikor *Communicál*; el-kárhoznának, kik gyakorta *communio* nélkűl mennek Iſtenhez. (s) 1 Cor. 11. 29.

6. *Ellenvetés.* Azt mondgya *Cyprianus* Doctor: hogy (t) *Eccleſiæ domus eſt una, in qua agnus editur.* Egy az Eccleſiának háza, melyben a' Bárány meg-étetik. Ha ugy: Azért ki ez Házban eſzik (miképpen a' magános miſét ſzolgáltato pap) a' ſzéllel el-oſzlot egéſz kereſztyénséggel communicál, mely vagyon abban az Házban. (t) Cypria. de cœna Domin.

Felelet. Mondatnak az hivek *együt communicálnak*; mikor az Iſteni ſzolgálatban, (ha egy máſtul hellyel távul vadnak-is) (u) *ſzivek-lelkekegy.* Vagy mikor *egy* Iſtent, s' *egy* Chriſtuſt iſmérnek, Urunk ama kőnyörgéſe ſzerént: (x) *ű évettetek kőnyörgők hogy minnyájan egygyek legyenek.* Bezzeg ez házban, *egygyek* igy az hivek; mert egy Iſtent tiſztelnek s' imádnak. E' *Cypriánuſnak* ſzava értelme. Melyből nem következik ez, okoſnak: *az hellyel távul valo hiveknek, egy ſzivek vagyon a' lelki közösülésben; azért a' paptul, magánoſſan celebráltatot Communioban-is együt vadnak a' pappal.* (u) Csel. 4. 32. (x) Jan. 17. 21.

7. Ellen-

7 *Ellenvetés.* Igy probálom-meg a' mit mondék: *Palestinának Bethleem* nevű városában régen lakot Hieronymus, az akkor *Aphricának Hippon* nevű városában lakozot szent *Agostonnal*, edgyű *communicált*, mert ő *Augustinust*: (y) *Episcopum communionisnak* nevezi, meg-leher azért, hogy ker távul valo Papok, edgyütt communicálhatnak; igy a' Pap, s' a' kősség-is.

(y) *Inter Epistol. August.*

Felel. 1. Helytelen következés; Hogy: *Hieronymus s' Augustinus*, hittel s' tudománnyal egygyesúltenek egymassal, *azért a' misében-is edgyütt communicáltak.*

Ha azért effele, nevetséges következés: (z) *Eliseusnak szive, jelen vala Geházival azutban; azért teste-is.* Ismét szent Pálnak a' (a) *Corinthusiak szivében voltanak*; azért, távullevén akkor tőlök *testével* még-is *testvel* közöttök volt; mondom, ha effele *concludálás*, a' jozan elmétűl csak semminek tartatnék; mit itilsz te-is a' te erőtelen várad felől?

(z) 2 Kir. 5. 26
(a) 2 Cor. 7. 3.

Felel. 2. Látod azért, ha magadban szállasz, nem annyit teszen a' Communio, mint *a' Misének egy Paptul-is ki-szolgáltathatása*: hanem: *a' Papnak a' kősséggel valo egygyút communicálása*, vagy a' kősségnek, ha a' Pap arra keszségtelen. Igy értették ezt régen: (b) *Hanc etiam communionem propterea vocat; quod tunc omnes communicarent.* Lád azért, hogy e' *communionak* nevezeti, magával hordozza a' *kősségnek communicálását*! E' sem mondot külömbet: (c) *Calix appellatur communicatio, quasi participatio, quia omnes communicant ex illo.* Azért mondatik a' pohár közősülésnek, mert azzal mindenek közősülnek. Más-is e' szerént szollot: (d) *Dicitur communio, quia concorditer de uno pane, & uno calice multi participamus.* Azért mondatik Communionak, mert egy kenyérbúl, s' egy pohárbul sokan részesülünk.

(b) *Pachymer. Grac. Dionys. Paraphrast. in in Diony. c. 3.*
(c) *Haimo in 1 Cor. 10.*
(d) *Gerard Lorich. de Missa publ. proregan*

8 *Ellenvetés.* Tegyünk egy *Casust* fel: Ha a' Papot, ebéd után hivatná, a' már menten halando beteg magához, hogy őtet el-költözése előt *communicáltassa avagy communicálna* a' Pap, avagy nem Ha *communnicálna*, a' Papisták *Canoni* ellen vétene; hogy *ebéd után communicál*, ha penig nem: hanem csak a' beteg maga *communicálna*, nyilván *magános mise* volna; mely avagy tilalmas volnaé? Mert ha a' beteg nem communicálna, s' azonban meg-halna, avagy nem a' pap lenneé kárhozattyának oka?

Felel

Felel. 1. Ha a' Pap, a' beteggel edgyút communicálna, nem volna *magános Mise*: nem-is vétene abban, ha *ebéd után* cselekednéis; (csak jol ne kóppentene ebéd felet) holot régen (e) *a' Pap, s' a' kősség vacsora után communicáltanak.*

(e) *August. ad Janu. Ep. 118*

Felel. 2. Miért tartod *kárhozatosnak*, ha communio nélkűl halna meg a' beteg? Vallyon s' egy sem idvezűlé, ki annélkűl ki költőzik? Hol leszen hát helyek a' szegény gyermekeknek? Mi nem azért hordozták régen a' Sacramentumot az emberekhez, hogy az *viaticum* (uti költség) gyanant lenne; hanem, azok kedvekért, kik az ecclésiábul *excommunicáltattak* volt valami nagy vétkekért; s' az idő alat, minek-előtte bé-fogadtatnának, ha betegségben estek, érezvén nyavalyájokat, meg-tértek; s' ugy kivánták ofztán a' Paptul a' *communiot*; hogy mind csendessebben meg-halhassanak, s' mind meg-mutassák azt a' Pap előt: hogy ha ők meg-gyogyulnak, készek lesznek az Ecclesia-követésre. Az illyen *Casus*ban meg-lehetet hozzájok el-vinni; de nem ugy, mint ti cselekeztek; kik a' beteknek szájában tollyátok az ostyát ha vonakodik-is; mely-úl benneteket meg-tiltá a' (f) *Carthagoi Concilium*, ha eszre vennétek magatokat.

(f) *Conc. Carth. 3. Can. 6.*

Felel. 3. Ha azonban oda adná-is a' betegnek a' Pap az ostyát, s' csak maga communicálna a' beteg-is; csinálhatnál-é abbul *magános Misét*? Hiszem az a' beteg, nem Pap, nem-is ű *consecrálta*! Hiszem csuda helyen keresitek a' *privata Missát*!

Felel. 4. Effele *actus*-bul azért, ha *Misét* faragsz-is; de meg-tudgyad: kénszerit téged (religiod szerént) az egy beteghez viendő Ostya; de nem kénszerit a' Templom arra, hogy csak *egynek* adgyad, hanem, felesnek.

9. *Ellen vetés.* Ha kötelesek az *helyhez* az Halgatók, hogy a' Templomban a' Paptul Communicállyanak; tehát, (g) *nem szabaditot meg minket Christus a' szolgálat alol*: de meg-szabaditot. Azért &c.

(g) *Gal. 4. 3.*

Felel 1. Mit értesz vallyon te a' *szolgálaton*? mert én (h) *a' törvény átkát* értem; vagy a' *Moses* Ceremoniás törvényét mellyek (i) *világnak betűi* valának. Te penig talám a' Templomban való Communicálásnak *hellyet*? Vajgobé! Ti vadtok inkább azok, kik válogattok a' mise-szolgáltatásnak *hellyei* ben; ha most egyik oltáron, holnap meg máson; vadtok azért *szolgálat alat*!

(h) *Gal. 3. 13*
(i) *Gal. 4. 3.*

Felel. 2. *Ellenchus*-odis nagy tenyeres talpas! Mi a' retekrűl,

s' te az

s'te az hagymárul! Te az *helyrúl*, mi az Halgatók *számárul*, igy tudákozunk: Szabad-é a' Papnak, csak *magános misét* szolgáltatni; a'-vagy hogy, *tób-számú* Emberek is kivántatnak nálánál oda? te az elsót nyeled: mi ezt oltalmazzuk.

(k) Cyrillus in Joh. l. 11. c. 26

10. *Ellen-vetés.* Mennyúnke' *Pater* mondására-is: (k) *quamvis corpore simul & animâ distemus; suo tamen corpore, secum & inter nos, unum nos corpus efficit.* Vetzedé eszedben, hogy ezt mondgya: Ha tavul vagyunk-is egy máftúl, de a' Misében Christusal eggyesúlúnk.

Felel. 1. Még piricskely bár, ha sohol a' *Cyrillus* könyvében, még csak nevét-is a' Misének találod; de ti a' *semmi*ben-is *valoságot*, az ókór alat, borjút kerestek. Csak most mondám azonban; hogy a' Sacramentum vétel elót eggyesúlúnk Christussal; e' penig, ennek meg-pecsétlője. Vallyon s'mikor Communicált *Peter*, s' *Judás* a' Communioban vóttékéazt, hogy Christus tagjai legyenek? *Peter* nem; mert ó az elótt-is az vólt. *Judás*nak penig, nem ada a' Communio, *Christus testével való közösúlést*, ugyé? Mit facsarod hát a' *Paterek* irásit helytelen?

(l) Cypran. ad Magnum.

Felel. 2. Ezt veszúk inkáb eszúnkben, e' lelki közösúlésból: (l) *quo amore & concordiâ omnes fideles Christiani conjungantur Dominicum Sacrificium declarat.* Az Ur Vacsorája mutattya azt meg, ki, micsoda szeretettel kóttetsék egyben, keresztyén Felebarátyával. E' jú hatinnen ki: Nem csak a' Papnak, hanem az halgatoknak-is kel azzal élni; ha meg akarják mutatni lelki egygyességeket. Itt járt e' jámbornak-is elméje: (m) *Frangimus & dividimus panem in multas partes; ad designandam unionem charitatis accipientium.* Hogy a' kenyeret sok részre osztyuk, azzal az azt vévók szereteteknek egységét jelentyúk. Mely ha ugy vagyon, nem kel hát, csak a' *misézó* papot nézni, hanem ha igazán osztogattya, a' *communiot* túle venni.

(m) Anshel in 1. Cor. 10.

11. *Ellenvetés.* Lám egykor a' (n) *Romai* Püspók, azoknak küldötte volt a' Sácramentumot; kik *Asiá*bul mentek vala *Romá*ban, és egyen egyen az ó szállásokon meg-telepedtek vala.

(n) Euseb. Cesarien. de Iren ad Victor. Rom Episj. scribente

Felel. Ki meri azt állatni, *magános misének*? Hiszem azt *consecrálni* kellet, vagy azt *el-küldót papnak*, vagy az *el-vitt* embernek, vagy az ostyát *el-vótnek*. Ha maga *consecrálta*, még penig vótt magához benne, s'ugy küldötte a' *communicalandonak*; nem volt az ugy,

ugy, *privata Missa*. Ha a' vivó ember *consecrálta* penig, avagy vótt magához benne, avagy nem. Ha vót, s'az uj vendégnek-is adot, nem volt az *magános*; mert ketten vótték azt; ha penig nem vót, hanem csak a' meg-szállotnak adta; az a' kérdés, hogy ha merte-é az azt, a' szállásán *consecrálni*; holot a' Christus testének fényes oltár kel?

(o) Just. Mart. in Apol. 2.

12. *Ellenvetés.* Effelét-is górditek elódben: (o) *Unicuique præsenti, datur panis, aquæ & vini consecrati participatio; & ad eos, qui non adsunt, defertur.* Adatik a' jelen-valoknak a' kenyér &c. s' azokhoz-is el-vitetik, kik jelen nincsenek.

Felel. Innen sem sutulhatod ki a' te *magános misédet*; mert az *Justinus* mondása szerént, az egész kóltség vótte, nem ugy a' tiédet. *Justinus*nál, a' Sacramentumnak része a' communiora, erótlenségek miat nem ehetteknek küldetet; te penig azt nem miveled, hanem csak magad élsz véle; mi közód hát *Justinus*hoz?

Ellenvetés. Kérvén Feleségét *Tertulianus*; hogy az ó holta után, ne mennyen pogány férjhez, igy szolla néki: (a) *Non sciet maritus, quid secreto ante omnem cibum gustes? & si sciverit, panem, non illum credet esse, qui dicitur.*

(a) Tert. l. 2. ad uxorem.

Felel. Szintén ollyan a' *Tertulianus* hellye, mint ez-is: (b) *Ethnicus cum audit lavacrum Baptismi, persuadet sibi simpliciter aquam.* It-is azt akarja *Tertullianus*: hogy Felesége, ha pogányhoz megyen; avagy Ura hire nélkúl vigye végben a' *communiot*; vagy, puszta kenyeret mondgyon hogy vót; mert masképpen, halván a' pogány Christus testének emlekezetit; káromkodni fog a' Christus ellen, mellyet, hogy a' *simulálás*sal edgyút, Felesége el-távoztassón, job hogy pogányhoz ne mennyen. De, hol it-is a' *magános mise*?

(b) Chrysost. in Cor. Hom. 7.

Ellenvetés. Igy irja régen *Cyprianus*: (c) *Cum quædam; arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere.* Nem láddé it a' *magános misét*, mellyel az aszszony akart élni?

(c) Cypr. in serm. de lapsis.

Felel. Veszem eszemben, de nyakadban igy forditom: Ha Isten régen azért meg haragut, hogy egy aszszony *magánossan* akart a' communioval élni; mit gondolhat a' pápista Pap-is, ki halgatóit attul el-rekeszti? oztán, hiszem nem volt pap az az aszszony!

Ellenvetés: Egy *Alexandriai Serapion* nevű ember régen,

nagy

nagy órömmel holt-meg a' (d) *magános communicálás után*; ugy-mint kihez a' pap, betegsége miatt nem vihetvén az Urat, csak Inassátul küldötte el.

(d) Euseb. Ecl. Hist. l. 6. c. 44

Felel. Honnan probálod-meg, hogy annak a' Papnak Inassa *Misét* szolgáltatot, talám innen hogy azt vitte? Mind pap hát ugy az, ti nálátok, ki azt fogja s' vitzi! tób kivántatik még a' papsághoz Társ ennél!

Ellenvetés: Nagy *Balás* Doctor-is, igy szolla régen: (e) *Illud autem in persecutionibus necessitate cogi quempiam, non præsente Sacerdote, aut ministro communionem propriâ manu sumere, nequaquam esse grave, supervacaneum est demonstrare, cùm longâ consuetudine confirmatum sit. Omnes enim in Eremis solitariam vitam agentes, ubi non est Sacerdos, communionem domi servantes, à seipsis communicant.*

(e) Basil. ad Mul. Cæsariã.

Felel. 1. Mint *Makó Jerusálem*túl; oly meszsze estél it fel-tött tzélodtul. A' papoktul vagyon a' szo, hogy ha ők, élhetneké *magános Misével*, el-tagadván azt a' kőségtűl; te azonban a' *Laicusok*tul tesz emlekezetet. Illeneké ezek őszve?

Felel. 2. Reád támasztom az igy szollo *Balás* Doctort: (f) *Communicámus quater in Hebdomada; die Dominica, die Mercurii, die Veneris, & die Saturni.* Ugy tetzik, *Communiot* emleget it, nem *Misé* szolgáltatást. Azt mondgya: *communicálunk*, nem igy szol: *Csak egyedúl én communicálok.* Azonban ó, *négyszer* communicált egy hétben; de ti, minden nap misézitek. Szaladgy hát *Balás* Doctor előtt! mivel ezt-is tanittya: (g) *Semel enim Sacrificium, Sacerdote consecrante, & distribuente, meritò participare, & suscipere credere oportet. Etenim & in Ecclesia Sacerdos dat partem, & accipit eam is, qui suscipit, cum omni libertate, & ipsam admovet ori propriâ manu. Idem igitur est virtute, sive unam partem accipiat quisquam à Sacerdote, sive plures partes simul.*

(f) idem ibid.

(g) idem ibid.

Talám vak vagy, hogy ezeket nem látod? 1. *Balás* Doctor, osztya a' kőségnek a' communiot; de te nem. 2. ű nála, kezével veszi azt el a' kőség, de te, nem ugy szoktad. 3. A' *Balás* Doctor communiojában, ki ki veszen, s' azt meg-eszi; a' te *misédben* penig, a' *Pap szájával* eszik a' kőség. Itt-is ki-szakadál, ugy é?

Ellenvetés. Lássuk *Erasmus*nak-is e' szavait: (h) *Ex hoc loco colligimus, olim domi suæ, quemque corpus Christi sumere solere, qui voluisset,*

(h) Eras. in su is super hoc Hier. locũ. qui exstat in Apolog. adv. Jovin.

luisset, ki nem lattya innen, a' *magános misével* valo élést?

Felel. 1. Hozza ugyan *Hieronymus* (mellyet citál *Erasmus*) bé e' szokást, de nem javallya; sőt igy szol felőle: (i) *quod in Ecclesia non licet, nec domi licet.* Miért kellet hát néked-is ezt elől vetned?

(i) Idem ibid.

Felel. 2. Honnan probálod azonban meg, azt az háznál valo communionak csak egy személytűl valo vételét? holot: (k) *Sacramentum, domum fuit missum, ad virum & uxorem.* Azt mondgya: hogy mind *Férfinak*, s' mind *A szszonynak* küldetet a' Sácramentum. Nem *egy* vőtte hát!

(k) Idem in A' polog. adv. Jov

Fel. 3. Férges *consequentia* azonban ez: *Mind a' Férfi, s' mind Felesége, vőttékoda haza a' Sacramentumot. Azért a' Pap, élt régen magános Misével.* Hiszem szépen fordul!

Ellenvetés. Lám azt mondgya *Damasus* Püspők-is: (l) *Miliciades* (Pápa) *fecit, ut oblationes consecratæ per Ecclesias, ex consecrate Episcopi (propter Hæreticos) dirigerentur.*

(l) Dam. Episc. in lib. Prmtif.

Felel. 1. Kopár helyen szedeget e' *Consequentia-is*: *Régen a' Sácrámentum, magános házban vétetik vala, azért, csak egy ember élt azzal.* A vagy nem lehetteké tőbben-is egy házban egy embernél?

Felel. 2. Azonban: Ha *Misé* volt, mellyet házhoz küldőttek, kérdeném: Ki szentelte azt meg, azé a' ki vitte, vagy kinek vitték? Ha ezek közzűl valamellyik, miért tőtte pappá magát? Fellyen nyilván (m) *Uziás poklátul*, ki rendetlenűl a vatá magát bé a' papi tiszben. De ha szokásban volt-is régen a' *Sacramentum*nak házhoz valo küldése, mind el-rontá az után azt a' (n) *Laodiciai Concilium*; te-is ehez tarcsad magadat.

(m) 2 Kron. 26. 18. 19.

(n) Can. 14.

Ellenvetés. Ha igy okoskodnám azonban: *A' magános misé kiváltképpen valo communio. A' kiváltképpen valo communio penig, igaz communio. Azért, a' magános misé is, helyes, s' igaz.*

Felel. Hát én-is ha illy eszemen volnék: *A' magános misének ki szolgáltatása, kiváltképpen valo communio. A' kiváltképpen valo communionak penig administrálása az A szszony embernek-is;* (a' Pápista Vallás szerént) *Azért, a' magános Misének ki szolgáltatása szabados az Aszszonynak-is.* Nem hagyitanek-é mondom oda el, hova a' te kóved érne?

Felel. 2. De mivel e' te *Syllogi*musod, ki-csapost a' *Logicus*ok kerek-vágásábul; e' te nem igen rendes *Syllogimus*odnak, igy kell

közön-

közönségesse tenned a' második ágát! De, *minden kiváltképpen valo communio, igaz.* En-is igy egyengetem az enyimet: *De, minden kiváltképpen valo communio, szabados az Aszszonynak.* Effele állapatban, tudom tagadod e' csomonak második ágát. Méltán-is, Ne avasd hát magadat a' *magános misében.*

Ellenvetés: Mikor a' Pap, csak maga *communicál*; nem vész akkor-el a' *Misének* semmi állattya.

Felel. Nem igaz az. Merre' szo: *Ezt cselekedgyétek*, ugy tetzik a' jo okosnak, hogy *nagy állattya* az Ur Vacsorájának; mivel ebben ál idvességünk egy felől, ez igaz mondásként: (o) *Hoc facite in memoriam beneficii mei, salutis vestræ.* Veszedé eszedben, hogy idvességed vesztése alat jár, az *Hoc facite*-nak el-hagyása s' ez-is mutattya ki az Ur Vacsorájának *lelkét*? E' mondás-is járulván hozzá: (p) *Hoc quotiescunque feceritis, id est, benedixeritis, fregeritis, distribueritis, in mei memoriam facietis, quia quodlibet horum trium, si sine reliquis fiat, perfectam memoriam Christi non repræsentat.* Sajditodé, hogy *osztogatás* nélkúl, nem Sacramentum a' te *Miséd*? nem-is emlekeztet az, Christus halálára? küld számkivetésben hát!

(o) Chrysost. ad popul. Ant. Homil. 61.

(p) Humbert. contr libellum Niceta Monac. ex Cassandro.

Ellenvetés. A' minden napi magános Misét, tudta Sz. *Agoston* is, igy irván: (q) *Sacramentum corporis Christi, populo orientali, quotidianum panem extitisse, etiam si ij quotidie non acciperent.*

(q) August. de serm. Domin. in mont. c. 12.

Felel. Ad hozzá ezt ugyan ot, s' ne lopd el: (r) *Panis quotidianus, potest accipi pro Sacramento corporis Christi, quod quotidie accipimus.* It *veszünk*-őt emleget, s' nem szol igy: hogy *csak a' Pap veszi.*

(r) Idem ibid.

Ellenvetés. E' Szent *Ambrus* mondását-is bé-hozom: (s) *Græci, quot annis, semel tantùm communicârunt.* Mely ha ugy volt; nyilván más idóben, csak a' Pap communicált.

(s) Amb. lib. 5. de Sac. cap. 4.

Felel. Nem mind egész Görög országban volt az, Barátom! hanem annak, csak valamely részeben, mint ez tanittya: (t) *plurimi in orientalibus partibus, non quotidie communicant.* Communicáltak hát némellyek, s' ez cselekedettel, ústókben estek a' ti *magános* misétekkel!

(t) August. ut modò.

Ellenvetés. Hát miért mondá imént Szent *Agoston*, *minden napi kenyérnek*?

(u) August. in Joh. tract. 26.

Felel: Nem hogy *minden nap* vétetett (mert: (u) *néhol minden nap, néhol penig csak Vasárnap éltek ezzel*) hanem, hogy egy nap sincsen, mellyel az, nem vétethetik.

Ellen-

Ellenvetés. Külömben tanit *Chrysostomus* Doctor, igy beszélvén (x) *Nonne per singulos dies offerimus?* Laddé, hogy minden nap áldozot ő!

(x) Chrys. ad Heb. Hom. 17.

Felel. Ha tudos ember vagy, ne élly ily semmire kellő argumentummal: *Chrysostomusnak, volt minden napi áldozattya; azért, volt magános miséje.* Ne huzd na lehet, a' csatnál tovább! Mi nem minden *áldozat Mise!*

Ellenvetés. Egy *Romai* nagy Pap, azt hagyá régen, hogy ha a' kősség jelen nincsen-is, communicálhat a' Pap maga-is; de ugy, hogy a' több papok, ne communicállyanak, hanem csak *misézö* szavaira felellyenek. Ez az edictumja: (y) *Nullis Presbyterorum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus, & ipse tertius habetur, quia cum pluraliter ab eo dicitur: Dominus vobiscum; & illud in secretis: Oarte pro me; apertissime convenit, ut illius respondeatur salutationi.*

(y) Soter. Episc. Rom. de Conc. dist. 1. caus. hæ quoque statutum.

Felel. 1. En nem hiszem; hogy *Soter* adot volna afféle kiment. Mert: harmad-fel száz esztendővel élének ő utánna *Augustinus* s' *Hieronymus*, kik egyenlőképpen tanittyák; hogy az ő idejekben, (z) *egygyút communicált a' Pap a' kősséggel.* Mely ha ugy volt; vagy *Soter* nem adot afféle *edictumot* ki; vagy ha adot-is, ők azt csak ugy tartották, mint sok semmit. Ide járul ez-is: *Solenniának* nevezi azt nem *Soter*; mely ha ugy volt; hogy csinált volna az az három pap *Solenniát*? Effelől-is kételkedhetni: Hogy ha, *Soter* Pápa idejében, volté a' *Dominus vobiscum, s' orate pro me fratres?* Holot *Damasus* Pápa, harmad-fel száz esztendőkkel élt *Soter* után. Ki-is igy irja *Hieronymus*nak: (a) *In Romana Ecclesia, ita nudè & simpliciter peraguntur omnia, ut in diebus Dominicis, nihil populo legerentur, nisi vel epistola aliqua apostoli, vel caput aliquod ex Evangelio.* Nyilván ha a' *Dominus vobiscum*, volt volna *Soter* szerént, félre tétetet volna a' *caput* olvasát, s' amaz kiotornáltatot volna el.

(z) Aug. Episc. 118. ad Janar. Hier. in apol. adv. Jovinian.

(a) Damasus in Epist. ad Hieronym.

Felel. 2. Okát kérdem azonban: miért akarod innen megprobálni a' *mágános Misét*? hiszem ti abban, csak (b) *egy Papot* kivántok jelen lenni, *Soter* penig hármat-is.

(b) Summa Ang. Missa 38.

Felel. 3. Hogy ebbül, még se süllyön-ki a' *magános mise*, ez állatásbul probálom meg: (c) *Peractâ consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiastici, carere liminibus.* Vagy communicálni kellet

(c) Calix P. de Cons. dist. 2. Per acta.

kellet azért a' két papnak az harmadikkal, vagy ki kellet az Ecclésiábul menniek. Ha communikáltak, nem volt *magános Mise*, mert hátman élnek vele; ha penig nem communicáltak, ugy sem volt *Mise*; mert, ki-menvén az Ecclésiábul, *Soter*-ként nem voltak ketten jelen.

(d) Ex Consil. Agat. can. 31.

Ellenvetés Ez-is mondaték régen: (d) *Missam singulis Dominicis integras audire, ter verò quotannis communicare, teneantur.* Hallod, hogy csak halgatni kel a' kősségnek a' Misét, de nem kell communicálni!

Igazabb szo ez. Misét nézte m, hogy sem ez, Misét halgattam.

Felel. 1. Csufos emberek vadtok ti, jo Uraim! kik igy szollotok: *Misét halgattam*; azonban bizonyára a' pap lassú, vagy deák szavát nem halgathattyátok. Hát? igy szollyatok igazábbant *Misét néztem.* Ugy-is vagyon; mert az idestova csavargo s' majmoskodo papot, csak nézitek, de az ő szavát nem értheritek. Egyben kőtteteté' kettő: *Hallyátok és érczétek.* De te, nem érted. Miért mondod tehát még-is hogy *Misét halgattál*?

(e) Matth. 15. 10.

Felel. 2. Magad fegyverével ő lek azonban meg, mert abban a' Gyűlésben, igy végezének: (f) *Qui in Natali Domini, Paschate, & Pentecoste non communicant, Catholici non credantur, nec inter Catholicos habeantur.* Altal hágjátok ti ezt, mert a' kősség, a' pap szájával akarván enni; a' *magános* Misébez támaszkodik; s' az három Sátoros Innepekben nem communicál; edgyik sem igaz *Catholicus Pápista* hát!

(f) De Cons. dist. 2. seculr.

Felel. 3. Nem igazán mondotta ezt-is: hogy *csak halgassa Vasárnap a' Misét*; mert ez ellen vagyon. (g) *Decernimus, ut in omnibus Dominicis diebus, Altaris oblatio, ab omnibus viris & mulieribus fiat, tam panis, quàm vini.* Veszedé eszedben, hogy az oltártul valo élés, parancsoltatik it a' *kősségnek*, még penig, mind kenyér, s' mind bor? Igazán-is; mert: (h) *Non solus Sacerdos sacrificat, sed totus conventus fidelium.* Mind papnak, kősségnek, communicálni kel.

(g) Inter Decr. Fabian. ca. 7.

(h) Bernh. in serm. in die Purif.

Ellenvetés. En most meg-elégszem, e' nagy erősség vé-ellel a' *magános* Mise meg-probálására: (i) *Aliquando puri estis, & tamen non acceditis. In Pascha verò, licet sit aliquid à vobis patratum, acceditis. Sacrificium frustra quotidianum. Incassum assistimus altari. Nullus qui communicetur.* Im it-is a' pap, maga communicált!

(i) Chryso. ad popul. antioc. Homil. 61.

Felel. 1. Ha ugy veszed e' szokat, mint vadnak, tehát *Chrysostomus*

Chrysostomus sem communicált; mert azt mondgya: *Senki nincsen a' ki communicállyon.* Ha communicálo nem volt, hogy hogy szolgáltatot hát *magános* Misét?

Felel. 2. Hogy e' szoval él: *Senki*; nem azt akarja véle, mint ha senki nem communicált volna; hanem, e' kevés számot, azokkal veti egyben, kik nem communicáltak, s' tiz annyinin-is voltanak abban a' nagy *Antiochiá*ban, mint kik communicáltak. vagyon effele szollás neme; miképpen ez-is: (k) *Senki nem veszi az ő bizonság tételét.* Mellyet nem ugy ércs, mint ha az Apostolok sem vöttek volna azt; hanem: annyi sokaság közzűl, csak kevesen.

(k) Jan. 3. 32.

Felel. 3. De engedgyűk-meg: bár a' kősségekközzűl senki ne communicáll legyen-is, ugyan eleg Egy-házi szolgák voltanak, kik azt végben vihettek; kik felől; ugyan ő, igy szol: (l) *Diaconi portant discos cum Sacramento ad sacrum altare: reliqui portant Calices.* A vagy e' szentség környűl szolgálok, csak nezteké, mikor *Chrysostomus* csak maga communicált? Nem hiteted azt el a' józán elmevel.

(l) Chrys. in Litur.

Felel. 4. E' szobul-is: *assistimus*, meg-tetzik, hogy többen-is ő nálánál, communicáltak. Miképpen vallyon? Igy: (m) *Accipiant Diaconi ex ordine Eucharistiam post Presbyteros, eis dante Episcopo vel Presbytero.* De talám *Chrysostomus* idejében, nem volt ez illyen dolog, szokásban? Igen-is volt, mind a' Papok, s' mind a' kősség részérűl. Az elsőkrűl, tud-meg ezt: (n) *Postquam Sacerdotes acceperint, Archidiaconus jubet Diaconos prodire, illiqui prodeuntes accipiunt, ut Sacerdotes fecerant.* A' kősségrűl is ezt vegyed eszedben: (o) *Venisti, cecinisti Deo laudem, cum omnibus es confessus de dignis esse, cum indignis non secedendo.* communicáll hát a' kősseg-is *Chrysostomus* idejében, miképpen az Egy-házi szolgák-is. Avagy communicáltak azért edgyűt némellyek *Chrysostomus*sal, avagy nem. Ha communicáltak; nem tőt hát ő, csak *magános* misét egyedűl; ha penig nem, nyilván nem helyessen mondgya; hogy némellyek communicáltak. Válazd akar mellyiket; s' ez után ne ély e' szoval: *A Pap az Urat veszi* MAGÁHOZ.

m) Conc. Cart. 6. can. 18.

(n) Chrys. in Liturg.

(o) Chrys. ad popul. antioc. Homil. 61.

PűSPŐK.

Mennyűk tovább csak; s' e' Szentség környűl valo 30-dik szokásunknak-is, adgy hellyet.

(p) Pag. 64.

(p) CHRISTUS MEG-KENETIK HOLTA UTAN.

A' Pap meg-ôbliti a' Kelyhet.

PRESBYTER

Felel. 1. Hogy nem ál'allod, poshat consequentiáddal itt-is kinálni! Minden fábul *Mercuriust* akarnál te faragcsálni, de leheté? Szintén ugy, mint ebbűl-is: (p) *Három ujján tartya isten a' földet. Azér három ujjal kel keresztet vetni.* Találád.

(p) Hos. Card. in Cos. Petric. c. 10. ex Esa. 40. 12.

Felel. 2. Igaz, hogy Christus teste meg-kenettetet, s' nagyra becsültetet; de ti, a' Christus tagjainak testekkel ek elenűl cselekesztek. *Polus Cardinál, a' Martyt Péter* Feleségének, *Dampmartina Catharina* testét, ki-ásatá hiszem *Oxoniában*, s' a' bűdős helyre vetteté. Igy cselekedék *Bucerus Márton*, s' *Fagius Pál* testeivel-is e' lator *Polus* (kinek soha in loco *poli* nem leszen hellye) *Cantabrigiá*ban, kiket *Vulcanus*hoz-is bocsáta. Bizony efféle kegyetlen ebek, aláb valók *Pilátusnál*; ki el-hagyá temetni Christus testét, s' azt meg-kenni engedé *Herodes*nél, ki noha meg-őleté (q) *Jánost*, de Tanitványit az el-temetéstűl meg nem tiltá. Vér-szopobbak a' kegyetlen Sidoknál kik kőzót bántás nélkűl takartaték-el a' (r) *Mártyr István* teste.

(q) Matth. 14. 12.

(r) Csel. 8. 2.

Felel. 3. A' pohár ôblitéssel, talám lakadalomra készűlsz? Embertelen hivogato gazda vagy; ki nem akarod itatni bé-gyűlt vendégidet. Ollyan vagy mint az *Ezer mester*, ki jol tartya fiát, de, nem akar innya adni. Maga: (s) *Simul hoc sumimus, simul bibimus, simul vivimus.* De te, a' pohár el-tagádásával, meg-mutatod, hogy nincsen lelki *élet*. Halgatoidban; s' vallyon mint járlz érette?

(s) c. quia passus dist. eadem ex August.

PŰSPŐK

Vagyon még az *harmintz* felet tőb *Ceremoniá*nk-is, melynek egygyike, ez:

CHRI-

(t) CHRISTUS HALOTTAIBUL FEL-TAMAD.

(t) pap. 66.

A' Pap, Ur vétele után imádkozik.

PRESBYTER.

Felel. 1. Még-is *csak maga* akarja venni a' pap az *Urat*? Nem igaz *Miséd* vagyon. Hallyad: (u) *Az az igaz Mise, hol mind a' Pap, s' mind a' communicálo, élnek azzal.* De te nálad nem mindenkor él a' kőlség azzal. Nem lehet hát igaz *Mise*. Hát micsoda? *utálatosság*, e' mondás szerént: (x) *Missæ privatæ, quæ absente populo Christiano fiunt abominatio potius, quàm oblatio dicendæ sunt.* Micsoda még-is? Keresztyén lélektűl *nem javalhatás*, mint e' szol: (y) *Improbandæ sunt privatæ Missæ, in quibus solus Sacerdos communicat.* Vesse-meg hát. minden jo lélek a' te *magános misédet*, s' irtozzék annak csak nézésétűl is.

(u) Durandus lib. 4. Rat. c. 1.

(x) Gerhard. Lorich. in lib. de Mis. publ. proroganda.

(y) Geor. Cass. in c. de Solitar Mis. p. 995.

Felel. 2. Hogy hogy imádkozik vallyon a' Pap? Talám a' kőlségtűl erthető nyelven? Nem itilem; mert, nem merne ez ellen cselekedni: (z) *Ki azt mondgya, hogy csak szűletet nyelven kel a' Papnak a' misét ki szolgáltatni, átok legyen!* De ám legyen! nem árr ez nekűnk. Mert: (a) *Miképpen a' fecske el repűl, azonképpen az oknélkűl valo átok, nem szál emberre.* Tudgyuk mi azt, hogy maga Christus-is, érthető nyelven osztogatta ki az Ur Uacsoráját, Tanitványinak. Szent *Pál*-is Gőrőg nyelven irta a' communiorul valo sz. tractát, Gőrőg halgatoinak. Ugyan-is; meg-kel a' jo lelkű papnak inteni halgatoit, hogy magokat a' communiora (b) *el-készitsék*; mely, leheté oly nyelven, mellyet azok nem értenek? (c) *Jobb ót szot szollani értelemmel, hogy sem ezért értelem nélkűl.* Lám hájdán, (d) *a' régi jo Ecclésiákban, szűletet nyelven lesznek vala az Isteni tiszteletek*; de ti most e' mellől el-szőktetek; mellyen igy csudálkozek egy Jámbor: (e) *ó mely csudálatos dolog, hogy az Ecclesia el-változtatta az Apostol mondását!* (Bizony meg-is kerdik a' Christus szeki előt még a' Pápista Ecclésiátul, ennek okát) Azt mondá más-is? (f) *Ugy olvassák s' hallyák vala hajdán a' Régiek, a' Christus testének s' véré-*

(z) Conc. Trid. § 22. c. 8. cā. 9.

(a) Péld. 26. 2.

(b) 1 Cor. 11. 28.

(c) 1 Cor. 14. 19.

(d) Lyran. in 1. Cor 14.

(e) Erasm. in 1 Cor. 14.

(f) Geor. Cass. in Litur. c. 28.

nek meg-

nek meg-szentelését, hogy azt, mind meg-értettek, s' mind penig reá, Ament mondottak. Ez harmadik-is: (g) E' Szent Pál Apostol tanitásábul ki-tetzik; hogy job az Ecclésia épületire a' közönséges könyörgéseket mondani szüleret nyelven a' Papoknak, hogy sem mint deákul. Merszszé ezek ellen motztzanni?

(g) Cajetan. in 1 Cor. 14.

Ellenvetés. A' (h) *prædikállásárul* szol az Apostol, nem a' mise ki-szolgáltatásárul.

(h) Eccius in Enchir in cap. quod Mis. latine dicenda. § quoad missam &c.

Felel. Nem hadgva e' feleleret hellyén ez: (i) *Nehéz dolog a' prédikállásrul ez hellyet venni; mert ezeket is mondya az Apostol:* Imádkozom; énekelek, hálakat adok; *mely szok, nem csak predikállast; hanem imádkozást-is jelentenek.*

(i) Bel. l. 2. de verbo Dei cap. 16. § Ad hanc

Ellenvetés. Nem minden szent szolgálatokrul szol az Apostol; hanem, (k) *csak a' lelki énekléséről.*

(k) Ledes. l. de lingua. in qua scriptura legatur cap. 26.

Felel. Nem azt mondgyák a' Papisták e' csillagi: (l) *Haymo, Primasius, Lombardus Péter, ama nagy Thamás, s' többek &c. azt irják: hogy az Apostol, minden Istent szent szolgálatrul beszélget ott.* Jol vagyon hát s' *Ledesima, láddé* hogy csak *sima.*

(l) Bel. ut modò § Alii igitur.

Felel. 3. Tudgyuk mindazáltal ezt-is: hogy *sugva imádkoztok a' Misékor*; merr ez nálatok tetmet: (m) *Nem kel a' Misében mindeneket fel szoval mondani.* Bezzeg már efféle vallás, erőszakot teszen, ama nagy emlekezetű *Imperátor* hagyományán, s' ezen: (n) *Parancsollyuk minden papoknak, hogy ne titkon,* hanem a' kőssége'ul meg-értheto nyelven, *szolgáltassák ki a' szentséget, s' ugy imádkozzanak.* Más-is igy ir: (o) *Fel szoval mondotta Christus, a' meg szentelő igiket.* Mit sugsz s' bugsz hát te jo Pap Uram?

(m) Idem l. 2. de missa c. 12.

(n) Just. Impr. Nov. 137. c. 6.

(o) Thom. part 3. q. 78. art. 1.

Ellenvetés. Szükséges hogy illyen *titoknak* meg-becsülléséért, *lassan* mondassék a' szo.

Felel. Lám mikor a' Szent Háromságrul, é' keresztség titkairul, teli torokkal kiáltotok, fel-szoval mondgyátok azt; s' miért nem kel ezt-is ugy?

Ellenvetés. Azért mondgyuk halkal: merr (p) *egyszer valami mezei pásztorok, le tötték kenyereket a' kűre, s' hogy reá mondották ezeket: Ez az én testem; menten a' kenyér hussá változot; mely pásztorokat meg is emésztet a' mennyei tűz. Végeztetet azért hogy azokat az igiken az után csak sugva mondgyák.*

(p) Gabr. Biel. lect. 15. in expos. Canon.

Felel. Itt-is edgyik hazug, a' másikat torkollya? (q) *A' pásztorok*

(q) Bel. li. 2. de missa, c. 12.

torok kőrnyűl valo az akkori csuda: *nem változtatta a' kenyeret, hussá sem azokat meg nem ölte &c. hanem, tűz jőt alá az Egbűl, mely a' kenyeret, bort, s' a' kővet, meg-emésztette, a' Pásztorokat-is el-rémitette, s' szonélkűl valokká tötte.* Tzibállyák hiszem ezek egymást, a' merő bizontalanságon!

Ellenvetés. Ugy látom én hogy a' mi sugva szollásunkor a' misében, (r) *attentussabbak* az emberek, mikor azt halgattyák; mivel hogy, bé-záratnak a' kűlső érzékenségek, hogy a' lélek, csendessebben szolgálhasson Istennek.

(r) Richeomus

Felel. Ugyé? Be fraskások vadtok! Ti tanittyátok: (s) *hogy a' képek Istenhez igazgattyák a' lelket*; kik előt, (ugy tudom) nem dugjátok-bé szemeteket, mivel hogy kedvesek nálatok a' nézésre. Az *orgonát* is két kézzel kapjátok; s' nem zárjátok bé annak hangjára fűleteket. Az hogy az Isten tőb tisztelettben, szabadosokká teszi-tek a' kűlső érzékenségeket, *misétekben* penig, bé-lakatollyátok; joé ez? Vajuta vesztettek! Ennekem, csak ez ir szo mondásom: (t) *Ha a' papnak könyörgését, értve hallya a' kőssége, inkab meg-tér Istenhez.*

(s) Gregor. l. 9. Epist. 9. ad Serenum.

(t) Tyran. in 1 Cor, 14.

P ű S P Ő K.

Te dolgod a' mit mondasz, de mi ez aránt, ez *harmintz kettődik* régulánk szerént-is élűnk.

(u) CHRISTUS MEG-JELENIK TANITVANYINAK.

(u) Pag. 68.

A' Papmond: *Dominus vobiscum.*

P R E S B Y T E R.

Felelet. 1. Ha lelkedet szereted jo Püspők Uram! Ne élly még-is efféle, s' ennyi bolond consequentiákkal, minémű ez-is vala régen: (x) *Azt mondgya szent Pál, hogy egy az Ur; azért a' Pápa, az egész világnak Ura.* Bizony meg-untuk már efféle eszelőségeket!

(x) Panigarol. disc. 2. part. 1

Felel. 2. Christus meg-jelent Tanitványinak. Te, a' *Dominus vobiscum*ot mondod; avagy egygyeznek ezek? Holot egygyitek szőrnyen állattya; hogy e' szokat a' miséző Pap, (y) *csak egy ott valo Papnak-is mondhattya.* Más penig, igy kábáskodik: (z) *Hogy ha; a' maganos*

(y) Gers. contr. Filor. ib. 4.

(z) Innoc. l. 2. c. de 20. of. miss.

magános Misét szolgáltato Pap, csak maga leszen; a' Dominus vobiscumot *az Angyalnak kel mondani.* Ki-rekesztette, a' Christus meg-jelenése mind ezeket; ki, sem egynek Tanitványi közzűl, mutatta-meg magát; sem az Angyaloknak mondotta ezt: *Pax vobis.*

Felel. 3. De, mivel ottan ottan vitatod a' *Dominus vobiscumot*, im én azt, ezekkel ékesitem-fel:

(a) Ex Bibliot. Prædicat. Basiliensium.

(a) Dominus vobiscum, quiprædictam colit artem,
Colligit ex hominum variis opibus sibi partem.
Dominus vobiscum, jus contra dogmata servat.
Nam pro doctrinâ nummos nummis coacervat.

Micsoda czigánysag vagyon a' Dominus vobiscumban?

Dominus vobiscum, licet argumenta ferantur,
Cuncta tamen solvit, mox & validè reprobantur.
Dominus vobiscum, vitando negotia dura,
Otia sectatur, vitam ducens sine cura.
Dominus vobiscum, si fas est vera fateri,
Ejus corpus alit, quic quid melius quit haberi.
Dominus vobiscum cute clarâ, vesteque mundâ.
Splendidus incedit, calidâ benè lotus ab undâ.
Dominus vobiscum, cùm regnat, denarisque,
Pauper Aristoteles mendicat, Grammaticusque,
Dominus vobiscum, servat notum sibi morem:
Nam benè munitam servat cistam interiorem.
Dominus vobiscum, quid non facit imperiale?
Vendicat omne sibi jus & Decus Ecclesiale.

Szűletet nyelvűnk ezt, igy beszélli ki:
A' Dominus vobiscum felette nagy Mester,
Kit papok mondanak, nem egyszer sem kétszer.
Emberek markábul sok kincset ki teker,
Mise közt forog ez, s' nem mindenűt hever.
Keveset nézi ez az egyenes vallást,
Sőt inkáb erszényt tőlt; s' hidgyed nem kedvel mást.
Hol bűvőn fizetnek, ot nyujt ez sok áldást,
S' meg-rettent lelkeknek sűrű vigasztalást.

Ha vala-

Ha valaki vagyon ki ez ellen támad,
Nyilván az az ember szóvevényben akad,
Tellyes az erővel, mint egy roppant nagy had,
Nem lehet ez ellen győző fegyver nálad.
A' kik ezzel élnek, nincs azokon nagy gond,
(Bár a' misézőknek szintén csak igy meg-mond)
Mellyért Isten átkát illik hogy reád vond.
Ezt mondgya tenéked mind István s' mind Sigmond.
Ezzel tápláltatik az heverő nagy test,
Ez által kostolgatő minden nap édest,
Mellyet a' jo Szakács fű-szerszámmal meg-fest,
Ha ezt sokszor mondod, ugy iharol egygyest.
E' miat ékesűl a' testen meg a' bűr,
Díszes ruhát ád ez, s' nem kel néki a' szűr,
Rakva van ez által Házad környűl a' Csűr,
Sok feredő vizet mocsoktul ez meg-szűr.
Nem vehet ebben részt nagy Aristoteles,
Sem jo Grammaticus, ki szavában éles.
Clerus-é ez, (tud-meg) ki számával feles,
S' Vobiscum mondásért embereknél jeles.
Ű Ládájokon ez, mint egy nagy erős zár,
Mely a' kincset tartya, miképpen a' kű-vár,
E' tengeti őket; (vigyáz reá ám bár)
Hogy ha e' nem volna: nyitná fűlők nagy kár.
A' jobbágy fiakbul ez által van Pap Ur,
Ki ha erre juthat, sárt oszán az nem gyur,
Mivel a' Misével magának sokat tur,
Ki felől sok mondgya: Nyilván ez ama fur!

P ű s p ő k.

Sietek a' derék dologra, s' igy emlitem az *harmintz-harmadik* gyakorlásunkat-is:

(b) Pag. 70.

(b) CHRISTUS 40. NAP TARSALKODIK TATITVANYIVAL.

A' Pap utolſo imádságokat mond.

PRESBYTER.

Felel. 1. Itt-is csak a' vak vezeti a' világtalant, s' ehez haſonlo a' conſequentiád: (c) *Az Ur utainak kezdetiben bir vala engemet. Azért Szűz Mária, ſzeplő nélkül ſzületet.* Igy kellé a' tárgyhoz lűnőd?

(c) Beſſaus in feſto Conc. ex Prov. 8. 22.

Felel. 2. Hogy Chriſtus Tanitványival 40-napok alat tárſalkodot; ebbül egy tiéd, ezt hozza ki: (d) *Hihető, hogy az idő alat; Chriſtus tanitotta meg Tanitványit; hogy a' ſzombat, vasárnapra viteſsék által.* Mely ha igaz, meg-romol ez ugy: (e) *Nem mutathatni azt meg, hogy a' Vasárnapot kellyen meg-innepleni, a' ſzombat hellyet.*

(d) Mald. in Com. Joh. 20.

(e) Bailius in Catech. Conr. tract. 1. q. 9.

Felel. 3. De ha már imádkozol jo Pap Uram! ugy cſelekedgyél, hogy genoſz életű ne légy: mert (f) *a' feslet erkölcsű papnak, a' Misében valo könyörgéſe, kevés kegyelmet nyér Iſtentül.* Sem könyörgéſed idején, ne ély e' ſzokáſſal, hogy csak nap kelet felé forduly. mert: (g) *A' pogányoktul vőt az eredetet, hogy az emberek imádságok idején, nap-keletre fordullyanak.* Ad viſzſzá azért e' Valláſodat a' pogánynak, s' ne tarcs meg nálad.

(f) Bart. Fum. Villalarent. in aurea arnilla p. 614. n. 34.

(g) Polyd. Verg. lib. 5. de retum inv. c. 9. p. 434

PŰSPŐK.

Harmintz-negyedſzer, ezt-is meg-tartyuk, mi Pápiſta papok.

(h) pap. 72.

(h) CHRISTUS MENYBEN FEL-MEGYEN.

A' Pap utolſzor mond: Dominus vobiſcum.

PRESBYTER.

Felel. 1. Ha e' jo következés, nem kel ezt-is bántani: (i) *Nem jőt az embernek fia veſzteni, hanem idveziteni. Azért, az Ur Vacsorájában valo kenyérnek állattya, nem leſzen ſemmivé.* Ez utolsot mi-is hiſz-

(i) Hard. cont. Evelin. fol. 99. ex Luc. 9. 56.

is hiſzſzűk, de kut-fejet meg-zavarta *Harduigus* pápiſta, s' ſzokáſos folyásábul más felé árkolta.

Felel. 2. Ha igaz, hogy Chriſtus menyben fel-ment, ebbül ezt hozom ki Sz. *Ambruſſal*: (k) *Azért, Chriſtuſt nem kel e' földön kereſnünk.* Ezt mondom Sz. *Agoſtonnal*: (l) *Egy helyen* (csak az Eghben) *kel annak a' Teſtnek hát lenni, melyben Chriſtus fel-támadot; s' menyben ment.* Ezt vallom *Roffenſis* Pápiſtával: (m) *Azért; a' misében, nincsen a' Chriſtus teſte, s' vére.* Mely ha ugy vagyon; mind ſemmivé leſzen ez: (n) *A' mely Chriſtus a' kereſzt-fán volt, ugyan azon áldoztatik-meg a' misében.*

(k) Amb. l. 10. in Luc. c. 24.

(l) Aug. tr. 30. in Joh. ut citatur in jure Can. de conſec. diſt. 2. cap. prima.

(m) Joh. Fiſch. Roff. cont. capt. Babyl. in recit. verborum inſt.

(n) Conc. Trid. Seſ. 6. cap. 2.

Felel. 4. Még-is elől hozod a' *Dominus vobiſcum*ot, még penig, csak háromſzor? Hallád imént *Aubanus*bul; hogy *hétſzer* parancsolták azt el-mondatni, *Kelemen s' Anacletus* Pápák, te penig hogy merted még-is azt által hágni? Nyilván Szent Lélek ellen vétettél e' mondás ſzerént: (o) *Violatores Canonum Papalium, peccant in Spiritum Sanctum*; nem bocsáttatik penig a' meg; s' hová léſz?

(o) c. Viol. cauſ. 23. q. 1. ex Damaſo.

PŰSPŐK.

No én moſt, az én *képes misémnek* első réſzét, ez utolſo Ceremoniánkval rekeſztem-bé:

(p) CHRISTUS SZ. LELKET KŰLD.

(p) Pag. 74.

A' Páp áldáſt ád.

PRESBYTER.

Felel, 1. Ugy látom, meg-aggot már nálatok a' roſz *conſequentiázás*; minémű ez-is: (q) *Nem jo embernek egyedül lenni, azért, nem elég az Emberi nemzetségnek csak egy közben járojának lenni az Egben.* Beg idétlen Doctorok vadtok! Annál-is inkáb; hogy magadat, *áldáſt ado Chriſtuſtá*; Papi áldáſodat penig, *Szent Lélekké* teſzed. Ne oly fen Barátom! mert nyakra fűre eſel alá!

(q) Henno referente Georg. Vicelio. lib. de abuſibus. Csalárdsag vagyon a' pápiſtáknál az őrdőg űzésben.

Felel. 2. Ha ugyan *áldáſt ád* a' pap; mi túle egyebet moſt nem kivánunk; hanem: *noſzſza űzze-ki emberből, igazán az őrdőgőt!* Nem lehet ez, ha ennek hellye vagyon: (r) *Az őrdőg-űzéſrül a' mely igiretet tőt Chriſtus Tanitványinak; annak gyümölcsét* e' moſtani idő-

(r) Epiſc. Roff. de c. Bab. adv. Luth. c. 10. p. 4.

ben nem

ben nem tapaſztallyuk; mivel, ſenki nem találtatik; *ki az ember te-*
s)Greg. Magn. Hom. 29. in Ev. *ſtébűl ma őrdőgőt űzőn.* Nem lehet mondom, ha ez-is igaz: (s) *Az*
őrdőg űzés, csak az Eccléſiának első kezdetiben volt ſzűkséges, hogy ſok
ember térne meg az igaz hitre: Mert mi is mikor fácskákat plántálunk,
mind addig őntőzzűk azokat mig meg nem fogonodnak; de ha oſztán győ-
keret vernek, meg ſzűnűnk az őntőzéſtűl. &c.

Ellenvétés. Lám ki mégyen néha az őrdőg emberbűl.

t)Bened. Perer disp. 5. in c. 7. Exod. *Felel.* Felellyen-meg arra ez: (t) *Mikor az őrdőg enged vala-*
kinek, s' ki-mégyen emberbűl, az emberek meg csalására cselekeſzi azt; kiknek vétkekben győnyőrkődik.

Fel. 3. Azt mondám, hogy igazán, nem űzi ki a' Pápiſta
(u) An. 1667. Tavaſz kezdetiben. pap emberbűl az őrdőgőt, hanem, ámitva s' hazudva. Mint (u)
minap Erdélyben Fejér-várat egy ámito *Pater* cselekedék. (mint bi-
zonyoſſan értettem) ki *Joſika Iſtván* Uram *Kereſſi* jobbágyára akad-
ván, a' *Collegium*ban bé-vitte; reá fogván, a' *kigyot* fél-oldalában vi-
ſelt. Oláhra; hogy nyilván *őrdőg* vagyon benne. Hozzá kéſzűl
azért a' *Pſeudo Exorciſta*, hogy ki-űzze az őrdőgőt; mellyet meg-ért-
vén a' Méltoságos *Erdélyi* Fejedelem Aſzſzony, az (hogy már) *Ener-*
gumenust hozzá hivatá, s'Hop-meſtere, Nemzetes *Nalátsi Iſtván* U-
ram által, meg-is *examin*áltatta; kinek az Oláh igy beſzélgetett: I-
gaz dolog, már régtűl fogva kinlodom de mi lehet legyen, nem tu-
dom; ennel egyebet: hogy egy darab helyen a' bélem kőrnyűl, igen
hideget érzek; s' mikor édeſt eſzem nem bánt; de ha ſavanyut, igen
mardos belől; e' penig, egy part rám ſzakadáſa után eſet rajtam.
Nem régen penig, a' *Pater* talált volna engemet; s' meg-beſzéllettem
volna néki e' nyavalyámat, kezdé menten mondani: hogy őrdőg
volna én bennem. Gyogyitot-is, mint már máſoktul értem. s' a'
Templomban kőnyvével is agyban-fűben vert engem; de én akkor
ebben ſemmit ſem tudtam; hanem, moſt érzem, hogy igen fáj a'
fejem. Ez izenet után, vévén ő Nagysága eſzében hogy az Oláhban
kigyo volna, egy *Németh* Borbély által, el-ſzakadozván benne a' *kigyo*,
belőle ki-űzette; s' akkor jőt Nap-fényre a' *Pater* czigánsága: *hogy*
a' kigyo is a' moſtani őrdőg.

x) Hier. Meng. in flag. dæmonum Pet. Ant. Stampa. de fuga Satanæ. *Felel.* 4. Meg-vettyűk azért a' Pápiſta papoknak emlitet őr-
dőg űzéſeket; mellyet űk, ekképpen ſzokták végben vinni: 1. A'
(x) *Sacramentalis confeſſiot* teſzik leg-elől. 2. Harmad napig, bőj-
tőlnek

tőlnek. 3. Szent ruhákat veſznek magokra. 4. Mind magokat, s'
mind az *őrdőngőſt*, feles kereſzt hányáſokkal illetik. 5. Három cso-
mos ruhát teſznek az őrdőngős nyakaban. 6. Annak fejére teſzik
kezeket. 7. Kénſzeritnek minden *Elementum*okat, főldet; tűzet,
vizet, *aërt*, rutát, temjént arra; hogy az őrdőg ellen állyanak. 8.
A' mely őrdőg embert győtri, annak képét le-irják, azon fellyűl
penig, az őrdőngős ember nevét ragaſztyák, meg-égetvén azt. 9.
Oly *Litaniá*kat mondanak; mellykben kérik a' Szenteket arra: hogy
őket moſtan ſegéllyék meg. 10. Némely ſzokat az ő, s' az Uj *Te-*
*ſtamentum*bol, értelem nélkűl el-birbitélnek. 11. Az Iſten, Chri-
ſtus, s' Szentek neveket, az őrdőngőſre mondgyák. 12. Az őr-
dőgre agyarkodva haraguſznak. 13. Beſzélnek az őrdőgőkrűl; kit
kit kinek hivnak, s' miert mennek az emberben? 14. Mind addig
fűſtőlik tűzzel s' kén-kővel az őrdőngőſt, miglen a' Papnak minden
kérdésére az, meg nem felel.

Ezeket mi, méltán meg-vettyűk: 1. Meg-mocskolta a' Chri-
ſtus ama mondását: (y) *Bőjteléſſel egyben kőttetet kőnyőrgéſſel, megyen* (y) Matt. 17. 21.
ki az őrdőg neme. Hol it a' kereſzt, s' ſzentelt viz? &c. Bizonyára
el-vőtte az őrdőg a' Pápiſta papoktul a' mitűl ű fel, s' e' ſzalma kopiá-
kat adta nékiek! 2. Rakvák bűjőlés s' bajoláſokkal a' ſzok, mel-
lyekkel ők élnek. Képekkel, fűvekkel, dirib darab igikkel, űznek
ők őrdőgőket. Az *Elementum*okban annak felette, micsoda erő le-
het annál egyébb; hanem az; mellyet Iſten a' teremtésben belejek
oltot; nem rendelte penig azokat az őrdőg-űzéſre. Semmi az is
hogy a' *Jéſus* nevével élnek; mert amazok-is eleget kiálták azt; de
ugyan ki-ontá az (z) *őrdőngős* azoknak véreket. 3. Hiában von- (z) Csel. 19. 13. 16.
nya, a' régi őrdőg-űzélnek oltalmazo paláſtyát magára, a' moſtani;
mert azt régen, az Iſten adta volt, s' Szent Lélek ereje által csele-ked-
ték; a' moſtani *Exorciſtákat* penig, a' Pűſpők teſzi, ű-is ád azoknak
őrdőg-űző kőnyvet kezekben. 4. A' mely eſzkőzők által, ki-me-
gyen a' Sátán az emberbűl, meg-vetik az *Exorciſtak* azokat (a) *hit-* (a) 1 Petr. 5. 9
tel kel az őrdőgnek ellene állani; mely (b) *hit, az hallásbol*, e' penig az b) Rom. 10. 17
Iſten igijébűl vagyon, a' pápiſta papok penig, (c) *meg ſzegték az I-* (c) Matth. 15. 9.
ſtennek parancsolattyát; mert az őrdőg-űzésnek, ő kőzőttők valo
meſterségérűl csak egy *gry* ſincsen a' Szent irásban még-is annélkűl
bőlcselkednek. Nem-is igirtetet, az ő *Ceremoniá*jok ſzerént nekik

az, hogy a' Sátányon, azokkal hatalmat vegyenek, maga, igiret nélkúl, nem cselekedtek az *Apostelok* affélét; de annélkúl, kezeket afféle dologban avatták volna-is, ezt hallották az Urtul: (d) *A' ti hitetlenségtek miat nem üzhetétek ördögöt.* Csak a' Christus nevében-is kellet régen ezt ki-üzni; ugy-mint ki azért jöt: (e) *hogy az ördög hatalmát el-roncsa*; a' Pápista papok penig, nem tartyák, csak egyedúl elégségesnek a' Christust, hogy hogy cselekedhetnének azért (f) *Christus nélkúl* valamit? 5. Minden jo lélektúl meg-vetendó az a' könyörgés-is, mellyet az ördög-üzö papok cselekeszenek; háromszor mondván ezt, s' ezt: *Ave sanctum oleum! Ave sanctum chrisma! Ave sanctum balsamum!* Láddé hogy az Istent illetö tiszteletet, a' teremtet állatoknak adgyák, a' (g) *szent irás tilalma* ellen. A' Szentek nevében imádkoznak; maga az, (h) *csak Christust illetné.* 6. Nevetséges *böjtölések* vagyon nékiek. Mivel hogy, nincsen a' böjtnek ollyan ereje, hogy ördögöt üzzön; hanem ez, csak a' könyörgés buzgoságát segélli; mint a' fén-kö, hogy a' kést köszörüli. És e' mondás szerént: (i) *a' böjt szárnyán viszi a' könyörgést az Egben*; de az ördög üzök, a' böjtbül, (k) *érdemet várnak.* 7. Akar mit mondgyanak azért ök még-is, hogy az ö *Ceremoniá*jokkal ki-üzik az ördögöt; de mi erre, csak ezt mondgyuk: Ha az ugy vagyon, nyilván az ollyan ördög-üzés, Christus kárával; az ördögök, s' *Exorcisták* haszná val vagyon. Mert, mind az ördögtül meg szabadult ember, s' mind az ördög-üzést el-bámulva szemlélök; látván a' dolgot, a' mennyei Szenteket tisztelik, halván hogy azoknak segitségül valo hivásokra ment ki az ördög. Es igy, ha (l) *nem hittek az igasságnak, hidgyenek az hamisságnak.* Melyrül, haly illyen historiát: (m) *Mikor egy Leánybul, az Atya, Fiu, s' Szent Lélek segitségül valo hivására, akarná egy pap az ördögöt ki-üzni; csak siketelt az ördög.* De *mikor a' Szüz-Mária imádtatnék; akkor kezdet az ördög a' leányban szörnyen dühöskódni. Azonban, hogy a' Mária képe, a' leánynak fejében nyomatot, ugy kezdette ezt kiáltani az ördög: Ah Mária! (a' Vulgata Bibliát szereti it az ördög) miért nyomod az én fejemet? &c. és ékképpen, rut büzt hagyván az ördög utánna, ki-ment a' leánybul.* Láddé, mint szokta a' Sátán meg-boldoditani a' hitetleneket, kiket magájának tud lenni! holot azért a' pápista papok, *igazán* ördögöt nem üznetnek; nincsen aban-is modgyok: *hogy áldást adgyanak.*

(d) Matth. 17. 19.
(e) 1 Jan. 3. 8.
(f) 1 Jan. 15. 5
(g) Esa. 42. 8.
(h) Csel. 4. 12. 1 Tim. 2. 5. 1 Jan. 2. 1. 2.
(i) Basil. serm. 1 de Jejunio.
(k) Bell. l. 2. de bonis oper. in partic. cap. 11.
(l) 2 Thess. 2. 10. 11.
(m) Citante Gabr. Pavel. l. 1. de AntiCh. c. 26. 59. referente Martino Escengrinio.

A' képes Misének VEGE.

A' Frigy Szekrénye elöt

DAGON LE-DÜLESE.

Mellyet-is más felöl:

A Tekintetes, Nemzetes, és Vitézlö

FARKAS FABIAN

URAMNAK;

PUTNOK VEG-HAZANAK FŰ KAPITANNYANAK; S' az ö *Felsége* Németh-Tábora mellet lévö könyü Hadaknak, Fü *Strása-Mesterének*, s' Magyar *Commissariusnak*; a' Christus *Reformata* Ecclésiájának, egygyik Nagy lelkü oszlopjának; nékem Istenes *Fautor* Uramnak *dedicálom.*

En. C. P. A. I.

Nyomtattatott

M. DC. LXX.

NEmzetes, Istent-félő Uram! *Novai Püspök, s' Győri Nagy Præpost* Uramnac, *képes misé-jérul* irt kőnyvénec fel-bontzolásánac veget vetvén; elmélkedem vala errűl: ki volna a' *Politicus* Nemes rend kőzzűl, Sz. irásban oly gyakoroltatot serény elme; ki az *ostyának, Christus Testévé valo változása* felől, ujiat merñe vonni, s' szemben szállani, a' Pápistákkal? meg-saiditván azért azt; hogy az a' keresztyén, igaz nemességet, még-Isten előt-is viselt ember: *Ki a' Bibliát, job; az ország Decretomát, bal-keze felől tartya; középben penig, hazája oltalmazását jelentő két élü pallosát, tanulo asztalában bé-szurván, fen, ugy állattya; vagy csak a' kettő közzé le-teszi s' fekteti.* Hogy igy, ha kivántatik lelkénec, enni agyon, a' job keze felűl valo Isten kőnyvébűl; ha kelletik az árvánac, s' szegénynek, legyen tanács-adoja az Ország-tőrvényébűl; de, idő ugy hozva: mind karját s' kardgyát kinyűjcsa, igaz Vallása s' édes hazája oltalmára. Ezeket mi-is jol tudhattyuc, hogy kegyelmednél laktac, csak mostan el-utolban *tizen öt esztendőket*, a' Felséges *Austriai* ház szolgálattyában, s' *Putnok* Eű Kapitánságában, dicsiretessen el-tőltőt emlekezetes esztendeiben. De nyilván nem marada-el, a' job keze felől tétetet sz. *Biblia*-is, kibűl felele kegyelmed néha, számlálhatatlan *vexatio*i kőzőt, (mintén végére mentem.) Ugy-mint ki egykor, Méltoságos Fejedelmi Urak akarattyából, menvén a' *Nagy-szombati* Jesuiták *Collegium*aban, igy fogdostatnék a' Jesuiták által: *Miért, hogy gyermekségétül fogva, mind Catholicus Urakat szolgálván kegyelmed, s' még is pápistává nem lőt? Mi nem nem tetzik, s' mit nem szeret a' pápista Vallásban?* erre, ily feleletet adot: *Ha inkáb azt kérdenék túlem, mit szeretek a' pápista Vallásban, azt mondanám inkáb: hogy semmit*

Kicsoda az igáz Nemes Ember.

sem.

sem. Melyre, igy szollot más Jésuita: *Ugy de talám még-is vagyon az Ur-Uacsorájában kegyelmednek valami scrupulussa; vagy hogy talám ezt nem kedvelli kegyelmed: hogy az ostya, a' consecratio után, valoságos Christus testévé lészen, a' bor-is vérévé, ugy hogy, tulajdon az a' Christus, ki a' szűz méhéhen emberi testet vőt fel, szűletet, szenvedet, meg-feszittetet, meg-holt, fel-támadot, s' menyben ment. &c.* De erre kegyelmed, mosolygással valo ily választ tőtt a' Jesuitának: Ha sz. *Thamás*, Christus Tanitványa lévén, ezt mondotta: (a) *Hanem ha látándom, de nem hiszem külömben.* Mely ű e' szavait Urunk, nem hogy meg-vetette volna, sőt inkáb, mind a' nézézre, s' mind a' kézzel valo tapasztalásra, igy nogatta: (b) *Lásd-meg az én kezeimet, s' hozd ide uj iodat.* Mutatván aztű Felsége, e' sz. cselekedetivel: hogy a' Christus *testének valoságos igassága meg-tudásában, még a' külsö érzékenségek* sem rekesztetnec ki, ha azokban valami félszegség, s' fogyatkozás nincsen. Ihol azért it, két tanúc vadnac: *a' szem, s' a' kéz*, elégségesek lévén (c) *két tanúk*, valamely kétes dolognac meg világositására; de én, az harmadikor-is bé-hozom, tudni-il. lik az *izelitést*; mellyet Urunc meg engede: a' (d) *Kána Galileai Násznágy*nac, mikor azért kűldé ű hozzá a' bort, hogy azt *meg-kostollya*, s' ugy tegyen osztán itiletet felőle hogy ha *vizé, vagy bor?* No már én-is, ezt mondom az *ostyának, Christus testévé valo változása felől:* maid meg-*látom*, meg-*tapasztalom*, meg-*izelitem*, micsoda. De én a' *Christus testét* itt, az el-mondot igik után, nem találom. Mert: az ostyát, ostyánac *látom*; ugyan kezemmel, annak *tapasztalom*; ha számban teszem-is, annak *izelitem*; hogy mondanám hát még-is, *Uramnak s' Istenemnek?* Ha én, egy nagy kanna *meg-áldatot bortul* meg-részegedném; (mellyet, csak a' *kőzőnséges* borral is, soha nem cselekedtem)

(a) Jan. 20. 25.

(b) v. 27.

(c) Tőr. 19. 15.

(d) Jan. 2. 8. 9.

avagy

avagy a' bornak, *Christus vérévé valo változásátul* részegednémé meg? távul legyen! hanem magátul a' bortul, mellyet meg-tapasztalt az *izlésem.*

Ezt-is hozzá adom: Ha te két-féle ostyát, *lágyat s' keményt* szentelnél meg, én azt meg-tapasztalván, igy szollanék: Ez az ostya *lágy*, e' penig, *kemény*, és nem igy: E' Christus *teste lágy*, e' penig *kemény*, mellyik szom lenne helyeseb? nyilván nem az utolsó, mert a' Christus teste *dicsőült* test. Láddé azért, hogy az ostya lenne *lágy*, vagy *kemény*! meg-maradna hát állattya annac, mivel a' *szín*, se *lágy*, se *kemény*. Vagy likaszranál meg egy ostyát, s' consecrálnád is, kin esnék vallyonot, az által likasztás, a' Christus *testénné*, vagy az *ostyán*, vagy a' kenyér *szinén*? Az elsőt nem mondhatod, mert Christus affféle testet nem visel, sem a' kenyér *szinén* nem állathatod, mert akar mint likazd-is azt által, de igen kevessé látzik meg rajta; az *ostya állattyán* hát! mellyet én-is vallok, ezt hozván ki belőle: *azért, az ostyának állattya, nem változik el Christus testévé.* Még-is igy beszéllec: Ha *cser-háti* savanyu borral communicálnál, melyikben éreznéd vallyon azt a' kedvetlen savanyuságot? a' Christus *vérébenné*, vagy a' bornak *szinében*? Az elsőt nem lehet, mert a' Christus vére, nem kelletlen s' kedvetlen, a' bor szinében sem, mert ki látta, hogy a' *szín*, savanyuságot szerezzen? a' bornak *állatyán* kel hát it-is meg-nyugodnod, mely a' consecratio után meg-marad, s' Christus vérévé sem változik.

De ezekre a' Jésuita igy felele: *Nem kel azt külső érzékenséggel visgálni, hanem, csak hinni.* Melyre én mondék *Igen is kel*, mert sem magaldvezitőnk, sem az ő Szentei nem kőteleztek bennünket, oly természet felett meg-érthetetlen, meg-visgálhatatlan, és emberi elmétűl nem foghato dolgokra, mellyeket, a' dolognac minden meg-ismé-

ismérése, s' meg-visgálása kivűl tartoznánc el-hinni, és továb annál nem menni. *Péld ok.* Ha én *láttam* volna régen, hogy (e) *a' Moses veszszeje, kigyová változot, avagy az (f) Egyptumi folyo vizek vérré*, avagy nem eszelősnec állittattam volna-é, ha még-is igy szoltam volna: látom én ezeket, hogy ki *kigyo*, s' ki *vér*, de még-is mindazáltal el-hiszem, hogy *veszsző*, s' nem *kigyo*, *folyo viz*, s' nem *vér*? Igy, nem csal engemet meg, az én érzékenségem az ostja környűl, ha rendes az, s' minden bántás nélkűl vagyon, s' még-is az ellen *hidgyeké*, a' mit igaznac lenni meg-tapasztaloc? Ecképpen, a' Christustul meg-gyogyittatot, sok *némákat, sántákat, vákokat*, ha szemléltem volna, meg gyogyittattaknac, ezt kellet volnaé mondanom: noha látom ezeket ép tagockal, de még-is *hiszem hogy sánták, vakok, s' némák*? nem, mert mindenektűl meg-nevettettem, s' lelkem ismére ellen, tudva vétettem volna: *hitesétek*-el azért jo *Páterek!* kűlső érzékenségimmel-is, hogy az ostya, nem marad meg természetiben a' *consecrátio* után, hanem *el-változik*, s' én-is mélyeb gondolkodora veszem dolgomat.

(e) Kijöv. 4. 3.
(f) Kijöv. 7. 20

Mind ezekre monda egy sokat igiro, de kevesset adó Jesuita: *Bizony felette igen meg-ajándékozunk, ha pápistává lesz.* Kérdém: *mit adnátok azért?* ők-is kérdéc: *Mit kivánnék?* Mondám erre: *Mivel hogy, nem hihetem én el mind azokat, mellyek a' pápistaságban találtatnak, és hogy az ostya-is Christus Jesus váloságos testévé változzék, azért adgyanak hitet nékem, mind azoknak el-hitelére! mert ha azt mondom is, hogy hiszem, de ha nem hihetem hitemmel, hanem csak számmal mondom, mind hiiában.* Halván azért a' Jesuitác, csak egymásra tekintettec, csak el-tűzessettec, s' haragudtac, ezt mondván: *Nem miénk az, hanem Isten ajándéka.* Melyre én-is igy szollék: *Várjátok el hát, mig*

Pápistáknak szájokat egy jo Magyar Vitéz Nemes ember-tűl adatot bézáró Erosség.

Isten

Isten engem affele hittel meg-aiándékoz, én azonban könyörgök: hogy az én hitem el ne fogyjon, s' ki jövék elöllök.

E' volna ám, igaz Magyar keresztyénség a' téged felserkentö, s'ugyan téged, hamar ámitani kész Jesuiták beszédinec, s'soc fényes igiret tételec meg-vetésinec, eleven példája! Mellyel ök akarják? *(g) Elég az szintén a' Laicus pápista embernek, ha csak igy felel-is: En egyebet nem hiszek, hanem csak azt, a' mit a' Romai Ecclésia.* Meg esnék bizony benne, ha efféle tudatlan Scholában tanitanának minket a' Jesuiták, *(h) Azt mondom ti néktek:* (ordók) *hogy a' tudatlanság, Annya a' kegyességnek.* Micsoda? Vaj gonosz lélekkel birók! avagy nem tirulatok mondaték-ecz: *(i) Bé-zárjátok a' mennyeknek országát az emberek elött,* (tudatlan hitre igazitván) *ti-is nem mentek bé, s' kik bé akarnának menni-is,* (jol meg rázogatván vallásokat) *azokat sem bocsáttyátok. Jai azért ti néktek!* mert *(k) azt mondgyátok ti a' látóknak: ne lássatok, a' bölcseknek-is ezt: ne mondgyatok nékünk igazat, hanem szollyatok, hizelkedö beszédeket.* Illyen sorsban penig, csak e' telik bé: *(l) A' minémü a' kösség, ollyan a' pap-is.* Ffféle állapatban, lehet illyen sohajtozásunk? *(m) Ez emberek, az igasság felöl valo tudatlanságot, nagy bölcseségnek tartyák:* maga, nem ugy vala régen, hanem igy szollának felöle: *(n) mindengonosságnak Annya, csak az egy tudatlanság.* Ismét, *(o) Ki Christust nem akaria ismérni, hidgyen tudatlanul.*

Ezzel akarják vala kegyelmedet Nemzetes Uram meg-széditeni az emlitet Jésuiták; mint *(p) Sámsont a' Philisteusok,* kit elébb haja-nyiretlen, s'szeme ki-tolyva hagyának, hogy az után mindenütt szabadossan hordozhatnák: De áldot légyen az Isten, ki kegyelmednek oly Nemes elmét adta, hogy mind ezeket meg-guggolá. A' mi hátra vagyon, im kegyelmednek, s'az igasságot szeretö

(g) Anglo. Remens in annot ad c. 12. Luc.

(h) Doct. Col. in Cons. ordin Angliæ apud Ivell. art. 27.

(i) Matth. 23. 13.

(k) Esa. 30. 10

(l) Esa. 24. 1.

(m) Iren. lib. 2. cap. 19.

(n) Conc. Tol. 4 Can. 24.

(o) Concion. 1. dist. 38. Sijux.

(p) Bir. 16.

retö keresztyénségnek azt-is ki-adom. Az Ur Isten kegyelmedet a' lelki kegyelmekben valo nevelkedésre, mind boltig, igaz vallásában valo Szent Istene hüségére, s'az igaz ügyet, hasznossabb elö-mozdulásra valo örzésre, hogy támogassa cselekedgye, a' Mindenhato Ur!

Kivánnya ezt:

Kegyelmednek lelki frigyes jo akaroja.

C. I.

PűSPőK.

(q) Oag. 76. (q) *A' Misének tőb Ceremoniáit-is,* (mellyek még *huszon hárman* vadnak) *Christus kénszenvedésének tellyes emlékezetiért, és tiszres rendtartásunk okáért szerzették a régiek, a' szent irás szerént.* 1 Cor. 11. 26. & cap. 14. 40.) *Azok magyarázattyát-is it találod.*

PRESBYTER.

Felel. 1. Mit teszen a' keresztyénség, a' tűletek koholt, ennyi sok száz *ceremoniákkal*? mellyek bizonyára, nem-is egyébre valók; hanem hogy azokat csudállya az ostoba kőlség. Izetlenek voltak *Hieronymus*nál effélék; halhatza: (r) *Mi a nagy dolgokat, csak el-sikkasztyuk, s' benyéllük; s' a' mi religionkat, a' kicsiny dolgokban szoktuk meg-mutatni; mellyekkel mi nyerekedhetünk.* Igazán mondgya a' Jámbor! Ennek sem kellet: (s) *Nem szűkség ennyi sok ceremoniákkal, az embereket terhelni.* Okát-is adgya ez: (t) *Hogy ha Adám az Istennek csak egy parancsolattyában is meg-botlot, hát mi ennyi tőménteni ceremoniák közzé helyheztettetvén, nem esünké el? s' avagy nem mondatotté meg: Mit kísirtitek az Istent, a' Tanitványok nyakokra oly igát vetvén; mellyet sem mi, sem a' mi Atyáink, el nem hordozhattunk?* (Csel. 15. 10.)

(r) Hier. Comm in c. 23. Math

(s) Pet. de Aliaco Card. Cameracens de ref. Ec. § de ref

(t) Ioh. Gerson part. 2. oper. de vi spir. anim lect. 2.

Felel. 2. Illetlen dolog-is azonban, ti néktek pápistáknak, az ő Testámentomi *ceremoniá*kat elől hoznotok, az Ujban, s' azokat megént fel-vennetek; holot azok el-tőrőltettek a' Christus halála által. Miért kel azért néktek Fő Papot; (mely nálatok a' Pápa) ez után ismét, tulajdonképpen valo papokat; oltárokat; áldozatokat, tisztulásokat, s' papi őltőzeteket elől hoznotok? talám *Sido* Vallásuak vadtok? Urunk mondása: (u) *Hogy senki nem várja az Uj-posztot az ő-hoz; s' senki nem tőlti az uj bort, régi tőmlőben.* Avagy nem cselekeszteké ez ellen? Be, keveset fog ez nálatok: (x) *Állyatok meg a' Christustul adatot szabadságban, és ne kőtelezzétek meg magatokat szolgálatnak igajával.* Nyilván, ha a' sok, s' még penig el-tőrőltetet, s' meg-holt ő Testámentomi *ceremoniá*kon kapdostok; *árnyékot* akartok meg-lippenteni; mert azok: (y) *csak árnyéki voltanak a' követbe-*

(u) Mark. 2. 21 22.

(x) Gal. 5. 1.

(y) Col. 2. 17.

zendő

zendő Christusnak; s' árnyékon kapdostok-é? Homályossan mutattya az *árnyék* a' testet; ilyen a' ti sok miséző *ceremoniá*tok-is.

Felel. 3. Annál-is inkáb nem szerethetendők penig, ha ezek bennek találtatnak: 1. Ha gonoság vagyon bennek; mint azokban a' *processiok*ban, mellyekben vagy képek tiszteltetnek vagy a' *Sacramentum*, fel s' alá hordoztatik. 2. Ha az Isten igijével ellenkeznek; mint a' Christus testévé vált ostya (mint tartatik.) 3. Ha babonaság találtatik bennek; mint a' viasz gyertyáknak, s' harangoknak &c. meg-szentelésekben. 4 Hogy ha szabadosok, s' mégis ugy oltalmaztatnak, mint az idvességre tellyességgel szűkségesek. 5. Mikor másoknak botránkozásokra vadnak; mint a' vallásban valo *simulálás.* 6. Mikor azok által, el-vonattatnak az emberek elméjek, az igaz Isteni tisztelettűl. Nyullyatok már ez aránt kebeletekben, s' lásátok-meg, ha vagyon-é a' ti sok *ceremoniá*tokban valami javallando!

Felel 4. Hogy mind az által, a' misétek ceremoniáit, *a' Christus kinszenvedésének tellyes emlékezetiért tartod,* e' vélekedésben, mind száradat meg-útód, s' mind penig az egyűgyűek szemek előt, pókhálót vonsz. Mellyért igy-is kárhoztatnak: Valaki a' misét. (z) *csak a' Christus kinszenvedésének emlékezetiért tartya; az az ember, átkozot* De a' mi Pűspőkünk, azt cselekeszi. Azért ő átkozot; s' hogy hogy hatol ebbűl ki? Meg csallya az egygyűgyű olvasót-is, mert: (a) *egygyenlőképpen tanittyák a' pápisták, hogy a' Christus teste s' vere, tulajdonképpen aldoztatik meg-a' Miseben.* Nem csak kinszenvedése emlegettetik hát, ha *tulajdonképpen* meg-áldoztatik! Hiszem ravaszámito volnál, ha eszeken nem járnának az emberek!

(z) Conc. Trid Sess. 6. c. 2. can. 3.

(a) Bell. l. 1. de mis. c. 5. § E contrario &c.

Felel. 5. Hogy a' Misének *ceremoniáit* penig, azért kellessék legyen-meg-tartani; mert *a' Régiek szerzették*; semmire sem jo kővetkezés. Meg-mondatot: (b) *A' ti Attyáitoknak parancsolatiban, ne járjatok*; s' még-is azoknak fogadnók é szavokat, ha helytelenűl beszélnek? Nem cselekeszszűk. Mert meró *Pharisaeusi* állatás volna ez; kik régen, az házasok el-válásoknak dolgában, a' (c) *régiséget* mutogattyák vala; de Urunk, *a' szent irásban* le-tőt régiségre igazitá őket. Mi-is ez aránt ezt mondgyuk azért: (d) *Nem kel azokat hallgatni, kik a' Sacramentumok tiszteletiben, mindeneket csak a' régi szokásra akarnak vinni.* Meg-fogadom e' jámbornak kérését, s' a' te régi Doctoridat némoban bocsátom.

(b) Ezech. 20. 18.

(c) Matth. 19 3. 4.

(d) Claud. Espensaus l. 2. de ador. cap. 8.

Felel. 6.

Felel. 6. Csak hogy, ezen fáj szivem, hogy mint e' *világ Fe-*
(e) 1 Cor. 11. 26 *jedelme*; te-is Szent Iráffal akarsz bizonyitani. Az Apostolnál ezek
(f) 1 Cor. 14. 40 vadnak: (e) *Ezt cselekedgyétek az én emlékezetemre.* Ismét: (f)
mindének szépen, és jo rendel legyenek, ezekbűl te, ezt hozod ki: *az-*
ért a' misének ceremoniai, a' Christus kinszenvedésének emlékezetire va-
lók. Talám *Mára-gurullyában* tanultad e' *dialecticát*? Nem élhetz-el
véle! Mit akarjon az *Apostol* az elsó hellyen, meg-fejtók most. A'
második helyben penig, csak egy *gry* sincsen a' *Mise ceremoniái*ról;
azért: *ubi non est*, ot ne keresd!

P ű s p ő k.

Kezdgyűk-el hát azokat az *huszon-három* Ceremoniákat;
(g) pag. 74. 1. mellyek kőzzűl, most az elsó, mi nálunk ez: (g) *A' kű oltár, a' Cal-*
varia hegyét jedzi.

P r e s b y t e r.

Felel. Ha azt jedzi; nyilván hát a' te oltárodon, nem csak a'
(h) Adrich. in Christus áldoztatik meg (mint te tanitod) a' misében; hanem sok
Theatr. terra *lator* emberek; mert a' *Calvaria* hegye illyen vala: (h) *Kiket a' tőr-*
sancta p. 175. *vény meg-szententiázot, azokat a' Calvária hegyén szokták vala exequal-*
ni; kiknek az akaszto-fa alat, hever vala is csontyok. Illyen hegynek,
(i) Aug. Serm. tartodé te a' te *oltárodat*? Azt mondgya szent *Agoston*; hogy (i) *so-*
71. de tempore *kan hirdetik a' Calvaria hegye felól ezt, hogy a' mi elsó Attyánk, Adám-*
is, ot temettetet legyen el. Aló-fel hát te-is a' te oltárod kőrnyűl a' fól-
det, lássuk porát *Adám*nak, ha ot vagyoné.

P ű s p ő k.

Más szokásunk-is vagyon. Mert azért őltőztetjűk fel az ol-
tárt; mivel az *jedzi, a' meg-holt Christus lepedőjét, és utolso Vacsorája*
meg-terittett asztalát. (Luk. 22. 12.

(k) Lib. de abusu Missa tom. 7. Lent. Vi. eb typis excuso fol. 278.

P r e s b y t e r.

Felel. 1. Meg-felel *Luther Márton* ti néktek; (még az ő ne-
vét vifelőknek-is) a' ti *oltár* tartástokra, s' ezt mondgya: (k) *Csu-*
dálko-

dálkozom rajta, hogy meg nem gondolyák; (a' pápisták] *hogy Christus,*
asztalrul, s' nem oltárrul osztotta az Ur Vacsoráját. &c. Hogy nem tő-
rette már el nálatok? holot, meg-hagyá Isten régen, hogy (l) *a'*
mely oltárokat bálványozással meg-mocskolnak; azokat csak el-roncsák.
Minéműek valának régen a' pogányok oltári; (m) *kiken, a' mit ál-*
doztak, azt nem Istennek, hanem az ördógnek áldozták. Nem java-
hattyuk a' ti oltáritokat is; mert azokon az ostya, igy compellál-
tatik: (n) *Non est panis, sed est Deus, homo liberator meus.* Nem kel-
lene hát, Isten törvényeszerént, ezért az oltárokat meg-engedni;
hanem amaz Istenhez tért (o) *Manasses*sel el-kellene rontani; avagy
az (p) *értz kigyoval, Ezechiás*ként idestova hánni.

(l) kijöv. 34. 13 Törv. 7. 5.
(m) 1 Cor. 10. 20.
(n) Eccl. Roma infest. cor. Ch.
(o) 2 Cron. 33. 15.
(p) 2. Kiro 18. 4.

Felel. Hogy mered azonban vallásod ellen azt állitani, hogy
az *oltár, s' annak öltőzeti, csak ceremonia a' Misének*? talám azt tudod,
hogy nem láttuk ezt: (p) *A' Látriás Isteni szolgálatra*, (mely nézi az
Istent) *tartoznak az oltárok, s' azoknak ékességi.* Vallyon s' már a' *lát-*
riás szolgálat. *ceremonia-é* a' Pápistáknál? Egy sem vallya tudtom-
ra; de Püspők Uram sok dolgai miat nem láthatta által.

(p) Durand. in Rational. divin offiicorum l. 4. cap. 39.

Felel. 3. Vaj ámito lelkek, a' hogy tudtatok volt ennyi hazug-
ságra szert tenni! Azt mondod: *hogy az oltár öltőzeti jedzi a' meg-*
holt Christus lepedőjét. Hogy hogy jedzi vallyon? talám azt akarod,
hogy a' Christus *lepedőjét-is Máriának*, s' minden Szenteknek de-
dicállyad, mint a' fel-ékesittetet oltárt-is, hogy ez igikkel szoktad:
(q) *Szentelteséék-meg ez a' fel-ékesittetet oltár, a' dicsőséges Mária, s'*
minden Szentek nevében! Nyilván, ha a' te fel czifráztatod oltárod, ná-
latok a' Szenteknek dedicáltatik; (mely nálunk kőrmős Bálvány i-
mádás,) a' Christus *lepedőjét* jegyezvénaz, ugyan ezent nem dedi-
cálhattyátok-é a' Szenteknek? Lálsátok, ha fel-öltőztetitek ben-
ne őket; de *Bálványozásban* estek!

(q) Pontif. fol. 99. fac. a.

Felel. 4. Nem tudom tőb *lepedőjét* Urunknak; hanem, mely-
ben az (r) *ő testét Joseph takarta*, és mellyet Urunk, (s) *a' koporsoban*
hagyot vala, másikat, mondátok most lenni, (t) *Nicaában; Traje-*
ctumban, Lotharingiában; s' Romában; Bizonyára, a' minémű mes-
terek vadtok ti az ámitásban, ha eddig az, bár csak valami részének
reliquiájában volt volna-is a' nevezet városokban; Misézéstek idején
hozzátok repitettétek volna, s' nem elég let volnaé az, oltár éké-
ségére.

(r) Matth. 27. 59
(s) Jan. 20. 6.
(t) Erasm. in colloq. peregr. religion. ergo

Felel. 5. Kérlek Istenért, ne csak *jegyzettesd* az Urunk *utolso Vacsorájján, meg-terittetet asztalt-is*; hanem: mivel hogy az az asztal (*u*) *Romaban* vagyon, az osztogattatott kenyérnek valami része *Hispániában*; az Husvéti Bárányt el-metélt kés, *Trevirben*, a' vérrel tellyes pohár, *Helvetiában*; az Husvéti Báránynak tála, *Romában*, *Genuában*, *Arelatiában*; fus érette kérlek azértaz asztalért, s' hozzá tartozo ekességivel együt, terics mizésö asztalodra. Meg-lehet penig az, mivel a' Jésuiták azt-is meg-cselekedhetik, hogy (*x*) *sok ezer mért földre repüllyön s' mennyen az aërben a' kö-ház. Job, s' hasznossab-is azt elöl-hoznod; hogy sem, tarsarás öltözettel ékesicsed oltárodat.*

Felel. 6 Mind ezek azonban, ha nevetséges feleletek, magad vetettél nékik fundámentomot. Mint ama kevés olaju Pápista pap, kitűl midön el-lopták volna, a' Szentek reliquiáit, (mint ö csábit vala) s' helyében holt szenet rakrak volna, csak igy szolla: (*y*) *Ez az holt szén az,* (vagy azt jedzi) *mellyen szent Lörinczet meg-sütötték.*

(*u*) *In l. Roma* 1525. *edicto. et Volffius tom* 2. *pag* 233.

(*x*) *Turselinus Jesuita in hist de domo Laur. Beata Virgin.*

(*y*) *Fátet. Beb. pag.* 60.

Püspök

Ne nevesd jo Uram, a' mi *Ceremoniánkot*; mert ollyant mondok most, hogy meg-szűnsz a' minket csudáláftul, Ugy-mint: tudde hogy (*z*) *a' gyertya gyujtás, ezt jelenti: hogy a' Christus meg-fogására égö lámpásokkal, s' szövétnekekkel mentek ki a' Sidok: és hogy délben világátul a' nap meg-fosztatot a' Christus halálara: jelenti hitünk világát-is, mely nélkül e' szent áldozatnak titkát, senki meg nemérti.* (Heb. 11. 1.)

III.
(*z*) *pag.* 76. 77
III.

Presbyter

Felel. 1. Ugy tudom, hogy akar mi sincs a' pápistaságban oly gyakor dolog, mint a' szövetnekezés, s' sürü viasz gyertya gyujtás; mellyet ez-is helyben hágy: (*a*) *Külsö képpen, semmivel inkább nem tiszteltetnek a' pápistaságban a' Szentek, mint a' viasz gyertyák meg gyujtásokkal.* Igaz, de hol vötték? azt mondgya (*b*) *Baronius, hogy a' pogányoktul s' Sidoktul nyerték.* Ezt bizonyitta más-is: (*c*) *Nem kel azt senkinek mondani, hogy a' mostani pápista keresztyének, nem vötték volna a' viasz gyertyázást, a' régi Romai pogányoktul*; Hogy hogy vallyon? Azok igy gyertyáztak: (*d*) *Mikor Pluto el-ragadta volna a' szépségért pro-*

(*a*) *Polyd. Verg. l.* 5 *de rerum inventor. c.* 7. *pag.* 423.
(*b*) *Baron. Ann Eccl. Ann.* 58. *n.* 70.
(*c*) *B. Rhenam. ad l.* 5. *Tertul. cont Martion.*
(*d*) *Duraud in Rati. l.* 7. *c.* 7.

ért Proserpinát, s' feleségül vötte volna magának, és Isten asszonnya tötte volna; a' Proserpina Annya, Ceres, meg-gyujtot gyertyákkal keresi vala leányát, Siciliának Æthna nevü hegyében; mely szokást a' Romai Asszonyok is követtek az után, s' a' várost, meg-gyuitot gyertyákkal kerülték étzaka környül. &c. Hagy békét hát te-is afféle pogányoktul eredetet vöt gyertyázásnak; hogy mikor ezt láttyák a' keresztyének; ne mondgyák: hogy te-is *Cereszel, Plutót s' Proserpinát* keresedj!

Felel. 2. Mindazáltal régen, korán sem ugy gyuityák vala meg a' *gyertyát* a' pápistaságban, mint ti most szoktátok. Hallyad: (*e*) *Nem gyujtunk mi nappal viasz gyertyákat, hanem étzaka; hogy azok által legyen valami vigasztalásunk a' setétség ellen: Hogy ha penig valakik azt, a' Szentek tisztességekre meg-gyujtyák, azok felölezt mondhattyuk Vagyon Isteni buzgoság bennek, de nem értelembül.* Hallodé, hogy regen nem nappal, hanem *étzaka gyujtottak gyertyákat*? azokat-is nem a' Szentek tisztességére, hanem az *étzakai setétségben valo vigasztalásra*? ti mindjezek ellen cselekesztek ma; *ujitok* vadtok há!

(*e*) *Hier. contr. Vigilantium.*

Felel. 3. Hát ugyan azt jelented te, a' szövétnekekkel; hogy a' Christust-is szövétnekeknél fogták meg? Ki mutatod hiszem it fogad fejérét; hogy te vagy edgyik az, ki Christust *meg-fogtad*, s' tudomayoddal útet, ellenségeddé tötted. Ercs-meg: (*f*) *Az Apostoli széket ülök, s' a' papok nem egyebek most, hanem a' Christusnak meg-ölöi.* Hallodé, hogy nem csak *fogására* mégy a' Christusnak ki, szövétnekiddel, hanem ugyan meg-ölésére-is?

(*f*) *Pet. Dami. Cardi. Episc. Ostiens.*) *qui solet inaugurare & consecrare novum Pontificem*) *apud Baro. tom.* 11 *A.* 1061. *n.* 24

Felel. 4. Hogy nem szereztek *fustélyokat, s' botokat-is* a' misében, hiszem azokkal-is mentek ki a' Sidok, Christus (*g*) *meg-fogására*? ti penig, gonoszabbak vadtok azoknál, igy tanit *Brigitta*: (*h*) *Kegyetleneb a' Pápa a' Sidoknál.* Eszedben jussion hát; hogy te *fustélyozod*, minden nap meg a' misében Christust.

(*g*) *Matth.* 26. 47.
(*h*) *Brigie. l.* 4 *Reval. c.* 132.

Felel 5. Hát a' *Napnak meg-homályosodását-is jelenti a' te gyertyád*? De az valoságos igaz! mert meg-murattyátok ezt, e' ti szövétnek gyujtástokkal: (*i*) *Miképpen Christus halálakor, meg homályosodék a' nap, igy e' mostani* (pápista) *idöben, emberi találmányá változék a' szent irás; s' meg-hala az emberek közót a' Christus.* Vajha te ezt láttad volna, soha elöl nem hoztad volna, a' te szövétneked gyujtása illyen véget; de igy szokta Isten meg-fogni, az Isteni bölcseség nélkül valo emberi eszelöséget!

(*i*) *Vincentius Ferrar. Italus de valentia Thol. D. ord. Predicator in Opusc. suo circa Ann.* 1455.

Felel. 6. De talám: *hitetek világát-is jelenti a' szóvétnek?* miscoda *hitrűl* beszéllesz? *idvezitő hitrűl-é?* Nincsen néktek affele; mert az: (k) *certè scio* bul áll; a' tiéd penig, ily bokrétát visel: (l) *Job az Hitet tudatlanságnak, hogy sem mint ismérőnek mondani.* Vaj s' nem ugy jo Szálz! meg-tanit ez, ha még sem tudtad: (m) *Hiuz-é szemmel bir az Idvezitő hit; mert ő meg-ismeri az Isten Fiát, ki emlőket szopot; nem tudatlan affelől, hogy hogy fűzgőt a' fán, s' hogy hogy holt-meg.* Nincsen ám néked ollyan *hited*; s' hát hogy volna még-is világa? hiszem az hol világosság vagyon, lát ot a' jo szemű ember, s' nem vakoskodik; a' te *hited* penig ez: (n) *Igaz hit az, mikor az ember mind azt hiszi, a' mit a' pápista Eccésia hiszen.* Vaj nem! mert az magában: *Vak hit*; holot azt-is meg kel a' jo keresztyénnek tudni: *igazaké azok mind, mellyeket ti hisztek?* Igy szedeges azért: *Valamely hitnek nincsen világa, azt a' világos szóvétnek nem mutathattya*; (hanem ha a' világosság jedzi a' setétséget.) *De á Novai Püspök hitinek, nincsen világa.* Igaz ez, mert: (o) *Nincsen az hitben értelem, hanem csak grádics az, az értelemre.* Oh mely igen szánlak, hogy nincsen *értelmed*, s' hitednek világa! mert téged nem *igazithat* meg a' Christus; holot ő, (p) *azokat igazittya meg, kik őtet ismérik.* Nem leszen néked őrök életed; mert (q) *abban ál az őrök élet, hogy az igaz Istent valaki meg-ismérje.* Nem tudod még te, hogy ha teremtetett-é e' világ, vagy nem? Holot: (r) *hit által* ismérjük, *hogy teremtetet e' világ*; te néked penig, ismérő, s' világolo hited nincsen s' mit mongyák? (s) *Az ördőgnek-is vagyon ollyan hiti, mely által ismér*; de im te néked, a' sincs. Bizonyára, ha csak *tudatlanság* a' te hited; nem tudom, miért prédikállasz halgatóidnak; mert, akarmint kiálcs-is ezt nékiek: (t) *Csak a' Christus szavát halgassátok; a' másét penig el-kerűllyétek*; de, ők abban keveset hisznek, mert *nem értik*; inkáb csak ezt mondgyák: (u) *Elég ez az én hitemnek, hogy én pápista vagyok.*

(k) Job 19.25.
(l) Bell. l. de Justif. c. 7. 1. 2.
(m) Bernhard. serm. 2. de trib Mag.
(n) Biel. 3. sent dist. 25. q. un.
(o) Bel. l. 1. de Just. c. 7. subfin
(p) Esa. 53. 11
(q) Jan. 17. 3.
(r) Sid. 11, 3.
(s) Jak. 2. 17.
(t) Jan. 10. 4. 5
(u) Ang. Rhem in annot. ad c 12 Luc. v. 11. num. 2.
(x) Sid. 11. 1.
(y) Eras. in h. l. Alph. de Castr l. 7. adv. hæres verbo Fides, hæres 1.
(z) Cost. part. 1. conc. p. 521.
(a) Bel. l. 1. de justif. c. 5.

Fe. 7. E'lűn a' te hited! még-is a' mely Apostol helyétbé-hozod, azzal dicsekedel; igy szolsz. Pál: *Az hit azoknak a' dolgoknak, bizonyos mutatoja; mellyek nem láttatnak.* Ez hely felől, azt mongya, két tudos pápista: hogy ir, (y) *szól az Apostol, az igaz idvezitő hitrűl, missoda az?* Ez (z) *az idvezitő hit, mikor ember, a' meg-igirt dolgokhoz támaszkodik; hogy a' mit Isten kőzönségessen meg-igirt, el-hinni annak meg-nyerését.* Nem illyen bezzeg a' Pápista *hit*, hanem, annak ez, igy ál ellene: (a) *Az igaz idvezitő*

vezitő hit, nem az Isten irgalmassága felől valo bizodalom; hanem; csak az Isten igijében le tőt dolgoknak el-hitele. Im látod azért, hogy semmi kőződ a' bé-hozot helyhez, miénk az, nem tiéd!

Püspök.

No én most mégyek, a' *Papi-öltőzetre*; melyről emlekezik (b) *Hieronymus*; ki *azért mondgya azt szűkségesnek; hogy a' Christus ebédére, ne csak ugy mennyűnk mint világi vendégségre: ne-ű járjunk kissebb becsűlettel a' Christus áldozattyához annál, a' mint a' Papok a' Moses áldozattyához jártak.* (Exod. 28. 3. item; 31. 10.)

(b) Hier. tom. 4. ad 44. c.

Presbyter.

Felel. 1. Hogy mered, e' per-vesztet űgyedben, *Hieronymussal* magadat támogatni? nem tudod é, hogy kigyot hivsz a' lyukadban? ű irta ezt meg: (c) *Hogy az Ur Vacsorájánál szolgálo papoknak, a' pohárt-is kel a' kősségnek ki-osztogatni; és nem csak kel imádkozni hanem az Ur Vacsorájával jol-is kel élni.* Bizony hát el-ron'ya ez, a' Papok *magános pohárát*; s' földhöz veri a' *papok szépen öltőzetit.* Ugyan ű, port hint it-is szemekben; (d) *Mennyűnk oda fel az égben mikor az Urnak pohárát veszűk.* Bezzeg nem engedi it meg, hogy a' Christus teste bé-mennyen a' szájon! Fo'ro vizet ont itt-is a' szemetekben: (e) *mindenekkel* (az hivek kőzzűl) *kőznek kel lenni az Ur Vacsorájának: mert Christus, minden ű, akkori jelen-lévő tanitványinak osztogatta azt.* (Vagyoné it fűled *magános mise?*) Ezzel-is nyakatokban rántya: (f) *Régen, nem teszik vala el a' communionak maradványát, hanem, meg-oszik vala.* Hiszem nagy ellenséged ű ezekben; s' hogy mered még-is barátoddá csinálni a' *Papi öltzetben?* Látom rá szorultál!

(c) Hier. 6. tom comm. in c. 3. Sophon. p. 266
(d) Idem. 3, 18 quæst. 2. 2. ad Hedibiam.
(d) Idem Com in 1 Cor. 11. sub initi.
(f) Idem ibid.

Felel. 2. Meg-kel vallanom, jo *Ferencz* Uram! hogy a' tűled, *Hieronymustul Ezechiel* 44-dik részének magyarázattyábul bé-hozot hellyet, eleget keresem a' pápista *papok öltőzetirűl*, de fel nem találám, mely tűled; avagy *vitiose*, s, nem papi tisztedet illető vétekkel citáltatott; vagy hogy deák, vag'abul forditot szavait, le nem rajszolván, meg-akartad az olvasot jádzottatni. De, ha mi ollyant irt volna-is *Hieronymus*, mely, mind az Istentűl ki-mondot beszéd, s'

mind azon fundált mi Vallásunk ellen lenne, még efféle *Mizésó Ceremoniákban-is*, az ő irási felól, akkor csak igy szolhatnánk, mint a' tiéirek: (g) *Noha tudos ember volt Hieronymus, de ugyan csak ember volt, s' vétkezhetet irásiban.* Más-is: (h) *Vétkezet Hieronymus némely irásiban; mert: quandoque bonus dormitat Homerus.* Egy szoval: (i) *Nem régulája az Ecclésiának Hieronymus.* Ha Isten ki-adot akarattya kivúl volt azért, e' ti *Papi öltözeteteket*; metztzünk vélek?

Felel. 2. Mélrán kételkedünk azért, *Hieronymus* felől, hogy ugy irt volna; (kinek mutasd-meg-is irását, kerünk igen) mert másut igy szol: (k) *A' Christus emlekezetire rendelt ostyából, ehetnek ugyan; de a' mely Christus a' kereszt fán áldozot, nem szabad azt mindennek illetni.* Hát; szabadé a' *papi cifrás öltözetben*? Nem, hogy ha az, csak maga, *jo lelkű* pápista pap nélkúl lészen. Hát? (l) *Belső emberben kel lenni az öltözetnek, s' az kedves Isten elöt.* Ha e' világ cifra; s' illatos ruháját reá veszi-is a' pápista pap, de csak e' vagyon felőle ki-adva: (m) *A' belsó jámborságteszi, a' papoknak is külsó ruhájokat jokká.* Melyben bizonyára, sok pápista Pap, nem dicsekedhetik, ha ez igaz: (n) *Vajki sokan kivánnák azt, hogy a' Sacramentumoknak ki-szolgáltatásában*, *ámbár csak a' Papok részérül, lenne valami meg-zabolázás.* (Tudodé vallyon, hogy ha ez; be-foglalta-é, a' ti *papi öltözeteteket?*) Ha tudod, s' még sem mondod; en-is tudom, de meg-mondom, hogy a' miserbéli öltözetetek-is, kárhoztatik a' jozán értelmű emberektül, mert: (o) *Ha valaki rut ruhákban megyen a' lakadalomban, az egész lakadalmat meg-mocskollya; igy kiknek* (akar papnak, s' akár kiknek) *gonosz cselekedeti vadnak; az egész keresztyénségnek teszen nagy boszszuságot. Azért az ember, avagy hellyéhez képest vegyen magára ruhát, avagy ruhájához képest, válaszszon magának hellyet; az az, avagy cselekedeti szerént, válaszszon magának vallást, avagy ha jo vallásban vagyon, cselekedgyék jol is mert másképpen ezt hallya: miképpen jöttél ide be Barátom, holot nincsen néked lakadalmi ruhád? meg-némul akkor az. Ugy látom, el-rejtyük e' világon a' mi cselekedetinket; de ama nagy napon nem lehet, mert akkor mindenek a' mi bűneink felól bizonságot tesznek. &c.* Meg-láthad azért jo *Püspök* Uram, hogy csak magában, a' pápista pap *köntöse*, nem teszen nagy *essentiát* az Isteni tiszteletben!

Felel. 4. Hát mit? Lám *Aron*; szép köntösben ment Isten eleiben

(g) *Eras. in ann Mat.* 26. p. 80.
(h) *Alphon. de Castrol.* 6. *adv hares tit. Episc*
(i) *Melchior Canus. l.* 2. *Locor. c.* 11.
(k) *Hier. apud Grat. de cons. dist.* 2. *c.* 76. [*Szol az akkori szokás szerent*)
(l) 1 *Petr.* 3. 4.
(m) *Clem. Alex. l.* 3. *Paedag. c.* 2
(n) *Andr. Eric l.* 4. *de Repub. emend. c.* 5.
(o) *Chrys. Hom.* 41. *in Matth. oper. Imperfec*

eleiben; ugy kel hát a' pápista papoknak-is. De korán sem takaritod te nyakad környúl az *Aron* Pap köntösét. Mert: néki, (p) *tiszta aranybul csinált lannája vala, kire e' vala irva:* Szentség a' Jehovának; *ezt kek selyemból csinalt sinoron hordozza vala a' sávegnek első részén.* jelentvén azt Isten ezzel: hogy a' Fő-papnak, a' népért valo esedezése, kedves Isten elöt; miképpen hogy a' Christus (q) *esedezését-is, kedvelli Isten.* 2. Az Az *Aron homlokán* függó (r) *arany lanna, minden szent állatoknak vétkeket el-vötte*; az az: az Izrael fiainak, áldozattyokban eset fogyatkozálokat, ugy hogy, *kedvesek voltak osztán azok az Ur elöt*; mutatván ezt, hogy (s) *Isten kegyelmébül, mi-is kedvesek vagyunk Christusban.* 3. Ugyan azon *arany lanna, nevezetik, az* Aron fúvegén fellyúl valo (t) *koronának*-is; eszünkben jutatván a' Christus *Istenségét*, melynek se kezdete se vége, mint a' *Coronának*-is. Vagy, jegyzette az, a' Christus *Királyi* tisztit; mivel a' *Corona* azokat illeti; Christus-is (u) *Királyok királya.* 4. Az *Aronnak*, ékes öltözeti közt vala az (x) *arany Ephod-is; mely, szövetet vala, kék, veres; carmasin szinú, s' fejér selyembúl; ezen voltak, két onyx drága kövek; mellyekre fel-volt meczve, az Izrael fiainak nevek; s' ez köveket, az Izrael tizenkét nemzetségének nevekkel egygút, vállán hordozta Aron az Ur elöt.* Ez-is, ugyan Christusra mutatott; ki, (y) *hordozta az ú hiveinek vétkeket testében a' fán*; és a' ki most-is (z) *meg-jelenik Isten elöt az égben,* (a) *esedezvén mi érettünk.* 5. Az (b) *Aronnak szivén vala az Urim és Thummim*, az az: *világosságok, s' tökélletességek*; mellyekbúl Isten a' népnek feleletet ád vala. Az *Urim* annyit teszen, mint: *tüzes világositások*; mellyek, azt cselekeszik, hogy az hiveknek szivek ugyan égjen; ezt az (c) *Isten szent igije* viszi végben. A' *Thummim* penig, jelent ép tökélletetséget, melyhez már többet nem ádhatni, sem belóle el nem vehetni. Ez-is néz et a' Christusra, mert a' (d) *bölcseségnek világossága*, ű túle származik mi reánk; (e) *ú benne vagyunk tökélletesekis.* 6. Következik a' bokáig érő ruhája *Aronnak*, mellyet igy csinálta Isten: *Az Ephod alat valo bű rántzos ruhát-is, csinállyad egészen kék selyembúl, melynek felsó részén közép aránt legyen egy lik, a' fejének valo; és annak a' liknak széle környós-környúl két szerezve legyen, mint a' pántzélnak lika, hogy meg ne szakadgyon. Es annak az also perémjére, csinály pomagránát, formájára valo gombokat, kék, veres, és karmasin selyembúl mind körös-környúl: és*

(p) *Kijöv.* 28. 36. 37. 38.
(q) 1 *Jan.* 1. 2.
(r) v. 88.
(s) *Eph.* 1. 6.
(t) *Kijöv.* 29. 6
(u) *Tit.* 1. 9. 16
(x) v. 6. 7. 9. 10. 11. 12.
(y) 1 *Pet.* 2. 24
(z) *Sid.* 9. 24.
(a) *Rom* 8. 34.
(b) *kijöv.* 28. 30.
(c) *Jer.* 20. 9. & 23. 29. *Luk.* 24. 32.
(d) *Col.* 2. 3.
(e) *Col.* 1. 28.

ezek

ezek közzé csinály arany csengettyűket-is mind környül. Egy arany csengettyű, és az után egy pomagránát formájára csinált gomb: ismét egy arany csengettyű, és egy pomagránát, a' ruhának az allyán mind környül. Es az legyen az Aronon, mikor az Isteni szolgálatban foglalatos, hogy annak csengését hallyák mikor bé-megyen az szent helyben az Ur eleiben, és mikor ki-megyen, hogy meg ne hallyon. Bog igen ki-rajszolta ez-is a' Christust! Az a' palást, csengettyűk, s' pomagránatok, jelentették a' Christusnak Prophétai tisztit. A' Christus Apostolinak (g) *szavok, ki-menn az egész földre*: mint Pál Apostol (h) *Evangeliumja*-is. Ez a' *csengettyű.* (i) *Fel-öltözte Christus az igasságot, mint egy palástot.* Ez az *Ephod. Mint a' pomagránát ollyan jo izű az ő szerelme.* Ez a' *pomagránát.* Szép óvé-is vala *Aronnak*; mely *aranybul vala; kék, verres, karmamasin szinű, s' viszszált fejér-selyembűl csinált.* A' Christus (l) *derekának is óvedzője, igasság; és az ű veséjének óvedzője, álhatatosság.* 8. Az *Aron ruháia*, Christust pé dázta, kit (m) *fel kel nékünk öltöznünk.* Ugyan-is: Be-fedi a' ruha a' mezitélenséget; Christus-is; e' tanácsadásában: (n) *Végy én túlem fejér ruhát, hogy benne fel-öltözzél; és ne lássék ki a' te mezitelenséged.* A' ruha, oltalmazza embert az *áer injuriai* ellen; Christus-is (o) *oltalomnak hajléka, árnyék a' nappali hévség ellen, és oltalom, a' hová magát ember el-rejcse; az eső ellen.* 9. Nem veszi vala *Aron* addig reá, azt a' szép ruhát; mig (p) *magát meg nem mosta vizzel.* Igy, ki Christust fel-akarja öltözni; meg kel (q) *magát tisztitani s' mosni.* No már ezeket szabogassuk: 1. Vagyoné néked *iiszta arannybul csinált lannád*, mellyel könyörgésednek, Isten előt valo *kedvessége* jelentesék? Nem lehet, e' vallásod ellen: (r) *Senki nem mondhattya azt magafelől, hogy kedves Isten előt.* 2. Ugyan azon *arany lanna* el-veszié a' te áldozatodban valo *fogyatkozásokat?* Nem, mert: (s) *Senki nem lehet affelől bizonyos, hogy ű Isten előt meg igazult.* 3. Meg ugyan azon *Corona* által; Christusnak tulajdonitodé a' *Királyi Coronát?* Nem, mert; (t) *meg-engedte régen a' Pápa, hogy Constantinustul* Istennek *mondassékű.* El-túri ez hizelkedést: (u) *Te, a' fel-kenettetésre nézve: Christus vagy!* Ezt sem feddi meg: (x) *Te vagy az Isten Báránya, ki el-veszed e' világnak bűneit.* Ha te mind ezeket hellyén hagyod a' te *Coronádban*, bár ne terjezd ám ki *kamsádat!* 4. Hat az *Ephodod*, Christusnak tulajdonittyaé a' vétkek *hordozását*, s' az égben valo *esedezést?* Ezeket sem. Mert titanitty

(g) Rom. 10.18
(h) Col. 1.6.
(i) Esa. 59.17.
(k) Ezek. 7.12.
(l) Esa. 11.8.
(m) Rom. 13. 14.
(n) Tit. 3.18.
(o) Esa. 4, 5.
(p) Ki-jöv. 29. 4.
(q) Esa. 1.16.
(r) Bell. l. 3. de Justif. c. 11, §. Re sp. posset.
(s) Conc. Trid. Sess. 6. cap. 9.
(t) c. Satis distinct. 96.
(u) Bell. in append. l. de summo Pont. libel. cuidam Ital. opposita c. 9.
(x) Paul. Æmil. in l. 5. de reb. gest. Franc.

tyátok ezt: (y) *A' Christus érdeme, nem tökélletes elég tétel.* Ezt-is: (z) *Az Eg béli Szentek, esedeznek mi érettünk.* 5. *Thurim* penig, s' *Thummimod*, adhaté *tökélletességet s' világosságot*? Nem a' te Christusod cselekeszi azt, te nálad; hanem a' Pápád, ki felól ezt mondgyák: (a) *Egygyút lakik Christussal a' Pápa; ugy hogy az egy vétken kivűl, mindeneket meg-mivelhet a' Pápa, valamellyeket cselekeszik az Isten.* Begh irtozásra valo Urim s' Thummim effélé! 6. Azonban; ki-ábrázolodé még-is, a' bokáig érő, hoszszu ránczos köntössel; s' azon valo *csengettyűkkel*, a' Christus *Prophétaságát*? Nem gondolom; mert ez Urunk szent tisztit, igy gyomrozod: (b) *Valamenyi nevet a' szent irás a' Christusnak ád; mind azok, igazan tulajdonittatnak a' Pápának is.* Vaj szakadna el ráncsos köntösöd; hogy meg nem elégszel a' *Christus tisztivel*! 7. Tudom ezt-is, hogy nem hagyá a' te Papi óved, ez aránt-is Christuson az *igasságot*; ha én valaha ezt olvastam: (c) *Minden igasság, a' Pápa szivének szekrényében vagyon.* ô földnek kevély férge! s' mit kevélykedel? 8. Példázzaé ismét a' te ruhád, a' mi *lelki mezitelnségünket bé-fedő Christust?* nem itilem; mert ez ellen igy káromkodol: (d) *Csak Cálvinista álom az; hogy Christus az ő igasságát, mi reánk ruházta volna.* 9. Egy szoval: mikor te a' Miséző köntöst read veszed: *nem mosod meg lelkedet a' gonosságtul*; mint régen *Aron* magát; hanem csak ez mondatik felőled: (e) *A' fertelmes élettel meg-vesztegetik a' Papok* (rulatok mondotta) *az ű papságokat.* Láddé azért, hogy ha béledet ki-rágod-is, de meg sem tehetz szert, *miséd* közőt az *Aron* köntösére; mellyet Isten néked se nem parancsolt reád venned; se nem ollyan mint az *Aroné*; sem *Aronnak* abban a' ruhában tőt *Isteni tiszteletit*, nem mondhad *Misének*; mit majmoskodol hát?

(y) Ruardus Tapper. tom. 1. fol. 141.
(z) Bel. l. 1. de Beat. sanct. cap. 20.
(a) Panormit. c. quantò extr. de transl. prælati ex Hostien
(b) Bel. l. 2. de Concil. c. 17.
(c) c. Licet de constit. in. 6.
(d) Bail. Jes. Catec. controv tract. 4. q. 2.
(e) Honorius Augustudensis in Dial. de præd. st. & l. arbit.

P ű s p ő k.

V.

Nagy szeget űtél a' fejemben, de ha már ebben kő'tünk, ezt-is el-beszéllem: (f) *A' fejér ruhácska, mellyet elsőben-is a' fejére teszen a' Pap, mikor öltözik; jelenti a' Christusnak leg-első titkát, ugy-mint Isteni természetnek, emberi gyarlosággal valo bé fedezesét: amafedeletis, mellyel a' Christus ortzájat bé-fedezték; kérdezvén túle, ki csabdossa őtet?* [Luc. 22. 64.]

(f) pap. 77.

PRESBYTER.

Felel. 1. Mint a' majmok az Ember cselekedetit; ugy akar-
játok ti csufos *Misézéstekben*, Urunk szenvedésit követni; mely dol-
gotokat, csak meg-pőki ez: (g) *Szokásban ment most ez*; (a' Jésuitá-
nál) *hogy mikor a' Christus Szent vacsorájának kellene ki-osztogattatni*,
(ki az ő halalával meg-váltotta az Emberi nemzetett) *akkor, csak*
merő játékot úznek a' Papok a' kősség előt. Melly felől ha én nem szóllok-is,
elég ocsmány dolognak tarthattya az azt kinek Isten eszet adot; hogy illy nagy
dologban, gyermek játékokat úznek. El-játdzák ot Judást, ki Christust el-
árulta; ot ki-alakollyák a' futó Tanitványokat, és a' Pétertűl Malchus fülé-
nek el vágásán, tapsoltattyák a' kősséget &c. melly bizonyára, feletté
nagy gonosság, mind a' Papoktúl, s' mind az azt nézőktúl. El-mehettek
már véles s' dicsekedgyetek a' *fejér-ruhával*-is!

(g) *Ludov. vives in l. 8. de Civ. Dei c 27. col. 494.*

Nagyvétek, az igaz sz. irásnak ki-Comœdiazása.

Felel. 2. Mellyet hogy a' Pap a' *fejére* teszen, jelentvén azzal
a' *Christusnak titkát*; avagy nem teszié a' *fejér ruhát*, Christus *ember-*
ségéve, magát penig a' Pap, ugyan azon Christusnak *Isteni termész-*
tévé? Itild-meg nagy Isten a' dolgot, ha nem ugy vagyoné! hol bi-
zony bálványt akar a' pápista Pap magábul tenni! De ne csudáld
azt, ki ezt olvasod, mert bizonyára nálok találod ezt: (h) *Mind*
egy a' Romai Papoknak papsága, a' Christus Jésusával. Vaj átkozot pen-
na, s' hogy merted ezt irni? Holot más, igy monda ennek ellene:
(i) *Csak egy Pápista sem tanittya azt, hogy a' papok a' Christus helyében*
szállottanak volna. Meg-kel hát *Riberát* Plágálni, e' szabad mondá-
sá-ért.

(h) *Ribera in Comm. Hebr. 7. n. 2.*

(i) *Bel. l. 1. de Missa c. 25. §. quod autem.*

Felel. 3. En sem csudálhatom már, hogy a' *Püspők feje*, a' *fe-*
jér ruhát tartya, Christus *emberi* természetinek meg-mutatására, ma-
gá' penig Christussá teszi, s' ugy fedeti bé az *Isteni természetet az*
emberivel. Mert ugyan-is, igy szoktak ők e' mélységes titok felől
irni: (k) *Miképpen a' szeled ágacska, belé oltatik, a' vad fában, melly*
tartya osztán azt, mely magában meg nem álhatna, szintén ezenképpen,
tartya a' Christus Isteni természeti, az emberit.

(k) *Bel. l. 3. de Christo c. 8.*

Sok dolgokban kúlómbőznek ezek *Domine Bellarmine*! Mert,
nem *vad fa* a' Christus Isteni természeti; el-is meczhetik az oltás he-
lyén az ágat; ugy hogy, meg-marad gyökerestűl a' fa; de Christus, az
ő fel-

ő fel-vőt emberi természetit, soha le nem teszi, másik az: a' vad fá-
nak s' oltoványnak, egy természetek vagyon az után; de a' Chri-
stus Isteni természeti, nem adgya azt az Isteninek, a' mi néki tulajdo-
na; az emberi-is, az Isteninek. Nagyobban kábáskodik ez: (l) *Fel-*
vehetné Isten az egy személyben, a' követ, szamárt az el kárhozot embert
sót az ördőgőt-is. Vaj gonosz ember! s' e' következiké abbul, hogy
a' Christus a' gyarlo emberi természetet fel-vőtre? hiszem nem volt
az vétkes, mint az *ördőg*! im ezek után lodult Püspők Uram-is, ki a'
fejérűl le-vehető ruhát, egyben hasonlittya, a' Christus *el-válhatat-*
lan emberi természetivel; az ű *bűn nélkűl* valo Istenségét penig, a'
Püspők vétkes *Miséző* tisztivel! Semmire sem jol!

(l) *Gabr. Biel. in 3. sent. dist. 1. q. 2. art. 1.*

Felel. 4. De talám ir, nem találván a' tzélt; nem *természetire*,
hanem *fedelére* mégy már Christusnak? Nem jol arányosz! hanem
ha, ezeket-is hozzá teszed: (m) *Ortzájára pőkdőstenek a' Christus-*
nak: az (n) *ű orczáját bé-fedezték*: (o) *artzul csapdosták űtet*: s (p)
páltzákkal verték. Nosza te-is ved elől a' példázatban mind ezeket:
szerez a' misében feles *pőkdőséseket*; s' rakj egy néhány *artzul csapá-*
sokat is az inged ujjában, *a' pálczákkal* edgyűt, ugy ted osztán a' fe-
jed tetejére a' *fejér ruhát.* De talám nem szokta a' te Ecclesiad ezeket
ki-circalmozni; hanem csak a' *fejér tuhát?* Hallodé: (q) *Nem kel*
az emberi szokást követni, hanem az Isten igasságát; holot, azt mondgya Is-
sten Esaiásnál: Hiaban tisztelnek engemet, emberek tudományát
tanitván.

(m) *Matth 26. 67.*

(n) *Mark. 14. 65*

(o) *Matth. 26. 67.*

(p) *v. 68.*

(q) *c. Si solus dist. 8. ex Cyp.*

PŰSPŐK.

VI.

Oltalmazzuk ezt-is: (r) *A' fejér ketzele, avagy az* Alba *je-*
lenti a' Christus fejér ruháját, mellyel Herodesnél meg csufoltatott: azt ma-
gához övedzi a' Pap, hogy leg inkáb az Isteni szolgálatban, legyenek fel-
övedzve ágyékink. [Luc. 12. 35.]

(r) *Pag. 78.*

PRESBYTER.

Felel. 1. Nevetséges mondásod: *Az* Alba jelenti *a' Christus fe-*
jér ruháját. Ugy tetzik csufoltok ti minket azért, hogy e' szokat:
Ez az én testem; igy magyarázzuk: *Ez a' kenyér*, jelenti *az én teste-*
met. Noha ezt nem vetették meg a' régi *Páterek-is*, igy irván felő-
le: *s*

le: (s) *A' Christus, az ő testének s' vérének Sacramentuma kostolásával*, jelentette *a' mit akart.* Ugyan ő: (t) *A' Sacamentumok jelei a dolgoknak, mellyek mást* jelentenek. Más-is: (u) *A' Christus halála* jelentetik *az által, mikor eszünk és iszunk az Ur Vacsorájában.* Meltob vagy azért ezaránt magad jo Püspök Uram tőlünk a' meg-nevetésre, Mivel te, társaiddal edgyű', tagadod ezt: hogy *a' kenyér* jelentse *a' Christus testét*; sőt inkáb it jár elméd: hogy (x) *el-változik a' kenyér, Christus testévé,* (nem csak *jelentetik*) talám a' te *Albád*-is hát, Christus *fejér ruhájává vál-ozik*, s' nem csak *jelentetik*!

(s) *Aug. tom. 3 l. 2. de doctr Christiana. c. 3.*
(t) *Idem. tom. 6. l. 2. contra Maxi. Arian. Episc. c. 22.*
(u) *Ambr. tom. 4. Commentar in prim. ad Corinth. 11. c.*
(x) *Conc. Trid. Sess. 3. cap. 4. Can. 2.*

Felel 2. Még sem szűnték-meg, Christus Urunk szenvedését ki-*trágœdázni*? Azt mondgya egy *Barátotok*, hogy affele cselekedetekért felette igen haragizik Isten, s' igy beszél: (y) *Mikor egyszer egy városban, tragoediát akarnának tenni, a' Christus kinszenvedésébül: egygyitek, viselvén a' kereszt-fán függő Christusnak személyét; más ismét, a' Christus oldalát által óklelő vitéznek tisztiben hagyván; nem talált a óklelni, a' vérrel meg-tölött holjagot, a' meg-feszittetetnek oldalán; hanem halálosképpen által óklelte szivét; ki, csak el-bocsátotta magát, s' szórnyű halállal holt, le-esvén a' kereszttül.* Mi lőt? *más megént, ki a' Christust siratonak, viselte a' kereszt alat személyét, a' kereszttül reá eset ember miat, az-is meg-holt. Reá támad azonban a' vitézre; a' kereszten által óklelteted iffiunak Attyafia, s' ugyan ot meg-öli; de néki is e' cselekedetiért el-esék feje.* No már, mivel négyen holtak meg e' *tragœdia* miat! te nem félszé Isten haragjátul, ki csak nevetséget űszsz e' szentségbül?

(y) *Manlius in suis loc. Communib. fol. 12.*

Felel. 3. Job volna azért el-halgatnod az *Albát*, s' vallásodat nem prostituálnod; lám Christus, *Herodes* előt, (z) *halgata.* Ezt kellene inkáb urgeálnod: *Valamiképpen Herodes s' Pilátus a' Christus halálában* (mint imint-is jelentém) *meg-egygyeztek*; *igy ti Pápisták, az igaz Reformátusok rontásában.* Senkinek sem kel ebben kételkedni, mert néhánykor, velünk meg-egygyezésteknek e' vala vége: (a) *Hogy néha a' Pápista nagy rendek, meg-egygyeztenek az eretnekekkel; azt e' végre cselekedték: Hogy ők-is egymás közöt valo hadakozásokat el-végezvén; forditanák osztán egyenlő szivel, minden hadakat, effele hittül* (igaz de a' mostani pápista hittül) *szakadtakra.* Csak hijában! mert (b) *ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?*

(z) *Luk. 23. 9.*
(a) *Joh. Paul. Vindeck. in de liberat. p. 414 Mi végre egygyeznek meg a' pápisták, az Eretnekekkel?*
(b) *Rom. 8. 31*

Felel. 4. Hát az Istenі szolgálatban valo *készséget* jelenti, a' papra

papra *óvedzet Alba*? Nem mondanak azt, ha ezek élnének: (c) *A' papok, csak az egy heverésért vadászszák a' papságot.* Ismét: (d) *Nem kel csudálni, hogy a' nép setétségben vagyon, holot azok is setétségek, kiknek kel vala lenni; világ világosságinak. Hogy a' kősség vakoskodgyék, holot azok-is vakok, kiknek az Isten házában, égő szóvetnekeknek kellet volna lenniek.* Ez a' te *fel óvedzet ágyékod*? De az, nem nálatok találtatik; tanuld-meg csak ezt jol: (e) *Ha szoval nem-is, de cselekedettel, méltán mondhattyák ezt a' pápista papok, Nem jo minékünk, hogy az Isten igijére visellyünk gondot; azonban, el-mulassuk a' mi reditusinkra valo vigyázást.*

(c) *Clemangis de corrup. Eccl statu cap. 58.*
(d) *Erasm. in præfat. super Paraph. N. Test.*
(e) *Bel. tom. 6. oper. conc. 26. col. 296.*

Püspök.

óvecskénk-is vagyon az *Albahoz*; (f) *mely, jedzi azt a' kötelet mellyel meg-kötöztetet a' kertben Christusunk.* VII.

(f) *pag. 78.*

Presbyter.

Felel. 1. Ha mi-is fársángosokká igy tennők magunkat, mint ti; méltábban viselhetnők mi, azt a' Christus *kötelét* jedző *óvecskét*; mellyet ti, mi reánk igy kőtőttetek: (g) *Ez a' pápisták vallása, hogy az Eretnekeket, mind meg-kötözéssel, s' mind tömlöczvel; a' pápista vallásra kel hajtani.* Had járjon! Nem kel azzal gondolni, s' azt szégyenleni; mert mi akkor, (h) *nem ugy szenvedünk, mint gyilkosok, lopok, vagy valami gonosz tévők*; *hanem, mint keresztyének, s Christus neveért; mellyet nem kel szégyenleni, sőt inkáb azért, dicsőiteni kel Istent.* Tinéktek penig ollyankor, jol vagyon dolgotok, s' fenletek, e' szerént: (i) *Minden dolgaiban jo elől menetele vagyon a' pápista Ecclésiának.* Ad ide hát a' Christus kötelét jedző *óvecskét*, mert nem titeket illet, csak el-loptátok túlünk, holot *de jure* miénk volna!

(g) *Comp. pac. c. 6. q. 49. n. 208.*
(h) *1 Pet. 4. 14. 15. 16.*
(i) *Greg. de Valentia part. 1. Anal. p. 41.*

Felel. 2. De ám engedgyük oda néktek; de ugy ám; hogy ha a' *kertben* Urunkon eset tób szenvedéseket-is ki-formáltok a' *keszkenővel* edgyüt. Ugy-mint: ha Christus. (k) *csak egyedül Attyanak imádkozot*; te se mondgyad ezt: (l) *A' Szenteknek kel imádkozni, hogy minket meg-segillyenek.* Ha Christust (m) *az Angyal erőssitette*, veld-meg hát ezt, mint nem jot: (n) *Csak azért bocsátotta volt Isten az Angyalt, hogy dicsirné a' Christus nagy erejét.* Ha Christus (o) *veritékezet*

(k) *Matth. 26 39.*
(l) *Cost. in Enchir. c. 14. p. 400.*
(m) *Luk. 22. 43.*
(n) *Gabr. Vasquez. in 1. p. Thom. Disp. 244. n. 3.*
(o) *Luk. 23. 44.*

(p) Suar. tom. 2. Comm. in Thom. disp. 22 q. 37. Sect. 2.
(q) Mat. 26. 52
(r) Bel. l. 5. de Pont. Rom. c. 1 ex Can. ea aleg
(s) Mark 14. 49
(t) Paul. Varnef l. 21. rer. Rom.

tékezet vérrel a' kertben; (s' nem más) utáld hát ezt igen: (p) *Mária-is egygyút szenvedet Christussal, a' mi meg-váltásunkban.* Ha Christus, igy feddette-meg *Pétert* a' kard-fogásért: *Ted a' te hüvelyedben fegyveredet; mert ki fegyvert fog, fegyver miá vész el*; te se dictály igy: (r) *Külsö fegyvert-is visel a' Pápa.* Ha Christus, azt mondá a' kertben: hogy ő (s) *minden nap tanitot a' Templomban*; el-távoztassad teis, hogy efféle ne mondassék felöled: (t) *Az Istennek törvény könyvét, csak az árnyék-székben hagyitottátok*, (ti papok!) Ezekre igen reá vigyáz, hogy ne csak a' Christus *kötelét* emlicsed!

PÜSPÖK.

VIII. (u) pag. 78.

Ezen-kivül vagyon még a' *Stola*; (u) *mely-is jedzi azt a' kötelet, mellyel Christus nyakon köttetet, s' ugy hurczoltatot.*

PRESBYTER.

Felel. 1. Most, eszed nélkül beszélleszé, vagy szentirásbul? Hol vagyon az, hogy Christust, *nyakon kötve hurtzolták volna?* En erre, csak ezt mondom: (x) *Mi haszna vagyon ennyi sok féle szokástoknak, holot az Evangelium afféléket nem ismér? Job az Evangeliumot tudni, hogy sem azon kivül beszélleni.*

(x) Gers. part. 1. de nupt. Chr. & Eccl.

Felel. 2. De ha ugy volt-is; miért nem csinálttatz kenderbül szövöt *Stolát*, s' azt kötnéd nyakadra? mert meg nem bizonyithad: hogy Urunknak szép gyoltsbul csinált *nakra* valo *kötele* volt. Hiszem ravasz vagy, hogy a' könnyebbik részét válaszatod; s' a' terhesebbiket penig, Urunk *nyakára* kötöd!

PÜSPÖK.

IX. (y) Pap. 78.

A' *bal karján-is* füg a' papnak egy *manipulus*; mely azt jelenti: (y) *hogy Christus, a' kü-oszlophoz kötöztetet*: (Joan. 18. 12. 24. Cap. 19. 1.)

PRESBYTER.

Felel. 1. Ez-is csak, szentirásban, hellyet nem talált *Mése*, melyre

melyre [illegible] igy szollok: (z) *Hogy ha a' Pap, valamit mond azon kivül, mellyet a' szent irásban lát; csak ugy tartassék mint hamis tanu, s' szentiég-törö.* No, jol vagyon! te semmiképpen nem mutathatod azt meg, a' tüled citált helyekbül, hogy Christus *kü-oszlophoz kötöztetet*; viseld hát a' füz-fa koszorót!

(z) c. Si is quí praest. 11. q. 3.

Felel. 2. Miért kel a' papnak, *bal-kaljára* kötni a' *Manipulust*? talám Christus-is *bal kezénél* fogva köttetet volt a' *kü oszlophoz*? Ne itild azt Barátom! hiszem csak, *job kezére* jol foghato puszta embernek-is, könnyeb el szabaditani meg-kötöt bal kezét, hogy sem mint a' fogásra ugy nem szokot *bal kézzel*, meg-oldani a' *jobbot!* Avagy a' Christus ellen vérhedet dühös Sidok, nem követték volna-é ezt el? Nem hiszem azért, hogy csak *babkeze* köttetet volna Urunknak a' *kü oszlophoz*. Hanem, ha efféle valami volt volna-is, *derekat* kötötték volna oda; mely *manipulussal*, hogy te által nem kötöd magad a' *kü oltáron*; hanem, csak *bal-kezeden* hagyod fityegni; nem vagy Christus követöje; értedé?

PÜSPÖK.

X. (a) pag. 78.

A' *Kásla* felöl-is, ezt tudom mondani; hogy az, (a) *a' keresztnek, Christus vállán viselését jedzi; és azt a' bársonyruhát, melyben öltöztették csuff' képpen a' Sidok Idvezitönket.* Marc. 15. 20.)

PRESBYTER.

Felel. 1. Hogy merész, a' nagy Istenért, ily szörnyüséget cselekedni a' pápistaságban. Tuddé micsoda a' *kereszt fája* Christusnak? ha még sem mentél végére igy ércs felöle: (b) *A' Christus kereszt fáját latraival*, (mely tiszteletet Istent illet) *kel tisztelni, mint az ü lepedöjét, s' keszkenöjét-is sót a' lanczáját, s' szeget-is.* Hallodé mit akarok? Ezt: hogy te annak Jedzézét veszed magadra, mikor a' *kaslát* reád terited; mellyet, *Isteni tisztelettel* kel illetned. Hogy mered hát azt, mind *nyakadban* rántanod, s' mind penig azt *hátul* fogatnod? a' vagy nem tészszé boszszuságot, a' Christus *kereszt fáján*, kit *latraival* kel illetni; azonban annak *jelét* hátadon viselned?

(b) Greg. de Valent, tom. 4 disp 1. q. 24. de adorat. Christ. Punc. 3. f. 475.

Felel. 2. Meg-engedem, (igaz) hogy Christus *vállan* viselte a' *kereszt-*

a' *kereſztet*; de e' cselekedetivel, mind kárhoztatta pápáitok, ez undok kevélységeket; kik felól irják: hogy (c) *némellyik, lábaival tapodta a' királyok nyakokat*; (mint 3 dik *Sándr, Friderich* Csáfzárét) némellyik (d) *meg-hadta, hogy mezitelen lábbal mennyen hozzá a' Király*, (mint 7-dik *Gergely Pápa*, 4-dik *Henricuſt*) *s negyed napig mind böjtöllyön, ha azt akarja, hogy a' Pápával ſemben legyen*; némellyik (e) *a' királyokkal, lova féke eremlőjét gyalog tartatta*; *s' ugy vitette magát*. Egy ſzoval: (f) *némellyik az emberek vallokon, hordoztatta magát*. Bezzeg ollyankor, nem úk vetették alá magókat a' *kereſt hordozáſnak*, mint Chriſtus cselekedet, hanem, *Sátán* modgyára emeltékfel-magokat!

(c) Nauclerus Volu. 2. gener. 40. pag. 784.
(d) Baron. An. 1077. num. 10
(e) Geneb. The Pariſ. l. 4. Chr. f. 622. ad An. 1180.
(f) Polyd. Virg. l. 4. de rer. Inv. c. 10. p. 345.

Felel. 3. A' *bárſony köntőſt*, nem maga vévé reá Urunk, hanem más (g) *öltözteté* útet abban fel. De a' ti Pápáitok közzűl egy ſzabad akarat ſzerént kére egykor reá köntőſt, ily ſzokkal: (h) *Adgyátok nékem a' ſzent Péter felső-ruháját, s' én abban az öltöztetem fel, kit én Pápává teſzek. Adnak azért néki, egy Olaſz orſzági ſzép fenyes, s' czikornyás ruhát; mellyet magára vévén, csak igy ſzolla!* En vagyok a' pápa! *Fogják azért útet, s' Pápává teſzik*. Vallyon s'hol tanulta volt ez, hogy kinálás nélkűl-is reá vegye a' *bárſonnyal* drágáb köntőſt? talám Chriſtuſtul? Nem kapta ott, mintte-isa' *káſlát*, mellyet talám nem *bárſonybul*-is ſzóvettél!

(g) Mark. 14. 20.
(h) Maſſaus de Vit. Joh. 24.

XI Pűspők.

Hát a' *Pap tetején való piliſrűl* mit vélnél? (i) *Kit ſzent Agoſton koronának nevez*. (Epiſt. 147.) *ſzent Péter volt penig első, ki tetejét meg-nyireté, Chriſtus tövis koſzorujának emlekezetire*. (Turonenſis lib. 1. de Glor. Mart. c. 28.)

(i) Pag. 79.
(k) Pamuinius

Presbyter.

Felel. 1. Honnan vőtt legyen a' ti *Pilis* csinálástok eredetet; ugy mehettem végére, hogy az, (k) a' 4 dik *Toletana Syonodus*ban parancsoltatot meg nektek: *hogy minden Clericus, fellyúl meg-nyiresse fejét egészszen, alol penig, csak ugy hagyassa meg mint a' Coronának körös-környűl valo ſzélét*. Volt ez, Chriſtus ſzűletése után 631 eſztendőben. A-

Pápiſtá papok piliſe.

ben. Azért, az (l) *Angliai Clerus*, noha ſok villongáſokkal, mind azáltal, be-vévé, 664-ben. Nem egygyez mindazáltal a' te *pilis* csinálásod, a' régiek, fejek meg-nyiretésével. 1. mert a' régiek, (m) *nem beretváltatták-el, hanem meg nyirették*. 2. Mert, *Hieronymus s' Auguſtinuſtul*, meg-feddetének régen a' Barátok, kik az ő idejekben hoſzſzu hajakat viſelnek vala, hogy azt, (n) *az Apoſtol ellen* cselekednék; *ugy-mint ki meg-hadta*; *hogy a' férfiak el-nyireſsék nagy hajokat*, közönségeſſen mondgya az *Apoſtol*bul; hogy azt a' *a' férfiak* cselekedgyék. Ha azért a' ſzent *Agoſton* idejében lévő Barátok haja el-nyirésének haſonlatoſnak kellet lenni a' *férfiakéhoz*, ugy-mint kik el-metztzettették s' nem meg-beretváltatták hajokat nyilván hát, a' moſtani *piliü* viſelés, nem a' régi *el-nyiretés*. 3. Ercs meg ezt-is, micsoda moddal parancsolta legyen *Alexandriai Kelemen*, a' *Clerus* hajának el-metzését; ezzel: (o) *Nem beretvával kel el-vettetni a' Cleruſnak az haját, hanem a' Borbélyok ollojával*. 4 Igy ſzol Hieronymus-is: (p) *Meg tanulhattyuk innen, hogy nem kel beretvával meg kopaſzittatnunk fejünket, hanem, ugy kel el-nyiretnünk hajainkat, hogy az hajok, csak keveſsé fedgyék be a' bórt*. Hallod azért; ki *beretvával* csináltatz magadnak *piliſt*, mely távul eſtél a' régiektűl! kik-is, nem ugy ſzokták vala hajokat el-nyiretni, mint ti, ugy-mint kik, csak a' fejetek tetején hagyattok *piliſt*, (rade de pilis) s' fűleitek felé penig, mint egy *coronát* ki-csinaltattyátok; hanem, igy: (q) *A' papok, fejek haját, körös-környűl olloval egyengeſsék meg*. Ezt penig, tiltotta Iſten: (r) *A' ti hajatokat, fejeteken kerek déden ne vegyétek*.

(l) Balæus in Scrip. Britan.
(m) Martial. l. 2. Epigr.
(n) 1 Cor. 11. 6. 14.
(o) Libr. 3. pædagogic. 11.
(p) in Ez. 44.
(q) Ezech. 44. 20.
(r) Lev. 19. 27

Felel. 2. De láſſuk a' *piliſnek* e' titkait: 1. Azért csináltatunk fejünk tetején az olloval *piliſt*, ide alá penig *corona formát*, hogy az zal (s) *ki-rajſzollyuk a' Chriſtus tövis coronáját*. 2. Ezért-is viſellyük *Corona* modra; hogy *készek legyünk a' Chriſtus neveért minden gyalázatokat el-ſzenvedni*. Jeles *ſzenvedés* azért az, mikor jo étkekkel válogatot borokkal laktok; s' mind két fűletekre, kedvetekre aluſztok. Soha már embernek élete nem lévén jobb a' tiéteknél; ha a' Menyorſzágban-is akartok vigadni, s'it-is kédvetekre élni! De legyen bár tiétek! 3. Némellyitek ezt-is mondgya; hogy (t) *annak az hajnak el-vetése a' fő tetőn, jelenti e' világi dolgoknak el-hagyását*. De igen! Hát hol volnának ezek:

(s) Beda lib. 5. Hiſt. cap. 22.
(t) Durand. in Ration. lib. 2.

(u) Nicol. de Bibrach circa An. 1290.

(u) *Missam non cantat, Castrensia mœnia plantat,*
Militis arma gerit, quæ sunt sua, non tua quærit:
Armiger in castris non curat, quid fit in astris.

Az az?

A' pápista papnak, sokszor nem kel Mise,
Alig hiszl, hogy azt más nyakában vesse,
Azon tőri fejét; veled el-hitesse:
Nincs hadban oly vitéz, ki űt meg-ijeszsze.
Katonák modgyára, azért ű kardot kőt,
Fel-szentelesekor sem azért pappá lőt,
Hogy e' Pűspők által, csak Breviárt fel vőt,
Azért menyországra kevés utat-is tőtt.

4. Ollyak-is vadnak kőzzűletek, kik azon a' *Coronán* jelentik az ű nagy méltoságokat. De e' bizony valo dolog, mert az ő fejeken lévő e' *corona*val, ezt privilegiálták: (u) *A' papnak Király ellen támadni, nem vétek, mert nem jobbágya a' királynak.* 5. Ezt-is emliti *Rupert* Attyátok: (x) *Azért viselnek* (ügy-mond) *pilist a' papok fejeken; mert Christus a' Calvaria hegyén feszittetett meg.* Be szép *Theologus*hoz illendő okádás! 6. Még más-is elől ál itt, s' igy szol effelől: (y) *Hogy a' papok, meg-fosztyák magokat az hajoktul, jelenti ez, az ő tiszta életeket.* Vaj nem ugy; hanem mint *Cicero* mondgya: (y) *Lator, s' ravasz embernek billyege afféle.* 7. Nagyob titkot, igy hoznak bé a' *Jésuiták* ez által: hogy az, nem egyéb, hanem *a' pœnitentia tartásnak jele.* Maga igy tudgyuk; hogy (a) *senki nem lehet affelől bizonyos, hogy ha ő igazán pœnitentiát tartotté?* Meg esnék benne, hogy ha mind meg-tertek volna Istenhez az ok a' Jésuiták, kik e' *pilist* viselik! hidgye-el, ki a' *Jésuita*kat minden vétek nelkűl valo embereknek tartya! 8 Ezen én it, leg-inkáb álmélkodom: miért hogy nem adták a' *pilis* viselés titkaihoz ezt-is; hogy az, *felette hasznos orvosság, a bujalkodás végben vitelére.* Melyrűl, haly ilyen dolgot: (b) *Egykor egy Asszony azzal vádolta Urát a' Biro előt hogy az nem férfinak valo ember. Meg-saiditván azért azt a Biro, hogy e' panaszolkodo személynek vagyon egy pilist viselő jo akaroja, ki az ő Urát hamissan vádolná; meg-hagyá az Aszszony Urának titkon hogy ű is az ő fején pilist csináltasson, s' ugy a-*

(u) Emanul. à Saa in Aphor. confess.
(x) Ruper. Tuitiens. l. 2. de div. offic. c. 25
(y) Auth. Eccl Hierar. c. 6.
(z) in ora. pro Roseo. Comœd
(a) Gregor. de Valent. tom 2. disp. 8. q. 4. punct. 4. pag. 1266.
(b) Ex facetiis Adelphinis.

ugy aludgyék el. Enged Birája szavának az ember; kinek mikor meg tapasztotta volna fejét az Asszony, álitván elsőben, hogy a' pilist viselő ember vagyon jelen, felette igen meg-kedvelli; s' az után meg-ismérvén, hogy férje, csak igy szol az Aszszony: ha eddig-is, bé nem fedted volna hajakkal a' fejedet, hanem abbul ki eresztetted volna abban valo gőszölgéseket, nem voltál volna illy erőtelen; vettesd-el azért hajadat. Ki, engedvén ennek, ily példa-beszédet monda: Qui non potest indulgere veneri, radatur. Egy jámbor keresztyén papnak sem teszek vala a' *pilis* elől hozással injuriát, ha magad nem emlited vala. De, hogy ezeket-is ki-adták felőle, ugyan mind a' tiéid, mit tehetek rnla? En, csak meg-emlitem:

(c) *Sunt omnes primùm supremo vertice rasi,*
Attonsique comam, quo quisque & sanctior atque
Relligiosior esse cupit, cunctisque videri,
Latius hoc calvam fermè deradit ad aures,
Ut latum digitum vix stet quasi facta corona.
Non à Judæis fluxit hic ritus ineptus,
Nec satis apparet quæ gens tam stula per orbem
Sic detur parit caput agnatumque decorem
Cogente abstulerit nullo, bellumque putarii
Non rasos inter rasa procedere calva.
Certè præcipuos fidei primosque Magistros
Sic rasos nemo vidit, nec re super ista
Mandarunt quiquam tàm cœca, tamque pudenda:
Finxerunt ipsi longo post tempoe segnes:
Ociaque hoc peperere nefas, ut cœtera nobis.
At miror cur non pudeat? nudare quod ausint
Coram plebe caput, sed adhuc mysteria magna
Significare ferant, natura remque suapte
Turpem, persvadere suis conentur honestam?
Se nempe esse ferunt reges, istudque notari
Vertice sic raso quid non nugentur inepti?
Hæc proferre palàm qui non absurda verentur?

(c) Thom. Naogeorgus lbi. 2. Papist. regni.

Ki ezt nem érti, igy tudgya:
Ezeknek mind egygyik fejeknek teteje,
ůstőkőkkel edgyůt nyirve van pilisre.
Sőt hogy annál inkáb láttassék szentsége:
Némely fűleig is kaponyáját nyirte.
Hogy ez, mint Corona ékesicse fejèt;
De nem a' Sidoktul vőtte ez eredetét;
Sőt az egész főldőn nincs oly nemzet, egy, s'két,
Ki igy mocskolná meg, maga saját fejét.
Láttadé valaha ezt valamely Néptűl,
Ki magával termett szép ékességétűl
Magát meg-fosztotta volna esztelenűl?
Hanem ha lőt volna ez, kénszeritésbűl.
Ki itilte volna, nyirt pilises fűvel
A' keresztyen kőség kőzt járni alá s'fel?
Soha Tanitványok nem jártak pilissel
Nem-is parancsolták ezt, vagy egy igivel.
Hanem sok idővel az után koholák
Ez vakságot, némely hivalkodok s'tunyák
(Az hivalkodások, gonoszt szűlő Anyák)
Mint egyéb vétkeket, ezt-is nemzék, s'hozák.
Csudálom peniglen: miért nem szégyenlik
Fel-fedni fejeket Nép előt? hogy merik?
De sőt a' mi nagyob, még ezt-is hirdetik?
Hogy pilisekben e' mysterium fekszik.
S' másokkal-is ezt el-akarják hitetni,
Rut képtelen dolgot, mint szepet javalni,
Ezt mondván: Királyok űk; s' ugyan azt teszi
A' nyirt pilises fű: mint Corona jedzi.
Mit szégyenlenének már azok hazudni?
Ily képtelen dolgot kik mernek hirdetni,
A' szegény kőséget ezzel csábitani.
Hogy ha meg nem térnek, Isten mind meg-veri.

Felel. 3. Eddig a' *pilis*rűl. Mellyet, a' *Paterek*, miképpen nevezzenek *Coronának*; ércs valamit felőle. *Hieronymus Augustinus*nak irt levelében, igy szol affelől: (d) *A' te Atyád fiait, s' az én Uraimat*, Alipiust, s' Evodiust *kőszöncsed az én nevemmel; kérlek erre téged, mint én* Coronámat. szent *Agoston* penig, a' tűled emlitet helyben, igy hozza azt bé: (e) *A' mi* koronánkra *kinszerittetnek némellyek bennűnket.* Ezek, *coronát* emlegetnek, de, nem a' Jesuiták *pilisét*; mert azoknál az Unokák és az fiaknak *coronájok* effele, koránt sem volt ismérve. Hát micsoda *coronát* forgat? Effelét: (f) *A' véneknek* coronájok, *az Atyák.* It a' *Coronán* értetik a' tiiztesség, főldi-dicsősség, s' méltoság. Mint it-is: (g) *ki-esik fejetekbűl, a' ti dicsősségteknek* coronája. E' szép tisztességrűl, szolla szent *Pál-is* igy: (h) *Ti vadtok az én* koronám Annyi azért mát e' szent Atyáknál e' *corona*, mint ha, ezt irták volna nékiek: *kérem a' te méltoságos voltodat* &c. Avagy: *A' mi méltoságos tisztűnkre kénszeritenek masok bennűnket.* Mit árt azonban, ha a' *coronán* értyűk-is e' jámboroknak *Ecclésiájokat*, melyben ők tanitottanak? mint most szolla az Apostol halgatoi felől; ugy hogy, e' legyen értelme: *Az Istentűl mi reánk bizatot* szent Gyűlekezetért *kénszeritenek minket a' tiéitek.* En még a' *jo vénséget* sem rekeszteném azonban ki, a' *corona* nevezetbűl, mert parancsollya az irás, (i) *azok előt valo fel-kelést*; mint ha *coronát* adna a' véneknek; mely *coronára*, ha e' jámborok, mint jo *vénségekre* kénszerittettenek; mi hasznod vagyon benne, hogy a' *vénségbűl pilist* hosz ki? Ha mind ezek sem tetzenek mindazáltal; kőnyű e' *coronát* azért venned, mely szent *Agoston* idejében szokásban volt; de a' tiéd nem volt; mi kőződ a' *koronával*?

(d) *Hieron. in Epist. ad Aug. 26. inter Epist August.*
(e) *Aug. in Epst ad Proculan. Episc.* 147.
(f) *Peld.* 17.6
(g) *Jer.* 13.18.
(h) *Phil.* 4.1.
(i) *Lev.* 16.12.

Felel. 4. Hogy tudod azt, hogy szent *Péter* csináltatot elsőben *feje-tetején pilist*? talám azért, hogy *Turonensis* mondgya? meg-vallyák ez idétlen *Author* felől, hogy ű néki, (k) *akar ki menten ké-kőthette szemét, s' ha nem tóm ki mit mondot-is, de csak reá hadta.* Hihető nyavalyás, hogy féltette kontzát; kinek-is it, igen kevés becsűleti nálunk. De nem csak néki, hanem (l) *Bedának*, s' (m) *Jácobus de Voraginének-is*, kik azt állattyák: hogy *mikor szent Péter Antiochiában prédikállaná az Evangeliumot, a' keresztyénség gyalázattyára, el-nyirték feje-teteiének haját; s' innen vőt a' Clerus-is magának* pilist. *Traditio* ez-is, tiétek legyen!

(k) *Baronius Ann.* 109.
(l) *Beda lib.* 4. *cap.* 8.
(m) *in legenda aurea.*

Felel. 5. Ki azonban, a' Christus *coronájával* akar dicsekedni, ezt forgassa előtte: (n) *Illetlen dolog a' Christus tagjainak gyönyörűségben élni, ki a' Christus tövisses coronája alat akar meg-maradni.* De ti felőletek, igy panaszolkodik a' Christus, *Brigittánál*: (o) *Nem az én tudományomat, hanem a' világnak szerelmét s' gyönyörűségét tanittyák a' papok.* Hogy mered azért illetni a' Christus *tövis coronáját?*

(n) Bernhard.

(o) Brigit. l. 4. Revel. c. 132.

PűSPőK

XII.

Nyilván ki-kelnénk, *pilis*ünkrűl valo igy szollásért ellened; de kőszönd annak, hogy többire mind a' mi felekezetinkvel bizonyitasz; el hagyom én azt, s' kezdek a' *Deák misébez*; mely nálunk szokásban vagyon; ugy hogy, (p) *nem csak deákul mondgyuk a' misét, hanem a' közzé, néha Sido, néhá Görög szokat elegyittyük; mert a' megfeszittett Christus Titulusa, ezen az három nyelven volt meg-irva.* Joh. 19. 10.) *Azért is; mert a' Mise áldozatban a' pap, nem embernek szol, hanem Istennek* (1 Cor. 14. 1.) *Azért-is, hogy az idegen Országbéli papok, nálunk-is tudgyanak Istent szolgálni; arra nézve mondgya* ß. *Pál; a' nyelveken valo szollást meg ne tilcsátok* (1 Cor. 14. 39.)

(p) pag. 79.

PRESBYTER

Felel. 1. Ha a' madarak tudnának szollani; (mint (q) *Democritus Philosophus, Lactantiussal* egygyűt, állattya annak meg-lehetségét) noha azoknak okosságok nincsen, de még sem szollanának ollyakat, mellyeket űk nem értenének. Hogy vagyon hát az, mind Isten s' mind a' természet ellen; hogy ti a' kősségtűl meg nem érthető nyelven akartok beszélleni? (r) *avagy a' tudatlan parasztember, mi modon mond a' te hálá-adásodra Ament, ha nem tudgya mit mondasz?* Bizonyára, (s) *ha nem tudándom a' szónak jegyzését az előt a' ki nékem szol; idegen nyelven valo, s' Barbarus leszek, és a' ki énnékem szol, énnékem-is idegen nyelvel szolló leszen.* Igy vagyon annak-is dolda, ki *deákul* vagy *Görögűl* szol a' kősségnek; *barbarizál* a' népnek, mert idegen nyelven szol; a' psp-is penig, ha nem érti azokat a' nyelveket, magát teszi *barbarussá.* Ezért, mert *Beda* irása szerént; (t) *Barbarus nyelv az, mely Istent értelemmel nem dicsirheti.* Immár penig; ha sem a' pap nem érti ez nyelveket, sem a' kősség a' pap szavait,

(q) Lact. Inst. l. 3. c. 10.

Erthető nyelven kel a' Istent séget ki-szolgáltatni.

(r) 1 Cor. 14. 16.

(s) v. 11.

(t) Beda in 1 Cor. 14.

vait, hogy *dicsirhetik Istent?* mind a' kér-fél *Barbarussá* lőt hát! E' kivántatik azért: (u) *hogy a' kősség meg-értse azt, a' mit a' paptul hall, s' Ament mondgyon reá.* Ugyan ezen szent *Agoston*, másut-is igy beszél: (x) *Meg-kel a' népnek tudni azt, mint szolgállyon Istennek, és igy, emberi adosság szerént kel azt végben vinni; nem ugy mint a' madarak, kik csak karatyolnak. Mert ha nem tudgyák azt, miképpen kell imádkozni vagy énekelni; értelem nélkűl csak ollyanok lesznek, mint a' Szajkók s' a' Rigók.* Ugy-is vagyon; mert mesterséggel, meg-tanithattyák a' szo ki-mondásra a' madarakat, ugy hogy ezt mondgyák: *Ave Cæsar Imperator!* vagy: *Salve Victor Antoni!* mint (y) *Ascanius Cardinál*nak-is, mondgyák, hogy volt egy *Publikán* madara; ki ugy meg-tanittatot vala; hogy ez egész *Crédot*, szép tisztán eltudta mondani. Nagy dolgokat végben vihetnek azért, a' szo kiformálásban a' madarak kőrnyűl az emberek, de mi hasznok benne, ha űk azt nem értik? Illyenek azok, kik azzal kőnyörőgnek, a' mit nem tudnak. Ez azért tiszűnk: (z) *Mikor valamit mond a' nyelv az Isteni szolgálatban; annak értelmét akkor, jol meg visgállya az elme.* Vallyon s' el-kőveth etie ezt, ha nem érti mit mond a' pap? Semmire sem. Mert: (a) *az embernek beszéde jell; a' jell penig, ha valamit nem jelent, nem jel.* Szinte igy: Ha a' pap az ő beszédit, mellyek az ő elméjének jelei, értelem nélkűl valo nyelven mongya ki; a' kősség penig, nem érti azt, mit jelencsen; soha nem mondhattya ezt: *Amen, ugy legyen!* Vőtte vala ezt eszében 3-dik *Innocentius*, s' ez aránt jol cselekedék, hogy ily parancsolatot ada: (b) *Mivel hogy, csak egy városban-is, kűlömb-kűlömb féle nyelven szollanak az emberek; azért hadgyuk, s' parancsollyuk; hogy oly papok rendeltessenek az Isteni tiszteletet ki-szolgáltatására, kik tudgyanak szollni kűlömb-kűlömb féle nyelveken.*

(u) August. de Catechizand. rudibus c. 9.

(x) August. in Ps. 18. in ex-pos. 2.

(y) Celius Rhodigen. l. 3. c. 32

(z) Basil. in Psal. 28.

(a) August. d.

(b) Innoc. 3. Extrav. de off. Judic. ord. quoniam pleri ue Kinũ & ling.

Felel. 2. Ugyan *deákul* mondod a' misét? *Barbarus* vagy hát! mert: (c) *minden nemzetségek Barbarusok a' Görögökön kivűl.* Te-is a' vagy hát, ki *deákul* akarod végben vinni misédet! Ugy tetszik nékem jol értet *deábul Hieronymus*, de még-is, mikor kivántatott a' *Dalmaták* közőt, (d) *azoknak nyelvekre ferditette a' közönséges imádságokat is.* A' *deákul* tudó pápista papokat tanitotta ám ű akkor, hogy ők-is az ő halgatojokat, *meg-érthető nyelven* tanicsák, s' tegyék férre akkor a' *Deák szot!*

(c) Strabo Cosmog. l. 1. & 4.

(d) Eckius de Missa latinè dicenda.

Felel. 3. Metzesz a' *Sido*val, ha a' *deák* nyelv köziben elegyited? Ne forogjon az, szádban, mert ahoz, csak annyit tutz, mint Bagoly az *Ave Máriá*hoz. mely sz. nyelvet rendben, avagy utánna kelletté tenned-a' *Deáknak*? De tudom ravaszságodat, mivel te ezt tanitod: (e) *A' pápisták Vulgáta Versiojábul, kel corrigálni a' Sido Bibliát*; a' Sido Bibliát penig, igy kárhoztatod: (f) *A' mostani sido Bibliának, nem kel hinni*, Scilicet! *qui quis amat ranam, ranam putat esse Dianam.* Ollyan vagy te a' Vulgáta mellet, mint a' tormában elet féreg, a' Sidot penig nem tudod mi izű, mert nem-is kostoltad. Ha azért, *nem kel hinni a' mostani Sido Billiának*; hogy hogy kel a' te szavadat-is venni akkor, mikor egynéhány szot kákogsz abbul a' misében? láddé, hogy a' *vétkes példárul* varrasz himet vallásod szerént; s' azt adodé fel a' szegény kősségnek? Vaj vaj tévelygő vak vezetők!

(e) Gregor. de Valent. in Anal. l. 8, c. 5. p. 348.
(f) Stapl. in Relect. princ. fid. doctr. controv. 8. q. 3. art. 1.

Felel. 4. Látom hogy *Görögöt-is* hintegetz; de tudtzé ahoz-is Rut dolog *Görög* nyelven szollani az Ecclésiában, ki ahoz nem tud! Bizony job akkor a' szűletet nyelvet elől venni! Kérd-meg csak, ama ti nálatok hires *Ephremet*? Hogy ha, szolgáltatoté misét az *Edessena Ecclésiában*, holot (g) *Hieronymus* mondála szerént, *et valo Diaconus volt*? Nyilván azt kel mondanod; hogy szolgáltatot. Mely ha ugy volt, hogy hogy érthette-meg a' *Görög* szót a' mise közben; holot azt irják felőle: (h) *hogy annyit sem tudot a' Görög-szoboz, mint egy kuk*? Talam ű-is azt mondotta, mint ezeket régen egy *Idiota* Barát; ki halván e' szokat: *Servata valebunt, si non fœtebunt*, ű-is félre teszi oda haza az maradék étket, igy szolván: *Serváta váta, si non fita bottya.* Ted-le hát Uram te-is a' *Görög* szot, mert nem néked valo!

(g) Hieron. de Eccle. Scr. 52.
(h) Theodoret. l. 4. cap. 29.

Felel. 5. De látsuk, hogy ha ugyan azért kellé, ez három nyelvet emliteni; mert *a' meg-feszittetet Christus Titulussa ez három nyelveken volt*? Maradgy othon, mert nem tudtz hozzája! Más végeit mondgyák ezek; jer tanuly tűlök! Edgyik: (i) *Azért iratot három nyelven a' Christus Titulussa; hogy minnyájan, kik akkor e' világnak sok részeibül jelen voltak, azt az irást el olvashatnák.* Másik (k) *hogy lenne az az irás, minden népeknek bizonyságul.* Ugy tetzik ezek más végeket tesznek fel, hogy sem mint Te! Kérdeném azonban: Ha a' Christus keresztinek, ollyan ereje vagyon, hogy csak

(i) Zyra in 19. Johan.
(k) Hieron. in Esa. 7. c. 20.

csak ez három nyelveket hadgya a' misében valo szolgálatra; hová teszi vallyon a' többit? holot: (l) *Az Indusok-is az ű Isteni tiszteleteket, a' magok nyelvén viszik végben.* A' (m) *Paula* teste felett penig, nem csak *Sido, Görög, s' Deák* nyelveken téretnek vala az Isteni szolgálatok; hanem, hozzá adák ezekhez, a' *Syriai* nyelvet-is. Sőt: (n) *Ægyptumi, Lybiai, Thebánusok, Palæstina*béliek; *Arabiában*, és az *Euphrates* mellet lakozók-is, *a' magok nyelvén énekelnek, s' könyörögnek.* Ugy hogy, csak ezzel kel ezt bé-fejeznem: (o) *Mostan, a' Christus szenvedése, s' fel-támadása felől; csak nem minden Nemzetségeknek szavok, s' irások, beszélgetnek.* Vallyon s' ezeket tudván már, nem mondodé ezt: Ugy látom, hogy nem csak ez *három* nyelv kivántatik a' *mise szolgálatra*.

(l) Eckius in locis commun.
(m) Hieron. in Epitaph. Paul.
(n) Basilius in Epist. ad Cler. Nocæsar.
(o) Hieron. ad Heliod. Epita. Nepotiani.

Felel. 6. Talám csak *Sidoul, Görögül, s' Deákul* tudhat Isten; hogy csak ezeket a' nyelveket szollya a' pap, Istennek? Legyen eszed már valaha, s' ne kábáskodgyál! Meg-tarcs ezt igen: (p) *Minden nyelveknek Ura az Isten, ki mind azokat meg-halgattya, valakik azokon tudnak szollani. Nem-ű ollyan az Isten, ki csak a' Görög nyelvet tudná, s' a' többit nem értené.* Bizony *czigányul-ű* Misézhetz Isten előt, nem csak az három nyelveken! Lépben kevered azért itt magadat; hogy olly erőtelenséget tulajdonitasz Istennek, mint ha csak, ez három nyelveket tudná ű Felsége! Sőt job igy: Ha a' Misében, a' *minden nyelveket* tudó Istennek szóllasz; nem kell hát csak a' *Sidót, Görögöt, s' Deákot* emlitened, hanem a' többirűl-is nem kel el-feletkezned! Hogy penig a' papnak, az *Istennel valo beszélgetését*, irás citálásod ellen, a' *Mise-áldozattyára* viszed; ez már nem egyébb; hanem szent irás czigázás, s' gonosz lelki-ismére. Hol mondgya ezt az Apostol hogy *a' Mise áldozatban a' pap, nem embernek, hanem Istennek szol*? Miért teszed ezt hozzá: *a' mise áldozattyában*? talám (q) *poklot* akarsz magadnak faragni, hogy a' szent *irásoz hozzá tész*? hiszem inkáb, igy vagyon a' citált hely; (r) *A' ki nyelveken tud szollani, nem embereknek, hanem Istennek szol.* Azt kérdem tűled: hogy az Apostol e' sok nyelveket, csak a' *Sido, Görög, s' Deák* nyelvekhez csatollyaé nem lehet, s' nem-is az, annak az helynek értelme, hanem, igy tudgyad: *a' ki idegen nyelven szol, azt csak Isten érti; az halgatók penig nem, hogy abbul valami lelki hasznot vegyenek magoknak.* De, azt nem kel cselekedni, hogy *csak Isten*, s' az halgatok-is ne ércsék.

(p) Origenes contra, Celsum libr. 8.
(q) Tit. 22. 18
(r) 1 Cor. 14. 2

Azért nem kel Istennek *idegen nyelveken* szollani; hogy azt az halgatok ne ércsék. Ez mind ellened vagyon, s' fesely ki belőle ha bánod!

Felel. 7. De látom, hogy az *Idegen országbéli*, csak *deákul* tudo, s' magyar-országban bé-csűszot mászot pápista papokkal, akarsz *deák*, vagy más idegen nyelven valo *misét* szolgáltatni; mivel hogy azoknak, nem-is volt *magyar* dajkájok. Bizony hát én igy, csak meg-vetem ama tudos (s) *Valeriust*; szent *Agostonnak*, *Aphricának Hippon* nevű városban tanitot, *Prædecessorját*, ki másunnan menvén oda, s' csak *Görög* nyelvet tudván; nem találtatot az ű *deák* halgatoinak tanitásokra, alkalmatosnak. Választom inkáb szent *Agostont*, ki, ugyan azon *Aphricának*, Tágasta nevű városában, (t) *inter blandimenta nutricum*, még dajkáitul-is *deák* nyelvet tanulván; ugyan azont, az ű *deákul* jol tudo Halgatóinak, lelki hasznokra megtartotta, s' csak ezt mondotta: (u) *Deákul kel néktek szollanom, mert azt, mind inkáb tuogyátok.* De ha valamiképpen *Deákul* hibásson szollanátok-is: (x) *Melius est, ut nos reprehendant Grammatici, quàm non intelligant populi.* Job (ugy-mond) hogy még csak a' *Grammaticus* Gyermekek-is meg-fedgyenek titeket, a' *Deákul* valo jo nem szolhatásért; hogy sem mint azt, ha csak *Deák nyelv* tóresével-is, (az Istení szolgálatban) ne ércse-meg a' kősség. Hija hát ez aránt szállására a' pápista misező pap szent *Agostont*, s' tollya ki *Valeriust*; hogy a' *Deák* pap, *Deákul* (szűletet nyelveken) tudó halgatoinak, meg ugyan *deáknul* tanitot az *Ecclésiában*; a' szegény *Valerius* penig, *Görög* nyelvével egygyűt, csak vitzizá küldetet meszszünnen el-bujdosot helyére; mivel nem volt modgya, a' *Hipponiák*, deákul jol tudásának igazgatására.

Felel. 8. De talám ezt igy oltalmazod: *Nem kel a' nyelveken valo szolláft meg-tiltani; azért, meg kel engedni az idegen országbéli papoknak, a' Deák, Sido, s' Görög nyelveket.* De hogy nem engednők, ha tudnának hozzá; ugy hogy, mind a' *Cálvinista* papokat, s' magok halgatoit-is tanitanák; de nem a' *misére*, hanem az szent nyelvekre. Bezzeg, *mi sem tiltyuk meg a' nyelveken valo szolláft az Apostol* kivánsága szerént; hanem inkáb ezt mondgyuk: *magyarul-is* szolgálhasson a' Pápista pap a' mi házunkban, *nem misét*, hanem Ur *Vacsoráját*, mert ha ezt nem cselekeszi, a' *magyar* nyelvet nem hirdetvén, vét

(s) *Possidonius in vita Aug. cap.* 5.

(t) *Aug. Conf. l.* 1. *cap.* 14.

(u) *August. de verbis Apost. serm* 25.

(x) *Idem in Psal.* 128.

vén, vét ez ellen: *a az: Nem csak egynek, s' kettőnek, hanem sokaknak.* Azonban ezt-is meg kel tartani: *Hogy néki, a' nyelvek tudására kel igyekezni; s' csak a' Vúlgátához nem kel támaszkodni.*

XIII.

Püspök.

Jo jo! De, *mi nálunk a' pap, némely imádságit, mint egy sugva mondgya; ezt jelentvén azzal:* (y) *Hogy Christusunk, Pilátus s' Herodes szavaira, és a' káromkodók kiáltására halgatván, titkon sokat imádkozot.* (Matth. 27. 14. Marc. 15. 30.)

(y) *pag.* 80.

Presbyter.

Felel. Vajha most élne ama *Justiniánus* nagy Császár; (kirűl imént-is emlekezém) bizony sok papokat meg-plágáltatna, az, *imádságoknak sugva valo mondásért!* mind le-irom szavait: (z) *Parancsollyuk, hogy minden Püspökök, s' Presbyterek*, nem alattomban, s' sugva; hanem, nagyon, s' világossan *cselekedgyék tiszteket a' szentség környül, és ugy-is vigyék végben imádságokat; hogy a' keresztyén kősség* meg-halhassa; *hogy igy, nagyob ahitatosságra indittassék az Istennek dicsiret mondásában. Szent Pál is, igy tanit:* (a) Ha a' Szent Lélek ajándéka által, hálákat adtz Istennek a' Gyűlekezetben; a' tudatlan parasztember, mi modon mond a' te hálá-adásodra Ament? mert nem tudgya mit mondasz. Mert te, jollehet jo moddal adtz hálákat, de más nem épül abbul; *az imádságokat azért, és minden szent gyakorlásokat*, nagyon *kel kinek kinek az Egy-házi szolgyk közzül mondani. Meg-tudván azt a' papok; hogy ha ezt el-mulattyák*, Isten elót-is számot adnak; *s' mi-is ha meg-tudgyuk, hogy ez ellen cselekeszenek*, nyilván bűntetetlen nem hadgyuk. Ez a' *Justiniánus* parancsolattya; mellyet, hány fejetek pap Uraim, hogy által mertek hágni.

(z) *Authen. Const.* 123.

(a) 1 *Cor.* 14. 16. 17.

Ellenvetés. Ezt a' törvényt az Imperátor, *csak a' Görögőknek* irta; másik az, miért kellene ű néki ebben engedni; hiszem *nem az Imperátort néziaz*, hogy valakinek az áldozat modgyárul, törvént irjon ?

Felel. Nem igaz, hogy *Justiniánus*, csak *Görög* országnak volt volna *Imperátora*; hát? az egesz *Europának*. Halhatza, miképpen

 osztó-

(b) Novell. 137 cap. 6.

olztogassa legyen ki, az ő Decretumit: (b) *Tetzet nékünk, hogy a' mi törvényünket ki adgyuk az egész világra.* Az Ecclesiai rendnek-is ezt adá ki: (c) *Valahol keresztyén nevet viselnek, parançsollyuk, hogy hagyományinkat meg-tarcsák.* Látod azért, hogy ez járomban bele kel tenned nyakadat, vagy akarod vagy nem! Hogy penig, *szabad* lőt legyen néki efféle Isteni tiszteletet néző dolgok felől, törvényt irni, tanuld igy meg: (d) *Valamiképpen a' pap tartozik azzal; hogy az Istentül vőt igasságot szabadossan prædikállya; igy a' király-is ados azzal; hogy azt az igasságot, mellyet hallot a' papoktul, és melynek igasságárul a' szent irásbul végére ment; bátran oltalmazza.* Illyen vala ám *Justinianus*, ki az *Apostoltul* kérde tanácsot; s' meg-tudván túle, hogy nem jo a' papnak, a' kősségnek tőt *sugva* valo kőnyörgése; az *Apostal* szavát meg-oltalmazza, s' a' Papok szájában a' zabolát megrántá; el-annyira, hogy ugyan ezt vallatá némellyikével: (e) *Régen, a' nap-keleti s' nyugoti Ecclésiákban, fel-szoval mondották a' meg-szentelő igiket.* Ki ujjitot hát? ti, ti! Bizony job hát ha el-hadgyátok, s' ennek alája irtok: (f) *Nem parancsolta Isten, hogy mi sugva mondgyuk a' misét; azért, szabados azt el-hadni.*

(c) Idem ibid.

(d) c. Nolite canf. 11. q. 3.

(e) Duran. l. 4. Rat. c. 35.

(f) Martinus Becanus part. 3. Theol. Schol n. 2. de Sacra. c. 25. q. 21. § 1.

Felel. 2. Némellyitek azt mondgya: hogy azért kel *sugva* imádkozni; mert (g) *az ő Testámentumban-is, nem szabad vala az ládában tétetet dolgokat meg nézni a' kősségnek*: te igy tanitasz: hogy *a' nem szóllo, s' titkon imádkozó Christust kel követni*, mellyitek talallya vallyon inkáb a' targyat? ama sem, s' te sem. Mi nem azért nem szollot Urunk ellenségi előt, hogy a' papok se szollyanak a' misében halgatojok előt! Hanem: (h) *Ha szollok, s' meg-mondom ti néktek, hogyén vagyok a' Christus, nem hiszitek; ha penig kérdendelek is, nem feleltek énnékem, s' el sem bocsáttok.* A mannak-is bé kelle telni: (i) *Kinoztatot, de meg nem nyitotta száját.* Ofztán; hiszem nem *misézet* akkor *Pilátus* előt Christus, ugyé? miért csigázod hát, vagy kel vagy nem kel, a' ú Felsége, *Pilátus* előt valo *halgatását* a' misére? avagy nem jobbé inkább, az utolso vacsorára vinni ezt? De bizony ot-is meg-csalatol; mert azt mondgya *Bellarminus*: hogy (k) *Christus az utolso vacsorakor*, fel-szoval *mondotta a' meg-áldásnak igijit.* Hogy nem tartod hát te-is ehez magadat? A' túled citált második hely azonban, a' Christus *titkon valo imádkozásárul*, szent *Mark*nál, ez: (l) *Tarcs-meg magadat, és szály le a' keresztfárul.* Ezé Christusnak *titkon*

(g) Hardingus cont. Ivell. art. 15. p. Sect. 5. pag. 137.

(h) Luk. 22. 67. 68.

(i) Esa. 53. 7.

(k) Bel. l. 2. de Missa. c. 12.

(l) Mark. 15. 30

nak *titkon* valo imádkozása? Hogy nem citálsz igazán, ha ember vagy? avagy talám nem érkezted fel keresni feles dolgaid kőzőt? De ha imádkozot volna-is *titkon*, mint régen, (m) *egy egész étzaka az hegyen*; de ugyan nem commendált volna azzal a' papoknak *sugva* valo imádkozást; mert, más a' *közönséges*, meg más a' *magános* kőnyőrgés; amarrul vagyon itt a' szo mellyet a' papnak kel végben vinni halgatoi jelen létekben; ezt penig Christus, *maga* cseledte. It-is azért sok semmit fogtál!

(m) Luk. 6. 12

Püspök. XIV.

Veszem eszemben; de mi, nem csak *sugva* imádkozunk ám; hanem, (n) *olykor ki-fordulván a' pap, Isten titkaihoz valo figyelmetességre inti a' Mise halgatokat.* (1 Cor. 4. 1.)

(n) pag. 80.

Presbyter.

Felel. 1. Mit enyeleg a' Pap, hol ki, s' hol bé-fordulván, talám ű-is (o) *ugrándozni* akar az *oltár környül*, mint régen a' *Bálpapjai*? Merő Isten csufolás, hogy a' misében valo cselekedeteket, *paratragœdiázzák*, s' *Isten titkainak* mondgyák. Azé vallyon az *Isten titka*, mely csak babonaság, s' a' papot merő *histriová* teszi. Nézd-megjárását, s' öltözetit a' papnak; ki, hol terdet hajt, hol szavát változtattya, s' néha penig, csak halgat. Olykor penig, egygyik helybül másikban megyen; kőnyvét, s' az oltárt csokollya; a' kenyérnek s' pohárnak alatromban sug; az harangokkal csengettet; a' temjénnel fűstőlter, s' fényes nappal szővétnekeket gyujtat. A' kősség penig, nem lábán, hanem térdén áll; és ha *communicál-is*, nem kezével, hanem szájával s' torkával veszi az *Urat*. Isten győzné mind elől számlálni! mellyeknek, se Christus, sem az Apostolok, sem az elődedi Anyaszentegyház idejekben, nem volt hirek, s' még csak árnyékok-is. Azé még-is az *Isten titka*, melyben a' teremtet állatott hija ember fegitségre? Mert, vigyáz reá bár: mikor az harangal jelt adnak, a' misében valo ostyának fel-mutatására; a' jelen valo kősség, mind térdre esik, s' ugy imádgya azt. Sőt némelyek a' nagy *devotio*nak miatta, a' *monstrantia*ban tőt ostyának látására

(o) 1 Kir. 18. 26.

látására mennek a' Templomban, s' ugy tiszteltik azt; és az utzákon széllel hordozván, a' betegekhez viszik, s' azt ugy imádtattyák, e' szerént: (p) *Az Istent illető tiszteletel kel imádni a' szent Sacramentumot.* Sőt efféle karomkodo szokra-is fakadnak ki: (q) *ő papoknak tiszteletes méltosága! kiknek kezekben, szintén ugy meg-testesül az Istennek Fia, mint a' Szűz Máriának méhében, ő világnak drága öröme, hogy a' Christus, illeti a' Christust; a' pap-is az Isten Fiát! Es, ha szabad mondani: a' ki engemet teremtet, azt cselekeszi, hogy én-is teremtsem ütet. Es a' ki teremtet engemet magam nélkül, én általam teremtesék ű* Bizony nem *Isten titka* efféle, hanem temérdek *bálváoy imádás*, mert ha csak az-is *átkozot* volt régen, ki (r) *a' faragot s' öntöt képet, rejtek helyben zárta*; mit gondolnak inkáb azok; kik az *Istenné* lőt ostyát, (mint ők szolnak) szem eleiben ki-teszik?

Felel. 2. De azért *inted* talám halgatoidat, mert te, *Sáfára vagy az Isten titkainak?* (mint citálod magad ellen) Gonosz *Sáfár* az, ki csak a' magaéra, s' nem az ű Uráéra visel gondot! holot (s) *a' Sáfárban a' kivántatik; hogy hivnek találtassék.* Te penig, nem Urad s' Christusod javát keresö, hanem, misézéseddel, magad erszényét tölteni akaro, ravasz *Sáfár* vagy; Talám nem-is tudod még te azt, a' mit ez aránt fejetekhez vertek a' (t) *Tridentumi Conciliumban?* Mely-ül, hogy benneteket féltettenek, hihető hogy a' *Moneta* keresést tapasztalták környűlöttetek. Mint ez, valoban ki adá: (u) *Sok hamis papok vadnak most an, (ezeké a' jo Sáfárok?) kik a' misét, gonosz nyereségért szokták ki-szolgáltatni; kik-is, bizonyára mondom, hogy hasonlók az Áron fiaihoz, idegen tűznél akarván bémutatni áldozattyokat; kik, fösvények, s' pénz-szeretők, meg-is erdemlenék a' ma pokolbéli tűzet.* Ha ennek nem hisz, jöjön elöl ez: (x) *A' misérül valo áldozatra, igen kevés papnak vagyon gondgya; hogy azt Istennek szolgáltassa ki; jobnak alitván ez aránt a' pénz felöl valo reménséget, hogy sem az Isteni tiszteletet* Ugyé *Püspök* Uram! hogy kegyelmed sem cselekedné a' *mise* ki-szolgáltatást, ha ennek hasznát nem érzené; Bezzeg én meg-vetlek, ha csak illyen Sáfára vagy az Isten titkainak!

(p) *Concil. Tr. Sess.* 13. *c.* 5.
(q) *Gabr. Biel. Lect.* 4. *in Canon. Missa.*
(r) *Törv.* 27. 15
(s) 1 *Cor.* 4. 2.
(t) *Conc. Trid Sess.* 22. *in decret. de evitan in celeb. Mis.*
(u) *Granatens. tom.* 1. *oper. fol.* 96.
(x) *Lind. l.* 2. *Stromat. p.* 55

Püs-

PűSPőK.

XV.

Hát ha ezt-is tudnád: hogy (a) *a' Bor közzé vizet-is tölt a' pap, mivel, vérrel elegyesleg, viz-is folyt ki a' Christus oldala sebébül;* (Joh. 19. 34.) mit mondanál?

(a) *Pag.* 80.

PRESBYTER.

Felel. 1. Tudgyuk, hogy emberi találmány, a' *bornak vizzel* valo *meg-elegyitése*; mivel (b) *első Sándor Pápa adot parancsolatott arrul.* Nem ugy volt penig Urunk idejében, mert ű Felsége, mindenút (c) *szőlő tőkének gyümölcsérül* szol; mely, micsoda lőt legyen, meg-mondgyák im ezek: (d) *Christusnak e' beszédibül, világossan meg-tetzik; hogy az a' nedvesség, mellyet Christus, Tanitványinak adot a' pohárban, szőlő tű gyümölcse volt; az az, bor.* Miért kellene hát *vizzel* meg-elegyiteni, ha Urunk az utolso vacsorakor, azt nem cselekedte? Ide járul-ez-is; hogy feles pápista rokonid tetzések szerént-is: (e) *a' viznek, borhoz valo adása, non ad esse, sed ad bene esse Sacramenti pertinet*; meg-lehet affelöl a' pápisták *Miséje*, a' nélkül-is; itt-is azért, miért *multiplicatis entia præter necessitatem?* nem tudgyátoké, *quod fieri potest per pauca, malè fit per plura?* Nem tetzhetik hát nékünk ez-is!

(b) *Concil. Tiburien. can* 19
(c) *Matth.* 26. 29. *Mark.* 14. 25 *Luk.* 22. 18
(d) *Alphon. de Cast. l.* 6. *adv. hæres verbo Eucharist. hæres.* 6.
Corn. Jansen. in Conc. Evan. c. 131. *p.* 906.
(e) *Lomb. l.* 4. *sent. dist.* 11. *lit. H. Thom. p.* 3. *q.* 74. *art.* 7. *Bonav.* 4. *sent. dist.* 11. *q.* 3. *Azor. tom* 1. *Inst. Moral. l.* 10. *c.* 30. *q.* 1 *Nem jo a' bort vizzel meg-elegyteni az Ur Vacsorájában.*

Felel. 2. Azt kérdem azonban: Ha te a' *bor közzé vizet-is tölted*; mikor a' *bort* consecrálod: az a' *viz*, mint a' *bor-is* nálatok, Christus *vérévé* változiké vagy nem? felely erre ha tudtz hozzá! mivel 3-dik (g) *Innocentius* it, csak meg-némult; (h) *Nagy Thamás-is* halgatot; hát te, mit mondanál azért? Ha azt mondod; hogy a' *viz, borrá változik*, s' a' *bor* ismét Christus *vérévé*; néked támasztom az egész *Physicusokat*, kik egyenlőképpen tanittyák: hogy a' (i) *viz*, sem *borrá*, sem *vérré* nem változik, hanem *megmarad* állattyában. Ha penig a' *viz* el nem változik, hanem megmarad; nyilván hát, ha te az egész *Sacramentumot* tiszteltteted a' kősséggel, a' meg-maradot *vizet-is* imádtatod! avagy miért kel a' *bor* közzé töltened, ha el nem változik?

(g) *Innoc.* 3. *c. cum Matha.* § *quæsivisti ext. de celeb. Miss.*
(h) *Thom. part.* 3. *q.* 74. *art.* 4.
(i) *Idem ibid.*

Felel. 3. De talám ezért: mert *vérrel elegyesleg, viz-is folyt ki a' Christus oldala sebébül?* Honnan tudod te azt, hogy az a' *viz vérrel ele-*

(k) Suarez in Thom. part. 3. q. 51. art. 31. Disp. 41. §. 2.

rel elegyesleg volt? Nem érted vallásodat! im meg-tanitalak: (k) *A' mely vér, v'z ki folyt a' Christus oldalábul; minden kétség nélkúl, az a' viz, nem elegyedet volt meg a' vérrel; egygyik ez, mert e' szavai Jánosnak:* jöve ki belőle, vér és viz; *meg-kűlömböztetik egygyiket a' másiktul. Másik az, mert másképpen, hogy hogy kűlömböztethetet volna meg a' viz a' vértúl?* Hallodé hogy *kűlömbözve* voltak ezek, s' nem *meg-elegyitve*? Osztán hiszem a' Christus sebébűl, *vér és viz jöt ki*; de a' te misédben, *bor s' viz* vagyon; hogy hogy teheted hát Christus mellé a' te misédet? Azonban, mások ezt, (l) *a' két Sacramentumokra*, Keresztségre, *s' Ur Vacsorájára viszik*; kik közzűl hogy hogy szakadtál ki, a' *bornak, vizzel* valo *meg-elegyitését* akarván ebbűl probálnod? kérlek légy okossab!

(l) Thom. part 3. q. 64. art. 2 Bonav. 4. sent dist 11. q. 3.

XVI.

P Ű S P Ő K.

(m) pag. 80.

Lássuk csak ezt-is: Mivel hogy (m) *a' misében, leg-inkáb a' kinzot Christus személlyét viseli a' pap, azért, néha fel emeli, s' kiterjeszti a' kezeit; mint egy meg feszűlt.*

P R E S B Y T E R.

Felel. 1. Mit káromkodol illy undokul? Hiszem a' *kinzot* Christus, (n) *ártatlan, s' szeplő nélkúl* valo volt; illyen vagyé te? Nyilván nincsenek a' felső várban, hogy hogy beszéllesz, mellyet, im én egy s' két pápista barátidbul meg-probálok. Azt mondgya *Alphonsus de Castro*: (o) *hogy a' kereszt-fán kinzot Christusnak érdeme véghetetlen volt; de a' misében, a' paptul valo áldoztatása, nem ollyan mit kákálkodol hát még-is, hogy személlyét viseled a' Christusnak? Más is igy szol:* (p) *A' misében, nem bocsáttatik meg-nékúnk minden bűnünk s' bűntetésünk; mint meg-bocsattaték a' Christus halálaban.* Hogy lehetz hát it-is Christus képét viselő? Elől hozom ezt-is: (q) *Nem fúg a' Christus halálátul, a' paptul valo áldoztatása, Christusnak.* Miért kel hát magadat Urunk társává tenned? Ide járulván ez-is: hogy (r) *Christusnak kereszt-fán valo szenvedésit, néztek az Áron véres áldozati, te penig, Metchisedechet* tapogatod. Meg-kellet Christusnak *ölettetni* a' kereszt-fán; te penig azt nem cselekedhed; mi közöd hát Christus-

(n) Sid. 7. 26.

(o) Alphons. de Cast. libr. 10. adverf. hares. verbo Missa, hares. 2.

(p) Bel l. 2. de Missa c. 21.

(q) Salm. tom 9. pag. 247.

(r) Greg. de Valen. l. 1. de mis c. 4. q. 691.

Christussal? ki-is 1. Nem igazitott szenvedésekor a' *Szentek* segitségéhez; effélével penig, rakva a' te Miséd, 2. Az ő Felsége kereszt-fája, nem *kű oltár* volt, mint a' tiéd. 3. A' ti *Canonoktok sugva* való el-mondását, nem vitte Urunk végben, mint ti cselekeztek. 4. Nem jőt az ő Felsége testébűl ki, *bor, s viz*; de ti, *vizzel* akarjátok meg-elegyiteni a' *bort*. 5. A' Christusnak emberi természete volt test, s' lélek; lelke az éghben, teste penig a' koporsóban ment; de ti, *három* részre szelitek az Ostyát. 6. Nem volt Urunknak feje s' szakálla ugy meg-nyirve, mint a' tijéd. 7. Nem ollyan volt az ő kereszt-fája, minéműt ti az *áër*-ben formálátok. 8. Mikor Szent *testét s' vérét*, ki-osztogatta-is Tanitványinak; nem szolt nékiek *idegen nyelven*, mint ti. 9. Az ő *Halálát hirdettette*; de ti, ő Felségét, *áldozzátok*. 10. A' *pohárt*-is adta nékiek; de te, el-orozod. 11. Eggyik Tanitvány sem imádta a' *kenyeret*, de ti *imádni* hadgyátok. Hogy mered hát még-is Christus *képét* viselni?

Felel. 2. Hát a' *meg-feszűlt Christus* modgyára, *emeled-fel, s' terjezted-ki-kezeidet?* Vaj majmok majma! nyilván csak elől kellene állani, valamely jo maga Biró halgatodnak ollyankor; s' szegezné az oltárhoz, mind kezedet, lábodat! Miért *terjezted* ki kezedet, ha Christus képét viseled: hogy nem tartod mind addig *ki-terjesztve*: mig meg dermetz? Avagy nem mondhattyuké mi ezt néked, mint az igy szolló, egy Pápista pap Halgatoinak: (s) *hogy a' Christus szenvedésekor, több hazugság volt, hogy sem igaság. Mellyért, midón a' papot Halgatoi ezért czibálnák, csak igy szolla: Jol mondottam, mert Christus, noha keveset szollot, de igazakat mondott; a' Sidok penig, sok hazugságokat szóllottak.* Ah, be, sok *hazugságokat* tapasztalunk mi-is e' ti majmoskodástokban! maga mind *igazat* beszél az Irás Urunk szenvedési felől; de ti azokat, mind, nem igazságra fordittyátok! Ha azért *Christus képét* viseled a' *meg-feszűlésben*; nitesd el-mivelünk; hogy az *Isten végezte* s' javallotta azt ti felőletek, hogy *kezeteket a' meg feszitésre, ugy ki-terjeszszétek*, mivel Christus felől, (t) *ugy végezteté-el.* Avagy hazudgyad ezt; (u) *Meg-furták az én kezemet, és lábaimat*; ha *képét* viseled Urunknak; mert ő Felsége ezt igazán mondhatá. Avagy: talám te vagy amaz (u) *Isaák*, kit édes Attya *fel vete az oltárra, hogy meg áldozza*; s' amaz (x) *ércz kigyo is, ki felemelteték a' pusztában.* Talám (y) *a' mi bűneinket, te vijzed fel a' fára,* mikor

(s) Bebellus in Facet. pag. 188

(t) Csel. 2. 23.

(u) Sol. 22. 17.

(u) Ter. 22. 9.

(x) Jan 3. 14. 15.

(y) 1 Petr. 2. 24.

mikor kezedet *ki-terjeszted*? vagy te szabaditasz-meg (z) *az Isten átkatúl* ollyankor? Bizony sokkal tartozik néked a' Keresztyénség; hogyaz ellene költ (a) *ados levelet, te szaggatod el a' kereszt-fán*, mikor *karodat emeled!* Nosza hát cseleked meg-mind ezeket: Hogy (b) *tiszta kezeket emellyünk Istenhez*; s' a' mi (c) *lábainkat, az igasság után hordozzuk*, (mivel ezeket nyeré Urunk szenvedésével *tudom* akkor osztán, hogy a' Christus *személyét* hordozod; de még a' meg nem lesz, csak vakitónak, s' ámitónak tart minden, ha az Egben *emeled* is kezedet!

(z) Gal. 3. 13. 14.
(a) Col. 2. 14.
(b) 1 Tim. 2. 8.
(c) Luc. 1. 76.

Felel. 3. Egy tanácsot adnék, mind azáltal én, ha fogadnád! Ugy hallottam, hogy a' Christus kezeiben s' lábaîban vert három *szegek*, vadnak; (d) *Mediolanum-ban, carpentoratumban, Romában, Velentzében, Calomiában, Trevirben, s' Párisban*; hozasd elől (mondom) ezeket; s' nyilván tőb csudáloid lesznek, ha ezeket mutatod; hogy sem mint, ha szászszor *kezedet ki-feszited is*! Ah, világ amitására szűletet *Misé*-zők!

(d) Nicolaus. Gallasius in lib. Gallico in latinum verso de reliq. Sanctor.

Felel. 4. Ha lelkedet szereted azért jo *Püspök Uram*! ne ved fel a' Christus kin-szenvedésében, Urunk *szemellyét*! dugd-el, *nem szent-Ferenczrül irtim-ez bálványozó verseket*:

(e) *Exue Franciscum tunicâ, laceroque cucullo,*
Qui Franciscus erat, jam tibi Christus erit,
Francisci exuviis (si quà licet) indue Christum,
Iam Franciscus erit, qui modò Christus erat.

(e) Turs. apud possevinũ Bib. Select. libr. 17.

Ez a' magyarja:

1. Hogy ha Szent Ferenczrűl le-vonod a' Kámszát,
S' csuklyáját el-rejted: te nem láttad mássát;
Mert Christussá lészen, s' nem éred fogyását,
Dicső szentségének vagy el-apádását.

Sz. Ferencsrűl válo káromkodás.

2. Avagy ő ruháját, vegye fel a' Christus;
S' nyilván Ferenczé lesz ittis az igaz juss,
Te azért Keresztyén, mint Jésustúl ne fuss!
Hogy a' Menyországban jővendőben fel-juss.

Vaj vaj Istent boszszantó rettenetes utálatosság! s' hogy nem féltek attul, (f) *ki mind lelketeket, testeteket, a' Gehennára vetheti?*

(f) Matth. 10. 18.

PůSPŐK

PŰSPŐK.

XVII.

Mit rémitesz oly igen? sőt ezt-is cselekeszi a' Pap; (g) *kezeit őszve fog ja, mint ha kőtve volna*;

(g) pag. 80.

PRESBYTER.

Felel. 1. Felséges Isten! s' a' Pap *őszve fogot kezei* a' Christus *meg-kőtőzését*, mutattya-é ki! Hiszem szőrnyűség effelét állatni! holot az ő kezei azért kőtőztetének-meg, hogy minket, kik (h) *meg-fogattatunk vala az őrdőg tőrében*, onnan ki-szabaditana; azért hivá őtet el az Isten; hogy (i) *ki hozza a' foglyokat a' tőmleczből, és a' fogságbul, a' setétségben ülőket*. Ezeket cselekedhetik-é, a' te *őszve fogot kezeid?* holot ezt vallod te-is, ha igaz Pápista vagy: (k) *Senki nem lehet affelöl bizonyos, hogy Isten útet el-hivta legyen az ő Országára*. Mely ha ugy vagyon; nincs a' Christus *kőtőzésében* része, a' te *őszve fogot kezednek: mert az te kezed* (valásod) veszedelemben hadgya az Embert; de az Urunk *meg-kőtőzé* el-hivta már a' bűnőst Istē Országára.

(h) 2 Tim. 2. 26.
(i) Esa. 42. 7.
(k) Bellar. lib. 3. de Iustif. Cap. 3. §. Lovan.

Felel. 2 Nem csudálom mind az által, hogy te, illyen erőt tulajdonitasz *egyben foghot* kezednek; mert te *pap* vagy hogy már; de ezen, inkab álmélkodom; hogy az okosság nélkűl való *Szentelt vizrúl* ollyakat irtok, mellyek egyenessen rontyák Urunk szenvedésinek erejét. Ezek a' versek.

(l) *Quin delicta etiam sacratæ aspergine lymphæ*
Deleri credunt, procul & Cacodæmonas atros
Pelli: nempe quibus tormentum per grave, gutta est.
Sæpius aspergunt igitur se se, populumq́:
Dextrisq́, excipiunt tensis, & vertice aperto,
Ejus aquæ guttas summi doctique papistæ:
Semper & in Templis mediis atque ostia propter
Amula cum aspergillo astat, ne copia desit
Dæmones arcendi, delendique omnia vitæ
Crimina, Privatas etiam portatur in ædes
Illa aqua, conspergunt que domum conclavia, lectos:

(l) Thom. Naogeorgus libr. 3 Regni pápistici
Micsodás a' Szentelt vizs

Nemo nisi aspersus digito, sua limina transit:
Rebus ita in multis est hujus maximus usus,
Nec mirum, tanta cùm sit virtutis, opisque.
Delingunt etiam vulgo res propter easdem:
Grana Salis. Puerisque eadem bobusque ministrant.
Dæmonis in cursu ne quid ladantur iniqui.
His quid opus Christo, minimo qui magna labore.
Efficiunt? delent peccata, & dæmonas arcent.

En, idgy mondom ezt ki:

1. Pápisták el-hiszik: hogy fertelmes bűnők
El-tőrőltessenek, s' fekete őrdőgők
A' Szentelt viz által; mint rut bűdős dőgők
El-fussanak: mert égy csep viz-is győtrelmek.
2. Azért ottan ottan hintik e' Szent vizzel
A' Papok magokat, edgyűt a' kősséggel:
Vészik ez harmatot ki-terjesztet kézzel
Fű pápista Rendek, s' nagy sűveg-vetéssel.
3. Vagyon azért ollykor: Templom közepire
Tétetvén, és mint bé-mégy, az aitó félre;
Készen ván a' Szent viz egy edényben erre
Ott áll az Amula, s' legyező e' végre.
4. Hogy kész ezkőz légyen, őrdőgőket űzni,
Es tellyes élteknek mocskát le-törleni:
Házokhoz-is szokták e' szent vizet vinni;
Házat, kamorákat, s' ágyakat szentelni.
5. Senki addig által kűszőbét nem-hágja
Házának, még ebben nem mártodik ujja,
S' magát meg-nem hinti: Ennyi sok az haszna
E' viznek, nagy lévén ereje, s' hatalma.
6. Közőnséges ez-is: Sőt ezzel szentelnek,
Ezen mondott végre adván Gyermekeknek,
Minden marhájoknak, ökrők, s' teheneknek,

Hogy

Hogy a' csalárd őrdőg ne árcson ezeknek.
7. Ezeknek. a' Christus miért volna hasznos?
Kiknek kis munkájok illyen méltoságos,
Vizeknek ereje, minden vétket el-mossa;
Eordőgőt-is űzvén lelkek bátorságos.

Ha ezeket nem hiszed el Keresztyén olvasó; ne kapj a' Pap őszve kötöt kezein-is, mert bizony csak ám itt!

PűSPőK

De még (m) az oltárra-is le-teszi a' Pap kezét, mint az el-esett Christus, a' keresztt terhe alatt. XVIII. (m) pag. 80. 81.

PRESBYTER

Felel. (1) Igen nem feleitheted még-is az Oltárt mellyel, mit tész vallyon még is? hiszem az Apostolok idejében, nem vólt kű-oltár, mint a' tiétek. Hallyad: (n) Az Apostoli idő, nem élt kű oltárokkal; hanem, ide-s' tova hordozhato asztalokkal; mellyrűl Christus-is osztogatta ki a' Szent Vacsorát: a' veszttég álható kű oltárok penig, alkalmatossabbak a' barmok meg-ölésekre; mivel mind a' Sidók, s' mind a' Pogányok, e' végre raktak volt kűbűl oltárokat. Az után sem volt, Christus szűletése után két száz esztendőkkel, Origénes idejében, mint ű szól e' felől: (o) Azt mondgya Celsus, hogy mi az oltárok rakást s' épité sit, igen kerűllyük. De, nem egyéb a' mi oltárunk, hanem a' Keresztyén Embernek elméje; mellyrűl, drága illátok mennek-fel Istenhez, tudni-illik, a jó lelki ismeretbűl származot könyörgés. Hát, kitalálá osztán? Azt mondgya (p) Gerson, (q) Gabriel Biellel edgyűt; hogy a' kű-oltárokat Sylvester Papa tanálta; ki meg-is hadta, hogy senki ez-után a' fábul csinált oltárokon ne áldozzék. De, nē gondoltak a' jó Keresztyének e' Sylvester parācsolattyával; hanē sok hellyekē meg-tartották az Asztalokat, mint e' jámbor mődgya: (r) a' Christus testének és vérének Sacramētumát az Ur asztalán készittyűkel és ugyā az Ur asztalárul vészszűk. Emlit ugyā másut Oltárt; de azt, (s) fábul csinált nak mődgya leni melly felől, igy-is szoll (t) Tiszti az Egy-házi szolgának, hogy az oltárt hordozza, mellyē bizonyára, nē a' kűbűl rakot oltárt, hanem az idestova hordozható asztalt erti mellyet

(n) Bullinger. in libr. de Origine errorū.
(o) Origen lib. 8. contra Celsū.
(p) Gerson. l. 4 Contra Florentum.
(q) Gabr. Biel lect. 13. in Cā.
(r) Aug. tract 26. in Johan.
(s) August. Epist. 50.
(t) August. in questi. vet. & Novi Test. quæst. 101.

(u) Irenaus libr. 4. Cap. 34. lyet, *oltárnak* mond ugyan; *mint* (u) *Christus-is, mi oltárunknak hivatik*, nem hogy valosággal *oltár* volna Christus, hanem némi-némű *hasonlatosság szerént.*

Ellenvetés. De tálam valaki igy szól: Nem-kel a' *kűbűl* épittetet *oltárt* kárhoztatni.

Felel. Légyen ugy bár! csak hogy ezeket igenel kel távoztatni: 1. Csak az Ur Vacsorája ki-szolgáltatására tartozzék az, s' ne a' *meg-hólt szenteknek tiszteletekre.* 2. Ne légyenek sok oltárok egy Templumban, hogy igy ne panaszolkodgyék Isten: (x) *Megsokásitotta Ephraim az oltárokat bűn-tételre; annakokáért veszedelmire lésznekű néki az ű oltári.* 3. Ne tarcs azokon szemedet s' elmédet; mert a' Christus Országátúl, (mellyben most vagy) ez adaték ki: (y) *Akkor az időbē tekint Ember, az ű terētőjére és az ű szēei néznek az Israelnek Istēre;* (Christusra) *és nē tekint az oltárokra, sē a' képekre.* 4. Mivel az O Testamentumban, Christust mutatott két *oltárok* valának; nem kel már azok példájokra *oltárokat* ma épiteni; mert el-jőt Christus, s' az *oltár* sem kel már. Másképpen: (z) *Valamelly dolog, másképpen leszen, hogy sem mint Isten kiványa;* az; *nem hogy tetzenék Istennek, sőt inkáb rut dolog ű előtte.*

(x) Hos. 8. 11.

(y) Esa. 17. 7. 8.

(z) Chrysost. Orat. 1. Con. Judaos.

Felel. (z) De azonban; talám a' te *kezed* a' *Christust* jedzi; annak *le-tévése* penig Urunk *el-esését?* Ki bánt; Püspök Uram? Talám valami nagy tőke eset a' kezedre, mint Christus-is emelte a' Keresztet? Most tudom, hogy a' te *kezed* felől prophétáltatot ez meg: (a) *meg-száradot mint a' cserép az én erőm*; csak hogy nincsen szintén ot, hogy a' Pap azért *eresztí-le a' kezet* (mint a' lúd a' szárnyát) mert *meg-száradot.* Bizony, alig ha meg sem érdemlené azt! Mert ha (b) *Jeroboámnak*, csak azért *szárada* meg *keze*, hogy az Isten emberét megakarja vala fogni; mit gondol ez áránt a' Pap-is; Ki a' Christus Keresztfa nem birhatását- az ű *le-eresztet* bűnös kezével akarja mutogatni? avagy nem jobbé (c) *Urunkat az Evangeliumban kifesziteni?* Maga kiáltá ezt Christus: (d) *Egyedűl tekertem a' Saitót*; Püspök Uram ezt mondgya: Vaj énis segitettem a' Christus szenyvedését; mert ha ű *nem birta* kereszt fáját, énis *le-eresztem* kezemet! De nem jár véle egy uton ittis Urunk; merr ű akkor igy panaszkodek: *Fáraztottál engemet a' te hamisságiddal*; a' papnak penig kezét nem a' bűn nyomja alá, hanem csak ű-n-kéjén *eresztí-le.* Sőt ezt mondgya: (f) *Eleget tehet* Ember

(a) Solt. 22. 16.

(b) Kir. 13. 4.

(c) Gal. 3. 1.

(d) Esa. 63. 3.

(e) Esa. 43. 24.

(f) Bonav. ven.

Ember magá-ú az ű cselekedet szerént valo vétkejért. Vond-fel hát kezed az *oltárrul* mert nincsen ahoz sem mi-közöd; ki *maga tőt eleget a' vétkekért.*

tura libr. 3. sent. dist. 3. quest. 3.

Püspők.

Ezt-is végben viszi a' Pap ki, (g) *hol balra hol jobra mégyen az oltárnal; mint a' századik juhát keresö Christus: a' ki a' végsö Vacsoránnis a' Kenyérnek meg-szentelése előt szent dolgokrul sokat szólott; a' szemeit fel-emelvén imádkozott; hálákatt adott; meg-áldotta a' kényeret; fel-vőtte; meg-szegte; ismétt hálatt adván, dicsiretet mondott.* (Matth. 26) *Maid éppen hasonlo rend tartássokkal szolgálnak a' Papok-is: Mert ez illyen kűlsö mozgással mind magokat s' mind másokat a' bélsö áitatosságra inditnak, Szent Agoston itileti szerént.* (De cura pro mortuis Cap. 5.)

XIX. (g) pag. 81.

Presbyter.

Felel. 1. S' juhot kereszszé te mikor az *oltárt*, hol it, s' hol amot kerűlöd? El sem *vesztetted* s' meg sem *találhad* juhajdat. Nálatok tanittyák ezt: (h) *Semmi csonkarág nincsen az Hiveknek, jó cselekedetekben; hogy mind az Isten törvényenek eleget nem-tehetnének ez életben; mind penig; hogy azok-által örök életet nem érdemelhetnének.* Nem *tévezteted* itel, (látod) pápista halgatoidat; mit tudtz hát az *oltár* kőrnyűl bogarászni? Ha penig minket kereszsz ez aránt; (kik *Babylonbúl* ki jőttűnk) minket mind meg nem találhatz ha némellyikűnket elcsabitó-is mert csak ily kerek válszt adunk *keresésedre*: (i) *Ha régen a' Pápista papok a' misében való sok modatlanságokat égyébeket-is corigáltak volna; most sem hadtuk volna-el a' Pápistaságot.* Azért: *Soha nem mégyünk már mi vissza!* Nem kandicsolhatz hát minket ugy, az *oltár bállyan s' jobján*, hogy vissza vigy tőbbé az *Egyiptumi káposztára, pár-hagymára &c. Romában.* Es igy, nem éred-el egy részrúl-is végedet.

(h) Concil. Trid. Sess. 6. cap. 16. Can. 32.

(i) Geor. Cas. Sand. art. 25. de Eccle.

Felel. 2. Meg-ēgedgyűk; (igaz) hogy *Christus a' kényér meg-szētelése előt szēt dolgokrul, sokat szolott*; de azokat nē-szollota; le siketeknek, sem értetleneknek, kik nem hallották, vagy nem értették volna; a' te *Misézö* cselekedetedben való szók penig, (mint értők) mind ez ellen vadnak; ne szabd hát Christus *értelmes* szavahoz, a' te *érhetetlen* be-

len beszédidet.):(

Felel. 3. Ha Urunk, az *Egre vetvén szemeit, ugy imádkozott*; gonosz lelki ismérettel tanitod hát te ezt: (k) *Hogy a' kenyeret, vagy Misében, vagy azon kivül, hol el tétetik, vagy a Paptul környül hordoztatik; jó lelki ésmérettel, s' igaz hittel tartoztok imádni.* Vallyon s' azt cselekedte e' Urunk? S' nem e' mondásához tartotta é magát: (l) *A te Urádat Istenedet imádgyad; és csak őtet szolgállyad.*

(k) Lovanert. 14.

(l) Matth. 4. 10.

Felel. 4. Hogy mered meg-kűlőmbőztetni ezeket vallásod ellen: *Hálákat adot; s' meg-áldotta?* Itt-is nem hiszem, hogy vallásodat tudgyad, holot mások ehez, igy szollanak; (m) *Mind égy, az hálaádas s' a' meg-áldás.* Még-is, la hogy te, más Pápistává lőttél!

(m) Salmeron. com. 9. tract. 12. Stapleton. in Antidot., Matth. 28. Maldonatus ibid.

Felel. 5. *Kényeret* emlegetz, s'azonbã *ostyát* adtz? be rút dolog Tudom mit álmodtok ez aránt; mert, *talám a' kényér, nehezebben válnék Christus testévé, mivel hogy temérdekeb az ostyánál; de az ostya, könnyebben hozzá részi azt.* Nem ugy, nem, mert meg-marad ez, mindenkor: (n) *Ha a' Sacramentumoknak, nem volna valami hasonlatoságok s' égyben vetések azokkal a' mit azok jelentenek; sohanem volnának Sacramentumok*, ugy tetzik penig, hogy a' *kényér* a' Christus testének inkáb meg-mutattoja, hogy sem az *Ostyák*-el, Christus testének minket, lelki képpen táplálni; igy a' kényérnek-is; mellyel az *ostya*, korán sem érkezik-el. Az Apostolok-is penig, hogy hogy oszthatták volna el egy más kőzőt, ha képes s' felzűletes szokásban ment *ostya*, volt volna? Ha régen az O *Testamentum*ban, kovásztalan volt, arra csak ezt mondgyuk: (o) *Hányátok ki a' régi kovászt, hogy légyetek uj tészták; mert a' mi Husvéti Báránynak a' Christus, mi érettünk meg-áldoztatot.* El-mult már azs' nem hozatni elől. De az *ostyárúl*, most vala szónk.

(n) August. Epist. 3. ad Bonifac.

(o) 1 Cor. 5. 7.

(p) Matth. 26. 27. Mark. 14. 23.

Felel. 6. Előlhozád ezt-is, hogy *fel-vőtte?* Bezeg (p) *ugy volt*; melynek ez értelme: Kezével fogta, az asztalrul fel-vőtte; nem magát, sem testét; mert sem maga ű Felséged, sem Szent teste, nem volt az Asztalon, hanem, az asztalnál űlt. Miert kel hát azt mondanod, hogy *valoságos Szent testét adta?*

Felel. 7. Iol emlited ezt, hogy ű Felsége, meg-*szegte a' Kényeret*; csak hogy, talám égydben akarod ezzel kőtni: (mivel el-hadta ezt: *adta*) *mind égy, hogy meg szegte s' adta.* Bezzeg ugy e' vélekedésed, nem igaz volna; mert ezeket meg-kűlőmbőztetik az (q) *Evangélisták*

(q) Matth.

listák. Nem-is hozhatod ez aránt ki-azt, hogy e' kettő: *Meg szegte s' adta, mind egy lévén; szabados az, akar szegjük meg s' akar ne.* Nem ugy, nem; mert a' (r) *kenyér meg-szegése, jedzi a' Christus meg-tőrődőt testét.* Ha penig te ezt el-mulatod, nem tész eleget az *Apostol* kévánságának, s' mint jársz?

26. 26. Marc 14. 22. Luk. 12. 29. (r) 1. Cor. 10. 16.

Felel. 8. Nem kel azért el-hadni az *adtát*. Melly, nem annyit teszen, hogy csak *Szájok*-ban *adta*, hanem, *kezekben*. Sem nẽ azt, hogy a' Pápista pap, csak maga *Communicállyon*, s' a' szegény kőlséget, a' nélkűl hadgya; mert Christus: *adta!*

Felel. 9. No már, mind ezekre mit mondgyák? Ezt kel ki adnom: *nem helyessen mondgya azt*, Püspők *Uram*; hogy *a' Pápista papok, hasonló rend-tartással szolgálnak, a' Misében való kűlső mozgásokkal, mint Christus Urunk cselekedet.* meg-bocsássa a' jo Uram, de kivánom tőle, hogy még ezeket-is végben vigye, kűlső *gestussal*; 1. Mutassa meg, hogy Jésus (s) *meg-háborodot lelkében* az asztalnál, 2. Hozza elő, ide s' tová valo *mozgásával* ezt is; micsoda szőrnyű *szomorusága* lehetet Urunknak a' kertben. 3, Tegyen *pohárt* elől; mert Christus, azért kőnyőrgőt. hogy (u) *távozzék el-tűle.* 4. Mutassa meg-a' (x) *fustélyokat, s' görcsősőket*; mellyekel, Christus meg, fogására mentek a' Sidók. 5. Abrázollya ki; miképpen (y) *estek a' földre*, Urunk ellenségi. 6. Kőlsse fel a' Misében a' Szent *Péter* (z) *kardgyát*, mellyel *Malchus*-nak el-vágta fűlét. 7. Allassa elől, a' (a) *tizenkét legio Angyalokat.* 8. Adgya elől azt a' (b) *szomoruságot*, mely eset Urunkon, mikor tanitványi el-hadták. 9. Ama (c) *gyolcs inges* Iffiu legényt, állassa elől. 10. Ne felejcse-el, az Isten (d) *Templomának harmadnap* alat való fel-épittesét. 11. Hogy hogy jő Christus, jővendőben (e) *a' fellegekben el*; kűlsű maga viselésével, adgya az-is tudtunkra. 12. (f) *Szagassa meg ruháját*, mint a' Fű Pap. 13. (g) *Pőkjön a' maga orczájára*; *verje arczul, s' botozza* meg-magát, mint Urunkat. 14. Csinállya ki azt a' (h) *szolgálót*, a' ki előt *Péter* Christust meg-tagadta. 15. Vigyen (i) *kakast* az oltárra, mely Pétert meg-téritette. 16. Hullyon kőnyve Halgatoi előt; miképpen (k) *Péter sirattta* vérkét. 17. Tegyen ollyan 30 (l) *ezüst pénzeket* az oltárra; a' minéműeken akkor *Judás*, Christust el-adta. 18. mennyen ki a' Templumbul, s' (m) *akaszsza fel magát*, mint *Judas*. 19. Jáczodgya ki ezt-is: hogy hógy kel az (n) *harmincz ezüst* pénzen *mezőt venni*,

Nem kőveti Christust a' Pap a' Misében.

(s) Jan. 13 21. (t) Matth. 26. 37. 38.

(u) v. 39.

(x) v. 47.

(y) Jan. 18. 6.

(z) Matth. 26 51.

(a) v. 53.

(b) Mark. 14. v. 15.

(c) v. 51.

(d) Matth. 26. 61.

(e) v. 64.

(f) v. 65.

(g) v 67. 68.

(h) v. 69.

(i) v. 75.

(k) ibid.

(l) Matth. 27. 3.

(m) v. 5.

(n) v. 7.

(o) Luk. 23. 11. (p) v. 14. (q) v. 18. (r) Jan. 19. 5. (s) v. 13. (t) Matth. 27. 19. (u) Luk. 23. 26. (x) v. 27. (y) v. 28. (z) v. 31. (a) v. 32. (b) Jan. 19. 19. (c) v. 23. 24. (d) v. 23. (e) v. 25. (f) v. 26. (g) Matth. 27. 39. (h) v. 45. (i) v. 48. (k) v. 52. 53. (l) Jan. 19. 34. (m) v. 40. (n) Matth. 27. 66.

venni a' szegények temetésére. 20. Azt a' (o) fényes köntöst vegye-fel, mellyet Urunk-is az Herodes udvarában. 21. mutassa meg azt, hogy ő bene nincsen vétek; mint Christusban-is (p) nem találá Pilátus. 2, Allasson egy (q) Barabás latrot az oltárra, kit azután bocsásson el. 23. öltözzék Barsonban mint Pilátus cselekedék Christussal, kit (r) Bársonyban öltöztete. 24. üllyön a' (s) Lithostrotos itilő székben, mint Pilátus 25. Abrazollya ki, a' Christussal (t) álmadot Pilátus Felségét. 26. A' keresztfát emelő (u) Cyrené-beli Simont, el ne hadgya. 27. A' Christust (x) kisiró, s' jajgató Aszszonyokat, ki-rajszollya. 28. Ugyan maga, (y) fed-gye meg azokat az Aszszonyokat a' siráshért, mint Christus cselekedék. 29, Szerezzen egy (z) zöld s' aszszu-fát; melynek az eggyike, Christust, az utolsó penig, a' Sidokat példázza-ki. 30. El ne hadgya a' (a) két Tolvajt, hanem a' Christussal eggyüt, feszíteni vigye. 31. A' Christus feje-feliben tegy ezt: (b) A' Názáretebéli Jesus Sidóknak Királya. 32. Engedgye le-vonni (c) minden ruháját, mint Christusrul le-vonák az Hoherok. 33. Ne külgye a' Szabóhoz dolmányát; hanem, legyen (d) Varrás-nélkül valo; mint vala Christusé. 34. Allassa az oltár alá (mivel hogy az, jedzi a' Calvária hegyét) a' (e) Máriákot. 35. Commendállya János Tanitványának Szent (f) Annyát Christusnak; ének penig, meg amazt. 36. (g) szidgyas' csufollya meg ű-is a' Christust, mint a' kereszt-fa mellet el-menők. 36. Szerezzen az egész világon, (h) három oráig tartó setétséget; mint a' Christus halála. 37. Miszézése közöt, igyék (i) eczetet-is. 38. Indicsa-meg a' (k) földet, reszkettesse-meg a' kő-sziklákat, s' támaszszon ollyan Halottakot fel, kiket lássunk magunk-is; mint Christus halála cselekedet. 39. Egy jó erejű vitéznek, engedgye meg a' maga (l) oldalát által szurni; lám Christussal azt mivelék: 40. Takartassa (m) lepedőben magát, s' temetkezzék a' Joseph koporsojában? mint Urunkal cselekedének. 41 (n) Pecsélteltesse bé koporsoját, miképpen Urunkal-is azt mivelék. Ha ezeket végben viszi ugy tudom, jo modon fel-hágy a' Christus-személlye viselésére; De ha nem, csak csábító, s' ámitónak tartatik.

(o) August. Epist. 109.

Felel. 10. Hogy a' Pápista pap cselekedetit, Szét Ágoston-bul bizonyitod; mivel szavait, fel-nem irtad, szokástok szerént; talám csak költöt dolog; én sem tartozom reá felelni; azt-is tudván, hogy e szávaival a' jámbor nem ellenkezik: (o) *Azt akarta az Isten irgalmassága*

massága, hogy a' keresztyén vallás, a' Sacramentumoknak igen kevés Ceremoniáibul állyon. Másut-is: (p) *Felette igen bánom azt, hogy az Isten könyvében való dolgokat, el-hadgyák az Emberek, s' a' magok sok Ceremoniáival elegritik meg-azokat:* Ugy teczik nem javallya ezekben a' ti tűletek, *Külső mozgással,* Urunk szenvedésinek végben vitelét! nem-é?

(p) Augusto m. 2. Epist. 119. ad Januariũ.

PŰSPŐK.

XX.

Bizonyos dolog! mert hogy ha már mi Pápista Papok, a' Christus némellyik cselekedetit, ábrázollyuk csak ki a' Misében; a' tőbbit penig el-hadgyuk; nem lehetűnk mindenekben, ű Felsége *személlyét* viselő papok; de mostan-is, e' szokáshoz kel támaszkodnom? (q) *Hogy a' Pap, sok kereszteket vétt; mivel Christusnak, egész élete kereszt volt: Egy végben-is, hol kettőt, mert Christus Lélekben Testben szenvedet: hol hármat, az három vas szégért: hol ötöt, a' Christus öttt mély sebei-ért,* (Gal. 6. 17.)

(q) pap. 81. 82.

PRESBYTER.

Felel. 1. Itt sem érted, honnan jőt bé a' *kereszt-hányás*; Im meg-tanitlak. Csufollyák vala régen a' Keszttyéneket a' pogányok; eszektől távoztaknak itilvén űket, hogy oly Christust imádnának, ki kereszt-fán függő; melyre a' keresztyének ezt felelik vala: (r) *Nem ollyan szivünk vagyon nékünk, mint tinéktek; mert mi nem szégyenlyük az meg feszittetet Christust; hanē ot viselyük az ű keresztének jelét, a' mely résznek meg-kellene pirulni.* (tudni-illik homlokunkon.) Mások e' végre-is mondgyák: (s) *mert a' Sidok-u meg-kenték volt régen, ajtojaknak felső részét a' Bárány vérével, igy a' Keresztyének is homlokokat meg-kerez tezték, követvén a' Sidokat nem jo-szokásbul.*

(e) August de verbis Apost. Serm. 8. (s) Lactantius libr. 4. de vera sapientia. cap. 26. Aust. de Catechi. rudibus. cap. 20.

Felel 2. De ha szintén ugy volt-is; ugyan nem adtak ők annak *Isteni tiszteletet*; mint ezek mondgyák: (t) *Mi keresztyének, a' keresztnek jelét, se nem tisztellyük, sem nem imádgyuk.* Ti peniglen igy tanitotok: (u) *A' keresztnek jelét felette igen nagy tisztelettel kell illetni; mert az által úzzük el az ördőgőket.*

(t) Arnobius libr 8 Contra Gentes. Cyrillus libr 6. contra Iulianum. (u) Censura Colomiés. Dial. 3. contra Monhem. p. 60.

Felel. 3. Mind el-halgatod azért te ezeket: (x) *a' kereszt-hányás 1. El-kergeti az ördőgőket. 2. Betegségeket, s' minden gonoszokat el-úzz. 3. Valamire az, vettetik, mind meg-szenteli azt. 4. Ollyan ere-*

(x) Bellar. libri. 2. de

Imag. Sanct. cap. 30. (y) Scarga. art. 8 fol. 2. 11. (z) Gret. libr. 3. cap. 28.

je vagyon; minémű a' kónyörgésnek. 5. Az Hitnek-is jele az melly által valamely gonosz tűlünk el-úzetik. 6. E' kereszt-hányással, ha a' pogány él-is de még-is el-úzi az órdógóket. 7. (y) Ez által szenteltetik meg az Ur teste. 8. (z) Ez, a' Sárkányokat, s' kigyokat meg-óli, s' a' kinek mérget adtak, mindgyárt benne meg-oltya. 9. A' vakokot, meg-világositya, a' némákat, sántákat, s' gutta útótteket, ép helyekre állattya. 10. A' tűzet, meg-oltya. 11. A' fene bestiákat, meg-szeliditi. Ezekrűl te, semmit sem beszelgetvén; csak Christusnak, egész élete-béli keresztit forgatod; Lélekben, s' testben valo szenvedését emlited; három vas-szege-irűl, s' ótt mély sebeirűl beszéllesz, de a' kereszt-hányásnak hasznait, mind-el hagyod: avagy nem tudod azért vallásodat; vagy, szembe-kőtve akarod hordozni a' keresztyénséget!

(a) Betalejus in Notis ad Lactant. libr. 4. div. Instit. cap. 27. (b) Durandus libr. 4. Ration. div. offic. cap. 41. n. 14.

Felel. 4. E' mondással azért: (a) Hajdan a' Regiek azért hántak kereszteket; hogy azzal meg-mutassák a' pogányok kőzőt azt; hogy űk a' Christus hitin, s' Vallássán vadnak. El-romol (mondom) hát ez ugy: ezért hányunk kereszteket; mert Christusnak egész élete, kereszt volt. Ez állatással-is: (b) Azért hányunk kettős keresztet, mert Christusnak két természeti volt. (Isten-i s' Ember-i) nem marad hát ez meg: Azért hányunk kettős keresztet; mert Christus, mind Lélekben Testben szenvedet Végezetre: Ha minden gonoszokat el űz a' kereszt mint mondá Bellarminus. Ha a' Sárkányokat s' kigyokat meg-óli; mint jelété Gretsérus. Ha a' sebeseket ép helyekre állattya; mint ki-adá ugyan ő. &c. avagy bocsáttyaé, a' Misében, a' te hármas kereszted, ő Felsége testében az három vasszeget? avagy csinál-é ótt sebeket Urunkon? hidgye ki szelet akar őrizni!

(c) Gal. 6. 17. (d) Lyran. in h. l. & Col. 1. 24.

Felel. 5. Az Apostol hellye, ez: (c) A' Christusnak billyegét hordozom az én testemben. Az az (d) Nem szol a' Christus szenvedésérűl; s' halálárul; hanē arrul, a' mellyeket Christus tagjaibā szēved. Nē jol értedhát eszt!

PŰSPŐK.

XXI. (e) Pag. 82.

No már rendel e' kővetkezék: (e) Az Ur fel-mutatása tájban, három végben háromszor csendit, a' ki a' Papnak szolgál: a' mely kilenczszeri csendités, a' kilentz Angyali karokat kivánnya a' Christus dicsiretire a' Sidok úvöltése, kiáltása és csattogása helyet, mikor a' Christust feszitenì vitték. (Luc 23. 23.) Az egyszeri magános csendités; hogy akkor az Istenhez közellyeb járullyuuk. (Rom. 5. 2.)

PRES-

PRESBYTER.

Az Harangok keresztelésérűl

Felel. 1. Az Ur fel-mutatásárul, szollottunk. Ha a' csenditésén érted; az Harangok szavát; azokkal addig ne Harangozzon a' Papnak szolgáló, hanem, igy kereszteltessenek meg az Harangok:

(f) Thomas Naogeorgus. libr. 1. Regni Papist.

(f) Quando baptizant Campanas, ferreus est quis,
Qui risum cohibere queat: quin non manu utraque
Ariculas asini fingat: qui pectore toto
Non indignetur, lucrosis artibus illuc
Rem redi isse, ut Baptismi venerabile signum,
Quod nos in Christi demonstrat castra receptos,
Res anima sensuque carens ante ora prophanet
Nostra, atque actore id magno, miroque paratu.
Undique vicinus populus concurrit eodem,
Omnibus una cupido est hæc spectaclâ videndi.
A' templi illius præfectis jam ante rogati
Adsunt Compatres culti, tersique supremè.
Complures ad tantum olim ut legerentur honorem,
Prævenere rogando ipsi: nec parvulus horum
Est numerus: centum fermè: persæpè ducenti,
Tercentum quoque, si Campana est magna, locusque
Insignis. Tandem procedit Episcopus armis
Spectandus solitis, preculis & Consecrat undam
Cum sale: quippe sine his tantus nil efficit author.
Multa, licet clarâ luce, ardent lumina circum.
Cætera postquam egit precibus, procumbere mandat
In genua astantes, orareque uti Campanæ
Baptismus prosit, contra que pericula fortem
Tinnitum mittat. post hæc Campana linitur.
Partibus in quibus est visum, quotiesque chorago.
Non enim idem observant omnes. Tum postulat edi

 Illius

Illius nomen (nomen quippe inditur illi,
Ut puero) quod cùm didicit, perfundit abundè
Baptismi ter aquâ, sacro dein Chrismate signat
Depictis crucibus: mox illi linea vestis
Candida ceu puero injicitur. Tum maxima verò
Compatrum cura, & certamen surgit ineptum,
Ut tangant, sacrique levent de fonte lavacri.
Sed nequeunt omnes Circum contingere dextra:
Ergò funiculis retinent, tanguntque levantque
Quam libet extremi: satis istud nempe videtur,
Seque suo censent perfunctos munere bellè.
Demùm filiolæ tinctæ munuscula donant,
Aurum, & argentum. Vult dives quisque videri,
Atque alios superare stipe. Hæc res commoda porro
Præfectis Templi est, turrim ut tollatur in altum.
Hinc Convivantur, quòd sit Campana renata.
Lucem illam celebrant, vino, lusu, atque choreis,
Et vomitu, et pugnis, omnique libidine gestus.
Quid nam aliud quæso vidisti stultiùs usquam
A' magnis parvisque geri, sub schemate sancto?

Szűletet nyelvűnkőn, igy foly:

1. Mikor az Harangok meg kereszteltetnek,
Vas szivek van, a'kik ezen nem nevetnek.
Méltó hogy két kezek fel-emeltessenek
Mellyekbűl (csufossan) szamár fűlek lesznek.

2. Vas a' kigyomorból ezért nem haragszik,
Hogy a' szent keresztség igy meg-csufoltatik;
Mellyel a' Christushoz tágas ajtó nyilik
Ily nagy nyereségre imé fordittatik.

3. Ez érzékenség, és lélek nélkűl való,
Csuda készűlettel szemek előtt álló,
Melyhez a' nagy sereg ezennel induló,

Mert

Mert nézésére kész, mely sok lelket csaló.

4. Kereszt-Attyák rendel immár jelen vadnak;
Kiket a' Templumnak Præfectusi hivnak,
Sokan: mert nincs héjja száz, avagy két száznak
Ha nagy az hely, s' Harang, három százan álnak.

5. Osztán elől megyen szokott fegyverével
A' Püspők, aprolék sok könyörgésekkel,
S' meg-szenteli a' sót, mind eggyűt a' vizzel,
Mert semmit e' nélkűl ű nem végezhet el.

6. Környűl nagy világgal rendel égnek gyertyák,
Ezentűl a' népet térdekre állyittyák,
S' keresztség el-mulván, ugy imádkoztattyák;
Veszedelem ellen, nagy hasznát kiáltyák.

7. Harangnak részeit rendel mind meg-kenik
(Mellydolog mindentűl kűlsőképpen láczik)
Neve a' Püspőktűl ottan meg-kérdetik;
Mert név nélkűl soha meg nem keresztelik.

8. Hogy ezt ki-tanulta: ottan meg-öntözi
Háromszor: s' szent kenettel meg-kereztezi,
Azután lenbűl-szűtt rokolyáját vészi,
S' mint egy kis-gyermeket ugy fel-öltözteti.

9, Nagy hirtelenséggel ita' kereszt-Attyák,
Keresztelő vizbűl fel-venni akarják,
Job kézzel minnyájan illetni kivánnyák;
Elég ha némellyek kötélen huzhattyák.

10. Végre mind fejenként kereszt-leányoknak,
(Tudni-illik: a' meg-keresztelt Harangnak)
Ezűstőt, aranyat bűvűn adakoznak;
Senki nem mondgya itmágát Utolsónak.

11. Ebben nagy szép hasznok vagyon a' papoknak,
Mihellyen harangot Toronyban fel-vonsznak:
Fris vendégeskedést mindgyárt inditanak,

örűlnek

őrűlnek ujjonnan szűletet Harangnak.
12. Egész estig osztán lakoznak jo borral,
Tánczal elegyitet sok-felé játékkal,
őklőzéssel, és rut szőrnyű okádással;
Igy mulik el a' Nap tűlők bujasággal.
13. Hol láthattál ennél nagyob bolondságott?
(Bátor nézd széllel e' keresztyén Világot)
Mert egyenlő képpen mind-kicsinyt s' mind nagyott
E' Pompa magához igen fel-bóditott.
Effélé keresztelt Harangoknak osztán, illyen hasznok vagyon:

(g) Si cœlum tonat, & tempestas sæva timetur,
Mirum quàm trepident miseri, quàm nulla superfit
Vera fides: quàm cuncta in fida habeantque putentque
Actutum Ædituus Campanas concutit omnes,
Immenso sonitu, & solito violentius, usque
Dum tristi cessent resonare tonitrua cœlo.
Nam baptizatis credunt hujusmodi vires
Esse in Campanis, ut Cuncta tonitrua frangant.
Vidi ego Numburgi quondam in Regione Toringæ
Campanam de se titulo quæ talia magno
Jactabat: dicor Maria (in baptismate nomen
Scilicet inditum erat) confringo tonitrua pulsu,
Pello nociva, fugoque eadem Cacodæmonas omnes.
Talia cùm possint, non mirum me hercle Papistas
Ad pulsum illarum fugere, impendente ruina
Grandinis, aut nimbi penetrantisve omnia teli.
Hic ubi divini fiducia certa favoris
Cernitur? inque malis speratur casibus uno
Auxilium a' Christo? divinæ ubi se & sua credunt
Cuncta voluntati, verbis ut inanibus orant?
An non Catholici sunt, & gens bella, Papistæ,

Thomas Naogergus, libr. 4. Regni Papist:

Præsi-

Præsidio quibus est Campanæ pulsus abenæ?

Ezeket igy ércs:
1. Hogy ha vagy az Eg zeng, vagy szélvész fenyeget,
(Bizonnyal csudálni nem győznél eleget)
Mint fél a' papista! s' nem látnál ot Hitett,
Csak a' nagy réműlés mindenikre esett.
2. Vonnya-meg mindgyárást mind az Harangokat,
A' gyors Harangozó; ne kessék még sokat,
Erejét ne szánnya; hogy nékűnk sok jókat
Szerezzen azokkal, s' tarcsa-meg házunkat.
3. Mert a' mely harangot a' Püspők keresztelt;
Nyilván az magának szőrnyű nagy erőt lelt;
Kő esőt ront az meg; adott néki ily jelt.
(Ez én mondásomnak te-is bátor adgy helt)
4. En mikor Numburgban mentem volna egyszer
Ily dolgot olvastam, nem egyszer sem kétszer:
En jo Harang vagyok, s' hasznom-is sok ezer,
Maria a' nevem, keresztelt pap Ember.
5. En a' nagy jég esőt, csak mind széllel verem
A' szőrnyű csattogást valahol el-érem,
El-oszlatom: térden álva nem-is kérem.
Tiszta időt adok, s' buza-is sok terem.
6. Szalad én előttem ama gonosz őrdőg,
(Ki az Hivek kőrnyűl, mint egy rut bűdős dőg)
Nem hogy nem futna-el az Eg, mely csak dőrőg,
De meg hasad szomra, ama nagy erős rőg,
7. Oh vaj vagyon é it Isteni félelem?
Vagy jo bizodalom? én nyilván nem vélem,
Christus az az erő; irás mondgya velem.
Ezen kivűl minden semmi, ugy remenlem.
8. Christusnál ván bizony a' tellyes segitség;

ű tűle

ű tűle fűg a' fűld, s' ama szép fényes Eg.
Vajha a' Pápisták ehez térnének még!
Nyilván harangokon nem esnék Keresztség.

Már azért, nem kel csudálni; hogy ha a' *meg-keresztelt* Harangokkal-is kongattattok, az *Ur* fel-emeléſekor; mert la ki ſok haſzna vagyon!

Micsodák a' Pápiſtáknál a' kilencs kar Angyalok?

Felel. 2. *A' kilencz kar Angyalokat* miért kelle emlitened? de talám ezt, nem mindenek értik, im én azétt, az *Angyalokrul* valo pápiſta értelmet, meg-világoſitom. Ugy tanitanak úk: *hogy a' jo Angyalok kózót, vagyon Felsó, Kózép, s' Alsó Rend, Mindenikben, három három kar vagyon. Az elsóben ez három karok:* 1. Seraphinok; *Kik leg kózeleb vadnak mindenkor Iſtenhez.* 2. Cherubinok; *kik az alattok valo Angyalokat, tanittyák az Iſten iſméretire.* 3. Király ſzékek; *kik mindenkor csak az Iſten igaſságárul, mint itilo Birojérúl, beſzélgetnek. A' másik rendbẽ, meg három félék:* 1. Uraságok; *ezek arra tanittyák az alattok lévó Angyalokat: Miképpen kellyen, kit kit, az ű lelki hartzában, erósſiteniek.* 2. Birodalmok; *ezek igazgattyák, s' órzik a' Királyokat, Fejedelmeket, s' méltoságos nagy rendeket.* 3. Hatalmaságok; *ezek kótik meg az órdogóket, hogy az Hiveknek ne árcsanak.* Az harmadik rendben, iſmét három Karok: 1. Erók; *ezek cselekeſznek csudákat.* Archangyalok; *ezek ſzolgáltak Chriſtusnak, e' földón jártában.* 3. Angyalok: *ezek viſzik az hiveknek lelkeket menyorſzágban.*

(h) *Auguſt. in Enchir. Cap. 58. Col. 1. 16.*

Hiſzem, minden Szent Irás kivúl valo állatáſok ezek a' pápiſtáknak! melyre csak ezt mondgya Szent Agoſton: (h) *hogy vadnak ugyã az Apoſtol mõdáſa ſzerént; Királyi ſzékek Uralkodáſok, s' Hatalmaságok: de mit kúlómbózzenek azok, ű nem tudgya; nem-ű kel affelól tudakozni.* Igazán mondgya! mert elég ezt tudni a' mi idveſségűnkre; hogy azokban az Angyalokban (i) *nagy eró* vagyon; kik által Iſten órzi Hiveit. Láſſuk *Becanus Jeſuita-ú*, mitſzol ehezi (k) *Az Anyalok kózót való Rendet*, (igy ſzoll) *meg-engedem ugyan; de micsodás légyen az; e' csak bizontalan dolog. Mert ki légyen kózzúlók, felsób s' alsób, még dionyſius ſem fejtette-meg.* (ki errúl irt) *De a' kik azt olvaſták, nem tetzet tudománya nékiek &c.*

(i) *Solt. 103. 20. & 34. 8. & 91. 11. 12.*
(k) *Becanus de officin An: Cap. 1. Sect. 11.*

Ezeket kérdem azért már: 1. Hol vagyon a' Szent Irásban, hogy *kilencz kar Angyalok* vadnak; holot ezt, im mely *bizontalan dolognak*

lognak iſmerik lenni? 2. A' pap *csengetó* Aprodgya, alá hihattyaé azokat a' mennyei *karbúl* mind, az ű *csengettyújével?* mert meg-lehet az, hogy egy orában, ſok ezer hellyen *csengethet* a' pap ſzolgája; de mind azokra, alá érkezneké júni az Angyalok, holot *Bellarminus* tanitáſa ſzerént:

(l) *Bellar. lib. 1. de Beat. Sanct. Cap. 20.*

(l) *A' menyi Iſteni ſzolgálatok eſnek egy orában, ſzamtulan helyeken; nem elégséges az Angyalaknak könyúségok az oda érkezére; de kivántatik* mindenút valoság, *mellyet ſoha az Angyalok végben nem vihetnek.* Hiában *csenget* hát a' *ſine labore*!

Felel. 3. *Az Iſtenhez* való *járulás* penig, nem *magános csendités* állta lészen; hát? (m) *bizodalommal kel járulnunk a' kegyelemnek ſzékihez;* e' penig ti-bennetek Pápiſta papok nincsen-e' ſzerént: (n) *Senki nem lehet effelól bizonyos, hogy néki, igaz idvezúlendó hiti légyen;* Mit téſzen hát a' Pápiſta pap, az *Iſtenhez Kózeleb* való *járuláſſal?* Annyival-is inkáb hogy ezt citállya: (o) *A' Chriſtus Jéſus által lót, hitben menetelúnk a' kegyelemben.* Mert ezt maga ſem hiſzi, ha ezt meg nem veti: (p) *Senki nem hiheti azt el, hogy Iſten kegyelmében légyen.* Mit kérkedel hát azzál, a' mi nincsen?

(m) *Sid. 4. 16*
(n) *Bell. libr. 1. de Juſtif. C. 10. §. deinde peccant.*
(o) *Rom. 5. 2.*
(p) *Bell. lib. 3. de Juſtif. C. 11. §. Reſpondeo.*

P ű s p ó k. XXII.

De a' (q) *Káslát-is hátul fogják akkor: jelentvén, hogy Simon Cyrenæus, Chriſtuſunkat meg-ſegitette a' kereſzt viſelésben.* (*Matth. 27. 32.*)

(q) *pag. 82.*

P R E S B Y T E R.

Felel. 1. Ugyé hogy itt-is, Chriſtuſá tótted *Káslátodat;* (*Caſtula* az) Inaſodat penig, *Cyrenabeli Simonná?* Bocsáſſa-meg Iſten ennyi káromkodáſodat! Nem mondom, hogy te nem vagy ennek egy-gyike: (r) *kik régen bé-irattattak a' kárhozatra, a' mi Iſtenúnknek kegyelmeſségét* (Urunknak, erettúnk való ſzenvedéſét) *másra forditván.*

(r) *Jud. v. 4.*

Felel. 2. De hiaban itt-is, minden ſzepelkedéſed; mert, a' pápiſta vallás ſzerént, nem lehet *te rúhád, a' Chriſtus*; mivel: (s) *Lehetetlen dolog,* (t) nalatok) *hogy a' Chriſtus Jéſus igaſsága,* (ez a' *ruha* az) *tinektek tulaidonittaſék.* Mit haſonlitod hát Urunkhoz a' te *ingedet.*

(s) *Bellar. lib 4. de Juſt C. 7. argum. 4.*

PůSPŐK.

XXIII. Immár, ezzel akarok véget vetni a' mi *Misebéli* feles *Ceremoniáinknak*: (t) *Hogy a' Mise Halgatók, fel-álnak az Evangelium olvasásra; annak tudományát készek kővetni.* (*Phil. 1. 27.*)

(t) pag. 83.

PRESBYTER.

Felel. 1. Nem igázán mondod, hogy *Mise* Halgatok; hanem, mint fellyeb mondám: *Mise nézők!*

Felel. 2. Ha fel-akarnak *állani* Halgatóid, nem a' *Mise idején* állyanak-fel, hanem, a' *Mise nélkül* valo *Evangelium* halgatására; ugy hogy, ezt mondhassák: (u) *mi, az Istennek előtte állunk, hogy meg-halgassuk mind azokat, mellyeket Isten néked mondott,*

(u) Csel. 10. 33.

Felel. 3. Ne tekerd azonban e' szokat? (x) *Visellyétek ugy magatokat, mint illik a' Christus Evangeliumához. &c.* Ne csigázd (mondom) erre: *Hogy a' Mise halgatásbéli Evangelium tudományát, készek az Halgatók kővetni*; mert, se Szent *Pál*; ő nem szóll ot egykukot-is a' *Misérül*, s' annak *Evangeliumjárul*; s' mind penig, igen veszedelmes akkor azt halgatni; ugy hogy csak ezt kellyen mondani: (y) *O Isten Embere, halál a' fazékban!*

(x) Phil. 1. 27.

(y) 2 Kir. 4. 40.

PůSPőK CEREMONIAINAK, A' MISERůL való bé-rekesztése.

(z) *Denoha ezek a' külső Ceremoniák, és bizonyos Rend tartások, szükségesek ugyan; hogy mindenek diszessen, és jó rendel légyenek, a' Szent Pál intése szerént,* (1 Cor. 14. 40.) *Mind az által; a' Misének természeti és valosága nem ezekben áll; hanem ez-után meg-irt* tizenkét *Czikkelyben.*

(z) pag. 83.

PRESBYTER.

Felel. Bizony dolog, hogy eddig-is job volt volna a' *dologra* menned, hogy sem az *árnyékon* kapadosnod, s' a' kontzot el-ejtened. Az Apostolok mōdását-is *Miséd Ceremoniáira* huznod; mert e' telik it bé: (a) *A' tudatlanok, magok veszedelmére tekerik az Irásokat.* En azért, minden Istene felő Keresztyén *Evangelicus* Embert árra kérek; hogy ha eddig a' *Mise Ceremoniáit* kedvetlenöl olvasta; magát a' *dolgot* már, jo lelki ismérettel fontollya.

(a) 2 Pet. 3. 16.

Vége a' Misés Ceremoniáknak.

PůSPŐK.

A' MISE ALDOZATNAK TERMESZETI, Miben állyon.

(b) *Elménkben forogván az Istennek Minden hatósága, és teremtett állatokon való fü Urasága; kérdem, micsoda Isteni tisztelettel tehetünk vallást rula?*

(b) pag. 83.

PRESBYTER

Felel. 1. S' Túrkőlődő Bakot tész ki elsőben-is, hogy a' *Misét, Aldozatnak* nevezed? (de ugy látom, hogy te-is, amá *Tridentum*ban való pápista nagy Gyűléstül, nem távozhatol el; mely, (c) 1545 *esztendőnek vége felé* kezdeték, s' mulék penig el 1563. esztendőnek farka felé; *tizennyoltz esztendőkig* tartván; mely *Synat*ban-is: 3-dik PAL, 3-dik IULIUS; 2-dik MARCELLUS; 4-dik PAL; s' 4-dik PIUS PAPAK, præsideálának. Melyben, *huszonőtszőr* ülének, nagy *frequentiával* való székeket: jelen lévén *hét* Cardinálok; *Romai* kővetséget viselők, *őten*; Királyok, s' nagy Fejedelmek *Ablegatusi*; *tizenhaton*; Patriarchák penig, Ersekek, Půspőkők, s' Apaturok, *hármadfél százán.*) mely illyent végeze: (d) *Isteni áldozat,* (a' Mise) *melyben, ugyan azon Christus áldoztatik meg* vér nélkül, *ki a' kereszt fán magát,* véressen *meg-áldozá; s' ollyan engesztelő áldozat-is, melynek fel-mutatása által, meg-békéllik az Isten, hogy az által a nagy bűnőket-is meg-bocsássa. Es, mely nem csak az élő hiveknek vétkekért, bűntetésekért, magok elég tételekért, s' egyéb szükségekért-is mutattatik bé; hanem. a' Christusban meg-holtaknak, de még telyességessen meg nem tisztultaknak gonoszságokért-is tétetik.*

(c) Petrus svavis Concili. Trid. fol. 1.

(d) Concil. Trid. Sess. 6. Cap. 2.

Felel. 2. Effélékhez mi, igy nyulunk: 1. Tagadgyuk, hogy a' *Tridentumi* Gyűlés, helyes synatlőt legyen, mely a' Misét, *áldozatnak* tanitotta. Ercs-meg a' pápista Tanukat: *Azt mondgya Catharinus; a' Compsai Ersek, ki a' Tridentumi Gyűlésben jelen volt; hogy ot, nem adatot*

Nem volt igaz Gyűles a' Tridentum Conc.

(e) Dominic. a' Soto in lib. contra Concil. Tridens.

adatot szabadság a' disputálásra. Miért vallyon? hald-meg ez okát, a' 9-dik Carolustul, *Galliának*, Királlyátul, ki az ellen a' Synat ellen, igy protestála: (f) *Becsűllöm jo Attyák a' ti vallástokat, életeteket, s' tudományokat; de nem szeretem azt, hogy semmit magatoktul nem végeztek; hanem, minden dolgoknak el-igazitásit, Romábul. a' 4-dik Pius Pápátul váriátok; azért, protestálunk: hogy az ű végezésit; sem mi, sem a' Galliai Ecclésiák, nem javallyuk.* Illyen Tanu-is vagyon: (g) *Engemet Vergerius*ſt, *abbul a' Tridentumi Gyűlésbűl, csak azért taszigáltak ki, mert azt itilték, hogy én it, a' Pápa végezési ellen szóllok. Sőt Nachiántes Jakab nevű Püspőkőt-is ki-vetették, hogy ezt nem javallotta:* ollyan tiszteelettel kel a' Traditiokat, mint szintén az Evangelíomot becsűlni; *ezért ű-tet Romában küldötték, hogy az onnan költ Pápa decretumát, ily vakmerőképpen meg-vetette.* Ezt-is beszélli: (h) *Egy decretum, vagy egy Canon sem volt, annak a' Gyűlésnek szék-ülésiben, mellyet Romábul nem küldöttek volna; mellynek, az ot való szegény lelkeknek kés kételen kellet engedniek, noha lelki ismeretek meg-sebesitésével; némellyek penig, Tudatlanok-is valának.* Nézd még-is, mit cselekedtek az akkori Pápák, azzal a' Gyűlésel: *Egy Marcellus Cervinus nevű Cardinált, küldöttek Romábul Tridentumban; hogy semmit ne engedgyen a' Romai fényes szék ellen cselekedni ot; sőt inkáb, ki-vettesse a' Gyűlésbűl azokat, kik az ellen szóllanak.* Meg-is lűn; mert mikor, egy (i) *Velentzei Vilhelmus, dominicanus Barát, mondotta volna; hogy el-végeztetet volna a' Basileai Conciliumban:* lenne felsőb méltoságú a' Concilium a' Pápánál; *csak ki-lombattatta nyavaláſt. Cervinus.* Más (k) *egy Püspőkőt-is, kinek ez; nem tetzhetvén:* hogy az Isten, Szent, a' Pápa penig, leg szentségesleb légyen; *Romában igazitatta, s' Püspökségétűl meg-fosztatta.* Vaiki sokan szóllottanak volna ot, a' Misének *véretlen áldozattya* ellen, ha mertek volna! Szólla egy *Cornelius Bitóntinusi Püspők*; állatván, (l) *hogy Christus, az utólsó Vacsorakor nem a' mága testét, s' vérét áldozta meg*; de csak cseber rűdon veték ki. Nem-is csuda, mert akkori Gyűlésbéli Püspőkők, igy eskűvének meg a' Romai Pápáknak: (m) *oltalmazom a' Romai Pápát mindenekellen. Es az ű tűlők adatott Törvényeket, minden erőmmel védelmezem; az Eretneke ket penig, lelkem szakadtáig persequálom.* Effele volna ám a' *szép rutt* Concilium! melyben, magátul nem szabad volt Embernek semmit végezni; hanem, csák a' *Pápák* kengyelét nyomni, melybűl

(f) *Carolus 9. in protest. contra Concilium Trident.*

(g) *Pet. Paulus Vergerius in Epist. ad Regem Polon. pag. 119.*

(h) *Idem ibid. pag. 222.*

(i) *Balaus fol. 423.*

(k) *Idem ibid.*

(l) *Melchior Canus lib. 12. Locor. Cap. 12. pag. 412.*

(m) *Secretar. Pauli 4-ti in act. 3. Conc. Trid. fol. 90.*

bűl, vallyon s' lehetetté ki-folyni a' Mise *véretlen áldozattyának?* 2. Minémük valának azért e' gyűlésnek *tyukjai*, szintén ollyanok, *tojományi-ű*. mert, *Sandor*bűl csinált 3-*dik* PAL, gyakorolya vala az őrdőgi jövendőléseket. *Julia Farnésia* nevű nénnyet, valami ideig való ususra, *hatodik Sandornak* engedé. A' fábul csinált golyobist meg-szentelé, s' egy *Mátronájának*, igy küldé: *Ha valakitűl kenszerittetél, mindgyárt ellene álhatz ezzel. csak hogy viselyed nyakadban.* Még maga sem vét vala kereſztet a' bujálkodásra; mellyért, *Quærcæus Miklos*, nagy sebet-is vágot vala rajta, s' annak hellyét, koporsojáig viſele. (Hihető tilalmas hellyen talalta vala) ki-is kedvelvén effele buja ágyas házakat; mindé holnaphā, *őt ezer Bordélybā lako kurvák fizetnek vala néki.* s' ezé az *véretlen Misében való áldozatot* ki-talált *Tridentumi præses?* Harmadik IULIUS-is, hordá ez-után a' sendelyt. ki a' csiklándó szerelemre vezető *Páva Hust*, igen szereti vala, mellyet midőn egykor, paráncsolattyábul, estvéli asztalára hidegen fel nem vittek volna; s' azért valo haragját egy *Cardinál* csendesitené; csak igy szolla: *Ha Isten egy almáért ugy meg-haragudt, hogy első szűléinket, ki-űszte a' Paradicsombul; sokkal méltabban cselekeszem én azt egy páváért; mert nagyob e' páva, egy almánál.* Szegény *Julius* Bátyánk nem a' *Tridentumi* Szent Irás ellen végezet Gyűlésre, sem nem magára, az Ur könyvére viselt ű gondot, hanem a' *pávákat* szemlélte; s' ez tűdot volnaé a' *véretlen áldozathoz az Misében?* Hát 2-dik MARCELLUS-hoz bizhatunké? Keveset. Mert e' a' *Tridentumi* Gyűléskor; a' *Károly* Császár kérésére-nem akarja vala Hadát forditani a' Tőrőkre, hanem (mint akkor szollottak) a' *Lutheranusokra*; mivel igy szolla: *Gonoszabbak a' Lutheranusok, a' Tőrőknél.* Be, szép Gyűlést *deformáló* lűn ez-is! s' ennek kelletté *véretlen áldozatot* végezni a' Misében? Azonban: jűjjon elől bár, *Carapha Péterbűl* lőt *negyedik* PAL Pápa-is. ki felől, mit remélhetűk? hiszem e' lűn *Promotora* a' *Jésuitaságnak*; s' nyilván ehez-is (n) támazkodék *Bellarminus* igy szolló Fia: *Valamennyi pápista doctorok, e' mostani időben,* (élt penig *Bellarminus*, 1590-ben, az az, a' *Tridentumi* nem jo Gyűlés után huszonhét, s' tőb esztendőkben) *irtak a' Mise áldozattyárul; mind csak azon voltak: hogy meg-mutassák azt, miképpen áldozzák Istennek meg, a' Christus Jésus valoságos testet s' vérét, a' kenyér s' bor szine alatt.* Halladé mint bizik a' *Tridentumi* időhőz! *Negyedik* PIUS-is, csak Pápai nyálát poké ki? s' hizelkedésével, igy nyálogatá azt

(n) *Bellar. lib. 1. de Missa. Cap. 5. §. Contrarig.*

tá azt fel *Tranquerellus János: kel engedni a' Pápának, mert mindenek ű alá vadnak vettetve.* Azt tudodé, hogy ezeket csak magam gondoltam, a' *Tridentumi* Gyűlés állásárúl? kérd meg *Nicolaus Machiavelluſt; Agrippát, Stanislaus Ruthenuſt Maſſæuſt, Baptiſtát; Crantziuſt; Gagvinuſt; &c.* s' nem hadnak benne, mind a' tőb Pápák s' mind (o) *ezek, magok viſeléſekben.* Mely ha ugy vagyon: SEM A' FEJE, SEM A' FORRASA, NEM VOLT HAT JO A' TRIDENTUMI GYŰLESNEK; Es igy, *a' véretlen áldozatnak is.* 3. Hogy merte hát még is Iſten ellen; *Iſteni áldozatnak* nevezni a' *Misét?* Igy rontom-el: (p) *Az Iſteni Sacramentumhoz, ſemmit ſem kell adni, vagy abbul el-venni.* De, *hogy a' Chriſtus teſte a' Misében vér nélkúl áldoztaſék, vagy az Halottakért-ú tételéſék; afféle, a' Sacramentomhoz való adás. Nem Iſteni áldozat hát!* Ezt vőtte vala bezzeg eſzében *Ataídes György, a' Luſitaniai* Királynak nagy *Theologuſſa*; ki abban a' Gyűlésben, ellene mondhatatlanul meg-állatá: (q) *hogy a' Miſe, ſohol a' Szent Irásbul meg nem probáltathatik.* Meg-is *Iſteni áldozaté?* 4. Nem igazat mond ebben-is: *hogy a' Misében, ugyan azon Chriſtus áldoztatik meg, a' mely a' Kereſzt fán ſzenvedet.* Hiſzem, (r) *oly Papnak kellet Chriſtuſnak lenni; Kinek,* NEM VOLT SZŰKSEG MINDEN NAP ALDOZNI; *Mert azt* EGYSZER *meg-cselekedte. Mit áldoztátok,* hát máſzſzor-is? A' vagy nem ezé (s) *az Iſtennek Fiát iſmét meg-feſziteni, s' gyalázatra ki-tenni?* Ugy tanultuk meg: (t) *hogy a' Chriſtus többé meg nem hal;* miért kel hát még-is *áldozni?* Mert ugyan-is: *A' vagy elégséges volt a' Chriſtus áldozattya, á' vagy nem. Ha elégséges volt; miért kel hát útet, iſmét a' Misében meg-áldozni? Ha penig nem volt; nem igaz hát ez:* (u) *A' mely áldozatot Chriſtus a' Kereſzt fán végben vitt; oly örökké valo ereje vagyon annak Iſten előtt; hogy az nem külömben tetzik moſt-is Iſtennek mint az nap, melyen az ú meg-ſebeſittetet oldalábul viz s' vér folyt ki.* Tudom it, illyen ki-csapását a' Gyűléſnek: (x) *Elégséges volt ugyan magában; de mivel hogy minden nap vétkezünk; azért kel azt reánk ſzabogatnunk.* De azt, csak Szent Irás nélkúl beſzélli a' Gyűlés. (y) *Kiſzolani akar, ſzollya az Iſten igijét.* Mert: (z) *Azért hiſzünk valamit, mert olvaſſuk: s' azért nem hiſzünk, mert nem olvaſſuk.* Soha nincsen ti néktek Pápiſta Papoknak annyi tehetségtek, hogy, az halhatatlan Iſtent illető *Chriſtus áldozattyát,* máſokra *ſzabjátok.* Ugyé, hogy (a) *Iſten az, ki meg-igazit;* s' nem Pápiſta Pap? hogy meritek Iſtenért, a' Jéſus Chriſtus

(o) *In Vitis Paparum.*

(p) *Jacobus a' Vitriaco libr. 2. Hiſt. Occid. cap. 36. pag. 397.*

(q) *Pet. ſuavis in Hiſt. Concil. Trid. lib. 6. pag. 639. (in alter. edit. pag. 614.)*

(r) *Sid. 9. 27.*

(s) *Sid. 6. 6.*

(t) *Rom. 6. 9.*

(u) *Cipr. de Baptiſmo Ch. & manifeſtatione Trinit. §. 7.*

(x) *Concil. Triq. Seſs. 6. cap. 1.*

(y) *1 Pet. 4. 11.*

(z) *Hieron. advers. Helv.*

(a) *Rom. 8. 33.*

Chriſtus tiſztit, ű Felségérűl le-huzni; (ki Kereſzt fán tőt áldozattya által, meg-tiſztitot minket bűneinkből, s' ugyan azont Szent Lelké által, mi reank *ſzabogattya*) s' magatokra ruházni? Hallatza ezt: (b) *Meg-vadtok moſva, ſzentelve, igazitva, az Ur Jéſus nevében;* (az az: az Ur Jéſus Chriſtusért, s' az ű érdemeért) *és a' mi Iſtenünknek Lelke által.* Hol mondgya az Irás; hogy a' pápiſta Pap *applicállya* azt az *áldozatot.* Holot; (c) *Mivel hogy örökké meg-marad;* (Chriſtus) *örökké való Papsága vagyon. Minek okáért meg-ú tarthattya mindeneſtűl fogva azokát, a' kik ű általa járulnak Iſtenhez; mert mindenkor él; hogy eſedezzék ű érettek.* Ihol volna a' Chtiſtus *applicáláſa,* s' a' te papságod nélkűl-is, az ű *örökké* tarto *papsága!* Mellyet ti miért-is veſztek magatoknak? holot képtelen dolog, *áldozatot, áldozattal applicálni.* Azonban. (d) *Iſten rendelte Chriſtuſt, engeſztelő áldozatúl, az ű vérében valo hitnek általa.* Láddé, hogy az *Hit applicállya* azt, nem a' *Miſe.* Mert másképpen: Ha a' Chriſtus *elég tételét a' Miſe applicállya;* miért nem Szűletését, feltamadását, s' menyben menését-is? miért nem ſzereztek azok emlékezetére-is *Miſet?* Tudhad azt-is penig; hogy a' *Kereſztségnek* Sacramentumában-is, emlitteik a' Chriſtus *áldozattya;* noſza hát, *áldozd* meg abban-is a' Chriſtuſt, mint a' *Misében!* Nem te *applicálod* azért azt jo Pap Uram! hanem: kinek kinek az ű *hiti*, e' modáſok ſzerént: (e) *A' Chriſtus Szenvedésének áldozattyát, ki ki akkor viſzi bűnéért fel, mikor azt* hitinek általa *Iſtennek bé mutattya.* Iſmét: (f) *Aldozat lőt a' mi bűneinkért Chriſtus; Ki, az* hitnek után *mégyen az Emberhez.* 5. Miért kellet a' Gyűléſnek, e' külőmbőzéſſel-is élni: *Véreſſen* a' Kereſztfán s' *vérnélkúl* áldoztatik a' Misében? Hol vőt efféle *diſtinctiot,* talám Utopiábul hozta? No, jol vagyon! Láſſuk ha ſzép-é? *Valahol a' vétkek meg-bocsáttatnak; vér kel oda.* mret (g) *Vér ontás nélkúl, nem leſzen bűn bocsánat.*) *De a' Misében a' vétkek, meg-bocsáttatnak.* (e' ſzerént: (h) *A' miſe engeſztelő áldozat, mely által, meg-engeſzteltetik Iſten, s' meg-bocsáttya a' Bűnőket,*) Kel hát oda *Vér;* s' nem kel *véretlennek* lenni! Mit mondaſz? Láddé azonban *Vergeriusként,* hogy *Tudatlan* volt a' Gyűlés, s' *Contradictiokkal* táplálta magát, *Vérnek* mondgya lenni a' Bort, s' *Véretlent* tőlt ki: Noſza moſt! Azért: *A' vagy egy a' véretlen áldozat a' véreſſel, a' vagy nem egy. Ha egy; nem igaz hát az: hogy a' kenyér, s' bor, áldozat; holot ezek; nem áldoztattanak meg a' Kereſztfán. Ha*

(b) *1 Cor. 6. 11.*

(c) *Sid. 7. 24. 25.*

Nem applicalhattya Chriſtuſt, a' papiſta pap a' Misében.

(d) *Rom. 3. 25.*

(e) *Aug. in ex pos. inchoata ad Rom.*

(f) *origen. in Epiſt. ad Rom lib. cap. 3. 3.*

Nem jol mondatika a' véres áldozat, véretlennek.

(g) *Sid. 9. 22.*

(h) *Concil. l. Trid. Seſſ. 6. cap. 2.*

fán. Ha penig nem egy, botlik a' Gyűles: mely ugyan azon Christust mondgya a' Misében áldoztatni, mely áldozot a' kereszt-fán. Azt kerdenem tovább-bá: Micsoda vége vagyon a' *veretlen* áldozatnak? mert ha az, bűn bocsatásra valo- mi haszna volt tehát a' Christus *Véres* áldozattyának a' kereszt-fán? holott: (i) *az hol a' bűnök meg-vadnak bocsáttatván, nem kel ott már. bűnért valo áldozat.* Ha a' *Misében meg-bocsáttatot a' vétek;* mi haszna volt Christus áldozattyának a' kerezt-fán? Vagy, ha a' kerezt-fán, tőt Christus eleget a' vétekért, mire valo hát a' *véretlen áldozat?* Itt-is hijában szaladtok az *áldozat applicálása* várában; hogy a' *Mise*, csak *applicáló Sacrificium*; mert a' Gyűlés azt: (k) *mindélőkért, s' mind holtakért* való *engesztelő áldozatnak hija.* Iol azért, igy értened a' *véretlen* áldozatrul: (l) *Vigyünk Istennek okos s' véretlen áldozatokat.* Micsodák azok vallyon? Ezek; (m) *meg-gyuityuk mi a' kőnyörgésnek jo illatú füstit; azt penig nem vér által cselekeszűk; hanem lélekbűl.* Más-is igy szol errűl; (n) *Nem a' véres áldozatoknak meg-ujjitásai igiri Esaiás; hanem, a' lelkieket, ugy mint, az dicsirettételeket, s' háláadásokat.* 6. Káromkodik-is a' Gyűlés a' *Tudatlánság* mellet; hogy a' *Mise Bálvány, engeztelő áldozat legyen.* Hiszem Urunk a' maga *vére* felől mondá ezt: hogy (o) *az ontatik ki mi érettünk, bűneink bocsánattyára.* Ezt mondanám azért itt: *Ha a' Christusnak kereszt fán való aldozattyának, oly nagy Isteni ereje vagyon; hogy az minden ű benne bivőknek vétkeket elmossa; nyilván ugyan azon egy erős karomkodásképpen tulaidonittatik a' Gyulesbűl, más egyéb áldozatnak.* Szeretedé ezt? Igaznak hidgyed; mert Christus, (p) *mind vérontással bocsátotta meg bűneinket*; s' mind ha már (q) *meg-bocsátotta, nem kell többé bűnért való áldozat.* Ha penig kel; hibássan mondya az Adostol: hogy *az hol meg-vagyon a' vétek bocsátva nem kel öt többé a' vétekért valo áldozat.* Okos embertűl, goromba, ki szegés ez it: Hogy a' *Mise, Christus halálának: csak meg-emlekeztetője*; Mert ez, mind a' vak Gyűlést arrzul csapja; mely, mind *egynek* mondgya azt, a' Christus halálával; s' mind penig *bűn tisztitást* tulaidonit néki. még ezt-is mondanám: *Ha a' Mise, bűnért való engeztelő áldozat; nyilván nem álhat hát meg e' Christus szava:* (r) *El-végeztetet. Ez Apostolok mondási-ű:* (s) *El-végeztetvén, lőt az idvességnek oka.* (t) *Egy áldozattyával el-végezte azokat, kik mind őrőkké meg-szentelltetnek.* (u) *Egyszer szenvedet Christus az bűnekért; hogy minket Istenhez*

(i) Sid. 10. 18.

(k) Concil. l. Trid. Sess. 6. cap. 2.

(l) Eseb. de Demonstrat. libr. 1. Cap' 6.

(m) Idem Ibid. libr. 2.

(n) Justin. Martyr in Dial. cum Triphone.

(o) Matth. 26. 28.

(p) 1 Jan. 1. 17.

(q) Sid. 10. 18.

Ellen-vetés.

(r) Jan. 19. 30.

(s) Sid. 5. 9.

(t) Sid. 10 14.

(u) 1 Petr. 3. 18.

stenhez vinne. Kételkedel benne? Igazat beszéllek; mert a' mi egyszer tőkélletessen végben ment, nem lészen az, másszor; és a' mi még lészen, nem tőkélletes az. Hallád penig, hogy a' Christus *áldozattya* egyszer *el-végeztetett*; miért kel hát meg-is a' bűnőkért, tőb *engeztelő áldozat?* De, maga meg-veri magát, az igy szólló Gyűlés: (x) *Hogy a' Christus véres áldozattyának idvességes ereje szabassék mi-reánk, a' minden nap cselekedet bűnéinknek meg-bocsátásara.* Honnan légyen szabad, igy szedegetnem: *Hogy ha azt engeztelő áldozatnak applicálása, nem ünnön maga, az engesztelő áldozat.* (igaz ez, mert más a' dolog, meg más annak applicálása) *azonban; a' Christus áldozattyának applicálása vagyon a' Misében; kővetkezik hát, hogy a' Misében, nincsen bűnőkért való áldozat.* Vak, ki ezt nem láttya. Mondgya vissza hát a' Gyűlés, hogy az ű Miséje, nem *engesztelő áldozat.* 7. Meg-ént *Christussá* akarja magát tenni *az esze veszett* Gyűlés; helyheztetvén ebben-is a' Misének végét: hogy az: *az Hiveknek bűntetéjekért, s' magok elég tételekért-ű vagyon.* Itt immár ki-szőktek felső várábul a' Gyűlésnek, s' kevés olait hadták benne. Maga meg-tanulhadta volna ezt; (y) *Ha magadat meg-nyuzod-ű, de nem tehetz eléget vétkeidért.* Hogy hogy *Missificálhacz* te hát, *bűneidért* való *elég tételért?* Utállya ám ez-is azt: (z) *Nincs a' Bűnős Embernél ollyan, melly által eleget tégyen vétkeért.* Ki űzték ám ezek, a' Gyűlés *elégtévő miséjét*, házokbul! de mit mondgyak? hiszem 3-dik *Innocentius* Pápa, nem csak a' Misének tulaidonitá az *elég tételt*; hanem azoknak-is, kik *kurva aszszonyokat vésznek Feleségűl*; igy irván: (a) *Bűnőkért elég tévőknek itilte*; 3-*dik Innocentius azokat, kik a' kurva Aszonyokat vészik magoknak Feleségűl.* Nosza edgyezzetek meg it, s' mondgyátok: A' vagy a' *Misétűl*, a' vagy a' *parázna Aszonyok el-vételétűl* fűg az Ember *elég tétele*, Iésus, oltalmaz efféle vallástul! 8. Noha *Romábul, Tridentumban*; *kőntős uijaban* hordozták a' Pápák kőveti a' *Szent Lelket*; de még sem volt, oda gyűlt seregek kőzőt az; mikor *az Halottakért-is, áldoztatni parancsóltak a' Misében.* Nem jutot nyavalyás Synatnak ez eszeben; hogy mind Christus, s' mind az Apostol, az *Előknek* osztogatták ki a' Sacramentumot; kik vehették, ehették, s' ihatták; s' nem *áldozatak az Holottakért.* Meg-tanulhatta volna ezt, a' Gyűlés: (b) *Hogy az Halottak, nincsenek az Ecclesia hatalmában*; s' miképpen segithetné hát azokat a' Misében? Efféle *Sacrificálások*

(x) Concil. Trident. Sess. 6. cap. 1.

(y) Bernhardus. Serm. 38. in Cant.

(z) Liranus in cap. 18. Matth.

(a) Bzovius. Ann. 1198. §. 7.

(b) Scotus 4. Sent. dist. 19. q. 2. art. 4.

ficálások; (c) *a' Pogányoktul mondatnak ám eredetet vötteknek* a' magad feleitűl; mellyért, hogy nem citálod a' *Tridentumi* Gyűlésre érette, s' onnan kűldenéd *Romában* meg-feszíteni; hogy effelé mertek ellenetek irni? Nem kel az Halottak lelkeinek a' ti Misétek; mert. (d) *Hajók voltak,* MINDGYARAST *azoknak lelkek paradicsomban mentek, testektűl meg-válásokkor; ha penig gonoszok, voltak pokolra szállottak.* Mettzesz hát Misézéseddel? Ettűl tanult volna azért bár a' Gyűlés: (e) *Mikor ez életbűl ki-kűltözik ember, nincsen osztán, pœnitentia tartásának helye, sem bűne-ért való elég-tétele: Mert, it vesztetik el az örök élet, s' itt-is találtatik meg.* Ha esze felejtet nem volt volna a' Gyűlés, meg-kellet volna ezeket rázogatni.

(c) Polyd. Vergilius. ib. 6. de rer. invent. cap. 9. pag. 515. et 519.
(d) Justinus Martyr q. et Resp. ad orthodopos.
(e) Cyprianus ad demetrianum §. 22.

Felel. 3. Nosza már kérgyed: *Micsoda Isteni tisztelettel tehetűnk valláſt az Isten minden hatoságárul, s' teremtet állatokon való Uraságárul?* Né, még-sem tudtad? igy: (f) *Tiéd Uram az Hatalom;* &c. *azért dicsirjük a' Te dicsőséges nevedet.* Es: (g) *dicsirjétek az* URAT. &c.

(f) 1 Cron. 29. 11. 13.
(g) Solt. 147. 1.

PűSPőK.

Jo ugyan ez-is; de tób kivántatik még hozzá. Mert ugyan-is: *A' Lutherek és Cálviniſták mondgyák; hogy arrul valláſt tehetűnk, a' szép Isteni dicsiretekkel.*

(h) pag. 84.

Nem kel gyűnyőrkődni a' Lutheriſta s' Calviniſta nevezetben.

PRESBYTER.

Felel. 1. Mi afféle nevezetekben, nem igen gyűnyőrkődnénk, ha reánk nem ragaztottátok volna. Mert ha ma élnének, mind *Luthers'* mind *Calvinus*, nyilván csak ezt mondanák. (i) *En se nem vagyok, sem lenni nem akarok, valakinek Meſtere.* En nálam, *egy Christus tudománya vagyon, az Eccleſiával eggyűt; melly Christus, Minnyájunknak Meſtere.* Azok-is penig, kiket ti *Luttereknek* s' *Cálviniſtáknak* neveztek; effélé csufolodástokat, őrömest nem szenvednék; hanem, e' pápista mondással tartanák inkáb: (k) *kik azt mondgyák; én errűl, s' én meg-amaz Emberrűl nevezem magamat; hasonlatoſſak azokhoz, kiket fel vala az Apoſtol a' Corinthuſiak között; kik igy szolnak vala: En Pál-é, én Apollo-é, én penig Cephás-é vagyok.* Titeket pirongatna bizony inkáb ez hely; kik ugyan tapsolva mondgyátok ezt: (l) *A' Pápá-*

(i) Luther. tom. 2. Jen. edit. Ann. 72. f. 62.
(k) Erasmus et Stapulenſis in Comment. 1 Cor. 1.
(l) Lorinus in Comm. Act. 20. v. 30. §. Unus eſt.

A' Pápátul, pápiſtáknak neveznűnk magunkat, nem hogy szégyenlenők, sőt inkáb nagy dicsiretűnkre vagyon. Mi penig, azokat a' nevezeteket, csak kötelenségbűl hordoz tuk, s' ez jámborokkal el-szenvedgyűk: (m) *Régen, az Apoſtoli Hitnek terjeſztői; Baſiliusrul Nazianzenusrul, Ambroſiusrul, Hieronymusrul, s' Auguſtinusrul, nevezik vala.* am had légyen...!

(m) Vilhelmus Lindanus in præfat. panopl. §. quod in quiunt.

Felel. 2. Gőrbe mind azáltal ebben szód; hogy a' *Lutterek s' Calviniſták* mondgyák elégségeseknek az *Isteni ditsireteket az Isteni Uraságának, teremtett állatokon való meg-mutatására.* Vaj a' szent irás vallya azt, s' ez tanit minket-is reá: Hogy a' (n) *kényörgésben való kezek fel-emeléſi, eſtveli áldozatok* legyenek. Hogy (o) *a' io illatok, a' szentek imádsági.* Hogy az (p) *Istennek dicsiretet mondani*, nem egyéb, hanem *áldozni.* Es (q) *a' ki dicsirettel áldozik, Istent dicsőiti* az. Christus (r) *által viszszűk szűntelen, Isten eleiben, a' dicsiret áldozattyát, s' az ő nevérűl való vallás tévő ajakainknak gyűmőlcsén.* Ugyan-is, (s) *szűt papság* vagyunk mi, *a' lelki áldozatok áldozására.* Hallodé mit kiván a' szent irás, az *Isten magaztalására? Lelki áldozatot*, ugyé? Mit fogod hát azt, csak a' *Lutterekre s' Calviniſtákra:* kiken kivűl, még a' Régi Attyák-is, ezeket beszéllik: (t) *Aldozzunk Istennek; nem, mint ha annélkűl szűkölködnék; hanem, hogy hálakat adunk az ű ajándékiért.* Más-is: (u) *Azért hadta Christus mi közöttűnk az ő emlekezetit; hogy mi magunkat ő néki meg-áldozzuk.* Hogy nem kiáltalz ezekre-is?

(n) Solt. 141. 2.
(o) Titk. 5. 8.
(p) Solt. 50. 14.
(q) v. 23.
(r) Sid. 13. 15.
(s) 1 Petr. 2. 5.
(t) Ireneus l. 4. adver. hæres cap. 34.
(u) Euſebius. Cæſariensis de demonſtr. Evangel. libr. 1. cap. 10.

PűSPőK

Ugy de, nem elégségesek még a hoz, *az Isteni dicsiretek.* Mert (x) *azok, a' Sidók Törvényében-is meg voltak: de azokat arra nem elégségeseknek lenni, nyilván meg-jelentette Isten; hanem más külső áldozatokat-is kivánt.* (*Num.* 9. 13.) *A' világnak kezdetin-is. Gen.* 4. 4.)

(x) pag. 86.

PRESBYTER.

Felel. 1. Talám viszsza akarod hozni a' *Leviták Ceremoniáit*, s' Sidová akarsz lenni? En it, igy szollok: *Valami jelentette s' példázta, a' Christus kereszt-fán tőt áldozattyát; tartozot az, a' Leviták Ceremoniás törvényire.* (Ezek lévén (y) *a' következendő dolgoknak árnyéki;*

(y) Col. 17. 2. Sid. 10. 1.

Christus penig, valoság.) De (z) *a' Misének áldozattya, jelenti, a' Christus kereszt-fán tőt áldozattyát. Azért a' misének áldozattya, tartozik a' Leviták Ceremoniaja* Né, s' *Sidokká* lőttetek? Ha azokká; el-kel hát tőrólnőtek a' kér Testamentum közőt való külőmbséget; Ha peniglen nem; ki kel gyomlálnotok a' misét, jo leszé? Vagy igy forditom: *Nem kel azt a' vallást bé-venni; mely, a' Ceremoniás törvények árnyékát, viszsza akarja hozni. De a' te Miséd,* (igazitván az ő Testamentumnak *külső áldozatra*) *a' Ceremoniás Törvények árnyékát, viszsza akarja hozni. Meg-kel hát a' te Misédet vetni!*

Felel. 2. Azt-is kérdeném: Ha *az Isteni dicsiretek, nem voltak elégségessek az ő Testámentumban, hanem kellettek azok kik mellé; más külső áldozatok-is;* miért hát hogy még-is *meg-veti Isten, a' külső áldozatokat,* s' az ő szent *dicsiretit javallya?* mi az oka, hogy ezt mongya: (a) *Nem kedvellem a' te házadbul a' tulkot, hanem áldozzál az Istennek dicsirettel?* Bezzeg nem találá Istennek kedvét a' Prophéta, (b) *ezerkosokkal; sőt még első szülőttének-is, búne váltságáért valo adással,* ha nem, *az igasság cselekedetit, irgalmasság szeretetit, s' Istennel valo járását,* kivánná ő tőle az isten, mert: (c) *job az engedelmesség, a' külső áldozatnál; és az Isten szavának meg-fogadása, hogy sem mint a' kosoknak kövéri.* Csak magokra a' Sidokra nézve, meg-elégedett volna Isten, az ő akkori *dicsiretivel-is;* ha a' *külső áldozatokban,* Szent Fiát nékik, nem akarta volna mutogatni.

Felel. 3. Miért kel azért jo Pűspök Uram! ezt meg-rontanod; (d) *Állyatok-meg a' szabadságban, mellyel Christus minket meg szabaditott;* s' a' misének *áldozattyát,* (mint szollál) az ő Testámentomi *külső áldozatokra* fel-vinned? Talám nem forgot volt még ez, kezedben: (e) *A' Christusnak tökélletes papsága, el-törlöte az ő Testámentumi papokat. Azért: ha az ő Testamentomi áldozat nem más; hanem csak az; mely volt a' Christusé a' kereszt fán; következik, hogy még fen vadnak az ő Testamentomi áldozatok.* Ad hozzá ezt ehez: *De az ő Testámentumi áldozatok nincsenek fen. Azért a' Christus áldozattya-is más volt, hogy sem az ő Testámentombéli áldozat.* Ha penig más volt: *más a' Christus áldozattyát jelentő mise-is,* (ha az) s' meg *más az ő Testámentomi áldozat.* Mellyik tettzik inkáb? Ha penig hunyoritasz az *Egyptomi pár-hagymára;* cselekedgyed ezeket: 1. *Egesd-meg* egészszen mi-

(z) Concil. Trid. Sess. 22. 1.
(a) Solt 50. 9. 14.
(b) Mich. 6. 7. 8.
(c) 1 Sam. 15. 22.
(d) Gal. 5. 1.
(e) Alphonsus Salmero tom. 9. Comment. in Hist. Evan. tract. 28. pag. 226.

szen misédet, s' had magadnak a' *bűrét;* mert az ő Testamentumi papok, azt cselekedtek az Allattal. 2. El ne hadgyad, sem a' (f) *kecske bakot,* sem a' (g) *veres tehenet.* 3. Válcs-meg bűnődet, (h) *egy kecskén.* 4. Csinály (i) *Galamb fiakat* az Ostyábul; mert régen azokkal-is áldoztak. 5. Tégy az ostyádban, (k) *olajt, bort, sót, s' temjént;* mint akkor. 6. Oda vigyed, a' (l) *Feleségrúl való gyanós vizet-is,* mellyel éltek a' papok. 7. *Kovászt-is* elegyics az ostya közzé, mint volt néha, némellyik (m) *áldozatban* Ha ezeket nem akarod végben vinni; szaladgy az ő Testamentumi *áldozatoktul!*

Felel. 4. Annyival-is inkáb penig; mert: 1. A' te (n) *misédnek áldozattyában, kenyér s' bor szine alat, Christus, az utolso Vacsorakor; meg-áldazta testét, s' vérét;* de az ő Testamenbéli áldozatokban, azt nem cselekedte. 2. Mert a' régi *áldozatok,* többire mind *véresek* valának; a' tiéd penig, (o) *véretlen* 3. Az ő Testamentumi (p) *Kosoknak, s' Bikáknak vérek, nem vehették-el a' bűnőket;* a' te miséd áldozattya penig, (q) *meg-bocsattya néktek, bűnőtőket.* 6. Nem az a' *Christus áldoztatot*-meg régen a' Sidok *áldozattyában valoságggal;* mely a' kereszt-fán szenvededet; de a' ti misékben, (r) *ugyan azon*

7. *Kosok vérével,* soha nem *áldoztak* az ő Testámentumban a' *meg holtakért;* de ti, azt cselekeszitek, (s) *áldozatokban* 8. A' régi papok mikor *áldoztak; állatot* áldoztak *állat alatt;* de ti, (t) *állatót,* (*Sok semmit*) az *szinek alatt.* 9. Egy pap sem tagadta azt az ő Testamentumban; hogy az ő áldozattyok, *áldozat légyen;* ti közzúletek penig, sokan meg győzetvén lelkek ismeretiben, nem mertéket azt álletni, hogy (u) *a' mise, valoságos áldozat legyen;* Sőt némellyitek azt mondorta; hogy csak (x) *Kősíség ámitásra gondoltátok azt ki; és a' mellyet az Halattakért tesztek, nem egyéb lopásnál s' szentség-tűrésnél; mivel hogy az Halni készűlők, pénzt hagyván néktek azért azt el orozzátok a' szegényekűl.* Bizony nagyot mert mondani! 10. Az ő időben, jövendőbéli szenvedését jelenti vala az *áldozat,* Christusnak; nálatok penig, immár az el-multat; e' szerént: *A' Christűs kereszt fán meg-lőt áldozattyának emlekezeti a' Mise.* 11. Tulajdon-képpen való Papok voltak az ő Testamentumban; ti penig azt tanittyátok: (z) *hogy az Apostolok, sohol nem neveztettek papoknak.* 12. Soha *Angyalok által,* nem vitettek az Egben, a' régi Papok, *áldozattyokat;* de ti oda, vitetitek.

(f) Lev. 4.
(g) Számi. 19. 7.
(h) Lev. 5.
(i) Lev. 14.
(k) Lev. 2. 13.
(l) Számi. 5.
(m) Lev. 23.
(n) Concil. Trid. Sess. 6. cap. 1.
(o) Idem ibid. cap. 2.
(p) Sid. 10. 4.
(q) Concil. ut modò.
(r) Conc. Trid. ut modò.
(s) Ut modò.
(t) Bellar. lib. 1. de Miss. cap. 5. §. E, Contrariò. &c.
(u) Pétrus Suavis Hist. Concil. Trid. lib. 6. pag. 613.
(x) Conradus Hager Ann. 1340. ut ex Balis. Ottonis Episc. Herbipolensis pater.
(y) Gloss. Bibl. ordin. in Epist. ad Hebr.
(z) Bell. l. 3. de Pont. cap. 13. §. Ratio.

vitetitek. 13. A' néhai papok *áldozattyát*, a' Christus szenvedése tőtte kedvesé; de ti ezt mondgyátok: (a) *A' misének áldozattya, nem a' Christus kereszt-fán tőt áldozattyátul fűg.* 14. Sido nyelven szolvala régen az *áldozó* pap te penig tiltod a' (b) *értheto nyelvet.* 15. *Kyrié Eleison*, s' mit &c. nem mondottak ám az ô időben, sem a' *Canon Gregorianus* nem tétetet ki; most affélék nélkúl, nem lehet a' ti Misétek. 16. Soha nem tanitották azt az ô Testamentumi Papok; hogy az ô *áldozattyok, nem tiszta* mesterséggel leszen; ti kőzőttetek penig, ily szőrnyűséget adtak némellyek ki: (c) *hogy a' Christus testének csinálása, valami incantatiovall lészen, miképpen némely bűvős bajosokis, az ágast hogy meg-fejik.* Jesus oltalmaz! 17. Soha nem mondották. az ô Testamentumi Papok, hogy az ő tulokjok, maga Christus; de a' te seregedben, igy tanitanak: (d) *Nem teremtet állat az Ostya, hanem, teremtő Christus.* 18. Soha nem imádták a' *Kecske bakokat* a' régi Papok; ti penig, igy szóllatok: (e) *Nem szégyenlyük mi, az egész Sacramentumot imádni.* 19. Nem hiszem eszt-is-el: hogy ha az Eb el kapat volna valamit, a' régiek *áldozattyok* husában; hogy a' Christust állatták volna el-ragadtanak lenni; de ti kőzőttetek, illyen Ember kábáskodik: (f) *az oktalan állat meg-évén az ostyát, meg-eheti a' Chrstus testét-is.* 20. A' Néhai papok, mikor *tulkokat* áldoztak, nem változtathatták ugyan azonokat el *Gerliczék-ke*; de ti nálatok, effele-is mulatoz: (g) *Nem kisseb a' Fogoly madarakbul, halakat csinálni; mint a' Kenyérből Christus testét.*

Mind ezeket igy értvén azért hogy mersz még-is a' Sidokhoz menni; s' ő tűlők, a' Miséd támaszszára, valamit lopogatni?

Felel. 5. A' *Moses* 4-dik könyvébűl, a' mely helyet bé hoszsz; ot, igy irnak: (b) *A' mely Ember penig tiszta &c. ki vágattassék, ha az Urnak áldozattyát fel nem-viszi.* No hát, ebbűl e' jő ki: hogy a' ki *tisztátalan*, béket hadgyon az *áldozatnak.* Ojjad hát Istenért magadat a' gonosz élettűl; s' ezt jol meg-tarcsad: (i) *Jol meg-látsák, (a' Papista papok) ugy áldozzanak, hogy gonosságban ne beverjenek; hogy az ű áloozattyok ne legyen ollyan; mint ki meg-ólidés Attya szemei előtt, az az Attyának fiát; és ismét, meg-ne feszicse ujjobban az Istennek Fiát.* Jol találtad azert, hogy intésedre bé-hoztad ez hellyet!

Felel. 6. Mind azáltal, hogy az (k) *Abel áldozattyát*, világkezde-

(a) Salmero tom. 9. pag. 247.
(b) Trid. Sess. 22. cap. 8. Can. 9.
(c) Biel. in Canon. Missa. lect. 4.
(d) Francisc. Turrianus tract. 1. cap. 17. fol. 97.
(e) Sactesius Repetit. 9. cap. 4.
(f) Alux. Alensis pet. 4. q. 24. membr. 1.
(g) Poggius Florentinus. Secret. Apostol
(b) Szám. 9. 13.
(i) Biel. lect. 26.
(k) Ter. 4. 4.

kezdetin valonak állatod lenni; nem találád! Mert volt még annál eléb valo kezdet-is. *Adám s' Eva* idejekben, amaz *ép állapat*; melyben, hogy mind ketten el-lehettek a' *kűlső áldozat* nélkúl; de azonban, meg-tehették az *Isteni dicsiretet*; kérd-meg tőlők: hogy ha elégséges volté az akkori, a' *kűlső áldozat* nélkúl? ollyant mondgy jo Uram, ne térjen arrzul reád!

Pűspők.

Gondolkodom ugyan felőle; de azonban, ezt-is mondom: Hogy a' Sidok kőzőt; (l) *a' kűlső és látható áldozat által, valami élő avagy más féle állat az Istennek bé-mutattatott, és el-változtattatott, vagy meg-óléssel, vagy meg-tóréssel, vagy meg-évéssel, vagyel-öntéssel, vagy meg-égetéssel.* [Lev. 1. & 2.]

Presbyter.

Felel. 2. Miért mégy még-is a' (m) *Philisteusokhoz, szánto vas élesiteni?* nincsené a' pápisták *kűlső áldozattyának* meg-erőssitésére, nagyob *refugium*, a' Sido vallásnál? minden felé kaptok ti, mikor a' igasságbul ki-fogytok; mint *Bellarminus-is*, ki hogy a' (n) *Mise engesztelő áldozat* legyen, a' Moses *ceremoniabul* probállya; holot már azok, mind el-tőrőltettek Christus halálával; avagy állyatok a' Sidók seregében, s' várjátok meg a' szűletendő Christust!

Felel. 2. En mindazáltal, minek előtte tovább mennék, had roncsam e' falkonyval, a' mise áldozattyát: *A' mely vallást;* 2. *nem probálhatni meg a' Szent irásbul, sőt azzal ellenkezik;* 2. *Kőzönségessen, mind a' kűlső áldozatnak természetivel, s' mind maga Christus áldozattyával egyben nem fér;* 3. *a' két Testámentomnak kűlőmbségét el-rontya;* 4. *Sok képtelen dolgokkal rakva;* 5. *nem állhat meg az uj Testámentumnak tulajdon áldozatival;* 6. *ellenkezik az Ur Vacsorájának végével* 7. *a' régi keresztyénséggel ujjat von:* 8. *magával sem lakhatik egy portán; mondom; hogy azt a' vallást, nem kel az Isten Anyaszentegyházában el-szenvedni. De a' misének kűlső áldozattya, mind azokát cselekedi. Ki kel hát azt; az Ecclesiabul vetni.* A' másik ága fog ennek proba alá esni; mellyet igy végy:

1. *Nem*

(l) Pag. 84. 85.
(m) 1 Sam. 13. 20.
(n) Bell. libr. 2. de missa. Cap. 2. §. Igitur.
Mise Rontás.

I. *Nem probálhatni meg a' szent irásbul, hogy a' mise külső áldozat légyen; sót azzal ellenkezik,* Mert: *minden igaz áldozatnak, a' szent irás nyilván valo bizonságibol kel állani, hogy az Istentűl szerzet áldozat legyen. De a' misének áldozattya, nem ollyan. Nem igaz áldozat hát!*

Ellenvetés, (o) *Elég az, hogy a' szent irás, nem tagadgya azt, hogy a' mise áldozat legyen.*

Felelet. Itt, csak ezt mondom: (p) *Csak szo szaporitás a' beszéden akadozni; holot a' dolog meg-vagyon.* Ismét: (q) A' *mely dolog a' szent irásban* erejére nézve *ot vagyon, s' abbul szűkséges kővetkezéssel ki-hozatik; a' szent irásban kel azt keresni.* Elég hát ez itt minékűnk; hogy a' mely dolog a' *Mise áldozattyával* ellenkezik, világossan vagyon az, a' szent irásban ki-adva. Ugy mint: (r) *Egy áldozattal áldozván Christus a' bűnőkért, mind őrőkké űl az Istennek jobján.* Ismét: (s) *Egygyetlen egy áldozattyával, tőkélletessé-ké tőtte mind azokat, a' kik meg-szent eltetnek.* Annak-felette: (t) *Az holot peniglen a' bűnőknek bocsánattya vagyon; nem kel többé ot, bűnért valo áldozat.* Avagy ezek, nem ellenkezneké: *Christusnak egy áldozattya; s' Christusnak nem egy áldozattya? Nem kel többé áldozatt; s' kel többé áldozat?*

Ellenvetés. A' mise csak *emlekeztető* áldozattya, a' Christus kereszt-fán lőt áldozattyának; meg-is kűlőmbőztetik az a' két áldozat *modgyában*; mert a' misében *véretlen*, a' kereszt-fán *véres*.

Felel. Ha a' mise, csak *emlekeztető* áldozattya, a' Christus áldozattyának; nem lehet háte' kettő egy áldozat; (mert az el-mult dolog, nem egy a' jelen valoval) és igy, nem igazán dictál ez Atyádfia: (u) *Egy áldozatot áldozik a' pap a' misében azzal, mely áldoztatot a' kereszt fán.* Nem-is lesz igaz áldozattya, a' Christus testének, s' vérének a' misében; mert la, hogy nem maga a' Christus áldozattya; hanem csak annak *meg emlekezése*! Mellyért igy botoltatol *Tridentumbul*: (x) *Ki a' misét, csak a' Christus áldozattya emlekezetinek mondgya, &c. átok legyen!* Ha penig modgyának kűlőmbségét emlegeted; az ő Felsege áldozattyának modgya, vala az egyszeri áldozat, és a' meg-halás. Mellyek nélkűl, ha a' te miséd, az Urunk áldozattyát gondollya; el-rontya bizony, azt! Es igy méltán nevezteti: *Christus áldozattya el-rontojának.* Szollyunk másszor a' *véretlen* misérűl.

Ellenkezik még-is a' szent irással a' mise; mert a' Christus áldozattyá

(o) Pistorius in suo Hodegetico.
(p) Campianus rat. 9.
(q) Salmeron in prolegom. quinquagen 1 Can. 7. Tom 1. Oper.
(r) Sid. 10. 12.
(s) v. 14.
(t) v. 18.
(u) Johan. Viguerius. Granatens. in instit. Theol. p. 448.
(x) Concil. Trid. Sess. 6. Cap. 2. Can. 3.

dozattyában, (y) *csak egy Pap* volt; maga Christus; de a' miset, *sok papok* szolgáltattyák-ki. (y) Sid. 7. 23.

Ellenvetés. Meg-engedgyűk; *hogy a' Christus, első Pap, a' misében pedig ő túle függő papok vadnak, s' más karban valok.*

Felel. Azt kérdem it: az ő Testamentomi papok, *elsők, felsők* voltaké, vagy űk-is Christusok lévén, tartottak más uj Testámentumi, miset meg-ékesitő papokat? Nem méréd hidgyed mondani, hogy ott a' *Fő pap*, Christusnak uj Testámentomi áldozattyát vitte volna végben, sem hogy a' tőb akkori papok, miset szolgáltattak legyen. Ha azért azok, (z) *meg nem maradhattanak*; hogy durálhattok az uj-Testámentumban ti-is misézők? Vagy azt probállyátok meg: hogy eleget tévén Urunk a' kereszt fán, misező papokat *subordinált* utánna. Elég minékűnk, ez *Adversariusunk fassioja*: (a) *Az Uj Testámentumban való lelki Tanitók, sohol nem hivattatnak az irásban papoknak.* Igazán mondgya, a' *külső áldozatokra* nézve; mely *papságot*, kellé hát a' *secunda classis*ban vinni, s' Urunk nak substituálni?

(z) v. 23.
(a) Bellar. lib. 3. de pontif. Rom. cap. 13.

Ellenvetés. Ugy tetzik, *csak a' ceremoniás papokrul szol az Apostol, kiknek, mi sem szerettyűk fen-állásakat már.*

Felel. Hát miért harapál belé az ő Testámentomi *ceremoniákban*, ha azoknak *papjokat* nem szereted? Hiszem azért mondgya az Apostol, hogy (b) *nem kel már tőb papok áldozattya*, mert azok *meg-holtanak*; a' Christus pap, penig *őrőkké él.* Talám soha nem halnak meg a' pápista papok, hogy az ő miséjeket, még-is fen akarják tartani? nem tudgyáké, hogy meg kel az (c) *áldozatnak*, valaha már egyszer szűnni, mint a' *veres áldozat-is hogy meg-szűnt?*

(b) Sid. 7. 23. 24.
(c) Dan. 9. 27.

II. *A' misének áldozattya, ellenkezik, a' külső áldozatnak természetivel-is.*

Mert, (mint most szollál) el-kel változni; a' meg-*áldozando állatnak*, vagy arra rendeltetett dolognak. Az honnan ezt tanuld-meg: *Ha a' külső áldozatnak ez a' természeti, hogy az áldozatra ki-tétetet, el-változzék; s' azonban a' Christus már soha az áldozatban meg nem változhatik; lehetetlen hát, hogy Christus a' misében meg-áldoztassék:* Mind a' kettő igaz lévén, hogy lehetz prokátora misédnek?

Ellenvetés. Igy: *hogy a' misében, el-változik a' kenyér, Christus testévé, s' a' bor vérévé; tehát a' misében való külső áldozatnak-is, lehet el-változása, mint régen volt az áldozatokban.*

Felel. Nagy fat emelgetz legeny! menten gondod érkezik; hogy ha a' *kenyér s' bor*, Christus *testévé s' vérévé* változhatnaké, nemé? Mikor onnan meg júsz, *ragd elő, s' ugy kérkedgyél véle; a' conclusiot-is*, az akkori időre hadgyad. Most már e' *punctum*, csak ezt mondgya: Hogy a' te miséd, még a' Christus kereszt-fán tőt, *áldozattyával is ellenkezik.* 1. Mert *vérrel* kellet annak az halálnak el-végeződni. 2. Senki azt el nem végezhette, hanem csak *maga Christus.* 3. ő lévén *egyedül a' pap*, s' nem lévén többek mellette. 4. Mind a' pap, s' mind az *áldozat is*; maga lévén. Az hogy: *Ha a' misében meg áldoztatik, valoságos s' külsőképpen, a' Christus teste s' vére, tehát Christus, valoságosképpen meg-ölettik a' misében.* Ennek igassága, mint a' nap, ugy fenlik, Mert mikor az iras emlekezetben hozza a' Christus *áldozattyát* érti azon a' Christus *halálát.* Immár penig, ki meri mondani, hogy a' Misében *meg-ölettetik* a' Christus? Nyilván hát, meg-sem *áldoztathatik*

Ellen-vetés. *Sacramentumi áldozat affele a' Misében; mert a' kenyernek s' bornak, Christus testévé s' vérévé valo valtozásának ereje által, kúlón csináltatik a' Paptul, mind a' test, s' mind a' vér; noha, hol a' test vagyon, ott vagyon a' vér-is; azonban a' Mise, véretlen áldozat-is.*

Felelet. Az a' kenyérnek s' bornak, Christus testévé s' vérévé valo változása, nem mondatharik *áldozatnak.* Mert abban a' Pap, abbul csinál testet, a' mi nem volt az; de az *áldozatban* nem ugy, hanem abban, meg-ölerik vala az állat. Azonban, ellenkeznek ezek egy-mással: *Mind a' testet, s' mind a' vért kúlón csinállya a' Pap, s' még-is nem válik-el a' vér a' testűl.* Ide járul ez-is: *Hogy ha a' Misében, Sacramentumi modon valo áldozat vagyon; nyilván hát az, láthato;* (mint a' kenyér és bor) de mi affelet nem veszűnk eszűnkben a' ti Misétekben; nincsen hát ott, Sacramentumi modon valo *áldozat.* A' mi ujjobban nézi, a' *véres s' véretlen* áldozatot, ha szászszor ezt emlititek is, de erre, csak azt mondgyuk: *Sohol nem mutathattok az Uj Testamentumban, egyetlen egy hellyet is, melyben emlekezet legyen, oly külső engeszteló áldozatrul, melly véretlen volt volna.* Sőt, ha Christus egyszer verrel áldozott; azonban ti ismer,ű Felségét *véretlen* áldozzátok; micsoda az egyéb, hanem néki: kűlömb kűlömb fele áldozatot tulajdonitani? Es ez, csak, annyi, mint ha mondanátok: Ez *a' Mise, véretlen áldozat; az az áldozat nem áldozat; Es véretlé áldozat azért nem Christus áldozattya; vagy, ha Christus áldozattya, nem véretlen áldozat.* Ellen-

Ellenkezik mondom meg-is a' te Miséd, *Urunk áldozattyával.* Mellynek természeti a' vala; hogy az, senkitűl végben nem viteretik vala, csak szintén Christustul. A' te Misédben penig sok Papoktul áldoztatik. Micsoda kózi vagyon hát, a' Christus áldozattyahoz. Ha szokásod szerent mondod: *hogy azok a' Papok, csak szolgai az áldozatnak, de Christus az első.* Ez erre feleleted: No hát, *ha a' ti Papjaitok, mind mágokért, s' mind a' kősségért áldoznak; következik, hogy Christus-is áldozott magáért*; mert la hogy a' Christust ábrázollyák űk ki! Joé ez? Hogy hogy ábrázolhattyák penig ki a' Christus *áldozattyát*; holot ű felsége, pápista papok nélkúl áldozek a' kereszt fán? Azért a-vagy az, hogy csak magát a' Christust *áldoztassák* a' papok a' misében, vagy ne mondgyák azt, hogy űk a' misében, a' Christust *ábrázollyák* ki. Honnan oztán ez-is ki-jű: *Hogy ha a' Christus papok szolgálattya kúl áldozta-meg magát a' kereszt fán, a' misében penig, papok szolgálattyok által, nyilván nem egy hát a' misének áldozattya a' Christuséval!*

Ebben sem barattya a' misének Urunk *áldozattya.* Mert: A' *Christus, mind pap volt a' kereszt-fán, s' mind penig áldozat-is. De a' pápista papok, nem áldozatok* (vagy ha azok akarnak lenni, feszitelsek-meg magokat) mi kózők hát, Christus *áldozattyához?* Annyival-is inkáb: mert, *ki az uj Testamentumban Pap volt; ugyan azon volt ot, közben járó is* (mivel mind e', kettő, igy kőttetik egyben: (*d*) *Egy a' közben-járó, Isten s' Emberek közőt &c. Ki adta önnön magát váltságul &c.*) *De csak Christus volt egyedül közben-járó. Csak egyedül ű volt hát a' Pap-is.* Nem-is rendelt sohol Miséző Papokat.

(*d*) 1 Tim. 2. 5. 6.

Még-is igy bocsátom szemben; e' két *áldozatot:* Christus, (*e*) *csak egyszer, áldozta-meg magát.* A' papista papok penig, minden nap áldozzák űtet. Hogy ne forditaná hát az ű *áldozattyok*-el Urunk *áldozattyát?* Azonban: *El-mult már a' Christus áldozattya. Nem mult penig el, ha annak hellyében következet a' mise.* Hogy hogy lehet hát a' mise, Christus *áldozattya?* Meg-ent: (*f*) *Christus, őrökké való lélek által áldozta-meg magát Istennek.* De a' pápitáknál ű Felsége a' papok által *áldoztatik.* Nem egy házban lakik hát a' Christus áldozattya, a' Pápista papokéval.

(*e*) Sid. 9. 26. & 10. 10.

(*f*) Sid. 9. 14.

III Mar azt kel meg-mutatni, hogy a' mise, *mind a' két Testámentumnak kúlombségét el-rontya.* Igaz ez-is: *Mert* (mint imént mondók) *a' mi ábrázolta a' szenvedendő Christust; tartozott az, a' Le-*

viták Törvényére, de a' Mise, azt ábrázollya-ki. Levitákat hozhat hát be a' Mise; és igy, a' két Testamentumot, *egygyé* teszi. Melytől, csak igy szolhatnék: *Nem kel azt a' vallást bé-venni, mely által a' Ceremoniás törvényeknek árnyéki viszsza hozatnak, ollyan a' ti Misétek.* Miért kellene hát acceptalni.

IV. Ide tartozik már ez-is; menyi irtozást szerző dolgokat szokott szerezni a' *Mise.* En most csak ezeket emlitem.

1. *Ha minden nap meg-áldoztatik Christus a' Misében; tehát, minden nap eleget-is teszen a' vétkekért.* Oka ez: Mert, mondgyad a' Christusnak *áldozattyát,* s' mondod a' *bűnókért valo elég tételt-is,* mint Christus áldozattyának gyűmölcsét; e' szerént: (g) *Ki a' mi bűneinket hordozta testében a' fan.* Mondgyad már: *de minden nap, nem teszen Christus eleget a' vétkekért.* Mert Christus, szenvedvén mi érettűnk a' keresztfán, *avagy tökélletesen eleget tött Istennek, avagy nem volt tökélletes az ű áldozattya. Ha nem tökélletessen; bezzeg hát ugy, nem adot Isten nékünk, elég tévő idvezitőt. Ha penig tökélletessen: miért kell minden nap, a' bűnért valo áldozat?*

(g) 1 Pet. 2. 24.

Ellenvetés. *Azért kel azt a' Misében cselekedni; hogy a' Christus áldozattya, mi reánk szabassék.*

Felelet. Sokban veritek itt magatokat, mint a' lépben, tollainál fogva meg-akadott madár, mert avagy nem következik ez? *Ha ismét meg-kel Christust áldozni, hogy az ű egyszeri áldozattya, mi reánk szabassék; azért hasonlatosképpen, ismét testet kel Christusnak magára venni, ismét meg-kel halni; ismét fel-kel támadni; hogy az ű meg-testesülésének halálának, s' fel-támadásának gyűmölcse, mi reánk szabassék.* Tetszik é ez megént: *Ha a' Mise, a' Christus áldozattyának applicálása; tehát, nē a' Christus áldozattya.* Mert, miképpen hogy más a' dolognak ajándékozása, meg más az ajándékoztatott dolog; szinténigy, más a' szabás, meg más a' szabot dolog. Ismét: (h) *Hogy ha a' keresztségnek Sacramentomában, a' Christus áldozattya, s' halála, mi reánk igazán szabattatik: mindazáltal, nem lészen még-is a' keresztségben áldozat: ezenképpen nem lehet az Ur vacsorájában-is áldozat, ha szintén a' Christus halála abban, mi reánk szabatik-is.* Hozzá adom ezt-is: (mint iment-is emlitém) *azt a' regulát kel meg-tartani, a' Christus áldozattyának applicalásárul, mellyet maga Christus hagyott.* A' penignem egyéb: hanem a' Szent Lélektűl, mi bennünk teremtetett igaz *Hit;* ez a' belső; a' kűlső penig: *az Isten igéje, s' a' Sacramentumok.*

(h) Rom. 6. 3.

2. Má-

2. Masodik képtelen dolog, ez: mert itt két Pap vagyó, edgyik a' vétkeetlen Christus; másik, a' vétkes Pápista Pap; hogy hogy áldozhattya már meg, a' bűnős Pap, a' bűntelen Christust?

3. Ide valo ez-is: Holott Christus (i) *esedezik mi érettűnk;* hogy lehet az még-is: hogy a' Pápipista papok, Istennek esedeznek Christusért, s' igy szollanak: (k) *ó kegyelmes Atyánk! kérűnk tégedet a' Christus Jésus által; hogy áldgyad meg ezeket az áldozatokat!* Holott nem a' *kenyeret és bort* értik az *áldozatok* alatt; (akar mint vesék-is ki nyakokbul) hanem: *a' Christus testének áldozattyát, Tridentumval* edgyűt. Ugyan-is, hogy hogy áldoztatnék-meg a' bűnókért a' *kenyer* és a' *bor?*

(i) 1 Jan. 2. 1.

(k) In Canone misia.

4. Ne hadgyuk-el ezt-is: Miért kell nékiek azt *kűlső áldozatnak* mondani; holott, sem a' Christus teste, sem az ű vére, nem tetztzenek-meg? Effélé gáncsok, nem tizen vadnak ám az ű Miséjekben!

V. De *az Uj Testamentumnak áldozattyal-ű, nem álhat-meg a' Mise.* Mert ahoz csak igy szollanek itt: *Hogy ha, valamenyiszer az Apostolok szolnak, a' keresztyének áldozattyokrul; nem tesznek emlekezetet, valami kűlső, s' valoságos áldozatrul; hanem, csak a' lelki áldozatokrul beszéllenek: nyilván nékűnk-is, nem valami kűlső, hanem lelki áldozatot kel ismérnűnk. Igaz az első. Ennek sem mondhatni hát ellene.* Avagy probály kűlőmbet!

VI. Hát az Ur-*vacsorájának végével,* nézd mennyit ellenkizik!

1. *Ha azért szereztetett az Ur vacsorája; hogy mi ott, hitűnknek általa vegyűk a' Christust; nyilván hát Christus, nem aldoztatik-meg kűlsőképpen az Ur-vacsorájában, sokkal inkább a Misében.*

2. Ismét: *Ha Christus mi nékűnk adattatik az Ur-vacsorájában; nyilván tehát, nem áldoztatik-meg ot; sokkal inkab a' Misében.*

Ellen-vetés. *Az Ur-vacsorájában, mind áldozat vagyon, s' mind Sacramentum; mint az Husvéti Bárányban.*

Felelet. Meg engedgyűk ugyan, hogy az Ur-vacsorája, *áldozat,* de nem *kűlső,* hanem, *hálá-ado áldozat.* Nem következik azonban ez-is: *Hogy ha némely törvénybéli Sacramentumok, egyszer s' mind áldozatok is voltak; azért, az Uj Testamentumi Sacramentumok felől-is ugy kel érteni.* Miert? Mert minden *kűlső áldozatok,* el-tőrőltettek a' Chri-

Christus halála által, s' maradtak csak meg, a' lelki áldozatok.

3. Igy vétkezik még-is az Ur-vacsorája ellen: *Ha az Ur vacsorájában, ugy adatik nékünk Christus mint ki egyszer mi érettünk áldozott; nem kel tehát újet minékünk, az Ur-vacsorájában meg áldoznunk; sokkal inkáb a' Misében. Mindenik igaz ez.*

Ellenvetés. *Magát áldozta meg Christus a' Vacsorában; mikor nem szollot a' következendő, hanem a' jelen valo időről;* igy: *adatik,* (most) *tőrettetik,* (most) *s' ki-tőltetik.* (most.)

Felelet. Hogy meritek bizonyossan állatni; hogy *magát áldozta* legyen-meg Christus, a' Vacsorában? Holott: (*l*) *nincsen az Ur-vacsorájának igiji között az, hogy magát Christus, meg-áldozta volna.* Nagy orcza pirulást érdemlenél azonban, hogy a' te *Vulgátádban:* (*m*) *Effundetur* s' (*n*) *tradetur* (ki-tőltetik jövendőben, s' adatik jövendőben,) vagyon, még-is azt, a' *præsensre* huzod. El-szöktél ez hagyomány mellől: (*o*) *A' Vulgata Bibliát, senki, semmi szin alat, meg ne merje vetni.* Te a' *futurumos* Bibliábul, *præsenset* csinálál; s' mint jársz? Sokszor meg-hallottad már, hogy csak *egyszer áldozta-meg Chstus magát;* mely, nem igaz volna, ha a' Vacsorában-is *meg-áldozta volna magát.*

(*l*) *Fornerus pag.* 485.
(*m*) *Matth.* 26. 28. *Marc.* 14. 24. *Luc.* 22. 20.
(*n*) 1 *Cor.* 11. 24.
(*o*) *Concil. Trid. Sess.* 4.

4. Igy támad még-is a' Mise, az Ur-vacsorája ellen: *Ha a' végre szereztetet az Ur-vacsorája, hogy abban legyen a' Christus áldozattyának meg-emlekezése: nyilván hát ugy, nem leszen áldozat az Ur-vacsorájában; sokkal inkáb penig a' Misében. Mert a' dolog felől valo meg-emlekezés, nem maga a' dolog.*

5. Eze-is ide valo: *Ha az Ur-vacsorája, hálá-ado áldozat; és az hálá-ado áldozat, nem lehet a' bűnőkért valo engesztelő áldozat; nyilván hát az Ur-vacsorája nem lehet; bűnőkért valo áldozat; sokkal inkáb a' Mise.*

(*p*) *Tertul. libr.* 4. *adverſ. Judæos.*
(*q*) *Irenæus adverſ. hares. libr.* 4. *Cap.* 34.

VII. Meg-zavarja, a' régi Paterek értelmét-is a' Mise. *Tertullianus* igy szol: (*p*) *Nem külső, hanem lelki áldozatokkal áldozunk Istennek.* Azt mondgya *Irenæus:* (*q*) *Az égben vagyon az oltár; mert oda igazgattatnak a' kőnyörgések, s' áldozatok.* Igy beszélget *Justinus Martyr:* (*r*) *A' mi kőnyörgésink, kedves áldozatok Isten előtt, s' csak ezeket tanulták Istennek be-adni a' kereszteynek.* Egygyez ezzel, az igy szolló *Cæsariai Eusebius:* (*s*) *Jó illattal áldozunk akkor Istennek, mikor mind lelkünket testünket, Istennek szentellyük.* Az Ur-vacsorája felől penig, igy tanit Cypriánus: (*t*) *Arra intetünk a' Sacramentum vételkor; hogy mindenkor emle-*

(*r*) *Justinus Martyr in Tryph.*
(*s*) *Euſeb. Cæſar. de demonſtrat. Evan. libr.* 1. *Cap.* 10.
(*t*) *Cyprianus tract de Cœn. Domini.*

emlekezetünkben legyen a' Christus szenvedése. Nagyob ez: (*u*) *Christus, az ő áldozattyában, nem tört minden nap elől-hozando áldozatot; hanem, tanitotta azzal, az ű vérének hullásárul valo emlekezetet.* E' sem *külső* áldozatot emleget: (*x*) *Isten előt, a' kegyes élet, áldozat.* Elmessen teszel ez-is: (*y*) *Minden áldozatoknak véget vetett Christus, az ű halálával.* Mint szintén ez? (*z*) *Áldozunk ugyan mi, de ugy hogy a' Christus halálát emlegessük.* Nem árt ezt-is emliteni: (*a*) *A' Melchisedech rendi szerent áldozván Christus azt cselekedte: hogy ne légyenek már szükségessek, a' tőb áldozatok.* Ez utolsó-is, elég vilagos: *Vagyon néked papságod, mely abban ál, hogy a' dicsiretnek, s' háláadásnak áldozattyat, vigyed az Istenhez.* Hallodé, mint tollyák ezek ki szemét, a' te *külső áldozatú* Misédnek?

(*u*) *Baſil. in Eſa. cap.* 1.
(*x*) *Nazian. in plag. grand.*
(*y*) *Epiph. cont. Marcion. hareſ.* 42.
(*z*) *Chryſoſt. Homil.* 17. *in Epiſt. ad Heb.*
(*a*) *Theodoret. in cap.* 8. *ad Hebr.*

VIII. De majd nagyob ez, hogy maga ellen ránt kardot a' mise: mely felől igy szöllunk:

1. Azt mondgyák a' misézők: hogy az ű misejek, *külső áldozat, s' még penig látható;* nem láttyuk penig, hogy a' Christusnak teste abban, láthatoképpen jelen volna. Vallyon s' leheté, külső s' látható aldozat az: holot, a' mi meg-áldoztatik, láthatatlán?

Ellenvetés. *Elég az, hogy látzanak a' kenyérnek s' bornak szinei, mellyek külsők.*

Felelet. No hát ugy, a' vagy a' kenyérnek, s' bornak szinét *áldozzátok* Istennek; a' vagy a' Christus testét; az az, azt, a' mi láthatatlan *áldozat,* Es igy, nincsen *külső áldozatotok.*

2. Effelét-is rebeszgettek: *külső áldozat a' mise, de véretlen;* mely ha ugy vagyon, hogy hogy lehet az, a' Christusnak mindennapi meg-áldoztatása.

3. Titúletek kőlt ez-is: hogy *egy a' misének áldozattya, a' Christus áldozattyával;* ha ugy, hol vagyon mind a' két *áldozatban* az egy Pap, az egy *áldozat,* az egy cselekedet, s' szenvedés?

4. Hát ez, nem lakiké válatok; *A' papnak meg-szentelése, a' mise áldozatnak lelke?* Io! de miért még-is, hogy a' meg-szenteltetet kenyeret s' bort, nem tanittyátok meg-maradni a' misében?

5. Ezt-is ti fatagtátok: *hogy a' meg-szenteltet kenyérnek s' bornak el-romlása, a' misének valoságához tartozik;* miért hát hogy nem állattyátok, a' Christus testének meg-ölesét, s' el-rontását?

6. Arra kéritek azonban Istent: *hogy a' meg-áldoztatot Chri-*

ſtuſt, végye el, s' hogy áldgya meg a' Chriſtus teſtét, s' vérét, Ha az valoságos Chriſtus; miért kéritek annak meg-áldattatását az Attya Iſtentűl, hiſzem maga-is a' misében vagyon Chriſtus?

Mikor mind e' ſzűrnyűségeket, én következni láttam volna, nagyot foházkodám, s' igy ſzollék?

IMADKOZO SZEMELY.

Supplex oro Patris veniant Cœleſtis ad aures,
Ex animo paucæ quas recitabo præces:
Ecce patent aditus, patet alta janua Cœli,
Ad ſummum votis jam penetrabo Deum:
Summe Pater, qui cuncta vides, qui cuncta gubernat,
Qui das cuncta tuis, qui quoque cuncta rapis.
Effice ne maneat longævus miſſa per Annos,
Effice ne fallat, decipiatve tuos:
Effice ne cœcos populorum reddat ocellos
Miſſa docens verbo diſſona multa tuo:
Effice jam vacuas fuſcus ceu fumus in auras
Miſſa ſit hæc Miſſæ *fabula ficta novæ.*

KŐNYŐRGEST MEG-HALGATO CHRISTUS.

Reſpondet Dominus ſpectans de ſedibus altis,
O pie vir recta credere perge fide.
Olim ſum paſſus mortem, nunc occupo dextram
Patris; nunc ſummi ſunt mea regna poli:
In Cœlis igitur toto *cum corpore verſor,*
Et me terreſtris nemo videre poteſt.
Falſa Sacerdotes de me mendacia fingunt,
Miſſam quique colunt: hi mea verba negant.
Duræ cervicis populus me mittere Miſſam
Fecit, & è medio tollere dogma ſacrum.
Sed tu crede mihi, vires ſcripturæ reſumet,
Tolletur jam jam tempore Miſſa ſuo.

Ma-

Magyarul, ez a' Kőnyőrgés:

1. Alázatos ſzokkal kőnyőrgők, s' kéréſem
Mennyei Atyámnak fűleiben, kérem
Haſſon-fel! meg-nyitá, imé mint ſzemlélem
Kéréſemre égnek ajtaját Iſtenem.

2. Azért ő nagy Iſten ki minket el nem hadcz!
Főld kerekségében mindent-is igazgatz,
Te váláſztottidnak ki mindeneket adcz,
Es ha kedved tartya, mindent meg el-tagadcz!

3. Cſelekedd ezt: hogy ſok időket a' Miſſa
(vagy miſe) ne érjen, ne csallya, csábicsa.
A' kereſztyénséget, s' többé ne vakiesa
Szemeit népednek! Igéd ezt el-roncsa!

4. Mert hamiſſan tanit ſzent beſzéded ellen;
Azért cſelekedd ezt: hogy mint kőd el-veſzſzen!
Mint a' fekete fűſt csak aërben mennyen;
Meg-mutatván hogy csak fabula lőtt légyen,

Chriſtusnak-is ez, a' kőnyőrgő ſzavaira valo feleletе:

1. Le-tekintvén az Ur, e' kéréſre menyből,
Illy ſzokkal felele ű maga ſzékiből:
O kegyes férfiu! hidgyed erős hitből
A' mit hiſzſz, és veſd-ki kétségedet ebből.

2. En régen kinnyait, ſzenvedtem halálnak,
De moſtan a' jobján űlők Szent Atyámnak,
Moſtan űlőſzéki én királyságomnak
Itt az Egben vagyon, én orſzáglásomnak.

3. Holott egéſz teſtel, Egben itt fenn forgok:
Tehat ti földiek engem nem láthattok;
Azért kik miſéztek engem meg-tagadtok,
Nagy hazugságokat ſzoltok rollam Papok!

4. Ez a' kemény nyaku nép fogta csak reám!
Hogy nékik az Egből, *Ego miſi miſſam,*
En kőldtem az égből. és e' végre talám
Mind el-hadta a' mit meg-iratott én ſzám.

5. De te légy bizonyos ebben és el-hidgyed,

Hogy

Hogy még szent igémnek ereje ki terjed:
Az igaz tudomány még valaha gerjed;
Neked pedig mise, semmivé lesz hired. *Fiat, fiat*

Felelet: (3) Lássuk már, e' csak mulovan emlitett, miséd rontására valo *Argumentum* után; hogy ha, *Patronusi*oké néktek az emlitett ô *Testamentomi külső áldozat* bé-hozásának modgya. En nem itélem. Te az ô *Testamentumi* áldozatokrol, ugy tól emlekezetett; Hogy azok: 1, *Bé-mutattattak Istennek*, 2. *ôléssel*. 3. *Meg-tôréssel*. 4. *Meg-évéssel*, 5. *El-ôntéssel*. 6. *Vagy meg-égetéssel, el-változtattak* de, vigyázz ezekre:

1. Mikor a' Pap, valamit *mutatott bé Istennek* az ô Testamentumban; nem emelte ô azt feje feliben, sem nem imádtatta, mint ti szoktátok, Isten boszszuságára; mi kőzód hát a' *bé-mutatással*?

2. *ôlés* sem lehet a' te áldozatodban; ha ezt hazugságban nem akarod hadni: (b) *Nem lehet a' misének áldozatiyában meg-ôlés*. miért kellett hát bé-hoznod, az ô Testamentomi állatoknak *ôléseket*?

3. Sem *meg-tôrés*, mert ti szúltétek ezt: (c) *Távol légyen, hogy a' Christus teste meg-tôrettessék*. Illetlenül hozod hát ezt-is bé!

4. Mint szintén a' *meg-évést-is*, mely felől, ezt adtátok-ki: (d) *Hamisság az, hogy a' Christus teste, testiképpen vétessék, s' étessék*. Miért emlited hát, a' régi áldozatok ételét?

5. A' régi *el-ôntést*, nem szavok cselekeszi vala a' Papoknak; de a' bornak *el-változását*, e' szókteszik ti nálatok: (e) *Mikor a' Pap e' szokat mondgya: Ez az én vérem; el-változik a' bor, Christus vérévé*. Ugy volté vallyon hajdan?

6. *Egetést-is* emlegecz? tűzre kellene hát ugy tenni néked-is az ostyát s' a' bort! jo volnaé? De igaz, juta eszemben, hogy ti nálatok (f) *az Egér-is meg-eheti a' Christus testét*; melynek meg-bűntetésére, ezt adtátok-ki: (g) *hogy okyankor az egeret meg-kell égetni*, nel s' a' tűzben vetedé a' Christus testét-is? Talám innen vőtted, mert régenn-is úgy volt?

7. De lássuk-meg, hogy ha ugy *változtaké* el a' régi *külső áldozatok*, mint a' mostani tiéitek: 1. (h) *Kell engedni, s' el kell menni a' kenyér állattyának, mikor az Isten Christus el-jú a' misében; mint szintén a' Dágon Balvány*. (Hálá Istennek hogy ki-mondád ez igasságot!) *engede az Ur szekrényének*. Ugy menté vallyon a' Christus az *Aroniták áldozat-*

(b) Bellar. lib. 1. de Miss. c. 25. in resp. ad 3. Arg. Calv.
(c) Guitmun. ad objection. Berengarii. Cæsar Bulengerus cõtra Plaseum libr. 4. cap. 2.
(d) Cajetan. in opusc. tom. 2. tract. 2. cap. 3.
(e) Hugon. Glossa c. Cum omne de consecrat. dist. 2. lit. M.
(f) Johannes de Burgo de Christ. Euchar. cap. 10.
(g) Antonius in part. 3. de Defect. Missa cap. 6. sect. 3.
(h) Salmero tom. 9 tract. 16. pag. 109.

áldozatiyában? Azonban: mivel a' ti vallástok szerem csak *a' szine marad-meg a' kenyérnek s' bornak*; Kérdik a' tudosok: *Fundamentuma* annak a' *szinnek* kihez támaszkodgyék, (mellyet *subjectum*nak nevezznek) s' hol alhat meg; mert la hogy nincsen támaszkodo pálczája, a' kenyér, s' bor szineinek? 2. Ki az (i) *aërben mondgya annak székit lenni*; (ô *Philosophusok* szegény *accidense*, hogy téged, csak az *aer* csipkéjére csaptak!) 3. (k) *Ki a' kenyérnek, állattyát semmivé változtattya*. 4. Ki (l) *a' kenyér matériaját a' Christus leikével eleveniti*, 5. ki (m) *a' kenyér matériáját, Christus testévé változtattya; de formáját megtartya*. 6. Némellyitek, ollyan *változást is* állatott ebben: (n) *hogy az ostya szintén ugy eggyesül a' Christus Istenségével, mint régen, ugyan azon, az emberi természettel*, 7. nagyob *változást-is mondotok*: (o) *Hogy nem csak az ostya változik-el; hanem annak első Annya is, mind liszté, mind vizzé sót (ha lehetett) sová-is*. (prima ipsius elementa). 8. Ezt is ki-adtátok: (p) *Ugy változik-el a' kenyér Christus testévé, miképpen az Eg, hogy semmiből lött*. (Goromba hiszem semmiből teremtette Isten az Eget; de a' Christus teste ki-formálásának, ugyan vagyon nálatok matériája, s' szűlő Annya;) 9. Erről-is tudunk még bőlcselkedni: ollyan *változás* vágyon itt (q) *hogy a' kenyérnek s' bornak szine nem támaszkodnak a' Christus teste állattyához, hogy annélkúl meg ne maradhassanak*. 10. Jesuiták költövénnye pedig ez-is ma: *Hogy a' kenyérnek állattya meg-szűnik, s' a' Christus teste kezd ott lenni*. 11. Effele-is *változtatásra* czéloz: (r) *Nagy teremtett erő vagyon, a' kenyérnek s' bornak el-változtatásában*.

Mond-meg, (Istenért-is kérlek) hogy ha efféle *változásokat*, találhaczé a' te *áldozatodban*! Hanem csapd-meg szádat, s' ne hozzad elől a' régi *áldozatokat*.

P Ű S P Ő K.

Oh Isten, melly nagy titok ez; s' melly mély gondolkodásban ejtél! de itt még-is igy szollok: (s) *Hogy az áldozatnak illy el-rontárával, azt jelentették*: (az ô Testamentumi Papok) *hogy minden teremtett állatnak Fő Ura, csak az Isten, a' ki mindent semmiből teremtett: valamint az áldozatban, a' bé-mutatott ajandék-is, mint egy semmivé lészen. Mindent el-is ronthat egy szempillantásban azon Isten, valamint el romlik az áldozatban-is a' bé-mutatott ajándék*.

(i) Referente Pet. Lambar. lib. 4. sentent. dist. 11 liter. B
(k) Glos. in c. speci. dist. 2. de Consecrat.
(l) Durandus 4. sent. dist 11. q. 3.
(m) Refer. T. part. 3. q. 75. art. 6. in Bell. lib. 3. de Euchar. cap. 11.
(n) Repert. ab. Tutitien. libr. 2. de divin. of. cap. 2.
(o) Bellar. lib. 3. de Euchar. cap. 23. §. se.
(p) Idem ibid. cap. 24. §. Ad tertiam.
(q) Idem libr. de Eucharist. c. 2. §. septimo
r) Thomas p. 3. q. 78. ar. 4.

PRESBYTER.

Felel: 1. Ha azt akarod, hogy hijábsn beszélleni ne láttassál; meg kell azt itt probálnod: hogy azok az ô testamentumi *áldozatok*, ha el-omlottak-is *állattyokban*, de, meg-maradtak *szinekben*; mert a' te *áldozatodnak* az a' természete.

Felel: 2. Meg-gondold ezt-is jol: avagy nem *árnyékon* kapdosszé te-is; olly Papok, el-mult *áldozatival* támogatván *áldozatodat*, kik (t) *a' mennyei dolgok* árnyékának *szolgáltak*? Azok, (u) *Nem szentelhetik vala meg lelkek ismeretiben az áldozót*; s' mit akarsz hát véllek nem mutathacz ma, egy *Lévi* nemzetségéből valo *Papot-is*; mellyet Isten kivánna; mert (x) *el-változott a' Papság, s' az affele törvénynek-is meg-kellett változni.* El-romlott hát a'te épületed-is, mert oda a' fundamentum, mely ideig erős vala, de most (y) *erôtelen s' haszontalan* nékünk Isten azok hellyében, *uj szóvetséget*, (ki-is volt Christus) igirt volt, s' az által a' régi *áldozatokat mind vénekké* tette; a' mi penig (z) *hogy meg vénhedik, közel vagyon ahoz, hogy semmivé légyen.* Ha még akkor *agonizált a' külsô áldozat*, bizony ma már tellyelséggel *exspirált.*

(t) Sid. 8. 5.
(u) Sid. 9. 9.
(x) Sid. 7. 13.
(y) v. 18.
(z) Sid. 8. 13.

Felel: (3) *Ha külsô áldozattá* akarod tenni még-is a'te *misédet*, ezeket keresd benne: 1. Légyen (a) *Istentôl* parancsoltatott. 2. Hogy légyen (b) *külsô s' testi állat* abban. 3. Hogy az (c) *Istennek áldoztassék* meg. 4. Hogy az (d) *Istentôl rendeltetett* módon légyen. 5. Hogy abban *meg-ôlettésék* az állat, (azért Christus, nem *áldoztathatik* meg, mert meg-kellene (e) *ôletni.* 6. Hogy az *áldozat*, szem eleiben akadgyon, s' ugyan láthato légyen. 7. Hogy az el-változzék s' meg-emésztessék, (melly nem lehet az *által állatozásban*; mivel az. 1. Szenteló igék, s' nem *áldozat* altal lészen. 2. Ha penig mind kettônek meg-kell lenni; nyilván két féle *el-változás* lészen hát ott. 3. Az *által állatozás* azonban, nem Christus *testét* változtattya-el hanem, a' kenyeret és bort, a' ti képzéstek szerént, hogy lehetne tehát az el-változás, *által állatozással*? Nosza mind ezeket tapogasd a' te misédben; ott affélét bizonyára semmit sem találsz. Es igy: ne csak az *el-rontást* keresd a' te misédben, hanem többeket-is annál. (mivel a' régi *áldozatokban-is*, tób volt még az *el-rontásnál*.)

(a) Ki-jövet. 29. 1.
(b) Ibidem.
(c) Ibid. v. 18.
(d) Ibid. v. 10.
(e) Sid. 9. 25.

Felel; (4) Honnan tudod te azt, hogy az *áldozatnak el-rontásán*, *Istennek a' teremtett állatokon valo szabados Uraságát* (mellyet én ugyan egy részrûl nem tagadok;) jelentették volna a' régi Papok? azt kérdem, tôlók tanultadé *áldozattyoknak* azt a' végét; vagy, hol *explicálta* Isten nékiek azt meg? ostán, hiszem nem az, a' te *áldozatodnak vége*, nemé? valál most *Tridentomban* s' még-isilly esze felejtettûl jöttél onnan haza?

Felel. (5) Nyilván meg-sem tudom mondani, hol kovályog elméd: mert a' te *Misédben, destructio unius, est generatio altérius*; el-megyen a' kenyér *állattya succédál* a' Christus teste. Itt penig, az *áldozatnak el-rontása* s' az embernek-is *El-romlása*, nem *meg-szúnés*, megént *állat vévés.* Mit tekered hát az *áldozat* végét? melynek *el-változását* csak a' te, mint egy nevü szod-is meg-hamisittya, mert ha, *Mint egy semmivé lészen*, én is azt mondom: talám, *mint egy semmivé nem lészen.*

PűSPŐK

Vajha tudnád mit hozok innen-ki! Ezt: (f) *Hogy, nem mutathatni Aldozatot senkinek másnak hanem csak Istennek.* (*Exod.* 20. 20.) *Es igy mintha Istene sem volna, a' kinek illyen külsô áldozattya nincsen; mellyel a' bé-mutatott dolog valamiképpen el-rontassék: Mert ennélkúl, nem Aldozatoknak, hanem csak fogadásoknak mondatnak, az Istennek adatott ajándékok.* (*Exod.* 36 3.)

(f) pag. 85. 86

PRESBYTER.

Felel. (1) Igaz ugyan az: hogy *Istenen kivûl, nem volt szabad senkinek áldozatot tenni*; de ti azt efféle mondástokkal, mind el-rontottátok (g) *Ha valamelly pap paráznaságban esik, szolgáltasson Misét s' meg-tisztul.* Ezé vallyon nálatok, az *Istennek* valo áldozás? (h) *A' meg-szentelt ostya* (*nálatok áldozat által, szoktatok meg-probálni; mellyik királlyra nézzen az ország.* Ezt-is miveltétek: (i) *meg-kentétek néha a' meg szentelt ostyát méreggel, s' ugy öltétek meg az Imperátorokat, s' Királyokat*, olykor pedig (k) *azért áldoztatok, hogy a' Tengeri veszedelemből némellyek ki menekedgyenek.* Sôt (l) *hogy a' fájdalmas vakoskodo szemek meg-gyogyullyanak, azért misztetek.* Jeles Istennek tott áldozat hát a' Tiétek.

(g) c. 5. Episcop. 25. caus. 2. q. 3.
(h) Zuinger. Theatr. vol. 5. lib. 4. p. 1355.
(i) Platina in Vita clem. 5. pag. 252.
(k) Tannerus lib 2. Dioptr. quaest. 4. c. 20. pag. 494.
(l) Zuingerus Theatr. pag. 340. n.

Felel. (2) A' tôled citál: hely, ez: (m) *A' ki idegen Isteneknek áldozik, és nem csak az egy Jéhovának, meg ôlettessék.* Jol vagyon!

(m) Ki-jöv. 22. 20.

De a'

De a' Pápista Papok, imádván a' misét; áldaznak idegen Istennek. (*a' kenyérnek*) *Azért a' Pápista papoknak meg kell öletni.* Meg-mutatom e' csomo második ágának, igaságát. Mert a' *Bálvány imádás* nem egyéb; hanem: (*n*) *az oly teremtett állatnak valami Isteni tiszteletet tulajdonitás melly ötet nem illeti.* Immár penig gondollya-meg a' jo lelki ismeretű ember, hogy ha e' szók: (*o*) *mind a' kenyérre, s' mind a' borra tartozik, a' Christust illető tisztelet; menyiben azok, magokban tartyák a' Christust;* illetiké mondom e' szók a' *kenyeret s' bort?* Im azért törvényt tévén fejedre, nem érdemledé meg a' *meg-öletést.*

(n) Joh. Ger. pag. 2. in reg. moral. tit. de superb. lit. M.
(o) Bell. l. 4. de Euchar. c. 29. §. sed hæc &c

Felel. (3) Hát *alig vagyon Istene annak, kinek külső áldozattya nincsen?* Itt-is igy vesztéd rajta: *De a' Pápista papoknak nincsen külső áldozattyok, mellyel a' bé-mutatott dolog valamiképpen el-rontassék.* (mint ezt bóven meg-hallád.) *Alig vagyon hát a' Pápista papoknak Istenek.*

(p) Exod. 36. 3.

Felel. (4) (*p*) *A' Szent Hajléknak bölcs épitőiről, nem az el-rontásnélkül valo fogadásokrul*, vagyon a' tőled emlitetett helyben a' szó. Szemes légy barátom az Hit dolgában; ne mutass ott-is dolgot, az hol semmi sincs. Nem tártoznám ugyan felelni, de még-is: mivel hogy ti; a' Misének külső áldozattyát, (*q*) *a' Christusban meg-holtakért-is* mondgyátok tétetni, *a' fogadásokrol-is* penig, igy álmadoztok (*q*) *Szabad a' szenteknek fogadásokat tennünk.* Légyen azért, csak annyi ereje, a' bé-hozott *fogadásoknak-is*, mint a' Mise *külső áldozattyának*, az az, semmi.

(q) Con. Trid. ses. 6. cap. 2.
(q) Bailius. in Catech. contr. tract 2. q. 53.

PŰSPŐK.

No én, még-is igy megyek elő dolgomban: [*r*] *Annál drágáb volt pedig az áldozat minél drágább a' bé-mutatott, és el változott ajándék. Hogy azért a' Christus törvényében drágáb légyen az áldozat, hogy sem a' Moyses törvényében volt, az Áron rendin valo áldozatokat Christusunk mind meg-vetette:* [Heb. 7. 18.] *és csak az egy Melchisedech áldozattyához hasonlo áldozatott szerzet* [Heb. 7. 15.] *Kenyeret és bort elő vévén Christusunk Melchisedek modgyára;* (Gen. 14. 18.] *és mondván;* vegyétek és egyétek. EZ AZ EN TESTEM, melly ti érettetek adatik; *most a' Vacsorán:* EZ AZ EN VEREM POHARA, *a' melly pohár ti érettetek ki-öntetik* [Luc. 22. 19, 20.]

(r) pag. 86.

PRES-

PRESBYTER.

Felel. [*t*] Nem igazán tészed azt fel, hogy még-is néktek az *Uj Testamentumban külső áldozatotok* legyen, holott a' régiek már mind el-tőröltettek. Azok-is mind csak az egy Christus *áldozattyát*, s' nem a' te misédet jelentették meg-szűnt Urunk *áldozattya* már is oda vadnak mind az ő áldozatok, s' mind a' te sok miseid

Felel. (1.) De ha ugyan támaszkodol még-is az ő *Testamentumi áldozatokhoz;* probáld-meg hogy ott-is, ennyi szántalan villongások voltak, az *áldozatokat* administrált papok között, mint im e' tiéid: 1. (*s*) *két áldozatok vadnak a' Misében, az eggyik a' kenyér és bor, másik, a' Christus teste és vére.* Nem igazollya ezt ez: [*t*] *Nem igaz az, hogy két áldozatok legyenek a' Misében.* 2. Ertsük ezt-is: [*u*] *Az áldozatuak állattya áll a' meg szegésben, vagy el-enyészésben.* Ez igy rontatik: [*x*] *A' misének állattya, valami individuum vagumbol áll.* Né? s' csak az *áerben* kovályoga' te miséd? 3. Ez-is igy szol hozzá: (*y*) *az áldozatnak állattya, áll a' meg-szentelésben, melly által a' kenyér és bor, Christus testévé s' vérévé változik.* De ez, el-rontya azt: (*z*) *Ha a' meg-szentelésben áll a' Misének állattya, tehát nem egy, Christusnak s' a' Misének áldozattya, de ez nem igaz. Azért nem áll a' Misének állattya, a' meg-szentelő igékben.* 4. Elől áll ez-is s' mond: [*a*] *Az áldozatnak állattyából vagyon az, hogy valamiképpen el-változzék az ostya.* Többet tészen ez hozzá: [*b*] *azt kivánnya az igaz áldozatnak állattya, hogy az ostya, nem csak imigy amugy változzék-el, hanem, ugyan aláb valo állapotra jussون s' el-rontassék.* 5. Sokan vallyák ezt: [*c*] *A' Mise külső s' láthato áldozat.* de ez, a' *szinek* alá igy takarja: [*d*] *Annyiban áldozat a' Christus teste a' Misében, a' menyiben a' szinek alatt, láthatoképpen vagyon.* 6. Igy szolnak még-is: (*e*) *Hogy a' mise külső áldozat.* De ez, meg-torkollya rola: [*f*] *A' misében lelki áldozat vagyon.* 7. Ne rekeszszük ki ezt-is: [*g*] *A' keresztnek áldozattya, elég tévő áldozat volt.* A' Misétől mond más: [*h*] *A' Misének áldozattya tulajdonképpen, csak a' kérendő dolgokért valo áldozat.* E' két villongás mind el-rontya ezt: (*i*) *Ugyan azon Christus áldoztatik-meg a' misében, melly szenvedett a' kereszt fán.* 8. Tovább megyen ez s' mondgya: (*k*) *A' véghetetlen Istentől vagyon a' Misének ereje,* De ezt viszsza hija ugyan ő igy szolván (*l*) *Nem véghetetlen az áldozatnak ereje ha Isteni-ü.* Ha a' Mise, a' *véghetetlen* Istentől vőtte erejét, hogy lehet még-is az ő ereje *véghető?* 9. Hally még illyen dolgot;

(s) Casparus Cassalius lib. 1. de sacrif. cap. 20.
(t) Bellar. lib. 1. de missa. c. 27. §. Hinc patet.
(u) Vasquez in part. 3. to. Disp. 122. c. 1
(x) Nugno Cabezudo in 3. Thom. quæst. 83. art. 1. diff. 2. dub. 3.
(y) Bell. lib. 1 de missa c. 27. Prop. 8.
(z) Vasquez Tom. 3. in 3. part. disp. 122 c. 6. nü. 5. 6.
(a) Suarez in part. 3. tom. Disp. 73. sect. 5.
(b) Vasq. in p. 3. tom. 3. Disp 220. n. 19.
(c) Com. pap.
d) Bell. l. 1. de missa c. 27. propos. 8.
e) Concil. Tr. ses. 6. cap. 2.
f) Rabingius in Enchir. Cathol. p. 731.
g) Commun. Papist.
h) Bell. l. 2. de miss. c. 2. p 3.
i) Conc. Trid. § 6. cap. 2.
k) Bell. l. 1. de missa cap. 10

got: (m) *mind vétkektől, s' mind bűntetésektől valo elsö meg-menekedésűnket, a' mise által nyerjük.* Ihol s' menten revocállya ezt: (n) *A' Christusnak áldozattya tökélletesseb a' misének áldozattyánál.* Ha tökélletesebb nyilván Christus áldozattya, által szabadultunk hát-meg, mind vétik inkább s' mind bűntetésinkből. Azonbā ha e' kettő ütőkőt von; mind meg-semmisíti a' Tridentumi végezést, hogy a' *két áldozat ugyan azon.* 10. Ki-törték ezt: (o) *A' mit mi meg-áldozunk, vigye-fel az Angyal az Egben.* Ha fel-viszi, hogy hogy ehetitek s' ihattyátok hát azt a' Misében? 11. veszekednek még-is, edgyik igy: (p) *Csak az egy szinbenű meg-álhat a' Mise, s' nem kell két szin.* Másik (q) *Szentség törö Pap az, ki csak a' kenyeret szenteli-meg, és nem a' bort-ű.* 12 E' penig: (r) *A' melly tisztitó ereje vagyon a' véretlen áldozatnak, mind azt vötte a' Christus szenvedésétűl.* Mondom ez igy feletkezik-el magárul: (s) *Nem fúgh, a' Christus kereszt-fán tött áldozattyátul, az ű Vacsorakor tött áldozattya.* 13. Találtatik illyen-is: (t) *Szantalan sok vétkek bocsáttatnak-meg a' Misének áldozattya által.* De ez mind mást beszél: (u) *hamissan fogják reánk; hogy mi azt tanittsuk légyen: hogy a' bűnöket el rörli, a' misének áldozattya.* 14. Illyent-is beszel ez: (x) *Az áldozatnak állattya, e' négy dolgokban találtatik-meg, a' meg-szentelésben, fel vivésben, szegésben s' el fogyásban.* De ez kevesebbet hoz bé: (y) *Csak három dolog szükséges az áldozatra, a' meg-szentelés, s' a' fel-vivés, s' a' Communicálás.* 15. Még-is vagyon illyen; (z) *Christusnak a' kereszt fán lött áldozattya nem Melchisédek rendi szerént valo papság volt.* Sarkallya ezt ez: (a) *A' Christus véres áldozattya a' kereszt fán, Melchisédec rendi szerént volt.* Veszödnek hiszem az áldozaton. 16. E' most az utolso: (b) *mikor a' Pap eszik a' misében, állat szerént valo misét csinál akkor.* Dorgállya ez érette: (c) *Nem állat szerént valo része a' misének, a' meg-évés.* Effelét tenyeres talpas horgas borgas tővel heggyel egyben állo czibálókat láttálé valaha azö időben valo *áldozatokban?* Ha nem szemléltel, tedd-le Barátom őket, s' ne bérleld az hidegben meg köntösödet vellek.

Felel. 3. Ha azonban; azért kűlömbözteted-meg, (d) *Moses s' a' Christus Törvényét*; mert: *bizonyost uj törvényeket adot-ki Christus*; tagadom azt, mert Christus *nem uj törvényt* szerzö, sőt inkáb azt, (e) *be-töltö* volt. Ha penig ez az el-ned: (f) *Nem azért jöt Christus mi hozzánk: hogy mint Moses régen, a' törvénynek igájával nyomjon minket*

(m) *Idem ibid. cap.* 21.
(n) *Idem lib.* 1. *de missa c.* 4.
(o) *In Canone Missæ.*
(p) *Becanus. Alens. Major. Claud. Sainc.*
(q) *Cajet. in Tō. p.* 3. *q.* 80 *art.* 12. *q.* 1.
(r) *Salmer. tom* 9. *pap.* 235.
(s) *Idem ibid. pag.* 247.
(t) *Conc. Trid. & ex eo, Hag. Jes in col. aug. Confes. concil. Trid. p.* 449.
(u) *Azor. tom.* 1. *lib.* 10 *c.* 20.
(x) *Melchior Canus. l.* 12. *Locor. Th. in resp. ad* 4. *arg. videl.*
(y) *Domin. à Soto in* 4 *sent. q.* 1. *art.* 1.
(z) *Gregor. de Valentia l.* 1. *de miss. c.* 4. *p.* 691.
(a) *Franciscus Turr in añot. ad constitut. Apost. Clem. Rom. l.* 8. *c.* 5. *p.* 124. *edit. Antverp.*
(b) *Bell. l.* 1. *de miss. c.* 27. *propos.* 7.
(c) *Fran. Suar. dist.* 75. *q.* 5.
(d) *Bell. l.* 1. *de ver. Dei c.* 3. §. *ult.* (e) *Matth.* 5. 17. (f) *Bell. l.* 1. *de v. d. c.* 3. §. *deinde.*

minket, hanem inkáb kik el-estünk vala a' törvénynek terhe alatt, fel-emelne kegyelmének segedelmével; ezt ugy már, meg-engedem. Ki-is mivel hogy, (g) *meg-váltott minket a' törvénynek átkátűl, mikor mi érettünk átok lőt a' fánn.* A' *Moses* törvénye penig, csak ezt kiáltotta: (h) *Átkozot valaki bé nem tölti cselekedettel a' törvénynek igéjit*; igy bezzeg, drágab a' Christus *áldozattya.* De mi közi ennek, a' régi *áldozatokhoz*, mellyeket máraz ű *áldozattya*, el-rontott?

Felel. 4. Ha azonban, (mint irod) *mind meg-vetette Christus, az Aron rendin valo áldozatokat*; miért kel néked-is, a' te miséd confirmálására, bé hoznod azokat? Hiszem te azt állatád: *hogy Christus az elsö pap, ti penig, ütüle függö papok vadtok.* Be szép papok azok, kik nem vetik azt meg, a' mit Urok nem javal! Ezt-is mondom itt: (i) *Ha a' Levi nemzetségében való Papság által, nem lehetet tökélletesége az O Testamentumi népnek* (mivel hogy az a' dicsöség, csak egyedűl Christust illette) *sokkal inkáb, nem kel effélét tulaidonitani a' Papista Papok Papságának.* Ebbűlis fesellyetek-ki: (k) *Holot Christus, s' az ö Testamentumbéli Papok között, e' volt a' kűlömbség; mert az halál miat, sokan voltak ű k Papok; Christus penig azért volt egy Pap*; *mert ű soha meg nem hal; azért örökké való Papsága-ű vagyon.* Mondom innen e' következik: *Hogy csak egyedűl Christus, az uj-Testámentombéli pap*: *és igy igen vétkeznek*; *kik ű utánna valo papokat ismérnek.* Még penig a' Christus, oly örökké valö pap, (l) *ki meg-tarthattya mindenestűl fogva azokat, kik ű általa járulnak Istenhez. Mert mindenkor él, hogy esedezzék ű érettek.* Nem szenvedi: hát a' pápista papokban bűntetés nélkűl ezt el: (m) *Csak egy a' közben járo; ki minket a' kereszt-fán meg-váltot; de több közben járo meg-holt szentek-is vadnak, kik mi érettünk esedeznek.*

Felel. 5. Ugyan még-is bátran mered állatni: hogy Christus, az *egy Melchisedek áldozattyához hasonlo áldozatot szerzet; kenyeret s' bort elöl vévén Melchisedek modgyára?* Misés könyvedben elöl jároban bé-hozot Melchisedekrűl szollánk akkor, melyhez még-is igy szollok: 1. Nincsen semmi barátsága a' *Melchisedek* kenyerének s' borának, a' te ostyádnak s' borodnak *szinével*- 2. Itt-is nem lehet semmi frigyek egy mással: mert ha vagyon, e' lesz: hogy *mint Melchisedek kenyeret s' bort vitt elöl, igy Christus-is a' misében ugyan azont cselekedte*; mellyet tagad (n) *Tridentum, s' a' Christus testét és vérét állattya meg-áldoztatni a' misében.* Nem látod a' kűlömbséget? 3. osztán, hi-

(g) *Gal.* 3. 13.
(h) *Törv.* 27. 26.
(i) *Sid.* 7. 11.
(k) *v.* 23. 24.
(l) *v.* 25.
(m) *Eccius in Enchir. p.* 154 *Coster. in Enchir. de vener. Sanct. p.* 470. *Bailius Jesuit. in Catechis. controv. tract.* 2. *q.* 49.
Melchisedech nem edgyez a' misével.
(n) *Concil. Trident. Sess.* 22. *c.* 2.

tán: hiszem nem csak *Melchisedek*, hanem az *Áron* áldozattyában-
(o Száml. 2.7. is, volt (o) *kenyér s' bor*; miért kel hát azt csak *Melchisedek* áldozattyához csatolni? Avagy csak ollyant mondgy *Melchisedek* felöl, mely ki rekeszíze *Áront*, *áldozattyával* egygyűt! 4. Vallyon s' mikor ezeket olvasod azonban: (p) *Te vagy örökké valo pap, Melchisedeknek rendi szerént*; csak a' Christus *kenyere s' bora* elöl vételére szabod ezt, mely volt az utolso vacsorakor? Nem találod; mert ehez
(p) Sid. 5. 6. igy nyul Bellarminus-is: (q) *Melchisedek rendin valo papnak mondatik Christus szenvedvén a' kereszt fán.* Bizony dolog! Ne vond hát
(q) Bel. l. 1. de Missa. cap. 6. csak az ű Felsége utolso vacsorájára! 5. Ez-is következik a' te illetlen egyben hasonlitásodbul: *Hogy ha Melchisedek kenyeret s' bort vévén Christust példázta; hogy ű Felsége-is a' kenyérnek s' bornak szine alatt meg-áldoztasék: azért Christusnak-is, a' Melchisedek kenyere s' bora szine alatt kel meg-áldoztatni; mert a' te értelmed szerént példázta a' Christust.* Tetszik é? 6. Hozzá adom ezt-is: *Hogy ha a' kenyeret s' bort elöl vöt Melchisedek, példázoja volt a' Christusnak; azonban Christus egy áldozattyával, minden példázatokat meg-semmisitett; azért a' Melchisedek hasonlatossága, nem jol hozatik be a' te misédnek confirmálására, mert azt-is el-törlötte.* 7. E' pddig maga kiált: *Hogy ha a' Melchisedek kenyerének s' borának, helye vagyon az Ur Vacsorájában; nyilván a' pápista papok, nem áldozhattyák azt meg. Mivel csak Christusnak, s' nem nékiek volt példázojok, Melchisedek.* 8. Jaj azonban bizony a' *Transsubstantiationak-is*, ha *Melchisedek kenyerén s' borán* fundáltatik; mert az űgyében meg-fogyatkozot által állatozásnak nem lévén, tób kenyere s' bora a' szineknél; nem lehet Melchisedekkel-is kezet csapni. 9. Ismét: *Ha a' Melchisedek kenyere s' bora, nem volt más a' szemnek s' a' meg-ételnek-is alnak; mint a' misében, hogy más láttatik, s' meg más áldoztatik: tehát nem egygyez a' misével Melchisedek.* De ezekrűl fellyebtöbbet szollánk, oda-is igazitunk.

Felel. 6. Bár Istent kóves azonban, hogy mind ezeket el-lopád; 1. (r) *Vévé Jésus a' kenyeret.* 2. *Hálákat adött.* 3. *Meg-szegte* 4. *Tanitványinak adta.* Mire valók vallyon ezek? Igy tanitanak-
(r) Matth. 26 26. Mark. 14. 22 Luk. 22. 19. meg: 1. Hogy Christus *a' kenyeret vötte*, hamisságát mutatta meg ennek: (s) *Christus a' maga testét, s' vérét vötte, az Apostolok nakis azt adta.* Be nagy gonosság ezt állatni, ô nagy Isten! mert itt igy szolhatnánk: *Christus nem vötte a' Sacramentumnak kegyelmét. De az ű testének étele, a' Sacramentumnak kegyelme. Azért nem vötte a' maga*
(s) Thom. qu. 81. artic. 1.

testét s' vérét. Ismét: *Ha Christus vötte a' maga testét; testében vötte hat ugy, a' maga testét. Mely ha ugy volt; meg-kettöztetet hát az ű Felsége teste, mely másképpen csak egy test.* Megént ha Christus a' maga testét vötte, test szerént; nyilván hát azt gyomrában bocsátotta. Mely képtelen dolog-is. Holot: Ha a' maga testét ű Felsége gyomrában bocsátotta; azért ű Felségének egesz teste, volt testének, csak valami rétzében. (gyomrában) mely dolog, avagy nem szédité meg? 2. *Hálákat adot* azonban Christus, s' kárhoztatta ez által, ezt: (t) *Nem kel a' kenyeret ugy meg-áldani, mint az Eretnekek* (néd az!) mondyák. Nem mondot illyent: (u) *Adgyad Uram, hogy ez a' kenyér; vállyék Christus testévé, a' bor penig Christus vérévé!* Nem imárkozot ugy Christus hanem (u) *hogy az ű következendö szenvedése által az ö vére meg-szentelheti. Igy.* 3. Meg-is szegte a' kenyeret. Ezt-is te elhadtad, maga (x) *az ostyának meg-törése, jedzi a' Christus testének, lelkétül valo el-válását.* Miért hát hogy ezt el-kellet elöled taszitanod? 4. Adta-is Urunk Tanitványinak mely cselekedetivel orczázta ezt (x) *Job hogy az Ecclesia szájában adgya a' communikálonak az ostyát,* (de értelmed szerént a' Christus testét) hogy sem kezében; mert ugy, inkáb meg-becsültetik az Urnak teste. Erössitette azonban ezt: (y) *Elöben az Apostolok kezekben vötték a' szent kenyeret, s' ugy ötték meg.* Ezeket te jo Püspök Uram mind el-hagyad, s' nem csorbitade meg e' cselekedeteddel misédet?

(t] Salmero tom. 9. tract. 12. pag. 75.
(u) Chrysost. & Basil, sicta Liturgia.
[x) Anselmus in 1 Cor.
[x) Thomas part. 3 q. 83. art. 5. ad 7.
x] Maldonat. in cap. 4. 26. Matth.
[y] Salmero. tract. 12. tö. 9

Felel. 7. Lássuk már a' vegyétek s' egyétek-is; (mivel csak ezeketémlited te!) Azért e' szo ki mondva: vegyétek! ugyan csak kezekben adta Urunk Tanitványinak a' kenyeret. Hald meg még: (z) *Hogy Christus Tanitványinak szájokban vagy kezekben adá a' kenyeret? nem világos az; de hihetöb dolog; hogy kezekben adta, mivel e' szo: vegyétek! inkáb tartozik a' kézre, hogy sem mint a' szájra.* Elégseges hát nékünk a' vegyétek szot it vennünk s' vinnünk a' kezre.

[z] Maldon. in c. 26. Mat. Cornel. Jans. in cap. 131. Concord. Evã.
a] Thom. art. 3. q. 81. part. 3

Felel. 8. Bövebbedkén nyullyunk az egyétek szohoz; melyhez igy szol ez aránt egy nagy pápista: (a) *Christus az ű Tanitványinak az ű halandó testét adta enni.* Immár innen nemellyik pápista ezt mongya: 1. Hogy ű (b) *oly bizonyossan eszi Christus testét, mely bizonyos az, hogy Urunk szent Attyajobján ül.* 2. Más ezt beszélli: (c) *hogy szánkban veszszük a' Christus testet, valosagossan meg-eszszük; s' el nyelyük* 3. E' sem marad-el: (d) *a' szánkban jú minékünk a' Christus valoságos*

(b] Sanctesius c. 1. repet. 5.
(c) Reffensis contra ecolãpadiũ lib. 3. cap. 13.
d) Sebastian. Michaelis cap 20. resp. 2.

loságos teste; mint szintén egyéb ételek-is. 4. Hald mit mond ez-is: (e) *Gyomrunkban megyen a' Christus teste, a' szinekkel edgyút.* Mely mondások; semmiképpen igazak ne legyenek; jer támogassuk igy meg.

(e) Cæsar Bulengerus cap. 2. l. 4. contra plessæum.

Hogy ha a' Christus testének, testi étele helyes volna; nyilván azt minékünk a' Christus valahol parancsolta volna. De nem parancsolta. *Mert*: Valamit a' Christus parancsolt vagy szerzet, nem halzontalan az, de a' Christus testének testi étele, haszontalan; e' szerént: (f) *A' test semmit nem használ; nem parancsolta hát azt Christus.*

Nem testi szájjal étetik a' Christus.

(f) Ján. 6. 63.

Ellenvetés: (g) *Vaj hasznos a' Christus teste: 1. Mert Isten nagyob szerelmét mutattya hozzánk az által; hogy mint az édes Anya, a' maga tejével tartya gyermekét; igy ú a' maga testével legelteti az ôvéit. 2. Nagyob jo volta-is Isllennek; hogy nem csak hit által egyegyesülünk az ú kegyelmével, hanem Fia testével-is. 3. Mert a' Christus testével valo közösülésbül, halhatatlan elevenitô erô jú a' mi testünkben. 4. Nagyob szeretetet-is gyujt Isten ez által mi belénk, hogy útet inkáb szeressük.*

(g) Petrus Michaelis c. 8. 1. Dial.

Felelet. Mind ezek az hasznok, a' lelki ételben találtatnak-meg; ollyan penig a' Christus teste. Mert (h) *ú az a' kenyér, mely menybül jôt alá, hogy a' ki abban eszik meg ne hallyon.* Miért mondatnék vallyon lelki kenyérnek, ha minket ô nem táplálna? ugyan azon lelki étel által vagyunk (i) *mi az ú testének tagjai, és az ú csontaibul valók.* Az által támadunk mi fel az orôk életre, e' mondás szerent: (k) *Ha az élettel* (Christussal) *egyesülünk; lehetetlen, hogy meg ne elevenittessünk.* Azonban: nem kötelezé a' lelki étel, nagy szeretetre? mert ha az által, fel-támadásod, s' orôk életed leszen; mi kel ennel nagyob?

(h) Ján. 6. 50.

(i) Eph. 5. 30.

(k) Cyrillus in cap. 15. Joh.

Ellenvetés. (l) *Ha a' test nevezetin, a' Christus testét értitek; nem jol cselekeditek: mert az használt ugyan-is, miért vôtte volna Christus azt magára, vagy miért szenvedet volna benne, há nem használt volna.*

(l) Maldonat. in h. l.

Felelet. Egy pápista barátoddal egygyút, igy szolhatunk mi erre: (m) *Nem érthettyük ezeket az igiket egy általlyában: mert ha ugy vennôk; e' kôvetkeznék: hogy haszontalan lôt az ige is testé. Magyarázat kel azért ide.* Ugy vagyon, mert mi sem mondgyuk: hogy mindenestül fogva haszontalan a' Christus teste, hanem csak némünémű modon, az az: nem használ a' fogak által valo meg-rágása Christus testének. Csudálodé ezt? Ne! mert a' tiéd tanittya:

(m) Jansenius in h. l.

(n) *hogy*

(n) *hogy a' Christus testét nem ugy kel venni, mint részekre osztatott, s' fogga meg-szaggattatot testet.* Honnan igy okoskodom: Ha azért nem kel a' Christus testét haszontalannak mondani; mert nem haszontalanul vôtte azt fel, sem haszontalanul nem szenvedet abban: kôvetkezik hát; hogy ha meg-szaggattatott testet veszünk-is, nem veszünk haszontalan testet. Es ha némünémükeppen; a' Christus, szaggatva vôtt teste, haszontalan kôvetkezik: hogy ha hasznossan vôtte-is azt fel, s' szenvedet-is benne; mindazáltal némünémü modon, haszontalan.

(n) Glossator Berengari; c. Ego Berengarius dist. 2. de Consecr.

Ellenvetés. (o) *Nem a' Christus valoságos teste értetik it a' testen; hanem az embernek testi s' goromba elméje, mint a' lelken is: hogy a' Sz. Lélektül meg-világosittatot elme értetik. Illyenek valanak a' Kapernaiták, kiknek ugyan azt mondá Urunk: vadnakti közzületek némellyek, kiknem hisznek. Az az: goromba és nem meg-világosittatot elmével vadtok.*

(o) Maldon in h. l.

(p) Jan. 6. 64

Felelet. 1. E' szok vadnak ti közzületek némellyek, kik nem hisznek; nem ezekre: (q) *A' test nem használ semmit*; hanem e' szokra (r) *Kemény beszéd ez, ki halgathattya útet?* (r) *vitetnek.*

(q) v. 63.
(r) v. 60.
(r) Thom. in h. l.

Felel. 2. Ezek-is a' mi pártunkra állottanak: hogy itt, (s) *a' test nevezetin, értetik a' Christus teste; mely hacsak maga volna, merô emberi test lévén, csak haszontalan volna; s' nem-is volna elégséges az élet adásra; de mivel az Istenséggel vagyon edgyütt; igen sokat használ; mert az Istenség eleveniti azt meg.* Más-is: (t) *Itt a' léleknek nevezetin értetik az Isten Fiának Istenége; a' testen penig az ú embersége.* Ezek im Christus testére viszik azt; ha vagyon valami akadék mondásokban-is.

(s) Stap. Antid. in h. l.
(t) Tholosan. dial. 17. part.

Felel. 3. Hogy meritek tehát ti némely pápisták, vonni ez helyet, csak az embernek testi s' goromba elmélkedésire? En igy faggatlak: (u) *Valaki testi ember, s' nem veheti bé az Istennek lelkét; annak szent irási magyarázattyánném kel meg állani: de ti kik ez hellyet magyarázzátok testi emberek vadtok, s'ném vehetitek bé az Istennek lelkét, e' mondas szerént:* (x) *Senki nem mehet végére, a' szent Lélek bizonság-tételének.* Mit tudunk hát egyebet mondani: hanem hogy némellyitek nem jol magyarázván ez helyet, a' nem Christus testérül; nem kel értelmeteken meg-állani.

(u) 1 Cor. 2. 14.
(x) Becanus tom. 1. Opusc. de Just. Calv. Cap. 11. pag. 255. de Just. Cath. Cap. 8. pag. 274.

Felel. 4. *Pererius* pápista magyarázattya-is, igy rontya a' testen értet goromba elmét. Ki igy nyomozza ezt: (y) *Ha a' Christus teste*

(y) Pererius disp. 43. in 6. Johan.

ſtus teſte, hit ſzeretet nélkűl vétetik; ſemmit ſem haſznál, mert a' lélek az, ki meg-elevenit, e' penig akkor leſzen; hogy ha a' Chriſtus teſtének hit által valo lelki étele meg-léſzen. Ugy tetzik ez-is, a' Chriſtus teſtét érti itt, ugyé?

Felel. 5. Ben sűl azonban Maldonatus Uram; mert ű kivűllőtte azt az hellyet, igy-is cſigázzák: (z) *A' Kapernaiták azt itilik vala; hogy a' Chriſtus teſte ſzintén ugy el-ſzaggattattaſiék, mint a' tőbb állatoké, s' fog alá-is adattaſiék; mely ha ugy leſzen: ugy itilték, hogy ha azt ugy valaki meg-eſzi, ſzintén ugy haſznál mint Chriſtusnak, Hohérok által ki-ontott vére.* Vagy hogy: (a) *ugy étesiék Chriſtus teſte, mint a' méſzár-ſzékbűl ki-adot hus.* Mind ezek elegek a' bé-hozot helybűl elől adot, Chriſtus teſtének meg nem ehetésére s' miért kelle még-is hamis magyarázattal érdekelni?

(z) Caſterus in h. l.

(a) De Valentia parag. 20. punct. 1. que. 3. diſp. 6.

Felel. 6. De még e' régi pátereket-is, (ti hamis magyarázók) igy támaſztom ellenetek: (b) *E' ſzonak értelmének:* A' teſt nem haſznál ſemmit a' Chriſtus mondásábul kel végére menni; mely annyit téſzen, hogy az élet adáſra, nem haſznál a' Chriſtus teſte. Máſt-is (c) *Nem haſznál Chriſtus teſte; de ugy: mint ha valami közönséges huſſal akarna élni valaki.*

(b) Tert. lc. 37 de reſur. carn.

(c) Aug. in Joh. tract. 7. és 20.

Igy probálom megént meg az első erőſségnek máſodik ágát: Semmi gonoſzt nem ſzerzet Chriſtus. De a' Chriſtus teſtének, teſti étele, gonoſz. Nem ſzerzette azért azt Chriſtus. Igaz az első, az igaz kereſztyéneknél. A' máſodik réſze eſik ily proba alá: (d) *Mikor valami vétek parancsoltatik tulajdon ſzollás kivűl kel azt érteni; mint ezt-is: Ha az ember Fiának nem eſzitek teſtét; nem leſzen élet bennetek. It gonoſz dolog láttatik parancsoltatni; nem kel hát tulajdonképpen érteni, hanem igy: hogy a' Chriſtus ſzenvedésével kel egygyesűlni, és azt az elmében haſznoſſan el-rejteni, azért hogy az ű teſte mi érettűnk meg-feſzittetett.*

(d) Aug. l. 3. de doctr. Chr. cap. 16.

Ellenvetés. (e) Lám mikor (f) Abrahámnak parancsoltaték: hogy Isákot meg-őllye; mikor (g) a' Prophéta parancsolta, hogy ű-et verje meg felebarättya; mikor (h) Hoſeálnak Iſten meghadta, hogy vegyen kurva Feleséget, s' legyenek attul fattyu gyermeki; mikor (i) mézitelen parancsolta Eſaiáſt járni; mikor (k) ember ganajjal hadta élni Ezechielt; hogy (l) a' ſzűz fogadgyon, s' ſzűllyön. Avagy ezek nem gonoſzoknak látzanaké? miert hát, hogy

(e) Pet. Mich. c. 10. Dial. 1. A Vega theſ. 55.
(f) Ter. 22. 2.
(g) 1 Kir. 20. 35.
(h) Hoſ. 1. 2.
(i) Eſa. 20. 2.
(k) Ezec. 4. 15.
(l) Matth. 1. 23.

hogy még-is nem értetnek másképpen hanem csak mint parancsoltattak, s' meg-irattak?

Felel. Nem hihetni el, hogy ezekben vétek volt volna. Mert 1. Avagy ember ganajnál sűtni, véteké? mellyel Iſten azt jelentette: (m) *hogy a' Sidoknak kevés fájok leſzen akkor, mikor reájok ſzállyák Jeruſálemet, hanem ember ganajhoz kel nyulniok.* Hol tiltotta Iſten azt meg, az erkőlcsőkrűl irt parancsolatokban hogy az, nem lehet meg? nem vétek volt hát! 2. Mezitelen járni is; noha tiſztteſége ellen vagyon embernek; de ugyan nem lehet Iſten parancsolattyát meg-ronto vétek. Hanem ha amaz ember-is, (n) *mezitelen el-ſzaladván*, ſzőrnyű nagyot vétet! 3. Hogy a' ſzűz fogadot, s' ſzűlt; micsoda vétket látz abban-is? Es mellyik tőrvényben tiltatot meg, hogy ſzűz Mária, ſe ne fogadgyon, ſe ne ſzűllyön? 4. Az Hoſeás felesége példája; máſunnan bé-hozot dolognak ki-fejezője, s' *allegoria*; nem lehet azért ebben-is vétek. Annyival-is inkább, hogy *Péter Mihály* pápiſtát, igy piricskeli it, Ribera pápiſta kenyereſſe: (o) *Nem kel Hoſeás Prophétának vétket tulajdonitani, hogy a' kurvát el vőtte; sőt inkább dicſiri, hogy abbul jambort tőtt.* 5. A' mi nézi az Abrahám őlését, s' a' prophéta lebeſitését; meg-vallom azt, hogy voltak ugyanazok, Iſten tőrvénye ellen, de ezek kiváltképpen valo példák; mi penig moſt beſzéllyűnk Iſtennek rend ſzerént valo parancsolattyátul; melyben vétek a' teſtnek meg-étele. Azért mondám, kiváltképpen, s' rend-kivűl valo parancsolatoknak ezeket; mert az Abrahám példájával, nem mondgya moſt Iſten: hogy minden Attya meg-őllye fiát; s' a' Prophéta-is meg-vérezze prophéta-társát. Ezt penig: Hogy minden ember lelke veſztesége alat egye a' Chriſtus teſtét; im mint parancsoltatik Iſtentűl; melynek teſti étele, láttyuk hogy vétek.

(m) Vatablus in h. l.

(n) Mark. 14. 52.

(o) Ribera in h. l.

Ellenvetés. (p) *Csak azoknak ez, tulajdon ſzo kivűl valo mondás kik nem tudgyák az Iſtennek titkait; de minékűnk pápiſtáknak, világos mondás ez.*

Felel. Torkollyon-meg ezért, az igy ſolló ſzent Agoſton? (q) *Mivel hogy nem ſzabad Chriſtus teſtét foggal rágni, azért titkosképpen mondotta Urunk, az ő teſtét s' vérét, enni s' innya.* Talám ez ſem tudta az *Iſten titkait*, hogy igy ſzol? Nyilván kűlőmben ti nálatoknál!

(p) Gardiner. object. 226. 1. part.

(q) Aug. apud Paſchalium de corpor. & ſang Dom. cap. 4.

Ellenvetés; (r) *Két féle életről tractál Chriſtus, az egyik valoságos a' má-*

(r) Pererius diſput. 30. in 6. Johan.

gos, a' másik lelki. A' lelki figurát kiván, mellyre nézett szent Agoston.

Felel. Mit neveszsz te itt, *valoságos ételnek?* nyilván, a' betú szerént valo ételt, (mellyet Urunk *haszontalannak* mond) érted azon, mellyre ezt mondom: *A' Christus testének minden betó szerént valo ételét ki-rekesztette szent Agoston, de a' Christus testének testi modon valo, minden valoságos étele, betú szerént valo étel. Azért a' Christus testének minden valoságos ételét, ki rekesztette szent Agoston. Hát mit kivánt Christus?* ezt: *A' Christus testének étele, melly képtelen dolgot nem hoz, az, mellyet a' Christus parancsolt. De a' lelki étel az, a' melly képtelen dolgot nem hoz. Azért a' lelki étel az, mellyet Christus parancsolt.*

Következik már, az *elsó* erósségnek, *harmadik* ága, a' melly ez: *Semmi lehetetlen nem volt a' Christustol szereztetve. de a' Christus testének testi étele, lehetetlen. Azért a' Christus testének testi étele, nem szereztetett Christustol.* A' második részét kell ennek, igy meg-erósiteni: *Minden testi étel, melly kivánnya mindenektól azt, hogy egy embernek teste étesék, lehetetlen, de a' Christus testének étele, ollyan. Azért az lehetetlen.* Ez utolsonak elsó részének nem mondhacz ellene. Mert: *Hogy ha lehetséges volna egy testnek, számtalan emberekól valo étele, nyilván azt a' testet; vagy szaggatva kellene enni, vagy penig egészlen.* A' második ága, sem hágy ennek hazudni. Mert: (s) *Ha testiképpen érette volna Christus az ó testének ételét, vallyon s' hány Embernek lehetett volna elég az ételre az ó teste?* Mál-is: (t) *Ha Christusnak, darabonként étetett volna teste; nem lótt volna elég az egész emberi nemzetnek.* meg ez-is: (u) *Ha Christus testét szaggatva ótték volna; s' csák azoknak adott volna Isten órók életet, nyilván száz ember alig idvezúlhetett volna, ha csak keveset vótt volna is abban.* Ez a' dolog: *Olly ételét szerzette Christus a' maga testének melly minden idvezúlendóknek elégséges legyen. De az ó testének szaggatva valo évése, nem lehetet volna elégséges minden idvezúlendóknek. Nem szereztetett hát az; affele ételre.*

(s) Athanasius in illud. Evan. quicunque dixerit verbum contra Filium Hominis.
(t) Cypr. deca. na Domini.
(u) Rupert. in Johan.

Ez *lehetetlenség-ú*, származik innen: Mivel hogy a' Capernáiták azt mondgyák vala: (x) *Kemény beszéd ez, ki halgathattya ótet?* jelentvén azt e' mondásokkal: Hogy a' Christus szávában, mellyben parancsolta testének ételét, nagy kegyetlen cselekedet vagyon. Ellenvetések azért ez. *Az emberi testnek évése, szórnyúséges csak hallásra-ú. De ez, parancsollya az ó testét enni. Azért hallásra valo szórnyúséges dolgot parancsol.* No már erre Urunk mitsoda lehetetlenséget mond? Igy szol erre: (y) *E' bánté meg-titeket? Ha azért látándgyátok az embernek Fiát fel-menni oda holott elószór volt, mit mondotok?* Ez a' csomoja: *Nem adattathatik az Egben bé-vitt test, testi ételre valakinek e' földón. De az én testem bé-vitetendó az Egben. Azért nem lehet az testi étel e' földón,* Igaz az elsó; mert a' testi eledelnek, közel valonak kell ahoz lenni, a' ki azzal él. Az én testem peniglen az Egben lévén, távol vagyon a' földón valo emberektól. Nem lehet hát, hogy azt valaki testiképpen egye. Efféle hárántékon valo felelet, nem egy, sem kettó vagyon a' szent Irásban. Mint mikor Keresztelló Jánost kérdék: (z) *ó-é a' Christus?* igyenessen kell vala erre felelni, de csak hárántékon ezt mondá: (a) *En ugyan keresztelek vizzel: de a' ki én utánnam jó, erósebén nálamnál.* Honnan könnyú volt mindgyárásta a' kérdózóknek ezt szedegetni: hogy egy általlyában, *Nem János a' Christus.* Ezt erósiti, az igy szolló szent Agoston-is: (b) *Azt tudgyák vala azok, hogy Christus az ó testét osztogattya ki nékiek. De Urunk, csak azt mondá, hogy ó-is, fel-megyen az Egben. Mint ha mondotta volna: Bizony, vagy csak akkor meg-láttyátok: hogy nem ollyan modon adom az én testemet, miképpen ti alittyátok, és hogy az én kegyelmem, nem testi szájjal étetik.*

(x) Joh. 6. 60.

(y) v. 62.
(z) Jan. 1. 26.
(a) v. 26. 27.
(b) Aug. tract 27. in Johan.

Ez utolso *lehetetlenség-ú* jó elól: *Semmi testi étel, az állatok edgyezése nélkúl, nem lehet testi. De a' Christus testének étele, vagyon az állatoknak edgyezése nélkúl. Azért a' Christus testének étele, nem lehet testi étel.* Igaz az elsó a' Pápistáknál, kik a' Christus testét a' jelen valo embernek szájában vetik, s' azt, mint a' kenyeret, enni mondgyák A' másik részét penig, e' probállya: (c) *A' Christus, s' a' mi edgyesúlésünk, sem személyünket nem kóti egyben, sem állatunkat, hanem indúlátinkat s' akaratunkat.*

(c) Cyprian. de cœna Domini.

II. Következik már, a' Christus testének, testiképpen valo étele ellen csatázó, *második* illy erósség: *A' testnek étele mellyet a' Christus szerzett, ugyan azon Christusnak, az évókkel valo közósúlése. De a' Christus testének testi étele, nem az évókkel valo közósúlése. Azért a' Christusnak, testi modon valo étele, nem szereztetett a' Christustol.* Igaz az elsó mert: (d) *A' mi Christussal valo edgyesúlésünk, vagyon az által, a' kenyér által mellyet nékünk kegyeléból egedet.* Mál is igy: (e) *Ha mi a' Christus testét vesszük, ó vele edgyút edgyesúlünk-ú.* E' sem mond ellene (f) *A' Christus teste*

(d) Chrys. hó. in Joh. n. 45.
(e) Hila. 8. de Trinitate.
(f) Cyrillus in Johan undecimi cap. 26.

teste által, edgyesűlünk mi Christussal. A' második része-is igy igazittatik-meg: (g) *A' mi Christussal valo edgyesűlésünk, társává fogadgya indulatinkat, s' frigyet vét akaratunkval. De a' Christus testének, test szerént valo étele, sem társavá nem fogadgya indulatinkat, sem frigyet nem vét akaratunkval. Azért a' Christusnak, test szerént valo étele, nem Christussal valo edgyesűlésünk.* Ennek-is igaz a' második ága, mert: *Ha a' Christusnak test szerént valo étele; friget vetne az indulatokkal, s' akaratokkal, következnék, hogy valakik azzal élnek, csak azt akarják a' mit Christus. De az nem igaz; mert a' Pápistáknál, az hitetlen ember, sőt még az oktalan állatok-is ollykor, ehetik s' meg-eszik a' Christus testét, nem köti hát az egyben, az indulatokat, s' akaratokat.*

(g) Cypr. de cœ. Domini.

Megint igy probálom-meg, iménti bé-hozott *Argumentumomnak* második ágát: *A' Christusnak a' Hivekkel valo valoságos közösűlése, soha el nem fogy. De a' Christus testének, testi modon valo étele el fogy. Azért a' Christusnak testi modon valo étele, nem a' Christusnak hivekkel valo valoságos közösűlése.* Mind kettőnek igaságát igy állatom meg; Az elsőnek: (h) *Valakit az Atya Christusnak adott, nem vész az soha el. De valaki valoságossan* (nem csak a' religio felől valo kűlső vallás tétellel) *edgyesűl Christussal, afféle ember, adatik az Atyától, Christusnak. Azért senki, ki valoságossan a' Christussal edgyesűl, el nem vész.* A' másik ágát-is igy probálom, mert: a' Papisták vallása tartya: (i) *Hogy nem marad tovább az emberben a' Christusnak testi szájjal vött teste, hanem csak addig, mig a' szinek el-omolnak.* Szűkség azért hogy *e' testi étel* meg-szűnnyék; és igy azzal edgyűtt, a' Christus testével valo edgyesűlés is. De mivel hogy a' Jesuitáknak, igen kedves mezejek, *a' Christus testének ételéről,* a' szent János hatodik része legyen abbul illyen *Argumentomunk.*

(h) Joh. 6. 39.

(i) Bonavent. 4. sent. dist. 13 p. 2. q 2. art 2. Durand. l. 4. Ration. c. 41. numero. 41.

III. *Szent János 6 ik részében, a' Christustol rendeltetett ő Testének étele, szűkséges az idvességre. De a' Christus testének, testi modon valo étele nem szűkséges az idvességre. Azért Christus, az ő testének testi modon valo ételét, nem szerzette Szent János hatodik részében.* Ennek nagyobbikja itt vert félzker (k) *Bizony bizony mondom néktek hanem ejendtek az Ember Fiának testét, és az ő vérét nem ijándgyátok, nem léßen élet bennetek.* A' másik ágát penig, magok támogattyák a' Papisták, mert ők nem tartyák a' Christus *testének testi ételét szűkségesnek az idvességre,* (mivel azt, sem a' kicsiny gyermekeknek nem adgyák, azonban

(k) Jan. 6. 53.

az egerektől-is meg-cheiőnek vallyák. Vallyon az *egérnek* vagyoné szűksége az őrök életre?) Ha penig, *szűkségesnek mondgyák, a' Christus testének, testi szájjal valo ételét az idvességre,* által kell ezen esniek: azért: (l) *meg évén az egér a' Christus testét,* idvezűl. Azért, (m) *a' részeg ember szájában vévén azt,* idvezűl. Mi tettzik itt néktek?

Ellen-vetés: *Bezzeg a' hit által valo, Teste ételét-is, nem szerzette itt Christus. Mert ha szerzette volna azt, nyilván hit által valo azzal élés, mindeneknek szűkséges volna. De nem mindeneknek szűkséges, mint a' kisdedgyermekeknek-is. Nincsen hát szo ott, az hit által valo ételről.*

(l) Anton. inp. 3. de def. miss. cap. 6. sect. 3.

(m) Thomas in 1 Cor. 11.

Felelet. A' következést hellyen hadgyuk; mert bizonyára: (n) *Hanem eszszük az Ember Fiának testét, és nem iszszuk az ű vérét, nem leszen élet bennünk.* Ez azért a' mit mi nem szeretűnk: *Hogy a' Christus testének étele, nem mindeneknek szűkséges, mely tudniillik hit által leszen.* Bezeg ezt, nem javalhattyúk: mert efféle *hit által* lőt *étel* nélkűl, senki sem *idvezűlhet.* Ercs ettűl azt: (o) *Valaki nem eszi Christus testét, és nem iszsza az ű vérét, nem lehet annak örök élete.* A' kisded Gyermekeknek bé-hozása, igy hozatik jo rendben: (p) *A' Christus testének lelki étele által, még a' kis Gyermekek-is idvezűlnek.* Ez-is igy szoll: (q) Ki *a' keresztségben valoságos Christus tagja leszen; de az nem tiltattatik-el a' Christus testétűl s' véretűl, bár az Ur vacsorájában valo kenyeret s' bort ne végye-is; hanem, még az előt meg-hal-is.*

(n) Jan. 6. 53.

(o) Aug. in Joh tract. 26.

(p) Vasquez. c. 4. disp 3. et 70 de Euchar.

(q) Aug. canon. quia passus apud Gratianum.

Ellenvetés: *Nem munkálkodhatik az Aprogyermekekben az az Hit, mely ű bennek csak ugy vagyon mint egy mag; hogy hogy vehetnek hát még-is, hitek által részt, a' Christus testében, s' verében?*

Felelet. A' *mag*, belsőképpen munkálkodik magában, mellyet nem ereszt-ki, meg-tetztzésre; de az után apronként szárban ered. Igy gondolkodgyál a' Gyermekek hitek felől-is, kik, ha csak nálok lévő *hábitus*-is; de annak, még nem gyakorlása szerént-is, egygyesűlnek űk Christussal.

Még-is e' *négyedik* erősséggel, Szent *Jánosra* igy czélozok: *A' Cristus Testének ételében, Szent Jánosnál, örök élet vagyon, de a' Christus testének testimodom való ételében, örök élet nincsen. Azért a' Christusnak, testi modon való ételét, nem parancsolta Urunk Szent Jánosnál.* Ezt-is könyű meg-probálni; mert az első Rend, igy szól: (r) *Valaki eszi az én testemet, és iszsza az én véremet, örök élete vagyon.* Másikának-is, csak most mutatók meg hellyes voltát.

(r) Jan. 6. 54.

Ellen-ve-

(s) Richemus lib. 1. c. 30. de missa.

Ellenvetés: (s) *Meg-engedgyük, hogy vagyon a' Christus teste ételében örök élet; de ugy, ha az Ember azzal jol él.*

Felelet. Nem adatik, it afféle kűlőmbség; hogy it a' Christus testének némely étele *méltatlán*, némely penig *méltó* volna; az Ur Vacsorájárá tartozik az, e' szerént: (t) *Valaki ejendi e' kenyeret, és ijandégya e' pohárt meltatlan; vétkezik az Ur testének és vérének ellene.* Halloc! nem mondgya: *valaki eszi a' Christus testit, és iszsza az ű vérét;* hanem. *kenyeret, s' bort.*

(t) 1 Cor. 11. 27.

Ez-is nem kicsiny erősség: *Ha a' Christus teste, testi módon étetnék, tehát az, az Hasban menne. De ez képtelen dolog. Azért a' Christus teste, testi modon nem étetik.* Jo a' következés: (u) *Mert valami bé-mégyen a' szájon, a' hasban megyen &c.* Hogy penig a' testi modon megőtt *Christus teste a' hasban* mennyen, és ollyan légyen mint egyéb eledelek, hallatlan dolog.

(u) Mat 15. 17

Ellen-vetés: *Arrul az ételrűl szol Urunk, Melly a' test táplálására vétetik De vagyon olly étel mely nem azért vétetik, mint a' Christusé feltámadása után, és az Angyaloké volt. A' Christus teste-is illyen, melly nem a' testet, hanem a' lelket táplállya.*

Felelet. Lám a' purgálo orvosságok nem táplállyák a' testet. Ha a' Christus fel-támadása után valo ételét penig excipialod, ugy tetzik te, nem fel-támadásod után élsz a' Christus testével, hanem annak előtte, mit confugiálsz hát ahoz? Az Angyalok ételekről penig ezt mondom: (x) *Láttatnak vala az Angyálok enni, de bizonyossan nem esznek vala: miképpen hogy, igaz testeket láttatnak vala vise'ni, noha azok nem valának.* Elég nékűnk ez.

(x) Maldon. in 24. Luc.

VI. Még-is igy rontom *testi ételét* a' Christus testének; *Valami testiképpen étetik, az, a' fognak s' hasnak étele. De a' Christus teste, nem a' fognak sem az hasnak étele. azért a' Christus teste, nem étetik testiképpen.* Az első ágnak ez a' mutatoja: (y) *Az eledelek a' hasnak rendeltettek, és a' has az eledelnek.* A' másik része-is igy támogattatik: (z) *Valamenyiser a' Christus testét essűk, nem fogunkat kőszörűllyük annak ételére, hanem igaz hitbűl törjük-meg a' kenyeret, s' ugy essűk.* E' penig azt kérdi: (a) *Miért kőszörűlod fogaidat s' késited hasadat? Hidgy! s' ötted.* (a' Christus testét,)

(y) 1 Cor 6. 13

(z) Cyp. de cœna Domini.
(a) August. tract. 25. in Johan.

VII. Vagyon még illyen erősségűnk-is: *Sohol a' szent Irásban nincsen emlekezet, a' Christus testével valo* kűlső *edgyesűlésről, hanem csak*

nem csak belsőrűl. *Nem lehet azért a' Christus testének testi modon valo étele.* Igaz az első ezek szerént: (b) *Hit altal illettetik a' Christus meg, s' hit altal láttzik.* Ismét: (c) *A' Christus nem testi, hanem lelki étel.* Ez-is? (d) *Meg-illettethetik Christus, menyben menése után, belső indulattal. de nem kűlső kézzel, nem szemmel, hanem hittel.*

(b) Ambr. l. 6. in Luc.
(c) Idem l. de iis. qui mystér. initiantur. c. 9.
(d) Bernh. ser. 28. super cant.

VIII. Ez utolsot-is hozzá adom még: *Az hitetlen ember, nem éßi testi ßájával a' Christus testét. Azért nem étethetik a' Christus teste, testi szájjal.* Ennek első részet igy erősgetem meg.

(e) 1 Cor 10. 21

1. (e) *Ki az órdög pohárát iszsza, nē veheti az, az Urnak pohárát.* Ollyanok az hitetlenek. 2. A' Christusbā nem hivők, nem ehetik a' Christus testét, mert: (f) *ha az eszi az élő kenyeret, ki a' Christusban hiszen,* nyilván a' ki nem hiszen, nem eszi, A' micsodások a' hitetlenek.

(f) August. in Joh. tract 26

Ellen-vetés. Ha nem eszik *lelkiképpen*-is a' hitetlenek a' Christus testét de ugyan eszik *testiképpen*, e' mondás szerént: (g) *Ki a' Christusban nincsen s' Christus-is ő benne, az, nem eszi lelki képpen a' Christus testét.*

(g) Idem ibid.

Felelet, De *semmiképpen* nem eszik azok a' Christus testét a' kik nem hiznek, mint ez mondgya: (h) *Bizony nem eszi az a' Christus testét, a' ki a' Christus testében nincsen.* Nem láttam még a' régi Patereknél; a' Christus testének két féle ételét, *testit s' lelkit*, haszontalan megkűlőmbőztetés hat! Hanem illyen vagyon: (i) *Ki a' Christusban nincsen, lelkiképpen nem észi az, az ő testét, ha kűlsőképpen a' Christus testének Sacramentumát, illeti-is fogával.* Láddé, hogy nem a' Christus testét nézi, a' *kűlső étel.*

(h) Idem de civ. Dei l. 21. c. 25.
(i) Idem ut sup.

3. Az hitetlenek *lelki képpen meg-holtak*, azért nem ehetik a' *lelki élet ételét.*

Ellen-vetés: Meg-engedgyük, hogy nem ehetik *lelki képpen*, mivel ők-is *lelkiképpen* holtanak-meg, de *testiképpen* ehetik, mert ők is élnek *testiképpen.*

Felelet. Meg-kell azt a' kétféle ételt probálni, osztán: valamiképpen a' testi eledel, nem étetik *lelkiképpen*, igy a' lelki eledel nem *testiképpen.*

Ellen-vetés. A' Christus teste, mind a' *lélekneks'* mind a' *testnek* étele.

Felelet. Igaz de nem a' menyiben csak *állat*, hanem, mennyiben, az *ujjászűletett embernek állattya.*

4. (k) Ki

4. (k) *Ki a' Christus testét észi, él a' Christus által* De az hitetlenek nem elnek.

5. A' lelki ajándék, *hit által* vétetik. Az hitetleneknek penig nincsen hitek, hogy az által vennek Christust.

Ellen-vet: Nem ugy mert a' hitetlenek, sok lelki kegyelmeket *hit nélkúl* vésznek, mint a' bólcseségnek, s' Prophetálásnak kegyelmét.

Felelet: Meg-engedgyúk: hogy vehetik azokat a' lelki ajándékokat *hit nélkúl-ú*, mellyek közök, mind a' hivekkel: s' mind az hypocritákkal, de nem azokat, mellyek csak az Isten fiaié.

Ellen-vetés: Némely *lelki* dolog, testi modon-is vétetik, mint a' nyelveknek ajándeka-is.

Felelet. Az *érzékenység* jár csak, sokszor a' nyelvek ajándéka kórúl; de a' Christus teste kórnyúl, az hit.

6. *A' Sacramentumban meg-igértetett dolgok, nem vétethetnek hit nélkúl. De a' Christus testével s' verevel valo közösúles, a' Sacramentumban meg-igértetett dolog. Azert, nem vétethetik hit nelkúl.*

(l) Rom. 3.3. (m) August. de Baptis. lib. 3. cap. 14.

Ellen-vetes. Nem szintén helyes az első. Mert: (l) *az hitetlenség, nem törli el az Isten igasságát.* Azonban: még a' nem hivőknek-is egész Sácramentumok vagyon, e' mondás szerént: (m) *Lehet embernek egész Sácramentuma, azonban penig rosz hiti.*

Felelet. Nem jol magyarázod az Appstol helyét, mellyben nincsen az, *hogy az hitetlenség vötte légyen-el, az Evangeliomban le-tött igireteket*, hanem ez a' Szent Lélek értelme: *Bár sokan vesztek légyen-is el a' Sidok közzúl, de még sem tétetett sem nivé, az Abrahám magva felól, Christus által tött, Isten igireti, hogy a' meg-maradott választottaknak, ne lenne Istenek*, Isten. *Szent Agoston* azt akarja hogy az Isten részérúl, ugyan ép a' *Sacramentum*, mivel Isten szerzése, ha azzal gonoszul élnek-is az hitetlenek, mint a' szent irás, hogy Isten beszéde, akar hidgyék s' akár ne hidgyék azt az emberek: Igy a' *Sacramentumok-ú*, mindenkor *Sacramentumok* az Istenre nézve; noha az hitetleneknek nem azok, mertnem igérnek nékiek belső kegyelmeket.

7. *A' mire az Ur Vacsorája czéloz, tudni-illik a' Christussal valo edgyesúlésre; azt a' hitetlenek, mind meg-semmisitik: azért úk az Ur Vacsorájában, nem veszik a' Christus testét.*

Ellen-vetés. Ha szintén a' Christussal nem edgyesúlnek-is *lelki képpen*, de jelen vagyon még a' kenyér, *Christus teste*, ez elég nékiek.

Felelet.

Felel. Nem ugy; mert ha a' *lelkét* meg-rontod valamely dolognak, magát rontod meg. Mint a' szántó-földeket, egy mástul meg-kű, lőmbóztető kővet, ha el-vesztd; nem határ-kű az többé, hanem, csak hivalkodásra ki-tétetett kű. Igy, ki az Ur-Vacsorájában, nem *eggyesúl* Christussal annak a' *Sacramentum* nem *Sacramentum*, hanem, csak hivalkodásra ki-tött *Ceremonia*. Mely *Ceremoniában*, (mivel hogy nem *Sacramentum*) avagy étethetik-é a' Christus teste?

8. *Adatik Christus teste azokért*, kik az ő testében részt vesznek. Mellyet, nem közöl Christus az hitetlenekkel.

Ellenvetés. Vaj az Hitetlenekért-is adatik a' Christus teste; mert az, (n) *elégséges áldozatt*, Tudgyuk azonban azt-is: (o) *Hogy a' Christus teste, az egész Világ életeért adatott.*

(n) Jan. 2. 2. (o) Jan. 6. 51.

Felel, Nem a' Christus *elégséges* áldozattyárul hanem annak *rabok szabásárul* szollúk most mi. Ez az ereje beszédűnknek: *Valakiknek Christus bűnöket el-törli, az az: Kikre szabadtatik Istentúl: nyilván azoknak rendeltetett a' Christus teste ételúl; és nem azoknak, kikre az, nem tartozik. De csak az Hivők azok. Azért, csak az Hivőknek-ú adatik ételte a' Christus teste.*

9. (p) *Az Apostolok ötték, a' Kenyér-Urát; Judás penig, az Urnak kenyerét.* Nem ötte hát *Judás*, a' több Hitetlenekkel, a' Christus testét.

(p) August. tract. 59. in Johan.

Ellenvetés: Nem a' *Sacramentumi kenyeret hija Kenyér-Urnak*; hanemamaz (q) *élő Kenyeret, mely az Egvöl alá szállott*; a' *Sacramentumi* Kenyeret penig, mondgya: *Ur Kenyerének.*

(q) Ján. 6. 51.

Felel. Te nálad nélkúl-is, jol tudgya szenrt *Agoston*, hogy ezt mondotta: (r) *Ki Christussal ujjat von, sem az ő testét nem eszi, sem vérét nem iszsza; ha szintén annak Sacramentumát, minden nap veszi-ú.* E' volt szava, s' pennája hordozása: (s) *Judás vötte az Urnak kenyerét az Ur ellen; mely által magának veszedelmet vöt.* Ha azért veszedelmére szolgált *Judásnak* a' *Sacramentumi* kenyér; mit gondolsz az Hitetlenek felól-is?

(r) Aug. tom. 3. sent. 339. (s) Idem tract in Joh. 59.

10. *Az Isten Fiainak kenyere, nem az Ebek Kenyere, de a' Christus teste, az Isten Fiainak kenyere: Hogy vehetnének hát abbúl részt az Hitetlenek?*

Ellen-vetés: Ha (t) *Eb* volt-is a' *Cananæa*, de még-is vötte a' *Fiak kenyerét.*

(t) Matth. 15. 26. 27. 28.

Felelet. Mikor a' *Cananæa*, részt vöt Christus Kegyelmében;

 nem

(u) v. 28. nem volt az után *Eb*; hanem; igy dicsirtetet: (*u*) *ô Aszszonyi állat be nagy a' te Hited*! Ha penig az Urtul, *Ebnek* neveztetett; nem hihetetlenségére nézve mondatott annak hanem: pogány nemzetbűl valo vala nyavalyás.

(x) 1 Cor. 11. 28. 11. Az Apostol mondgya: (*x*) *Hogy kik a' kenyeret eszik s' a' bort iszszák; azok esznek, s' isznak magoknak karhozatott.* Azt tudakozom már: *Ha az hitetlen ember vévén a' Christus testet, testiképpen; mikor a' kenyeret, s' bort veszi méltatlan; azonban, kárhozatot eszik magának; Vallyon s' az a' kárhozat étel, Christus testére háromliké?* Adgy ez aránt való Tanácsodban, ha lehet!

(y) Aug. qui citatur in jure can. de consec. dist. 2 capitul. quid est. (z) Cyril. l. 13 in Levit. 12. Ugyan ehez tartozik ez-is: (*y*) *Ha az az Ember vesti a' Sacramentumot, ki Christusban nem lakik; bizony magának poklot veszen.* Immár, ha *az* Hitetlen Ember, Christus testét enné *méltatlan*, avagy a' *Sacramentumot* vévén, nem venne-é *poklot*? Nem *pokol* penig nálunk a' szent *Sacramentum*! Még ez-is azt mondgya itt: (*z*) *Nem mindenekkel kóz ez a' Szent étel, hanem csak a' Szentekkel:* Mind ezekbűl azért, láttya ki ki; ki előt Isten, Szent igije világát még meg nem oltotta: Hogy *az Hitetlen Ember, nem eszi a Christus Testét Sőt.* MEG AZ HIVEK-IS, NEM EHETIK AZ T TESTI KEPPEN. Melyrűl, ha volna-is valamely pápistának *Scrupulussa*, Kész leszek igy el-kárintani:

A' CHISTUS TESTENEK TESTI Szájjal való vételérűl, pápisták bé-hozott erősség ki-adásoknak, illyen meg-gyengétése (*a*) *Valamit Christus bizonyossan meg adni igirt; azt volta képen meg is tellyesitette. De meg-igirte ezt: hogy minékünk*, testét adgya ételűl, vérét penig italúl. Azért azt meg-tellyesitette. Igaz ennek első része: Mert, ha valamely Király, valakinek, bizonyos pénzt igirne, azonban penig, csak irott pénzt adna; avagy nem neveséges dolgot cselekednék-é? Igy Christus: Ha *testét s' vérét* igirte; azonban, csak *testét jedzö kenyeret* ád; mit hágy egyebet, hanem, csak nevetséges dolgot? A' másik része-is ennek, igaz; s' e' szent irás: (*b*) *Az én testem, bizony étel, és az én vérem, bizony itál.*

(a) Coster. Bel. Suarez.

(b) Jan. 6. 55.

Felel. Helyén hadgyuk most az *elő részét* ennek, de a' másokát, ezzel határozzuk-meg: meg-igirte ugyan Christus *teste ételét s' vére italát*; de nem *testi* hanem *lelki* módon; mint a' *notált* hellyen vagyon.

Ellenvetés;

Ellenvetés. Christus szent Jánosnál a' (*c*) *Sacramentombéli ételrűl* szol; nem a' lelkirűl hát!

(c) Bell. üb. 1. cap. 5. Suarez disp. 46. sect. 2. Vasquez. disp. 179. c. 4.

Felel 1. Tudgyuk hogy némellyitek ezzel akarta el-forditani az igaságot; de találkoztak ollyak-is kózzűletek; kik e' szent János hellyét: (*d*) *nem a' Sacramentumi, hanem a' lelki ételrűl értették.* Láddé, hogy it-is meg-hasonlottatok; s' nem igazán szollot ezaránt *Coffetæus* pápista barátotok: hogy e' szent János hellyét, minnájan a' pápisták, a' Sacramentumi ételrűl magyarázzák.

(d) Nicol. Gusanus Epist. 7. ad Bohemos Cajetan. part. 3. q. 80. art. 8. Jansen. c. 59. Concord. Evã. Ruardus Tapperus art. 15.

Felel. 2. Szent János hatodik részérűl ez az igaz Reformátusok értelme: (*e*) *Ki az én testemet eszi, és véremet iszsza; én bennem lakozik, és én-is abban. E' szok nem igazán magyaráztatnak az Ur vacsorájárul. Mert ha ez igaz volna: hogy azok, kik az Ur Vacsorájával élnek, Christus testében s' vérében is mind részt vesznek; nyilván következznék: hogy mind azok, a' Christusban élnek; mely nem igaz; holot az sokaknak veszedelmekre szolgál. Járul ez-is hozzája: Miért kellet volna Christusnak it szollani az Ur Vacsorájárul, mellyet még nem szerzet vala? Kel azért ez hellyet érteni, a' Christus testének, hit által valo ételérűl. Ugy mindazáltal: hogy ez hellyen, semmi nem mondatik oly, mely a' Szent Vacsorában ki ne ábrázoltassék; s' az hiveknek ki ne adassék. Es igy: nem egyéb az Ur-Vacsorája, hanem Christus ez it valo tanitásának pecsétye. Ez-is az oka, hogy nincsen szent Jánosnál az Ur Vacsorájárul emlekezet, hanem a' lelki ételrűl.* Más-is igy szol ezrűl: (*f*) *Nincs a' sz. János hatodik részében emlekezet az Ur-Vacsorájárul. Mert nem szol poharrul az Ur, hálá-adásrul, kenyér szegésrűl, osztásrul, avagy az Ur halálának emlekezetirűl. Mindazáltal, mivel it vagyon szo, a' Christus testérűl s' vérérűl; mely az hiveknek az Ur-Vacsorájában lelki-képpen adatik, erre nézve, méltán mongyuk: hogy e' szent János hellye, szol az Eucharistiának Sacramentumárul-is.*

(e) Calv. in Joh. 6.

(f) Martyr. contra Gardinerum part. 1 object. 32.

Ellenvetés. Nagy titkokrűl szollot szent János it azért, beszellet az Eucharistiának Sacramentumárul-is.

Felel. Ha nagy titkokrul szollot: miért hadta hátel a' Christus szűletését, környűlmetélkedését, s' keresztelkedésének modgyát? Oszton it csak igy szollok Salmero pápistával: (*g*) *Szent János, a' mit a' tób Evangelisták meg nem irtak, ő azokat fel jedzette.* Jol vagyon! Nem irtak volt a' tóbbi; a' Christus testének s' vérének lelki ételérűl s' italárul szollottak azonban a' Christustul szerzet

(g) Salmero prolegom. 34.

szent Vacsorárul; s' mit bánod hát te, ha szent János csak az elsőrűl irt, ezt penig el-hadta? Mi mindazáltal, az Eucharistiának Sacramentumát, jo értelemmel helyben hadgyuk.

Ellenvetés. Szokása volt a' Christusnak; hogy minek-előtte a' (*h*) *nagy titkok* meg-lennének, már az előt azokat meg-jelentené Tanitványinak; hogy akkor oszán értenék azokat. Igy e' Sacramentumrul-is szollot szent Jánosnál; hogy mikor osztán ezt mondotta: Ez az én testem, a' szent Jánosnál meg-magyarázotű testérűl vegyék azt.

(*h*) *Maldon. Salmero.*

Felel. Ha meg-szokta volt Urunk, jo idején a' titkokat jelenteni; hol mondotta hát meg, a' meg-bővitett kenyereknek titkát, mely vagyon szent Jánosnál? Nem igaz hát, s' tagadgyuk: hogy Christus it szent Jánosnál, az ű testének Sacramentumi modon valo ételérűl, jo idején szollot volna. Mert ha az ugy volt volna; mint Martyr mondgya vala: emlitette volna a' pohárt, hálá-adást, kenyér-szegést, s' osztást; ezeket penig mind el-hadta; mely cselekedetivel ezt bizonyitotta: hogy nem Sacramentumi modon kell szJánosnál érteni, az ű teste ételét.

Ellenvetés. El kel hinni; hogy a' Sacramentumnak gyűmőlcseit sohol ugy meg nem magyarázta Christus, mint e' szokban: (*i*) *Ez az én testem, mely ti érettetek adatik.* E' kevés számu igikben penig nem számlálhatta mind azokat elől; következik hát hogy azokrul szent Jánosnál szollot bővebben.

(*i*) *Bellar.*

Felel. A' Sacramentum gyűmőlcse: *a' Christus testével s' vérével valo közösülésünk.* Már penig e' szok: *Ez az én testem &c.* avagy nem azé? ki mit mondhat ellene?

Ellenvetés. Lám (*k*) *Ur napján*, e' *caput*bul veszen *textust* az Ecclésia a' magyarázatra, következik hát hogy bűtű szerent kel e' szent János hellyét-is érteni.

(*k*) *Pererius. Disp. 30. in h. cap.*

Felel. Nem a' szent irást igazán magyarázo keresztyének hoztak azt be; hanem az ostyát imádo Romai babonaság. Meg-hallád hogy 4-dik Orbántul kotlot s' költőt ujság az, s' nem Isteni szerzet. Azonban: Mi-is szoktunk ebbűl a' reszbűl szép tanitásokat tenni az Ur Vacsorájakor; nem ugy, mint ha e' reszben, a' Sacramentomi jelekrűl volna emlekezet; hanem hogy: kik azokat jol veszik; a' Christus it emlitet *testével-is egygyesűlnek hit által.*

Ellenve-

Ellenvetés. Az (*l*) *Ephesusi* (*m*) *2-dik Nicenumi*; a' (*n*) *Tridentumi*; a' (*o*) *Cabilonumi*, s' (*p*) *Senonumi* Gyűlélek-is, mind azt mondgyák: hogy ez hellyen, Sacramentumi étele vagyon a' Christus testének.

(*l*) *Eph in Epist ad Nestorium*
(*m*) *Nicen 2. Act. 6. tom. 3*
(*n*) *Trid. Sess. 21. cap. 1.*
(*o*) *Cabil. 2. can. 46.*
(*p*) *Senon. cap. 10.*

Felel. Az igaz *Reformatus*oknak, mind *Nicenum*, s' mind *Tridentum*, fazakat tört emberekbűl állot, s' az által állatozáshoz sodoritot; mi közűnk hát vélek? A' *Senonumi* penig, tellyes volt *Luther Márton* ellen, mérges étket, szent irás ellen készitett pápistákkal mely-is, ezer őt száz felet, huszon-nyolcz esztendőben, rezgelődik vala, de csak egy *Provincia*bul gyűlt vala őszve; melyre-is mivel hogy igaság ellen végeze, mi semmit sem hajtunk. Akar menyin legyenek-is azért a' *Conciliumok*, de csak ezt mondgyuk (*q*) *A' mely Tudomány a' Canonicus könyvekben vagyon, Szent Lélektűl vagyon az; mely ellen ha a' Conciliumok valamit végeznek, nagy véteknek tartom.*

(*q*) *Hieron. in Comm. Epist. ad Galat.*

Ellenvetés. A' miképpen Christus, akarván a' keresztségrűl tanitani, ezt mondá Nicodemusnak: (*r*) *Ujjá kel szűlettetni viztűl és Szent Lélektűl*; igy ez helyen-is a' második Sacramentumrul szolla: *Ha az ember fiának testét nem eszitek &c.* A' miképpen azért, hogy Nicodemus azt nem veheti vala eszében, hogy hogy lenne az az *ujjá szűletés*; igy itt-is csudállyák a' Tanitványok, hogy hogy lehetne az az étele Christus testének.

(*r*) *Bellar.*

Felel. Tagadgyuk ez hasonlatosságbul következni azt; hogy az 6-dik részben, e' *Sacramentumi* ételrűl szollyon szent János. Holot Nicodemusnak sem szollot Christus a' valoságos *Sacramentumi* szűletésrűl, hanem a' lelkirűl. Másképpen senki be nem menne az *Isten országában*, valaki *Sacramentum* szerént ujjá nem szűlettetnek; mely nem igaz.

Ellenvetés. Ha ez helyet egyben vettyűk az (*s*) *Ur-Vacsorájával*; nyilván meg-egygyeznek egymással; ugy hogy, a' mi szent Jánosnál, Christustul meg-igirtetet; ki-adta azt Urunk az *Ur Vacsorájában.* Igy egygyeznek penig meg: 1. Mind az igiret, s' mind a' meg-adás, egy időben lőttenek. 2. Szent Jánosnál igirtetik kenyér; az Evangelistáknál, ugyan kenyér osztogattatik hálá-adással egyetemben; mely kenyér szent Jánosnál meg-szaporodot, az Ur Vacsorájában, termeszeti szerént el-változot. 3. Amot az igaság igi-

(*s*) *Bell. Salm. Sanctesius Repet. 6. c. 5.*

ság igirtetett; itt penig ki-ofztogattatott. 4. Mind a' két helyen az ember Fia munkálkodot. 5. Amot a' jövendőrűl mondatot: *Dabo* it az el-multrul: adta. 6. Szent Jánosnál *ételre valo test* igirtetet az Ur-Vacsorájában, ételre valo test adattatot. 7. Amot e' mondatott: *Az én Testem, bizony étel, és az én vérem, bizony ital.* Itt igy szollot Urunk: *Vegyétek, egyétek, ez az én testem.* 8. Szent Jánosnál elmentek a' Kapernaiták; s'csak a' Jesus tizen két Tanitványi tele*pod*tek le; igy az utolso Vacsorán-is, csak tizenketten. 9 A' mik*ép*pen szent Jánosnál kérdette Urunk Apostolitul: *Talám ti-is el-akartok menni*, de Péter ezt felelte: *Uram kihez mennyünk?* szintén igy mikor Christus testét az Apostoloknak ki-ofztogatta, tagadta Péter a' tóbbivel edgyütt, *hogy valaha az Urat el-hadgya.* 10. Miképpen szent Jánosnál Christus mondotta: *az edgyitek órdög*, igy az Ur vacsorájakor, azt beszélli ugyan szent János; hogy a' Sátán bé-ment Judásban.

Felelet. 1. Hát nem bölcselkednek a' mi Antagonistáink! Hogy nem mondgyák immár; hogy mind a' két helyen, *dicsiretet énekeltenek*; s' az olajos kertben mentenek. Lássuk rendel: 1. Mi volt vallyon az az idő, melyben lót az igiret, s' a' meg-adás! Talám az Husvét innepe? Jol vagyon! Csak hogy mikor a' kenyereknek csudája volt, (t) *közel lévőnek* mondgya János az Husvétet, mellyet nem fejez ki, mennyi idő volt meg ahoz. En el-hiszem, hogy tőb volt még három napoknál az Husvét akkor; de az Ur-vacsorája, közeleb valo nap szerezteték annál. 2. Igaz hogy mind két hellyen kenyér vagyon, de Jánosnál lelki, az Ur vacsorájában, testi. Ollyan azért itt, ez egyben hasonlitás, mint az a' pohár, mellyet Urunk ada a' Vacsorakor Tanitványinak, és az után mely felől ezt mondá: *Távozzék el tőlem e' pohár.* A' *csuda tétel-is* penig nem a' vég-vacsorakor, hanem a' Jánostul emlitet kenyerek környűl lótt. 3. Tagadgyuk azt-is; hogy csak az ofztogattatott legyen ki, a' mi igirtetet; vaj tőb! a' *Sacramentumi kenyér és bor.* 4 Igaz ugyan hogy mind két helyen az ember fia munkálkodot, de nem csak; hanem a' csudában Istensége szerént-is Christus. 5. A' *dabo*, nézte a' Christus testét s' vérét; az *adia* szo penig a' *kenyeret s' bort.* 6. Ételre valo test vagyon mind két helyen; de szent Jánosnál lelki; s' az Ur-Vacsorájában penig *Sacramentumi s' lelki.* 7. Az első helyben, *bizony étel s'*

(t) Jan. 6. 4.

étel s' ital, a' Christus teste s' vére a' léleknek; a' másikban penig, tulajdon szo kivűl valo mondás ez: *Ez az én testem.* 8. Szántszándékkal, s' Christustul *el-hiva* voltak tizen-ketten a' Tanitványok, a' Vég-vacsorán. De szent Jánosnál csak ugy történve, s' *per accidens*; ugy mint már kiket csak magoknak hadtak vala a' Kapernaiták. 9. Mondotta ugyan Péter a' szent Jánosnál, hogy *Christust el nem hadgya*; de a' vacsora után, meg-tagadá s' el-hagyá. 10. Ha őtte-is *Judás az Urnak kenyerét* a' Vég-vacsorán, de nem őtte a' sz. János kenyeret; mert ha azzal élt volna, (u) *örök é ete lót volna*, mely Judásnak nem adatott (u) Ian. 6. 54.

Felel 2. Ofz'án tagadom hogy mind a' két étel egy, ha némely dolgokban meg-egygyeznek-is. A' Sacramentum természeti ez, hogy mind mennyei, s' mind földi dolgokbul állyon. Valamint azért az ember, testbűl lélekbűl álván, szolhatok rula, néha lelke, néha teste, néha penig mindenik szerént; igy vagyon az Ur-Vacsorájában-is a' dolog; néha csak a' jegyek, olykor a' *jegyzendő dolgok*; néha penig *mind a' kettőrűl* lehet szo. szent János beszél a' *jegyeztetet dologrul*, mely a' Christus *testével valo lelki egygyesűlés.* A' Vég-vacsorán penig volt nem csak az, hanem a' *Sacramentumi kenyér és bor is.* Azért valamint hogy ez nem következik: A' lélekrűl s' testrűl valo szo, az egész emberre tartozik; azért a' lélekrűl valo szo, nem egyéb, hanem a' testrűl valo beszélgetés; szintén igy nem foly ez: *A' lelki s' testi étel, tartozik az az egész Sacramentumra, azért a' lelki étel nem egyéb, hanem a' testrűl valo beszélgetés.* Nem jo ám ez igy, hanem ezeket jol meg-kel kűlömbőzteni.

Ellenvetés. Soha immár az (x) *Eucharistiának Sacramentumjárul*, nincsen világoslab hely, mint ez a' szent Jánosé.

Felelet. Vaj vagyon még egy, mely az Ur *Vacsorájának Sacramentuma.* Tudgyuk penig hogy az *Eucharistia*, kézben vőtt, megszentelt, meg-szeget, s' el-ofztatott kenyérbűl s' borbul ál. Nyilván ki mind ezeket ki fejezi, nyilvábban szol annál, mint ki mind ezeket el-halgattya. Szent Jánosnál penig ezek mind el-halgatván vadnak, de ki-tévé az Ur-vacsorájában Urunk. Igaz ugyan az, hogy Christus, *osztotta* it a' kenyeret a' seregnek, de az csak ugy tartozik a' Christus testére, mint akkor *osztot Halak.* Tarcsuk ezzel mi most (y) *Tulajdon szollás kivűl valo mondás vagyon itt, az Urunk teste ételében* Nem világos hely hát!

(x) Maldonatus Vasquez.

(y) Salmero tract. 24. tom. 8.

Ellenve-

(z) Rossensis Bell. Coffetaus Petrinius.

Ellenvetés. E' szok: (z) *A' kenyér, mellyet én adok, az én Testem*; vagya' lelki ételrűl, vagy az *Eucharistiárul* értetnek. De nem a' lelki ételrűl. Mert: *A' lelki étel minden időre tartozik. De a' szent Jánosnál valo étel nem tartozik minden időre. Nem lelki hat!* E' probálásnak első ága, igy világosittatik: *Mert az ő Testamentumi Atyák-is, lelki képpen ötték a' Christust.* A' másik-is igy probáltathatik: *Valami a' következendő időt nézi, a' nem minden időre valo. De a' szent Jánosnál valo étel, nézi a' következendő időt. Nem minden időre valo tehát!* Igaz ennek-is első része, másik esik ily világosság alá: *mellyet én adok jövendőben.* (*dabo*) *Urunk szava ez!*

Felel. Nem igazán hasittatik két felé, az első *Argumentum* első része; mert az *Eucharistia*ban-is vagyon lelki étel. Igy kel azért corrigálni: *E' szok a' kenyér, mellyet én adok, az én testem, vagy vadnak a' Christus Testének ételérűl; vagy a' Christus teste ételének Sacramentumárul.* De ez mullyék! Hanem tagadgyuk ezt; hogy e' szok: A' *kenyér, mellyet én adok, az én Testem*; ne tartozzanak *minden időkre*; holot (a) *a' mi Atyáink ugyan azon lelki ételt, italt, ették és itták.* Vétkes e' fogásnak-is első része: *Valami a' következendő időt nézi, a' nem minden időre valo.* Igy kösd-meg: valami csak a' következendő időt nézi; bezzeg az nem *minden időre* valo. Immár igy tagadgyuk azt: hogy a' Christus testének étele, csak a' következendő időre tartozzék; holot a' *minden időben* el-mult, jelen valo s' következendő idő-is vagyon. A' *dabo* szot ne csigázd bár a' *következendő időre csak*; mert nagy gorombaság tűled ezt állatni: E' szo vagyon a' *következendő* dologrul; azért nem az *el-multrul.* Szintén ollyan, mint ha ezt mondanád: (b) *Ki én hozzám jő, semmiképpen meg nem éhezik* (esuriet) *jövendőben*; azért, *ki én hozzám iő, semmiképpen meg nem éhezet régen.* A vagy nem joé e' következés? hogy nem általlyátok.

(a) 1 Cor. 10. 3. 4.

(b) Jan. 6. 35

(c) Bellar. Maldonat.

Ellenvetés. (c) *Minden test ételének, s' vérnek italanak meg-kűlömböztetése tartozik az Eucharistiának Sacramentumára.* De e' *szent János hellyében, ugy kűlömböztetik meg. Azért e' szent János hellye, tartozik az Eucharistiának Sacramentumára.* Igaz az első ága ennek; mert nem szűkölkődik a' lelki étel ital, e' meg-kűlömböztetés nélkűl, holot *egyképpen* vagyon az. Mind egy az, akar *lelkiképpen* egyed a' Christus testét, akar igyad az ő vérét.

Felel. Két fele az étel meg-kűlömböztetése, vagy *ábrázolásban* vagy

tulajdonképpen valo. Ha ezt érted rajta, nem leszen igaz második ága, erősség vételednek. Mert bizonyára szent Jánosnál vagyon a' *lelki* ételrűl italrul a' szo. Ha penig *ábrazolásban* jedzed ki, az emlitet ételedet s' italodat, ugy immár az első lába, sántulni indult, csomo kötésednek. E' két féle ételt italt igen jol meg-tarcs, s' igy okoskodgyál: *Nem minden ki eszi a' Christus testét, s' iszsza az ő vérét eszi és iszsza az Eucharistiában valo kenyeret és bort. Igy: Nem-is minden, ki eszi és iszsza az Eucharistiában valo kenyeret és bort; eszi és iszsza a' Christus testét s' vérét.* Mely ha ugy vagyon; mi haszon szot szaporitani, a' Christus testének ételérűl, s' verének italárul, s' ezzel az Ur-Vacsorája *Sacramentumát* meg-egygyeztetni? Hogy penig az ételt italt: *két meg-kűlömböztetésnek mondgyának mondod*; nem ugy vagyon; hanem *mindegy*, csak hogy kettős *ábrázolás, lelki étel, és ital* alatt adatott ki. Igy tudgyad ezt meg!

Ellenvetés. (d) *A' Christus prédikállása szent Jánosnál, vagy vagyon az Ur-vacsorájának Sacramentumárul, vagy a' Christus szenvedésének hit által valo ételérűl. De errűl nem, mert amaz első hasonlatossab az Ur-Vacsorájának Sacramentumáboz. Nem a' Christus szenvedésének hit által valo ételérűl szol hat!* (d) Salmero

Felel. Mit akarsz azzal, hogy a' *Christus szenvedését enni* mondod? Nem szoktunk mi igy szollani, hanem csak a' Christus *testét* mondgyuk *hit által enni.* Mely *étel*, hogy az Ur-Vacsorájához *hasonlatossab* legyen, honnan probálod? Hiszem az oltyának, csak *szine* nalad a' meg-szentelés után valo oltya; mi nálunk penig a' kenyérnek *állattya* ábrázollya ki a' *lelki* ételt. Azonban; nagyobb nálunk a' kenyérnek, *testi* kenyér mutatásánál, a' *lelki.* Hallyad: (e) *A' testi kenyeret Christus, a' lelkire viszi; mint ama Samaritánát a' külső vizrűl, a' lelkire.* Mellyik terzenék it néked? a' *testi* kenyéren vennélé *testit*, vagy azon inkáb *lelkit*? az első kevesét használna lelkednek; válazd inkáb ez utolsót. (e) Maldonatus in h. l.

Ellenvetés. (f) *Valamit Christus igirt, a' látható jelt kérőknek, nyilván az, látható jel. De a' kenyérnek szine alat valo étel, látható jel. Azért látható jelt igirt Christus.* Vagy igy: *De a' lelki étel nem látható jel. Azért Christus nem igirte azt.* (f) Salmero

Felelet. Mit csalárdkodol! ugy kellé *affirmativé* argumentálnod a' *secunda figurában*? Hamis az első-is. Mert: (g) *A' gonosz* (g) Matth. 12, 39.

nemzet:

nemzetség sokszor jelt kiván, (láthatot) *de nem adatik néki;* hanem, *a' Jonas prophêtajele.* (Mely akkor vala láthatatlan) A' kenyérnek pénig csak *színe* legyené, vagy *állattya,* mentén hallod.

Ellenvetés. Nem kell tulajdon szollásnak nemétűl el-távoznunk; hanem ugy: ha vélszszűk eszűnkben; hogy vagy más volt az Ironak elméje; vagy képtelen dolog következhetnék, ha másképpen értenők. Láttyuk penig itt (*h*) *Szent Jánosnál, hogy testi ételrűl vagyon a' szo. Azt kel azért meg-tartanunk.*

(*h*) *Salmero tract.* 21.

Felelet. Mi is meg-engedgyűk az első, de a' másodikban vagyon a' vetélkedés. Mely felől ezt mondgyuk: Hogy *enni a' Christus testét, s' innya az ű vérét, soha betű szerént nem vétetik.* Mikor az iras igy szol: (*i*) *Meg-ötte* (Lábán) *a' mi pénzűnket.* Ismét: (*k*) *A' te házadnak szerelme; meg-ót engemet.* Megént; (*l*) *Meg-ötték a' Jákobot;* vallyon s' it az *ételt,* betű szerént értedé? Ha ezekben *figurát* ismérsz; mit gondolsz a' Christus *testének ételérűl.*

(*i*) *Ter.* 31. 15.
(*k*) *Solt.* 69. 10.
(*l*) *Solt.* 79. 7.

Ellenvetés. (*i*) Christus-is ellenében veti testét (szent Jánosnál) a' *Mannával;* annak ételét megént ugyan azonnak ételével. A' *manna* penig *testi szájjal étetik* vala, azért Christus-is; ugyan azon száj által mondgya *szent testét* étetni, noha szent teste *változása s' elromlása nélkűl.*

(*i*) *Tholosanus Dial.* 7. *partit.* 1.

Felel. Hol vagyon az eszed *Demine Tholosane*: következiké: *ellenében veti,* azért *egy a' manna,* Christus testével ez. Ismét: Vallyon *s' mannaé a' Christus teste?* Job inkáb igy: *Ellenében veti Christus sz. testét a' mannának; azért ezek külömb természetűek.* Mely ha ugy vagyon, ezt szedegettyűk belőle: *Ha a' manna étele testi szájjal volt; nyilván az egyben vetésbűl következik; hogy a' Christus teste, nem étethetik testi szájjal.* De mivel te goromba vagy, küldgy mást!

Igy szol azért hozzá *Bellarminus:* Nem annyiban hasonlittatik (igy szol) a' Christus teste a' *mannához,* mennyiben az, *hit által* vétetik; hanem mint azt veszszűk a' *Sacramentum*ban (*k*) *Salmero-is* azonban elől ál, s' ily szava-járása vagyon: 1. *Miképpen a' manna, emberek csudálkozására szállot alá az Egből.* 2. *Emberek gyönyörűségére volt az, s' azzá változot, a' minémű étkeket kivántak magoknak a' Sidok.* 3. *Ki abbul többet szedet, nem volt annak több, mint a ki kevesbet.* 4. *Azzál addig éltek az Atyák, mig az igirt földre értek.* Igy Christus: 1. *Embersége szerént is alá szál a' Sacramentumban az Egbűl.* 2.

(*k*) *Salmero tract.* 23.

bűl. 2. *Abban vagyon minden gyönyörűségünk, s' kivánt szűbségünket tellyesiti.* 3. *Ki nagyob ostyát veszen-is, vagy az ű Teste mellé bort; nincs több annak, mint ki kicsinyebbet, s' csak az ostyaban Christust.* 4. *Szűkséges-is ez, mind ama mennyei Canaháig.*

Felel. 1. Mi penig *Bellárminus Jesuita* ellen ezt tanittyuk: Hogy a' *manna,* annyiban hasonlittatik egyben a' Christus testével, menyiben *Hit által vétetik, akar az Vr-Vacsorájában, s' akar azon kivűl.* E' penig az oka; mert: *csak hit által étetik* Christus. A' *mannában-is* penig valamellyek találtatnak; mind azok, nem annyiban vitetnek Christusra, mennyiben ű, az Ur-Vácsorájában vétetik; hanem mennyiben *hit által értetik.* Miért viszi hát csak az Ur-Vacsorájára?

Felelet. 2. A' *Salmero mannáját-is,* ugy hadgyuk egyben hasonlitotnak a' Christus *testével:* 1. Hogy ha az Egbűl alá szállot Christus *teste, hit által étetik.* 2. Hogy az akkor leszen, minden lelki nyavalyáinkban orvosság, ha *hit által* vétetik; mert másképen betegség leszen az ű vétele, s' nem egészség. 3. Ugyan ez által leszen, az ű *lelki* étele-is gyönyörűségünkre. 4. Mint szintén e' világi bujdosásunkbul-is, ű általa leszen *hit által,* menyben költözésünk. Meg-botlék mindazáltal *Salmero;* hogy a' *mannának nagy s' kicsiny* vévését, a' Christus testére szabá. Hallodé! *egészszen* vétetik az hivőtűl a' Christus teste, nem *kevesenként* s' darabonként!

Ellenvetés. Hát miért mondgya Christus annyiszor el a' *bizonyt* ez ű *teste ételében, s' vére italában?* nyilván nem *példázat,* hanem *betű szerént* értetnek hát szent szavai! Honnan csak ezt mondanám: (*l*) *Egy példázat alat valo szo-is, nem erőssittetik-meg, esküvéssel. De a' Christus testérűl, s' vérérűl valo szo erőssittetik meg, esküvéssel. Azért nem példázat alatt valo szo.*

(*l*) *Bellar.*

Felelet. Nem igaz az első ága ennek, mert: *Minden igaz szó, meg-erőssittethetik esküvéssel. De némelly szó, példázat alatt való igaz szó. Azért, némelly példázat alatt valo igaz szó, meg-erőssitethetik esküvéssel.* Az első résznek azért hamisságát; mind mutogattyák, effele *példázat* alatt, s' tulajdon szó kivűl valo mondások: (*m*) *Bizony mondom néked, ki-nem jösz onnan, miglen meg nem fizetz az utolso fillérig.* Nincsené itt *esküvés?* s' még-is a' *tömlöcz pokolért, a' batka, bűntetésért* vétetik, ugyé? Csak szent János ez hatodik részében, negyszer

(*m*) *Matth.* 5. 26.

(n) Jan. 6. 26. eskűvék igy Christus; ugy mint: (n) *Bizony bizony mondom néktek, kerestek engemet, nem hogy láttátok a' jeleket, hanem hogy meg-óttétek a-ma kenyereket.* Talám betű szerént érted ezeket: *Nem hogy láttátok a' csudakat?* Nem lehet mellyet *Máldonátus* Pápista-is igy magyaráz: (o) *Azt akarta Urunk mondani, hogy azokban a' csuda cselekedetekben nem a' lelkieket hanē a' testieket keresik azok.* Vagyō illyen-is; (p) *Bizony bizony mondō néktek, nē adta Moses tinéktek a' mēnyei kenyeret, hanē az én Atyám adgya néktek amaz igaz mēnyei kenyeret.* Itt-is a' papisták értelme szerént *a' mennyei kenyéren értetik a' lelki kenér*; mert meg Christus nem ért vala Prédikállásának második részére, mellyben ók, betű szerént értik a' kenyeret. Ebben-is homály vagyon: (q) *Bizony bizony mondom néktek, valaki hiszen én bennem, örök élete vagyon.* Hogy hogy? lám az örök életben, nincs helye az hitnek? Ezt igy világosittyák: (r) *Noha nincsen örök élete valósággal, de vagyon arra valo jussa.* Ezt sem érthedd betű szerént: (s) *Bizony bizony mondō néktek, hanem észitek az ember fiának testét, és nem ijándgyátok az ō vérét, nem lészen élet ti bennetek.* Micsoda vallyon ez? *nem lészen élet ti bennetek?* Talám dögöknek beszél Christus? Ezt mondgya itt-is *Maldonatus*, értelmének lenni: (t) *Azt jelentette Urunk, hogy azok most meg holtak, s' hasonlatossak a' dögökhöz; mellyekben semmi lélek, semmi mozgás, semmi cselekedet nincsen.* Látod? *Metaphora* volna ám ez, magyarnak. Ima a' mit nagy mérészszen állatál, meg-hamisitók.

(o) Molanus in h. l.
(p) v. 32.
(q) v. 47.
(r) Maldonat. Toletus in h. l.
(s) v. 53.
(t) Maldonat. in h. l.

Ellēvetés: (u) *Valamiképpē értették az halgatók Christus szavait, ugy szollott Christus-is nékiek. De ók azokat értették a' testi ételrol. Azért Christus-is a' testi ételrol szollott nékiek.* Igy probállya *Sanctes*, ennek nagyobbik ágát: *Ha a' Christus halgatoi; nem egyébképpen, hanem, csak hit álta itélték volna enni a' Christus testét; nyilván nem volt volna a' Christus beszéde nékiek olly kemény; nem-is zugolodtanak volna, Christus-is nem kérdette volna meg az Apostalokat: hogy ha el-akarnaké menni? mert senki nem irtozott attul, mikor Christus mondotta: hogy benne hidgyenek; sót fel-kiáltván ezt mondották, Uram add nékünk azt a' kenyeret! De mihelt Christus testét nékik igérte, menten veszekedtenek. Nem itilték azt hit által a' Christus testét enni, hanem testiképpen.* Ugyan ezen dolgot *Salmero-is* igy probállya: *Hogy ha itt helye nem volna a' testi eledelnek, hanem csak a' lelkinek; nyilván azoknak botránkozások meg-csendesittethetet volna. Mert, avagy nem monhatta volnaé Urunk? Senki meg ne botránkozzék*

(u) Bellarmi. Vasquez. Salmero. Sanctes.

ránkozzék az én beszedimben; Mert en azt igy értem: hogy az én testemet s' véremet hit s' lélek által kell venni, és igy ti tőletek, csak Hitet kivánok. De ezeket, nem cselekedte az Ur. Nyilván betű szerént értette azért itt, az ō testének ételét, és vérének italát.

Felelet. 1. Mind csak szó szaporitások ezek. En az *Argumentumnak* elő részét balgatag mondásnak tartom. Mert gyakorta nem ugy érti a' dolgot a' halgato, min: mondgya a' szollo, mint Christusnak, illyen be'zéde vala a' Samaritánához: (x) *Te kértél volna ő tőle, és adott volna te néked élő vizet.* Mond az Aszszony: (y) *Uram nincsen mivel meritened, s' a' kut-is mély; honnan vagyon hát néked, az az élő vized?* Mellynek, ily értelmét adgya, sokszor emlitett Máldonátus: (z) *A' meg-igért élő vizen nem mást ért vala az Aszszony, hanem azt, melly vala abban a' kutban, vagy ahoz hasonlatost.* Vallyon itt a' Christus elméje, s' az Aszszonyé, edgyek voltaké? Igy mikor Christus az *ujjá-születésről* beszélgetet volna *Nicodémussal*, az halgato: (a) *Annya méhében valo viszsza térest* ért vala rajta, kiről igy szol az emlitett Pápista: (b) *A' még testi ember, csak testi modon gondolkodik, a' nem testi dolgokrol.*

(x) Jan. 4. 10.
(y) v. 11.
(z) Maldonat. in h. l.
(a) Jan. 3. 3. 4.
(b) Maldonat. in h. l.

Felelet. 2. Kérded: Hát miért nem magyarázta-meg nékiek Christus? De, hald-meg? Miért hogy nem mondá-meg a' *Samaritánának-is, ne meritene abbol a' kutbol?* Tanicsatok-meg reá: mikor Christust vádolták (c) *Templum el-rontással*, miért nem fejtette ki-magát belőle, s' nem mondotta azt: hogy (d) *az a' Templum az ő teste?* Mikor mondának néki: (e) *Az Illyést hija*, miért nem mondotta: *Nem igaz, mert az Istent.* Ti néktek kellé, Christusnak eleiben régulát irnotok? Nosza tanicsátok Christust, ha illy nagy *Doctorok* vadtok *Izraelben!*

(c) Mat. 26. 61
(d) Jan. 2. 21.
(e) Mat. 27. 47.

Felelet. 3. Ugy látom azért, hogy ez aránt valo *discursustoknak*, ez a' veleje: *Nem magyarázta meg Christus, hogy az ő teste hit által, s' lelki képpen vétessék azért, nem szollott annak lelki ételéről. De* hallodé? én-is igy beszéllek: *Nem magyarázta Christus azt meg, hogy az ő teste, testi modon vétessék, azért, nem szollott annak testi ételéről.* Szeretedé? Ihol a' magyarázat: (f) *A' beszéd mellyet én szollok néktek, lélek és élet.* Az Ur-Vacsorájában-is az után, a' mi itt homálos volt, meg-magyaráztatott, és mint *Cyrillus* mondgya: (g) *Nem kérték Christust akkor a' tanitványok, még-is e' titkokat meg-magyarázta.*

(f) Jan. 6. 63.
(g) Cyrillus in Joh. 6.

Ellen-vetés. (h) *Ha csak a' Christus szenvedet testének hit által valo ételérűl értetik e' Szent János hellye; nyilván hát e' szók. Ha az ember Fiának testét nem eszitek &c. midd meg-edgyeznek ezzel: Valaki ujjá nem szűlettetik viztűl és szent Lélektűl. E' pedig nem igaz. Mert más, lelki képpen szűletni, meg más, az életet táplálni.*

(h) Salmero.

Felelet. Nem következik. *Mert ha ujjá-szűletni, arra tartozik, ki még nincsen valoságal meg, meg-enni pedig azé, ki már meg-vagyon: nyilván hát, kűlömböz az ujjá-szűletés az ételtűl!*

(i) Idem Sal.

Ellen-vetés: (i) *Azt mondgya Christus: hogy az ő kenyere kűlömben étetik, hogy sem a' manna. A' manna penig példázatban, s' lelkiképpen étetett. Nem ugy kell hát Christust ennünk, hanem valoságosképpen.*

Felel. Vallyon s' értedé mit mondasz? Micsda ez: *A' manna, mind példázatban, s' mind lelki képpen étótett?* Elméd igy foly: *A' manna étetik vala testiképpen magában; a' mit pedig a' jelent vala, lelkiképpen s' hit által. De a' Christus kenyere másképpen étettetik. Azért a' Christus kenyere nem étetik lelkiképpen s' hit által.* En igy inkáb ellenben: *Azért a' Christus kenyere, étetik lelkiképpen.* Mert avagy nincsené ezek között láthato kűlömbség: holott ama *manna*, magában *testiképpen*, másia nézve penig, *lelkiképpen* étetett: de a' Christus *kenyere*, magában *lelkiképpen*, más által penig *testiképpen* mondatik étetni? Igaz hát a' be-hozott *Conclusio*!

(k) Alphonsus de Castro.

Ellen-vetés. (k) *Valami bizonnyal étetik, a' testből s' lelekből állo emberek között, az, testikeppen etetik. De a' Christus teste, bizonnyal etetik, a' testből s' lélekből állo emberek között. Azért a' Christus teste, testiképpen étetik.* A' második ágát ennek igy probálom meg: (l) *Valami bizonnyal étel, az, bizonnyal étettetik. De a' Christus teste, bizonnyal étel, Azért a' Christus teste, bizonnyal étettetik.* Ennek első ágát, e' szóbul mutatom-meg: *Bizonnyal.* A' másodikat pedig, ez helyből: (m) *Az én testem, bizony étel, és az én vérem bizony ital.*

(l) Salmero. (tract. 2. tom. 8.

(m) Jan 6. 55.

Felelet. 1. Első erősség vételednek tontyuk a' nagyobbik ágát. Igy penig: *Valami étetik lelkiképpen, az, bizonnyal étetik. De a' mi lelkiképpen étetik, nem étetik testiképpen. Azért nem minden, a' melly bizonnyal étetik, étetik testiképpen.*

(n) Maldonat. in Joh. 15.

Felel. 2. De talám a' *bizonnyal* szót akarod urgealni, s' azt betű szerént venni? Nem lehet tanuld-meg csak ettűl: (n) *Hivattatik* (Christus bizonnyal *világosságnak*, *nem hogy* bizonnyal *ollyan világosság légyen, mint a' napnak világossága, hanem hogy ő, inkáb meg-világosítya az embereket, hogy sem mint a' nap. Fellyeb-is* (cap. 6.) bizonnyal *kenyérnek mondaték, nem hogy* bizonnyal *kenyér volna; hanem, hasonlatosság szerént, mert ő jobban táplál, mint sem a' kenyér.* Vallyon látztzé itt s' *bizonnyal* szóban *Metaphorát?* Ha látz, miért nem akarod hát a' magadet-is ugy venni? E' szo-is azért. *Az én testem* bizonnyal *étel*, nem rekeszti-ki a' tulajdon szóllás kivűl valo dolgot; hanem csak a' *meg-búszhódést s' rothadást*, ugy hogy e' légyen értelme: *Noha az én testem ételnek mondatik, a' kűlső ételnek hasonlatosságáért, de ebben nem, hasonlatos ahoz: mert az én testem nem vész ugy el mint a' kűlső étel, hanem meg-marad az örök életre.*

Eddig a' szent János 6-dik részéből vőtt *első* erősseg vételrűl, lássuk a' *másikát.*

(o) Tonstallus libr. 1.

2. (o) *Csak edgy tulajdon szollás kivűl vétetett ételű nem elevenithet meg: De a' Christus testének étele, nem tulajdon szóllás kivűl vétetett étel.*

Felel. Első ága ennek nem egyenes. Mert ha a' dolog ugy volna, a' boldogult lelkeknek, menyországban valo *ételek-is*, nem volna ugy *elevenitő.* Tudni valo dolog penig hogy mi-is eszűnk az égben, e' mondás szerént: (p) *Meg-látom én igasságban a' te orczádat, s' midőn fel-serkenek meg-elégittetem a' te ábrázatoddal.* Vesszedé eszedben hogy itt a' *meg-elégedés*, nem betű szerént értetik? mint e' tiétek-is tanittya: (q) *Néha a' mny ország azok a' gyönyörűségek alatt ábrázoltatik-ki, mellyeket kűlsőképpen eszenek avagy isznak az emberek.*

(p) Sols. 17. 15

(q) Lorinus in h. l.

(r) De Dehus discur. 14.

3. Meg ugyan *Tonstallus* pápistának, ez az harmadik argumentuma; *Valami testi, az, testiképpen étetik. De a' Christus teste, testi. Azért az, testiképpen étetik.*

Felelet. Nevetni kell az első okot. Nosza hát edd-meg az eget, napot, Holdot, s' földet, hiszem ezek is testiek! mi azonban, igy beszélgetűnk; *A' Christus teste, az Ur-Vacsoráján kivűl, nem testiképpen étetik. De a' Christus teste, az Ur-Vacsoráján kivűl testi. Azért némelly testi dolog, étetik nem testiképpen.*

4. Ez a' negyedik: (r) *Hogy ha, szintén ugy szűkölködik a' test meg váltás nélkűl, mint szintén a' lélek, azért: szintén olly nagy szűksége vagyon, a' testnek-is, a' Christus testének ételére, mint szintén a' léleknek.*

Felelet: Meg-engedgyűk ezt mind, ha egyszersmind vétetnek de ha szaggatva érted, tagadgyuk, hogy kűlőn egye a' lélek a' Christus testét, meg kűlőn a' test, mert még csak a' kűlső étel ital sem vétetik ugy kűlőn.

V. (i)

(s) Bellar. l. 1. de Eucharist. 249.

V. (s) *Bellarminus* sem mulattya ezt el: E' szók: *Christus testével valo közösűlés. Christus vérével valo közösűlés*: annyit tészen: mint *valoságos, s' testi* közösűlés. mert; *A' tulajdon értelmet* kell választani, hol a' világos következés, nem mutat ellenben valo értelmet. Azonban: igy magyarázták ezt, a' régiek-is. Az Apostolnak-is penig, ez a' fel-tótt czéllya: hogy a' *Corinthusiakat* tilalmazza a' pogányok áldozatitol, mutatván nekik olly *áldozatott* melly hasznossabb a' pogányokénál. Ha penig a' Christus igaz teste nincsen az oltáron, hanem csak annak jele; nyilván hát, csak ollyan lészen az Apostol beszélgetése, mint ki az ő mátkájának, irott selyem köntőst küldene, hogy azzal meg-elégednék, s' ne kivánna valoságos selyem köntőst.

Felelet. 1. Nincsen az Apostol szavaiban testi közösűlésről szó. Imént-is mondók, most-is igy szóllunk; hogy effféle mondásokban: (t) *Ennékem s' Barnabásnak, kezeket adák a' közösűlésre*: (u) *Egyűtt közösködtetek az én háborúságimban.* (x) *Hálakat adok Istennek, hogy ti az Evangeliumnak tudományaban közösködtetek.* Ezekben nincsen testi, hanem lelki közösűlés. Vagyon hát lelki közösűlés! s' miért kell hát tekerned e' szót csak a' *testi* közösűlésre?

(t) Gal. 2. 9.
(u) Phil. 4. 14.
(x) Phil. 1. 5.

Felel. 2. Kicsodák vallyon azok a' *régiek*, kik e' *közösűlést, testinek* mondgyák? talám az igy szolló *Chrysostomus*: *Értelme e' szóknak ez*: (y) *A' mi a' pohárban vagyon, az az, a' mi a' Christus oldalából ki folyt.* Hellyesen mondgya, mi-is ugy tartyuk; de nincsen illy szava, hogy mi *a' Christus testével, testiképpen közösködhetnénk.* Mit tündéreskedik hát *Bellárminus*.

(y) Chrysost. Homil. 20. in 1 Cor.

Felel. 3. Tudgyuk mi-is azt, hogy az Apostol, el akarja a' *Corinthusiakat* itt vonni, a' Bálványokkal valo *közösködéstől*, kinek szava értelme ez: (z) *Ti*, (Corinthusiak) *a' Christus testéből való tagok vadtok, s' az ő vérének-is részesi, illetlen volna azért, ha az ördög testéhez szerkeztetnétek magatokat.* Mind az által nem következik innen. Hogy ha *az Apostol szavából nem jő ki, a' Christus valoságos teste az oltáron, tehát Christus csak irott ruhát ád az ő véinek.* Miért kellett hasonlitanod a' Christus *lelki közösűlésés*, csak *irott ruhához?* Talám Christus-is mikor igy szollott: (a) *Az én Atyám adgya néktek amá' mennyei kenyeret*, effféle *irott köntőst* adott, *igaz ruha* gyanánt? Kelletlen hazugság! Az hogy, te a' *lelki ételt, irott ruhának*, a' *testit* penig *igaz*

(z) Salmero. in h. l.
(a) Jan. 6. 32.

igaz köntősnek mondod! várhadd Isten itilerit érette!

VI. *Humblotuié* ez: *A' melly dolog, a' Christus testével, s' vérével valo közösűlés az, valoággal ki-adgya, a' Christus testét s' vérét. De a' kenyérnek meg-szegése, s' a' pohárnak meg-áldása, a' Christus testével s' vérével valo közösűlés. Azért a' kenyérnek meg-szegése, s' a' pohárnak meg-áldása, valoággal ki-adgya a' Christus testét s' vérét.*

Felelet. Igaz mind, s' ki tagadgya? Csak hogy, *a' valoággal ki-adás*, nem *testi* hanem *példázatbéli.*

VII. Ez, *Jánsoniusé*: (b) *Ha az Ur-Vacsorájának Sacramentuma, csak a' Christusnak lelki jelen létéért, Christus teste s' vére; következik, hogy az valamennyiszer étetik, a' Christus teste-is szájjal étessék. mint szintén, mikor a' Christus; a' szegényekkel vagyon, ugyan azon lelki jelen-létére nézve; mondatik a' szegényekben meg-ruháztatni, étetni, itatni &c. azért a' Christus teste-is az Ur Vacsoiájában, szájjal étettethetik.*

(b) Jansonius c. 11. quarti Liturgicon.

Felelet. E' sincs nékünk ellenünk, mert mi-is azt mondgyuk jo értelemmel; hogy a' Christus teste az Ur-Vacsorájában szájjal étettetik. De hogy az, *tulajdonképpen* légyen, ez a' mit mi tagadunk. Mivel hogy, az étetik *tulajdonképpen*, melly nem csak szájjal vétetik. hanem *magában*, *s' nem más által étetik.* Mint példának okáért azt mondgya az Apostol: (c) *hogy kárhozatott eszik magának, ki a' kenyeret méltatlan eszi.* Nosza már lásluk: Hogy ha a' *kenyér szájjal* étetik, nyilván a' *kárhozat-is* ugy, mely, avagy meg-lehete *tulajdonképpen?* nem; mert nem magában hanē a' kenyérben étetik az ugy. Igy: holott ha a' *kenyér Christus teste*, a' kenyérpenig szájjal étetik, következik hogy a' *test-is szájjal étetik.* De nē magában hanē a' kenyérben. Azértta gadgyuk, hogy a' Christus teste *tulajdonképpen* szájjal étesék. Az az. Valamiképpen a' kenyér Christus teste, igy *étetik szájjal az a' test*, mint *nem tulajdonképpen.* Ezt probállya az emlitett példa-is; melyben a' *Christus* mondatik *ruháztatni, mikor az ő szegényi ruháztatnak.* De nem magában, mint ha valaki a' menyben uralkodo Christust ruházná; hanem, az ő tagjaiban ércsed; mint *testét s' vérét-is szájjal veszszük*, de a' kenyérben és a' borban.

(c) 1 Cor. 11. 28. 29.

VIII. A' *Bullo Péter* erősége-is igy vagyon: *Régen a' Papokaz áldozatot nem csak lelki, hanem testiképpenis ótték; azért mi-is a' Christus testét*

Felelet. *Bullo* Uram itt valoban balul beszél! Mert kitől tanolta, hogy az az áldozat lelkiképpen étetett? Nem ugy, hanem testi-

testiképpen csak. Honnan ezt mondhatom: azért a' Christus testé-is nem étetik *testi* hanem *lelkiképpen.*

(d) Parad. un detric ſ.

IX. (d) *Aurátus Péter-ü*, igy ſzol hogy már: *Az elsö Adám, testiképpen ött a' meg-tiltot fárol, igy nékünk-ü testiképpen kell a' Christus testét ennünk.*

Felelet. Talám kórmódból ſzittad a' következéſt? Tudodé hogy *Adám* nem ötte ſoha testi ſzájával a' Christus *testét tulajdonképpen?* miért kellett hát ü rola árgumentálnod, a' *Christus teſte ételére?* avagy talám ollyan elöttöd, a' meg-tiltott fárul reánk eſett vétek-is, mint a' Christus kereſzt-fájárul valo élet? találádi

(e) Humblot in nullitate primaChima

X. (e) *Valamelly dolog ugy táplállya a' lelket, mint a' kenyér és bor a' testet, kell annak állattyának meg-illetni a' lélek állattyát. De a' Christus teſte és vére, ugy táplállya a' lelket, mint a' kenyér és bor a' testet. Azért a' Christus teſte, s' vére állattyának, meg-kel illetni a' lélek állattyát.* Ennek elsö réſze, igy probáltatik: *Valamelly dolog az ö állattyát adgya a' lélekneк, hogy azt táplállya, nyilván annak állattyának kell járulni a' lélek állattyához. De valami ugy táplállya a' lelket, mint a' kenyér és bor a' testet, az, az ö állattyát ugy adgya a' léleknek, hogy azt táplállya. Azért, valami ugy táplállya a' lelket, mint a' kenyér és a' bor a' testet; kell annak állattyának járulni a' lélek állattyához.*

(f Thómas in 6. Johan.

Felelet. Tagadgyuk mind a' két *Syllogiſmus*nak elsö réſzét. Mert Thamásként: (f) *ugy táplállya az életnek kenyere a' mi elménket, mint a' kenyér és bor a' testet;* mindazáltal, ugyan nem adgya az, a' mi elménknek az ü *állattyát*; mert másképpen állatbéli egygyesülések volna azoknak. Azonban: *Ha a' testnek kenyértül s' bortul valo táplältatását*, vitatod, erre ezt mondgyuk: *De a' kenyér és bor ugy táplállyák a' testet, hogy azok a' fogaktul meg örölteſſenek, réſzekre oſztaſtaſsanak, s' terméſzeteket meg-változtaſsák.* Joe igy ſzollani a' Christus teſte, s' vére felöl-is?

(g) Sanctesius reper. 5.

Ellenvetés. (g) *Valamelyétele a' Christus testének azt cselekeſzi, hogy legyünk Christuſſal egy terméſzet ſzerént valo, s' valoságos állat ſzerént valo teſt; annak az ü étele, testi. De a' Christus testének, a' Sacramentumban valo étele, azt cselekeſzi. Azért Christusnak a' Sacramentumban valo étele testi* A' második réſzét e' csomó kötéſnek, igy probállya: *Valakik Christus testévé léſznek, az ü testébül és csontyaibul; azok testiképpen réſzeſi a' Christus testének s' vérének. De az Ur-Vacsorájában a' kereſztyének,*

(h) Christus testévé leſznek, az ü testébül s' csontyaibul valok. (h) Eph. 5. 30.
Azért a' Christus testét s' véret testiképpen veſzik.

Felelet. 1. Hibás e' kötéſnek nagyobbik réſze: Mert: *Valakik Christus testévé leſznek, azok leſznek Christus testébül valo teſt, és az ö csontaibul valo csont. De valakik Christus testéve leſznek, nem réſzeſi azok testiképpen az ü testének s' vérének. Azért nem mindenek kik Christus testébül s' csontaibul valo teſt s' csont, réſzeſi a' Christus testének s' vérenek testiképpen.* Igaz ennek nagyobbik réſze. Mert: *A' kik Christus teſte leſznek, ugyan azonok leſznek az ü tagjai is.* Helyes a' máſodik ága-is. Mert: *Senki a' kereſztségben, testiképpen nem egygyesül a' Christus testével s' vérevel; noha a' meg-kereſztelkedtek, ot-is Christus teſte leſznek. Azért a' kik Christus testé leſznek, nem egygyesülnek a' Christus testével és vérével testiképpen.* Hogy penig ember a' kereſztségben, *Christus testévé* legyen igy ércs azt meg: (i) *A' kereſztségben Christus tagjává leſzen a' kereſztyén ember.* (i) August. in Beda comm. 10. ad Corin.

Felelet. 2. Ezt-is hozzá adom azonban: *Valakik hit által léſznek Christus testévé, ugyan azonok tagjai az ü testének. De kik hit által leſznek Christus testéve, nem egygyesülnek a' Christus testével és vérevel testiképpen. Azert kik Christus testének tagjai leſznek, nem mindenkor réſzesülnek testiképpen, a' Christus testében és vérében.* Ennek-is helyes elsö réſze e' mondás ſzerént: (k) *Minden embernek gyümölcsöt kell hozni, valaki hit által Christuſſal egygyesült.* Láddé ez embert, hogy *hit által* egygyesült Chriſtuſſal. (k) Theophylact. in Joh. 15.

Felelet: 3. Ha az Apoſtolnak e' ſzavai (l) *titkoſok*; nyilván hát azokat, nem *testi*, hanem *lelkiképpen* kel érteni; mint e' régi jámbor-is igy veſzi: (m) *Lelkiképpen kel e' ſzokat érteni, mikor minket az Apoſtol Christus tagjainak mond.* (l) Eph. 5. 32. (m) Ambroſ. in h. l.

Ellenvetés: *Valamiképpen Eva Adámtul teſtet vöt, az ü teſte formálására: igy kel nékünk a' Christuſtul teſtet vennünk. De Eva nem csak lelkiképpen illette meg az Adám teſtét, ſem hit által, hanem ugyan testiképpen. Minékünk-ü ugy kel hát Christus testével egygyesülnünk.*

Felelet. Moſt mit kalandoſz ſzéllel? hiſzem nem csak *Adámnak s' Evának* elsö házaſságokat emliti ott az Apoſtol; hanem minden házaſokrul igy ſzol: (n) *Férfiak ſzereſsétek a' ti Feleségteket mint Christus-is ſzerette Anyaſzentegyházát.* De engedgyük meg bár hogy csak *Adámrul s' Evarul* ſzollyon az Apoſtol; s' azért innen, mi (n) Eph. 5. 25.

követke-

következik? Ezé: *Miképpen Eva Adámtul vötte testét, ugy mi Christustul?* Mellyik *testét* vallyon? emberi természetitt? Csufos dolog hiszem nem mi vöttünk a' Christustul testet, hanem ő vötte fel a' mi testünket.

Ellenvetés. *A' mi Christussal valo egygyesülésünk, hasonlatos a' Christusnak, Attyához valo egygyesüléséhez; és a' Christus Istenségének, az emberi természettel valo egygyesülésehez. Ezek penig mind állat, s' természet szerént valo egygyesülések. Olyan hát a' mi egygyesülésünk is a' Christussal.*

Felel. Hamissan *concludálsz*; mert igy kellene: *Azért a' mi Christussal valo egygyesülésünk hasonlatos az állat, s' természet szerént valo egygyesüléshez.* Ki tagadgya már ezt?

o) Rom. 5. 15. Ellenvetés. (o) *Ugy kel a' Christusban meg-éledünk, miképpen Adámban meg-holtunk, de Adámban test szerént holtunk volt meg. Azzért Christusban-is test szerént elevenedünk meg.*

Felel. Ennek nagyobbik része, nem mindenekben edgyben hasonlitandó; hanem csak ebben: *Adám oka volt az hálálnak, Christus-ú a' meg elevenitésnek.* Oszán tudodé, hogy ti a' Sacramentumban állattyatok lenni *a' Christus testével valo egyesülést?* Mely ha ugy vagyon, igy szollok it: *Ha Sacramentum nélkül senki nem egygyesül a' Christus testével; és ez egygyesülés nélkül, senki meg nem elevenittetik; nyilván hát a' Sacramentum Communioja nélkül senki meg nem elevenittetik.* Joé ez? No hát ugy a'meg-keresztelteteet gyermekek-is nem *elevenittetnek-meg*! Azért meg-kel engednetek; hogy némellyek *megelevenittetnek* az Ur-vacsorája Sacramentoma nélkúl-is; és igy lehet e' Sacramentumon kivűl, *Christussal valo egygyesülés.*

Ellenvetés. *Valamely test, fel-támadando; annak testében lakozo életnek kel lenni. De a' ki testiképpen nem eszi a' Christus testét, és ugy nem iszsza az ú vérét; annak nincsen azért testében lakozo élete. Azért valamely test, a' Christus testét testiképpen nem eszi, s' verét ugy nem iszsza, nem támad az soha fel.*

Fel. Ennek második ága, semmire valo. Mert kik az *örökké-valo halálra* támadnak fel, nem szükség azoknak a' testeknek, egygyesülni a' Christus testével, másképpen a'keresztyéneken kivűl, senki nem támadna fel. Azonban: A' pogányok-is, se lelki se testiképpen nem közösülnek a' Christus testével és vérével. Nem *testiképpen*, mert ő nálok

ű nálok nincsen az Ur-vacsorájának ki-szolgáltatása, *lelki-képpen* sem mert nincsen igaz hitek.

Ha a' Christus teste, testi szájjal nem étetnék a' Sacramentumban; nyilván ugy, mind egy méltosága volna az Husvéti Báránynak, és az Ur-Vacsorájának: mivel hogy mindenik lelki-képpen mondatik étetni de az nem lehet. Azért ha régen az Husvéti Bárány lelki-képpen étetet; a' kivántatik, hogy a' Christus teste az Ur-vacsorájában, testi szájjal étessék.

Felel. Halládé jo Uram! hiszem mind egyenlők valának az ő és Uj-Testámentumi Sacramentumok *állattyokra* nézve; csak némely hozzájok járult dolgokban külömböztetnek vala meg. Halhatza: (p) *a' Sarramentumoknak régen más nevek volt, meg más mostan; az elébbiek homályosabbak, ezek világosbak; mindazáltal egy, s' ugyan azon igaz vallást jelentették mind ezek.* Igy kel hát erről szollani: *Lelki* volt régen az ő Testámentumban, a' Christusnak *étele*; e' szerént: (q) *A' mi Attyáink minnyájan egy lelki eledelt öttek; és minnyájan egy lelki italt ittanak.* Igaz mert még akkor nem vala a' Christus *teste*; nem vétethetet hát *testi szájjal.* Halládé penig hogy e' mi Sacramentuminik *állattyokra* nézve, mind egygyek azokkal; it-is *lelki-képpen* kel hát a' Christus *testét enni*, mint szintén amott vötték és öttek. (r) *A' meg-szeget kenyér, Christus testével valo közösülés; azért ki eszi testi szájával a' kenyeret; ugyan azon embert eszi, a' Christus testét is ugy.*

p) Aug. Epist. 49. ad Deo gratias.

(q) 1 Cor. 10. 3. 4.

(r) 1 Cor. 10. 16.

Felel, Nincsen az it, hogy a' *Christus teste, szájjal valo étel,* volna; hanem igy szol: *A' kenyér mellyet meg-szegünk, avagy nem Christus testével valo közösülésünké?* Mely igikben, mivel hogy az Ur-vacsorájárul tractál; mely Sacramentumban kettő szokot lenni *jel, s' jegyeztetet dolog*; az elsőt mondgya *kenyérnek*; a' jegyeztetet dolgot penig: *Christus testével valo közösülésnek.* Miért szol vallyon igy? mert bizonysága a' sok buza magbul állo (s) *egy kenyér* annak hogy noha mi-is sokan vagyunk személyrűl személyre; mindazáltal *közösülésünk* vagyon, mint *lelki tagoknak*, a' *Fű* Jesus Christussal.

[s] v. 17.

Hány képpen magyarázzák e' szot: Hoc, a' Papisták.

Eddig lőn e' szorul valo szollás: *Egyétek.* Már az EZ, (Hoc) következik.

Felel. 9. Mely igicske magyarázattyát ti pápisták sok felé facsarjátok: 1. Némellyitek *Nullarius*; ezt állatván: Hogy (a) *in Eucharistia pronomen* Hoc, *nihil demonstrat*; e' szo: *ez*; semmit sem mutat

a) Salm. tract. 13. tom. 9 Durand. 4. sent. dist. 8. q. 2.

mutat az Ur-Vacsorájában. Hiában ejtette hát ugy e' szot szájábul Christus Urunk! Ugyé? 2. Vadnak *corporariusok*-is, kik *ez* szot, igy tekerik: (*b*) *Ennek a' kenyernek állattya én testem.* De ugy, vagy *Bonaventura* mond gőrbét vagy ez esik veremben: (*c*) *Akkor változik a' kenyér Christus testévé, mikor ez utolso syllaba:* UM, *ki mondatik.* 3. Találkoznak *Accidentariusok-is*; kik e' szot: EZ, a' *subjectum* nélkúl valo *accidensre*, s' csak a' (*d*) *kenyérnek szinére* viszik; kiket igy taréjoz érette, *Bello Peter*: (*e*) *Nos qui incalescimus veritatis ardore per pronomen* Hoc, *non intelligimus accidentia.* Ihol s' inkáb a' méllyére vetette *Peter* Bátyának ir *Suarez*nél az hálót! Isten győzné mind e' sok helytelen pápista értelmeket elől számlálni! kik mint a' (*g*) *Babel* tornyát épitők, hol ezts' hol amazt mondgyák. 4. Némellyek *Panariusok*, meg-győzetnek az igaságtul, s' velünk egy uton igy járnak: (*h*) *E' szo*: EZ, *mutattya, a' kenyérnek állattyát.* Más-is: (*i*) *E' szon*: EZ, *azt értette Christus, a' mit kezében tartot, s' a' tanitványoknak adot.* Ezek jobbak a' többinél; mert: (*k*) *Valamenyiszer eszitek* ez kenyeret, *s' iszátok* e' pohárt &c. e' szent irás szava szerént a' *kenyérre s' borra* vitetik e' szo: EZ. Melyrúl régen igy szollottak a' régi ek-is: (*l*) *A' kenyeret nevezi Christus ú testének.* Ismét: (*m*) *Az Ur az ú testét kenyérnek hija, és az ú vérét bornak.* Ez-is: (*n*) *Mikor Christus ezt mondgya, a'* kenyérrúl: *ez az én testem; ki mér a' felól kételkedni?* Találtatot illyen-is: (*o*) *Vallyon s' hogy lehet az, Christus teste, a' mi* kenyér? Hozzá adom ezt-is: (*p*) *Vallyon s' micsoda a'* kenyér? *Christus teste.* Ezek a' *pronomen Hoc*-on, a' *kenyeret értik, mint Gerson-is*, igy irván: (*q*) *Dicendum est, quod* Hoc, *demonstrat substantiam panis.* Nem voltak ezek *Nullariusok* (*r*) 3-*dik Innocentiussal*, kik a' Christus testét *semminek* mondottákl legyen. Mert ha az ugy volna, e' szot mondván a' pápista pap; Ez; csak annyit mondana, mint *semmi*; az az, csak értelem nélkúl csácsogna mint a' Szajko. Sem *Panariusok* nem voltak; mint kik azt a' szot igy magyarázták volna: *Ez az éntestem, én testem*, Mert afféle, szokatlan *Thautologia* volt Urunknál; s' e' pápista sem hadgya hellyén. Ha e' so *Ez*, igy magyaráztatnék: (*s*) *E' test én testem; nyilván ugy a' kenyér nem változnék Christus testévé; ugy mint mely már az egész sententia ki-mondása előtt, testé lött*, sokkal inkáb *exuláltt*ülök az *Accidentarius*ság, hogy azt a' szot, csak a' kenyér *szinérúl* értették volna. Mert ugy könnyű volna igy tréfálodni

(*b*) *Bonaven. q. 1. art. 1. in 2. parte 4. dist. 8*
(*c*) *Biel. 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 3. dub. 4.*
(*d*) *Suarez. art. 13. citans Tapperum.*
(*e*) *Petrus de Bollo.*
(*g*) *Ter. 11. 7.*
(*h*) *Turrianus tract. 1. c. 22.*
(*i*) *Suar. sect. 7. disput. 58.*
(*k*) *1 Cor. 11. 26.*
(*l*) *Tertul. adverſ. Judæos c. 10.*
[*m*] *Cyprian Epist. 76.*
[*n*) *Cyrillus Mystag. 4-ta*
[*o*] *Ambr. de Sacrã. 4ti. 4.*
[*p*] *Chrysost. Homil. 34. in 1. ad Corint.*
[*q*) *Gerson. contra Floret. libr. 4.*
r] *Innoc. 3. de Misteriis Miſſ. l. 4. cap. 17.*
(*s*) *Soto artic. 5. q. 1. distinct 11. quarti.*

lodni: (*t*) *Es azén csontombul valo csont*; az az, nem az *Eva*, hanem annak *szine.* (*u*) *Ez az igaz Izraelita*; az az, *Nathanaelnek a szine*, igaz Izraelita. Ha effélét vöttek volna a' régi *Páterek* eszekben; nyilván igy állottak volna ellene: (*u*) *A' kenyérnek szine nem valoságos dolog. De a' Christus teste, valoságos dolog. Azért a' kenyérnek szine nem Christus teste.* Egy szoval: (*x*) *A' vót kenyeret (és nem annak szinét) Christus maga testének mondotta.*

Ellenvetés: (*x*) *Ha Christus ezt akarta mondani*: Ez, *az az*: a' kenyér *én testem; miért nem mondotta ily világos szokkal*: E' kenyer én testem ?

Felel. Hát e' szokat: (*y*) *En vagyok a' szőlő tú*; Kerd-meg Christust; miért nem mondotta világoslab szokkal? Ugy tetzik homályos ez az hely; ugyé? ugy vagyon, e' mondás szerént: (*z*) *Hasonlatosság szerént mondatik Christus szőlő-tűnek, mint oroszlánnak, s' Báránnak-is.* Miért ugy? nosza meny végére? Vaj Christus szavain Uralkodni akaro *Jesuiták*! Ezé a' *Jésust* követés?

2. Ellenvetés: (*a*) *Nem szollanak igy az Evangelisták, sem az Apostol: e' kenyér, én testem.*

Fel. It-is eleikben irszé? hiszem úk szabnak néked nẽ tenékik tőr vényt! Azt mondgya egygyitek: (*b*) *Szintén ugy kel a' pohárrul valo szokat-is érteni, mint a' kenyérrúl valokat.* De a' pohárrul, e' mondatik: (*c*) *E' pohár.* Hát a' kenyérrúl-is miért nem szolhatunk igy e' *kenyér*?

3. Ellenvetés: [*d*] *A' panis, masculini generis*, az *Hoc, neutrius*; nem vitetik hát az *Hoc*, a' kenyérre, mert la hogy, külömböznek egymástul *genus*sal ezek!

Felel. Szedessétek ki jo Uram fogaitokat s' fekündgyetek a' *Rudimentisták* bölcsőjében; ot meg tanitanak erre, *Omnia adjectiva substantiari possunt in neutro genere.* Példának okáért: (*e*) *Tulit Deus mulierem ad Adam, & dixit Adam: Hoc est ex ossibus meis.* Vallyon s' itt a' *Neutrum genus*, nem *fœmininum*ot mutaté? s' e' szo: *Ez*, nem *Evára* tartoziké? Mint ez-is: [*f*) *quos angelos cum vidisset Jacob, ait: Castra Dei sunt hæc.* Azt kérdem már, jol mondgyaé az irás: *Angelos quæ*? Meny ehez A, b, c, tanulni: [*f*] *Mikor valamely dolog felól kérdgyük: Micsoda ez? jol mondgyuk:* Hoc est lápis, *vel aliud.*

4. Ellenvetés: [*g*] *Az-is mondatik kenyérnek az irásban*; *a' mi*

némüné-

(*t*) *Ter. 2. 23.*
(*u*) *Joh. 1. 48.*
[*u*) *Lomba. 4 sentent. dist. 8*
[*x*] *Tertul. 4. contra Marc.*
(*x*) *Maldonat.*
(*y*) *Joh. 15. 5.*
(*z*) *Toletus. in 15. Joh.*
(*a*) *Maldonat.*
(*b*] *Jansenius c. 8. 4-ti Litur.*
(*c*) *Luk. 22. 20.*
(*d*) *Alphonsus de Cast. Vasq. de dedehus. Brugensis.*
[*e*] *Ter. 2. 22. 23.*
(*f*) *Ter. 32. 2.*
[*f*] *Jansenius concor. c. 131.*
[*g*] *Alphons. de Castro.*

némúnémú modon, meg-étethetik, azért itt, nem az állat szerént valo kenyér *értetik.*

Felelet. Nem minden étetik *tulajdonképpen meg*, a' mit az irás meg-enni tanit. Mint: *A' te hazadnak szerelme, meg-ötte engemet.* [i] *Meg-ötték Jákobot.* (k) *Meg-eszik népemet.* Nem illyenn a' mi *kenyerünk*, hanem ez: (l) *Az Ur az ú testét* kenyérnek *hija; mely sok buza magbui csinált atot öszve.* Hiában csiklandod hát a' *kenyeret!*

5. *Ellenvetés:* (m) *Engedgyük-meg bátor, hogy kenyér* értessék azon; de azért hivatik *kenyérnek*, mert első eredetire nézve, *kenyér* volt; mint a' (n) *Moses* veszszeje-is, *kigyonak* hivatik, mert a' vala hajdan.

Felelet. Azt mondá régen egygyitek: (o) *Némely pápisták azt mondgyák: hogy azért neveztetik az Ur-Vacsorája kenyérnek, mert az volt az előtt; de ez a' felelet, nem hellyes.* Cibáld-meg hát ez *objectiót Alphonsust jo Bellarmine*, ne eszelőskedgyék.

Felel 10. Igy már meg-probálván; hogy e' szo: *ez a' kenyeret* mutattya; igy kellene ki-mondani az egész sententiát: *E' kenyér, az én testem.* De nem lehet; mert állatásképpen, két külömbözö természetű dolgok foglaltatnak öszve; mely egy lehetetlen, s' ennek it ollyankor hellye vagyon: (p) *Negamus quod panis sit corpus Christi, cum una natura nequeat esse altera prorsus diversa. Tagadgyuk hogy a' kenyér Christus teste legyen; holot egygyiknek, másiktul külömbözö természeti, azt meg nem engedi.* Hát? Igy kel cselekedni: [q] *quando verbum substantivum est, diversarum naturarum res copulat, ibi necessario ad tropum accurrendum. Valamikor e' szo:* Est, *két külömbözö természetű dolgokat foglal öszve; ollyankor*, tropust *kel abban ismérni.* Igen jol vagyon! Ez a' mi Vallásunk-is. Illyen szok penig ezek: 1. [r] *A' kő-szikla Christus*, melynek ez a' magyarázattya: [s] *Néha a' mely dolog jelent valamit, ugyan annak nevét viseli, a' mit jelent; mint a' Christus-ú, hogy kősziklának mondatik, mert a' kő szikla jelentette a' Christust.* Ugyan ezen hely felől azt mondgyák, feles pápista doctorok-is; hogy Christust [t] *jelentette* a' kő szikla. Ezek-is oda tartoznak: [t] *A' Bárány által menetel.* Melyről igy szol egy Jesuita: [u] *A' Bárány* jelentette *az által menetelt.* 3. Illyen e' mondás-is: [x] *A' környúl-metélkedés, szövetség.* Hogy hogy vallyon? Igy: [y] *Azt akarta Isten, hogy a' környúl-metélkedés, az ú szövetségének* jele *legyen.*

(h) Sol. 69. 10.
[i] Es: 79. 7.
(k) Es: 14. 4.
[l] Cyprianus Epist. 63.
(m) Alphons. de Castro.
[n] Ki-jöv. 7. 15.
[o] Bellar. l. 1 de Euch. c. ult.
[p] Sanctesius c. 7. repet. 7.
[q] Salmero tract. 20. tom. 9.
r) 1 Cor. 10. 4
(s) Aug. Epist 102.
[t] Thoma. in h. l. Glossa De cret. Canon. de Consecr. dist. 2. Coster. solut. 7. c. 8. Lyran. in h. l. Carthusianus in h. l. Richeo. c. 20. de Missa l. 1. Turrian. de Euch. tract. 1. cap. 2.
t) Kijöv. 12. 11
u] Edmundus Eugeri. cap. 1. art. 5.
x Ter. 17. 10.
[y] Pererius. in 17. Gene.

Már-is

Más-is: [z] *A' Sidok szövetségnek mondgyák a' kényúl-metélkedést; mely a' környúl-metélkedés által* jelentetik *vala.* Látod azért, hogy nem veheted *tulajdonképpen* e' szokat-is: [a] *A' kenyér én testem*, mert, te mondád most: hogy *szintén ugy kel a' pohárrul valo szokat is érteni, mint a' kenyérrúl valokat.* De a' pohárrul illyen szok vadnak: (b) *Ez az én véremnek pohara; mely nem lehet tulajdonképpen valo szollás; hanem vagy* Metonymia; *vétetvén a' pohár a' benne valoért, vagy* metaphora; *a' mennyiben hasonlatosság szerént, a' poharon értetik a' Christus szenvedése.* Ezért szollottak már igy felőle: (c) *A' jelek az oltárra tétetnek, mellyek által példáztatik a' Christus. Más is:* (d) *A' meg szentelés után*, jelentetik *a' Christus teste.* Ez-is: (d) *Ez az én testem; ez az én testemnek* jele. Vagyon effféle-is: (e) *Christus testének hivatik a' kenyér az az*, jedzi *a' Christus testét.*

I. Ellen vetés: (f) *Ha e' szókban, ez az én testem*, figura *vagyon, tehát vagy e' szoban vagyon*. ez; *vagy ebben*, est; *vagy ezekben*: az *én testem. De edgyikben sincsen.*

Felelet. Ebben vagyon: *est.* Mellyet *Tapperus* pápista-is igy erősít szent Agostonbul, s' Tertulliánusbol: *Bonifaciusboz küldött levelében azt mondgya szent Agoston: hogy a' Christus testének Sácramentuma, Christus teste; de nem tulajdonképpen, hanem* jedzésére *nézve.* Igy szollott Tertulliánus-is, *ki ennek illyen értelmét adta*: Ez jedzésképpen *valo teste Christusnak.*

II. Ellen-vetés: (g) *Sohol nincsen a' szent irásban, hogy e' szók*: Ez az én testem, *tulajdon szóllásban ne vétetnének.*

Felel, Csapja arczul hát maga magát Bellárminus, e' szavával (h) *Nem csak világossan hozhatni ki a' szent irásbol valami dolgot; hanem abbol származot jo következésbül-is.* Illyen ez, azonban, a' sincsen az irásban, hogy ezekben a' szókban ne legyen homály, s' mit mondasz ollyankor?

III. Ellen-vetés; (i) *Hogy ha homály volna ez igékben*: Ez az én testem, *nyilván mind az Evangélisták; nem jártak volna e' szék kimondásaban egy nyomon. De ezek*, (sőt az Apostol-is) *mind azon szokot változhatatlanul mondották. Nem maradnak hát e' szók az ó erejekben.*

Felelet. 1. Nem tudod mit beszélleszs' a' *Consequentiád-is* hazud. Nezd-meg e' szókat: (k) *Kiáltónak szava a' pusztában.* Igyen-

(z) Edmundus Eugerius modò
(a) Jansen. c. 8 4ti Liturgicor.
(b) Thomas 3. p 9. 78. artic. 3.
(c) Dionisius Eccl. Hierarch cap. 3.
(d) Ambrosius nono de iis qui initiantur.
(d) Tertull. cõtra Marcion. lib. 4.
(e) De Consec. dist. 2. hoc est in glossa.
(f) Vasquez. c. 7. disp. 79. Staplet. in Matth. 26.
(g) Bellarmin
(h) Idem de Justif. lib 3. c. 8 Posterius hic.
(i) Panigarola
(k) Esa. 40 3. Matth. 3. 2. Mark. 1. 3. Luk. 3 4. Jn. 1. 23.

gesítek

geſsétek az Urnak utát; menyi helyen tétetett-le azon egy ſzókkal, mind-azonáltal, nem látodé bennek ez homályt: (*l*) *Haſonlatoſság ſzerént valo ſzóllás vagyon ezekben, melly vétetett a' hozzánk jövendő Fejedelmekről; mert ezeknek ſzokjunk utakat csinálni, városinkban várván őket.*

Felelet. (2) A' kiſsebbik ága-is meg-görbedet ez erőſségnek, ſemmire valo. Mert mind ſzent Máthé, s' mind ſzent Márk, el-hadták ezeket: (*m*) *melly ti érettetek adattatik*; ſzent Lukács penig ki-fejezi ez igékkel: (*n*) *melly ti érettetek adatik.* Az hogy; 1. ſzent *Máthé* mondgya, hogy Chriſtus: (*o*) *Tanitványinak adta a' kenyeret*; ſzent *Márk*, csak ezt mondgya: (*p*) *nékiek adta.* 2. Szent *Máthénál* ezt hadta Urunk: hogy (*q*) *igyanak abbul minnyájan*, de ſzent *Márk* ezt adgya hozzá, hogy meg-fogadták a' Chriſtus ſzavát, s' (*r*) *minnyájan ittanak.* 3. Szent *Márk*, el-hadgya ezeket: (*s*) *Bünötőknek bocsánattyára*; de ſzent (*t*) *Máthé*, világoſſan ki-mondgya. 4. ſzent (*u*) *Lukácsnál hálá adás* vagyon; de ſzent (*x*) *Máthénál* (*y*) *s' Márknál, meg-áldás.* 5. (*y*) Ezeket beſzélli ſzent Lukács. (*z*) *Ez az én teſtem melly ti érettetek adatik, s' ezt mivellyétek az én emlekezetemre*; ſzent (*a*) *Máthé* penig mind ezeket, ſzent (*b*) *Márkval* együtt el-halgattyák. §6. A' Chriſtus (*c*) *vérében valo Uj Teſtamentumnak* mondgya ſzent Lukács a' pohárt ſzent (*d*) *Máthé* penig s' ſzent (*e*) *Márk*: *Uj Teſtamentum vérének.* 7. Szent *Lukács*, az *Apoſtoloknak* mondgya akkor ezt: (*f*) *Ti érettetek ontatik-ki*, ſzent (*g*) *Máthé* penig s' (*h*) *Márk, ſokakért.* 8. Az *Evangéliſták* nem irják-meg idejét a' *Communionak*; de ſzent *Pál*, (*i*) *Etzakat* emleget. 9. ſzent Pál a' *Pohár* felől igy ir: (*k*) *Ezt cselekedgyétek valamennyiſzer iſzſzátok az én emlekezetemre*; de ezt az Evangeliſták el-halgatták. *Láddé Panigarola* Uram hogy némely ſzók az Ur-Vacsorájában, hol a' ſzent *Communiohoz* adattak, hol penig el-hagyattak. Noha ezzel, nem lőtt a' ſzent emberek között, irásbéli hiba a' jozan értelemnek. Mint ezekben-is (*l*) *mai napi kenyerünket add-meg*; máſnál igy: (*m*) *Add meg naprul napra valo kenyerünket!* (*n*) *Bocsáſd-meg adoſságunkat*; máſutt. (*o*) *bocsáſd-meg bűneinket.*

IV. Ellen-vetés: (*p*) *A' mit Chriſtus mondott homályoſſan*; *azt, vagy maga meg-magyarázta, vagy az Evangeliſtak meg fejtették. De e' ſzokat nem magyarázta meg. Nincsen hat bennek homály.*

Felel.

(l) Tolet. inh. l.
(m) Math. 26. 26. Mark. 14. 22.
(n) Luk. 22. 19.
(o) Math. 26. 26.
(p) Mark. 14. 22.
(q) Matth. 26. 27.
(r) Mark. 14. 23.
[s] v. 24.
(t) Matth. 26. 38.
(u) Luk. 22. 17.
[x] Matth. 26. 27.
[y] Mark. 14. 22.
[z] Luk. 22. 19.
[a] Matth. 26. 26.
[b] Mark. 14. 22.
[c] Luk. 22. 24.
[d] Matth. 26. 28.
(e) Mark. 14. 24.
[f] Luk. 22. 20.
[g] Matt. 26. 28.
[h] Mark. 14. 24.
[i] 1 Cor. 11. 23.
[k] v. 26.
[l] Matt. 6. 11.
[m] Luk. 11. 3.
[n] Matt. 6. 12.
[o] Luk. 11. 4.
[p] Salmero.

Felel. Talám réſzeg vagy *Salmero* Uram? Azt kérdem, hol vagyon ennek meg-magyarázása: [*q*] *Ti e' földnek ſavai vadtok?* Vagy ennek? [*r*] *Ha barátttya nem léſz ellenségednek, mint a' tömlöczben vettetel?* Vagy ennek, [*s*] *Nem csak kenyérrel él az ember, hanem az Iſten ſzájából ki ſzármazott igére is.* Okoſſan ſzolly a' dologhoz.

V. Ellen-vetés: [*t*] *Chriſtus volt hát az oka a' tévelyedéſnek, hogy nem ſzollott világoſſan.*

Felel. Ne kokólgaſſátok jo Pápiſták; ſe Chriſtus Urunkat, ne tegyetek ki csufságra! Lám régen e' ſzókat: [*u*] *Meg ojjátok magatokat a' Phariséuſok kovászſzától*; a' [*x*] *kovászos kenyérrúl értették az Apoſtolok*; De ugyan nem volt Chriſtus oka, értetlen égeknek. Sót azt mondotta: (*y*) *miért nem értitek?* Miért kell hát néked-is tiſzta Urunkat, mocskokkal illetned?

VI. Ellen-vetés. (*z*) *Véget vetet Chriſtus az homályoſſan valo ſzolláſnak, azért nem ſzollott ez igikben:* Ez az én teſtem, *homályoſſan.*

Felelet. Nem igaz ennek első réſze, mert ezeknek: (*t*) *minnyájan meg botránkoztok én bennem*; illyen értelme vagyon: (*u*) *A' kűben ſzokott ember meg-botránkozni.* Ez-is: (*x*) *Atyám! távozzék el én tőlem e' pohár*, illy világoſságot véſzen: (*y*) *A' régi ſzokás ſzerént valo* haſonlatoſság *vagyon e' ſzokban.* Ezt ſem hagyom-el: (*z*) *Aludgyatok immár!* micsoda ez vallyon? (*a*) *Csak ironia, s' nem tulajdon ſzollás!* mint ez-is: (*b*) *Atyám! a' te kezedben ajánlom lelkemet*; nem egyéb ez, hanem [*c*] *az Iſten gond-viſelésének keze.* Pirulſzé érette, hogy Chriſtus nem ſzollott *homályoſſan?* Hanem ha a' *Stapletonus* bal könyöke!

VII. Ellen-vetés: (*d*) *Mikor Chriſtus az Hitről, s' idveſséges dolgokrol tractált, ſoha nem ſzollott homályoſſan; mi lehet penig idveſségeſſebb dolog, mint az Ur-Vacsorája? Másképpen okádás lenne az el-tévelyedéſre.*

Felel. Nem igaz az első réſze ennek, mert elég nagy, s' idveſséges igéret vala ez-is: [*e*] *Kigyokat veſznek fel, és ha valami mérges állatot iſznak meg, nem árt nékiek*, mellý mind az által, [*f*] *nem mindenkori, hanem bizonyos időre tartozott.* Elég *idveſséges* valo ama' Chriſtuſſal valo lelki egyesüléſ-is: (*g*) *En ſzőlő tú vagyok, ti penig ſzőlő veſzſzők*, melyben mindaz által *tropuſt* monda lenni [*h*] *Toletus.* Az

(q) Matt. 5. 13.
(r) v. 25.
(s) Idem cap. 4. 4.
(t) Vega Aſſert. 71.
(u) Matt. 1. 66.
(x) v. 7.
(y) v. 9.
(z) Stapleton.
(t) Matth. 26. 31.
(u) Lucas Brugenſis in 5. Matth.
(x) Matth. 26. 39.
(y) Maldon in 20. Matth.
(z) Matth. 26. 45.
(a) Sa in h. l.
[b] Luk. 23. 46.
[c] Burgenſis in h. l.
[d] Alphonſus de Caſtro.
[e] Mark. 16. 18.
(f) Maldon. in h. l.
[g] Jan. 15. 4.
[h] Toletus in h. l.

tus. Az el-tévelyedésre valo ok-adás penig, ott szokott lenni; az hol lott, (*i*) *szokatlan tropus hozatik-bé*. Az Ur-Vacsorájában penig nincsen affele, hanem szokásban ment; mint az *Husvéti báránnyrul*, *kórnyúl metélkedésrül*, és a' *Pohárrul-is* eléggé meg-értéd. Ha penig láttatnek valami *tévelygés-is*, nem attul vagyon az, ki igy szóll? (*k*) *Valaki Ujjá nem születtetik, nem mehet bé az Istennek országában*: hanem ettől kinek ezt mondgyák: (*l*) *Te Izraelben Mester vagy s' ezeket nem tudodé?* Illyennek tartod te-is magadat, s' még sem szemlélhetedé a' *tropust?*

VIII. Ellen-vetés. [*m*] *minden homályos dolgok felöl valo beszédnek, világosnak s' tulajdonképpen valonak kell lenni. De az Ur-Vacsorájárul valo szók homályos dolgok felöl valo beszédek. Azért azoknak, világosoknak, s' tulajdonképpen valoknak kell lenni.*

Felelet. 1. Nem igazat beszél ennek első része, mert e' szók: (*n*) *A' fejsze, a' fának gyökerére tétetett.* (*o*) *Kincset gyújt az haragnak napjára.* (*p*) *Eleven szenet raksz fejére*, [*q*] *vegyétek-fel az Istennek minden fegyverét*; ugy tetczik nem *világos tulajdonképpen* való szók!

Felel. 2. Nem csak Urunknak volt a' szokása, hogy néhol, homályos szókkal éllyen; hanem ezeknek-is: [*r*] *Amá tiszta Tulok a' Christus Jésus.* (*s*] *Felyhők a' Prædikatorok.* [*s*) *Az halászásnak hálói az Apostolok.* Sőt ama pápista-is: [*t*) *Christus volt ama kincs, a' Boldog Szüz penig mező.* Ezeket igy szollani nem csudálod; s' Christus szavait penig, üldözöd!

IX. Ellenvetés: (*u*) *Minden tropus, az also értelembül a' felsőbre szokott menni.*

Felel. Tagadgyuk, mert nem minden. Mint a' *Synecdoche*, hogy *à toto ad partem*. Ez-is: (*x*] *E' pohar Uj Testamentum az én véremben*; hol vagyon itt az *also* értelemrül, a' *felsőbre* valo menés? Mint ennek-is, ha e' lesz értelme: *Ez az én testemnek jelentője*. Rész szerént valo azért a' mondásod, s' effélében csak igaz: (*y*] *A' kő-szikla vala Christus*; bezzeg itt, vagyon az *also* értelemrül, a' *felsőbre* valo menés. Ekképpen: *Valamiképpen a' kő-szikla vizet adott; igy a' meg-sebesittetet Christus teste-is, vizet, s' vért bocsátott.* Igy immár e' szoban-is: *Ez az én testem*, találsz illyen *tropust*, molly az *also* értelemrül, a' *felsőre*, igy megyen: *Valamiképpen ez a' meg-tőrettetett s' meg-étetett kenyér, táplállya a' testet: igy a' Christusnak meg-feszittetett, bit által étetett teste-is, táplállya a' lelkeket.*

X. El-

(*i*) *Bonavent. quæst. 2. art. 1. dist. 8. l. 4.*

[*k*] *Jan. 3. 3.*

(*l*) *v. 10.*

(*m*) *Sanctessima.*

(*n*) *Matt. 3. 10.*

(*o*) *Rom. 2. 5.*

[*p*) *Rom. 12. 20.*

(*q*] *Eph. 6. 13.*

(*r*) *Origenes homil. 1. in Levit.*

(*r*) *August. in Psal. 35.*

s) *Ambrosius lib. 4. in Lucam. de astensu Jésu in navem.*

u) *Salmeron.*

x) *Luc. 22. 20.*

y) *1 Cor. 10. 4.*

X. Ellenvetés: (*z*) *A' Christusnak minden szavai, nagyok, s' csudálatossak voltak. De az homályos szók, nem nagyok, és csudálatossak.*

Felelet. Nem igaz az első része ennek; mert sokat mondot Christus ollyakat, mellyek nem voltak *csudálatossak*. Mint: (*a*) *Adgy innom Asszony*; és effélékét sokakat.

XI. Ellenvetés: (*b*) *A' tudatlanok előt senki nem él, homályos szokkal. De az Apostolok, tudatlanok voltak. Hogy hogy élt volna hát mégis Christus előttők, homályos szokkal?*

Felelet. Ennek sem jo az első része. Mert e' szok: (*c*) *Roncsátok el e' Templomot, és harmad napra fel épitem azt*; ugy teczik nem bölcs emberekнek mondatának; ugy-mint, kik azokat nem érték, hanem igy szolnak vala: (*d*) *Negyven hat esztendeig épittetett e' Templom, és harmad napig fel-épitedé azt?* Az Apostolokat penig ki hiszi oly tudatlanoknak, hogy e' szokat ne érthették légyen? Honnan probállya azt meg *Bellarminus*: Nyilván hozzá szoktak volt effele szokhoz: (*e*) *Azt mivelem hogy embereket halászszatok*; *az az*: (*f*) *hasonlatosság szerént valo halászásrul szollot Christus Tanitványinak.* Értették hát!

XII. Ellenvetés: (*g*) *Homályos szokkal nem tanittathattak meg arra az Apostolok, mit vegyenek. De e' szokkal*: Ez az én testem, *megtanittattak mit vegyenek. Azért azok, nem voltak homályos szok.*

Felelet Le-tört ennek-is első ága s' nem jo. Hát ez homályos szokkal: (*g*) *A' mag az Istennek beszéde*; nem tanitottaé Urunk az Apostolokat? Igen-is sokkal jobban-is tanitának néha a' *Tropusok*. Mint ez: *nevetnek a' mezők*; hogy sem mint *zöldellenek*. Vajki sok effélékkel tanitotta Urunk-is Apostolit; ugy mint: (*h*) *En vagyok az élet.* (*i*) *En vagyok az ut.* (*k*) *En vagyok az igasság* (*l*) *En vagyok az ajto.* (*m*] *En vagyok a' világosság.* (*n*] *En vagyok a' szőlőtő* [*o*) *Ti vadtok szőlő veszszők.* (*p*) *Az Herodes Roka.* (*q*) *A' mező világ.* (*r*) *A' mag, fiak.* (*s*) *A' konkoly, fiak.* (*t*) *Az ellenség, ördög* (*u*) *A' Judás, ördög* (*x*] *Az hamis Prophétak ragadozo farkasok* (*y*) *Ti vadtok szőlő vesző.* (*z*) *Ti vadtok világosság.* [*a*] *A' János, Illyés.* (*b*) *Az Attya, szántó vető.* Vallyon ezekben egygyet sem érthetteké a' Tanitványok? Nem probálhad azt meg; mert a' mit nem érthettek, azt igy tudakozták: [*c*) *Magyarázd-meg nékünk ama földben vetett konkolyrul valo beszédet.*

z) *Gardiner in object. 13.*

a) *Jan. 4. 7.*

b) *Bellar.*

c) *Jan. 2. 19.*

d) *v. 20.*

e) *Math. 4. 19.*

f) *Jans. in h. l.*

g) *Bellar.*

g) *Luk. 8. 11.*

h) *Jan. 14. 6.*

i) *ibid.*

k) *ibid.*

l) *Joh. 10. 9.*

m) *Joh. 8. 12.*

n) *Jan. 15. 5.*

o] *ibid.*

p) *Luk. 13. 32.*

q) *Mat. 13. 38.*

r) *ibid.*

s) *ibid.*

t) *v. 39.*

u) *Jan. 6. 70.*

x) *Mat. 7. 15.*

y) *Mat. 5. 13.*

z) *v. 14.*

a Mat. 11. 14.

b) *Jan 15. 1.*

c) *Mat. 23. 36.*

Ha penig értették; miértallatod, hogy e' szokat-is: *ez az én testem* nem értették?

XIII. Ellenvetés: [d) *Valamit homályossan mondot az Apostoloknak Christus, kivánták annak magyarázattyát.* De e' szoknak: ez az én testem, *nem kivánták magyarázattyát. Azért e' szok nem voltak homályosok.*

d) Sanctesius c.4.repet.1.

Felel. Ember vagy barátom *Sanctesi*! mászszor-is azt cselekedgyed! s' efféle minket élesztő szép erősségedért, egy *Deo gratias* mondunk! Bezzeg nem valának az Apostolok előt ezek homályosok, jol mondád!

e] Costerus

XIV. Ellenvetés: [e) *Egy törvény sem ál Tropusokbul. De az Ur-Vacsorája, törvény. Azért nincsen benne tropus.*

Felel. Kérlek ne hazudozzatok ennyit: Azt kérdem, e' szok (f) *Mikor Elemosynát adtz, ne tudgya bal kezed, mit ád job kezed*, micsoda szok? ezekrűl igy szol némellyitek: (g) *Modgyát irja meg Urunk, miképpen kel embernek jot cselekedni*; törvényt beszel hát! mely helyben azt beszelli mindazáltal [h) *Brugensis* pápista, hogy *figura* vagyon. Láddé mint sűtnek ben!

f] Matt. 6.3.
g] Salmero in h.l.tract. 44. tom.5.
h] Brugensis in h.l.

XV. Ellenvetés: (i) *A' kiváltképpen valo hit ágazatokat, világos szokkal szokta az irás elönkben adni. De ez:* Ez az én testem, *kiváltképpen valo hit ágazat, világos szokbul kel hát állani!*

i] Bellar.

Felel. Nem igaz az első. Ugy tetz-ik ez, kiváltképpen valo hit ágazat: (k) *Az ű testének tagjai vagyunk, az ű testébül, és csontyaibul valók*; ugyé? még-is errűl igy beszél egygyitek: [l) *Mikor Christus testének mondatunk, szűkséges tropust kel azon éttenünk.* Ti-is ezeket: (m) *E' kű szikláin épitem Anyaszentegyházamat*; kiváltképpen valo hit ágazattyának tartyátok; még-is egykor! igy szollátok felőle: (n) *Két Metaphorákban, igirte Christus Péternek, az egész Ecclesia Fejedelemségét!* Ugye hát, hogy nem igazán kóldul, erős éged első része?

k) Eph.5.30.
l) Gardinerus part. 3.
m) Matth.16 18.
n) Bell. de Pőt. libr.1. c. 10.

Ki kapás: (o) *Nem minden sententiákat tartunk hit ágazatinak, mellyek az Isten felől vadnak; hanem azokat csak; mellyeknek kiváltképpen valo nehézségek vagyon.*

o) Bellar.

Felel. Lám a' Ratisbonai Jesuiták a' *Tobiás ebe farka esoválását-is* régen az *hit dolga* közze számlálák, még-is néked, *csak az az hit dolga, a' mi nehéz!* mikor azt mondod azonban: *űle* [Christus] *az Attya*

Attya Istennek jobjára vallaszszé ott Hit-ágazatot? nem mered mondani, hogy nem. Ihol vagyon benne a' Tropus: (p) *Metaphorát kel ot ismérni, hol Christus az Attya Istennek jobjára mondatik úlni; hogy meg jelencsük azzal, mely drága jokban helyheztette ű-et az atya Isten.* Könnyeb helyet mondok, ezt: [q) *Teremté Isten az eget és a' földet.* Ezt te nem tartod igen nehéz helynek, és igy *hit ágazattyának* is talám mondásod szerént. De ez, igy szol felőle: (r) *A' földön, s' az égen Moses, az egész világot értette.* Láddé a' könnyű dologban valo *tropust*?

p) Salm. tract 66. tom. 8.
q] Ter.1.1.
r) Lorinus in Act. 1.

XVI. Ellenvetés: (s) *Minden Testámentumnak világos és nem homályos szokbul kel állani. De az Ur-Vacsorája, Testámentum. Azért annak, világos szokbul kel állani.*

s) Tonstal. Sanctes. Bell. Panigar. Salme. Coster.

Felel. Nem igaz it-is a' major. Halhatza: (t) *E' szokban: e' pohár uj Testámentum Synecdoche vagyon, partű ad totum.* Szakadtok most ugyé? *Testámentum* vala ez-is: (u) *Aszszonyi állat, imé a' te fiad!* de ugyan nem tulajdonképpen valo *Fia* vala szent János e' Boldog Szűznek.

t] Sanctesius repet.3.c.3.
u] Jan.19.26

XVII. Ellenvetés: (x) *Haugy kel a' szent irást magyarázni; egy hely sem leszen, mellyet az ember meg nem vesztegethet.*

x] Sanctesius

Felel. Mert ám akkor, igen meg-kel ezt tartani: (y) *El-kel távoztatni, hogy az homályos helyeket, betű szerént ne ércs; mert ugy, testi modon élnél az irással.*

y] Aug.l.3.de doctrin.c.5.

Eddig az *Ellenvetésekrűl.*

Felel. 11. Ki-ű-l tanultad ezt-is *Püspök* Uram: hogy a' (z) *Christus teste adatott* az Apostoloknak *a' vacsorán?* Vallyon s' *testi szájok ételeréé?* Ha ugy tanitod, igy állok ellened: *Ha az Apostolok, testi szájokkal ötték a' Christus testét a' vacsorakor Christus is ugy ötte a' maga testét. De Christus nem ötte testi szájával a' maga testét a' vacsorakor. Azért a' Tanitványok sem ötték testi szájokkal a' Christus testét a' vacsorakor.* Az elsőnek igasságát, nagy *Thamás*, igy rakta fel: (z) *Legelsőben vötte Christus a' maga testét s' vérét; az után, ugy adta Tanitványinak-is, hogy vegyék.* Im hallod hogy ha a' *Tanitványok vötték, Christus-is vötte.* Ezt meg ne tagad! Ezt p[illegible]ollyuk már meg: *De Christus nem ötte testi szájával a' maga testét a' Vacsorakor.* Igy: *Ha Christus a' maga testét ötte testi szájával a' Vacsorakor; tehát a' maga testét, testében vötte, de a' maga testét nem vötte testeben. Nem ötte hát testét, testi szá-*

z] Thomas q. 81. art. 1.

ſti ſzájával. Másik ága ennek, igy világoſittatik; Ha Chriſtuſnak teſte bé-vétetet volt a' maga teſtében; tehát tób volt egy teſtnél az ű teſte. Mellyet mondani, ki mér? Iſmét: Ha Chriſtus a' maga ſzájával őtte a' maga teſtét; tehát azt gyomrában bocsátotta. Ez-is illetlen dolog. Mert: Ha a' Chriſtus a' maga teſtét gyomrában bocsátotta; tehát az ű egéſz teſte, csak az ű teſtének kicſiny réſzében a' gyomrában volt. Ezt penig ki hiſzi el? Mind ezek után, helyeſeb it *Bailius Jeſuitának* e' mondáſa: (*a*) *Se éjjel ſe nappal, ugy nem munkálkodhatik ſenki; hogy ezt meg-probállya: hogy Chriſtus a' maga teſtét őtte, s' a' maga vérét itta volna.* Ezt ſem hát: Hogy az Apoſtolok teſti ſzájokkal a' Chriſtus teſtét s' vérét vőtték volna a' vacsorakor.

a] *Bailius Jeſuita in Cetec. conr. tr. 3. q. 2.*

Felelet. 12. Micsoda lelki iſmérettel eſigázod ezt-is *Púſpők Ferencz* Uram! nevezvén a' pohárt, Chriſtus vére poharának? A' te *Vulgátád* ſzerént ſzent Máthénál: (*b*) *Sanguis novi Teſtámenti*, *Uj Teſtámentumnak pohára.* *Szent Marknál is*: (*c*) *Sanguis novi Teſtámenti*; *Uj-Teſtámentumnak pohára.* *Szent Lukácsnál* igy vagyon: (*d*) *E' pohár Uj Teſtámentum az én véremben.* Ugyan igy vagyon az (*e*) *Apoſtolnál is.* Edgyiknél ſincsen igy: *Ez az én vérem pohára.* Miert kellet el-változtatnod a' nagy Iſtenért az Iſten ſzövetségét?

b] *Matth. 26. 28.*
c] *Mark. 14. 24.*
d] *Luk. 22. 20*
e] *1 Cor. 11. 25*

P Ű S P Ő K.

Mart igy gondolkoztam: E' Görőg ſzok: ποτήριον ἐκχυνόμενον (*effuſus calix*) azt jelentik, hogy a' *vacsorakor* már ki-*ontatot volt a' pohár.* Es igy: (*f*) *Ha a' pohár őntetet ki értűnk, a' mint Szent Lukács a' Görőg betű ſzerént nyilván mondgya; tehát oly bé-mutatot ajándék volt a' pohárban, a' mely meg-válthatot bennűnket.*

f] *pag. 87.*

P R E S B Y T E R.

Felel. 1. S'e' (*g*) *bántot meg tégedet?* Hogy nem gondoltad ezt meg: Nem elzelőskődőm csak magam, hanem a' *conſpiratio doctrinæ* ſzerént, meg-forgatom, mit mondanak a' tőbb pápiſták-is erre; s' ugy ſzollok oſztán hozzá. Ugy vagyon; mert ha meg-olvaſtad volna a' (*h*) *Valentiai Gergelyt*, s' ſzemed eleiben akadot volna a' (*i*) *Salmero* irása; mind ezekbűl meg-tanulhattad volna; hogy it *Enollage* vagyon, *præſentú temporú pro inſtanti.* Ugy nyugottál volna oſztán ezen-is meg: (*k*) *Azért ſzol Chriſtus igy: a' pohár kiőntetet*

g] *Jan. 6. 62.*
h] *Libr. 1. de Miſſa c. 4. p. 686.*
i] *Tom. 1. Proleg. 15. p. 282.*
k] *Vaſq. tom. 3. in p. d. 199 c. 1. num. 8.*

őntetet; mert már el-kezdetet vala az ű ſzenvedése Iſmét: (*l*) *Chriſtus nevezi az ű vérét, uj-Teſtámentum vérének.* *Az uj-Teſtámentum penig, akkor erőſſittetett meg, mikor Chriſtus az ű vérét a' kereſzt-fán ki-ontotta. Azért arrul a' ki-őntéſrűl ſzol, mely lejendő vala a' kereſzt fán* Ugy tudom *Púſpők Uram*, inkább tudot nálad *Vaſquez* okoskodni; hogy nem engetted azért néki ez iráſodat? Igy *Cajetánus*: (*m*) *Effunditur, pro effundetur.* Miért: (*n*) *mert immár el-kezdette vala ſzenvedéſit, el-adattatván Judáſtul.* Nem nyerſz azért már ſemmit ezzel, hogy a' *pohárban oly bé-mutattatot ajándék volt, mely meg-válthatot bennűnket.* Volt a' kereſzt-fán *bé-mutatando*, s' a' még akkor ſzenvedendő Chriſtusban ollyan *ajándék*, mely meg-váltot akkor bennűnket; de nem koſtoltak affeléta' Chriſtus Tanitványi *teſti ſzájokkal meg a' Vacsorán.*

l) *Idem cap. 2. num. 15.*
m) *Cajet. Card in c. 26. Matt*
n) *Idem in cap 22. Luk.*

P Ű S P Ő K.

Mi ſem mondgyuk azt: Hogy már ma (*n*) *azért mutaſſuk bé a' pohárt, a' benne valo ajándékkal edgyűt, hogy meg-válcson: mert azt, a' kereſzt-fán elegedendőképpen egyſzer cſelekedte Chriſtuſunk.* Heb. 10. 10.

n) *pag. 87.*

P R E S B Y T E R.

Felelet: En-is csak ezt mondhatnám it, a' mit *Samuel Saulnak*: (*o*) *Micsoda nagy Barom rivás tehát ez, a' mi fülemben jű, és micsoda őkröknek bógése, a' mellyet hallok?* Avagy ennyiſzer le-irt *Tridentum*, nem monde kűlőmbet? (*p*) *Bűnőket meg-bocsáto*, (s' meg-válto) *áldozat a' miſe, mely által meg-engeſzteltetik Iſten, hogy még az igen nagy bűnőke-is meg-bocsáſſa.* Mit kacsontaſz hát jo *Púſpők* Uram, s' ámitod az embereket, vallásodat ſzépitvén? Hiában moſod a' (*q*) *Szerecsent*, mert csak Szerecsen; a' *Párducsot-is* haſzontalan akarod egy ſzinűvé tenni, mert csak ugyan *tarka barka.*

o) *1 Sam. 15. 14.*
p *Concil. Trid Seſſ. 6. cap. 2.*
q) *Jer. 13. 23.*

P Ű S P Ő K.

Ez a' mi Vallásunk, akar ki mit mondgyon; (*r*) *Azért mutattatik bé a' pohár az oltáron, hogy a' kereſzt-fán meg érdemlet Chriſtus kincse, reánk terjedgyen.* 1 Cor. 10. 16.

r) *Pag. 87.*
s) *Joha. Scotus quodlibet qu. 20. Biel. lectio 26.*

P R E S B Y T E R.

Felelet. Sokſzor ſzollottunk már erűl. Azonban: igen-is tudgyuk e' ti irtoztató Vallástokat: (*s*) *Nem csak maga Iſten oſztogatta a' Miſe áldozatiyának erejét, hanem a' pap is.* Más-is igy ſzol: (*t*) *Vallyon*

t) *Holcot in 4. ſent. quæſt. 3.*

Vallyon s' micsoda, valakiért misét szolgáltatni? Ez hogy János, vagy valaki lelkéért eleget tegyünk Istennek. Sót annyira el-mentetek a' dologban hogy a' Grammatisták seregében menvén, a' Casusokon, igy miséztek: (u) *Nominativo missa, pro Sacerdote;* [én misém ez] *Genitivo: missa pro patre & matre;* [Apámé, s' Anyámé legyen ez a' mise] *Dativo: missa sit Benefactoribus meis;* [az én velem jol tévőknek szolgáltatom e' miset] *Accusativo: sit missa adversus Accusatores meos;* [kárhoztatom a' misében az én vádolóimat] *Vocativo: ô missa; succurre infidelibus;* [ô jo mise, adgy valami jot, az hitetleneknek-is] *Ablativo: Missa pro medicis suis.* [e' misét szolgáltatom, az engem gyalázó kért) Hol vőttetek ennyi gaz-vallást jo Uraim? nem tudgyátoké, hogy bizony meg-bűnret Isten érette? Mi penig csak ezt mondgyuk: (x) *Christust rendelte Isten engesztelő áldozatul, az ű vérében valo hitnek általa, az elébbi bűnőknek meg-bocsátásában valo igasságnak meg-mutatására.* Nem szükség azonban hogy a' tűled emlitet szent irási helyrűl ujjabban szollyak, mert a' kétszer főt étel csőmőrt szerzene. Lásd a' könyv elein.

u) Biel. Lect. 26. Grammaticás Mise.

x) Rom. 3.25.

PŰSPŐK.

De vagy bánnyátok, vagy nem; De (y) *a' Christus kincse reánk terjedésének végére nézve, minden nap, s' minden szent helyeken, kivánnya Isten túlünk az áldozatott. Mal. 1. 11. Mivel azért mondgya Christusnak az Atya Isten: Psal. 109 4. Te pap vagy őrökké* [az az: *a' világ végeig*] *a' Melchisedek rendi szerént. Holot Aron rendi szerént, véröntással, csak egy nap volt pap Idvezitőnk. Heb. 9. 26.*

y) pag. 87.88.

PRESBYTER

Felelet. 1. Itt én csak ezt mondom Szent Agostonnal: (z) *A' Christus szenvedésének áldozattyát, minden ember akkor cselekeszi bűnéért, mikor annak szenvedését, magáért el hiszi.* De a' pápistaknál, nincsen ez ugy minden nap; hanem ha ezt fűben verik: (a) *Bolondság ezt embernek maga felől mondani: En a' Christus Jésus vére által idvezűlők.* Miért kel hát a' *Christus kincse reájok terjedésérűl-ű mindennap, s' hellyen gondolkodni?*

z) August. in exposit inchoata ad Roman.

a) Panigarola lect. 9. part. 2 pag. 77.

Felelet. 2. Ostán: hol áldoztak vallyon régen minden nap, misebeli áldozattal? (b) *Aranyat* adot vala ki Isten régen néktek; de az nálatok, *sályakká változot.* Régen (c) *Béthel* valál, [Isten háza most

b) Esa. 1.22.

c) Hos. 5.8.

za] most *Betháven;* [utálatosságnak barlangja] ô! s' hova tűnt azt a' szent Communiot; mellyet az Apostolok Christustul vőttek vala; s' azoktul kellet volna ti reátok-is áradni! Bizonyára pap Uraim! méltán mondgya ti rulatok ezt a' *Glossa:* (d) *A' gonosz pap holló az ű vétkének feketeségében, és az halottakért valo minden napi misézésére, a' kűlső joknak el-ragadozásában!* Ez adatott vala régen egy Gyűlésben ki: (e) *Hogy a' közöttetek valo derekas Innepeken kivűl, hatszor legyen esztendőben, mise szolgáltatástok;* most penig, hol vőttétek a' minden napit? Mellyet akkor is végben viszitek, mikor jelen nincsen a' szegény kősség. Maga ollyankor, [mint imint-is irám] csak igy kellene *misétek* áldozattya felől itilni: (f) *Valamely Mise, a' kősség jelen léte nélkűl magánossan leszen; igazábban mondatik az, utálatosságnak, hogy sem mint áldozatnak.* De mivel hogy *minden nap*, napozzátok: (g) *minékűnk ollyan szokásunk nincsen, sem az Isten igaz Ecclésiájának.* Mert: (h) *Hiában tisztelitek Istent, ollyakat tanitván mellyek embereknek parancsolati.*

d) 2. q. 3. non omnes in Glos

e) Concil. Agath. Can. 21. Ann. 440.

f) Gerhardus Lorichius de Missa privata proroganda libr. 3.

g) 1 Cor. 11. 16.

h) Matth. 15. 9.

Felelet. 3. A' minémű szent irási hellyeket bé-hoztál; mászhatz alattok, annyi terhet rakánk ezek által reád! It csak ezt mongya Isten: (i) *Miért hirdeted az én rendelésimet, és miért veszed az én szóvetségemet szádra?* [pennádra] holot: *hátad megé vetetted az én beszédimet?* s' az én szent Fiam adta vacsorán kivűl, engem boszszonto misét, gondoltál ki? [Még-is mint ha a' cítált szent irási hellyek tiéid volnának, ugy pipeskedel bennek!)

i) Solt. 50. 16. 17.

PŰSPŐK

Ne itily hirtelen, had magyarázzam igy meg, igaz vallásomat (k) *Kettő vagyon azért e' szent áldozatban, a' mi bé-mutattatik; egyik aláb valo, másik fellyeb valo. Az aláb valo, ugymint a' kenyér és bor mindgyárt el-rontatik az ű állattyaban, mellyet reá mondatnak a' Christus igéi.*

k) Pag. 88.

PRESBYTER.

Fel Látom it már, hogy a' *Trans substantiátiohoz*, a' kenyérnek, s' bornak, Christus testévé s' vérévé valo *változásához* fogsz; de mi, ez Helenátokat, igy rontyuk: valamely *vallás, 1. Se nével, 2. Se dologgal, nincsen a' szent irásban; hanem azzal, 3. ellenkezik; 4. az igaz hittel űstökben esik; 5. a' dolognak természetit, melyrűl tractálni akar,*

el fordit-

Lakjál Transſubſtantiatio.

el-fordittya, 6. csak nem-régen találtatot; 7. magának ellene mond; 8. ſok képtelen dolgokat tanit; 9 tellyes ſzántalan babonaságokkal, s' téveiy-gésekkel 10. a' régi Atyák irásival ellenkezik; 11. Sôt a papiſták Scholájában felôle, nagy czivodás vagyon; az nem igaz, s' nem kel hit ágazattyának tartani, hanem a' Chriſtus Eccléſiájábul ki kel irtani. De a' kenyérnek s' bornak, Chriſtus teſtévé s' vérévé valo változása, s' által állatozása, ollyan Azért az nem igaz, s' nem kel hit ágazattyanak tartani, hanem a' Chriſtus Eccléſiájábul ki kel irtani.

l) Melch. Canus. l. 2. Locor. Theolog. c. 96. Cajeta. in 4. ſét q. 6. art. 2 m) Scot. 4. ſent diſt. 11. q. 3. n) lib. 3. de Euch. c. 23.

1. Nincsen a' ſzent irásban, a' Transſubſtantiationak neve: [l] *Hogy a' kenyér és bor, Chriſtus teſtévé s' vérévé vallyék; traditiobul vóttúk mi azt.* [a' ſzent irásoн kivúl] Ismét: (m) *Nincsen a' ſzent irásban az vilagoſſan ki-téve; hogy a' kenyérnek állattya, ne legyen meg az Ur-Vacsorájában.* E' felôl Bellarminus igy ſzol; (n) *Azt mondgya Scotus hogy nincsen a' ſzent irásban ſohol világoſſan ki adva: hogy legyen Transſubſtatiatio; hanem azt, az Eccléſia rendelte. Mely ily nagy ember mondását; nem is kel meg-vetni. Ha nincsen a' ſzent irásban;* miért kel hát az emberek nyakára kótnó ók; s' a' ki azt tagadgya, [o] *ki-átkoznotok?* Sôt nekúnk kel inkab ezt mondanunk: (p) *Ha ſzintén a' mennyei Angyal, hirdetne ti néktek valamit-is a' kivúl, a' mellyet néktek hirdettünk, átok legyen!*

o) Concil. Trid ſeſſ. 13. cap. 4. can. 2. p) Gal. 1. 8.

2. Nincsen a' ſzent irásban *a' Transſubſtantiationul valo dolog.* Láſſak: [q] *Az Ur-Vacsorájában, nem szünik meg a' kenyérnek s' bornak állattya, avagy természeti, azt mondgya Gelaſius.*

q) Gregor. de Valent. l. 2. de Idol. c. 5. & pro fert. quoque.

Ellenvetés [r] *Nem volt Gelaſius Pápa.*

r) Pazman. in Hodego.

Felelet. Hazugságban hagyod hát ugy jo Péter Uram! *Valentiai Gergelyt, s'* [s] *Baroniuſt-is.* Hány fejedéretre?

s) Baron. tom. 6. ann. 496. num. 8.

Ellenvetés. [t] *Egy fa nem erdő; ha azt mondotta Gelaſius-is.*

t) Idem Pazm.

Felel Hogy merſz ellene ſzollani a' pápának? hiſzem ő et, [u] *Nem ſzabad közönségeſſen meg-feddeni, nagy vétkérül is!* Oſztán Hiſzem nem csak ő állatta ezt, hanem 3-dik *Innocentius-is*, ezt irá régen: [x] *Sokan tanitották azt a' pápiſták, hogy az áldas után, meg marad a' kenyérnek állattya.* Hogy lehet hát meg az *által allatozás?*

u) Suar. tom. 4. in Thom. diſp. 56. § ult. x) In l. de offiic altar. Scot 4. ſent. diſt. 11. q. 1. lit B.

3. *Ellenkezik a' Transſubſtantiatio a' ſzent irással.* Nem mondván azt: hogy a' Chriſtus teſtét egye ember, hanem a' [y] *kenyeret* Chriſtus [z] *teſtével valo közösúléſnek is* mondgya a' *kenyeret s' bort* Chriſtus mely hogy lehet meg, ha a' *kenyér állattya, Chriſtus teſtévé változot?*

y) 1 Cor. 11. 27. 28. z) 1 Cor. 10. 16.

Azt mon-

Azt mondgya az Apoſtol: hogy (a) *minnyájan egy kenyérbúl eſzúnk* hiſzem ha el-változnék a' *kenyér teſté*, nem *kenyérbúl* hanem *teſtbúl* ennénk! Mondgyanak hát csak egy helyet a' Papiſták az irásbul; melyben a' *kenyér*, csak a' *ſzineért* vételsék, s' nyerteſek leſznek.

a) v. 17.

Ellenvetés. [b] *igaz ugyan; hogy a' meg-áldás után, kenyérnek hivattatik, az Ur Vacsorájában valo kenyér. Mert: 1. Vagy kenyérbúl lôt. 2. Vagy a' kenyérnek kúlsó ſzinét tartya meg. 3. Vagy hogy kenyér izi s' tulajdonsága vagyon penig, a' Sido ſzokás ſzerént, minden étel kenyérnek mondatván, ſzintén ez-is ugy.*

b) Bell. l. 3. de Euchar. c. 23.

Felel, 1. Tugya hiſzem Iſten ſzintén ollyan vagy it *Bellarmine!* mint kinek eſze el-veſzet. Ihol s' ollyan vétekben eſel itt, mellyet másban régen igy feddél: [c] *Azt felelik némellyek; hogy azért hivattatik a' kenyér az Ur Vacsorájában kenyérnek, mert annak elôtte kenyér volt; vagy mert kúlsóképpen annak látzik &c. de e' felelet nem helyes.* Ha nem hellyes felelet, miért kel most neked véle elned? talám ſzoros a' kapczi? bizony hihető!

c) Bell. l. 1. de Euch. c. ult.

Felel. 2. Ollyan kenyérrúl ſzol az Apoſtol, mellyet ember (d) *eſzik*; de a' *kenyérnek kúlsó ſzinét*, nem eſzi nem ſzol hát arrul.

d) 1 Cor. 10. 17.

Felel 3. Emlicsúk-meg még a mazt: [e] *Szintén ugy kel a' pohárrul valo ſzokat is érteni, mint a' kenyérrúl valokat*; de a' pohárrul valo ſzokat, nem veheted ugy: hogy az a' *kúlsó ſzineért pohár, vagy bor*; ſem ugy, hogy a' *bor vétetik minden italért.* Azért a' kenyérrúl ſem mondhatod azt

e) Janſen. c. 8. 4. i Liturgico.

Fel. 4. Egykor te igy beſzélleſz vala irásodban: [f] *Mikor az irás, tulajdon ſzollás kivúl veſzi a' Chriſtus teſtének nevezetit az Eccléſiájért; azt mindgyárt meg-magyarázza. De it egy Evangeliſta-is, ſe ſzent Pál, meg nem magyarazta. Azért e' ſzot tulajdonképpen kell venni,*

f) Bell. l. 1. de Euch. c. 10.

En-is igy ſzollok néked it *Bellarmine*! ki a' *kenyérnek* tulajdon jegyzéſe mellól el-mentél: Csak egy Evangeliſta-is, ſe ſzent Pál, nem magyarázta ugy az Ur vacsorájában a' kenyeret; hogy az, vagy régen kenyér volt; vagy csak a' kenyérnek kúlsó ſzinét tartya meg; vagy csak kenyér iz vagyon rajta; vagy valami modon étethetik. Azért nyilván tulajdonképpen vétetik.

Felel. 5. Tagadgyuk azt-is; hogy ugy hija legyen az Apoſtol kenyérnek a' *kenyeret*; miképpen a' Sidok régen. Nem közönségeſſen ſzol, hanem: [g] *abbul a' kenyérbúl, s' abbul a' pohárbul* mondgya.

g) 1 Cor. 11. 28.

Ellenve-

Ellenvetés. Az irásugy szól néha a' dolog felől, a' mint külsőképpen látzik; mint az értz kigyot-is, kigyonak hija.

Felel. Külömböznek ezek egymástul; mert az *értz kigyonak* vala *állattya*. De a' te kenyerednek nincsen az *el-változásban*. Osztán: Ha azért neveztetik kenyérnek, mert ugy látzik; tehát az a' tetzés, vagy igaz, vagy hamis. Ha igaz, igaz kenyér hát! ha hamis; micsoda *Sacramentum* az, melyben a' *jelek* csalokák?

Ellenvetés: Annyit teszen az Ur-vacsorájában valo kenyér, mint mennyei kenyér.

Felel. Egy hát ugy az Ur-Vacsorájában valo *kenyér a' Christus testével*! Jóez? *Es:* A' kenyérnek nevezeti e' szokban: [h] *Vette Jésus a' kenyeret*; Ismét: [i] *valaki ejéndi e' kenyeret*; avagy vétetik tulajdonképpen; avagy négy terminusok vadnak az Apostol szavaiban; ugy hogy ha edgyût tulajdonképpen vétetik; másut *modificalva*. De ez helytelen dolog, meg-marad hat it a'kenyérnek tulajdonképpen valo vétele. *Annak felette*: Ha it a' kenyér vétetik a' mennyei kenyérért; azért az el-változot kenyérnek szine leszen mennyéi kenyér. *Lád miben hozod magadat.*

h) v. 23.
i) v. 27.

4. A' *Vallás ágazatival*, ústökben esik a' mise. A' *Credo*ban mondgyuk: hogy *mennyegben ment* Christus, még-is az *által állatozás* más testet csinál a' *kenyérbül*! Ez-is Hitünk ágazattya: (k) *Az Ur-Vacsorája, földi s' mennyei dolgokbul ál.* De az holot *által állatozás* vagyon, s' csak a' *szine* marad meg a' kenyérnek; ot nem lehet földi s' mennyei dolog. Hogy lehet hát a' *Transsubstantiatio*, Ur-Vacsorája? Ezt-is vallyuk: A' Sacramentumok láthato jelek, mellyek szereztettek azért; hogy meg-erősítsék hitünket a' láthatatlan dolgok felől. Immár penig ha az *által állatozásban* a' kenyérnek *állattya* oda leszen, s' csak habozunk a' szinek környül; hogy hogy erősödhetik meg az hit? Holot: (l) *Az igasságnák Sacramentumában nem szükség hamis dolognak lenni.* Hogy ha penig a' kenyérnek és bornak *állattya* oda lészen; nem leszen igaság a' *szinekben.*

k) *Irenæus l. 3. adver. Hæret. c. 34.*

l) *Scotus ex Ambrosio.*

Ellenvetés. (m) *Elég ha a' külső jel igazán vétetik; ugyan megmutattya az, a' láthatatlan dolgokat.*

m) *Bellar.*

Felelet. Vaj az kivántatik, hogy meg-maradgyon a' jelnek *állattya*, s' vétessék-is. Hogy hogy vétethetik penig az, a' mely tőbbe nem kenyér?

Ez-is

Ez-is edgyik része is vallásunknak: A' jel és a' jelentetet dolog közöt, a' kivántatik; hogy a' jelnek meg-maradván állattya, annak légyen kenyér természeti, meg-szegessék, vétessék, s' táplállyon; hogy a' jegyzendő dolognak ki-mutassa, meg-tőrettetésére, s' lelki táplálását. De az *által állatozásban* nem lehet; mert a' *szinnek*, nincsen kenyér *természeti*, nem szegettethetik meg, s' nem-is *táplál.* Im mint rontya azért a' *Transsubstantiatio* a' Vallás czikkelyeit!

Ellenvetés: (n) *Nem szükség hogy táplállyon, elég az, ha megmutattya azt a' dolgot, a' mely igazán táplál; mellyet végben vihet a' szinis. Mint a' szent lélek, hogy Galamb képében jelent meg; noha nem szükség volt, hogy az igaz galamb legyen, csak a' kivántatot, hogy galambi szint viselljen. Az értz kigyo sem volt valoságos kigyo állattya szerént.*

n) *Bellar.*

Felelet. Ugy tudgyuk mi, hogy az Ur-Vacsorájabéli kenyérnek *Sacramentumi jelnek* kel lenni, s' igaz állatunak. Honnan tudod azonban, hogy az a' Galamb, nem igaz Galamb volt? ellene mondasz Tertuliánusnak, s' másoknak. De ha csak tetzó Galamb volt-is, ugyan nem volt *subjectum* nélkúl, mint a' te kenyerednek *szine.* Igaz az értz kigyo-is; ha igaz kigyo nem volt-is, mindazáltal, nem volt *subjectum* nélkúl valo *accidens*, mint a' te kenyerednek *szine.*

5. Az által-állatozás, mind a' kenyérnek s' bornak természetit, melyrűl azok tractálnak, s' mind az Isteni hálá-adást, a' Christus testének és vérének tisztivel edgyût fel-forgattya. Az Isteni hálá-adás, szokta meg-tartani a' Sacramentumi dolgokat; de a' pápisták miséjében azt cselekeszi az, hogy a' kenyér *semmivé légyen.*

Ellenvetés: (o) *Tagadom, hogy a' kenyér semmivé legyen, hanem el-változik; és az a' mivé változik, nem semmi. Ugy romol meg a' kenyér, hogy annak helyében mennyen a' Christus teste; de a' mi semmivé lészen, nem következik annak hellyében más.*

o) *Bell. l. 3. de Euch. c. 24.*

Felelet. A' meg-szentelés után valo kenyérnek materiája, a' vagy meg-marad, s' lesz valami; avagy semmi. Ha meg-marad, immár nem által-állatozás, hanem *Altal-formaltatás*, mert nem veszetel egész *állattya.* Ha semmi, vagyon hát *semmisége.*

El-rontya a' kenyér természetit-is az *Altal állatozás.* Mert mind a' kenyérnek s' mind bornak *állattyát* el-veszi, s' csak a' *szineket* hadgya. El-rontya a' *szineket-is*, mert azokat *subjectum* nélkúl hadgya; holot annak a' volna termeszeti, hogy *subjectum*ban maradgyon.

Ellenve-

Ellenvetés: (p) *Nem tartozik a' szinnek természetihez az, hogy mindenkor subjectumban légyen, mert a' napnak teremtése előtt,* (q) *ama' világosság, harmad napig vala subjectum nélkűl.*

Felel. 1. Hiszem csuda Philosophus támadott! Mások ezt mondgyák: (r) *Az az Accidensnek természeti, hogy subjectumban legyen.* Mert ű, (s) *természet szerént alkalmatlan magátul a'meg-állásra, hanem, szűkség hogy ötet más tartsa.*

Felelet: 2. A' *világossághoz*, igy szolnak némelly pápisták: hogy (t) *Isten annak Házat, a' mélységnek valami részéből csinált, s' abban helyheztette ösztán.* Ha ugy volt, nem volt hát *subjectum* nélkűl.

Felelet. (3) Némellyek meg azt mondgyák: [u] *Hogy ez a' világosság a' Nap volt, noha az után a' negyedik napon tökélletessebbé tétetett Istentől.* Ugy sem volt hát még-is *subjectum nélkűl!* El-rontya továbbá az *által állatozás*, a' Christus testének *természetit-ű.* mert a' kenyér, nem az emberi testnek matériája szokot lenni.

Ellenvetés: (x) *Nem-ű ugy lött a' Christus teste a' kenyérből, mint valami materiából, és a' miképpen meg-testesült Szűz Mária méhében, hanem ugy, a' miképpen semmiből lött az Eg, s' lészen a' napbul étzaka; vagy miképpen a' vizből-ű bor lött.*

Felelet. Ha ugy lészen a' kenyérből a' Christus teste, miképpen *semmiből az Eg, vagy az étzakábul a' nap*; tehát it, semmi *Altal állatozás* nincsen, mert a' *semmi*, nem *állatoztatott* általaz égre, sem a' nappal, az étzakára. Ugye? Ismét: Ha ugy lészen a' Christus teste a' kenérbűl, miképpen lött régen *vizből a' bor*; következik hát: hogy a' Christus teste-is, a' kenyér materiájából lészen; és a' kenyérnek-is *szine*, természetivel edgyűtt el-vész, miképpen vala (y) *Cánában-is*; holott, nem maradá meg többé a' viznek *szine.*

6 Az *Altal állatozás*, nem régen találtatott. Ugy mint 1215 esztendőben, *a' Lateranumi Conciliumban*, 3-dik *Innocentius* pápa alatt melynek most vagyon *négy száz s' nyolczvan három* esztendeje. mely felől, igy hozza-be, *Scotus Bellárminus.* (z) *Azt mondgya Scotus, hogy a' Lateránumi Concilium előtt, nem volt a' Transsubstantiationak tudománya.* Ez-is nézd mit mondott: (a) *A' Lateránumi Concilium előtt, szabad volt a' keresztyének között, ezt vagy amazt,* [az Ur-Vacsorája felől nyilván) *oltalmazni.* Uj hát, s' nem érte az Apostalokat szállásokon!

[p] Bellar. l. 3 de Euchar. c. 24. resp. ad 7.
(q) Ter. 1. 3.
(r) Thomas p. 1 q. 28. art. 1. Scaliger. exert 10.
s) Svarez disp 14 Sect. 4.
t) Cornelius à Lapide.
u) Catharinus & Pererius.
x) Bellarminus
y) Jan. 2. 9.
z) Bellar lib 3. de Euchar cap 23.
a) Cl-u-ius de Sacrifi s Kepet 7. de reb Euch cap. 2.

7. *Al-*

7. *Az Altal állatozás*, olly dolgokat-is állat, mellyekkel magának ellene mond. ugy mint: 1. (b) *Elméméwel fel-nem érhetem azt: miképpen változzék a' kenyér-el, Christus testévé, mert érzékenségemmel tapasztalom meg, mind a' kenyérnek izit, s' mind nehézségét.* Ellenben: (c) *Azt mondgyák némelly Papisták: Hogy a' kenyérnek s' bornak állattya semmivé lészen.* 2. (d) *A' kenyérnek matériája nem változik-el; hanem azt meg-ujjitya, a' Christus lelke.* Hol itt az *Altal-állatozás?* 3. [e] *Szintén ugy vészi fel magához Christus a' kenyeret, valamint felvötte az Emberi természetet.* Hol itt az *Altal állatozás?* 4. [f] *Semmivé lészen a' kenyér, s' nem változik Christus testévé.* Hol hát itt, a' *Bellárminus által állatozása*, ki a' kenyér *semmiségének* ellene mondoja vala? 5. [g] *A' kenyérnek szine, nem lakik a' Christus testében.* Hogy lehet hát az *által állatozás*; mert a' *szinek* el-vesznek, s' a' Christus teste, még is ott marade? 6. (h) *Az egész kenyér állattya, Christus testévé vál.* Hát miért mondgyák ma a' Jesuiták; *hogy a' kenyér állattyának meg-kell szűnni, s' az után kell a' Christus testének oda menni?* 7. [i] *Magában vagyon a' nagy erő a' kenyérnek meg-szentelésében*; *ugy hogy az, Christus testévé változtassa a' kenyeret.* De ez, nem edgyez vélie meg: [k] *Nincs olly erő a' Sacramentumokban, hogy változtassanak, hanem az Isten áll azok mellé, s' ő adgya kegyelmét.* 8. (l) *Az által-állatozas után, nincsen subjectuma a' kenyér szinének.* De ez, ellene mond: [m] *A' Christus testének Sácramentumában, nincsen a' szin az állatban; hanem az állat vagyon a' szinben* 9. [n] *a' szinek, az aërben vetnek fundamentumot magoknak,* [az a' subjectumok.] Ellenben; [o] *A' természet felet, magok tartyák magokat a' szinek.* [Magok magoknak *subjectumi*] 10. (p) *Sokan állattyák a' Papisták közzűl, hogy e' syllaba:* UM. *tészi a' Transsubstantiatiot.* Ellenben: [q] *A Transsubstantiatio, e' betűkor lészen:* M. 11. [r] *Ha a' Pap a' bort vizzel meg-elegyiti, azt mondgyák némellyek: hogy a' viz meg-marad, de a' bor vérré változik. Némellyek, igy beszélnek: hogy valamiképpen a' bor Christus vérévé változik; igy a' viz azzá a' vizzé változik: a' melly a' Christus oldalából ki folyt. Ezt-ű állattyák hogy a' viz borrá változik, a' bor megint Christus vérévé.* 12. (s) *Mikor a' kenyér s' bor szinekben féreg terem, némellyek azt mondgyák: hogy az a' féreg az aerbul lészen.* Ellenben (t) *Viszsza tér a' kenyérnek állattya, s' abbul lészen az a' féreg.* 13. [u] *azt mondották némely Papisták: hogy ha az*

egér meg

b) Petrus Lomb l. 4 sentent. dist. 11. lit. A
c) Idem ibid. lit. D.
d) Durand. 4. et dist. 11. q3
e) Rubert. Abbas Tuitiensis l. 2 de div. offic cap. 2.
f) Joh. Picus Mirandulan. in apol q 6.
g) Bellar. l 1. de Euchar. c. 2 § Septimo.
h) Concil Trid Sess. 13. c. 4.
i) Thomas p 3. q. 78. art. 4.
k) Bid. l. 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 3. dub. 5.
l) Lombardus l. 4 sent. dist. 12. lit. A.
m) Innocent. 3 l. 4. de Myster Missæ cap. 11.
(n) Thomas p. 3. q. 77. art. 1.
o) Catech Rom p. 2. de Sacram Euch. c. q 337
(p) Gloss. c. cū omne de Cōsec. dist. 2. lit. M.
(q) Idem ibid.
r) Thom. p. 3. q. 74. art. 8 ex Innocent. 3.
s) Thomas p 3. q. 77. art. 5.
t) Innoc. l. 4. c. 11. Bonav. l. 4. sent. dist. 12. q. 45. m. 1 art 2
art. 2. q. 1.
[u) Bonav 4. sent. dist 13 l. A Joh. de Burgo de Christ. Euch. c 10 Alexand. Alēs. p. 4.

egér meg-eszi a' kenyeret, a' Christus testét eszi-meg. Némellyek ehez, igy szollottak? [x) Nem kell azt mondani: hogy az Egér eszi-meg a' Christus testét; mert mihelt azt, az Egér illeti, meg-szúnik Sacramentum lenni. De ha szintén a' Christus testét enné-is-meg, nem kellene azt csudálni. Lám az istentelen emberek-is eszik azt. De más ezt mondotta (y) Visszzá tér efféle Cásusban a' kenyérnek állattya; s' azt eszi-meg az Egér. 14. [z] Hogy ha az Egér, vagy egyéb oktalan állatt; meg-találllya a' Sacramentum szinét enni; az az ember, kinek gond viseletlensége miatt az esett: negyven napokig tartson pœnitentiát; az Egeret penig fogják és égessék meg s' hincsék-el a' hamvát az oltár környűl. De Petrus de palude, ezt mondgya: (a) meg-kell az Egeret hasitani, s' ki-kell gyomrából az ostyát venni. Az után az Egeret meg-kell égetni s' hamvát, halas tóban kell hinteni. Ha penig az Egér gyomrában volt ostyának hozzá-vételétöl irtozné ember, hadgya ugy, s' tegye félre, hadd eméſztessék-meg magában. Vagy mosattassék-meg az ostya s' ugy ételék-meg. 15. (b) Az egér gyomrában lévö Christus testét kell imádni: mert a' Christus boldog testének mindenütt tisztessége kell tenni. Ellenben: (c) Nem kell az egér gyomrában lévö Christus testét imádni; mert ki-tudgya, talám az Egérnek is jutna abban az imádásban; melly ollyan utálatos vétket cselekedett. 16. [d] A' Christus testének állattyát, bizonyissan meg-illettyük mi, a' mi fogainkal. Ellenben: [e) Elég, ha csak a' sineket essük-meg, s' a' Christus teste penig a' sinekkel edgyütt, a' gyomorban alá-sáll. 17. [f] Ki a' sineket sáján ki-veti, ki-veti a' Sácramentumot-is. Ellenben: [g] mihelt a' sineket meg-illetik a' fogak, mindgyárt az Egben ragadtatik a' Christus teste. 18. [h] Ha a' sinekkel edgyütt, ki-veti sáján ember a' Sácramentumot: meg-kell azt égetni, s' hamvát az oltár mellé hinteni. Ellenben: [i] meg-kell a' sájon ki-vetett Sácramentumat mosni, s' ugy kell valamelly kereztyénnek adni. 19. [k] Kereztet vetett Christus a' kenyérre, s' ugy áldotta-meg. Ellenben: [l] Ha valaki azt mondgya: hogy Christus a' kenyeret, csak sóval, áldotta-meg, nem ellenkezem benne. 20. (m) Némellyek az áldást, mondgyák meg-szentelesnek, Némellyek penig, hála-adásnak. Ellenben: [n] Nem volt a' Christus meg-áldása, sem meg-szentelés, sem hálá adás. Hiszem szörnyű habozások, s' belölök ki-feselhetetlen Labirinthusok ezek! Mellyeket bizonyára, csak az az egy Transsubstantiatio szerze; melynek hitelétöl oltalmazzon Isten minden igaz kereztyént!

8. Az Altalállatozás; számtalan képtelen dolgokat hordoz magával.

x) Gloss. in cap qui benèdist. 2 de consecr.
y) Thom. p. 3. qu. 80. art. 3.
z) Antonius in p. 3. de Defect missæ c. 6. sect. 3
a) Petrus de palud. 4. sent. dist 9. qu. est. 1.
b) Bonavent. 4. sent. dist. 13 q. 2. Gabriel Biel lect. 84.
c) Major in 4. sent. dist 11 q3
(d) Claudius Sanctes. c. 3. Repet. 5.
e) Cas. Buleng. contr. pless. l. 4 cap. 2.
f] Bonav. 4. sent. dist. 13. p. 2. q. 2.
g] Glossa. in c. Tribus gradib. de consec. dist 2
h) Angelus in Summa de Eucharist. memb. 3. q. 5. ex Reich. 4. sent. dist. 9.
i) Conc. Colon. An. 1280 celeb
k) Salmero tom. 9 tract 12
l) Barrad. tom 4. l. 3. Conc. Evang. cap. 2. sect. 13. 14.
m] Estius in Comm. 1 Cor. 10. pag. 374.
n) Idem ibid.

gával. 1. Ha a' pohárban valo bor, Christus vére, nyilván mikor Christus ezeket mondotta; [o] Vegyétek és oszszátok-el magatoknak. a' Vérét osztotta el; mely, lehetetté? 2. Mikor Christus igy szollott: [o) Nem iszom e' szöllö-tökének gyümölcsében; következik: hogy a' Christus vére, szöllö tökének gyümölcse. 3. Irtozik tudgyuk a' természet az ürességtöl, immár penig, hol az elött volt a' kenyér és bor, onnan öket másuvá vivén; maradnak-meg csak a' szinek, s' mi töltö-bé az ürességet? talám a' Christus teste, doce! 4. [p] A' meg-szenteltetett bor, ha sokáig tártatik, meg-ecetesedik. Mond-meg itt, micsoda lészen ecetes? talám a' Christus vére, avagy a' bornak sine? nem láttam még azt, hogy a' Christus vére, vagy a' bornak szine ecetes lött volna; holott, a' bor állattyában vagyon, az ecetesség! Avagy nem változik azért a' bor vérré; avagy ha el-változik, nem lehet ecetes. 5. Meg-lehet a' néha, hogy féreg teremjen a' meg szenteltetett kenyérböl, ollyankor: miböl terem vallyon az? Christus testébülé, vagy a' kenyér szinébül? 6. Tudgyuk ugyan mi-is azt: hogy fellyebb ér az hit, az érzékenségeknél. De a' minden napi experientia, azt tanittya: hogy ne ellenkezzék az hit, a' jol disponáltatott érzékenségekkel. Immár penig: ha bizonságul hivattatnak a' szemek, orrak szájac, kezec, kenyeret és bort mondanak hogy látták, szaglották, kostolták, s' tapasztalták és nem szineket csak. 7. Ha kenyérböl lészen a' Christus teste a' Sácramentumban; nyilván nem az a' test az; mely születtetett Szüz Máriátul, s' szenvedett: és igy nem egy lészen a' Christus, hanem más ez, ki született a' Szüztöl, s' meg más, ki eredetet vött a' kenyértül. 8. Ha a' kenyérnek s' bornak állattya nem marad-meg, hanem csak szine, nyilván a' szinek töretnek-meg, azok étetnek, itatnak, s' azok mennek a' gyomorban, a' kenyérnek s' bornak állattyanélkül. mi lesz ösztán innen? 9. Ha vagyon Altal-állatozás: nyilván hát a' kenyérnek s' bornak állat nélkül valo szine, [nem lévén mihez támaszkodni,] csak az aërben függ. ugy hogy meg-maradgyon a' kenyér fejérsége, de semmi ne legyen fejér; a' szin, de semmi ne légyen szines, a' temerdekség, de semmi ne legyen temérdek, a' nagyság, de semmi ne légyen nagy, az édesség, de semmi ne légyen édes, a' lágyság, de semmi ne légyen lágy; a' tóres, töretlen, s' az osztás, osztatlan legyenek. 10. Ha a' Sácramentumat valaki meg-égetné: mi menne a' tüzre? nyilván nem a' Chri-

(o) Luk. 22. 17
[o) Mat 26, 29
[p] Joh. Gers. Cantell. paris. in lib. de Con. sub una specie.

Christus testé! nem volna hát ugy a' kenyér Christus teste! 11. Hogy ha a' méreggel meg elegyittetett szentelt bor valakit meg-ölne; [mint sok Pápák cselekedtek a' Nagy rendekkel; vagy ó vélek cselekedtek mások] a' Christus vérének tolajdonitanádé azt? távul légyen! hanem a' bor állattyához fért méregnek. Illyen s' több efféle képtelen dolgokat, mutogat ám néked az által állatozás! Hadd ott kérlek a' fa képnél ozt!

9. De, még babonásságokkal-is rakva az által állatozás. 1. Ezért imádtatik igy: [q] *Sz entül imádgyuk mi a' Sácramentumot, vagy a' misében, vagy azon kivül.* 2. Ezért mondatik felőle ez: [r] *megtisztellyük a' Christus testét, drága edényekben tévén azt.* 3. Ezert származek ezatok; [s] *Valaki azt mondgya, hogy a' processiokban, nem kell széllyel hordozni a' Christus testét; átok légyen.* 4. Ez hozá ama képtelen mondast: [t] *O Papoknak tisztelletes méltoságok! kiknek kezekben a' Isten Fia, mint a' Szűz méhében, meg-testesül.* 5. Ezert mondatik ula: [u] *Kónyörög a' Pap, s' a' mindenhato Istentől meg-szenteltetett kenyér, okos legyen, által menvén Fia testében.*

10. Ellenkezik a' régi Atyák irásival-is, az által állatozás. 1. Mert az Atyák, a' kenyérnek s' bornak szavait, meg-tartyák e' titokban, sohol penig nem emlekeznek a' puszta szinekről: [x] *Az imádság után, osztogattatik a' kenyér és bor.* Más-is: [y] *Hogy penig bor legyen a' melly meg áldattatott; meg-mutatta Christus mondván Tanitványinak: Nem iszom e' szőlő tőkének gyümölcséből, miglen iszom azt veletek, az én Atyámnak országában.* 2. Mert két féle dolgot ismérnek az Ur-Vacsorájában; földit, s' mennyeit. (z) *Miképpen a' földbül valo kenyér, meg szenteltetvén; nem közönséges, hanem Ur Vacsorajabéli kenyér két dolgokbul álván, földi s' mennyeiből, igy a' mi testünk is vévén az Ur Vacsoráját, meg elevenedik a' fel-támadásban.* 3. Mert a' kenyérnek ma'ériáját, tanittyák meg-maradni, (a) *minek előtte meg szenteltetnék a' kenyér, kenyérnek nevezzük: de az Isten kegyelme, azt osztán meg szentelvén a' Pap szolgálattya által, meg szabadult ugyan a' kenyér nevezetitől, s' neveztetik Christus testének; noha a' kenyérnek termeszeti, meg maradott ó benne* Más-is: (b) *A' meg szentelés után, nem változtattyák-el a' titkos jelek, az ó természeteket. Hanem meg maradnak az ó elébbi állattyokban s formájokbã ugy hogy mind láttatnak s' mind tapasztaltatnak, mint az előtt.* 4. Mert a' szemeknek s' érzékenségeknek a' külső

q) Lovanienses art. 14.
r) Costerus in Enchir. c. 8. p. 332.
s) Concil. Trid Sess. 13. can. 6
t) Stell. Cleric.
u) Bell. l. 3. de Euch. c. 10. de Alcuino.
x) Just. martyr 2. Apol. 2. pro Christianis.
y) Clemens Alex. pæd. l. 2.
z) Iren l. 4. ad vers. hæres c. 34
a) Chrysost. ad Cæs. Monach.
(b) Theodoret. Dial. 2.

külső jelek környül valo itéleteket; nem vetik-meg: (c) *Tellyes tehetségünkel javallyuk ezt; hogy az Ecclesiának áldozattya, két dologbul áll: az élteő állatoknak szemmel látásában, s' a' Christus testének és vérének nem látásában.* 5. Mert a' külső jelekkel, olly dolgokat cselekedtenek; ugy hogy az Altal állatozást tagadni azok által, meg-mutassák (d) *Szokás volt az Ecclésiában: hogy a' mi meg maradott az szentségben, tűzzel égetté k-meg.* 6. Mert a' jeleket, hivták példázatoknak, ábrázolásoknak, s' Christus testéről és vereről valo meg-emlekezésnek (e) *maga testének nevezte Christus a' kenyeret, hogy ebből ú meg-tudgyad, hogy ó a' kenyérnek adta, az ó testének jedzését.* Más-is: (f) *A' Christus testének s' vérének áldozattya, a' Christus menyben menetele után, a' Sacramentum által emlittetik.*

11. Sok ellenkezó disputálosok-is voltak az által állatozásrul sokszor, a' Pápisták között; mellyből meg-tettzik, hogy nem volt ez, Artikulus fidei. Némellyik azt mondotta: (g) *hogy meg-marad a' kenyér és bor, az Ur-Vacsorájában.* Másik igy szollott: (h) *Hogy megalhat, az Ur-Vacsorája felól valo igaság, a' Transubstantiatio nélkúl-is.* Harmadik igy oktatott: (i) *Hogy ha a' kenyér állattya, meg-marad; kevessebb képtelen dolgok származnak abbul.* Negyediket igy győzte-meg erűl a' Sz Lélek: [k] *Hogy az Ur-Vacsorájában a' kenyér meg-maradgyon lehető dolog az; mert e' nincsen sem az okosság, sem a' Biblia méltósága ellen.* Ezek, mind ellenkeztek a' Tránsubstantiatiot állato Jesuitákkal itt; hogy lehetnek hát bátorságossak az Uj Pápisták az altal állatozás felól?

c) Aug. l. sent. prosperi. ut citatur in jure canonico de Consec. dist. 2. c. Hoc est, quod est, 48.
d) Hesych. lz. in Levit. c. 8.
e) Tertul. l. 3. adversf. Marc. cap. 19.
f) Aug. l. 20. contra Faust. cap. 21.
g) Otto Frescano 1141.
h) Scotus 4. sent dist. 11. q. 3.
(i) Oceam in centilog. theol. conc. l. 4. q. 6.
(k) Petrus de Aliaco Card. Camer. in 4. sent. dist. 11. q. 6. art. 1.

ELLENVETESEK.

I. Ellenvetés: (l) *E' szók:* Ez az én testem, *minden bizonnyal ezt jelentik: Hogy avagy a' kenyér változzék Christus testévé; vagy, hogy ollyan változása légyen a' kenyérnek, minén út a' Calvinisták állatnak. De ez, nem igaz, azért az elónek kell meg maradni. A' következés,* igy erősittetik-meg; Ha semmi változást nem hoznak mágokkal azok a' szók, következik hát: hogy mikor Christus ezt mondotta az Apostaloknak: Ez az én testem, nem el-változott kenyeret adott legyen nékiek, Itt penig nem lehet; hogy edgyik dolog el ne változzék, s' másikká ne vállyék.

Felelet. 1. Mivel e' lágy erősség vételnek, minden ereje, csak az, ez szócskában vagyon, annak most emlitett magyarázattyára igazitunk- s' az e' szócska felól, külóm külómbféle modon értó pá-

(l) Bell. l. 7. de Euch. cap. 19. Becan. de con. Lutheran. c. 4.

pista doctorok irásinak meg-rázogatására. mivel magad-is ezt mondád: (m) *Nem edgyezhetnek ebben a' Pápisták meg: mit mutasson e' szó:* Ez. *Némellyek azt mondgyák: hogy a' testet mutatta, mások viszontag, illy értelemben vadnak. hogy nem mutattya a' testet, sem tellyességgel a' kenyeret; hanem a' szineket, s' azok alatt valo testet, illyen értelemmel: E' szinek alatt vagyon az én testem.* Ez utolsot javallya itt Bellárminus; de feletre rutul csapong, mert néhol azt mondgya: (n) *hogy a' kenyérrűl mondotta Christus ezt: Ez az én testem;* hol igy szóllott: (o) *Nem a' külső kenyérrűl mondotta azt Urunk, hanem a' mennyei kenyérrűl.* E' sok villongási között, micsoda jo Argumentomot formálhat hát Becánussal edgyűtt? Ellene mondhatatlanul igazicsa-el, s' ha meg nem felelűnk kérkedgyék bár véle!

Felel. 2. Azonban: *Ha e' szok:* Ez az én testem, *valami változást jelentenek; az vagy állat szerént valo, vagy néműnéműségű. De nem állat szerént valo;* mert ezt nem egyszer rontok el. *Sacramentumé hát a' változás;* mely arra valo hogy a' közönséges kenyérűl, ez meg-kűlömbözteséek.

Felel. 3. Igy ércs hát meg, ennek magyarázattyát: (p) *A' vót és a' Tanitványoknak el osztot kenyeret, maga testévé tötte Christus, ezt mondván: Ez az én testem; az az: az én testemnek jele.*

II. Ellen-vetés: (q) *Az én testem bizony étel, és az én vérem bizony ital.*

Felel 1. Erre felellyen igy meg *Maldonatus:* (r) *Biziny ételnek, és bizony italnak hija, mert bizonyossan táplállya a' lelkeket, az örök életre. Mint az* 32 *versben, nevezé magát igaz mennyei kenyérnek: nyilván nem természet szerént; mert ugy nem kenyér; hanem cselekedetire nézve; mert igazán meg-cselekeszi azt, a' mit a' kenyér végben viszen, ugy hogy az által, az emberek éllyenek.* Nem tulajdonképpen veszi hát *Máldonátus* Pápista szent Jánosnál a' *kenyeret*!

Felelet. 2. Oszán: Ha e' szokbul állattyátok ti pápisták a' Transsubstantiatiot; Ez az én testem; miért kel szent Jánosra futnotok? hiszem Christus nem mondá meg azokat a' szokat; mikor a' sz. Jánossal valo prædikáciot tévé!

III. Ellenvetés: (s) *A' régi Atyák, az Apostolok idejektűl fogva, a' Lateranumi Concilumig mind jol tudták, a' Transsubstantiatio, mit tegyen.* Ugy-mint.

I. (t A'

m) Bell. l. 1. de Euchar. c. 11. §. nota 2-dó.

n) Bell. l. 3. de Euchar. c. 19.

o) Libr. 2. de Euchar. c. 7. §. ubi.

p) Tertul. lib. 4 contra Marci.

q) Autor Prosphori Pontif. art. 2. ex Joh. 6. 55.

r) Maldon. in c. 6. Joh. v. 55.

s] Bell. l. 3. de Euchar. c. 20.

1. (t) *A' kenyeret szent Agoston,* formának; a' bort penig speciesnek mondgya.

Felel. A' formán nem a' kenyérnek kűlső szinét érti, mivel ű-is tudta, hogy vagyon substantialis forma; e' mondás szerént: (u) *A' Christus az emberek közzé jót lakni, fel vévén az emberi formát.* A' speciesen sem érti a' kenyérnek szinét, hanem a' dolognak állattyát mint ez-is: (x) *Az Isten szava el-változtattya az Elementumok speciesit.* It a' *speciesen,* nem a' szin értetik; mert a' pápista értelem szerént, meg-marad, az s' nem változik el.

2. (x) *A' Christus vére a' pohárbul az hivek szájában tóltetik.* No hát ugy jelen vagyon a' Christus vére, a' bor szine alat!

Felel. Ollyan e' mondás, mint szintén ez-is: (y) *A' mikor hallyuk az Urnak szavát, akker a' Christus teste és vére, a' mi fűleinkben öntetik.* Mondgyad már innen-is: Hogy a' Christus teste, valoságal jelen vagyon a' fűlekben. Miképpen értette legyen azt sz. Agoston, igy magyarázza meg másut: (z) *A' Christus vére, ugy meg-indit minket; mint ha jelen lenni látnók Christust a' kereszt fán.*

3. (a) *A' vót, és a' Tanitványoknak osztot kenyeret Christus, maga testévé csinálta; ezt mondván: Ez az én testem; az az: az én testemnek jele.* Ihol, hogy a' kenyér, Christus testévé változzék, ki vagyon ezekben adva: *Corpus suum effecit.* Az-is hogy e' szok cselekedték azt: *Ez az én testem.* Es hogy a' kenyér az után, *figurává* vált; az az: csak *kűlső szine* maradot meg a' kenyérnek.

Felel. 1. E' mondására Tertulianusnak alkalmatosságot adot vala, egy Marcion Eretnek; ki azt vitattya vala; Hogy Christus, nem szűletet Szűz Máriátul, igaz emberi természettel; hanem csak kűlsőképpen tartotta meg formáját. Ezt igy czáfollya ű meg: A' testnek formája, természet szerént valo testet mutat. De Christus az ű Tanitványinak teste figuráját formáját adta. Azért Christusnak természet szerént valo teste volt.

Felel. 2. Sok kűlőmbség vagyon it Tertuliánus között, s' te közötted. Nem szol ű semmit az el-változásrul, de te arrul tanitasz Halgat a' kűlső formárul, de te azt emlegeted. Nem mondgya aztis; hogy a' Christus valoságos teste ot vagyon, de te azzal álmodol; mi közód hát véle?

4. (b] *Az Elisens fája, el-változtatta a' vizeknek természetit.*

Felelet.

t) August. in lib. sentent. Prosperi.

u) Hier. in Hos lib. 3. cap. 11.

x) Ambros. de iis qui initiantur cap. 9.

x) August. de Consecr. dist. 2. cum frangitur in Glossa.

y) Hieron. in Psal. 147.

z) August. in Psal. 20.

a) Tertul. l. 4. contra Marci.

b) Chrys. serm de vir. & vit.

Felel. Ugy, de meg-maradot a' viznek allattya; a' *Sacramentumban* penig nem tanittyátok meg maradhatni, a' kenyérnek *allattyát.*

IV. Ellenvetés: (c) *A' manna, nem csak izit, hanem állattyátis meg-változtatta; ugy hogy a' ki tyukmonyat, tyukot, nád-mézet és egyebet akart enni, menten tyukmonná, tyukká, s' nád-mézzé változot az, példázván a' kenyérnek, Christus testévé valo változását. Sapien. 16. 20.*

c) Gregor. de Valent. tom. 4 disp. 6 q. 3. punct. 2. § 2.

Felel. 1. (d) Uj erreleim ez, s' nincsen erős fundamentuma. Mert a' szent irás, nem szol a' manna állattyának, hanem csak izinek el-változásárul; másképpen nem zugolodtak volna a' Sidok a' Mannáért. Num. 11.

d Cornelius à lap. in comm. Exod. 16.

Felelet. 2. Nem mondgya Moses azt sohol: hogy a' Manna, minden féle izeket, adot volna a' Sidoknak.

Felel. 3. A' nem hiteles könyvbül, sem probálhatni azt meg; mert kétséges a' szent Leleknél, s' ezt mondgyák felőle: (e) *Még szent Agoston sem hitte e' könyvet, Salamonénak lenni.*

e) Alphons. de Castro libr. 1. contra haeres. cap. 2.

Felel. 4. Ha a' *Manna*, minden-féle izt adot a' Sidoknak, miért kivántanak még-is, *dinnyéket, ugorkákat, hagymákat, halakat, s' husokat?*

Felelet. 5. De ha mind ezeket meg-engednék-is; ugyan nem probálhatnád ebbül meg a' *Transsubstantiatiot*! Mert: (e) *Az irásnak betű szerént valo érrelmébül, vehetni jo erősséget.* Itt penig ne keresd azt.

e) Bell. l. 3. de verb. Dei c. 3.

V. Ellen-vetés: (f) *Még az okosság sem dictállya azt, hogy az Ur Vacsorájában, csak az elmének étele legyen ez, s' az hajnak penig eledele onnanki rekesztesék.*

f) Bell. l. 3. de Euch. r. c. 22. § 4-ta ratio.

Felelet. Mit csapongasz hogy nem állasz veszteg? hilzem te vallásod: (g) *Hogy a' szinek-is táplálhatnak, ha bovón eszik az ember bennek*, miért kellet hát *testi ételre* bé-hoznod Urunk *testét*? Egye a' *lelki* báj a' Christus testét, a' *testi* penig kostollya a' kenyeret és bort!

g) Idem ibid. c. 23. § ad secundam.

VI. Ellen-vetés; (h) *Lám a' kenyér és bor, mellyekkel mi élünk testünk táplálására; testünké, s' vérünké leszen; hat a' kenyér is nem lehetneé, Christus testévé.*

h) Jesuitarum monasterium.

Felel. Mi lehet ennél nagyob bolondság? Avagy ugy valaki a' bé-vőt eledel, *testé* menten, mihelt meg-éterik; mint a' kenyér tűsként e' szók-után: *Ez az én testem?* Hilzem mégaz, sok *alteratiovel* lesznen! Gyermekbül iffiat; Iffiubul férfiat nevel! nincs ezze, ki ezt az *Altal-állatozás* támogatására bé-hozza.

VII. El-

VII. Ellenvetés: *Lám e' világ mikor teremtetet semmibül, nagy világgá változot.*

Felelet. Nem teremtetet az, *állatbul állattá*, hanem; *semmibül állattá.* Osztán külső szemekkel-is szemleltethetet a' teremtet világ az után; de még senki nem látta, a' kenyérbül lőt Christus testét.

VIII. Ellenvetés: *Allatnak, állattá valo változása volt az, mikor a' Loth Felesége, só bálvánnyá változot.*

Felel. A' sem változot ugy el, mint ti tanittyátok a' kenyeret *el-változni*: Mert a' mivé ú változot, nem volt az a' *só bálvány* az előt; hanem el-változásának idején lőt azzá. A' Christus *teste* penig vagyon a' kenyér előt.

IX. Ellenvetés. *Lám a' kicsiny Gyermeknek lelke*, mikor testében fel-nevelkodik a' csecsemő, azt szerzi: hogy a' kicsiny testbül nagyob testben mennyen, s' testet változtasson.

Felel. Nem változik az a' lélek testé, hanem ugy *informállya* a' nevelkedendő testet, hogy grádicsonként legyen az ember, mely nincsen az *Altal-állatozásban.*

X. Ellenvetés. *Há Isten Pétert Romában meg-rontya, Parisban meg azon Pétert, fel-épitheti nagy hatalmábul, igy a' kenyérbül-is Christus testet tehet.*

Felelet. Nem ollyan ám a' kenyér, s' a' Christus teste! Mert az el-rontatot, s' fel-épittetet *Péter*, azon ember volna; de a' *kenyér* s' a' *test* külömböznek egymástul. Osztán ha Isten *Pétert* el-rontaná; jelen valo *Pétert* kellene az el-rontatot hellyében állatni, ha aztakarná, hogy a' *jelen valo kenyér*, a' *jelen valo Christus* testévé válnék.

XI. Ellenvetés. *Lám a' fel-támadasban a' por testé változik.*

Felel. El-változot afféle ember, halálakor; de hogy a' kenyér el-változzék a' misében, s' Christus testét támaszsza fel azt soha még, meg nem probálhattátok.

XII. Ellenvetés. *Meg-lehet Istentül, annak meg-cselekedése csudálatosképpen.*

Felelet. Ezer volt már erre a' miéinknek feleletek. Mi most, csak ezt mondgyuk: Semmire valók a' csudák, az igaz tudománynak igassága ellen. De a' Transsubstantiatio ellenkezik azzal a' Tudománnyal, a' mely a' kenyeret és bort ismméri a' Sacramentumban. Azért semmire valók, az azt erősitő csudák.

[illegible]gyen elég most a' *Transſubſtantiationul* valo beſzélgetés; ha ugy kivántatik, ujjobban meg-ſemmiſíthettyűk, az ettűl tőt s'vőt Erőſségeket.

Pűspők.

Hallodé! En ſem mondom azt: Hogy minden papok *el-változtathaſsák* a' kenyeret s' bort, *Chriſtus teſtévé és vérévé*, hanem, ſzollok azokrul a' papokrul; kik (*i*) *ugy mondgyák a' kenyérre s' borrá a' Chriſtus igijit, mint igazán fel ſzenteltetet Papok; mert ezekben helyheztette Iſten, a' meg-békéltetésnek avagy a' frigy-levélnek, és Teſtámentumnak igijét.* 2 Cor. 5. 19.

(*i*) Fol. 88.

Presbyter.

Igazán ſzenteltettek fel a' Tiſztre a' Calviniſta predikátorok.

Felelet. Vajki tudom mit akarſz baláſzni! mert ezt tanittyátok ti mi felőlűnk: Hogy mi nem igaz papok vagyunk; mert nem Pűſpőktűl ſzenteltettűnk fel. De halládé? Lám azt mondgya Ambrus Doctor: (*k*) *Hogy ha jelen nincsen a' Pűſpők, csak egy közönséget pap ú véghez viheti az ú tiſztit.* Talám azt tudod hogy nem tudgyuk ezt: (*l*) *Ha hamis Pűſpőktűl ſzenteltetik is fel valamely pap, mindazáltal, annak fel-ſzenteltetése, helyben maradhat.* Mi az oka, hogy az *hamis Pűſpőktűl* valo *fel-ſzenteltetést* nem improbállya a' Gloſſa, a' Calviniſtákét penig, halálban gyűlőli? Tudakoznám ezt-is: (*m*) *Pált és Barrabáſt, ſemmi Pűſpők nem ſzentelte fel, hanem az Antiochiai Presbyteriumtul váláſztattak*, azt mondgya Stapletonus; talám űk ſem igazán ſzenteltettek volt fel ugyé?

(*k*) *Ambro. in cap. 4. Epheſ.*
(*l*) *Cap. 40. 1 cauſ. 1. q. Gloſiqui.*
(*m*) *Staplet. in Promt. Cathol. domin. Paſſi. §. 5. pag. 121.*

Felel. 2. Ha a' mi fel-ſzenteltetésűnket nem igaznak tarted alattomban; lelked ellen vétkezel. Mert: 1. Vagyon mi nékűnk az Eccleſiában valo hivatalunk. Mely nélkűl, ki-is (*n*) *Prophétálhat?* 2. *A'* (*o*) *kivűl valoktul-ú jo bizonságunk vagyon.* 3. (*p*) *Meg-probáltatunk* tudományunkban-is elsőben s' ugy ſzolgálunk az után 4. A' fel-ſzenteltetést, (*q*) *kényörgésekkel* viſzſzűk végben. 5. (*r*) *Kezeinket*, a' fel-ſzentelendőkre teſzſzűk, s' mit kivánhatz egyebet?

(*n*) *Jer. 27. 15.*
(*o*) *1 Tim. 4. 7.*
(*p*) *v. 10.*
(*q*) *Csel. 6. 6. és 13. 3.*
(*r*) *1 Tim. 4. 14.*

Felel. 3. A' te fel-ſzenteltetéſeddel penig mit gőgőskődől (*s*) *Sacramentumnak* tanitván azt lenni? Sőt, (*t*) *oly kenettetésnek nevezvén, mely eſzköze legyen a' ſzent lélek Iſten belső és láthatatlan meg-kenésének.* Ugyé? Lám azt mondgya ama Romai Cardinál: (*u*) *Hogy csak két Sacramentumot adot nékűnk Chriſtus.* A' kereſztséget, s' a Ur-

(*s*) *Concil. Trid. ſeſſ. 14. de Sacram. ordinu. cap. 3.*
(*t*) *Bellar. l. de Sacram. ordi. cap. 12.*
(*u*) *Beſſarion l. de Sac. Euch.*

az Ur-Vacsoráját. Hová teſzed hát a' te fel-ſzenteléſedet? A' Tridentumi Paterek igy ſzollának tégen: (*x*) *A' miſe igen meg-volt veſztegettetve, a' papok gonoſságok miat.* Bezzeg nem adta ám illyen kőr a' papok fel-ſzenteltetéſe, a' ſz. Lélek meg-kenését; ſem nem helyheztette Iſten a' papokban akkor, a' meg-békéltetésnek igijét! Nem-é?

(*x*) *Concl. Trid. § 22. de obſer. & evitend. in celebra. Miſſa*

Pűspők.

Akkor volt az. De én most még-is igy ſzollok az igaz papokrul: (*y*) *Hogy azoknak, az Uj-Teſtámentum igéit, nem ſzabad fellyeb vinni, a' ſzokot értelem kivűl.* Gal. 3. 15.

(*y*) *Pag. 89.*

Presbyter.

Felel. 1. No bátor tarcsuk meg mi-is ezt: *Senkinek nem ſzabad az Uj Teſtámentum igéit fellyeb vinni a' ſzokot értelemnél. De kik ezeket állattyák az Ur-Vacsorája felől:* 1. *E' ſzo:* E Z nem a' kenyeret mutattya; hanem az csak *individuum vagum*, ſemmit ſem mutató ige. 2. *E' ſzo:* Eſt, *annyit téſzen mint el-változik a' kenyér Chriſtus teſtévé.* 3. *E' ſzokban:* Vegyétek, egyétek, ez az én teſtem; *hyſteron proteron* vagyon, az az, ollyan ſzolláſnak neme; mely elől teſzi az utolſo ſzokat. Igy: *Ez az én teſtem vegyétek, s' egyétek.* 4. *E' ſzo:* Meg-áldotta; annyit téſzen mint: el-változtatta a' kenyeret. 5. *E' ſzo:* meg-ſzegte; *jedzi a' ſzineknek meg-ſzegését.* 6. *Ez igik:* Ezt cselekedgyétek az én emlekezetemre; *annyit teſznek, mint: áldozzatok meg engemet az én emlekezetemre.* 7. Mikor a' *conſecratio* után *kenyérnek* mondatik a' *Chriſtus teſte*; azért vagyon az, mert *az előt kenyér volt az.* 8. Vagy hogy az *hitetlenek itiletek ſzerént* mondatik *kenyérnek*; mint kik annak vélik azt. 9. Avagy *kenyér*, mert meg-marad a' *kenyér ſzine.* 10. Ez-is lehet: *Mert ezek a' ſzinek, oly csudálatoſſan táplálnak, mint maga a' kenyér.* 11. Mint igy-is: *Méltán mondatik kenyérnek, mert nem kűlső, hanem lelki kenyér.* 12. *E' ſzot* adta, *igy értyűk: adta a' maga teſtét.* 13. Mikor igy ſzollunk: *A' kenyér a' mellyet meg-ſzegűnk*; ez az értelme: *a' ſzinek, mellyeket meg-ſzegűnk.* 14. Vagy igy: *a' mellyet a' meg-ſzegésre elől veſzűnk.* 15. Ez-is meg-lehet: *Meg-ſzegetik, az az: láttatik meg-ſzegetni*

Mondom már; *hogy mind ezek fellyeb viſzik az Uj Teſtámentum igéi a' ſzokot értelemnél. Szabadságtalan, s' törvénytelen dolgot cselekeſznek hát!*

Felelet. 2, Nem ugy cselekeszűk mi. Hanem hol a' sz. irás Tropust ismér, mi-is ugy értyűk, s' fellyebb annál nem megyűnk. Mint: 1. *Innya az Urnak poharát*; az az: *a' poharban való bort.* 2. *Innya kárhozatot*; az az: *méltatlan innya, kárhozatra menni* 3. *Az én testem mely adatik, s' meg-tóretik*; az az: *mely majd adatik, s' meg-tóretik* 4. *Ki iszsza az én véremet* I-is *tropus* vagyon. Mert: (z) *Rettenetesseb dolog volna ember vért innya, hogy sem azt ontani. E' pohár Uj-Testámentum.* Ki mondhattya azt-is, tulajdonkeppen annak? Ezek nékűnk azt mutattyák, hogy ezekben *tropusokat* keresűnk, s' betű szerént ezeket ne megyűk.

(z) Aug. contr. adversf. Legis & Prophet. lib. 2. cap. 9.

P Ű S P Ő K.

(a) Pag. 89.

Meg ugyan csak ezt mondom: (a) *azért a' kenyér és bor, a' Christus szavai után azontul el romlik; de a' külső szine meg-marad, a' végre: hogy ez a' szentséges Sacramentum a' test táplalo dolgoknak külső szinével, a' belső lelki táplálást ki jelentse. Heb. 11. 1.*

P R E S B Y T E R.

Felel. 1. Talám a' Manichæusok féle vagy! kik ezt állattyák: (b) *Hogy valamicsodák Christusban külsőképpen látztzodtak, azok csak szinek voltak.* Az az; csak szinek formák s' nehézségek, dolognélkűl.

(b) Cuthbert. Tonst. l. de Euchar. lib. 1. pag. 45.

Felelet: 2. Bezzeg nem volt egy értelemben ez te veled: (c) *A' meg-áldás után nem távoznak-el természetektűl a' titkos jelek; hanem meg-maradnak az ű elébbi állattyokban.* Ebbűl könnyű volna reád illyen nyilat lőni: *Meg marad a' kenyérnek s' bornak állattya, azért nem lehet a' kenyérnek s' bornak szine, annak állattya nélkűl.*

(c) Theodor. in Dial. 2. inconfusum.

Ellenvetés: (d) *Nem kenyér az, sem nem bor, ha külső szemekkel látzik-ű.*

(d) Cyril in Catech illum. 3.

Felelet. Ugy vagyon, mert nem azokra kel a' külső szemeket függeszteni; hanem ezt kel meg-fogadni: (e) *Igyál bort a' te szivedben, tudni-illik lelkit.* Mellyet igy világosito Chrysostomus: (f) *Mikor a' gyapiu meg-festetik, meg-válik az ű természetinek nevezetitűl, s' az ű meg-festésének nevét viseli: és többé azt nem hivod gyapjunak, hanem vagy bársonynak, vagy valami effélének &c. Igy vagyon a' kenyér s' bor az Ur-vacsorájában.* Láddé hogy nem romol el *állattya!*

(e) Idem Catech myst. g. 4.
(f) Chrysost. de fide & lege.

Ellenvetés: (g) *a' teremtet állat, Christus testének állattyává változik.*

(g) Euseb. Emiss. in Homil. post Pasch.

Felel.

Felelet Ugy de nem a' *kenyér*, hanem a keresztyen *lelek*, e' szerént: (h) *Altal állatoztatik a' Christus Jésus én belém.* Ez a' *lelki egygyesűlés.*

(h) Theophilac. in c. 6. Johan.

Fel. 3. Mit eszelős kődől, hogy a' *külső szinekkel* akarod táplálni *testedet?* Talám *Hardnigistává* lőttél te-is, ki azt állattya: (i) *Hogy a' szinek, a' gyomorban mennek, s' táplállyák a' testet?* Noha ezt, igy kőni meg *Bellárminus*: (k) *Hogy ha nagyokat harap ember a' szinekben, ugy táplállyák a' testet.* Bizonyára szeles e' világ csudálkozására, adtátok ti ki magatokat. Jol lakhattoké a' *szinekkel?* Hanem ha ugy; mint mikor a' bor fo rásakor, ot hált ember, annak eteje, de nem kostolása miat, meg-sérűl s' csak kovályog? La mit teker ki belőletek a' nem igaz *principium*! Melybűl csak ezt érdemlenétek: *Ki a' szinekkel ű jol lakhatik, mindenkor misézzen, s' soha nem érdemli meg e mondásért, a' kenyér állattyát*, mivel a' misében-is elég külső ételes' itala vagyon.

(i) Harding. defens. apol. p. g. 305.
(k) Bellar. 3. de Euchar. c. 23.

Felel. 4. Hamisság hogy a' *test táplálo szinekkel* jelencsűk ki a' *belső lelki táplálást.* Nem *szin* hanem *kenyér állattya* kel oda. Mert: 1. Mint a' buza szemekbűl, külső kenyér leszen: igy a' Christus testének tagjaibul, (l) *lelki kenyér.* 2. Miképpen a' kenyér, megsűl a' kemenczében, igy (m) *meg-sűttetik* a' Christus teste, az ű nagy keresztiben. 3. Miképpen a' kenyer táplállya embernek külső életét, igy (n) *legelteti* Christus a' mi lelkűnket az őrők életre. 4. Miképpen el-űzi a' kenyér a' testnek ehségét; igy a' Christus érdeme a' (o) *lelki éhséget.* 5. Miképpen a' kenyér, nem használ a' megtőlt gyomru embereknek; igy a' Christus teste csak azoké, kik (p) *éhezik az igasságot.* 6. Mikeppen a' kenyér, ha sokak kőzőt osztatik el, *jele* a' szép egygyességnek; igy a' Christus testenek meg-áldoztatása vetele, (q) *jele a' lélek barátságnak.* 7. Miképpen a' kenyér, sok buza magbul álván, egy kenyeret teszen; igy mi felesen lévén, (r) *egy testek vagyunk.* Hallodé hogy nem *szint*, hanem *kenyér állatot* kel ki-mutatni a' *lelki táplálásra?*

(l) Jan. 6. 33.
(m) Solt. 22.
(n) Jan. 6. 48.
(o) v. 35.
(p) Mat. 5. 7.
(q) Jan. 15. 35.
(r) 1 Cor. 10. 17.

P Ű S P Ő K.

Ertem ugyan azt. De azén szavaimbul meg igy concludálok: (s) *Hogy a' Christus szavai által ki jelentetett igasságra nézve, az lesz mindgyárt a' szentelő igék után a' kenyér bor szine alat, a' mi e' szent áldozatban fellyeb valo a' Christus teste és vére:* Matth. 16. 17. *a' kenyér bor*

(s) pag. 89.

valosá-

valoságossan el-romolván az igaz áldozat terméſzetiért: Supr. num. 2. ugy mint e' ſzent áldozatban aláb valo.

PRESBYTER.

Felel, 1. Ugy látom meg-ujjab gondot akarſz ſzerezni; hogy a' *Chriſtus teſtét s' vérét,* jelen lenni állatod *a' ſzent áldozatban.* (mint te hivod a' misét) En nem reſtellem az igaz kereſztyének lelki javokra ellenben valo dolgot igy tanitani: (t) *Az Ur-Vacsoráját kiſzolgáltato Eccléſiátul, nem meſzſze vagyon az Ur. Mert miképpen hogy a' nap mi túlünk tá vul, de erejére nézve, velünk vagyon: mennyivel inkáb az igaſ ſágnak napja, ki teſtével ugyan az Egben vagyon; de ſzent lelke s' éleſztö munkái által, jelen lenni mondotta magát.* Joh. 14. 16. *Honnan e' következik: Hogy minékünk, nincsen Chriſtus nélkúl valo ſzent vacsoránk.* Hát miképpen? *Nincsen velünk teſt ſzerént, az Ur-Vacsorájában a' Chriſtus.* Mellyet igy probálok meg:

t) Confeſ. Helv cap. 21.

Nincsen Chriſtus teſte ſzerént velünk az Ur-vacsorájában.

1. Erőſség: *Valamely teſt állattya ſzerént csak az égben vagyon, nincsen az e' földön. De a' Chriſtus teſte, menyben fel-menetele után allattya ſzerént csak az égben vagyon. Nincsen hát állattya ſzerént e' földön.* Ennek második ága ezekhez támaſzkodik: [u] *Az Ur, fel-viteték menyben.* [x] *Akképpen jú el, a' miképpen útet láttátok fel-menni mennyegben;* [y] *Oda fel valokat kereſsétek, holot a' Chriſtus vagyon* [z] *Bé-kel Chriſtusnak az égtúl fogadtatni, miglen mindenek meg-épittetnek:* [a] *helyheztette Iſten Chriſtuſt az ú job keze felól mennyégben.* (b) *Chriſtus, az Iſtennek jobján vagyon, minek-utánna menyben fel ment.* [c] *Látom az embernek Fiát állani az Iſtennek jobján.* [d] *En nem mindenkor leſzek veletek.* [e] *El-hagyom e' világot, s' megyek az Atyához.*

u) Mark. 16. 19.
x) Col. 3. 1.
(y) Col. 3. 1.
z) Csel. 3. 21.
a) Eph. 1. 20.
b) 1 Pet. 2. 22.
c) Csel. 7. 56.
d) Matth. 26. 11.
e) Jan. 16. 28.

I. Ki-fogás: *Mi-is azt mondgyuk; hogy a' Chriſtus égben valo teſte, nincsen e' földön; tudni-illik* láthatoképpen, *és miképpen fel-ment; do terméſzet felet, s' Iſteni modon, velünk vagyon.*

Felel. Alig ha ezt hazugságnak nem mondom. Mert ugyanis: Mellyik *Prophétábul Evangeliſtábul:* vagy *Apoſtolbul* vöttétek ezt jo Uraim; hogy a' Chriſtus teſte ſzerént, láthatatlanképpen legyen mi velünk? Csak illyen e' ti játékotok: *Setét az étzaka, de a' ſetétségnek modgya ſzerént; világos-is a' világoſ ſágnak modgyára nézve.* Mit külömböznek vallyon ezek? Ti-is igy rontyátok a' Chriſtus teſtének igaſ ſágát mely *láthato,* s' nem *láthatatlan.*

f) Csel. 23. 11.

Ellenvetés: Nem rontyuk. Mert vot olykor: Hogy [f] *Chriſtus*

Chriſtus e' földön ſzent Pal mellé állot. Néki meg-jelent, s' ezt mondotta: (g) *En vagyok a' Jéſus, kit te kergetz.*

g) Csel. 26. 15

Felel. Nem volt ú Felsége akkor teſt ſzerént e' földön: mert az, (h) *Mennyei látás, s'* (i) *nem teſti* volt; mellyet vihetzé a' Chriſtus teſte it valo jelen létére? Ha a' (k) *Chriſtus ſzavát hallotta* ſzent Pál; az a' ſzo, avagy nem ſzármazhatotte az Egbúl alá ſzóllot hatalmas Chriſtuſtol, mint ſzintén ez-is, az Atya Iſtentúl: (l) *Szozat jöve az égbúl, mely ezt mondgya vala: Meg-dicsöitettelek, és iſmét meg-dicsöitlek?* Tanics máſt ha ezt ellenzed! De ha teſtiképpen jelent volna-is meg az Ur, ſzent Pálnak; avagy bé-hozhatnádé abbul, ú felsége teſti jelen lételét az Ur-Vacsorájában? Gondot adna ennek meg-probáláſa.

h) v. 19.
(i) Csel. 9. 8.
(k) v. 4.
l) Jan. 12. 28.

2. Ki-fogás. *Valamint az Atya Iſten, mind földön mennyen vagyon; ugy Chriſtus-ú.*

Felelet. Igaz, de nem *teſte,* hanem *ſzent lelke* ſzerént.

3. Ki-fogás. *Tagadgyuk-azt-is bogy az égben volna a' Chriſtus teſte, mert: minden egeken fellyül ment.* Eph. 4. 16.

Felel. Az az: (m) *El-hadta e' világot, teſtének innét valo el-költözével.* Es mivel hogy (n] *három* Egekeket tart az irás; első a' [o] *levegő égh;* másik, a' [p] *csillagos égh;* harmadik, a' [q] *Boldogultak ege;* ebben ment Urunk; melly felöl igy-is ſzolla: [r] *El-hagyom e' világot, s' megyek az Atyához.* Hová vallyon? Ide: *Mi Atyánk, ki vagy mennyekben!*

m) Aug. tract. 102. in Johan
n) 2 Cor. 12. 2.
o) Mat. 6. 26.
(p) Solt. 8. 4.
q) Mat. 22. 30
r) Jan. 16. 28.

4. Ki-fogás. Gyermekeskedés a' ti dolgotok Cálviniſták, hogy Chriſtuſt, csak az Egben rekeſztitek.

Felel. Nem az. Mert [s] *mint Király ſzép Palotáihol vigyáz,* s' nem tartatik ott tabu!; igy vagyon Urunk dolga az Egekben.

s) Solt. 33. 14.

5. Ki-fogás. *Mikor ſzent Pál azt mondgya: hogy Chriſtus oda fel vagyon; nem az hellyet érti, hanem az Iſtennek tettzó jó cselekedeteket; igy ſzolván: Kereſsétek az oda fel valokat; az az: igyekezzetek Iſtennek jót cselekedni.*

Felel. Vaj eſze felettek! Hiſzem nem e' ſzókat oltalmazzuk mi ez aránt: *Kereſsétek az oda fel valokat;* hanem ezeket *az holott Chriſtus vagyon.* Melly igik, bizonyára e' mondáſok ſzerént, *hellyet* jelentenek: (t) *Az holott én leſzek, ott leſzen az én ſzolgám is.* (u) *Azt akarom,* (*Szent Atyám!*) *hogy a' kiket nékem adtál, legyenek ott azok-is, holot én*

t) Jan. 12. 26.
u) Jan. 17. 24

lott én vagyok. Miért teſztek hát még-is erő ſzakot az Iſten lelkén? Oſztán; hiſzem kereſztyén Embernek, nem csak jo cselekedetivel kell Szent Iſtenének kedveskedni; hanem, hogy amaz őrökké valo boldogságot-is kereſſe. Te dolgod mindazáltal, ha meg-veted ez aránt, náladnál okoſſabb régi *Ambrus s' Agoſtonnak* ér elmeket; kik ez helyet, a' Chriſtus menyben menetelinek [x] *hellyéről s' ott leteléről* magyarázták.

(x) *Amb. ſuper c. 3. ad Coloſ. Auguſt. de Geneſi ad literam lib. 6. cap. 12.*

6. Ki-fogás. *Nem ugy kell azt érteni, hogy Chriſtuſt fogja bé az Egh hanem: Chriſtus fogja-bé az Eget*, (az Egen kivűl-is lévén.)

Felel. A rul a' *bé-fogadtatásrul* ſzol ſzent Péter, melly meg-ſzűnik az utolso itiletkor; mert igy ſzol: *addig fogadtatik bé Chriſtus az Egtűl, miglen meg-épittetnek mindenek*. A' penig akkor léſzen, mikor [y] *Chriſtus az égbűl alá ſzál*. Ben vagyon hát az Egben teſtével Chriſtus, és nem az Egen kivűl.

(y) 1 *Theſ.* 4. 16.

7. Ki-fogás. *Az Iſtennek* jobja, *nem* hellyet, *hanem* mindenhatoságot *jelent, mellyet Iſten adott a' Chriſtuſnak; hogy az által, e' világon* valo uraságát ki-ſzolgáltaſſa.

Felel. Nem a' job kezet vitattyuk csak, hanem ezt-is: A' Chriſtus menyben fel-ment, s' mint egy király várában ugy vagyon az Egben.

8. *Ki-fogás.* El-hadta Chriſtus e' világot, az az: világi modon nem társalkodik már az emberekkel. Vagy: *el-hadta e' világot*, mikor ſzenvedéſek, s' halál által (z) *bé ment az-ű dicsőſségében*.

(z) *Luk.* 24. 26.

Felel. Vallyon s' a' Chriſtus világi társalkodáſa nem *teſtében* vitetetté végben? ugy, Ha azért már teſteben nem társalkodik e' világon el-vitetet hát innen, teſtében-is. Oſztán: Mikor ű Felsége *ſzenvedéſek* által *ment bé dicsőſségében*; el-hadta ugyan mikor e' világot mind hellyel mind erőtelenséginek le-tételével; de meg-tartotta természetit, s' teſtének bizonyos helyben valo lételét, s' őrökké-is meg-tartya.

9. Ki-fogás. *En nem mindenkor leſzek veletek*; tudni-illik, hogy oly ſzegény legyek mint a' kuldutok,

Felelet. Nem volt hát ugy Chriſtus fel-támadáſa után az Apoſtolokkal, mivel s' nem vala akkor ſzegény!

2 Erőſség. *Mert Chriſtuſnak, igaz emberi természeti vagyon:* [a] *Hozzánk haſonlatos*. Meg-tartotta azt, fel-támadáſa után-is igy ſzolván

(a) *Sid.* 2. 17.

ſzolván (b) *Tapogaſſatok meg engemet és láſſatokmeg, mert én vagyok. Mert a' lélekneknincsen huſa, mint énnékem láttyátok hogy vagyon*. Soha nem volt két helyeken egyſzerimind; hanem csak egy helyen: (c) *Jeſus nem vala a' Tanitványokkal*. (d) *Ő rűlők hogy ot nem voltam*. [e] *Fel-támadot nincsen it*. Nem igaz hát hogy az égben-is volna Chriſtus teſt ſzerént, s' az Ur-Vacsorájában-is.

(b) *Luk.* 24. 39.
(c) *Jan.* 6. 17.
(d) *Cap.* 11. 15
(e) *Math.* 26. 6

Ki-fogás. *Lám Chriſtus a' bé-zároltatott ajtokon, s' a' koporſo kővén vitte altal ſzent teſtét; az aëren ment által az égben; ugy járt a' vizeken-is; még-is meg-maradot az ű igaz teſte; meg lehet azért moſt-is, hogy mind az égben s' mind az Ur-vacsorájában legyen teſte ſzerént.*

Felelet. Nem mondgya azt ſohol az irás; hogy Chriſtus teſtének állattyával ment volna által az ajton, vagy a' koporſo kővén; hanem oly ajton ment bé, mellyet ſenki meg nem nyitot néki, ugy támadot fel, hogy az ű koporſojának kővét, nem ember forditotta el. Ugyan-is, avagy nem engedhetetté néki, mind az ajto, s' mind a' kű? Lám régen az [f] *Angyal* ſzavára, le-eſtek a' lánczok a' Péter kezeirűl, önkéjén meg-nyilék a' vas-kapu. A' ſzent (g) *Pál tömlőcze ajtai, meg-nyilatkoztanak, s' mind a' foglyoknak, kőtőzéſek, el oldattanak. Avagy nem hatalmaſſab volté Chriſtus ezeknél?* Oſztán: hiſzem ſzent Péter-is járt a' vizen; mind Illyés, s' mind Enoch, levegő égen mentek által az égben; voltaké mindazáltal még-is, *teſtek ſzerént ſok helyeken*? Annyival-is inkáb, hogy nem ellenkezik a' teſtnek természetivel az, Iſteni erővel tartatni, s' vitetni, mind a' vizen s' mind az aërben, hogy a' teſt el ne merűllyőn; vagy le ne eſsék, ha nehézségét meg-tartya-is.

(f) *Cſel.* 12. 7. 10.
(g) *Cſel.* 16. 26

3. Erőſség. *Vétetik a' Sacramentumok természetektűl*. Mely ez: *Hogy a' jegyek alat ne lappangjának a' jegyzendő dolgok állattyok ſzerénti; hanem csak jelenteſſenek a' jegyektűl.*

4. Erőſség. *Az első vacsorában, nem lappangot a' Chriſtus teſte láthatatlanképpen; mert láthatoképpen űlt az aſztalnál; beſzélgetet Tanitványinak &c. azért moſt ſincsen ot teſt ſzerént.*

5. Erőſség. *Igy ſzol Chriſtus az Ur-vacsorája felől*: (h) *Ezt cſelekedgyétek az én emlekezetemre*. Az Apoſtol-is igy beſzélget: [i] *Hirdeſſétek az Urnak halálát, miglen el-jű*. Ha jelen volna Chriſtus teſt-ſzerént az Ur-vacsorájában; nem volna hát ugy ű rula valo megemlekezés az Ur-vacsorája.

(h) *Luk.* 22. 19.
(i) 1 *Cor.* 11. 26.

Ki.fogás. Lám Istenrűl meg-szoktunk emlekezni, ki mindazáltal jelen vagyon mi velűnk. *Másik az:* a' Christus halálárul-is meg-emlekezűnk, mint már el-multrul; testérűl penig mint igireti szerént jelen-valorul.

Felelet. Nem ez a' mi értelműnk: hogy annak tellyességgel távul kellyen mi tőlűnk lenni, a' melyről meg-szoktunk emlekezni. Hanem igy discurálunk: nem szűkség az emlitett dolognak egy helyben lenni, az emlekezettel. Mivel az emlekezet, nem tartozik a' jelen valo hanem az el-mult időre. Igy a' kenyér Christus testének meg-emlekeztetője; nem lehet azért, maga a' Christus teste. Az Istenről-is penig, ugy emlekezűnk-meg, a' menyiben régi parancsolatit, s' igéretit meg-ismértűk; a' mennyiben penig velűnk vagyon, meg-emlekezűnk jelen valo szeretetiről--is, mint szintén Urunkat-is szerettyűk, az el-mult sok szenvedésiért. Egy szóval ki-adatott ez: a' mig el-jővend, addig emlekezzűnk-meg az Ur-Vacsorájában rulyely szók, ki-rekesztik ott ő Felségének mind láthato, s' mind látatatlan jelen létét; áliattyát penig test szerént, csak az utolso itéletkor, hazzánk valo meg-térését.

6. Erősség. A' dolognak méltatlansága sem engedi azt. Mert avagy nem illetlen volnaé a' meg-dicsőűlt testű Christusnak, meg ugyan azon testében e' világon forgolodni? Nyilván: [k] *ha e' földön volna, még Pap-is nem volna.*

(k) Sid. 8. 4.

7. Erősség. Ha Christus jelen volna itt testével, miért kellett volna ezt igérni: [l] *Ha el-menéndek, el-küldöm ama vigasztalót ti hozzátok?*

(l) Jan. 16. 7.

Ki fogás. Nem ollyan Christus, mint egyéb emberek, kik el-menetelekkor mast hadnak hellyekben, mert meg-lehet az, hogy a' Sz. Lélek-is velűnk legyen, s' ő Felsége-is test szerént.

Felelet. Tudgyuk mi-is azt, hogy Istensége szerént, semmi vicáriust nem hagyott hellyében; de Emberségére nézve, meg-kivántatott, hogy a' mire Urunk a' Tanitványokat még meg nem tanitotta volt; azt jo lelke által végben vigye el-menetele után, hogy oszván e' tellyék-bé: (m) *A' mellyeket hall amaz igasságnak Lelke, meg-jelenti ti néktek.*

m) Jan. 16. 13

8. Erősség. Arra int Christus minket: Hogy ne hidgyűk ki ezt mondgya (n) *Imé itt vagy amott vagyon a' Christus.*

n) Matth. 24 23.

Ki-fogás. Azt akarja mondani: kik azt mondgyák, hogy Christus világi király modgyára uralkodik, nem kell azt hinni. Vagy hogy nem kell azt hinni, hogy valaki Christuson kivűl, Messiás légyen, De innen nem kővetkezik: hogy azok felőll-is szóllyon Christus, kik őtet a' kenyérben mutattyák lenni. Mert másképpen az lenne, hogy Christus, sem az Egben, sem az hivek szivekben, sem az igében, s' Sácramentumokban-is nem volna jelen, mellyet mondani illetlen.

Felelet Altallyában valo szollása Urunknak ez, Hogy őtet se lathato, se láthatatlanképpen, ne hidgyűk valahol mutattatni. *Se* (o) *Theudás, se Judás Galilæus*, ne tartassanak *Christusoknak*, ne rajszoltassék ő ki a' *Misében. Az Ereklyékben*, Az Oltáron, a' papok kezében. Nem-is tiltya azt hogy ott ne keressűk, az hol vagyon; mint az égben, az hivek szivekben, igében, s' Sácramentumokban, hanem azt tilalmazza: ne keressűk ott az hol ő nincsen.

o) Csel. 5. 36. 37.

9. Erősség. Még eszt-is mondhatnok: Valamelly vallás, az Apostaloktul fogva, mind a' régi Jámborok vallásáig helytelen, nem kell azt bé-venni. De hogy a' Christus teste az Ur-Vacsorájában jelen legyen valoságossan, az, az Apostoloktul fogva, mind a' régi Jámborok vallásáig helytelen, nem kell hát azt bé-venni. A' második része ennek, illy oszlopokon áll: (p) *Az Ur-Vacsorájában Christus, ábrázolásban adatik előnkben: az égben penig, a' dolognak igasságában, hol az Atyánál mi érettűnkesedezik-ü, meny-fel azért ő ember az égben, és meg-látod azt, a' kinek ábrázolása itt vagyon!* ugyan szent Ambrosius igy szol: [q] *meg-tanitott minket Pál Apostol, hol találljuk mi-fel az Christust, igy szólván:* Az oda fel valokat keresésétek, hol a' Christus vagyon, az Atya Istennek jobján űlvén. Hogy penig e' mondását, nem a' szemek, hanē az elméknek adta légyen; innen tetczik-meg, mert ezt tészi hozzá: Azokrol bőlcselkedgyetek, mellyek oda-fel vadnak, és nem e' földiekről. Azért Christust nem e' földőn, se nem test szerént kell keresnűnk, ha azt akarjuk hogy őtet meg-találljuk. Hallyad Chrysostomust-is: (r) *Valakik Christus testével s' vérével részesűlünk; meg-kell gondolnunk, hogy azt kostollyuk, a' ki menyben vagyon.* ugyan őtet (s] *Nincsen itt a' szent edényekben a' Christus valoságos teste, hanem csak annak titka.* szent Agoston penig nagy világoson igy szol: (t) *mig e' világ el végeződik, oda fel-vagyon az Ur:*

p) Ambros. de offic. l. 4. c. 38.

q) Idem. l. 10. in Levit. c. 24.

r) Chrys. Hom. 24. in Corinth.

s) Idem Homil 11. operis imperfecti in c. 5. Matth.

t) Aug. tract. 30. in Johan. ut citatur in Jure Canonic. de co. sacr. dist 2. cap. prima.

mert az Urnak testének a' mellyben fel-támadott, egy hellyen szükség lenni, noha az ő ereje, mindenúvé ki-öntetett, meg ugyan ő: (u) *Ne kételkedgyél benne, mint ha Christus mindenütt jelen nem volna a' mennyiben Isten noha az égnek bizonyos helyében vagyon; az ő igaz testének modgya szerént.* Ez-is a' mi értelműokre állott: [x] *mivel hogy Christus, az ő fel-vett testét el-vitte a' mi szemeink elől s' az égben vitte-bé; azért szükség vala, hogy Vacsorának idején ki-osztogatná az ő testének és vérének Sácramentumát.*

u) Idem Epist. 57 ad Dardanum.

x) Euseb. Emisu. citatur in pre Canonico de consecrat. dist. 2. cap.

10. Erősség. 1. Nem akarja azt Isten; sőt szent rendelése szerént, nem-is teheti, hogy a' Christus Jésusnak egy teste, ugyan azon egy időben, mind mennyen földön légyen. 2. *Másik az*: Ha a' Christus teste, a' kenyér szine alatt vagyon, következik, hogy az, nem igaz emberi test; mert az igaz emberi testnek ez a' tulajdonsága, hogy búre, csontya, husa, keze, lába, szeme, szája &c, legyen.

Lássuk már, az ellenkezők, ez Ellenvetésit-is:

I Ellenvetés: Ez az én testem. Azért a' Christus teste az Ur Vacsorájában vagyon.

Felelet. Erre ez igy felel: (y) *E' szókban*; Ez az én testem; *semmi nincsē ollyan, mellyből meg-probáltathatnék a' mi misénkben, a' Christus testének s' vérének jelen létele.* Hogy hogy kell hat érteni? igy mint ezt: (z) *Noha nem mondotta az Apostal, hogy a' kő szikla Christust jedzi; de ugyan nem állattyára, hanem jedzésére nézve: mondatik Christus kő sziklának.* Igy elmélkedgyél erről-is: A' kenyér Christus teste, az az, jedzi a' Christus testét.

y) Fisher. contr. captivit. Babilonic. N. 8. & O

z) August. sup. Lev. quæst. 57.

Ki-fogás. Csak puszta jelt vésztek hát ti!

Felel. Nem, hanem valoságot, e' szerént: (a) *Az Egben járjon annak elméje, ki ehez a' testhez járul*, ismét (b) *Vallyon s' hogy hogy bocsássam kezemet az égben, hogy az ott valót meg-tarcsam? Hitedet bocsássad oda s' meg-fogtad a' Christust.*

a) Chrisost. in 1 Cor 10. Homil. 24.

b) August. in Joh tract. 50.

2. Ellenvetés: Ján. 6. A' kenyér mellyet én adok, az én testem. Azért nem puszta kenyér ez, hanem Christus valoságos teste.

c) Aug. in Joh. tract. 26.

Felel. Ezt igy világositttyák: (c) *Magát mondotta Christus kenyérnek, kérvén arra minket, hogy hidgyünk ő benne, melly ő benne valo hitel nem egyéb, hanem az élő kenyér étele.* Hogy kell vallyon ezt enni. (d) *Hallás által kell a' szájban tenni; értelemmel meg-rágni, s' hittel megemészteni.* Mi következik már ebből? Ez: (e) *A' melly beszédeket Christus a'*

d) Tertull. de resurr. carnis.

e) Syr. in Ps. 100

Christus a' Capernáitáknak mondott, azok nem tartoznak a' Sácramentumra, hanem az ő testének lelki ételére. Miert kellett hát még-is ezt az Ur-Vacsorájára huznod?

3. Ellenvetés: Dicsőséges a' Christus teste; azért jelen vagyő az Ur-Vacsorájában.

Felelet. Hiszem Eutiches Eretnek árgumentál vala igy: [f) *dicsőséges a' Christus teste; azért az Istennek, természetivé változott*; nem volnál penig talám még te eretnek? dicsőséges ugyan, de mindenkor meg-marad ez: (g) *Az Urnak teste, állattyára nézve, fel-támadása után-is, testnek neveztetett.* Ismét: [h) *Az Ur halhatatlanságot adott az ő testének; de nem vötte el annak tetmészetit:* Mi is azt mondgyuk, hogy dicsőséges: de nem azért, mintha az Isteni tulajdonság néki adatott volna, hanem, hogy edgyesült az Istenséggel, s' ahoz leg közeleb jár, miképpen az Istenhez közel járokat, illetik-is igy a' régi jámborok: (i) *Az Isten Isteneknek, sőt Istenesittetteknek mondotta az embereket, de nem ugy, mintha a' maga állattyából születtettek volna, hanem kegyelemből tötte ollyanokká.*

f) Eutiches. in Cōcil. Calched

g) Aug. retract. lib. 1. cap. 22.

h) Aug. Epist. 57. ad Dard.

i) Idē in Ps. 49.

4. Ellenvetés: Az én testem bizony étel. Ez a' szó: *Bizony*, annyit tészen, mint testi étel.

Felelet. Külömböznek ezek: *Bizony, s' testi*. A' Christust bizony mannának mondgya [k) *Cyrillus*; de ugyan nem volt valoságggal az. Hieronymus-is, (l) *bizony egeknek mondgya* az Apostalokat: de ezek sem voltak valosággal azok. Azonban; ha ez testi étel volna, nem mondották volna ezt tula: (m] *Mihelt a' szineket a' fogak megérik, menten fel-ragadtatik menyben a' Christus teste.* Ládde, hogy elszalad szád előtt a' Christus teste!

k) Libr. 3. c. 24 in Johan.

l) ad Galat. c. 4.

m) de consecr. dist. 2.

5. Ellenvetés: Lám a' Christus teste régen a' vizen járt; elment az emberek szemek előtt, fel-ment az égben, ajtó bé-zárolva ment-bé Tanitványihoz.

Felelet. Még-is elől kelletté ezt hoznod? Talám ujjobban, pokolbul akarod *Manichæus* Eretneket viszsza hivnod? ki felől, igy szól Hiéronymus [n] *mikor ezt mondgya Manichæus: nem költ-fel az Ur valoságossan, s' nem volt igaz teste; innen bizonyittya: mert ajtó bé-zárva ment Tanitványihoz, mellyre mi, vallyen s' mit mondgyunk? Uram szabadics-meg a' hamú nyelvektől!* Nem árt nékünk-is most igy sohajtoznunk: Uram szabadics-meg a' ő nyelvektől! A' többiről, mint ertűl is imént szollánk-

n) Hierony. in Psal. 119.

6. Ellenvet-

6. Ellenvetés: (o) *Az Illyés köntösét hadta, Eliseus Tanitványának, de Christus fel-menvén az égben, a' maga testét bocsátotta onnan alá,* mi lehet vallyon ennél világossab.

Felelet. Hallyad ennek e' magyarázattyát: (p) *A' Christus testének Sácramentuma, némú némú modon, Christus teste: nem állattya szerént vagy valoságában; hanem mint az Illyés palástya, ő az Illyés.* Illyésnek nevezi a' palástot, nem *állattyára*, hanem a' csuda cselekedetekre nézve, mellyeket Illyés azzal végben vitt; a' mint (q) *Eliseus-is* az után. Jobb volna azért itt, ez erősség vétel: Illyés mikor felvitetett, nem volt az ő ruhájában ide alá. Azért: e' Chrysostomus mondása-is, nem tartya azt hogy Christus test szerént legyen a' Sacramentumban.

7. Ellenvetés. Csak természet szerént mérséklitek a' dolgot, s' azon fellyűl, semmit nem akartok hinni. maga meg-lehet az, az Istenі hatalomtol; hogy a' Christus teste, sok hellyeken légyen.

Felelet: Avagy csak természeté ez [r] *Sas-kesélyűknek kell minékünk ez életben lennünk, s' fel-felé kell az egek kapuira vitettetnünk; hogy igy, a' Christus testéhez közelgessünk.* Az Isten hatalma felől penig, azt mondom; a' mit az igy szollo Tertulliánus Praxeás Eretneknek: (s] *Nem azt kell tudakozni, mit tehet Istē az ő hatalma szerént, hanē, mit akar.*

8. Ellen-vetés. (t] *Christus nem láttatik áldozni; de még-is áldoztatik e' földön, mikor az ő teste áldoztatik.*

Felelet. 1. Nem hiszem, hogy a' Christus testének velünk valo lételérول szollyon itt Ambrus Doctor; mert igy ellene mondana e' szavának: [u) *Nem kell a' Christust keresnünk e' földön, ha ötet meg-akarjuk találni.* Christusnak a' lelki látásárول sol azért ő s' ezt akarja ő-is mondani Agostonnal [x) *nem látodé miképpen veressellik a' Christus kérd-meg a' hited szemeit,* miképpen e' szavaibol-is ki-tetzik (y] *A' ti elméteket* (Istenes szűzek!) *bátran mondom oltároknak, mellyeken minden nap meg-áldoztatik a' Christus teste.*

Felelet. 2. Látom azonban, hogy ez, árgumentumodnak ereje: Christus e' földön áldoztatik; azért, sok hellyeken lehet teste. De, az az áldozat, a' léleké; nem lehet hát itt teste, mert ha ez helyes következésvolna, ez-is igaz volna A' Bárány, világ teremtése előtt meg-áldoztatott, azért sok hellyeken volt, még nem szűletése előt-is test szerént. Job azért igy forditani most a' Christus nem áldoztatik

o) Chrysostom. ad Antiochi. Homil. 2.

p) Aug. Epist. 23. ad Bonifa.

q) 2 Kir. 2. 14.

r) Chys. 1 Cor. Homil. 24.

s) Tertull. ad vers. Praxeam

t) Ambrosius.

u) Ambros. in Luk. l. 10. c. 24.

x) Aug. Serm. 119. de tempore

y) Ambros. de Virgin. lib. 2.

tik meg, test szerént e' földön, azért nincsen test szerént sok hellyeken, Hát hogy hogy vagyon jelen? igy: [z) *most a' Christus jelen vagyon hit által: a' jel által: a' keresztség Sácramentuma által; s' a' kenyérnek, és bornak általa.*

z) Aug. in Joh. tract. 50.

Ellenvetés. Nem jo ez árgumentum: Christus fel-ment az égben, azért nincsen a' Sácramentumban. úl az ő Attyának jobján; azért, nincsen e' földön. Szent teste környűl vétetett hellyel; azért nem lehet sok hellyeken e' földön.

Felelet. Miért nem jo, mond okát? En penig, mind jónak tartom effélét: (a) *nem lehetett Christusnak, test szerént társalkodni az Apostolokkal, minek utánna fel-ment az Egben.* Ismét (b) *nem lehetett, hogy a' Christus test szerént, mind a' Napban, Holdban, s' a' kereszt fán-is legyen.* mit hárczolsz azért, a' Christus testének, e' földön jelen létéért? mert ez esik rajtad: (c) *Valaki azt mondgya hogy a' Christus teste, mind az Egben s' mind e' földön, azon egy idöben vagyon; az az Ember, tellyességgel elrontya a' Christus testének természetit.* Szorongassón hát holcot Pápistának. ez az absurdumja: (d) *Ha ezer darab ostya, volt volna ezer hellyeken, akkor mikor Christus a' kereszt-fán függött; nyilván a' Christus ezer hellyeken feszittetett volna meg, Vagy ha a' Christus lelke, ki menvén akkor testéből, meg-nyugott volna valamellyik ostyában: nyilván hát a' Christus teste ugy, mind élt, s' mind meg-holt volna. Kérödgyél csak jol ezen!*

a) Cyrill. in Joh. lib. 11. cap. 3.

b) Aug. contr. Faust. Manich lib. 20. cap 11.

c) Aug. Ep 57.

d) Holcot in 4. Sent quaest. 3.

10. Ellenvetés. Az a' test vagyon itt jelen, a' melly edgyesült az Istenséggel.

Felelet. Tagadgya ezt, egy igy szollo barátod. (e] *Nincsen a' Christusnak teste sok hellyeken, az Istenséggel valo edgyesülésére, hanem a' kenyérnek meg-szentelésére nézve.* E' mondásnak elsö része téged czáfol; az utolso penig, ez igasság ellen vagyon: (f) *mikor a' Christus teste e' földön volt, nem volt akkor az égben, és most-is mivel hogy az égben vagyon, nyilván nincsen e' földön. Ez a' keresztyéni Vallás, mellyet az Apostalok nékünk hadtanak; a' mártyrok, meg-erössitettenek s' a' hivek mind eddig meg-örzöttenek.*

e) Albert. Mag in Diony. Eccl Hierarch.

f) Martyr Virgil. contr Eutychem libr. 1.

11. Ellenvetés. (g) *Lám igy szoll Bucerus Márton, Cálvinista Doctor: Valamiképpen hogy az nap, az égnek egy hellyében vagyon; mind az által sugáriban igazán, s' valoságossan ki adattatik nékünk: igy az Ur, noha egy helyében vagyon az Egnek; mind az által, a' szent jegyekben, mint Ember, ki-adattatik nékünk.*

g) Commen. in 16. cap. Matt.

Felelet.

Felel. Jol beszéllet a' jámbor, s' a' mi szonkat szollotta! De az nap nem száll állattya szerént le az égből; igy a' Christus teste-is. meg-illettyük azonban, valósággal a' Christust az Ur-Vacsorájában, de igy: (*h*) *Nem testi, hanem lelki (hit ez) illetéssel, illettyük meg Christust:* Es: (*i*) *meg-illettetik, de, elmvel, nem kézzel: foházkodással, nem szemmel: hittel, s' nem külső érzékenséggel.* Jelen vagyon azért valósággal az Hitnek más képpen: (*k*) *Ha mi velünk a' Christus testiképpen volna; mindenkor az ő testét testiképpen látnók.* melly nincsen ugy.

Ellenvetés. Imádtatik, azért, nem puszta kenyér és bor,

Felelet. 1. Mi-is igy tisztellyük: (*l*) *Meg-ismérték a' Mágusok azt, hogy a' csillag az Isten embert jedzette; de nem a' csillagot, hanem a' kisded Christust imádták.* Igy mi-is, becsűllyük a' Sácramentumot, mert Isten szerzette; de Isteni tisztelettel azt nem illettyük.

Felelet. 2. Méltatlan kárhoztattok vele, mert mi sem mondgyuk azt: hogy puszta kenyér, hanem, ezt: (*m*) *A' Sácramentum jele a' szent dolognak.* Ismet [*n*) *Az a' jel, melly az érzékenség alá esett dolgon kivül, mást hoz a' mi gondolatunk eleiben.* Látod a' kenyeret, de: ez emlitteti veled a' Christus testét.

13. Ellenvetés. (*o*) *Vét az Ur teste ellen, a' ki azt méltatlan eszi.*

Felelet. Nem ugy ércs mintha a' kenyér volna valóságos Ur teste, hanem: [*p*) *Mikor a' Sácramentumokon erőszakot teszen ember, az ellen vét a' kié az a' Sacramentum.* A' keresztség felől-is ez mondatik: [*q*) *A' ki méltatlan vészi a' keresztséget, itéletet vészen, nem idvességet.* mellyet te ha ugy értenél, mint az Apostol helyét; a' keresztségben-is ki-kellene tenned, a' Christus valóságos testét, vérét, melly leheté?

14. Ellenvetés. (*r*) *A' Christus mi bennünk természet szerént lakozik.* Valóságossan vesszűk hát az Ur-Vacsorájában.

Felelet. Azt mondgya Cyrillus-is: (*s*) *mi testiképpen vagyunk a' Christusban.* Ugy kellé ezt-is érteni; hogy Christusban, testiképpen férünk? nem leher hanem igy; [*t*) *A' mi Christusban való lételünk se személlyeket, se állatokat nem edgyesit; hanem, indulatinkal, s' akaratunkal férkezik egyben.*

15. Ellenvetés. (*u*) *Az szent asztalon vagyon az Isten Báránnya.*

Felelet. Ennek-is hasonlo szava vagyon: (*x*) *Ti vadtok az asztalon, ti*

h) Ambr. serm 58. de Maria Magdalena.
i) Bernhar. in Cant. cantic. serm. 26.
k) Aug. Ep57.
l) Ambros. in Luk. l. 2 cap. 2.
m) Petr. Lomb libr. 4. dist. 1. Samaritanus.
n) August. de doctrin Christ. lib. 2. cap. 1.
o) 1 Cor. 11. 27
p) Hieron. in Malach. cap 1.
q) Aug. contr. Fulgent. c. 6.
r) Hilar. de trinit. libr. 8.
s) Cyril. in Joh libr. 10. c. 13.
t) Cypr. de cœn Domini.
u) Concil. nic.
x) Aug. in serm ad infantes. citat. a Beda in 1 Cor. 10.

lon, ti vadtok a' Pohárban. Ezt-is ugy kellé hát érteni?

16. Ellenvetés. *Hogy hogy ehetitek ti a' Christust,* lelki szájatokkal? *Hiszem ő Felsége, Istensége szerént-is jelen vagyon az Ur-Vacsorájában: mellyeket meg-ehetteké?*

Felelet: [*y*) *Nem a' Christus Istensége, ád minékünk ott életet, s' táplálást; hanem, az ő Embersége.* Ugy veszszűk azért ott Christust, a' mennyiben mi természetünket fel-vőtte, e' mondás szerént: [*z*) *nem ismértethette-meg magát Isten az emberrel külömben, hanē az emberségnek fel-vételével; mert a' meg-ismérhetetlent, meg-ismérni, a' természettül nem lehetett.*

17. Ellenvetés: Lám Luther azt mondotta: Hogy Christus teste, jelen vagyon a' Sacramentumban. Ti Cálvinisták penig tagadgyátok. Hogy nem szállotok magatokban? Mit veszekedtek?

Felel, Tu prius abi, & domi pacem compone! Bekéltesd-meg ez aránt, Innocentius Pápát Scotussal. Vond-el Scotust, a' Thamás űstőke vonásátul. Ne vonas, *Petrus de Aliaco*val kardot Occam ellen; holot ezeknek egy zászlo alatt kellene vitézkedniek. Békéllyetek meg elsőben magatok; mi-is Evangelicusok, gondolkodora veszszűk az után a' dolgot. Azonban tudd-meg hogy néha még a' tiszták keresztyének kózót-is meg-találtatik a' religioban valo villongás. A' (*a*) *Corinthusiak* magokat ki Pálénak, ki Cephásénak, ki Apolloénak mondották: [*b*] *Pál Péternek ellene állot.* (*c*) *Hieronymus Agostont eretnekezte.* Oztán: javunkra vagyon nékünk efféle elenkezés Mert: *Expositorum diversitas excitat attentionem.* Jobban vilgállyuk a' dolgot, ha sok féle értelmeket látunk; mivel, [*e*] *rész szerént vagyon kiben kiben az ismeret.*

18. Ellenvetés: [*f*] *ő Isteni és Dienes; szent titok &c.* Nem szollot volna igy, ha a' Christus teste az Ur-Vacsorájában jelen nem volt volna.

Felel. Olvastadé Epiphaniusnak e' szavait: [*g*] *Erzékenségnélkül valo Sacramentum.* Miért szollitotta volna hát hát igy meg a' régi Dienes, a' Sacramentumot, holot tudta jol azt, hogy az nem hal? Szent Ambrus-is igy szollitá régen meg, a' keresztségben valo vizet: [*h*] *ó viz! ki emberi vérrel bintetted meg e' világot &c.* Talám volt hát ennek-is fűle, hogy igy szollot néki Ambrus Doctor! Lám ti a' Christus ővét-is igy szoktatok meg-szollitani; [*i*) *Tisztelettes ő!*

tégy min-

y) Cyrillus. de Consecr. dist. 2. Christus in margine.
z) Hilarius. in Psal. 143.
a) 1 Cor. 3. 4
b) Gal. 2. 11.
c) Aug. Epist. 9.
d) Nicol. Lyra in prolog. in Gen.
e) 1 Cor. 13. 9.
f) Diony. Eccl. Hierarch. c. 3.
g) Epiphan. in Anchorato.
h) Ambros. in Luc. 10. c. 22.
i) Aloysius. Lipoman Episc. Veronensis, in libro Venetiis ac Lovanii excuso.

tégy minket a' menyország örökösivé! talám az-is *sacramentum*ban vagyon ollyankor? találád! A' néhai Dienes értelmet, igy magyarázza egy *Pachimeres* tudos Görög ember: Mint ha lelke volna, ugy szollittya meg Dienes a' Sacramentumot; mivel hogy afféle titok, magát a' Christust illeti, kit meg-is szollitott ű.

19. Ellenvetés: *Avagy nem mindeneket cselekedhetiké meg Isten? mint ezt-ü: hogy a' Christus teste az Ur-vacsorájában legyen?*

Felel. Nem mindeneket. Mert (k) *magát meg nem tagadhattya.* Nem mondhattya: (l) *Ugy s' nem ugy.* Holot ezt kel meg-tartani: 1. (m) *Nem kel az Isten hatalmát el-szakasztani, az ű akarattyátul.* 2. (n) *Nem cselekeszi, s' nem-ü cselekedheti Isten azt meg, a' mit az ű igijében, lenni meg-tagadot.*

k) 2Tim.2.13
l) 2Cor.1.19.
m) Solt.115.1
n) Számi.23.19.

20. Ellenvetés. *Avagy nem leheté ez-ü meg, hogy a' test, hely nélkűl legyen? Miképpen hogy kel-gondolni a' Christus testét-ü az Ur-vacsorájában.*

Felelet. Nem, mert Isten ugy teremtette a' természetet, hogy annak tulajdonságit-is véle edgyütt alkossa. Azért ha hellyel környűl vétetet testet teremtet Isten, nyilván helyet-is rendelt annak.

1. Ki-fogás. Lám a' (o) *veres tengernek* folyamattya meg-tartoztaték régen; igy meg-lehet az-is, hogy a' Christus testének helyfoglalása meg-fogódgyék.

o) Ki-jöv.14.21.

Felel. Nem változtatta, az a' meg-tartoztatás el, a' viznek természtit; sem a' tenger nem lűn meg-oszlatva, s' meg nem oszlatva; de ti a' Christus testérűl, azt tanittyátok: *hogy a' bizonyos hely foglalásban, legyen sok helyeken.*

2. Ki-fogás. (p) *El-volt véve a' Christusnak ü ábrázattya, hogy meg ne ismértessék Máriátul.*

p) Jan.20.15

Felel. Nem ugy az-is. Mert nem volt egyszersmind ű Felségének ugyan azon egy időben láthato s' láthatatlan teste.

3. Ki-fogás. (q) *Lám uszot a' fejsze a' vizen.*

q) 2Kir.6.6.

Felel. A' sem volt ugy, hogy egyszersmind uszszon, s' ne uszszon.

4. Ki-fogás. (r) *Ugy de Péter a' vizen járt.*

r) Matth.14.29.

Felel. Az ű testе sem volt ollyan; hogy egyszersmind járjon-is a' vizen, s' ne-is járjon.

5. Ki-fogás. (s) *Lám a' Babyloniai tűz nem égetet.*

s) Dan.3.25.

Felelet.

Felelet. Csak meg-tartoztatta vala Isten annak erejét; hogy a' Dániel társait meg ne égetné; de nem vőtte vala el. Mint abbul meg-tetzék; mert az hohérokat, (t) *meg-ölé a' tűznek langja.* Oztán az a' tűz-is nem volt ollyan, hogy egyszersmind égetet volna-is s' nem-is.

t) v.22.

21. Ellen-vetés: *Meg-lehet természet felet: hogy az egy test sok helyeken legyen: ha természet szerént nem-ü.*

Felel. Semmiképpen nem. Mert Isten se nem akarja, se nem cselekeszi azt. Holot ellenkeznének ezek ugy egy mással: test, s' nem test, hellyel környűl vétetet, s' meg hellyel környűl nem vétetet. Ezt kel azért it meg-tartani: [u] *Ha meg-tiltod az helyeket a' testektűl, sohol sem lesznek; és mivel sohol nem lesznek, nem-is lesznek.*

u) Aug. Epist. 57. ad Dardanum.

Elegegyűnk meg mi most ezekkel; a' Christus *testének s' vérének, a' kenyér s' bor szinek alat nem ételekrűl.* Mert: ki győzné mind bé-hordani az haszontalan *Instántiákat?* nagyra-is terjedne a' könyv.

Felelet. 2. A' Christus *testének és vérének, a' kenyér s' bor szinek alat valo ételeket*; nem jol probállya mindazáltal meg Püspök Uram, e' túle *citált* helybűl: (x) *Boldog vagy Simon Jonának Fia. Mert a' test és vér, ezeket nem jelentette néked; hanem az én mennyei Atyám* Ebbűl ezt sűti ki *a' Püspök: Azért a' kenyér s' bor szinek alat vagyon a' Christus teste s' vére.* Találád ezt-is a' többivel edgyütt! Avagy talám az *Atya Isten jelentette meg* ti néktek, hogy ott vagyon a' Christus teste s' vére? Nem hihetem. Mert tiétek ez: (y) *Senki nem lehet a' Szent Lélek bizonság tétele felől bizonyos.* Hogy hogy beszélhettetek volna hát Istennel affelől? Vagy penig a' testen s' véren it érted a' Christus *testét s' vérét.* Ha azt: *nem jelenik hát néked a' meg a' misében*, mert *a' test és vér nem jelentett volt* meg szent Péternek némely dolgot. Ad okát hát ez hely *citálás*odnak.

x] Matth.16.17.

y) Becanus tü. 1. Opusc. de justif. Calv. cap. 11. pap. 255.

Felelet. 3. *El-romollyoné a' kenyer s' bor valóságossan, a' ti Misétekbéli áldozat természetiért*; igaz eleget szollánk fellyeb arrul; oda igazitalak.

PűSPőK.

Még (z) *fellyeb valo-ü vagyon a' szent Mise áldozatban a' Christus teste és vére, az-ü az áldozat természetiért, némű-némű képpen el-válozik: elsőben a' két szinre, és a' szentelő igikre nézve: a' mely igék egy-*

z] Pag. 92.

jzer csak Testet neveznek, a' kenyér felett; mászszor csak Vért a' pohár felet; mint ha vér nélkűl volna a' test; a' mint volt-is valoságossan a' kereszt-fán.

PRESBYTER

Felel. Szent Irás kivűl valo csapongásit a' Püspőknek, igy veszem eszemben: Valami, ki-mutattya, a' kereszt-fán, vér nélkűl valo testét a' Christusnak; azt ugy kel venni. De a' kenyér, a' pohár nélkűl-is, ki-mutattya, a' kereszt fán, vér nélkűl valo testét a' Christusnak. Azért a' kenyeret, pohár nélkűl-is jo venni. Ha néked-is ez az elméd; *discursusodnak* edgyik része sem igaz. Nem az első. Mert: (*a*) *Vér példázza bűneink meg-bocsátását, s' nem csak vér nélkűl valo Test.* Itt azért en ugy látom: Hogy egy Apja s' Annya volt Püspők Uramnak *Johannes Gibbonus* nevű pápista bättyával; ki-is igy ir: (*b*) *Csak egy szín által-is, meg mutathattya ember a' Christus szenvedését.* Nem ugy Püspők Uram nem; hanem ezt olvastad volna meg: (*c*) *Mivel hogy az Urnak halála által szabadultunk meg; meg-emlekezvén erről: az ételben és italban, a' meg áldoztatot Christus testét és vérét, jelentyűk ki.* Bezzeg ha ez szemed eleiben akadot volna; nem szakasztottad volna el a' kenyeret a' bortul, s' a' testet a' Christus vérétűl, (*d*) *Bellárminussal*, s' [*e*] *Salmeronnal* edgyűt, *hanem Suárezzel* ezt beszéllettet volna: [*f*] *Christus a' pohárnak meg-szentelését, nem választotta el a' kenyérnek meg szentelésétűl; hanem mind kettőt continuálta cselekedtivel.* Mint (*g*) *Lucas Brugensis*, igy szol: *Nem interrumpálta Christus, e' titoknak ki osztogatását; hanem continuálta.* Hogy mertél jo Püspők Uram még e' *conciliumo*ktul-is ebben el-szakadni: [*h*] *Christus rendelte s' adta a' Sacramentumot Vacsora után, mind két szín alat.* Meg-hasonlottál túlók, s' mint jársz?

Felelet. 2. A' másik része sem jo ennek. Noha az igy szolló *Bellarminus*-is: (*i*) *Az egész Christus vagyon az egy szín alat. Azért nem szükség, mind a' két színt venni.* De jo Uraim igen meg-gondollyátok ezt: [*k*] *Nem emberi okokbul kel it disputálni; hanem a' Christus akarattyára kel nézni: ki nem szerzet csonka lakadalmat; hanem az ételhez, italt-is adot.*

Felel. 3. Meg kel azért jol ezt erőssiteni: Hogy a' kenyér, a' pohár nélkűl, nem mutattya ki a' Christusnak véretlen testét: s' helytelen dolog-is hogy csak a' kenyér osztogattessék ki, pohár nélkűl.

1. Erősség.

a) Matth. 16. 28.
b) In Thesib. de Comm. sub una thes. 114.
c) c. quia mortedist. 2. de consecrat. ex Augustino.
d) Bel. li. 4. de Euchar. c. 27. resp. ad 2.
e) Salmer. tom 9. tract. 14. pag. 93.
f) Suar. disp. 41. sect. 4.
g) In cap. 22. Luc.
h) Concil. Constant. §. 13. Tridentinum sess. 21.
i) Bell. l. 4. de Euchar. c. 21.
k) Andre, Fricius l. 4. de emend. Ritp. cap. 19.
A' bort is ki kel osztogatni az Ur-vacsorájában.

1. Erősség. [*l*] *A' mit Christus az Ur-vacsorájának szerzésében egyben kötött, nem szabad azt egy embernek-is el-választani:* [*m*] *De az Ur-vacsorájának szerzésében egyben kötötte a' kenyeret, s' a' pohárt. Nem szabad hát azt egy embernek-is el-választani.* Mert: [*n*] *Nem hellyes Sacramentum az, mely Christus rendelése ellen vagyon.*

1. Ki-fogás: [*o*] *Külömbség vagyon a' Christus szerzése, s' parancsolattya közőt. Ugy vagyon mind a' két szín alat osztogatta Christus az Ur Vacsoráját; de arrul nem adot parancsolatot.*

Felel. [*p*] *Christus szerzésebül, s' parancsolattyábul veszszűk az Ur-vacsoráját; mert másképpen ki volna oly bátor, a' ki merné venni a' Christus testét s' vérét, ha Christus nem szerzette, s' nem parancsolta volna?* Nem csak *Clingius*ra háris penig ez értelmet, hanem az egész pápistaságra, ki felől illyent irtak: [*q*] *Az egész Romai Ecclésia állattya ezt: Hogy e' szok:* Igyatok ebbűl minnyájan, *Christus* parancsolattya, *mellyet meg-kel tellyesiteni.*

2. Ki-fogás. [*r*] *E' szokban:* Igyatok ebbűl minnyájan; *nem azt parancsolta Christus; hogy abbul minden emberek igyanak; hanem csak tizenkét Apostolok, kik példázták a' papokat, és nem a' kősséget.*

Felelet: [*s*] *Az egész hiveknek Communicáló seregét jegyzették akkor az Apostolok.*

3. Ki-fogás. [*t*] *E' szok:* Ezt cselekedgyétek az én emlekezetemre; *nem arra valok: mint ha ezekbűl meg-probálhatná ember azt hogy mind két szín-vételrűl vagyon it parancsolat. Nincsen ezekben parancsolat; hanem csak a' communionak vételére valo hivogatás; mely-is nézi csak a' papokat.*

Felel. [*u*] *Világos ez, s' nem kel tagadni; hogy e' szokban:* Ezt cselekedgyétek az én emlekezetemre; *az Urnak parancsolattya vagyon mely szerént tartozik-is Ember venni, e' szent Sacramentumot.* Azért: [*x*] *E' szok:* Ezt cselekedgyétek az én emlekezetemre: *nem csak a' papokat, hanem a' kősséget-is nézik.*

4. Ki-fogás. *Papokká tötte Christus akkor a' Tanitványokat, mikor a' communiot nékik adta, azért kellet mind a' két szín alat nékiek kiosztogatni.*

Felel. [*y*] *Némellyek ezt mondgyák:* Hogy Christus e' szok után: Ezt cselekedgyétek az én emlekezetemre; az Apostolokat papokká tötte. De ha Christus e' szokat nékiek, az Ur-vacsorája vétele

l) Math. 19. 6
m) Luk. 22. 19 20. Matth. 26. 26. Mark 14. 22. 23.
n) Gabri. Biel Lect. 35. in Canonem.
o) Becanus. de Commun. sub utraque specie cap. 1.
p) Clingius lib 4. Locor. Communn. cap. 4.
q) Hardingus Sect. 10.
r) Bell. l. 4. de Euchar. c. 24. resp. ad 2.
s Georg. Cassander in consult. art. 22.
t) Pazm. l. 11. Hodeg. c. 8.
u) Thom. part. 3. q. 80. art. 11
x) Vasq. tom. 3. in p. 3. D. 213. c. 2. n. 10
y) Alphons. de Castro libr. 6. advers. haeres. ult. de Euchar.

vétele után mondotta; nyilván akkor nem papoknak adta. Mely énnékem inkább tetzik.

Mit tész hát te jo pápista pap Uram a' pohárral? Mert ha nem *conficiens*, s' mise környül forgolodo nem vagy; csak illyen életed vagyon néked: [z] *Mi papok valamikor a' misén kivül communicálunk csak kenyeret, s' nem pohárt kel vennünk.* Ostán ezt-is meg-kel tudnotok: [a] *A' papi méltoság a' Christus fel-támadása után szállot az Apostolokra*; miért kelle hát ezt mondani: Hogy Christus az Apostolokat, az elsó communiokor tótte papokká.

5. Ki-fogás. [b] *Mikor Christus ezt mondgya*: a' mit Isten egyben szerkeszteted; ne válaszsza elember; azt csak az házasok dolgátul kel érteni; mely nem közönséges.

Felelet. Mert egykor az házasságrul-is, igy szolla *Cornelius Jansenius* pápista: [c] *Kétképpen nem szabados az házasok el szakadása. Mert természet ellen vagyon; hogy az egy test, két felé osztassék.* Másik az: Törvény ellen-is vagyon; hogy az egymástul el-választassék mellyet Isten egyben szerzet. Már it csak ezt mondom: Valamiképpen hogy az házasok meg-szakadozása, Isten törvénye ellen volna; igy a' pohárnak, a' kenyértül valo el-szakasztása, szintén ugy elnék. Mivel mindenik Christus szent szerzésébül vagyon.

2. Erősség. Valamiképpen Christus az elsó vacsorát, ki-szolgáltatta; ugy kel mostan-is az Ecclésiákban azt végben vinni. Ercs ezt a' Sacramentum lelkérül. De Christus azt ugy vitte végben, hogy a' pohárt-is adta legyen. Ugy kel hát azt a' papoknak-is végben vinni.

Ki-fogás. [d] *Nem példával szoktak a' jo Juristák élni, hanem törvénnyel.*

Felel. Be csintalanok vadtok jo Uraim! Hát miért mondgyátok: [e] *Meg-kel a' negyven napi Bújtót tartani, mert Christus-is, végben vitte azt?* Ugy tetzik most, *exemplum*ot forgattok; de ha a' Cálvinisták csiklandanak; csak ezt felelitek: Hamisság a' birság.

3. Erősség. (f) *Az Urtul vóttem mellyet ti néktek is adtam.* Christustul vótte hát az Apostol ezt; mely levelét nem csak a' papoknak, hanem a' (g) *Corinthusi* Gyülekezetnek irta, kik közót, sokszor-is forgattya a' [h] *pohárt* miért kellene hát azt a' kenyértül el-szakasztani?

Ki-fogás.

z) Fischerus l. 5. contra geco-lampad. c. 8.
a) Bell. l. 1. de Rom. Pont. c. 23 prarog. 22
[b) Becanus.
c) Cap. 96. Conc. Evang.
d] Salm. tract 34.
e) Stapletonus in promt Cathol. Domin. quadr. § 1. Anglo Remensis in annot. Matth. 4.
f) 1 Cor. 11. 23
g) 1 Cor. 1. 2.
h) 1 Cor. 10. 21

Ki-fogás. (i) *Traditiot emleget az Apostol s' nem parancsolatot.*

Felelet. [k] *Meg-parancsolta szent Pal a' Corinthusiaknak; hogy mind a' két szinekot, (az ű nála) vegyétek, mert Cyprianus, s' Hieronymus-is, ezent bizonyittyák.*

4. Erősség. [l] *Valamely Testámentum a' Testámentumot tótt Christus halalával meg-erősittetet szentség tórés nélkül, senki azt el nem ronthattya.* [m) *De a' pohár ugy volt. Kicsoda ronthattya hát azt el?*

Ki-fogás. (n) *A' mi nékünk hagyatot örökség sem nem a' kenyér, sem nem a' bor; hanem a' Christus teste s' vére.*

Felelet. [o] *Némellyek azt mondgyák*: Hogy a' pohár, nem Testámentum; maga azt mondgya sz. Lukács-is: E' pohár, Uj-Testámentum.

5. Erősség. Némely Pápák irási, igy szollanak: (p) *Mikor meg-készittetik; mindenek szép rendel vegyék a' Christus testét, s' vérét, de nagy alázatossággal, s' félelemmel.*

6. Erősség. Igy tanit, a' 9-dik *seculum*ban élt Paschasius-is: (q) *Vegyétek s' igyátok ebbül minnyájan; mind papok, s' mind egyéb hivek, mert ez az én vérem, mely Uj-Testámentumnak pohára.*

7. Erősség. Hald-meg Durandus igy szollo Scholasticust-is: (r) *A' ki csak az ostyát veszi, nem veszen egész Sacramentumot &c.* Pohár-is kel hát ide!

8. Erősség. Mit csapongatok azonban ez aránt pápista Doctorok, hogy nem állotok egyenes nyomban meg? Egygyitek ezt mondgya: (s) *Hogy szintén annyi lelki gyümölcsöt vehet ember a' két szinbül, mint szintén az egybül.* De ennek ellene mond, (t) *a' régiek közzül, Alexander Alensis; az ujjak közzül penig Cassalius Gáspár, s' Ruardus.* 2. Igy szol *Bellarminustok*: (u) *Csak az Apostoloknak mondattak e' szok: Igyatok ebbül minnyájan.* De ez ellen igy szol *Gerhardus Lorichius*: (x) *Nem igaz Catholicusok azok, kik meg gátollyák az Ecclésiának reformatioját, ezt káromkodván: Hogy a' kóssegnek nem szabad a' pohárt oda adni; s' ezt állatván: Hogy Christus csak az Apostoloknak mondotta e' szokat: Igyatok ebbül minnyájan.* 3. Harmadik Pál Pápa, az egesz Cardinálokkal egyút; meg-izené Német országban követei által: (y) *hogy a' kik kivánnák a' pohárt, ne tagadnák meg túlók.* De Hosius Cardinál ezt mondgya: (z) *Ha a' kóssegnek oda adatik a' pohár, oda leszen a' pápistaság.* Hogy egymástul igy külömbóztók, avagy

i) Bell. Becanus.
k) Eccius Homil. 36. de Sacramen.
l) Gal. 3. 15.
m] Matth 26 28.
n) Bellarmin.
o] Jacob. Jonsonius in Liturg. l. 4. c. 7.
p) Clem. Romanus lib. 8. Constit. c. 61. Gregor. Mag. l. 3. Dial. c. 36
(q) Paschasius circa finem seculi 9. de corpore & sangv. Domini c. 15.
r) Duran. l. 4. ration. divin. officior. c. 54. num. 13 pag. 124.
s) Bell. l. 4. de Euchar. cap. 23. prop. ult.
t] idem ibid. Alexan. Alensis p. 4. summ. q. 53. memb. 1 Cassalius l. 2. de cœna & calice cap. 25.
u] Bell. ut modò c. 25. resp. ad 2.
x) in l. de mij publ. prorog. in 7. part. Canonis.
y) Jacob. Aug Thuanus l. 6. Histor.
z) In Dial. de Communio. sub utraq; specie.

avagy nem, titeket illeté hát ez, mellyet egykor az Evangelicusok felöl, igy monda edgyitek: (a) *A' Luther Tanitványi, az hitnek sok dolgaiban külömböznek egymástul; azért nincsen igaz Ecclésiájok.* Igy fordics meg: A' Pápák tanitványi, az hitnek, sok dolgaiban külömböznek egymástul; azért nincsen igaz Ecclésiájok. Es igy, az egy szint-is el-rontyák.

9. Erősség. (b) *Még az Apostolok sem változtathattyák azokat el mellyeket a' Christus szavaibul vöttek; minémük azok, mellyek tartoznak a' Sacramentumok állattyára.* Mondgyad már: De a' pohár a' Sacramentum állattyára tartozik. Azért nem változtathattya azt el a' Pápa.

10. Erősség. (c) *Erős hittel kel a' Christus vitézinek készúlniek; meg-gondolván azt: hogy azért kel ű nékiek minden nap a' Christus pohárát innya, hogy úk-is a' Christusért vért onthassanak.* Más-is: (d) *Hogy mered te Nagy Theodosi! a' Christus tiszteletes vérét szádhoz vinned, ki annyi ártatlan vért ontottál ki?* Ez-is: (e) *Mivel hogy az Ur szenvedet mi érettünk; ajánlotta nékünk a' Sacramentumban, mind testét vérét.* Már penig tudgyuk, hogy nem csak a' papokért szenvedet. De lássuk it némely *Ellenvetéseket.*

I. Ellen-vetés: (f) *Omnis Spiritus, qui solvit Jésum, ex Deo non est, & hic Antichristus.* [*Valamelylélek nem vallya, hogy a' Jesus Christus testben el-jöt, Istentül nincsen, hanem Antichristus az.*] *De ki azt mondgya: hogy a' testvel nem edgyút vétetik a' vér; az a' Christust el-választya. Antichristus hát az!*

Felel. 1. Sok tudos pápisták azt mondgyák e' citált helyre: (g) *hogy it a' Vulgátát, a' Görög betűbül kel corrigálni*; nincsen penig a' Görögben e' szo: *Solvit* [el-választya.]

Felel. 2. Micsoda legyen *solvere Christum* el-választani a' Christust a' vulgátában szintén hét pápisták igy magyarázzák: (h) *Tagadni Christusban a' két természetet; a' vagy útet, puszta embernek mondani.* Nem annyi hát az mint a' testvel nem edgyút venni a' vért.

II. Ellenvetés: (i) *Az egész Sacramentum meg-találtatik az egy szin alat. Azért hellyes az egy szin alat valo communicálás.*

Felel. (k) *Bar nem lévén nincsen meg egész állattya a' Sacramentumnak:* Ez-is [l] *Tagadom hogy mikor csak a' test vétetik; akkor egész Sacramentum vétetsék; nem egyéb az ollyanker hanem ital nélkül valo étel adás.*

III. El-

a) Coster. Jes. Exchir. tract. de Eccles. §. discipuli.

b] Gregor. de Valentia in Anal. p. 362.

c] Cypr. Epist. ad Thibaritanos de exhortatiene martyri 56. sect. 1

d] Ambr. referente Theodor. Histo. Ecclesi. lib. 5. cap. 28.

e] August. ad Neophitos, ut citatur in jure Canonico de consec. dist. 2. cap. 36. quia passus.

f) 1 Joan. 4. 3.

g) Eras. Franc Lucas Brugen. Estius in h. l.

h) Bell. l. 1. de Chr. c. 1. ad 1. Salm. tom. 16 disp. 25. fol. 282. Saa. Ferus Lori. Cornel. Estius in h. l.

i) Bell. l. 4. de Euchar. c. 22.

k) Cassand. l. de offic. pii viri fol. 863.

l) Dominicus à Soto in 4. sent. dist. 8. art. 2.

III. Ellen-vetés. (m) *Nem nagyob haszon követ minket, a' ket szin alat valo communicálásban, mint az egy alat valoban.*

Felel. (n) *Sokkal igazab azoknak értelmek; kik a' kegyelemnek nagyob gyümölcsét mondgyák venni, a' Sacramentumnak két szine alat, mint sem, ha egy szén alat venné ember; mert kik a' pohárt veszik, a' kegyelemnek ujjab nevelkedése követi azokat.*

IV. Ellenvetés: (o) *Mikor a' mindennapi imádságban ezt mondgyuk: Ad-meg a' mi kenyerünket, a' Christus testének kenyerét kérjük: holot, nem-is teszünk emlekezetet a' másik szinrül.*

Felelet. (p) *Nem értetik a' minden-napi kenyéren az Ur-vacsorájában valo kenyér.* Hát micsoda? (q) *A' közönséges kenyér a' mellyel minden nap élük.* Mint ezt Balás Doctor, Cyrillus, Chrysostomus-is igy vallyák.

V. Ellenvetés. (r) *Sok régi példazatok, az Ur-vacsorájának csak egy szin alat valo vételét mutatták.*

Felel. [s] *Találkoztak ollyan emberek; kik az ó Testámentumi példákkal viszszá élvén, azt akarták meg-probálni:* Hogy a' Christus vére csak a' papokra, és nem a' töb hivekre tartozzék &c. Mint ha e' költöt dolognak nem venné, az igy szollo Chrysostomus eleit. Nem ugy kel most cselekedni, mint a' régi idöben; melyben az áldozatnak edgyik részét, a' pap ötte-meg, másikát penig a' kösség. Ugy hogy; nem szabad vala a' kösségnek abbul a' részbül enni, mely köz vala a' papokkal. De most nem kel azt be-hozni; mert mindeneknek egy test, s' egy pohár tétetik eleiben most.

VI. Ellenvetés. [t] *Az Emmausban valo Tanitványoknak meg-szegte Christus a' kenyeret; mellyel azt bizonyitotta: hogy elég edgyik szin az Ur-vacsorájában.*

Felel, [u] *Közönséges vacsora vala ez; melyben mind kenyeret, s' mind egyéb étkeket, vöttek hozzájok a' Tanitványok.* Lassan járjatok hát jo Uraim! mert Pápátok külömb hiszemben vagyon nálatoknál. Hallyuk ezt-is: (x) *Vötte a' kenyeret, és meg szegte; de nem ugy, mint az elsö vacsorán, hanem csak mint szokás vala meg áldani az ételt.*

VII. Ellenvetés. (y) *Az Apostolok könyvében, a' kenyér meg-szegésén az Ur-vacsorája értetik.* Azért az Apostoli Ecclésiaban, egy szin alat vöttek a' communiot.

Felel. [z] *Nem probálhatni ez helybül meg azt:* Hogy ha az Apostolok

m) Bell l. 4. de Euchar. c. 23.

n) Vasq. tom. 3. p. 3. D. 215 cap. 2.

o) Alph. de Castro l. 6. adver hares. haresi ultim. in verbo Eucharistia.

p) Abulensis q 111. in cap. 6. Matth.

q) Jacobus Tirinus ad h. l.

r) Bell. l. 4. de Euch. c. 24. § quod igitur.

s) Cassand. de Comm. sub una pag. 47.

t Bell. Eccius Vasq. Maldö. Becanus Luk 24. 30.

u) Greg. Hom. 23. in Evang.

x) Dion. Carthusianus in c. 24. Luk.

y Csel. 2. 42. Bell. Corichius Tirinus.

z) Clingi l. 4. Loc com. c. 13

A postolok egy vagy két szin alatt adták másoknak a' Sacramentumot. Mit kel hát it a' kenyéren érteni? Ezt: [a] *Sok Pápisták, Synecdochét ismérnek ez helyben*: vévén a' kenyeret más féle eledelért-is.

VIII. Ellenvetés: [b] *Az mondatik szent Pál felől-ü:* Hogy meg-szegte a' kenyeret; holot-is nincsen semmi emlekezet a' pohárrul.

Felel. Lám azt mondá Bellárminus egykor: (c) *hogy szent Pál mind a' két szint adta a' Corinthusiaknak*; nyilván hát itt sem hadta el, ha communit osztogatott. Mindazáltal; (d) *kételkedik Cajetanus pápista: hogy ha ez hellyet, a' lelki vagy a' testi ételrül kellé érteni?* Azt mondgya (e) *Lyra, hogy a' testi ételrül kel venni.*

IX. Ellenvetés: [f] *Szent Pál a' kenyeret vévén, hálákat adot mindenek elöt; meg-szegte, s' enni kezdette.* Azért csak egy szin alatt osztotta az Ur-vacsoráját.

Felel. [g] *Nem szol szent Lukács az Ur-vacsorája Sacramentumjárul.* Mert az mondatik: hogy minnyájan öttenek abbul. Kik közzül sokan hitetlenek s' nem méltók voltanak volna a' sz. kenyérre.

X. Ellenvetés: [h] *Egy kenyér és egy test vagyunk sokan, mert minnyájan egy kenyérbúl eszünk.* Itt csak a' kenyér neveztetik, azért meg-lehet egy szinnel communicálni.

Felel. Hogy meg nem olvasod fellyeb a' 16-dik igy szollo verset: Az hálá-adásnak pohára, mellyet meg-szentelünk; avagy nem Christus vérével valo közösülésünké? a' mely Urnak pohára az 21-versben. Miért kellet hát csak a' kenyeret emlitened s' a' pohárt el-hadnod?

XI. Ellenvetés. Az elödedi Anyaszentegyházban csak edgy szin alat volt a' communio.

Felel. [i] *Nyilván vagyon; hogy a' Romai Ecclésiában ezer esztendöknél tób ideig tartatot fen mind a' két szin; ugy hogy mind a' kettöt kiosztogatták az Ecclésia tagjainak; mellyet mind a' Görögök, s' mind a' Latinusok tanu-bizonsági, eléggé edoceálnak.*

XII. Ellenvetés. [k] *Azészaki belyeken nem terem annyi bor; hogy az által a' sok emberekbúl állo communio véghez vitessék. Elég leszen hát ollyankor a' kenyér.*

Felel. [l] *Noha nem minden földön terem a' bor; mindazáltal, vihetni annyit arra a' földre; mennyi elég a' Sacramentumhoz. Nem-ü kel edgyi-*

a) Lindanus l. 4. Panop. c. 56
b) Csel. 20. 7. 11.
c) Bell. l. 4. de Euch. c. 25.
d) Cajetanus in h. l.
e) Lyranus in h. l.
f) Cöchlaus in 25. rationib. de una specie
g) Salmero. in h. l. Vasquez. in part. 3. Th. disp. 216.
h) 1 Cor. 10. 17
i) Cassand. in consul. art. 22
k) Salmero Innocentius 3. ut Volaterranus l. 7. Geogr.
l) Thom. p. 3. q. 74. art. 1.

egygyiket a' másik nélkül meg-áldani; mert ugy nem lenne tökélletes Sacramentum. Ezeket kellé hirtelen elöl vennem; hogy egy s' két szoval valo *assertiv*idat hatzontalanokká tegyem. Mellyekhez még-is igy szollok.

Felelet. 4. Kérdeném szonban Püspök Uram! kitül tanultad ezt: Hogy vér-nélkül valo testet kel vennünk az Ur-vacsorájában, mint volt-is Christus valoságossan a' kereszt-fán? Talám nem vagy othon! Hiszem más szollani, a' Christus [n] *teste s' vére* felöl a' menyiben a' kereszt fán voltak; meg más azokrul beszélgetni a' szent Sacramentumban. A' mennyiben magában gondoltatik a' Christus teste s' vére: tudgyuk mi-is azt, hogy már azok, meg nem oszlattatnak, mint valának a' kereszt-fán. De a' Sacramentumban, mind a' kettö felöl, kel elmélkedni, s' azt venni.

PÜSPÖK.

Még-is igy világositom mondásomat: [n] *Hogy a' szent mise áldozatban a' két külömbözö szinnel, csak ki-jelentetik az a' vérnek testtül valo el-válása; egyéb aránt, mind edgyút vagyon a' Test és a' Vér mind kenyért s' mind bor szinben: mivel Christus, már meg nem hal sohaü* Rom, 6. 9.

PRESBYTER.

Felel. 1. Tudodé most mit beszéllesz? A' mellyeket te külömbözö szineknek nevesz, mi peniglen kenyérnek s' bornak hivunk; csak a' vérnek Christus testétül valo el-válását jegyziké, es nem bűneinknek bocsánattyát? ugy teczik mást mondanak ezek: [o] *Valaki eszi ezt a' testet, bűne bocsánattya leszen annak.* Mert: [p] *Valamenyiszer vesszük, mind annyiszor az Ur halálát hirdettyük.* Ha halálát penig, hirdettyük bűneinknek bocsánattyát. Nem csak test s' vér el-válás jelentés hát ez!

Felel. 2. Hogy vagyon mindazáltal az, hogy egész Christust mondasz lenni, mind a' két szinben Te, holot Urunk asztélét nem ismér? Mi bizonyossan el-hiszszük: hogy Christusnak egész embersége, mind teste, s' mind vére az égben vagyon. Es hogy ugyan azon embersége, a' ti misétekben legyen az, csak túletek költöt dolog. Elég minékünk ez: [q] *A' kenyér titkosképpen vitettetik a' Christus testére, mint a' bor-ü az ü vérére.* Es: [r] *A' kenyér mellyet meg-szegünk; avagy nem Christus testével valo közösülésünké? és az hálá-adásnak pohára*

m) Innoc. l. 4. de myst. missæ c. 21. Et ex eo Durand. Mimatensis l. 4. Ration. c. 42.
n) Pag. 90.
o) Ambr. l. 4. de Sacr. c. 5.
c. Ante benedictionem dist 2. de consecr.
p) Ambros. ut modò cap. 6.
q) Beda Lucæ c. 22. libr. 6.
(r) 1 Cor. 10. 16.

meűyet meg-szentelünk; avagy nem Christus vérével valo közösülésünké. Hallodé hogy nem mondgya szen Pál, mind a' két szinben edgyütt lenni a' Christus testét s' vérét? hanem a' kenyérnek test s' a' bornak vér példázatot mutogat. De bár ugy volna-is, mint te mondod, mindazáltal: kevesebb hasznát veszi annak még-is az egy szint, hogy sem mind a' két szint vévő ember. Hallyad: [s] *Noha elég az egy szint venni, mindazonáltal nagyob haszon vagyon, mind a' két szin vételben.* Ellened vagyon mindazáltal ugyan e' pápista Doctor, igy itván: [t] *Nincsen mind a' két szin alat az egész Christus Sacramentumi modon; de a' test csak a' kenyér szine, a' vér a' bor szine alat.* Ertedé mit mond ez? Azért pápista társaid értelmek szerént; két féle nagy sárban akadtz it meg Püspök Uram! Ez az edgyik: *a' kenyérnek szine alat, vétetik-is a' vér, a' testvel edgyút; és a' bornak szine alatt, ugyan azon test, a' vérrel edgyút; mindazáltal:* Miképpen a' vér nem étetik; sem a' test nem itatik meg, igy egygyik-is a' kenyér szin alat nem itatik, sem a' bor szin alat nem étetik. Haszontalan hát néked ugy a' Christus testes' vére; ha mind egygyút vadnak-is a' kétszin alat. Mit eszel hát? Másik barátod penig csak nem igy eretnekezz: [x] *Nem mondom ugyan, hogy nyilván valo eretnek az: Ki a' kenyérnek szine alat, tóbbet-is tanit lenni, mint sem a' testet; mindazáltal, vakmerőképpen vét, s' nagy vétket cselekeszik.* Illyen ám a' mi Püspökünk! Ki-is; ha a' Christus testének vérével valo edgyút lételét, másképpen érti; ugy tudni-illik, mint most vagyon az égben; sz. a' békeség.

s) Alexander Alensis 4. q. 53. M. 1.
t) Idem ibid. 4. 40. M. 3. art 2.
u) Innocen. l. 4 de myst. missæ c. 21. & ex eo. Durand. Mimatensis l. 4. Ration c. 42.
x) Suarez. in part. 3. Thom. q. 7 disp. 51. sect. 3.

PÜSPÖK

Ezt-is beszéllem: (y) *Hogy a' pohárt csak az áldozo papokuak parancsolá Christusuuk.* Mark. 14. 23.

y) Pag. 91.

PRESBYTER.

Felel. 1. Tudná azért szegény Jámbor-ú mit aratt. Ugyan-is azt kérdem: Honnan vagyon az, hogy a' papok mind két szint mint ők szolnak veszik; a' kősségnek penig csak az edgyiket adgyák? E-hez Gerson pápista igy szol: [z) *Hogy ha a' kősség, mind két szin alatt venné az Urat, mint a' papok; nyilván meg-csonkulna a' papok méltosága, s' nem lennének felsőbbek a' kősségnél.* Hallod keresztyén világ! a' külső prærogativátul viseltetnek a' pápista papok, az ű Istenü tiszteletekben! Nem ugy nem; mert ez aránt igy zabolázta meg dőlfősége-

z) Gerson in Tra. contra hæresin Communicandi Laicos sub utraq. specie.

ket a' papoknak egy Jámbor: [a) *Semmit nem külömböz a' pap a Jobbágytul mikor a' félelemmel vejendő titkokkal él.* Hogy azért te a' pohárt csak a' papoknak adod; vőtted azt most [b] *Pázmantul* ű megént (c] *Filetanustul.* Melyre mi ezt mondhatnók: Valakiknek e' mondatot: Igyatok; ugyan azonoknak-is mondatott: Ezt cselekedgyétek. De az Apostolok személlye alat, nem csak a' papoknak hanem minden keresztyéneknek mondatot ez; Igyatok. Azért minden keresztyéneknek mondatot ez-is: Ezt cselekedgyétek. Ennek első része, nem szűkölködik meg-probálás nélkül; a' másodikat, ezek támogattyák: [d] *Az első vacsorán az Apostolok; a' communicáló keresztyéneknek személlyeket viselték.* No jol vagyon! Ha azért e' szok: Igyatok ebbül minnyájan, csak a' tizenkét Tanitványokra tartoztak; (mint [e) *Bellárminus* bábosgattya) *nyilván hát e' szok Cassander Görög értelme szerént, a' tőbb hivekre-is tartoztak; viselvén azokezeknek képeket.*

a) Chrisostom. 1 Cor. 18.
b) Pazm. l. 11 Hodeg. cap. 8.
c) Tilet. in refut. Confessio. Antverp. cap. de Cœna.
d) Georg. Cass. incõsultat. 22.
e) Bell. l. 4. de Euch. c. 24 resp. ad 2.

Felelet. 2. Szent Márk, ez hellyét emlitéd.: *Ivának abbol minnyájan* (tudni-illik a' Tanitványok) Igaz de másutt, a' kősségnek-is mondatik ez: (f) *Valamenyiszer ijándgyátok e' pohárt, az Urnak halálát hirdessétek miglen el-jő*, melly helyről más-is igy szol: (g) *Senki nem tagadhattya azt; hogy Pál nem parancsolta legyen a' Corinthusbéliek-nek, mind a' két szinnek vételét.* Láddé hogy nem csak a' papokra tartozik.

f) 1 Co. 11. 26
g) Eccius tom. 4. de sent. sacr. Homil. 36.

PÜSPÖK.

Ugy de, (h) *az egy szin vévőknek-ű, négyszer igér* [Christus) *idvességet*, Joh. 6. 50. 52. 58. 89.

h) Pag. 91.

PRESBYTER.

Felelet. Azt tudgya kegyelmed Püspök Uram! hogy mind szent igaz a' mit mondasz, (i) Bellárminus tanitott erre is, noha azt mondgyák sokan: (k) *hogy feles pápisták tagadták azt, hogy e' szent János hellye, a' Sácramentumi ételről sonállyon.* Errűl volna penig most a' szó. De ha a' Sácramentumi ételrűl s' italrol volna-is ott a' szó, hiszem nem csak, az egy szin, (ha már veletek ugy kell majmoskodni] tétetett abban a' részben ki; hanem ez-is: (k) *Ha az ember Fiának testét nem észitek, és az ő vérét nem iszszátok &c.* mellyről, igy szoll *Tirinus* pápista (l) *E' szóeban enni és innya, mind a' két szin, világossan megkülömböztetik egymástul; de a' lelki ételben és italban, mind edgyek azok*

i) Bell. l. 4. de Euch. c. 24. §. quod igitur.
k) Svar. l. 2. de sens. fid. Cath. p. 5. pag. 368. Beller. l. 1. de Euch c. 5 Vasq disp. 179 c. 4. Maldonatus Joh. 6. 53. k v. 54. 55. 56.
l) Jacob. Tirinus in c. 6. Joh v. 51.

mint itt-is. Annyit tészen hát itt az *étel* mint az *ital.* Es igy ha ebbűl akarsz probálni, italt-is kell az ételhez adni. Vagy illy kétségben kell esnetek (*m*) *Ha itt, az étel ital; a' Sácramentumban li ételről s' italrol vétetik; nyilván nem tudom, hogy hogy oltalmazzuk mi meg e' Romai Vallást: hogy csak az egy szín tartassék-meg.* De erről fellyebb bővebbtekebben.

m] *Cornelius Jans. in concor Evang. c. 59.*

PŰSPŐK.

No ezek most mullyanak hanem: (*n*) *másra nézve-is némű néműképpen, el változik ennek a' szent áldozatnak drágább ajándéka, a' Christus teste, és vére: a' mikor tudni-illik, a' kenyér és bor szine meg-emészte-tvén, a' Christus meg-szűnik az áldozatban lenni;* Nem ugy, hogy el-fogyna, valamint az embernek ha egy ujját el-metzik; a' lelke a' melly ott volt, el-nem fogy, sem hátra nem mász a' tőb izekben, hanem csak meg-szűnik az el-metztzett izekben lenni, Joan. 3. 12.

n] *Pag. 91.*

PRESBYTER.

Felelet. 1. A' Christus testének és vérének megént ollyan modon valo el-változását, kitől tanultad Púspók uram? egy embertőlé, vagy az egész pápista gyülekezettűl? Ha egy hozzád hasonlo valakitől; semmi, mert *unus homo (si testimonio divino non sit ornatus) nullus homo.* Ha penig az egész Romai Ecclésia adta elődben, miert hát, hogy sok Pápisták ellene mondanak? Te azt mondod: hogy a' kenyérnek s' bornak szine eméztetetik-meg, a' Christus teste penig meg-szűnik, (hihető hogy a' meg-eméztésen, te-is ezt értéd: [*o*) *A' Christus teste a szinekkel edgyütt, a' gyomorban száll alá; és mind addig ott vágyon, valameddiglen a' szinek ott vadnak.*) más igy beszéll: (*p*) *mihelt a' szineket meg-éri a' fog, menten égben ragadtatik-fel a' Christus teste.* Hol vagyon hát a' Christus testének, a' szinekkel egygyütt, a' gyomorban valo alá szállása? Ez-is a' te sereged között lakik: (*q*) *Hamisság az, hogy a' Christus teste, test szerént vétessék.* Hol vagyon hát a' Christus testének, a' szinekkel edgyütt, a' gyomorban valo alá szállása? Ezt sem hagyom-el: (*r*) *mihelt a' szinek oda lésznek, menten a' lélekben megyen a' Christus.* Hol vagyon hát a' Christus testének, az áldozatban valo meg-szűnése? Vagyon ezzel-is dolgom: (*s*) *Olly nagy nagyságában vagyon a' Christus teste az ostyában; miképpen szintén a' kereszt fán volt.* Hogy fér hát még-is be a' szádon, a' szinek alatt? ő! s' bizony fejeteken telik ez: (*t*) *Szörnyűb dolog az emberi testet meg-enni hogy*

o] *Bonaven. 4. sent. dist. 13. p. 2. q. 2 art. 2.*
p] *Glossa in c. Trib. grad. de consecr. dist. 2.*
q] *Cajetan. in opusc. tom. 2. tract. 2. c. 3.*
r] *Cardin. de Turre cremat. in can. Tribus gradibus.*
s] *Ludulphus in vit. Christi p. 2. cap. 56.*
t] *Aug. contra adversf. Legis, & Prophetar. libr. 2. cap. 9.*

ni, hogy sem mint embert ölni, ember vért innya, hogy sem azt ki-ontani.

Felel. 2. De metztzesz a' léleknek, az el-metztzett kis ujban valo meg-szűnésével? Hiszem afféle kis ujban, nem munkákodik többé a' lélek, de a' te ostyád felől, ezt hadták emlekezetben: (*u*) *Kónyörög a' Pap, hogy a' mindenhato Istentől meg-szentelt ostya, fel-ruházta-sék értelemmel, Isten Fia testévé változván az.* Azonban ha a' lelket meg-szűnteted az el-metztzett kis ujban; tőrőld-ki hát ezt-is (*x*) *jelen vagyon a' Christus testének szeme, az ostyában: noha nem láttya az, a' Christus testét egészszen, mivel hogy nem terjed az a' Test, annyira ki az ostyában.* Láddé, hogy a' Christus testének, ostyában valo meg-szűnése, nem hasonlo a' kis ujhoz.

u] *Bell. l. 2. de Euchar. c. 10. §. Alcuin. dist. probans.*
x] *Jes. Angles in 4. sent. q. 4. de Euch. Con. clus. 1.*

Felel. 3. Helytelen bizonyitásra, ez hellyet-is emlited: (*y*) *ha földi dolgokat mondottam, és nem hiszitek, mi modon hiszitek, ha mennyeieket mondándok?* Talám azt akarod Púspók uram! hogy mind el-hidgyűk a' ti tőletek mondatott földi dolgokat? De erra bizony bennünket nem vesztek! (*z*) *nem vagyunk gyermekek, hogy akar melly tudománynak szelétűl idestova hordoztassunk.* Hanem: (*a*) *hogy mindeneket meg-probállyunk,* [*b*) *a' jot a' gonosztul meg-válaszszuk; s'* (*c*) *azt tárcsuk-meg a' mi jó.* Ha igasságot szollotok, s' ollyant mondotok, melly a' szent irással nem ellenkezik; örőmest bé-veszszűk, s' meg-fogadgyuk; de azon kivűl (*d*) *ha mind mennyei Angyal hirdetne-is más, azon kivűl a' melly hirdettetet, átok légyen!* Affele tudomány pedig, a' Christus testének az ostyában valo létele, melly mivel nincsen-is ott, el-fogyásra sem juthat a' misében.

y] *Jan. 3. 12.*
z] *Eph. 4. 14.*
a] *1 Thess. 5. 21*
b] *Sid. 5. 14.*
c] *1 Thess. 5. 21*
d] *Gal. 1. 8.*

PŰSPŐK.

Ne támadgy még-is ellenem; mert nyilván mind ezekből kijű: (*e*) *Hogy a' Christus utolso vacsorája, valoságos áldozat.* Sidoul Missah, Deut. 16. 10. Magyarul, jo akarat szerént valo ajándék: mert Christus, az ő maga jo akarattyából áldoztatott-meg érettünk, Esa. 53. 7. és most-is áldoztatik a' szent oltáron; maga lévén a' Fő Pap; a' tőb papok csak szolgai, és helly-tartoi, Heb. 7. 24.

e) *Pag. 91. 92*

PRESBYTER.

Felelet. 1. Uta-vesztett vagy s' az igasságtol el-távozott, [*f*] *Huszon három Púspókok tagadák a' Tridentumi Gyülésben: hogy Christus valoságosan áldozott légyen az utolso vacsorabor;* s' nézd mit csinál most a' mi Novai Púspőkűnk! Azt mondá Pighius Albert: (*g*) *meg-engedhetni*

f) *Petrus Suav. in Hist. Conc. Trid. l. 6. pag. 645.*
g] *In Hierarch Eccl. l. 2. c. 5. pag. 58.*

gedhetni azt, hogy Christus az elsö vacsorakor, nem áldozott szent Attyának; még-is Ferencz Uram, mind más bakot nyuz!

Felelet. 2. Hogy e' szó missah, Sido szó, légyen; vágd mind egy halomban elsóben (*h*) *Covarruviást*; [*i*] *Vasquezt*, (*k*] *Vilhelmus Lindánust* (*l*) *Tanneaust*; (*m*) *Estiust* (*n*] *Azoriust* (*o*] *Maldonatust*; (*p*) *Salmerot*, s' a' tóbbit; ugy mondgyad ollán Sido szónak azt lenni, (*q*] *Cotonus Peterrel*; (*r*) *Durándusval*; s' (*s*) *Bároniusval*. Ugyan-is (*s*] *ha Sidó szó volna ez: bé-vötték volna a' Sidók s' ma-is élnének véle.* De nem élnek. miért tolyodhát a' Sidokra! Ezt mondanám én inkáb, Gálenus Mátéval, a' Duacumi Professorral: (*t*) *Hogy ha mi e' szót*: Missah, *a' Sidóbul hozzuk-ki, nyilván minket meg-nevetnek az Eretnekek mert a' Sidóban ez, annyit tészen, mint* adó, (à מסה) Beg igen ki-találá! E' bizony ugy vagyon; mert vajki sok adot adnak tinéktek ezért az emberek! ó Ur Isten! legyen hát a' *missa*, már egyszer *omissa*. Ne néked hát ugy magyarul, a' jo akarat szerént valo ajándék! Ollán hiszem nem *Spontanea oblationak* mondgya ezt (*u*) *Sainctes Pagninus*; (mint te ezt (*x*) *Zacharias Boverius* pápista vödböl bé-hoztad, ha olvastad volna] hanem *Sufficientiának*; az az ollyan dolognak, a' menyire ki-terjedhet kinek kinek az ó *facultássa*. Tóbbet kiván ám ez Püspök uram a' jo akarat szerént valo áldozatnál!

Felelet. 3. Nem vagy azonban még-is Bellárminus familiája közzül valo; ki a' *missah* szót illy két árgumentumokkal tagadgya *Sidó* szónak lenni. 1. [*y*) *Ha az a' Sido szó szokásban volt volna az Apostaloknál; nyilván meg-tartották volna azt, mind a' Görögök, s' mind a' Siruſok, sót egyéb nemzetségek-is; mint e' szók, hogy szokásban voltak nálok* Amen, Alleluja Sabaoth, Hosanna, Satan, Pascha &c. *De nincsen a' Görögöknél semmi emlekezet arrul, Nem terjedett hát a' Sidoktul az a' szó egyéb nemzettségekre.* Ismét. 2. Ha *Sidó* szo volna az; nem ugy kellene irni, hogy missa, hanem missah, az H betüt-is hozzá adván. De ugy senki azt nem irja, sem nem ugy szollya. Ertedé Püspök uram, hogy botlasz, *Missahnak* irván azt? Ha ma élne Bellárminus, nem mondaná ezt: hogy *neme sic scribit aut loquitur*; hanem meg-forditván, igy szollana: *Nunc Franciſcus Gorup aliter ſentit.*

Felelet. 4. Ha a' Christus azonban, jo akarattyábol áldoztatot meg mi eretnünk; csinállyon hát ugy mégént a' Jesuita világ, egy *Index Expurgatoriust* s' tóröllye-ki ezt (*z*) *Christi meritum, non meretur nomen per-*

b] Suar. in p. 3 Thom. disp. 74. sect. 3.
i) In p. 3. Tom disp. 221. c. 1.
k) Lib 4. panop cap. 37.
l] In p. 3. Tom disp. 5. qua. 9. num. 3.
m) In 4. sent. dist. 12. §. 14.
n) Tom. 1. instit. l. 10 c. 18.
o] Tom. 1. de Sacra. p. 335.
p] Tom. 16. in Epis. ad Canis fol. 390.
q) In discur. de aug. Sacram.
r) Lib-4. Rat. c. 1. Ann. 34. num. 59.
s) Vasq. in p. 3. Thö. disp. 221 cap. 1.
t) In Catech. à Coquet. edito Catech. 91.
u) In Deut. 16.
x] Exam. fidei Luth. & Calv. Censur 13.
y] Bell. libr. de missa cap. 1.
z) Ruar. Tapp tom. 1. fol. 141

men perfectæ Satisfactionis. Dicsöſséges Isten, be szörnyű káromkodas *tökélletesnek* nem tartani a' Christus elég tételét!

Felelet. 5. A' mi nézi a' Christus testének meg-áldoztatását az oltáron; mellyet Tridentum: (*a*) *külsö, engesztelö, s' tulajdonképpen valo áldozatnak nevez; mellyben a' Christus teste a' kenyér, s' bor szinei alatt, fel-mutattatik a' Paptul, s' mind élöknek holtaknak bűnökért meg-áldoztatik*: ugy tetzik kelletinél tóbbet szollánk arrul, s' most-is ezeket mondgyuk:

1. Nem igaz hogy a' mise külsö áldozat légyen. Mert Bellárminusként: (*b*) *minden külsö áldozatban meg-kivántatik az, hogy a' mi meg-áldoztatik, legyen annak érzékensége.* A' Christus teste penig a' misében nem érez, nem láczik, meg nem tapasztaltathatik; holott az (*c*) *Egben vagyon, a' mindenek meg-épittetésének idejéig.* Hogy lehet hat külsö áldozat?

2. Nem lehet engesztelö áldozat-is. Mert az, csak a keresztfán szenvedett Christusé volt, (*d*) *Ki edgyetlen egy áldozattyával tökélletesekké tötte mind azokat, a' kik meg-szenteltetnek.*

Ellenvetés. (*e*) *A' melly áldozat a' misében vagyon; mind egy a' Christus keresztfán tött átdozattyával; csak a' modban külömbözneke ezek.*

Felel. Hát miért mond ez ennek ellene: (*f*] *A' Christus két áldozatokat vitt végben; edgyiket vacsorakor, másikat a' keresztfán, és e' kettö mind külömböz a' misének áldozattyától.* Hallodé a' derekas külömbséget?

Ellenvetés: A' keresztfán tött Christus áldozattya, csak *continuáltatik* a' misében,

Felelet. Nem tökélletes hát ugy a' Christus áldozattya! Avagy nem jo az Apostol discursussa-is, ki azért mondgya, (*g*) *az ó Testamentumi áldozatokat nem tökelleteseknek, mert azokat, sokszor iterálták a' Papok.*

Ellenvetés: Véres volt a' Christusé, de a' misében valo áldozat véretlen.

Felel. Tüvel hegygyel állanak ezek ösze, hiszem minden engesztelö áldozat, vért kiván! e' szerént: (*h*) *Vér-ontásnélkül, nem lészen bocsánat.* Ollán vallyon igazé Bellárminus e' mondása: (*i*) *Az Ecclésiában csak egy igaz tulajdonképpen valo áldozat vagyon; melly a' Christus keresztfán tett áldozattya.* Miért kellett hát véretlent ki-gondolni?

a) Concil. trid. sess. 22. cap. 1.
b) Bell. l. 1. de missa cap. 2.
c) Csel. 3. 21.
d) Sid. 10. 14
e] Concil. trid sess. 6.
f) Guill. Alan. l 2. de Eucharistia Sacrif. cap. 2.
g] Sid. 9. és 10.
h] Sid. 9. 22.
i Libr. 1. de missa cap. 2.

3. Ebben fincs semmi jo: Hogy a' misében, meg-áldoztatik a' Christus teste és vére. Mert minden tulajdonképpen valo áldozatban, a' kivántatik, hogy az áldozat halando légyen. A' Christus teste penig soha meg nem hal. Miért vonod hát ótet még-is a' *Misében* kereſztre?

Ellenvetés: Lám régen az ô teſtamentumban, az áldozatok a' Christus kereſzt fán lött áldozattyát, emlekezetben hozo áldozatok voltanak, még-is mind az által, tulajdonképpen valo áldozatoknak nevezhettyük.

Felelet. Nem áldoztatott azokban-meg a' Christus teste, mint a' pápiſta miſében; hanem az oktalan állatoknak teſtek. Oſztán, el-kergette a' nap az árnyékot s' oda vadnak már azok. Rontáſſal-is változtak azok el; hát te-is, ugy rontodé-meg a' Christus teſtét a' *Misében?*

Ellenvetés. [k) *Igazán mondatik: hogy a' Christus vére a' misében ki-ontatik.*

k) Bel. l. 1. de Miſſa cap. 11.

Felelet. Né, s' most eſzelőskódól? Véretlennek hivod a' Christus áldozattyát a' misében, s' még-is ki-ontodé vérét? Vaj maga felejtett!

4. A' kenyér s' bor ſzinei alatt-is, nem áldoztatik-meg a' Christus teste, s' vére. Mert, noſza mondgy egy külsőképpen valo külső áldozatot, melly: más dolognak ſzine alatt áldoztatott légyen meg? ugy tetzik az állatok, tulajdon magok ſzinek, s' nem máloké alatt áldoztattak-meg, ugyé?

Ellenvetés. *A' kenyér, s' bor is, valami modon meg-áldoztatik a' Misében.*

Felel. Két áldozat léſzen hát ugy a' misében; edgyik a' kenyéré s' boré: máſik a' Christus teste, s' véréjé. Joé ez?

5. Ez-is Iſten ellen vagyon: A' miſében, a' Christus teſte s' vére áldoztatik-meg a' Paptol. Hogy lehet az? hiſzem Bellármi-

l) Lib. 1. de miſſa cap. 2.

nus ſzavai ezek: (l) *Az áldozat s' a' Papság, Atyafiaſok egymáſſal, ugy hogy, ha tulajdonképpen valo az áldozat legyen a' papsag-is, tulajdonképpen valo, ha penig az áldozat nem tulajdonképpen valo; nyilván a' Papság ſem az.* Ha ezek igy vadnak; nyilván nem áldozhatnak a' Pápiſta papok, tulajdonképpen valo áldozattal a' *misében*, mert nem egyſzer mondók hogy az ô áldozattyok nem tulajdonképpen valo.

Felelet. 6.

Felelet: 6. Mit csapz még-is erre ki, hogy Christus a' Fő Pap, a' tőb papok penig, csak ſzolgai s' hely-tartoi? most-is haſzontalan ki-fogáſnak mondom ezt. Mert csak edgyik *conditio* ſem találtatik meg a' misézó pápiſta papokban; mellynek hellye volna az Uj Teſtamentomi papokban. 1. El-kellett tőrőltetni a' *Lévitai* papságnak s' [m) *Melchiſedek rendén lévő Papnak kellett lenni az Uj Teſtamentumban; kinek ſem attya ſem Annya ne légyen; hanem mind őrőkké meg-maradgyon.* Kicsoda illyen kőzzűletek? 2. Ollyan papnak kellet lenni az Uj Teſtamentumban; ki ugy legyen pap, hogy egyſzerſmind áldozat-is légyen, kicsoda illyen kőzűlletek? Senki, csak az egy Christus. 3. Hogy miképpen az O Teſtamentumban, igy az Ujban-is; nagyob légyen a' Pap, méltoságoſſab az áldozatnál. Ha ti papok vadtok; vallyon s' méltoságoſſabbak vadtoké, a' Christus macula nélkűl valo teſténél, s' vérénél? 4. Szent, ártatlan s' a' bűntől űres légyen az Uj Teſtamentumi pap; Kicsoda az kőzűletek? 5. Az Uj Teſtamentumi pap, (n) *meg-engeſztellye Iſtent az emberrel.* Vallyon s' mellyitek ez? 6. meg-is [o) *hallyon* az Uj Teſtamentumi pap. Hányſzor haltok ti meg a' *miſekor?*

m) Sid. 7. ſeq.

n) Sid. 9. 15.

(o) v. 16.

PűSPŐK.

No énnékem most; hogy valamiképpen ſenki meg ne űtkőzzék, ezt kell az elméknek eſzekben jutatnom? [p) *Noha az áldozat árra rendeltetett előſzőr-is,* hogy az Iſtennek, valami teremtet állatot bé-mutaſſunk, ugy mint Teremtőnek, és azt a' bé-mutatott állatot el-roncsuk; azzal ki-jelentvén életünkön halálunkon, és minden teremtett állatokon valo Uraságát az Iſtennek: és ez volt régenten-is az első karbéli éppen égő áldozat. Mind az által, máſod karban, az Iſtennek jotéteményiért-is voltak az Hálá ado áldozatok Harmadſzor, az uj adományok meg-nyerésére valok-is. Negyedſzer, a' bűnők bocsánattyáért-is, Levit. cap. 1. cap. 2. cap. 3.

p) Pag. 92.

PRESBYTER

Felel. 1. A' tűled citált 84-dik, s' 85-dik levélen-is, ugyan ezen dolgot forgatod vala. meny viſzſza oda tanulni.

Felelet. 2. Az elődedi Eppen égő áldozatot a' pápiſta papoknak bé-hozni, nem egyéb, hanem Sidó valláſra magokat adni a' misézésben, s' Judaizálni; [ha a' miſe bűnt bocsát, mint az akkori egéſz égő áldozat-is, hogy nézet a' bűnőket el-tőrlendő Chriſtuſra.) Hallyad, [q]

(q) Bell. l. 2. de missa cap. 2. § igitur

lyad: [q] *Hogy a' misének áldozattya, engesztelő légyen, leg elsőben, az ő Testamentumbol probállyuk-meg. &c. &c. Sidóvá* lóttél tehát te-is *Bellárminé*, nem tudván az Uj Testamentumi áldozatot, elsőben-is másunnan ki-hozni! Nosza, az ezer, s' meg ezer kosoknak, galamboknak &c. meg-öléseket-is, hozd viszsza hát ugy! De errűl-is eleget fellyeb, az ő, s' Uj Testamentumi áldozatnak, (mellyet ti misének hivtok] egyben vetésérűl.

Felel. 3. Ezzel azért edgyütt mind, *négyféle* gyűmölcseit emlited *Püspök* Uram Mese misédnek; de ez, mind csak fogás, a' szegény lelkeknek ámitása, s' bizony csak fellyebb meg-emlitett merő dőn merő PENZ KERESES. Ugy hogy, ha ma élnének a' Poeták s' Romát *Anagrammában* tennék; eme Magyar ének notájára:

Mondgyatok dicséretet: &c. csak ezt énekelhetnék felőle:

1. *Terrarum fines primó post tecta Polorum.*
   Jam premit & sceptrô Tartara Roma suô:
2. *Divitibus sedis nam pandit ad vita beatæ.*
   Ast Inopes Oram mittit ad Eumenidum.
3. *Hæc tibi regna fames lucri, & præposterus auri*
   Unde culina cluet Roma subegit Amor.
4. *Namque tuæ Natæ non quærunt prata Locustæ,*
   Hærent in Ramo, sed citò conspicuo.
5. *Qui Teucri potuit, non posset bella subinde.*
   Quæ tu Martyribus dicere Maro páras.
6. *Attamen haud dirus in Te doloroſus Erynnas.*
   Te consumptorem voce, sed Armo Deum.
7. *Denudata Tuis, coram quo, & adesa jacebis,*
   Plena bibenda dabit, cum sine pócla Mera.

Magyarul ezek igy eshetnének, ha tetzenének.

1. Volt ez egész földön hatalmas Roma régenten,
   Az után a' mennyen már pokol-is kezében.
2. Mert menynek kapuját meg-nyittya a' gazdag Uraknak,
   Kincse kinek nincsen ű hellye lészen. slimbus
   lpokol
3. Vallyon ez országokon birodalmat Roma miként vőt?
   Ezeket ám szerzék néked im ez vitézek:
4. A' kincs éhezése az arannak rut szeretése, (ugyé mise?)
   Hogy tele konyhádrul lenne sirosb falatod.

5. Mert

5. Mert Sáska seregid nem mennek messze mezőre,
   El-lepik a' termet ágakat és hegyeket.
6. Mely hadakat sűrűen inditasz Martyrok ellen,
   Maro le nem irná, noha sok hadakat irt.
7. Még-is nem az hohér ördőgőket a' Te kinodra,
   Csak hivom az Istent, ki Tégedet meg-emészt.
8. Meg-meziteleniti e' testeket a' Tiéidnek,
   Tele pohároddal hirtelen akkor itatt.

Be keserveſlen kellene ma ezt el-mondani, minden igaz vallását szerető keresztyén Evangelicusnak! Mert nem igy vagyoné a' dolog? Bizony (r) *Athanas*ban vagyunk tőbbire a' szent Apostollal, s' mikor láttyuk a' ti mise Bálványtokat gerjedezve kel lelkűnknek égni; De (s) *quousque Domine*? Azt kérditeké, meddig hallyátok: (t) *Illyen állapatban tetczenek-meg a' Szentek türése!*

PűSPőK

De nyilván nem *pénz keresésért* gondoltatot ki a' *mise*. Holot, *ez a' négy féle áldozat, mind meg-találtatik a' szent mise áldozattyában; de sokkal nagyob tökélletességgel, mert a' mint már meg-mondtuk, annál tökélletesseb az áldozat, minél drágáb a' bé-mutatott, és az el-változott ajándék: Nincs penig semmi drágáb a' Christus testénél vérénél; a' mely mutattatik bé a' szent mise áldozattyában az élő Istennek, ugy mint Teremtőnek: és a' Christussal egygyűt minden teremtet állatokkal is bé-mutatunk; mint hogy minden teremtet állatnak első szülötte a' Christus.* Col. 1. 15.

PRESBYTER.

Felelet. 1. Csak egyedűl egy engesztelő áldozatot Ismér, az Isten Anyasentegyháza az uj-Testámentumban; tudni-illik a' keresztfán meg-áldoztatott Christust. A' mely áldozatokat penig végben szokot ma vinni az Ecclésia; azok nem tulajdonképpen, hanem hasonlatosság szerént mondatnak áldozatoknak. Hallyad: (u) *Christus azért áldozta meg magát; hogy annak emlekezetire, mi-ű áldozatul vigyük fel Istennek magunkat, nem lehet ez meg tulajdonképpen.* Ercs ettűl-is: (x) *Sok áldozatok voltak régen az ő Testámentumban; de fel-jüvén amaz uj kegyelem, mind véget vetet azoknak az ű áldozattya által.* Miert kellet hát még-is a' miseben elegyitened azokat az áldo-

u) Eusebius de demost. Evangelica l. 1. c. 10

x) Chrysost. in Psal. 55. fol. 223. b.

zatokat

zatokat, holot azok, oda vadnak már; s' nem-is tulajdonképpen valo áldozatok?

Felelet. 2. A' 86-dik levélen citált, s' ujjobban emlitett szavaidat, lásd ugyan ot, a' reá valo feleletel edgyűtt.

Felelet. 3. Elég szörnyű káromkodás azonban (ha Istentűl félnérek) hogy a' *Christus testét s' vérét* mondgyátok bé-mutatni a' misében, Im ugyan meg-bűvitem a' misében valo káromkodásokat; hogy kik eddig kaptatok rajta, irtozzatok ez után túlc.

1. Elsőben-is azért; mikor ki akarja azt a' misézó pap szolgáltatni; igy kezdi el beszédét: *Introibo ad altare Dei.* Miért kel vallyon néki azt mondani? Hiszem nincsen ma mi nékűnk ollyan oltárunk, mint volt az ô Testámentumban, hanem (y) *ma a' mi oltárunk az egekben vagyon tudni-illik a' Christus Jésus;* mint *Aquinasi Tamas* hellyessen observálá. Nem egyéb azért ez, hanem egy nagy gonoság; viszszá hozni az el-tőröltetet *Sidoi* törvényt.

(y) *In ven* 10. 6.13. *ad Hebr*

2. Az után a' pap, mind Istennek, a' meg-holt szenteknek, s' a' jelen valo kőségnek, igy vallya meg a' maga bűnét: *Ego reus & indignus Sacerdos confiteor Deo Omnipotenti & Beatæ Mariæ Virgini, & omnibus Sanctis ejus, & vobis fratres, quia ego miser peccator peccavi nimis contra legem Dei, cogitatione, locutione, opere & omissione, mea culpa, mea culpa, mea gravissima culpa.* A' mely gyonást itt a' pap teszen, avagy hallyaé azt a' Boldog Szűz, s' értiké az égben által ment szentek? mind csak haszontalanságez. Osztán ha tudgya a' pap hogy az ű halgatoi meg nem botránkoztak az ű gonosz életében; miért kel lélke ismériti ellen, meg-gyonni azoknak?

3. Az után ily bálványozo imádsággal él a' pap: *Ideo deprecor beatissimam Dei genitricem & omnes Sanctos, & vos Fratres orate pro me peccatore apud Dominum Deum nostrum Omnipotentem, ut ipse misereatur mei.* Miért kellet a' papnak itt el-hadni a' meg-tarto Jesus Christust? hiszem (z) *csak egyedúl ű tiszti az, hogy mi érettűnk kőnyőrögjön, a' Szentek penig,* (a) *ismérnek it minket.*

(z) Jan. 4'. 6 Rom. 8 E 37. 1 Tim. 5-. 61. 1 Jan. 2. 1. 3. a) Esa. 63. 16 Job. 14. 20. 21.

4. Beszédét megént igy continuállya: *Amen fratres & sorores, per misericordiam Domini nostri Jesu Christi, per auxilium & signum sanctæ crucis, per intercessionem beatæ & gloriosæ semperque Virginis Mariæ, & per merita beatorum Apostolorum & omnium sanctorum & sanctarum, misereatur vestri omnipotens Deus &c.* Igy kellé a' papnak jot kivánni halga-

halgatoinak? Vallyon mellyik Apostoltul vőtte? miért kellet egyben kőtni a' Christus kőnyőrűletességével a' szent keresztnek erejét s' a' Szűz Mária esedezését? kitűl tanulta ezt?

5. Igy-is majmoskodik a' Sacrificulus: *Oramus te Domine per merita Sanctorum, quorum reliquia hic sunt, & omnium Sanctorum, ut indulgere digneris omnia peccata mea.* Ezé az idvességes mise? Magok a' Szentek azt mondgyák vala régen: (b) *Ne perely a' te szolgáddal, mert egy igaz sem találtatik te előtted az élők közzűl.* Másbul-is ily *confessiot* tekere a' *meritum* ki: (c) *Mala mea purè mala sunt & mea sunt: bona autem mea, nec purè bona sunt, nec mea sunt.* Melybűl mi-is csak igy beszélhetűnk: (d) *Mid vagyon hát ember, mellyet Istentűl nem vőttél volna? ha penig vőtted, mit kevélykedel azzal?*

b) Solt. 143. 2. c) Stapleto. in promtuar. moral. Dom. 2. Advent. n. 3. laudat. dicti. Hugonis. d) 1 Cor. 4. 7.

De lássuk ama szép *Rhytmusokra* szabot énekét-is a' régi pápistáknak kik minden érdemet le-vetkezvén, igy sohajtoznak.

(e) 1. *Dies iræ dies illa*
Solvet seclum cum favilla,
Teste Dávid cum scriptura.

1. El-jű amaz haragos nap,
Mindent éget, a' kit hol kap
f) Dávid mongya s' (g) ama fű pap

2. *Quæso omnia fidelis,*
Ah quid respondere velis,
Christo venturo de cœlis?

2. Mond meg, oh hűséges lélek!
Mit felelsz Christusnak kérlek,
Az egekbűl jővendőnek?

3. *Cum à te poscet rationem,*
Ob boni omissionem,
Et mali commissionem.

3. Midőn számot veszen tűled,
Hogy a' jot nem cselekedted,
S' a' gonoságot kővetted:

4. *Dies illa, dies iræ,*
Quam conemur prævenire.
Obviamque Deo ire.

4. Haragnak napja ama nap,
Melyre kel mennűnk ma holnap,
Azért készűllyűnk minden nap.

5. *Seriâ contritione,*
Gratiæ apprehensione,
Vitæ emendatione.

5. Igaz tőredelmes szivel,
Kegyelem kérésével,
Meg-jobbult s' meg-tért élettel.

6. *Quantus tremor est futurus,*
Quando Judex est ulturus,
Cuncta strictè discussurus!

6. Mely rettegés mindent talál,
Mikor a' Biro boszszut ál,
Es tőrvény szerént judicál.

7. *Tuba mirum spargens sonum.*
Per sepulchra regionum,
Coget omnes ante thronum.

7. Archangyali trombita szok,
Az itélő székhez hivók,
Harsognak, s' nyilnak koporsók.

8. *Mors stupebit & Natura,*

8. Halál s' természet csudállya,

e) In Monaste. Francis. apud Mantuanos, referente Nathane Chytræo in hodaporico (f) Solt. 50. g) Matth. 13. 30.

Cum

Cum resurget creatura,
Judicanti responsura.
9. *Liber scriptus proferetur,*
In quo totum continetur,
Unde mundus judicetur.
10. *Judex ergò cum sedebit,*
Quic quid latet apparebit,
Nil inultum remanebit.
11. *Quid sum miser tum dicturus?*
Quem Patronum rogaturus?
Cum nec justus sit securus.
12. *Rex tremendæ majestatis!*
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me fons Pietatis!
13. *Recordare Jesu pie!*
Ne me perdas illa die,
Quod sum causa tuæ viæ.
14. *Quærens me sedisti lassus,*
Redemisti cruce passus,
Tantus labor ne sit cassus!
15. *Juste Judex ultionis,*
Donum fac remissionis,
Ante diem rationis.
16. *Ingemisco verè reus,*
Culpâ rubet vultus meus.
Supplicanti parce Deus.
17. *Qui Mariam abjolvisti,*
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.
18. *Preces meæ non sunt dignæ,*
Sed tu Bone fac benignè,
Ne perenni premar igne!
19. *Inter oves locum præsta,*
Et ab Hædis me sequestra,
Statuens me parte dextra.
20. *Confutatis maledictis,*

Fel-támadását hogy láttya,
Embereknek szám-adásra.
9. Ama könyvet elől hozzák,
Melyben bé-irva találllyák
A' vétket s' bizony bé-mondgyák.
10. Mikor a' Biro széket úl,
Titok meg-mezitelenúl,
S' nem marad bűntetés nélkúl.
11. Szegény Bűnösukkor medgyek?
Prokátoromnak kit kérjek?
Hol az Igazak is félnek.
12. Oh dicső Királyi Felség!
Kinél ingyen van idvesség;
Adassék nékem-is mentseg!
13. Edes Jésus emlekezzél,
Világra hogy értem jöttél,
Bű vért lelkemért ki-öntél:
14. Kerestél engem fáradván,
Meg-váltottál a' kereszt fán,
Hogy kinlottál annak ágyán.
15. Igaz boszszu allo Biro,
Légy boldog meg-térést ado
Lelkem ne légyen bé-vádolo.
16. Ohajt bűnós szivem és szám,
Vétkem miat piruł ortzám.
Légy kegyelmes Uram hozzám!
17. Ki Máriát fel-oldoztad,
Ama Tolvajt meg-halgattad,
Remélnem nékem is hadtad:
18. Nem melto én könyörgésem,
De jo Isten tégy jol velem!
Örök tűzre ne vettessem.
19. A' juhok közt nékem adgy helt,
Véred tarcs fel, s' az adgyon jelt.
Lám érdemed arra felelt.
20. A' gödölyéket veszesd-el,

Flammis

Flammis acribus addictis.
Voca me cum benedictis.
21. *Ut consors beatitatis,*
Vivam cum justificatis,
In ævum æternitatis.
22. *Oro supplex & acclivis,*
Cor contritum quasi cinis,
Gere curam mei finis.
23. *Lachrymosa dies illa,*
Quâ resurget ex favilla.
Judicandus homo noxa.
24. *Huic tamen Deus parce!*
ó pie Jesu Domine
Da vitæ donum æternæ!

Kinok légyen felelemmel,
S' Aldottakkal engem vigy fel.
21. Hogy részem boldogultakkal,
Lévén meg-igazultakkal,
Ellyek örökké juhokkal!
22. Tőrődt szivem csak erre kér
Uram kihez kegyelem fér,
Légy halálomkor jo Vezér!
23. Tudom akkor sok ember sir,
Mert magával senki nem bir,
Jer adgy számot! lészen oly hir.
24. Kedvez Uram mindazáltal,
En hozzám-is ne ály háttal.
Hogy hozzád mehessek által!

Ha e' szép Deák *Rhytmus*okban, bár csak egy szót igazitanának meg az okos Cántorok; még halottak felet-is igy énekelhetnék el, minnyájan magyarul.

Ugy lá om azért e' fog igazab lenni, a' te mondásodnál: *Valakik meg ismérték ez életben érdemetlenségeket, s' nem várták az által örök életeket; csak egy lehetetlen, hogy azoknak érdemekhez támaszkodgyék a' pap a' miseben. De a' szentek ugy cselekedtek. Azért azoknak érdemekhez nem támaszkodhatik a' pápista pap a' misében.*

6. *Apostata* ez aránt-is a' misézó pap, s' ki-szegte nyakát a' Christus jármábul; holot Urunk tiszta s' nem vizzel meg-elegyitetet bort adot Tanitványinak, de a' miséző igy ájong: *Deus qui humanæ substantiæ dignitatem mirabiliter condidisti, & mirabilius reformasti, da nobis per hujus vini & aquæ mysterium ejus divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostræ consors fieri dignatus est, Jesus Christus filius tuus Dominus noster.* Hol vöttétek ezt Püspök Uram? avagy nem (f) *a' bornak vizzel valo meg-elegyitéseért átkozaé ki beneteket*, a' 4-dik *Aurelinumi Concilium* régen? s' még sem tanultatoké? (f) *Can. 46*

7. Mond továbbá a' kenyerét misével kereso a' meg-gyujtot temjén felől akkor: *Dignare Domine Deus! ut hoc incessum, omnes immundorum spirituum incursus profligat! & omnes depellat morbos, ubicunque fumus ejus afflaverit. &c.* Vallyon s' hol kértek effélét, a' Prophéták vagy az Apostolok imádságokban? Hihető bizony tudták azt;

g) Matth. 17. 21. (h) 1 Pet. 5. 8. 9. i) Jak. 5. 15.

hogy nem temjénnel, hanem *(g) igaz bűjtvel* őszve *köttetet imádsággal; (h) vigyázással, s' erős hittel* kel ördőgőket űzni, a' *(i) betegséget-is* penig *buzgó könyörgéssel* meg-orvosolni.

Felelet. 4. Már ballagcsálván tractacskádnak vége felé; azt kérdem *Püspök Ferencz* Uram! hogy mikor a' te áldozo misédet az *Elő Istennek mint Teremtőnek bé-mutatod*; csak az Atya Istennek kedveskedelé azzal, vagy az egész szent Háromságnak. Ha az elsőt akarod, a' fejedhez veri ez a' *Breviariumot*, s' ezt mondgya: *(k) Ha kik találkoznának oly Catholicusok; kik Tudatlanok volnának e' Sacramentum felől; meg-tudgyák ez után: hogy minden idvességes áldozatokat, az Atya Fiu, s' szent Lélek nevében kel a' Catholica Ecclesiának bé-mutatni, és nem csak az Atya Istennek kel ajánlani.* Avagy tudtad ezt Ferencz Uram, avagy nem. Ha tudtad, s' még-is nem *specificáltad*, az *Elő Istennek* neve alat a' *szent Lelket*; nagyot vétettél, s' a' pápista Izraelben, vak Doctor voltál. Ha nem tudtad mondgyad hát: *Meg-vallya a' Novai Püspök, hogy még ebben tudatlan volt.*

k) B. Fulgent. l. 2. ad Moninum part. 1. pag. 77. & 87

Felelet. 5. Itt mindazáltal, gondolkodora vévém kevesé e' dolgot; s' kérdezkedem tűled, mit akarsz e' szokkal: *a' Christussal edgyütt, minden teremtett állatokkal-is bé mutatunk.* Ennek két értelménél tőb nem lehet. Vagy ez: hogy a' bé-mutatásban, *activè* vagyon *Christus, a' minden Teremtet állatokkal*, s' a' misező pappal egy-gyűt, ugy hogy a' *misével* kereskedő adgya fel *Christust a' minden teremtett állatokkal*, áldozatul az Atya Istennek; vagy hogy: *passivè* áldoztassék meg a' misében nem csak Christus hanem a' *minden teremtett állatok-is.* Mellyiket válaszlod jo Uram? Ha az elsőt; ottan e' praxistok vér arczul: *Suscipe sancte pater &c. hanc immaculatam hostiam &c. non tantum pro meis peccatis sed pro omnibus fidelibus Christianis, vivis & defunctis; ut mihi & illis proficiat ad salutem æternam.* Veszedé eszedben; hogy e' ti *oblatio*tokban csak az hivekrűl, s' nem *minden teremtet állatokrul* vagyon emlekezet? Avagy talám, mind hitetleneket, s' mind oktalan állatokat bé-akarsz az Atya Istennek mutatni a' misében, mert la hogy *minden teremtet állatokat* emlegetz Ha penig csak ugyan áldoztatz mind *hitetlenekkel, s' minden teremtet állatokkal* a' misében, annál nagyob Istentelenségben esel; elegyitvén meg, a' *mindennél drágáb vért, a' minden teremtet állatoknak* vérekvel. Itt bezzeg jo Uram, bár ne hozod vala bé a' *minden teremtett* *állatok-*

állatokat! El-sem szenvedi bizonyára, ama becses vérű nagy Jésus, várj csak!

Felelet. 6. Hiszem nagy *(l) Isten lelke tévélygésének reád bocsátását* szenvedet ember vagy azonban; hogy az Apostol e' győngyét a' misés sárban akarod keverni: *(m) Ki az halhatatlan Istennek ábrázattya minden teremtett állatnak előtte szúlettetet.* Ebbűl, igy discurálsz: *azért a' minden teremtet állatok-is bé-mutattatnak Christussal edgyűt Istennek, a' misében.* Bizony ha a' pokolbéli ördőgnek nevetésre valo szája volna; el-vonná a' rut vén vigyor, mind két ajakát, a' *Püspöknek*, nem *Püspökhöz* illendő ez otromba árgumentumán. *Proba Consequentiam Domine Episcope!* Mi tagadgyuk, s' a' Püspőkőt az a' *dicto secundum quid, ad simpliciter dictum fallaciára* rántzik állyuk vagy akarja vagy nem; s' a' Vulgátábul néki, igy concludálunk: *Primogenitus omnis creaturæ Christus quoniam in ipso condita sunt universa, in cœlis, & in terra &c.* Nem azért hát Christus *minden teremtet állatoknak* első szúlöttye; hogy a' misében azok-is a' Christussal edgyűt, bé-mutattassanak Istennek; hanem hogy ű teremtett mindeneket, csak a' csattig kel azért huzni Ferencz Uram!

l) 2 Thes. 2. 11. m) Col. 1. 15.

PŰSPŐK.

Hát ha még illyen következéseket-is hoznék effelébűl ki: *(n) Ebbűl vagyon hát nyilván a' mit szent Agoston ir:* Lib. 20. contra Faustum cap. 21. *Hogy a' Martyrok emlekezetire, áldozhatunk ugyan Istennek, hálákat adván értek, de magoknak a' Mártyroknak nem áldozhatunk sem penig az Isten Annyának. Noha ugyan az édes szent Aszszonyunknak-is, Isten után leg-nagyob tiszteletire esik, ez a' minden napi tiszta szent áldozat; melynek a' veleje drága anyánk szűz méhébűl származot.* Gal. 4. 4.

n) Pag. 93. 94.

PRESBYTER.

Felelet. 1. Szent *Agoston* szavai, ott ezek: *(o) Azzal a' tisztelettel illettyük a' Martyrokat, a' mely tisztelettel szoktak illettetni e' világon a' szent emberek. Csak ez egygyel fellyeb; mert már azok győzedelmeskednek, és nem harczolnak. Látriával penig őket nem tisztellyük; mert azzal Istennek tartozunk. Illyen penig az áldozatnak bé-mutatása, mellyel ha valaki teremtett állatnak áldoznék, nyilvány Bálvány imádo lenne. Illyen áldozatot mi csak egy Mártyrnak-is sőt még az Angyalnak sem teszünk.* Láddé hogy gőrbe mondás, reá fogni azt Agostonra, mellyet meg

o) Aug. tom. 6 contra Faust. l. 20. cap. 21.

ſem álmodot, ſohol azt ſem tanittya: hogy a' *Martyrok emlekezetire áldozhatunk Iſtennek.* (Mert az, mi volna egyéb, hanem Iſtennel meg-oſztani az áldozatot?) Sőt ezt mondgya: (p) *hogy mi a' Mártyroknak nem áldozhatunk mert nékünk azok nem Iſtenink.*

p) Aug. tom. 5 de Civit. Dei lib. 8. cap. 27.

Felelet. 2. De ha ſzintén, affélét ejtet volna-is ki ſzent Agoſton, ſzájából, vagy pennájából; erre csak ezt mondanók: *Azt kivánnya ſzent Agoſtoni ne legyen mindenkor köteles az olvaſo az ű irásához* Alphonſus de Caſtro libr. 1. adv. hæreſ. cap. 7. Miért vallyon? *Mert az ű munkáiban ſokak voltak affélék, mellyek igaz itilettel nem javaltathattak.* c. Negare diſt. 9. ex Auguſtino.

Felelet: 3. Ugyan-is miért kellene a' *Mártyrok emlekezetire áldoznotok?* talám azért hogy azoknak (q) *Patrocinium jok által oltalmazhaſsátok magatokat?* (r) *Senki nem mehet az Atyához hanem csak Chriſtus által.* (s) *ű a' ſzo-ſzolló;* mettzetek hát még-is tőbvel? Hallyátok ſzent Ambruſt, mint moſſa ezért fejeteket. (t) *Azt mondgyák némellyek; Szentek által kel Iſtenhez járulni, mint a' királyokhoz-ű, követek által &c. De hallyátoké Bolondok? azért járunk a' királyokhoz követek által; mert ők emberek, és nem mindeneket tudnak, Iſten penig az elméket-ű láttya.*

q) Concil. Tri. Seſſ. 22. C. 3. & Can. 5.
r) Jan. 14. 6.
(s) 1 Jan. 2. 1.
t) Ambr. Comment. in c. 1. ad Rom. pag. 485. lit. C.

Felelet. 4. Őrömeſt ki-mosdanál *Pilátuſſal* belőle, s' állatnád: hogy ti az *Iſten Annyának nem áldoztok.* De ſzáz Tiſza ſem moshattya ezeket le rulatok: (u) *Valamellyek az Iſtené, mind illetik azok Máriát, mert ű Iſten Annya.* Illetik hát az áldozatok-ű! Ismét: (x) *Valaki a' Jeſusnak térdet hajt; Máriának-ű tiſzteſséget kel tenni; mivel egyenló dicsőſsége vagyon Chriſtusnak ű vele.* Te a' te tűled gondoltatot miſebéli áldozatban *térdet hajtaſz* a' Chriſtuſnak, áldozatot teſz hát az Iſten Annyának-is. Megént: (y) *Valamint a' Chriſtus ſzenvedését az Atya, világért valo áldozat gyanánt vőtte; igy a' Mária áldozattyát-ű az emberi nemzetségnek idveſségéért javallotta.* Efféle áldozónak, vallyon s' nem kellé a' ti hypotheſisitek ſzerént áldozatot nyujtani? Annyival is inkáb penig, hogy e' Jeſuita-is igy ſzol: (z) *A' micsodás idveſség mi bennünk vagyon, az mind Máriátul, mint közben járotul árad mi reánk:* Micsoda oſtoba agyú emberrel hiteted hát még-is el, hogy az *Iſten Annyának nem áldoztok.*

u) Oſor. tom. 3 conc. 2. in feſto Jeſ. ph p. 124
x) Blaſius de Viega in Comment. ſuper Apoc. p. 543.
(y) Surius in l. de paſ. Chriſti p. 158. & 346
z) Vincentius Bruius Jeſ. de Medit. & præcip. Myſt. vitæ & paſ. Chriſt. part. 1. med. 1 pag. 13.

Felelet. 5. Mondom hiſzem; hogy egy felől állatod az *Iſten Annyának nem áldozáſtokat,* s' más felől katsontva ſodoritaſz: hogy *az édes ſzent Aſzſzonyotoknak, Iſten után leg-nagyob tiſzteſségére eſik, a' minden-napi ſzent áldozat.* Mit takargatod bálványozáſodat, avagy nincsené kin a' farka? Egy felől ſzőrnyen hazudtolſz bennűket *Bellarminuſſal:* hogy mi, (a) *nem igazán fogjuk azt reátok, hogy Máriát Iſten Aſzſzonynak tartyátok;* más felől penig világ eleiben ki-bocsáttatot iráſtok, ezeket mutogattyák: (b) *Tarcs meg engemet én Aſzonyom mert benned biztam.* Ismét: (c) *Te benned biztam Aſzſzonyom; azért ſoha meg nem gyaláztatom.* Ez a' ti Aſzſzonytok *Pſalterumja,* mind 4-dik *Sixtus,* s' mind 8-dik *Innocentius Romai* Pápáktul meg-erőſſitetvén, mernélé ellene mondani?

a) Bell. in præfat. l. de Eccl. triumph.
b) Bonaven. in Pſ. Mar. f. 8.
c) Idem de Pſ. 30. fol. 12.

Felelet. 6. Hát ugyan *nagyob tiſzteſségére eſik az Iſten Annyának e' mindennapi ſzent áldozat?* Ugy ſzoktad te Püſpök Uram! De Iſtenért-is kérlek ves kereſztet e' mnodálodra. Igy itily inkáb: (d) *Az eſik Iſten után, valakinek valami nagyob tiſzteſségére; mely által Iſtent magánál fellyeb magaſztallya.* Immár penig; ki magaſztalhattya Iſtent nagyobra, mint ki igy ſzol: (e) *Az Iſtennek áldozzál dicſiretel?* Had legyen hát it énnékem ſzabad igy beſzélnem, mint amaz-is: (f) *Meg-tiltotta Chriſtus a' teremtett állatokra valo eskűvéſt, hogy ne adatnék a' teremtett állatoknak, a' teremtő Iſtennek becsűleti.* Igy én-is *Nem mondotta Chriſtus, hogy az ű Annyának, nagyobb tiſzteſségére eſik a' minden-napi ſzent áldozat; hogy ne adatnék a' teremtett állatnak, a' teremtő Iſten becsűleti.* Igaz ez, ha ez valoságos áldozat, mellyet ſokſzor rontottunk már el.

d) Dan. 9. 7. Solt. 115. 1. 1 Cor. 15. 9. 10.
e) Solt. 50. 14.
f) Innocent. 3. c. Etſi Chriſto de jurament. ex Hieronym.

Felel. 7. Hogy minden napi áldozatnak nevezed miséden; fély Iſtentűl; s' irtozzál e' mondáſtul is: (g) *Ismét meg-feſzitik az Iſtennek Fiát, s' gyalázatra ki-teſzik &c.* (h) *Nem ſzűkség az Uj-Teſtamentomi papnak áldozni minden nap, mint az őban valonak;* mit pepecselſz hát az árnyekon? Bolondság azt minden nap áldozni; ki már [i] *ſoha meg nem hal.* Helytelen orvoſság az, melynek hellyében, ottan ottan más terméſzetűt tolynak. A' ſem tőkelleres áldozat, mely minden nap toldatik foldatik; minémű a' Chriſtus áldozattya-is ha azzal ily gonoſzul élſz.

(g) Sid. 6. 6.
(h) Sid. 7. 26. 27.
(i) Rom. 6. 9. 10.

Felel. 8. Tagadom azért hogy a' te *miséd tiſzta ſzent áldozat; s' annak a' veleje, a' drága Szüz méhébül ſzármazot légyen.* Egy bálvány imádás-is nem tiſzta ſzent áldozat, ſem annak veleje, nem ſzármazot a' drága Szűz méhébül. De a' miſe bálvány imádás. Azért nem

nem hellyes a' mit mondasz. A' második ágárul ennek ily világosságot végy: *Az a' bálvány imádás, mikor csak az Istent illendő tisztelet, adattatik teremtett állatnak. De mikor a' misében e' mondatik: Non est panis, sed est Deus, Homo liberator meus*; akkor a' csak Istent illendő tisztelet, adattatik a' teremtett állatnak. Hol hát it a' tiszta áldozat? Avagy talám e' bálványozásnak-is veleje a' drága szűz gyümölcse: (k) *Istenhez illendő tiszteletet tulajdonicson minden a' Sacramentumnak?* ó szörnyű káromkodás! nálatok lakik ez: (l) *A' pap teremti az Isten Fiát.* Azonban: (m) *átkozot az az ember, ki a' kéznek munkáját félre teszi*; (s' imádgya) *Amen*!

(k) Concil. Trid. Sess. 13. cap. 5.
(l) Gabr. Biel Lect. 4.
(m) Törv. 27. 15.
n) pag. 94. 95.

PűSPőK.

(n) *Az hálá-ado áldozatot-ú* emlitem, mely-is *leg-kedvesseb, a' szent mise áldozatban: Mert a' mikor a' viz-özön után hálákat adván szent Noë, barmokkal és madarakkal áldozott volna az oltáron, ha akkor, illatozá az Ur Isten a' gyönyörűségnek illattyát és kedvesen vévé:* Gen. 8. 21. *hogy ne venné kedvesen a' szerelmes szent Fiát, kiben néki jol kedve tölt:* Matth. 17. 5. *a' kit szent oltáron bé-mutatnak Istennek, nagy jo tétemányért, szent Dáviddal:* Psal. 115. 12. *De nem csak a' papok hanem a' mise halgatok-ú.* Exod. 12. 6.

PRESBYTER.

Felel. 1. Távul jár a' te miséd áldozattya, a' Noë hálá-ado áldozattyátul.

1. Hinni kel: hogy parancsolta Isten Noenak azt az áldozatott; de néked hol mondotta Isten, hogy a' Christus testét a' *misében meg-áldozzad.*

2. A' mely tiszta s' repesö állatbul áldozot Noe, külsö szem eleiben-is akadtak azok, a' te misédben penig nem látzik a' Christus teste, s' vére.

3. A' Noe áldozattya véres volt; de a' Christus áldozattyát a' misében, véretlennek tanitod te.

4. A' Noé áldozattyában, nem változot ugy el az állat hogy csak szine maradot volna meg, s' más állat áldoztatot volna meg az alatt, de a' te misédben oda leszen *a' kenyér s' bor állattya*, s' áldoztatik meg a' szinek alatt a' Christus teste s' vere.

5. A' Noe áldozattyában, *nem imádták* a' meg-áldoztatot állatott; de te a' miseben, *imádod a' kenyérbűllött Christust.*

6. Nem tötte félre Noë a' madaraknak s' állatoknak véreket de te az Urat, czifra edényben zárod.

7. Nem elegyitette Noë meg, az ű madarainak véreket borral de te a' misében valo *bort meg-vizezed*, oly csintalan korcsmáros vagy.

8. Nem az halottakért áldozta-még Noe az állatokat; de te a' Misét azokért-is celebrálod.

9. Mikor Noe hálákat adott Istennek; nyilván nem *Deák* hanem *Sido* nyelven vitte azt végben, te penig *idegen nyelven* karatyolsz.

10. Nem nevezte Noe az ű áldozattyát. Misének de te annak szoktad hivni.

11. Mikor Noe áldozott, soha nem viselte magát ugy, mint a' misézö pap; ki felól ez iratik: (o) *Hogy a' misében, sok gestusokat, s' cselekedeteket kel a' papnak végben vinni.*

o] Bell. l. 1. de Missa cap. 1.

12. *Meg-illatozta* Isten a' Noe áldozattyát; de a' ti misétek felül, még azt senki nem látta.

Miért kellet hát még-is a' Noe áldozattyának palástyával oltalmaznod mezitelen lelkedet?

Felel. 2. Nem igaz azonban ez-is; hogy mikor a' misében *áldoztok*; akkor Isten az ö szerelmes Fiát vészi kedvessen, káromkodol, s' Isten ellen tátod-fel szádot. Avagy az ostyában meg-áldoztatott Christus felól mondáé ezt az Atya [p) *Ez az én szerelmes Fiam, kiben én meg-nyugodtam, ötet halgassátok.* Hiszem mégakkor, [ha vallásodnak kell hinni;) nem-is vala a' Christus testének meg-áldoztatása. Az hogy, csak oda varraná nyavalyás Püspök Uram; vagy illenék vagy nem.

p) Matt. 17. 5.

Felel. 3. De ez a' nagy csuda, hogy szent Dávidot-is a' mi Püspökünk: misézö Pappá csinálta; s' ö véle-is áldoztat, e' nem hellyesen citált szavaival: [q] *mivel fizessek az Urnak minden én hozzám valo jo-tétemányiért?* Hát nem bölcselkedik *Gorup Ferencz?* Fel-jedzette *Petrus Suavis*; hogy [r) *sok Páterek akarták meg-probálni a' misét, mind az O s' mind az Uj Testamentumbol Tridentumban régen, de nem tehették szerét*; a' mi Püspökünk pedig csak hamar igy probállya-meg: *mivel fizessek az Urnak jo-tétemányéjért?* azért Dávid, a' Christust mutatta be az oltáron Istennek. Igazán e' volna ám a' *misézö Logica.*

[q) Solt. 116. 12.
r) In Hist. Concil. Trid. l. 6. p 639. (in al. edit. 614.]

Felel. 4. De lássuk mit nyersz, a' Moses 2-dik könyvének-is tizenkettödik igy szollo 6-ik versébol: *meg-öllyék a' Báránt, mind az Izrael*

Izrael egész gyülekezetinek serege; azért a' Christus testét, nem csak a' Papok, hanem a' mise halgatok-is, bé-mutattyák Istennek a' Szent oltáron. Erre-csak ezt mondhatnám itt Bellár minussal: (s] *Tulajdon-csak, a' betű szerént valo értelemből kell erős argumentumat venni.* Ugyan-is hol vagyon az itt Püspök uram? hogy miképpen az Husvéti barány áldozat volt; igy a' ti misétek-is az. Ezt kell meg-probálnod, ha mit akarsz mert másképpen, én-is igy szorongatom ez helyet ellened: Az Husvéti Bárány, minek előtte meg-étetnék, annak előtte, ki-ontatik vala vére, s' ugy áldoztatik vala meg. Azért Christusnak-is vérrel kellet áldozni elsőbben, minek előtte az ételre szent teste ki-adatnék. Tetszik-é ez? Hogy nem jut azonban amaz eszedben: (t] *A' tulajdonképpen valo áldozatban, Pap, s'oltár kell.* Már azoknak a' Sido cselédes gazdáknak, volté az házban oltárok, holott meg-ölték a' Bárányt? En nem hiszem, s' te se hidd hát, hogy azok *Mise halgatók* voltak volna: sem hogy *Istennek a' Husvéti bárányt bé mutatták volna.* Csak ezt mondom hát én itt erre: *Véres* volt a' bárány; de a' ti misétek *véretlen.* Csak egyszer ölték-meg esztendőben a' Bárányt; de a' miseben, minden nap áldoztatni mondgyátok Christust. Imént azt mondád, hogy csak az igazán fel-szentelt Papoktul áldoztatik-meg a' Christus; De az Husvéti Bárány, minden cseledes Gazdátul meg ölettethetett. Ti meg-tartyátok, a' meg szenteltetett ostyát; de a' Husvéti Bárány ban, semmit nem kell vala meg-marasztani. Azt mondgyátok ti a' mise felől, hogy az engesztelő áldozat; de az Husvéti Bárány, nem vala *bűnért valo engesztelő áldozat*; hanem az Ægyptombul valo kiszabadulásnak emlekezetire ölték-meg azt mit kaptok hát az husvéti Bárányon, ha veletek nem tartya?

t) *Libr.* 3. *de verbo Dei c.* 3.

t) *Bell. l.* 1. *de Missa. cap.* 2.

PÜSPÖK.

Mert mi-is, [u] *azon bé-mutatott ajándékkal, ujjab ajándékot vévén Istentől, s' igylévén azon egy dolog, hozzánk képest Sacramentum, Istenre nézve, áldozott*, 1 Paral. 29. 14.

(u) *Pag.* 95.

PRESBYTER.

Felel. 1. Dominé Francisce! Ex propria pharetra nunquam venit ista sagitta. A' (x) *Pázmán Péter* (y) *ünőjén szántottál* itt-is, mint szintén másutt; melly nélkül bizony fél nyommá sem tudnátok menni, ha az, kezetekben nem akadott volna. De ki vagyon már agyara verve, s' nyomtattyák-is. mi azonban tagadgyuk, hogy a' ti *misétek*

(x) *Pag.* 897. *Kalauz.*

y) *Bir.* 14. 18.

misétek, mind *áldozat*, s' mind *Sácramentum* lehessen:

1. Isten ád minékünk valamit a' *Sácramentumban*, a' lelki Tanito keze által: de a' *Mise áldozatban* ti valamit viszitek Istenuek.

2. A' *Sácramentum* arrul az őrökségtől tészen nékünk igéretet, mellyet Isten nékünk, meg-adni mondott: a' *mise áldozat* penig, még valamit viszen Istennek.

3. Istentől származik alá nékünk a' *Sácramentum:* de a' ti *misétek áldozattya*, tőletek, Istenhez megyen-fel.

Felel. 2. Szent *Dávid* hellyét, hogy Kalauzzal edgyűtt igy csigázod: [z) *Azt mondgya Dávid; hogy a' mit Isten kezéből vött, azt adgya Istennek*, abban, egy kis tudatlanságodat tzégerezed. Mert: 1. Hol vagyon itt, a' *Sácramentumnak*, s' *Sacrificiumnak* egysége? 2. Hol vagyon az *Ur-Vacsorájának*, s' a' *Misének* emlekezeti? 3. Hol találtatik ez-is a' szent *Dávid* hellyében, hogy *lelki Tanitok* által vőtte *Dávid* az ő javát Istentől? 4. Hol vagyon az-is, hogy Pápista papok által adta, s' mutatta Istennek az ő javát *áldozatul*? Effele, csak nyevelygés, nem *Syncerus Theologus*hoz illendő ki-csaponás!

z) 1 *Paral.* 29. 14.

PÜSPÖK.

Mert én illyen Consectariumot-is csinálok itt: (a) *Ha szent Dávid, az O Testámentumbéli áldozatok által, nagyot nyert az Istentől,* 2 Reg. 24. 25. *hogy ne nyernénk mi nagyobbat, az Uj Testamentumbéli közben járonk által!* Heb. 12. 24. *a' ki az oltáron bé-mutattatik értünk, meg-is halgattatik az ő becsületiért.* Heb. 5. 7.

(a) *Pag.* 95.

PRESBYTER.

Felelet. 1. Mit mondanál azért Ferencz uram erre; hogy Dávid áldozattya által nyert Istentúl valamit? Bizony meg-se gondold azt, hogy az ő *áldozattya ereje* cselekedte volna azt; mert: (b) *Ha magadat meg-nyuzod-is, de még-is bűneidért* (áldozatodban-is) *eleget nem tehetz.* Kellett azért ehez járulni, e' *Dávid* könyörgésének, vétke meg-vallásával edgyűtt: (c) *En vétkeztem &c. de fordullyon kezed reám &c.* s' mind a' Christus érdemében helyheztetett *Hitinek*; mivel ő, (d] *lelkében hivta a' Christust Urának*, [e) *a' Jésus Christus kegyelme által meg-tartatván ő-is, mint mi,* (f) *Az Urért*, (Christusért) *volt az ő könyörgésének-is meg-halgattatása.* Nem illyen a' te miséd; melly, magában valo erőt tart nála. mi kózi hát a' Dávid áldozattyával?

b) *Bernh. se.* 38. *in Cant.*

c) 2 *Sá.* 24. 17.

d) *Matth.* 22. 43.

e) *Csel.* 15. 11.

f] *Dan.* 9. 17

g) *Sid.* 12. 24.

Felel. 2. Igaz ugyan, hogy (g) *Christus az Uj Testamentumnak*

közben

közben jároja, de innen nem következik ez: hogy a' misében bémutattatott Christusáldozatya által nyerjűnk Istentől kegyelmet. Hármat mond a' 16-dik Soltár, a' Bálványozoktul: 1. Hogy kik (h) *más Istenhez sietnek; azokért vérét Christus, soha ki nem ontya, s' azok vétkékért véres áldozattal soha nem áldozik.* 2. Hogy soha Szent Attya előtt, *fel-nem vészi azoknak neveket ajakára*, s' érettek az Egben nem prokátorkodik. 3. Hogy pokolban *felette igen meg-sokasittya azoknak bánattyokat.* mit tudok én-is egyebet mondani a' ti *misétek* felől? bizony nem hogy kegyelmet nyernétek Istentől az által; sőt hogy a' kenyérből lőtt Christusnak imádoi vadtok; mit gondoltok?

(h) v. 4.

Felel. 3. Hogy Christus (i] *testének napjaiban meg-halgattatott*; azt nem a' ti *misétek áldozattya* szerzette; hanem, hogy Istennek kedves Fia volt; mellyről ig-is szollott: [k] *Atyám hálákat adok te néked, hogy engem meg-halgattal. En penig tudtam, hogy mindenkor meghalgacz engemet.* Volt ollykor megént, hogy meg *nem halgattatott* mikor az Isten haragjának, tengere által uszásáért igy könyörge. [l] *Ha lehetséges, mullyék-el e' pohár én tőlem, mind azáltal nem ugy légyen mint én akarom, hanem mint te.* Ha a' te *misédben-is* ezen Urat, illy állapottyában találod alázatosságának, mit gondolsz, ha *misebéli* áldozatodat, *meg nem halgattya Isten?*

(i) Sid. 5. 7.
k) Jan. 11. 41. 42.
l) Mat. 26. 39.

PűSPőK.

Igen-is meg-halgattya! Mert [m) *ha az Abel vére, boszszu állásra gerjeszti vala Istent:* Gen. 4. 10. *a' Jesus vére sokkal jobban kiált:* Heb. 12. 24. *mert bűneinknek bocsánattyáért kiált a' szent oltáron, a' hol kiöntetik* sokakért, *ugy mond; mind élőkre, s' mind holtakra nézve.* Mat. 26. 28. Heb. 9. 3.

(m) Pag. 96.

PRESBYTER.

Felelet. 1. Szintén azért áll bizony Isten boszszut rajtatok; hogy az ő lelki *Abelét*, a' misében, (n] *ujjobban meg-ölitek, s' boszszusággal illetitek.* noha (o] *a' Christus kereszt-fán lőtt áldozattya, ollyan kedves s' kellemetes az Isten jo akarattyának tanácscsában; sőt olly nagy mindenható ereje vagyon; hogy most-is olly kellemetes Isten előtt, mint akkor, mikor az ő oldalából, viz s' vér folyt ki.* Miért kell hát ujjobban ő szent Felségét véretlen álodzátra adnotok? Bizony meg-keresi Isten, a' lelki *Abel vérét!*

n) Sid. 6. 4. 5. 6. Bell. l. 1. de missa c. 5. §. E contrario.
o) Cyprian. de Baptis. Christ. et manif. trin. §. 7.

Felel. 2.

Felel. 2. Jaj azonban néktek; mert akar mint czigánkodgyátok-is ki, a' *misében* valo áldott *Abel Christus vérét*, de ti [p) *a' Cain útán indultatok-el.* Ugy mint ki; 1. meg-békélhetetlen *haraggal* gerjedez vala, *Abel Attyafia ellen*; ti-is igy szollotok: (q) *Minden Pápisták azt tanittyák; hogy csak meg-kell az Eretnekeket nyakazni.* Vaj gonosz *Cain*! miért nem szánod leg közeleb *Magyar véredet?* Efféle *Caini* természetért, kárhoztatá régen [r) *a' Jesuitákat a' Constantinumi Gyűlés.* Tudgya hiszem Isten! hogy ma-is *vires* de sunt vobis, sed *animum* non mutastis. *Fronte estis politi, sed servatis astutam sub pectore vulpem.* 2. Osztán: hiszem a' *Cain* religioja, csak a' külső *Ceremonia* tétel vala; ugy hogy, ezt mondhatta volna néki *Epiphanius*, az *Ebionitákkal* egyűtt: (s) *Miképpen hogy valaki az ő ruháját, külömb külömbféle kövekkel meg-ékesiti, igy ezek, sok ocsmányságokbul toldozták foldozták az ő vallásokat.* Hallodé? *Ubi rerum testimonia ad sunt, non opus est verbis.* 3. Tudodé azt-is, hogy *Cain*, kétségben esék az Isten kegyelme felől; a' [t] *Tridentumi* Pápista Gyűlés-is, avagy külömbet tanité? Avagy nem úté ez, a' *kétségben valo esésre?* Ugy hogy, ne legyen, itt, ezeknek helyek: [u] *Tudom kinek hittem; s' bizonyos vagyok benne, hogy az én ű nála le-tőtt kincsemet meg-tarthattya.* Ismét: [x) *A' ki kételkedik semmit sem vészen istentűl.* megént: (y) *Ha valami Fu ember néked valamit igérne; el-hinnéd azt; hát miért kételkedel abban, a' mit Isten igér?* Láddé, hogy *Cain útán* jártok?

p) Iud. v. 11.
q) Bell. l. 3. de Laicis cap. 21. §. 2.
r) Ann. 1415. Sess. 15. Ut Caranza in summ. Concil. fol. 442.
s) Epih. hares. 30.
t) Concil. Trid. Sess. 6. c. 9. 12. 15.
u) 2 Tim. 1. 12
x) Jak. 6. 7
y) Cypria. l. de mortalitate §. 4.

Felel. 3. Ha a' Christus Jésus vére, bűneink bocsánattyáért kiált a' szent oltáron; nyilván következik, hogy még Isten, nem bocsátotta-meg a' Christuséinak bűnőket, az ű Sz. Fia vére által. Miért? mert az *Abel vére-is* azért kiáltott, hogy még Isten, nem állott volt *Cainon boszszut*, de a' Christus vére, meg-bocsátotta nékünk bűneinket. Mint Bellárminustok igy mondgya-ki: [z] *Azt hiszszük, s' azt vallyuk; hogy Christus a' kereszt fán, mind eredet, s' mind cselekedendő vétkekért szenvedett.* Ha azért *minden bűneinket* meg-bocsátotta; miért kiált hát ma *vére az oltáron, bűneink bocsánattyáért?* talám meg bánta, hogy azokat meg-bocsátotta? Vagy hogy, nem tellyes még a' vétek meg-bocsátása, hanem a' mise által szabatik reánk? Kátomkodás ez, s' még penig, nagy kezes lábas.

z) Bell. in iudic de lib. Concor. mend. 18. col. 1558.

Felelet. 4. Uj magyarázojává-is lett a' *Bibliának Ferencz Püspök* uram, hogy a' *sokakért valo* szó, annyi, mint *élőkért, s' holtakért.* E' bezzeg

bezzeg már, uj Pápista találmány? A' kereszt fán tött áldozattyárul szól Urunk, hogy az, *sokakért* ki ontatik; te penig azt itt. szabod a' te *miséd áldozattyára*. Iment-is hozám-bé, hogy a' te *Vulgátádban effundetur* vagyon; (ki-öntetik hamar idön) te penig a' *misére in præsenti* vilzed. Oztán hogy mered a' *sokak* szot *minden élőkre* ki-terjeszteni, holott az Apostolnál, ezek csak, a' Christus halálának czéllyai:

a) 2. Cor. 5. 15. b) Luk. 13. 24.

[a] *Azokért holt-meg Christus, kik ez után nem magoknak hanem annak élnek, ki érettek meg-holt.* De, (b] *nem minden élők élnek annak, ki érettek meg-holt.* Nem terjed hát a' Christus halála minden előkre.

Felel. 5. A' szent írás csonkitásában-is meg-érjük itt a' *Püspökőt*; mert e' szót: *sokakért*, fel-jedzi, ez után valo igéket penig: *sokaknak bűnőknek bocsánattyára*; el-csenni, s' el-rekkenti. mert sajditotta azt a' suttonban, hogy könnyű volt volna őtet igy meg-fogni: *Azokrul szol Urunk e' szoval;* Sokakért: *kiknek bűnők bocsánattyára, ki ontatando vala akkor az ő vére. De nem minden élők bűnők bocsánattyára, ontatando vala az ki: Nem szollott hát e' szoval:* Sokakért, *minden élőkről.*

Felel. 6. Az *Halottakat* penig, hogy ismét bé-hozza; czédula nélkűl, beszél a' *Püspők*. Avagy használé még-is a' te miséd az halottaknak? [c) *Minden igaz, a' maga hitiből él*, s' nem a' te miséd-ből: (d) *Minden ember, a' maga terhét viseli*; és [e] *ki ki, maga ád magárol számot.* Ha az *halottak* jo hitben holtanak-meg; nem szükséges azoknak a' te miséd, hogy bűnőket *meg-bocsássa*, mert (f] *azoknak örök életek vagyon, s' nem mennek a' kárhozatra, hanem, az halálbul, életre.* Ha penig hitetlenek, s' hamissak voltanak; [g] *Sem pœnitentia tartásoknak, sem bűnért valo elég-tételeknek nem lészen hellye.* Ugy hogy csak e' légyen itt igaz: (h] *A' kegyes embereknek lelkek; mihelt testektől meg-válnak:* vagy mindgyárt *Paradicsomban mennek, s' Istennél lesznek, a' gonoszoknak lelkek penig pokolban találnak hellyet.* kellé vallyon ollyankor itt, az halottakra nézve, bűn bocsánat az oltáron? magad se higgyed!

c) Hab. 2. 4. d) Gal. 6. 4. 5. e) Rom. 14. 12 f) Jan 5. 24. g) Cyprian. ad Demetr. §. 22. h) Just. martyr q. & respons ad Orthodoxos

PŰSPŐK.

(i] pag. 96.

En immár, szintén meg-untam véled valo beszélgetésemet, hanem, ezzel rekeztem-bé: [i] *Imé azért a' szent Mise olly áldozat, a' melyben leg drágáb Isten ajándéka, Istennek viszontag bé-mutattatik, és fel-áldoztatik; az Istenünk fű Uraságának meg-vallására, ajándékinak meg-hálálására; kéréfink*

kéréfink meg-halgatására; és bűneink bocsánattyára: nem ugy, hogy az emberi nemzetnek díját és szaczát itt fizesse Christusunk, mellyet a' kereszt fán cselekedett, hanem annak emlekezetire, és hasznának velünk valo közlésére valo áldozat a' Sz. mise: minden Isteni tiszteleteknél nagyob, és a' Christus hiveinek leg hasznosb Amen. VEGE.

PRESBYTER

Felelet. 1. Ne hagyics Jámbor, oly hamar el a' kopiját. Mint a' magad lelkét, ugy oltalmazzad inkáb a' misét. A' neked kenyered, botod, költséged. De ha most meg-untad-is magadat; vedd fel kérlek a' Jesuitákat; és ha meg-vadnak valahol: oltalmaztald a' misét vélek. Mi alattomban halgatozunk; hogy a' mise mellet kitámado tőb *Argumentum*oknak-is jövendőben véreket vegyük.

Felel. 2. Miért nevezed még-is ennyiszer áldozatnak a' misét? En a' te tegzedbűl igy lövöldözöm a' Tuzokot: (k) *Ott vagyő azigaz áldozat az holott vagyő az áldozatbéli állatnak meg-tórése, s' meg-rőlása. De a' te misédbē nincsē az áldozatbéli állatnak meg-tórése, s' meg-rőtása. Azért a' te miséd nem igaz áldozat.* Az első ágát ēnek, *Bellárminus, Becanus, Alanus Cardinál, s' Cornelius à lapide.* Nagy Atyáid támogattyák. A' második ágát, Vasquez igy irőssiti: (l) *Ollyannak kel az áldozatban valo állat változásának lenni, mellyet az érzékenségek is eszekben vehessenek.* (*Mivel az áldozat, az Isten hatalmának, mint életünk s' halálunk authorának meg-érezhető jele.*) *De a' misében valo állatnak változasát, s' meg-tóresét, nem vehetik eszekben az érzékenségek.* Mert, hallodé ot, a' meg áldoztatot Christusnak szavát? látodé kűlső véretlen áldozattyát? szagolhatodé a' meg-áldoztatot testnek illattyát? mikor az ostyát, s' a' bort meg-kostolod; érzédé ot száddal a' Christus testének vagy vérének izit? tapasztalhatodé hogy oly széleſſen ki-terjedet könyű test, vagyon a' kis ostyában; s' egy csep nehézség fincs a' pohárban? Láddé nincsen ott! *Azért nincsen az áldozatban, az állatnak meg-tórése, s' rontása.* Oztán: Hogy lehet kűlső igaz áldozat a' miseben? Hiszem egy Doctortok, igy okoskodik effelől: (m) *Titkos s' lelki meg-ölést, s' aldozatot állatunk a' misében.* Hogy nem excommunicállyátok ezt, az ellenetek mondásért? (n) *Becanus is javallya e' titkos meg-ölétest*; hogy nem veritek hát azt-is agyon kűvel?

(k) Bellarm. lib. 1. de missa cap. 2. 6. octavo. Becc. in manuali Cont. lib. 1. c. 10. n. 1. Alan Cardin. Euch. Sacrif. lib. 2. cap. 3. Corn. a' lapide in provem. cap. 1. levit. pag. 604.

(l) Vasquez. tom. 3. in 3. part. disp. 122. cap. 6. n. 5. 6.

(m) Rayhing. in Enchirid. Cathol. cont. d. Hoe. pag. 731.

(n) Part. 3. Theol. Schol. nm. n 2. de Sacram. cap. 25. n. 6. § 1.

1. Ellenvetés. *Három képpen áldoztatik meg Christus*, Typicè, az ő Te-

az ó Testámentumban; verè, *a kereszt-fán*, Sacramentaliter *a' kenyér s' bornak szine alatt.*

Felel. Hogy lehet az, hogy egy halandó bűnös, s' bűdős ember az halhatatlan Istennek Fiát, meg-áldozza Istennek? Avagy nem mondáé meg régen ezt Theophilactus: (o) *Hogy Christus mikor ki-üzte a' Templombul, a' barom s' galamb áros embereket; jo idején tudtunkra akarta azt adni; hogy ez után nem kel Istennek az állatok áldozattya, hanem az igaz könyörgés.*

(o) *In Matth. cap.* 21.

2. Ellenvetés. *Lám a' Szent Atyák, Sacrificium*nak, áldozatnak mondgyák ezt.

(p) *Origines in Epist. ad Rō. lib.* 10.

Felelet. 1. Nem azt teszi minden *Sacrificium*, hogy Christus a' misében áldoztatik. Hald-meg: (p) *Sacrificale opus est annunciare Evangelium.* Aldozik az, ki az Evangeliumot hirdeti. Ide valo ezis: (q) *Mi dicsirettel áldozunk, a' Christus penig, tulajdonképpen a' kereszt-fán. Láddé hogy nem mondgyák*; hogy ők vér nélkűl áldoznak a' misében! csak reájok fogtátok, mellyet soha sem gondoltak meg. Ha valaha áldozatrul emlekeztek; ezt azért mondották; mert az Ur-vacsorája, (r) *Chtistus áldozattyárul valo meg emlekezés.* Nem hiszed, hogy ezt értették legyen? tanuld-meg ezekűl: (s) *Aldozunk ugyan mi minden nap, de azzal a' Christus halálát hijuk emlekezetűnkben.* Mi lehet penig ennél világossab? (t) *A' mi az emberektűl áldozatnak neveztetik; azt mi az áldozat jegyének hijuk.* Bezzeg mi-is meg-engedgyűk ily formán, hogy az Ur-vacsorája *áldozat.*

(q) *Aug. libr.* 1. *contra adv. legis & proph. cap.* 19.

(r) *Luk.* 22. 19.

(s) *Chrisost. Homil.* 17. *in Epist. ad Heb.*

(t) *Aug. libr.* 10. *de Civit. Dei cap.* 5.

Igy-is mert dicsiretnek, s' hálá-adásnak áldozattya az: [u] *Aldozzál Istennek hálá-adással.* (x) *Mennyen fel az én könyörgésem, mint az estvéli áldozatnak füsti.*

(u) *Solt.* 50. 14.

(x) *Solt.* 141. 2.

Ezért-is penig mert mind lelkestűl testestűl meg-áldozzák magokat Istennek, a' communicálo személyek; e' szerént: (y) *kérlek titeket Atyámfiai, hogy állassátok a' ti testetek, élő, szent, s' Istennek kedves áldozatul, ama ti okos tiszteletetek.*

(y) *Rom.* 12. 1.

Régen a' *communio* vétele után, *elemosynát-is* osztogattanak a' szegényeknek; mely az irásban, igy mondatik lelki áldozatnak: (z) *A' jo téteményrűl, el ne feletkezzetek: mert afféle áldozatokban gyönyörködik Isten. Meg-engedgyűk azért, hogy illyen modon áldozatnak hivták a' régi Atyák-is az Ur-vacsoráját.*

(z) *Sid.* 13. 16.

3. Ellenvetés: Az hol Pap vagyon, vagyon ot áldozat. De a' mise

a' mise környűl vadnak papok, áldozat azért a' mise.

Felelet. Nem minden, a' ki papnak hivattatik, *áldozza meg a' Christus testét s' vérét.* Tanuld-meg ettűl. (a) *Az én papságom ebben áll, hogy predikállyak, s' Evangeliumot hirdessék.* Igy mi-is *papok* vagyunk *Chrisostomussal.*

(a) *Chrisost. in Epist. ad Rom. Homil.* 29.

1. Ki-fogás: *Nyilván a' paptul áldoztatik Christus; de nem az áldozatnak modgya; hanem csak, testének jelen léte szerént.*

Felelet. Szintén ollyan ez, mint ha igy szóllanál: *Christus, meg-holt a' kereszt fán; de nem a' meg-halásnak modgya szerent. &c.* Efféle bolond *exceptiokal* ki ne tólhetné bé e' világot?

2. Ki fogás: *Közönséges szó már ez:* a' misének áldozattya.

Felelet. Maradgyon-meg bár, ha ugyan gyöngyörködtók benne; csak hogy, illen jó értelemmel: (b) *A' mi a' pap keze által végben megyen áldozatnak mondatik az; nem valósággal, hanem a' Christus szen-vedésinek titkait jelentvén.*

[b] *Aug. de Civit. Dei lib.* 10. *cap.* 10.

3. Ellenvetés: *Ez az én testem, mely ti érettetek adatik.* Jelen való *időre tartozik e' szó* adatik; *annyit-ű teszen, mint* áldoztatik.

Felelet. 1. Nem következik innen az: hogy *Christus, a' maga jelen való testét áldozta-meg a' Szent vacsorában*; mert *jelen való időrűl* szóllott. Azt mondgya az Apostol: (c) *da* (*adgy*) *innya Elleségednek.* Judás igy szól vala: (d) *mit akartok nékem dare?* (adni) Ama Bolond Szűzek-is: (e) *date,* (adgyatok) *nékűnk a' ti olajtokban.* E' szokban a' *dare* szó, nem vétetik, vallyon, *következendő időért?* A' vagy, talam itt-is a' *datur*, annyi, mint *sacrificatur?* Találád!

[c] *Rom.* 12. 20.

[d] *Matth.* 26. 15.

[e] *Matth.* 25. 8.

Felelet. 2. Mint imint mondók, meg-vallyuk mind az által, hogy a' Görögben, τὸ Διδόμενον vagyon; *quod datur*, nem, *quod dabitur.* De, szokása ez az irásnak; hogy *jelen való időt* teszen le, s' a' *következendőt* érti reita. lássuk magyarázattyat; (f) *dabitur, non datur.* más-is: (g) *Non effunditur, sed effundetur*: miért nem tartod még-is magadat a' *vulgátához*, hol *effundetur*, nem *effunditur* vagyon, mint hallád nem szűkség már ugyan azon bakot nyuzni.

[f] *Chrisost in* 1 *Cor.* 11.

[g] *Orig. in Matth. tract.* 35.

5. Ellenvetés: *Lám azt mondgya kelemen:* (h) *Hatalma vagyon a' papnak, az Isten Fiát meg-áldozni.*

[h] *Clemens constit. Apost. libr.* 8.

Felelet. Igy magyarázza ű meg-arrul, másutt magátt: (i) *Nem a' Christus testét áldozzátok meg papok; hanem, az ű Királyi testének jelét, mutassátok fel.*

[i] *Idem ibid. lib.* 6. *cap.* 30.

6. Ellen

6. Ellenvetés: (k) *Lélekben, és igasságban imádkoznak, az igaz imádkozók. Itt volna ám hellye, a' mise áldozatnak!*

Felelet. (l) *Mikor azt mondgya Urunk Szent Janosnál: Lélekben, s' igasságban kel Istent tisztelni; nem külső áldozatot forgat akkor; hanem, hogy magunkat egészszen, Istennek adgyuk élő áldozatúl.*

7-dik Ellenvetés: (m) *Szolgálván az Urnak; az az, áldozván.*

Felelet: (n) *Szolgálván az Urnak, de: a' jo cselekedetekben (o) másoknak, meg-téritésekben, s' az Isten parancsolatinak, meg-örézésében.* Igy világositttya ezt, *Bellarminus-is: (p) nem azt mondgya Lukács, hogy azok, a' Christus testét áldozták-meg; hanem. közenségessen szólt; hogy az Urnak szolgáltanak.*

8-dik Ellenvetés: *Az Ur vacsoráját, ellenében veti az Apostol, a' pogányok oltárinak. Azért vagyon az Ur vacsorájában-is oltár; és igy misebéli áldozatt.*

Felelet. (q) *Nem érti az Apostol az ördögök asztalán, a' pogányoknak oltárokat; mellyekrűl a' pogányok az ördögöknek áldoztanak; hanem, azokat az asztalokat; mellyekrűl valo áldozás után a' megáldoztatot, s' ételekbűl italokbul lakodalmak lésznek vala, vagy otthon végben vivén azt, vagy a' Templomban* 1 Cor. 8. 10. 1 Cor. 10. 27.

9-dik Ellenvetés: (r) *Ez az én testem, mely ti érettetek meg-törettetik; e' szo it meg-törettetik az ô Testamentumi állatokra néz; kik kozzúl, sokan véretlen áldoztattak-meg. Igy a' misébenn is. &c.*

Felelet. *A' vulgatában tradetur* vagyon, nem *frangitur*: ahoz tarcs hát magadat; s' ne hozz abbul ki *véretlen áldozatott*; mely az után nagy hamar, *véressen meg-lűn a' keresztfán.*

10-dik ellenvetés: (s) *Minden pap, az Emberek kozzúl választatik, és az Emberekért rendeltetik. az Isten előtt valo dolgokban: hogy áldozatokat vigyen Isten eleiben a' bűnökért.*

Felelet: (t) *A' Christus paptul szoll az Apostol, ez igikben; melyben meg-probállya azt, hogy nagyob Christus az ô Testamentumi papoknál.* Ha ezugy vagyon; miért *áldoztatod* te, a' te *papiaidat a' misében?*

11-dik Ellenvetés: (u) *A' Christus örökké való Pap*, (x) *Nem mondathatnék penig annak; ha a' papok által nem áldoznék; mivel hogy maga már, nem áldozik tulaidonképpen.*

Felelet. 1. Azt kérdem itt: *Vallyon s' a' misének áldozattya, megmaradé az örök életben?* Nem itilem én; hogy többé te, *áldozzál* ot azzal

[k] Bellar. l. 1. de miss. ex Johan. 4. 23.
[l] Barradius in conc. Evan. tom. 2. libr. 4. cap. 10. p. 233. Thom. card. de vio.
[m] Csel. 13. 2. Sanct. Tir. Salm. Suar. Stapletonus. Henr. ques.
[n] Lyran. in h. l.
[o] Dionysius Carth. in h. l.
[p] Bell. libr. 1. de miss. c. 15. §. de loco.
[q] Cornelius a' lapide in h. l. n. 60. 61.
[r] Cor. 11. 24. Huntleus de miss. pag. 270.
[s] Sid. 5. 1. Alph. de cast. libr. 10. adv haref. verbo miss. haref. 2.
[t] Estius in h. l.
[u] Sid. 2. 3.
[x] Bell. libr. 1. de miss. c. 25. §. quod autem.

zal; mert Christusod, a' fejednez verné; s' nem-is lenne részed az ű véres áldozattyaban, ha azt, véretlen vőtted itt, Az örök életben penig, ugy tudom, hogy *pap modgyára esedezik* Christus éretted. Ihol itt-is *meg-marad az ű Felsége papsága; de a' misse el-tőröltetik*; nem arra való hát a' Christus örökké való papsága; hogy *misét szolgáltassón a' papista papok által!*

Felelet. 2. Osztán, hogy nem jűsz eszedre? Hiszem azt mondad régen: (y) *hogy az Antichristus űldózésében, meg-szűnik a' misének áldozattya.* Akkor-is penig tudom hogy ű Felsége örökké valo pap. Hogy férhet hát még-is egyben s' Christus örökké valo papságával az ideig valo misező papoknak áldozattyok?

Felelet. 3. Semmit nem tudtz azért az Ave Máriához, im meg tanit e' Ribera: (z) *örökké valo papnak mondatik Christus az apostoltul, mert ű meg nem hal, mint más papok.* Osztán az ű áldozattyának ereje nem volt csak el-mulo árnyék; hanem most-is mutogattya azt, az Isten előt. No hát nem arra valo az ű Felsége örökké tartó szent papsága; hogy az sok áldozo pápista papokat tegyen!

12. Ellenvetés: (a) *Vagyon nékünk oltárunk; melyrűl nem szabad azoknak enniek, kik a' sátornak szolgálnak.* Ihol itt [b] *oltár* vagyon; azért nyilván áldozat-is vagyon; mely azon szokot lenni.

Felelet. [c] *Az az oltár, avagy Christus kereszt-fája, mellyen mi érettünk meg áldoztatot, vagy maga a' Christus, ki által a' mi könyörgésünket Istenhez viszszűk.*

13. Ellenvetes. (d) *Minden jo rendes Respublicában vagyon törvény, oltár pap.* Azért a' keresztyének Ecclésiajában-is, meg-kel ez háromnak lenni.

Felel, (e) *Ez az argumentum a' természetnek okosságátul vétetett.* Mely nem lehet erős; [f] *mivel a' keresztyéni hit nem az emberi okoskodashoz, hanem az Isten ki-jelentet igijéhez támazkodik*(g) *az Sz. Lélek tanittya az irást, nem Aristoteles; a' kegyelem nem csak maga az okoskodás.*

14. Ellenvetés. (h) *A' test és a' vér, ugy vadnak az Ur-vacsorájában, mint étel és ital.* De a' test és a' vér nem alkalmatos az ételre, hanem az állat elsőben meg-hal. Christus penig meg nem hal, hanem meg-áldoztatik.

Felel. (i) *Némellyek azt tanittyák, hogy a' Christus meg-hal az osztá-*

y) Bell. l. 3. de Pont. Rom. c. 7
z) Ribera in c. 7. Heb. n. 66.
a) Sid. 13. 10.
b) Salmr. disp. 23. in Epist. Heb. pag. 788
c) hom. Aquinas in cap. 13. Heb. Oecumenius in h. l. Lyranus in h. l. Titelm. in h. l. Estius in h. l.
d) Bell. l. 1. de Missa c. 20.
e) Greg de Valentia li. 1. de Missa cap. 4.
f) Estius in 2. sent. dist. 17. fol. 175.
g) Erasmus in Psal. 1.
h) Bell. l. 1. de Missa c. 13.
i) Salme. tom. 9. tract. 21. pag. 243.

ostyában, mellyet mi nem javalhatunk mert ű az ostya alat halhatatlan nem is vettetet már halál alá. Nosza csak úlsetek tűzet ki a' kovabul, had tündökőllyek a' Reformátusok közőtt az igalság! Eddig az Aldozati szorul.

Felelet. 3. Ugyan igazlodé ezt-is: hogy a' mise áldozatban, leg-drágáb Isten ajándéka, mutattatik be Istennek s' fel áldoztatik. Nagy Püspőst Uram! tudodé hol találtatik fel, a' leg nagyob ajándéka Istennek? Im Bellárminusbul igy igazitlak utban: (k) *a' kereszt-fán valo áldozattya Christusnak, mindennél leg-tőkélletessebb, még a' misének áldozattyanál-is.* Ha azért vagyon meg a' misének áldozattyánál, leg-drágáb aldozat, varsában esik a' Püspők, állatván a' misének leg drágáb ajándékát.

Oszán: (l) *Végheteten érdeme vagyon; a' kereszt fán meg áldoztatot Christusnak de a' misének nincsen veghetetlen érdeme.* Ha ez-is ugy vagyon: azért vagyon még a' mise áldozattyánál drágáb ajándéka Istennek. Mit csábitod hát e' világot ennyire?

Felelet. 4. Hogy a' mise áldozattyának végét mondod lenni Isténünk fő Uraságának meg-vallását, ajándékinak meg-hálálását, kérésink meg-halgatását, s' bűneink bocsánattyát; erre csak ezt mondom: *Non enim nullæ sunt affectiones;* nem probáltad még meg, ellene mondhatatlanul, hogy a' misében a' Christus testét, véretlen áldozhatod, miért szabsz hát még-is dolmányt a' még nem szűletet gyermeknek? Be csuda Szabo vagy, Püspők Uram! Olvastam ezt ellened: (m) *Hogy a' misének áldozattya, tulajdonképpen csak kérésnek áldozattya*; még-is a' Püspők, tőbb gyűmőlcsökkel-is tarafarazza, hogy inkáb kapjanak rajta.

Felelet. 5. Hogy azért valaki ne kérdgye a' Püspőktűl: Miért mondod a' misét bűneink bocsánattyára valo áldozatnak? Erre farkát csavarittya a' Püspők, s' ily mézes madzagot akar szájáu által vonni a' keresztyénségnek: Nem ugy hogy az emberi nemzetnek a' diját és sartzát itt fizesse Christusunk, mellyet a' kereszt-fán cselekedt: hanem annak emlekezetire, és hasznának velűnk közlésére valo áldozat a' Szent mise.

Bezzeg ir a Püspőknek ez nem barátya: (n) *Mind egy áldozat volt az, mely a' kereszt fán meg áldoztatott azzal, mellyet a' pap a' misében áldozik csak a' vér, s véretlenség külömbözteti meg űket.* Ha ez igaz nyilván

k) Bell. l. 1. de Missa cap. 4.

l) Alphons. de Castro lib. 10. adverf. hereſ. verbo Missa haeres.

m) Coster. in Enchir. p. 356. Bell. l. 2. de Missa cap. 4. prop. 3.

n) Johan. Vigerius Granat. in Instit. Theol pag. 448.

nyilván a' misében tanittyák hát lenni, az emberi nemzet fattza meg fizetését, és nem csak a' kereszt-fán, mint Püspők Ferentz valakit.

Felelet. 6. De csiklandgyuk úket towáb-is, s' kérdgyűk: Csak Christus halála emlekezetié? és a' Christus szenvedése hasznának velűnk valo közlésének, áldozattyaé a' mise? A' Püspők, ezt állattya lenni csak. Mások azonban igy szollanak hozzá: (o) *Eretnekség azt állatni, hogy a' mise nem bűnőkért valo áldozat.* Eretnek volna hát ugy a' Novai Püspők, ki csak emlekezetit forgattya a' Christus halálának: s' nem tartya ezzel: (p) *A' Tridentumi Gyűlés nyilván tanittya; hogy a' mise nem csak a' bűntetésekért valo engeszteló áldozat; hanem mind nagy kicsiny, sőt még halálos bűnőkért valo-ú.* Ha ezeket olvastad volna Püspők Uram! békét hadtál volna, csak Christus halála emlekezetinek a' misében. Jobban tanuly mászszor, ha mit akarsz! Még ezt-is hozzá adom: (q) *A' mise nem csak az élő hiveknek vétkekért, bűntetésekért; hanem még a' Christusban meg-holtakért ú, kik még tőkélletessen meg nem tisztultanak, igazán vitetik fel.* Láddé hogy nem csak a' Christus halálának emlekezeti hát a' mise!

Felelet: 7. Káromkodik-is towáb menvén a' Püspők; hogy ű a' misében, a' Christus halála hasznát, mind magával, s' mind mással közőlheti. Meg-ű köztem benne, hogy régen ezt olvastam: (r) *Hazudnak a' mi ellenkezőink, mint ha mi azt tanitanók: hogy a' pap a' misében, a' Christus halálának erejét közőlheti mással, s' ruházhattya másra.* Ezt hamissan fogják reánk; mert isten az egyedűl, ki a' bűn bocsánatot mi reánk szabhattya. De már mind Gorup Ferentzet, benne sűrti it, Hardingus pápista Doctor; s' mind ezt, erős hazugságban hadgya: (s) *Nem csak Isten osztogattya, a' mise áldozattyának erejét hanem a' pap ú. De ó földnek férgei! hogy nem olvastátok azt meg;* hogy (t) *Isten az, a' ki meg-igazit.* Im én a' magatok irásibul, el-hitetem veletek; hogy ti a' misében nem applicálhattyátok magatokra, a' Christus halálának hasznát. Jol reá vigyáz e' Bellárminus szavaira: (t) *Nemo potest esse certus, certitudine fidei, se recipere verum Sacramentum; cum Sacramentum sine intentione ministri non conficiatur, & intentionem alterius nemo videre queat.* Hallodé, hogy ezt mondgya: Senki nem hiheti igaz hittel azt el, hogy ű igaz Sacramentumot vőtt; mert a' papnak jo igyekezeti nélkűl nem helyes a' Sacramentum; más igyekezetit penig, senki nem láthattya. Nagy fundámen-

o) Alphons. de Castro l. 10. adv. haeres verbo Missa haeres. 3.

p) Bell. l. 2. de Missa cap. 10.

q) Concil. Trid. Seſſ. 6. cap. 2.

r) Thom. Harding. in resp. ad provocat. I vel. art. 19.

s) Gabri. Biel. lect. 26. in Cā Missa.

t) Rom. 8. 33.

v) Lib. 3. de Justif. c. 8. § dic.

da mentuma ám ez, Ferentz Uram, a' miseben valo kegyelemnek, nem applicálhatásának! Mert mikor te Sacramentumot csinálsz, bizonyosoké már halgatoid abban, hogy Christus testévé változottté már a' kenyér, vagy nem? mert hogy tudgyák azt imádni, mely felól még nem bizonyosok, hogy az a' kenyér Isten? *(u) talám több vizet öntöt a' pap a' bor közzé mint sem kivántatot volna? vagy talám a' kenyér nem tiszta buza lisztzül vagyon? Vezzedé eszedben illyenkor*; hogy nem applicáltatz kegyelmet a' mise által? Nem lehetz hát Sacramentumodnak igalsága felöl bizonyos; s' hogy hogy tudod még-is másra s' magadra szabni a' miseben a' Christus halálát?

(u) Thomas Aquinas p. 3. Summ. Theol. q. 83. art. 6.

Felelet. 8. De, tegyünk illyen casust fel: Ha Romából a' Pápa a' misézö Papnak, a' fertelmes életre szabad utat nyitó, egy illyen jo lelkeket irtozato levelet küldene:

Erdögi Indulatjaiban.

Nos Pius, *Dei Gratia, totius Christianitatis Pater, & Dominus &c. Vobis Professis Patribus, solitam clementiam!*

Quandoquidem Ecclesiam nostram, præsertim in Regno Hungariæ, inter exoticas Nationes dissitam, variis bellis implicitam, et quasi Novercali conjugio cum immanissima Hæresi copulatam, (non secus ac vitim Brassicæ junctam) paulatim magis ac magis, in Hæresin degenerare, et horribilem pallorem, squaloremque sensim attrahere, audiamus.

Ita ut tandem, ex viti generosissima, rebus asperrimis nascatur, experientiâ omnium seculorum, hactenùs id ipsum abundè testante. Et maximè nunc recenter, è Monasterio Sacratissimæ Virginis, in Curia nostra Romana fundato, trium Virginum, per Apostatas clericos abductarum, tristissimum exemplum, à nobis visum & perpensum, adeò movit; ut denecessè huic scandalosæ fornicationi, modò quam optimè obviaremus. &c.

Ideò singulis et universis Patribus, qui terno se juramento, *ad fidelitatem nostram obstrinxerunt, hoc in negotio*, paternè annuimus; ac *Collateriss*as ad relevandam naturam, concecimus, benedicimus, ac ex numero vitiorum hoc Idem, Authoritate nostrâ Apostolicâ eximimus, et solvimus. *Monasteria autem Monalium caveant; ne in vicinio ad latus Claustri Clericorum, annexum habeant, ob evitandam omnimodam suspitionem, quæ inde facilè exoriri posset, sed remotiùs ædificanda curent; ac singulariter ad id designati sunt à nobis Rectores; qui* occultos aditus sub terra sternant, *cum hac cautione: Ut ex utraque parte, per alios extraneos fossionem inchoare possint*, sub specie Cellarii; *ubi verò in vicinium deven-*

um deventum fuerit, adeò ut una pars fossorum extraneorum, alteram facilè advertere posset, eos remittant; residua pars & fossio, Patrum Professorum erit.

Uram mikor jösz márel a' Paraxna meg itiletére!

Ubi verò, (quod Deus avertat) hanc nostram piam deliberationem *& in scriptis vobis exhibitam* licentiam, *per aliquem fraudem, vel furtim quispiam auferre, vel verbo promulgare ausus fuerit*; mox huic reclament; ac etiam *juramento*, ubi opus fuerit, defendant; suppositiam sententiam, & *Hæreticorum* figmentum esse? ad quod fortius reprimendum, *Magnificorum virtute* utantur.

Datæ & exhibitæ Tridentini, *ex Sede nostra Apostolicâ. Ann. 1562. 13. Junii.*

Ki nem érti Deákul, igy vegye Magyarul:

1. En Romának Vra, kegyes Pius Pápa,
Isten kegyelmébűl ki vagyok szent Atya;
A' Keresztyénységnek bizonnyal nagy Apja,
De uralkodom is: mint ezt minden látya.
2. Ez levelem küldöm néktek Jésuiták,
A' Professioban tettetes szent Atyák,
Nyilván ezt rulatok mindenek kiáltyák,
Kegyelmességeket néktek nyujtyák Pápák,
3. Ertyük Nagyar országiűletek idegen,
S' házat csinaltatok közöttök csak jégen,
A' mi Ecclésiánk ott szorong már régen,
Mélyből kegyességűnk nékünk nem idegen.
4. Környűl vőtt titeket a' sok Eretnekség,
Abban az országban fene kegyetlenség,
Lelki szabadságtok vajha lenne-meg még!
S' Pápista sereggel lenne rakva az Eg!
5. De mind ellenkező hirrel rakva fűlem
Szivemben-is vagyon nem kicsiny félelem,
Rosz gyűmölcsét ennek hidgyétek reméllem,
Mert ott lakástokat ártalmasnak lelem.
6. Addig nevelkedik tövis közt lilium,
Végre meg-fojlodik ezt igaznak vallom,
Mert kemény nép közőtt vattok, én azt hallom
Kinél tanultátok csak mint mérő álom.
7. Sok munkátok után szőlőm Egrest terem,
E' siralmas dolgot alig ha nem érem,
Melyből igen tartok s' ugyan posog vérem,
Melly hogy meg né légyen, Istenemet kérem,
8. De csak nem tégen-is nézzétek mi esek;
Szent Szűz Klastromban, itt Romában tévék,
Három Apáczákat tőlűnk csak el vévék,
Gonosz Apostaták ezt meg cselekedék.
9. Melly dolognak hogy ha ellene nő állunk,
S' illy nagy erőszakat minnyájan javallunk,
Az Eretnekeknek botránkozást adunk,
Es igy Vallásunkal csak nagy szégyent vallunk
10. Azért kik hárőszor nékűnk meg-eskűdtek
Jésuita rendek, s' Clerusi seregek:
Egy csiklando vétket néktek meg-engedek:
Aiszszonnyal hállyatok! jo neven vegyétek.
11. Ne féllyetek ettűl, mert ez nő leős vétek,
De testnek szolgálo jo szű friss étek,
Mind én reám bátor ezt cselekedgyétek,
Meg-áldalak ezért, bizonnyal hidgyétek!
12. Sőt hogy gyanoság-is hozzátok ne legyő,
Tanuságotűlem mindenitek vegyen,
Kűlőmbet is penig, itt ennél ne tegyen:
Mert melto másképpen Pápátok meg-fedgyen.
13. Hol lakik a' Clérus, ne legyő ott Klastrő
Hol vadnak Apáczák nem egy se nem három:
Távollyab épletsék házokat, akarom.
E' tetszik énnékem; s' ezt tőletek várom.
14. Dispensálok itt-is mind azáltal néktek,
Hogy az Apáczákkal szemben lehessetek,
Rectorokat küldők én el ti veletek,
Azokkal végjetek valamit mivelitek.
15. Ők csinálassanak földben áll lyukokat
Piaczc formán valo szep boltozatokat,
A' két Klastrom közőtt mivellyék azokat,
Mesterséggel tegyék e' czigányságokat.
16. Kűlső munkásokat fogadgyanak erre,
Miglen a' két piaczét bé-ásák telére:

Sőt

Sőt mikoron jutnak szinrén a' végére:
Parasztmunkálokat állaisák csak félre.
17. Tudom vagyon már it Páterekenek eßek,
A' lyuk ki ására legyenek mind készek;
Szakaszszák már egyben a' piaczéket ezek,
Bátorságos járást itt ez aránt nézek,
18. Ha meg-értené ezt valamely Eretnek,
Sőt párját el-lopná ez én levelemnek,
Vagy ki-beszéllené summájátó ennek:
Támadgyatok reá menten effélének!
19. Sőt esküvéssel-is meg-tagadgyátok ezt.
Apostóli modon adok néktek illy eszt,
Hogy csak rátok fogták vagy ímezt vagy emezt
Ha igy cselekeztek ezzel senki nem vesztt.
20. Sőt a' nagy rendeket támaszszátok rájok,
Hogy ha ki vántatik vonnyák-le ruhájok,
Veszszenek-el köztők kicsinyek és nagyok!
Igy jol lesz dolgotok, nékik penig bajok.
21. E' mi levelünket Tridentumbol adtuk,
Apostoli székből adni parancsoltuk;
Ezer őt száz hatvan kettőben ezt irtuk,
Ezt cselekedgyétek serényen meg-hádtuk.

Mondom; ha effele levélnek jelen valo igaságát tapasztalnád meg, a' misézőnél, mit gondolnál? Mert, ha ezt kérdenéd túle: *Vagyoné neked ollyan indulgentiád adva, a' fertelmes életre?* Bizonnyal hidgyed hogy *meg-eskünnék menten*; de csak igy: *Tellyes Szent Háromság Isten, s' minden Szentek engemet ugy segéllyenek, hogy nem láttam affele levelet*; scilicet: *hogy tenéked meg-mondgyam.* Ez ám az ő *Æquivocatiojok*, s' a' szegény lelkeket meg-jáczodtato eskúvések. Nem nyughatol hát itt meg, ha lelkedet Istennek tartod; hanem, *oculátára*, ládájoknak meg-hányására, kell elmédet forditanod, (meg-is hidgyed, hogy nem csalatol-meg a' keresésben sokaknál, s' csak közel-is.) Ha azért már ezt fel-találod; s' afféle vétekben heverő miséző papnak, szolgálattyával élsz; tud-meg; nem hogy *applicálná* az ollyan reád, a' Misében a' Christus szent vére érdemét; de, *nem nyér Istentől mint gonosz életű kegyelmet*; s' szeretedé még-is *misézését?*

Formula juramenti Jesuitarum.

Toletus l. 4. de Instruct. Sacerd. c. 21. p. 389.

Barthol. Fum. Villa Laurent aurea armilla p. 614. n. 34.

Felelet. 9. Miséd commendálásával már, igy rekeszted-bé, elő-hasu, s' oszlop nélkűl valo munkádat: *A' szent mise: minden Istenni tiszteleteknél nagyob, s' a' Christus Hiveinek, leg hasznosb.* Igy commendállya vala régen ezt egy barátod is; hallyad, mert talám túle vőtted: (x) *Egykor egy Henricus nevű Jesuita Pap, a' Bavariai Fejedelem Alumnusinak, Ingolstad nevű Városban gondgyokat vijelő Regense; a' Nagy Hétben, igy szollott Tanitványinak: Ez el-mult bőjtben, eleget halgattátok a' Christus szenvedésinek Historiáit; sok pœnitentiákat tartottatok; s' bűneitekért-ü eleget tőttetek. De azt mondom; hogy mind ezek néktek, nem használnak; ha a' superiornak kivánsága szerént, nem cselekeszetek; ugy hogy holnap minden bűneiteket meg-gyonnyátok; és Pápistai modon egy szin alatt ellyetek, a' Sácramentummal. Ezt a' Romai szent Ecclésia parancsollya*

(x) *Hasenmyllerus apud Hospinian. p. 71. anno 1584.*

kinek

kinek mindenben kell engednetek. Mert bizonyara, nem a' jo Pápistanak jele az; hogy ő sok Prédikatiokat halgasson; s' gyakorta a' szent irást olvassa; hanem ezek, jelek az Eretnekeknek, kik ezekben ugy gyönyőrködnek, mint a' Majom a' Dioban. Az igaz Pápista penig, nem gyönyőrködik igen a' Prédikátiokban; melly csak olly hamar oda lesz, miképpen a' szél hirtelen el-megyen. A' szent irás olvasását sem kedvelli, mert az ő nála, hólt betű. Hanem, az igaz Pápistának tellyes indulattya, vitettetik a' mise halgatásra; mellyet ki el-mulat, nagyobbat vét; mint sem ha, tellyes életében nem halgatott volna Prædikatiot. Hát nem tudgya *Henrik* Páter Ferencz Püspőkkel edgyűtt, a' misének hasznát venni, s' azt másoknak-is commendálni! Tudgyátok hihető az izit! Hadjárjon! meg-elégszünk mi, az edgyetlen edgy *Ur-Vacsorájával*, melly *Isteni tiszteletet*, nem hogy fellyűl haladna a' te miséd: de ez, igy dűl-le, amaz ellen:

1. Az Ur-Vacsorájának szerzője, a' Christus; a' mise faragoja penig, (y) *a' Romai Pápa.*

2. Az Ur-Vacsorája, kenyérbűl, borbul, s' Sácramentumi modon edgyesűlt, Christus testéből, s' vérébűl áll; de a' misében, e' földi élető állatok, mennyeiekké változnak, a' Pap szentelése által.

(y) *Polyd. Virgil. de invent. rer. lib. 5. cap. 10.*

3. Sácramentumi cselekedeteket tesznek a' lelki tanitok, az Ur-Vacsorája környűl; a' misében penig, sok illetlen maga-viseléſi, s' térd-hajtási vadnak a' Papnak.

4. A' mi hitűnknek meg-erősűlése vagyon, az Ur-Vacsorájában; a' misében penig, a' vérétlen áldozatnak, Istennek bé-mutatása.

5. Az Ur-Vacsorájában ezek mondatnak: *Vegyétek, egyétek, igyátok, s' ezt cselekedgyétek az én emlekezetemre.* De a' mise igy notáz: *Vegyétek a' kenyeret, csinállyátok az én testemet, s' áldozzátok-meg.*

6. Az Ur-Vacsorája, ételbűl, italbol áll, a' *Mise, áldozatbol.*

7. Christus, a' Szent Vacsorában, nékűnk adgya testét; a' misében a' Papisták, Istennek adgyák a' Christus testét.

8. Vége az Ur-Vacsorájának, a' meg-áldoztatott Christusnak emlekezete, a' misében peniglen meg-áldoztatása.

9. Az Ur Vacsorájában, ugy adatik a' Christus előnkben, mint Pap, s' áldozat, a' misében valo Papok penig, nem áldozatok.

10. Ugy emlittyűk Christust az Ur-Vacsorájában; mint már edgyszer minden bűneinket meg-bocsátott Urunkat; a' misében penig, minden nap a' bűnők bocsánattyáert áldoztatik ő Szen: Felsége. Drá-

ge. Drágab azért ez Isteni tiszteleti, minden jo léleknek a' te misédnél

Felelet. 10. Hogy te-is VEGET em legeted könyvecskédnek, én is azt mondom; *Légyen áldott az Ur érette; ki nékem-is annyira valo erőt engede, hogy noha, a' mise oltalmazására valo Argumentumokat, mind nem-is; de job rész ét, meg-tekinteté velem!* Meg-bocsássa kegyelmed édes Püspök Uram, ha néhol néhol, daraboskábban eshetett volna irásom; (noha bizony, az embertelenkedésben nem akartam Sámbár tudákos lenni,) hogy sem mint kegyelmed Püspöki méltósága várhatta volna. Incentora, semminek nem vagyok, kegyelmed maga kezdette; ez utan-is: [ha a' Jesuitákkal fogja-is] mindenkor készek lészünk; a' misét, a' szent irás mezejéről meszsze kergetni; s' a' kegyelmetek siros prébendáját, ezzel-is el-fogni, hadd jusson nékünk-is már a' kövér falatban, sok koplalásink után, valami.

BEREKESZTES.

Hát te, igaz *Reformatus* ember, micsoda hasznát veszed már, ennek a' végály munkácskának? Tartok a' könyvnek meg-nagyobbulásától; hanem ha, más kisded munkác kámban találod-fel ezeket; mellyeket-is menten akárok bocsátani betű szedő keze alá; ha Isten keresztyén eszközök által, elő segél.

1. Micsoda mesterséggel viszi a' Sátány azokat a' mise szeretésre, kik abban gyönyörködnek?

2. Micsoda jozan, s' szent irásban fundáltatott okok által, kellene a' mise szeretőket el-szoktatni a' misétől?

3. Kik néha a' mise halgatást, (igazábban nézést) szeretetért, vagy barátságért, tészik, vétkezneké azok avagy nem?

4. A' Sátánnak, micsoda sugallási nem bocsátanak minket az Ur-Vacsorájához?

5. Ollyankor azért miképpen kell viszsza verni, a' kisértőnek e' szörnyű tüzes nyilait?

E' dolgok hasznai már, e' miséről irt könyvnek; mellyet, keresztyén Lélek, hogy még én ez életben, hova hamaréb végben vihessek; imádkozásodat Istentől; s' buzgoságodat a' szent munkátol, ne kéméllyed kérlek!

Ajánlak a' mindenhato Nagy Istennek; ki-is dicsőicsemeg magát irgalmassága szerént, mindenek felett benned,

AMEN!

C. A. P. C.

A M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA